ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 1 JUIN 1946 Շաբաթ 1 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4714–Նոր շրջան թիւ 353 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՁԱՄԲԱՆԵՐ

Նոր Սերունդի Փարիզի վարչութիւնը կիրակի օր այց մը տարքած էր դէպ ի Հ.Յ.Դ. Թանդարան:

Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, հոն հա – մախմբուած էին յիսունի մօտ երիտասարդներ, պատանիներ եւ օրիորդներ: Մեծ մասով այսօրեայ ծնած կամ հասակ նետած :

Շաւերը առաջին անդամ էր որ կ'այցելէին : Եւ երբ մտան բուն Թանդարանը, կը թուէր թէ լոյս իջաւ իրենց վրայ:

Իսկապէս, նոր աշխարհ մը կը բացուէր իրենց առջեւ: Անհամար հերոսներ եւ մարքի մշակներ : Սպառազէն ֆէտայիներ, կրակոտ աչքերով: Ռազ – մական տեսարաններ եւ յիշատակարաններ: Ու նշխարներ, նշխարներ բազմատեսակ:

Իսկ անկիւն մը, իբրեւ սրբութիւն սրբոց, զանկ մը 1915ի Սարտափներէն, սեւերով ծած – կուած: Քսմանելի զանկ մը՝ Միջագետքի անա – պատէն փոխադրուած, տարիներ առաջ...

Անշուշտ այցելուներէն քիչերը որոշ բան դի– տէին այս համայնապատկերին բովանդակութեան մասին: Եւ սակայն, տպաւորութիւնը այնքան խոր էր, որ յուզումը համակեց բոլորն ալ:

Այնուհետեւ ամէնը մէկ խռնուեցան թէ յատա– զանի մը շուրջը, եւ մինչեւ իրիկուն երգեցին, ար– տասանեցին կամ տուլիները լսեցին:

Առաջին խումբն էր այս, քաղաքէն, Պանեէօ – ճաչանէն, Իսիէն, Ալֆորվիլէն եւն.: Դեռ ուրիշ խումբեր ալ պիտի այցելեն յաջորդաբար: Ոչ մի– այն ուխտ մը կատարելու, այլեւ «բացուելու» , բան մը սորվելու համար:

Սերունդի փրկութեան եղանակ մըն ալ այս: Տեսակ մը տարբական դասընթացք :

Կը դնուինք մեծ ժողովուրդի մը ծոցին մէջ: Այէն օր կը տեսնենք թէ ինչպէս խումբ – խումբ աշակերտներ Թանդարանները կ'առաջնորդեն, ա – նոնց պատմելու համար Յրանսայի փառքերն ու տեղծագործութիւնները:

Ձենք յաւակնիր բաղդատել: Շատ համեստ է մեր Թանգարանը եւ անկատար: Դեռ շատ պակաս– ներ կան, որոնց լրացումը ժամանակի եւ աշխա – տանքի կը կարօտի:

Եւ սակայն, այդ խոնարհ վիճակին մէջ ան – դամ, ան կը կազմէ տեսակ մը ներշնչարան՝ այս օտար ափերուն վրայ:

Այցելուները այնտեղ պիտանի դիտելիքներ , իրազիտական դասեր կը սորվին ոչ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութեան, այլեւ հայ ազա– տագրական չարժումի մասին, առ հասարակ:

Արդարեւ, հաստատութեան հիմնադիրները չեն առաջնորդուած կուսակցական նեղմտու – թեամբ: Հոն իրենց տեղն ունին Արիմեանները, Մինաս Զերազները եւ ուրիշներ, զանազան յիշա– տակներով:

Անշուշտ աւելի կը ճոխանայ այս բաժինը, ե– թէ բարեկամները փութան տրամադրել ինչ որ ու– նին իրրեւ նշխար կամ յիշատակ, ձեռագիր կամ նկար: Որքան ծաղկի, ճոխանայ հաստատութիւնը, այնքան աւելի կը դառնայ արդիւնաւոր:

Ամէն տեղ ալ, նոր սերունդը աւելի չատ կ'աղ– դուի տեսանելի եւ չօչափելի օրինակներէ: Երբ իր աչքին առջեւ կը պարզուի բազմազան համայնա – պատկեր մը, զոց գիրք մըն է որ կը բացուի ա– մէնուն համար: Մանաւանդ ևթէ դաստիօսութիւն– ներ ալ սարքուին, պարբերաբար :

Ամէն պարագայի մէջ, անոնք որ ներկայ էին կիրակի օրուան այցելութեան, տեսան թէ ի'նչ խանդավառութիւն կը հոսէր Նոր Սերունդի ան – դամ – անդամուհիներուն աչքերէն :

Հպարտանալ իրենց ժողովուրդին արժէքնե – րով:— Կայծ մըն է այս, որ կրնայ զարգանալ այդ կարդի այցելութիւններով:

Արդարեւ, ինչ որ ամէնէն աւելի կը վնասէ նոր սերունդին ինքնավստահութեանը, ստորագա– սի նախապաշարումն է: Նորերը հասակ նետելով հզօր, մեծ եւ բախտաւոր ժողովուրդներու մէջ , ընդհանրապէս կը խրտչին «հայկականութենէ», վախնալով որ ճիտը ծուռ կը մնան :

Այս մտավախութիւնը ինքնին կը փարատի, քանի սերտեն իրենց ժողովուրդին — «փոքր ա – ծու »ին պատմութիւնը :

Իսկ ատոր համար անհրաժեշտ է ոչ միայն ճամբայ ցուցնել, այլ եւ ինքնագործունէութեան մղել նոր սերունդը :

Շ.

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սրահը կը յորդի

Եօթը տարուան ընդհատումէ մը վերջ, Մայիս 28ի տարեդարձը տօնուեցաւ չորեքշաբթի դիշեր , «Փըթի Ժուռնալ»ի ընդարձակ սրահին մէջ, ար – տակարգ խանդավառութեամբ: Սրահը կը յոր – դէր անօրինակ բազմութեամբ, ամէն դառակար – դէ: Շատեր ոտքի վրայ մնացին :Լեցուած էին յա– րակից նրբանցքներն ալ, այնպէս որ չատեր չկր – ցան լսել ճառերը: Եւ այս՝ հակառակ անձրեւոտ օդին եւ 100 ֆրանք մուտքին:

Ըստ յայտարդի, հանդիսին բացումը կատա – րեց ընկեր Հրանտ Սամուէլ, իրրեւ նախագահ : Կարդաց խօսեցան Շաւարշ Միսաքեան, քաղաքացի Cottereau (S. F. I. O.), ընկեր Յովիկ Եղիազարեան (յանուն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի): Կէս գիշերին հատաւ նաեւ ընկերվարական կուսակցութեան երկրորդ ներկայացուցիչը, քաղաքացի Henri Barré, որ կը վերագառնար ընտրական ճառէ մը եւ իր կարդին խօսք առաւ:

Գեղարուեստական բաժինն ալ ամբողջու – թեամբ դործադրուեցաւ: Հանդիսին պաշտօնական մասը վերջացաւ ժամը 12.30ին եւ յետոյ սկսան պարերը, տեւելով մինչեւ առաւօտ: Յարակից սրա– հին մէջ, սեղաններու շուրջը խռնուած բազմու – թիւնը իր կարգին լուսցուց դիշերը, երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով: Մանրամաս– նութիւնները յաջորդով :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ծանրակշիռ որոշումներ

Պաղեստինի ճակատի վրայ

Արաբական համագումարը, որուն կը մաս – նակցէին եօթը պետութեանց թագաւորները, նա– խագահները կամ վարչապետները, նախագահու – թեամբ Եգիպտոսի թագաւորին, երկու օր պաղտնի նիստ դումարելէ վերջ, հետեւեալ ծանրակշիռ ո – րոշումները տուաւ, կատարեալ համաձայնու – թեամբ. —

1. Բացարձակապէս մերժել հրեայ նոր գաղ – թականներու մուտքը, նկատելով որ այդպիսի ներդաղթի մը կը հակասէ 1939ի բրիտանական յայ– տարարութեան:

2. Կատարեալ անկախութիւն Լիբիոյ երկու մասերուն, նկատելով որ անկախութիւնը կենսա – կան անհրաժեշտութիւն մըն է Եգիպտոսի եւ ա – րաբական աշխարհին ապահովութեան համար:

3. Բացարձակապէս էական է Եգիպտոսի կա – տարեալ դերիշխանութիւնը եւ ամբողջական պար– պումը: Եգիպտական խնդիրը կը վերաբերի ամ – բողջ արաբական աշխարհին եւ արժանի է անոր աջակցութեան :

Համագումարը զբաղած է նաեւ ուրիշ խնդիր– ներով: Պաղեստինի մասին ուրիշ որոշումներ ալ տրուած են որոնք պիտի հաղորդուին Արաբական Դաշնակցութեան Խորհուրդին, քննութեան համար անոր յառաջիկայ ժողովին մէջ: (Ժողովը պիտի դումարուի Յունիս 8ին, Սուրիոյ Պլուտան քաղա– քին մէջ):

Եգիպտոսի Թագաւորը համագումարը բացած ատեն յայտարարեց թէ իրենց նպատակն է ամէն բանէ առաջ փոխադարձաբար ծանօթացնել եօթը արաբական պետութեանց վարիչները եւ բացորո – շապէս հասկնալ աշխարհի թէ տեսակէտի տար– բերութիւնները չկան իրենց միջեւ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ համաձայնու– թիւն գոյացած է նաեւ հետեւեալ հարցի մասին,— Արաբ վարիչները պիտի ոչնչացնեն Պաղեստինի հրէական գաղտնի բանակները, եթէ Անգլիա ինք չկատարէ այդ գործը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մէուտի Արաթիոյ Լոնտոնի դեսպանը անպաշտօն աղբիւրէ իմացած է թէ Անգլիա տրամադիր չէ ըն– դունելու 100.000 Հրեաներու ներդաղթը, ինչպէս կ'առաջարկէր անդլեամերիկեան խառն յանձնա – ժողովը:

Իրազեկներ կը հաւատան թէ համագումարը յանդած է արաբական միութեան այնպիսի ստուի– ճանի մը որ տեւնուած չէր աւելի քան հազար տա– րիէ ի վեր: Թերթերը կը գրեն թէ համագումարին մասնակցող պետութիւնները պիտի դիմեն նաեւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան, ազդարա– րելով թէ հրէական նոր ներդաղթ մը կրնայ վտան– գել աշխարհի խաղաղութիւնը: Պատգամաւոր մը յայտարարեց.

Ամերիկեան փոխատուութեան պայմանները

Տեղական թերթերը երէկ բացառաբար չորս էջով հրատարակուեցան, տալու համար Մ. Նա – հանգներուն հետ կնքուած տնտեսական համաձայ– նութեան մանրամասնութիւնները: Բոլորն ալ գոհ են Լէոն Պլումի ձեռք բերած յաջողութենէն: Բա– նակցութիւնները տեւեցին 11 չաբաթ:

Կնքուած համաձայնութեամբ, Մ. Նահանգ – ները կը ընձեն 1945 Սեպտեմբերէն առաջ Ֆրանսա– յի ունեցած պարտքը, 1780 միլիոն ֆրանք: Ֆրան– սա վերաչինութեան եւ իր ճարտարադործութեան արդիացման համար վարկ պիտի ստանայ 650 մի– լիոն տոլար (երէկ «միլիոն»ները միլիառ տպուած էին, սխալմամբ): Պիտի ստանայ նաեւ 405 միլիոն տոլար՝ 1945 Սեպտեմբերէն վերջը եղած հաշիւ – ներու կարդադրութեան համար, 275 միլիոն՝ Ֆրանսայի մէջ մնացած աւելորդ ապրանքներու գնումին համար, եւ վերջապէս 42 միլիոն տոլար՝ 75 նաւեր գնելու համար: Համագումար՝ 3152 մի– լիոն տոլար կամ 375 միլիառ 88 միլիոն ֆրանք : Այս դումարին վրայ պէտք է աւելցնել 550 միլիոն տոլարի նախընթաց փոխառութիւն մը (65 միլիառ ֆրանք), որ տրուեցաւ 1945 Սեպտեմբերին:

Այս վարկերէն զատ, Ֆրանսական կառավա – րութիւնը առջի օր դիմեց Միջազգային Դրամա – տան, 500 միլիոն տոլարի անմիջական վարկ մը խնդրելով :

ԵԹԷ ՎԱՐԿ ՊԱՀԱՆՋԱՏ ՉԸԼԼԱՑԻՆ

Այս մեծ յաջողութեան առթիւ, վարչապետը մանրամասնութիւններ հաղորդելով մամուլի ներ– կայացուցիչներուն, բացատրեց թէ կնքուած հա– մաձայնութիւնները կարեւոր թուական մը կը բա– նան Ֆրանսայի տնտեսական պատմութեան մէջ : «Պէտք չունիմ ըսելու թէ մեր երկիրը ոտքի կանգ– նելու համար պարտաւոր է լուծել էական խնդիր մը, բանալին միւս բոլոր խնդիրներուն,— բարձ– րացնել իր արտադրութիւնը 1929ի ալ վեր, (այս այն տարին է որ բացառապէս նպաստաւոր կը հա– մարուէր տնտեսական տեսակէտով): Պէտք է բարձրացնենք նաեւ աշխատանքի արդիւնաւորու – թիւնը, բարելաւելու համար ժողովուրդին կեան – քի մակարդակը: Այս կրկնակ նպատակին յաջո – ղութիւնը կախում ունի տրամադրելիք ածուխէն եւ կատարելագործուած մեքենաներէ: Երկու բա – նաձեւեր ունէինք աչքի առջեւ,— կա'մ մեր երկի– րը իր գլխուն ճարը պիտի նայէր իր սեփական մի– ջոցներով, եւ կամ պիտի դիմէր մարդկային մեծ ընտանիքի համերաշխութեան: Առաջին բանաձեւը քիչ մը կը յիշեցնէ Շարլ Մորասի ամբողջական ազդայնականութիւնը, «միայն Ֆրանսան», ինչ որ կը հակասէ ողջմտութեան: Եթէ զայն գործա – դրէինք, մեր երկիրը այս տարի իսկ պարենաւո – րման դեռնին վրայ պիտի մտնուէր կացութեան մը որ չատ կը մօտենայ սովի, տնտեսական տե – սակէտով՝ չատ ընչահեղձութեան մը,իսկ երմա– կան տեսակէտով՝ թղթադրամի անկարդ աճման: Այն ատեն տարիներով պիտի տառապէինք, նկատի առնելով մեր կրած աւերներուն ահագին տարա – ծութիւնը: Կառավարութիւնը չուզեց այդ քաղա – քականութեան հետեւիլ եւ նախընտրեց դիմել մարդկային մեծ ընտանիքի համերաշխութեան : Մեր դլխաւոր ճիգն եղաւ հանգածուիս, հում նիւ– թեր եւ մեքենաներ ճարել: Համաչխարհային մթերքը սպառած էր, միջազգային պահանջները աւելցած էին, արտադրութիւնը պակսած էր: Այս պարագաներուն մէջ, միայն մէկ երկիր կրնար հայթայթիչը դառնալ քաղաքակիրթ ազգերուն ,— Գերմանիան, տարեկան 300 միլիոն թոն ածուխի արտադրութեամբ: Այդ հանգածուիսը պէտք է ծառայէ Եւրոպայի աւերեալ երկիրներուն վերա – շինութեան, Գերմանիոյ վերելքին համար դոր – ծածուելէ առաջ: Ֆրանսայի մէջ, մեր արտադրու– թիւնը, որ 48 միլիոն թոն էր 1939ին, արդէն հա– ասած է այդ դումարին, նոյն իսկ անցած : Բայց պատերազմէն առաջ մենք 20—25 միլիոն թոն ալ կը ճարէինք, եւ հիմա չունինք այդ պա– շարը »:

Վարչապետը ապա մանրամասնութիւններ հա– դորդեց մեքենաներու եւ հում նիւթերու մասին , յիշեց Ամերիկայի աջակցութիւնը պատերազմի ա– տեն եւ անկէ վերջը: Անցեալ տարի 550 միլիոն տոլարի վարկ մը բացուեցաւ, կարեւոր քանակու– թեամբ ապրանքներ գնելու համար: 1945ի սկիզ– բէն ի վեր, Ամերիկա ճարած է 2.767.000 թոն ցո– րեն, 2.790.000 թոն ածուխ, 2.621.000 թոն քարիւղ, առանց հաշուելու զանազան ապրանքներ :

Նոր փոխառութեան պայմանաժամն է 30 տարի:

× Լէոն Պլում փարիզ վերադառնալով, իր դոհունակութիւնը յայտնեց գոյացած համաձայ – նութեան մասին: «Այս արդիւնքը կարեւոր է ոչ միայն Ֆրանսական, այլեւ միջազգային տեսակէ – տով»:— Համայնավար կեդր. կոմիտէն քննելով փոխառութիւնը, անբաւական դտաւ զայն, Ֆրան– սայի տնտեսական վերաչինութեան համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

— «Եթէ փորձեն հարիւր հազար Հրեաներ եւս տեղաւորել Պաղեստինի մէջ , հետեւանքը պիտի ըլլայ 100.000 դիակ: Մենք պիտի կռւինք եւ ի հարկին պիտի պաշտպանենք Պաղեստինի ծովե – ղերքներն ալ: Եթէ հիւլէական ռումբ պիտի դոր – ծածէք մեզի դէմ ,լա՛ւ, պատրաստ ենք մեռնելու»:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Պատասխան մը Պոլսոյ *Միլլէթ* պարբերաթերթին (տե՛ս *Առաջ* 10 Մայիս)։

Դուք, Ճինկիզխանի եւ Լէնկթիմուրի ցեղակից Թուրքերդ, բաւական վարպետ էք յերիւրածոյ եւ մտացածին դէպքեր չհնելու եւ Ջարդի պատմու – թիւնները վերադրելու Ռուսերուն։

Ջարդն ու աւարառութիւնը, զուլումն ու հա – լածահարութիւնը Սուլթանները ստեղծեցին, Իթ – թիհատը կատարելագործեց եւ թուրք ցեղին մաս – նագիտութիւնը մնաց։ Թուրքը Հայու արիւնը իր երկու ափովը խմեց։ (Ականատես եղած ենք)։

Բայց, ինչո՞ւ Ջարդի պատմութիւնները վեր – գրել Ռուսին։ Եւ նախ, ինչ էր այն անկախութիւ – նը, զոր հետապնդած է Հայը։

Այսօր, համաշխարհային պատերազմէն վերջ, երբ աշխարհի հզօրներն անդամ իրարմէ կախում ունին, անկախութեան գաղափարը էր, է, եւ կը մնայ յարաբերական։ Զարմանալի չէ, եթէ անկա – խութեան ըմբռնումն ալ անհատ անհատ տար – բերի։

Իսկ, անցեալ դարու վերջին քաւորդէն սկըս – եալ, Հայերու ըղձացած ու երազած անկախու – թիւնը ուրիշ բան չէր, բայց եթէ, ապրիլ մարդու պէս, ԿԵԱՆՔԻ, ԻՆՁՔԻ ԵՒ ՊԱՏՈՒԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒ – ԹԵԱՄԲ։

Հայը, Թուրքերու եւ Թաթարներու ամենաղօր գերիշխանութեանը տակ, այս մարդկային ամե – նապարզ իրաւունքներէն զրկուած էր, Հայը՝ որ մշակոյթով իր շրջանակին մէջ գերազանցապէս բարձր էր, ոչխար մը չէր եւ իրաւունք ունէր հա – ւասարէ հաւասար իրաւունքներ վայելելու զրկից այն ցեղերուն հետ, որոնք նպաստաւորուած էին սուր ու զէնք գործածելու եւ իրենց ամենապարզ քմահաճոյքին առարկան զարձնելու անգէն Հայը, ոյսան, որ կը հետապնդուէր, եթէ խոհանոցի զա – նակ մը ունենար։

Հայը կը շահէր, կը տատէր՝ ու շրջանի տէ – րէպէյին կուզար կիսել անոր արիւն – քրտինքով ձեռք բերած արդիւնքը։ Հայը իր կեանքին տէրը չէր։ Հայուն կինը, աղջիկը անպատուրուած էին։ Հայուն հարանեկան առագաստն անդամ իր սըր – բութիւնն ու նուիրականութիւնը կորնչուցած էր։ Հայուն կրօնական զգացումներըվիրաւորուածէին։ Ամէն կողմ սրբապղծուած սրբավայրեր, ցցահան, նախատուած եկեղեցիի պաշտօնեաներ։ Կաթողի – կոսը՝ տորուկ ու կաթողիկոսարանը ապօրէն տուրքերու եւ ծանրածանր վաշխերու բեռան տակ կքած...

Ա՛յսպէս կ՛ապրէր Հայը աղաներու եւ փաշա – ներու, խաներու եւ տէրէպէյներու ամենաղօր դերիշխանութեանը տակ — զուլո՛ւմ անպատում։

×

Ըմբռնութիւնը մարդկային է։ Ու անզէն Հա – յը երազեց ազատութիւնը, զինուեցաւ ու ըմբոս – տացաւ։ Զարկաւ ու զարկուեաւ։ Անհաւասար ու զարհուրելի եղաւ պայքարը եւ անչափելի իր զոհո – զութիւններուն եւ զոհաբերութիւններուն չափը։ Մինակ էր եւ մեկուսացած, հարկաւ իր աչքերը ուղղեց հեռաւոր լոյսի համանդաղի մը — դէպի կրօնակից Եւրոպան ու մանաւանդ հիւսիսի ամե – նաղօր ցարը։

Հայր սխալա՞ծ էր։

Ո՛չ, հազար անդամ ո՛չ։

Սկսեալ Իսրայէլ Օրիէն, մինչեւ Ներսէս Աշ – տարակեցին ու մինչեւ Լոռիս Մելիքով ու Տէր – Ղուկասով, Հայերն էին, որ ցարին զինուորները առաջնորդեցին մինչեւ Արաքսի ափերը, մինչեւ Կարին եւ Երզնկա։

Ճիշդ է ,որ ցարերը զրժեցին իրենց խոստումը ու Հայուն ղեացուեցաւ ներքին ինքնավարութիւնը (ոչ թէ անկախութիւն), բայց Ռուսիոյ գերիշխա – նութեան տակ ապրող Հայոց վիճակը չա՞տ աւելի տանելի ու մարդկային էր, քան Թրքահայոց կա – ցութիւնը։ Ռուսահայը չունէ առաւ ու սիրացաւ անհեսական բարգաւաճ վիճակներուս, մինչ Թուր – քիոյ մէջ Հայը միշտ կը ճնշուէր—պարբերական Ջարդեր ու թալաններ ու դեռ այսօր՝ ոնհեւորու – թեան տուրքը։

Անկախ է ազգ մը, որ իր սեփական լեզուն ու մշակոյթն ունի եւ հաւասար իրաւունքներ կը վա – յելէ դրացի ազգերու հետ։ Ահա ներկայ Հայաս – տանի իրական վիճակը, ՈՐ ԲՆԱԿԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՒՆ Է ՀԱՅՈՒՆ ՀԵՏԵՒԱԾ ԴԱՐԱՒՈՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՔԱ – ՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ։ Ապրի՛լ ու անոր համար տո – կալ։ Ճիշդ է, Հայը չա՞տ տառապած է ու չա՞տ Ջարդուած, բայց ան կայ այսօր, ոտքի է եւ ոչ միայն ՀԱՅԸ ԿԱՑ, այլեւ՝ պատկառանք կ՛ազդէ, չատերու։... Վասնզի հիմա աչքեւս մինակ չէ։

Հայը, պատմական ամենահին շրջաններէ սկսեալ, անկախ, հզօր պետութիւն մը զրեթէ չէ եղած, բայց, օժտուած չնաչխարհիկ կենսունա – կութիւնով մը, իր դարաւոր կեանքի ընթացքին տեսած է բազմաթիւ հզօրներու անկումը։

Սարգոնաբաղ, Կիւրոս, Դարեհ, Մեծն Ա – ղեքսանդր, Հռոմի, Բիւզանդիոնի, Արաբ խալի – ֆաներու աշխարհասասան աշխարհակալութիւն – ները ու վերջապէս մեր օրերու Օսմ.պետութիւնը՝ տարածուած Վիէննայէն Պարսից ծոց ու Խրիմէն – Եթովպիա ...։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Ապրիլ 24ի Սգաւօրը.— Համակրանքի Ց. Օշականի

Այս տարի բովանդակ գաղութը ապրեցաւ Ե – ղեռնապատումի տարեդարձի տօնակատարութիւ – նը։ Կազմակերպուեցան շատ մը սգահանդէսներ, սկսեալ Անթիլիասի Մայր Տաճարէն մինչեւ Հայ – կական հիւղատանները, եւ ամէն Հայ այս տարի զգաց թէ ապրիլ 24ը համազգային, սուզի այս Թուականը, կը պատկանի բոլորին, ու ամէնուն պարտականութիւնն է տալ առաւելագոյն յարգան – քը նահատակներու յիշատակին։

Դժբախտաբար հոս եւս գտնուեցան պղտոր միտքեր, որոնք ուզեցին արատաւորել Դաշնակ – ցութեան անունը։

× Մայիս 4, չարաթ երեկոյ, «Համազգային ընկերութիւնը կազմակերպած էր համակրանքի ե – րեկոյ մը, նուիրուած մեծանուն զրադէտ Ցակոբ Օշականի։

Հալէպ տուաւ իր տուրքը, կազմակերպելով աննախընթաց համակրանքի երեկոյ մը քաղաքին մեծագոյն սրահներէն Մէմօրիըլ Հօլի մէջ, մեծ բազմութեամբ։ Բուն յորելեանը յետաձգուած է աշնան։ Օրուան նախագահը, ընկ. Գառնիկ Գիւզալ – եան, իր բացման խօսքին մէջ բացատրեց թէ ու – նինք երկու հայրենիք,— Ա. այն որ մեր Հայաս – տանն է. եւ Բ. այն որ մեր հոգեկան հայրենիքն է, գաղթահայ զրականութիւնը, որուն կը ծառայէ Ցակոբ Օշական, աւելի քան 40 տարիէ ի վեր։

Օշական ուսուցիչի եւ քննադատի մասին խո – սեցաւ ընկեր Մուշեղ Ճինտէրճեան (Մ. Իշխան), իր աշակերտներէն, իսկ զրադէտի մասին՝ ընկեր Կարօ Սասունի։ Երկուքն ալ չէշտեցին թէ զաղ – թահայերը պարտաւոր է իր արժանի գնահատան – քը տալու այս մարդուն, որ ճանչցաւ միայն մէկ ճշմարտութիւն, եւ ապրեցաւ անով,— Հայ Գրա – կանութիւնը։ Հայ զաւառն բոլոր քաղաք եկաւ այս պատանին, այսօր զարձաւ ոստաններու հա – մակրանքի առարկան։

Մասնաւոր գնահատանքի ու ջերմ ծափերու արժանացաւ նուագի մասը։ Քոյր եւ եղբայր Ման – ճեաններ տուին հայկական պարերու շարք մը, ընկերակցութեամբ դաշնակի եւ ջութակի, խոր տպաւորութիւն զործելով։

Եւ ահա տեղատարափ ծափերու մէջ խօսք կ՛առնէ Օշական։ Մեղմ, հեզասահ դէտ մըն է որ կը խօսի, կը բարբառի։ Զէք տեսներ այն միւս Օ – շականը, խարազանող, հուժկու, անդիմադր։ Այլ տարիներու բեռան տակ, արուեստի ծանրութենէն յոդնաբեկ Օշական մը։ Բառերը կչոտոթով, ու հա – տիկ հատիկ, ու չատ կամաց։ Ամէն մարդ ականջ կտրած եւ չունչը բռնած, չուզեր բառ մը վախ – ցնել անոր բերնէն։ Իր չնորհակալութեան խօսքը ունի հայ ժողովուրդին, որ այսպէս եկած է ար – ժանաւորելու դինքը Արիւններու եւ արցունքներու «Մնացորդաց» մըն ալ ինք, պարտականութիւն ու – նի իր ուսերուն, իր իսկ խոսովանութեամբ, չա – րունակելու ինչ որ կտակեցին իրեն իր երէց եղ – բայրները, որոնք ոչ եւս են։ Եւ, ինչո՞ւ չէ, ունե – ցած է նաեւ իր մխիթարանքը։ Իր տարիներու աչ – խատանքը պտղաւորուած է, ու ահա այսօր իր իսկ աշակերտն է որ դողով համակուած կուգայ դրը – ուատել իր ուսուցիչը։

Հոս ալ լիսի պայքար մը։ «Ցառաջդիմական» կոչուած փողոցային մամուլը Իշխան կոչեց այս մեծագոյն դրադէտը, որ համարձակութիւնը ունեցած էր քննադատելու Հայաստանի կարդ մը դրական դէմքերը։ Եւ յետոյ՝ ինչ կ՛ուզէք որընեն, ատորնագոյնը,— նամակ մը խմբագրուած ու ատո – րագրուած այս անորակելի թշուառականներէն, ուղղուած Երուսաղէմի Պատրիարքին, որպէսզի դուրս նետէ զայն վանքէն, անարժան գտնելով զայն իրրեւ ուսուցիչ Ժառանգաւորաց վարժարա – նին ...

Մեկնութիւնները աւելորդ են։— ԹՂԹԱԿԻՑ

Դէպի Թուրքո՞ն ...

— Սպասեցէք, յաւակնութիւներ չունինք ձեզի խորհուրդ տալու, բան մը, որ չա՞տ ուշ է արդէն։ Եթէ Հայը Ջարդելու եւ հարստահարելու տեղ ,ար – ժանի չափով գնահատէիք զայն, եթէ դիտնայիք չահիլ անոր համակրանքը, բարեկամութիւնն ու ծառայութիւնը, կրնար ճամբան բաց մնալ։

Զափազանց միակողմանի եղաք ստորագրնա – հատելով եւ արհամարհելով Հայը։

Դուք երազեցիք Ջարդել ու ցրուել Հայը։ Իսկ Հայը կ՛ուզէր ապրիլ ու կ՛ապրի այսօր։ Ասոր հա – մար է որ ակռայ կը կճրտէք մեզի։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԸ ԿԱՑ ԱՅՍՕՐ։

Ե. Ն. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԺԱՄ, Հրատարակութիւն Հայկա – կան Բատիւժամի, Ա. Հատոր 1943, Բ. Հատոր 1945։ Նիւ Եորք, խիստ չահեկան , որուն մէջ ամ – փոփուած են1943—45ին ամերիկեան անթելի վրայ ձայնարձակուած բոլոր նիւթերը,—հայերէն ճառ,

Հայկական գաղութը հաւատարիմ Ֆրանսային

ԼՄԲ.— Մարսէյլի մեր ընկերվարական պաշ – տօնակիցը, **L'Espoir,** Մայիս 19ի թիւին մէջ հրա – տարակած է հայանպաստ գրութիւն մը, այս խո – րագրին տակ, եւ **Marius Bogi** ստորագրութեամբ։ Մեր բարեկամը առաջին անգամ չէ որ այսքան ջերմօրէն կ'արտայայտուի.—

Աւելի երկար չեմ կրնար դիմադրել մեր թեր – թին մէջ զրելու ցանկութեանս ի նպաստ մեծ եւ ազնիւ հայկական գաղութի մասին։ Կ'ուզէի որ բոլորն իմանային մեր հայ ընկերներուն ինծի ը – րած խոստովանութիւնները։ Այն ատեն ամէն մարդ կրնար հասկնալ թէ Հայոց պատմութիւնը Ֆրանսականին պէս չինուած է զոհողութեամբ, վշտով, արիւնով, եւ գաղափարական պայքարով, որոնք երբեք զադար չեն առած։

Երբ կը ծանօթանանք այս ժողովուրդին քա – ջութեանը, հայրենասիրութեանը, ազ – մը որ հը – պարա է իր պզտիկ հայրենիքով եւ որ այնքան մեծ եւ սքանչելի մարդիկ ունէր, որոնք ստիպուեցան լքել ամէն ինչ ճնշումի եւ հալածանքի տակ, մենք հասատարմօրէն կը խոնարհինք անոնց ճակատա – գրին առջեւ։

Աւելի քան 25 տարի առաջ մեր հայրենիքը լայն կը բանար իր դռները բոլոր ճնշուածներուն առջեւ որոնք ապաստան կը փնտռէին ժողովրդա – վար երկիրներուն մէջ։ Ահա այս այրերը , կիներ եւ երիտասարդներն են որ հազարներով տա – րածուած են մեր երկրին մէջ, աշխատելու խա – ղաղութեամբ եւ հանդարտութեամբ։

Ահա այս մարդիկն են որ մեր քարոզչական պտոյտներու ատեն ճանչցանք, հարցաքննեցինք եւ որոնց լեզուն միեւնոյն էր,— «Ֆրանսան մեղի համար ապրելու երջանկութիւնն է, կեանքն է, արդարութիւնն է, կատարեալ ազատութիւնն է»։

Ի՛նչ բառեր, ի՛նչ նախազասութիւններ այրե – րու, կիներու, երիտասարդներու բերնին մէջ, ո – րոնք 25 տարիէ ի վեր կը սպասեն որ մեր երկիրը պիտնք ճանչնայ եւ ընդունի Ֆրանսական հասա բակութեան մէջ։

Իրենց նոր հայրենիքին փարած ըլլալով հան – դերձ, անոնք կը մնան հայրենազուրկ եւ իրաւամբ հարց կուտան իրենք իրենց անձկութեամբ թէ Ֆրանսան ե՞րբ պիտի ճանչնայ իրրեւ որդե – գիր զաւակ։ Մենք դուլ ու դադար պիտի չունե – նանք այս թերթին մէջ, մինչեւ որ անոնց արդար տրտունջը նկատի առնուի։

Մենք առանց յուզումի չէ որ կը մտածենք այն երիտասարդներուն մասին որ աշխատեցան եւ մեծցան իրենց Ֆրանսայի ընկերներուն հետ, զբա – ղոցական միեւնոյն սեղաններուն առջեւ, որոնք ա – ւելի ուշ իրարու հանդիպեցան միեւնոյն համազ – գեստին տակ, պատերազմի միեւնոյն դաշտին վրայ, միեւնոյն տառապանքը եւ միեւնոյն վտանգ – ները կրելով եւ միեւնոյն զոհողութիւններն ընե – լով։ Անոնք իրարու հանդիպեցան թերեւս աւելի հեռուն ալ, Հռենոսին անդին ,փշաթելերուն եւին, ուր արմունկ արմունկի մնացին հինգ երկար տարի – ներ։ Դաշնակից բանակներու կողմէ միասին ա – զատուեցան եւ միասին վերադարձի ճամբան բռնե – ցին։ Իրարմէ բաժնուեցան երբ Ֆրանսայի հողին վրայ հասան իրենց սիրտերը ուռած, աչքերը ար – ցունքով, սրտով եւ հոգիով յաւիտենապէս բաժ – նուած։ Մէկը գտաւ իր հայրենիքը, իր ծնողքը։ Միւսը գտաւ իր ծնողքը բայց մնաց հայրենա – զուրկ։ Այսպէս անոնք իրարմէ բաժնուեցան մին – չեւ իսկ Ֆրանսական հասարակութեան մէջ։

Ուրիշ հայ ընկերներ ենթարկուեցան նոյնին – րու տարազրութեան օրէնքներուն, Գերմանիոյ մէջ պարտադիր աշխատանքի տարուեցան։ Անոնք ալ վերադարձան այն երկիրը որ մերն է եւ ոչ թէ իրենը։

Ուրիշներ միացան «մաքի»ներուն, Դիմադրա – կան ճակատին մէջ զինուորագրուեցան, ազատու – թեան պայքարին մասնակցեցան։ Պէտք էր որ Ֆրանսայի ազդին երախտագիտութեան արժանա – նային։ Ուրիշներ մեռան պատնէշներուն վրայ , փողոցին մէջ։ Մեռան հպարտութեամբ ծառացած ըլլալով մեծ երկրի մը որ քաղաքակրթութեան առանցքն է աշխարհի աչքին։

Այս բոլոր օրինակները, այս բոլոր զոհողու – թիւնները պէտք է նպաստաւոր ըլլան հայկական դաղութին։ Այն սէրը, եռանդը, հաւատքը որ ու – նին անոնք Ֆրանսայի համար, բաւական են որ – պէսզի անոնք ինքնաբերաբար, առանց դժուա – րութեան, այր, կին թէ երիտասարդ մտնեն Ֆը – րանսական հասարակութեան մէջ։

Մենք վստահ ենք որ անոնք իրենց քաջու – թեամբ, աշխատանքով, յարատեւութեամբ պիտի նպաստեն Ֆրանսայի վերածնութեան, որովհետեւ վերջնապէս դտած պիտի ըլլան մայր մը որ գիրենք պիտի պաշտպանէ երկրի մը մէջ որ իրենց համար անհրաժեշտ դարձած է, իրրեւ մարդ ապրելու համար։

MARIUS BOGI

երգ, թատրոն, Հայկ. Դատ, պատմական, հայ – բնաբարիական են.։ Հայկական ժամին վարիչն է Տիկին Տիանա Սարգիս։

ՏԱՔ ՈՒ ՊԱՂ

Խաղաղութիւն կը փնտռուի

Ընթերցողները կը յիշեն անշուշտ, Զորսերու խորհրդաժողովի բացառիկ դաղտնապահութիւնն ու հսկողութիւնը:

Բայց ի լրումն այդ դէպքերուն, խեղճ լրագրողները սպասման սրահին մէջ, լարախաղացութեան վտանգը անդամ կատարեցին, դաղտնիք մը կորզելու կամ այդ խաղաղութեան նախախորհի ներկայացման դռնփակ սրահէն ներս սպրդելու համար:

Լրագրողները դիւրաւ վհատողներ չեն: Ամէն նէն վարպետը վերջապէս կրցաւ սրահէն ներս սպրդիլ: Միայն թէ մարդ մարդասանք չէր մնացած դաղտնաչխարհին մէջ, հարցաքննելու համար, այլ թղթակիցը ինքզինքը դէմ դիմաց դտած էր պարապ չորս աթոռներու, որոնք կլոր սեղանի մը շուրջ պահակ կեցած էին, կազմ ու պատրաստ:

Առաջին տպիւ կը հարցաքննէ կլոր եռատանի սեղանը, դաղտնիքներու միակ բանալին: Ահա թէ ի՞նչպէս կը նկարադրէ իր տեսակցութիւնը:

— « Նախախորհ մըն էր որ կատարուեցաւ, կը պատասխանէ սեղանը, միայն թէ չկրցայ հասկնալ, դաւա՞ճան էր թէ ողբերդութիւն, մէկ խօսքով մարդկային ողբերդութիւն: Առաջին օրն իսկ, թուղթերու լեռնակոյտ մը տակ կորսուած էի եւ այսպէս օրեր շարունակ: Եւ օր մըն ալ նկատեցին որ թուղթերէն եւ վէճերէն բան դուրս չի դար, դիմեցին փնթի:

Ութ ձեռքեր հանդչեցան վրաս, ոգեկոչման նախապայմանը:

— Խաղաղութեան ոգի՛... խաղաղութեան ոգի՛... Քե՛զ կը փնտռենք...

Քանի մը վայրկեան վերջ, անդրաչխարհէն խուլ, խեղդուած ձայն մը պատասխանեց.

— Հոս՝ արդարութեան ոգին, ի՞նչ կ'ուզէք:

— Կորսուէ չուտ, քեզ չէ որ կը փնտռենք:

Վերսկսաւ խաղաղութեան ոգեկոչման նոյն յանկերգը, ուրիշով մը: Այս անդամ Հաւասարութեան ոգին էր որ մեղմաձայն կը պատասխանէր:

— Թիւրիմացութի՛ւն, թիւրիմացութի՛ւն...

Եւ այսպէս չարան չարան, հաւասարութեան, արդարութեան եւ վստահութեան ոգիները վտանուեցան:

Ջղայնացած էին բոլորը: Ոգիները սարսափահար, դայլն եւ չալկած բերին Խաղաղութեան ոգին, որ կմախք դարձած էր, անճանաչելի եւ գեվարքի մօտ: Հազիւ լսելի ձայնով մը սկսաւ մահամերձ ոգին:

— Թողէ՛ք զիս հանդիստ: Այսքան տարի պատերազմով այս աշխարհին մէջ, ահա ձեռք ձգած արդիւնքս: Մահնողներն են միայն որ իրենց ոգիները ունին մեր աշխարհին մէջ: Մարդկային հոգիներդ, դուք ձեր հոգիներուն մէջ կ'ապրեցնէք կեդրոնի ոգիներ, յաւիտենականութեան, սպանդի, տառապանքի, վրէժի, չհամոզութեան, խաբէութեան, կեղծիքի ...

— Կը բաւէ՛, կը բաւէ՛, այս անդամ կ'ուզենք կեանք տալ քեզի, յաւիտենականութեան սահմանները զիս անդին անունդ պիտի արձանագրենք...

— Ուստի՞ւմ չէ որ կ'ուզեմ, այլ դործք, չա՛ս լսեցի ձեր խօսքերը եւ իմ անունիս չհամապատասխանութիւնը: Դուք որ կ'ուզէք խաղաղութիւնը հաստատել ձեր աշխարհին մէջ, նախ լեզու դտէք, զիս կանդուն պահող ոգիներուն հետ:

— Բայց մենք լաւ կը ճանչնանք զանոնք, Հաւասարութի՞ւնը — ամէնէն աւելի կը խօսի մեր սրտին, Արդարութի՞ւնը,— օրն ի բուն այդ անուանով է որ կը դործենք, Վստահութի՞ւն...եթէ չունենայինք, ինչո՞ւ այս սեղանը հաւաքուած ենք...

— Եթէ զիս կը փնտռէք միայն չորսով, քիչ էք անշուշտ, իսկ եթէ կը փնտռէք թաղելու համար, չատ էք, մէկ հոգին ալ կը բաւէ: Մի չանաք զիս խաբել, չեմ կքնար վիճիլ... անկարող եմ ...

Եւ յանկարծ լռեց Խաղաղութեան ոգին: Նուաղած էր: Շրջապատող ոգիները ի դուր կը փորձէին ուշքի բերել: Ոգիներու բժշկապետը տկարութեան կը վերագրէ, հանդստեան կոչելով մինչեւ Ցունիս 15: Թիկնապահ ոգիները չալկած կը տանին զայն, այնպէս ինչպէս բերած էին:

Սեղանը վերջացուցած էր իր խօսքը: Այս անդամ, աթոռները կը պատմեն թէ չորս աթոռով կարելի չէ ոտքի հանել նուաղած ոգին, առ նուազն անհրաժեշտ էր 21 աթոռ, վերջին աթոռն ալ վերապահելով Թուրքին: Կարելի՞ է խաղաղութիւնը վերականդնել առանց Թուրքին օժանդակութեան: Զար բերաններ կ'ըսեն թէ խորհրդաժողովին ձախողման միակ պատճառը այդ վերջին աթոռի պակասն էր»...

ՄԵՂՈՒ

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

ՆԻԿՈՍԻԱ, (Յառաջ).— Բոլոր Միութիւնե - րու մասնակցութեամբ Ապրիլեան Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 28 ապրիլ, Ս. Աստուա - ծածին եկեղեցւոյ բակին մէջ, պատ. նախադա - հութեամբ Կիլիկիոյ կաթողիկոսական պատուի - րակ՝ փառէն Տ. Վ. Մելքոնեանի:

Ամբողջ դաղութը ներկայ էր սգահանդէ - սին որուն յայտադիրը կը բովանդակէր բանախօ - սութիւններ, երդեր, խմբերդներ ու արտասա - նութիւններ:

Առաջին բանախօսն էր Պ. Ս. Տէօվլէթեան, իսկ երկրորդը՝ Պ. Մուշեղ Սերոբեան (նախկին դրագէտ եպիսկոպոսը), որ երկար ու խմաստուն բանախօսութեամբ մը պարդեց Ապրիլեան Արհաւիրքը իր բոլոր մանրամասնութիւններով: Քամ - նելի ջարդերը ու ամբողջական տեղահանութիւն - ները վաղուց պիտի ջնջէին ուրիչ ցեղի մը դոյութիւնը, բայց հայ ազդը ապրեցաւ ու յառաջդիմեց շնորհիւ իր Նայիրեան ու Արմենեան ընդվզող կամքին ու բնածին հայրենասիրութեան: Ապրիլեան Արհաւիրքը բացատրելէ վերջ,դրագէտ բանախօսը անդրադարձաւ Հին Հայաստանի աննկուն կամքին եւ ազատ ու պետական կեանք մը վարելու համար թափած ճիդերուն, որոնց բոլորին մէջէն յայտնի - կան դուրս ելաւ Հայը՝ Արամէի, Երուանդի,Վարդանի, Մուշեղի, Աշոտի ու Ռուբէնի բազուկներով պաշտպանուած ու ամբողջ աշխարհիս առջեւ պարզեց իր անսասան իրաւունքը: Պ. Սերոբեան իր բանախօսութեան վերջին մասին մէջ բացատրեց Հայ Ցեղափոխութեան հրաչքները: Մինչ 1915ին ջարդերն ու տեղահանութիւնները կը կատարուէին անապատներուն մէջ, անդին, կովկասեան ճակատներուն ու Արարատեան դաշտին մէջ Հայ Ցեղափոխական խումբերը նոյն տանջուող ազդին, կը հարուածէին նոյն թշնամին եւ կը յաղթէին պատական կեանքի մը կորիզը դնել 1918ին:

Մեծանուն դրագէտին բանախօսութիւնը յուզեց բոլոր ներկաները, որոնց առիթ տրուած էր Սգաւոնի մը յուզումին աւելի դաստիարակուելու ազդային հին ու նոր պատմութեան դեղեցկադոյն դրուագներով:

Փակման խօսքն ըրաւ Փառէն Տ. վարդապետ, եւ հանդէսը վերջ դտաւ հայկական ու անդլիական քայլերդներով:

Նիկոսիոյ «Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը» հիմա կը պատրաստուի տօնելու Հայաստանի հանրապետութեան ստեղծումին, Մայիս 28իր ցնծատօնը, որ տարի կը տօնուի Կիպրոսի մէջ:

Որքան լաւ պիտի ըլլար, եթէ կիպրահայ բոլոր միութիւնները այս հանդէսին ալ բերէին իրենց մասնակցութիւնը:

Նուպար Մաքսուտեան

Նոր Սերունդի մեծ հանդէսը

ԿԱՐՏԱՆ, (յապաղած).— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Մայիս 11ին, Maison du Peupleի ընդարձակ սրահին մէջ, պատուոյ նախագահութեամբ Հայերու մեծ բարեկամ, քաղաքապետ եւ նահանդային խորհուրդի անդամ, քաղաքացի Victor Savineի, եւ մասնակցութեամբ ընկերվարական մասնաճիւղերուն: Իրրեւ բանախօս հրաւիրուած էր Շաւարշ Նարդունին:

Կարտանի եւ շրջականերու հայութիւնը, որ պատերազմէն ի վեր զրկուած էր Հ. Ց. Դ. կենսատու խօսքէն, խուռներամ փութացած էր քաջալերելու մեր սքանչելի հայորդիները եւ միեւնոյն ատեն իր համակրութիւնը յայտնելու հայ ժողովուրդի մեծ կուսակցութեան կազմին, որ հայանուն մասնիչներու կողմէ հալածանքի ենթարկուած էր, ազատադրութեան շրջանին:

Հանդէսը ստացած էր մեծ ուխտադնացութեան մը երեւոյթը: Հաղարի մօտ բազմութիւն մը լեցուցած էր ընդարձակ սրահը, եկած էին Կարտանէն, Էքսէն, Միլէն, Սէնթ Անթուանէն, Սէն Լուէն, Պօմոնէն, եւ Մարսէյլի բոլոր արուարձաններէն: Բեմին ճակատը Ֆրանսական դրօշները կը հովանաւորէին մեր հոյակապ զինանշանը: Վարադոյրը կը բացուի, բեմին վրայ կ'երեւին Նոր Սերունդի նորակազմ երկսեռ երդչախումբին անդամները, որոնք կ'երդեն Marseillaiseը ու «Մշակ բանուոր»ը: Հանդէսը բացաւ ընկերվարական Աստուրեան, որ դեղեցկօրէն պարդեց Նոր Սերունդի նպատակը եւ անոր ունեցած վերելքը ինչ ամսուան ընթացքին: Այս առիթով պարդեց ապագայ դործունէութեան ծրադիրը:

Ճիշդ այդ պահուն ներս կը մտնեն ընկերվարական մասնաճիւղերու ներկայացուցիչները, եւ քաղաքացի Victor Savine, որոնք որոտընդոստ ծափերու տարափին տակ, կը հրաւիրուին պատուոյ աթոռները: Ընկեր Հ.Աւետիսեան բեմ բարձրանալով հայ ժողովուրդին երախտադիտութիւնը կը յայտնէ ասպնջական Ֆրանսայի մեծ ազդին, շնորհակալութիւն կը յայտնէ հիւրերուն, մասնաւորապէս Հայերու մեծ բարեկամին՝Victor Savineի, որ կարտանի Հայերու անչահախնդիր բարեկամը եղած է միշտ: Ցետոյ խօսք տրուեցաւ Victor Savineի, որ ծափերու մէջ, բեմ բարձրանալով, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած պատիւին համար, ժողովուրդի մը կողմէ այնքան բարձր եւ քաղաքակիրթ ինչպէս է հայ ազդը: Ցիշեց դըրուածադներ հայ ժողովուրդի հերոսական մարտերն - չումներէն, դովեց անոր աշխատասիրութիւնը եւ կարդապահութիւնը, իր անկեղծ համակրանքը յայտնեց հայութեան հանդէպ: Ցորդորեց սիրել Ֆրանսան, բայց միշտ սիրել ու չմոռնալ Հայաստանը, մինչեւ այն օրը երբ բոլոր Հայերը համախմբուին եւ տիրէ կատարեալ ազատութիւն: Ճառը վերջացաւ բուռն ծափերու մէջ:

Հայրենասիրական չունչով դեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերունդի քարտուղար Զաւէն Գիւնոսեան, ուղղուած Շաւարշ Նարդունիին:

Եւ ահա «տունի սիրուած տղան», ընկեր Նարդունին էր, որուն խօսքին անհամբեր կը սպասէր ժողովուրդը եւ որ կարտանի հասարակութեան կողմէ մկրտուեցաւ «Դաշնակցութեան կռունկը»: Ընկերը իր կուռ բանախօսութեամբ էլեկտրականացուց սրահը, յիշեց Դաշնակցութեան կատարած դերը հայ ժողովուրդին մէջ, թելադրեց Նոր Սերունդին արժանի յաջորդները դառնալ նախորդներուն: «Շատեր քաղեցին Հ. Ց. Դ.ը եւ դամբանականները կարդացին, բայց այսօր այս փոքրիկ դաղութին մէջ անհամար «յուղարկաւոր»ներ եկած էք անոր յուսատու խօսքը լսելու: Ուր որ կ'երթամ կը տեսնեմ միեւնոյն բազմութիւնը: Փառք եւ պատիւ հայ ժողովուրդին որ ծնած է Դաշնակցութիւնը »:

Խօսք առաւ նոյնպէս երիտասարդ ընկերվարականներու Fédérationի անդամ եւ քարտուղար Roger Jerda, որ իր հիացումը յայտնելով հանդէսին յաջող կազմակերպութեան համար, չեշտեց ամէն ազդի երիտասարդներու եղբայրակցութեան անհրաժեշտութիւնը, միասին վերաչխնելու համար Ֆրանսան եւ այդպէսով յառաջանալու միջազդային եղբայրակցութեան իրականացման ճամբուն վրայ:

Ներկայացուեցաւ քրքջալիր զաւեշտ մը, «Թռոս ծառան», Նոր Սերունդին կողմէ: Հակառակ հապճեպ պատրաստութեան եւ անփորձութեան, տղաքը բաւական յաջող էին իրենց դերերուն մէջ:

Գեղարուեստական բաժինէն վերջ, բացուեցաւ ինջոյքի մասը, որ մինչեւ առտուան ժամը 6 ոգեւորութեան մէջ պահեց հանդիսականները: Խօսք առին ընկերները Պ. Գորդիկեան, Կ. Կ.ի կողմէ, Փիլոյր Ոսկեան՝ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ եւն.: Ժողովուրդը պարեց հայկ. եւ եւրոպական պարեր, ընկերակցութեամբ նուագդի: Խորոված հաւ մը եւ չիզ մը չմփանեա ա - ճուրդի դրուելով դոյացաւ կռկիկ գումար մը: Ա - ճուրդը չահեցաւ Պ. Ցարութիւն Տերոյեան: Նախադահը չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներուն եւժողովուրդը բաժնուեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ, ոգեւորուած Դաշնակցութեան կենսատու խօսքէն:

ՎԻՐԱՊԱԿԱՆ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 23 Մայիս.— Այս տարի մեր դադութը բացառիկ եռուղեռի մէջ է: Շաբաթ չանցնիր առանց որ եւ է ձեռնարկի: Թուականները իրար կը հրմշտկեն:

Ապրիլեան սգատօնը հոս եւս տօնուեցաւ համազդային չուքով: Դժբախտաբար նախաձեռնող մարմինը, Հ. Ա. Ը. Մ.ը մեզի անհասկնալի պատճառներով յարմար չէր դատած հրաւիրել Հ. Ց. Դ. կոմիտէն եւ Նոր Սերունդը: Փրօֆ. Խայիկեան յուզիչ բանախօսութեամբ մը վերլուծեցերէկի թրքական խժդժութիւնները եւ քրքրելով Հայոց պատմութեան էջերը, վեր հանեց Հայուն տոկունակարողութիւնը, իմացական բարձր յատկութիւնները եւ յարատեւելու եւ ապրելու աննկուն կամքը: Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ խնամքով պատրաստուած Տիկին Գեղանփափաղեանի կողմէ:

⚔ Ֆրանսահայ կազոյտ Խաչի վարչութիւնը օգտուելով Շ. Նարդունիի Լիոն հանդիպելէն, սարքած էր դասախօսութիւն - թէյասեղան մը ի պատիւ մեր տաղանդաւոր դրադէտին, Մայիս 18-ին, դուտ ընկերա-համակրական չրջանակի մէջ: Դասախօսը յանպատրաստից նիւթ ընտրեց «Հայուն խելացութիւնը», որուն չուրջ խօսեցաւ մէկ ժամէ աւելի: Ապա ներկաներու կողմէ արուեցան հարցումներ, որոնց իւրաքանչիւրին տուաւ բաւարար լուսաբանութիւններ: Բաղձալի էր որ նման չինիչ հաւաքոյթներ յաճախ վայելելու առիթը ընծայուէր մեզի:

⚔ Կիրակի օր (19 Մայիս) Հ. Ց. Դ. Տան սրահը կը յորդէր խուռն բազմութեամբ: Ամէն դասակարդէ մարդիկ եկած էին ծափահարելու մեր ղպրոցականները:

Տէր եւ Տիկին Մ. Փափազեաններու անխոնջ աշխատանքի արդասիքն էր որ պիտի ցուցադրուէր բեմին վրայ:

Հանդէսին յայտադիրը այնքան ճոխ էր ու այլազան որ կարելի չէ մի առ մի թուել բոլոր դերասկառարները: Մեծ թէ փոքր, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ չնորհով, բնաւորութիրքով թէ վարդահաս տաղանդով եկան հանդէսին փայլ տալու: Թող նիրողամիտ ըլլան ծնողները որ ստիպուած եմ զանց առնել անունները: Իւրաքանչիւր դասարան առանձին բերաւ իր բաժինը, խմբերդներով, արտասանութիւններով թէ մեներդներով: Որքան քաղցր էր լսել մեր մայրենի բարբառը այդ մանկտիկ անկեղծ հոդիներու շրթներէն: Տակաւին երէկ՝ անոնցմէ չատեր չէին կրնար երկու բառ հա-

երէն խօսիլ անսխալ եւ ահա, հինգ ամսուան մէջ, զարծես մոգական զաւազանի մէկ հարուածով, փոխակերպուած են։ Որքան երախտապարտ պէտք են զգան ծնողները Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու հանդէպ, որոնց անձնազոհութեան, տաղանդին եւ վորձառութեան կը պարտին իրենց զաւակներուն հայերէն դաստիարակութեան այս յառաջդիմութիւնը։ Պէտք է ամէն ջանք թափել դպրոցին յարատեւումը ապահովելու համար։

Հանդէսի միջնարարին Կրթական Մարմինը ձեռնարկեց դպրոցին ի նպաստ նուիրահաւաքու – թեան։ Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 23 հազար ֆրանք։

× Քանի մը խօսք ալ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի մասին։ Մեր տղաքը կը գործեն առանց փողի եւ թմբուկի։ Սարքած էին դասախօսութեանց չարք մը, իրրեւ դասախօս ունենալով Պ. Հ. Բալուեանը։ Երեք գիշեր յաջորդաբար հետաքրքիր ունկնդիր – ներ լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցան դասա – խօսութիւններուն։ Նիւթերն էին.— 1.— Ներսէս Պետրիարք Վարժապետեան։ 2.— Արովեան եւ իր «Էբէ Հայաստանին»։ 3.— Թրքահայ գրագէտ – ներ՝ որոնցմէ Վահան Թէքէեան, իր կեանքն ու գործը։ 4.— Թորոս Թորամանեան եւ Հայկական արտարապետութիւնը։ Գնահատելի է Պ. Բալու – եանի նուիրումը մեր Նոր Սերունդի դաստիարա – կութեան գործին։ Ունի ճկուն լեզու, կը տիրապե – տէ իր նիւթերուն եւ գիտէ համեմուած ու բանաս – տեղծական արտայայտութիւններով ունկնդիրները ապել իրեն։

Մօտերս Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի նախաձեռ – նութեամբ կը տօնուի Մայիս 28ը, հովանաւորու – թեամբ կոմիտէին։ Կազմուած է նաեւ յանձնա – խումբ մը Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը տօնելու հա – մար։ Եռանդ եւ յաջողութիւն կը մաղթենք մեր պատանի ընկերներուն։— Թղթակից

« ՁԱՌԱՋ »ի ուրբաթ օրուան թիւը լոյս չեե – սաւ, համբարձման տօնին առթիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ զգացուեցան, հինգ – շաբթի առաւօ, Լիոնի չրջանին, Մաքոնի, Կրը – նոպլի, Փիւի տը Տոմի, Քոէմոն Ֆէռանի, ինչպէս եւ Ջուիցերիոյ եւ Իտալիոյ զանազան մասերուն մէջ։ Մեծ վնասներ կրեցին զուիցերիական երկը քաղաքներ։

ՁՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը միաձայնու – թեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կը մերժէ Պուլկարիոյ հողային պահանջները Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ։

Պ. ԿՐՈՄԻՒԷՕ, Ազատովութեան Խորհուրդին խորհրդային պատուիրակը, ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, դիտել տուաւ թէ «կարդ մը ազգեր կը ջանան ոչիլական դեր կատարել Միացեալ Ազգե – րու կազմակերպութեան մէջ, ի վնաս խաղաղու – թեան եւ ապահովութեան։ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը մէկ երկրի կամ խումբ մը փոքրաթիւ երկիրներու ձեռքը գործիք դարձնելու փորձերը կրնան շատ հեռուոր եւ ժխտական հե – տեւանքներ ունենալ եւ նոյնիսկ սպառնալ կազ – մակերպութեան գոյութեանը»։ Ներկայ էին 18.000 ունկնդիրներ։

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց պահել պարտաւորիչ զինուորութիւնը, երկու տարուան չրջանով։ Անոնք որ զինուորագրուած են 1947-48ի համար, պիտի ծառայեն 18 ամիսէն երկու տարի։ Անոնք որ դրօշի տակ են մինչեւ Դեկտ. 31 պիտի արձակուին 1948ի վերջնաւալէն առաջ։ Անոնք որ զինուորագրուած են 1944 յունուար 1էն առաջ, պիտի արձակուին յառաջիկայ տարի եւն.։ Կիներն ալ կրնան կամաւոր դրուիլ առ նուազն երկու տար – ուան համար։ Այս ծրագրով, Անգլիա տարեկան 190.000 զինուոր պիտի ունենայ 1947ին եւ 1948ին, եւ 1946ի վերջը մնայուն բանակը պիտի բաղկանայ 1.900.000 զինուորներէ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը քուէարկեց Թրումընի առաջարկած օրէնքը՝ գործադրելի դէմ։ Այս նոր օրէնքով ծանրապէս կը սահմանափակուին արհեստակցական միութեանց իրաւունքները։ Նոր գործադուլներ ծագեցան հանքերուն մէջ եւ խլըր – տումները կը չարունակուին։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց աշխատավարձի եւ թոշակներու յաւելում առա – ջարկել վարչական խորհուրդին, յունիս 5ի նիս – տին մէջ։ Պիտի պահանջէ նաեւ կորովի միջոցներ ձեռք առնել, գիներու նոր բարձրացումը խափա – նելու եւ ապօրէն գիները վերաքննելու համար։ Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ այս ծրագի – րը կապ ունի ամերիկեան փոխառութեան եւ ընտ – րական պայքարին հետ։ Երբ զօր. Մը Կոլ հրաժա – րեցաւ անցեալ յունուարին, նոր կառավարութիւնը մէջտեղ դրաւ Ֆրանքը փրկելու քաղաքականու – թիւն մը, անփոփոխ պահելով աշխատավարձերը եւ գիները։ Այն ատեն Աշխատանքի Դաշնակցու – թիւնն ալ իր հաւանութիւնը յայտնեց այս քաղաքականութեան։ Մինչդեռ հիմա փոփոխու – թիւն կ'առաջարկէ, նոր մտահոգութիւններ պատ – ճառելով կառավարութեան։

ՊՈԼՍԻՆ կր հեռագրեն թէ քաղաքական ընտրութեանց արդիւնքին յայտարարութենէն վերջը, «Հալք»ի կուսակիցները յարձակում գոր – ծեցին զանազան վայրերու, մասնաւորապէս Անա – տոլու Հիսարի մէջ (Վոսփոր)։ Այս առթիւ խռո – վութիւններ ծագեցան եւ 30 հոգի վիրաւորուե – ցան, չատերը ծանրապէս։ Հեռագրի մը համա – ձայն, ձեռնպահներու թիւը 65 առ հարիւրը կ'անց – նի, մինչեւ հաշուով։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ ԴԷՄ բողոքագիր մը ուղղած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները, Մայիս 20ին, զան – պատելով թէ խափանարար գործեր կը կատարուին դաշնակից զինուորական իշխանութեան դէմ, Թրիէսթէի եւ չրջակայքներուն մէջ։ Մասնչալ Թիթօ ունկնդրութեան բնդունուեցաւ Սթալինի կողմէ։

ՏԱՒՈՒԻ ՏԱՆՋԱՐԱՆԻՆ մահապարտներէն 14ը կախուեցան Մայիս 29ին, ուրիչ 14 հոգի ալ՝ 30ին։ Բոլորն ալ մահուան դատապարտուած էին իրրեւ պատասխանատու ատելի քան 300.000 այրե – րու, կիներու եւ մանուկներու կրած չարչարանք – ներուն եւ մահուան։ Մահապարտներէն մէկն էր Տօքթ. Քլաուս Շիլինկ, 74 տարեկան, աշխարհա – հռչակ գիտուն մը, հեղինակ զանազան գիւտերու։ Երբ կախաղան առաջնորդեցին, ամբողջ մարմնով կը դողար եւ չէր կրնար քալել։ Իր պագարիները դաու երբ դահիճը ոտքերը կապեց։ Երբ հարցու – ցին թէ ըսելիք մը ունի՞, պատասխանեց.— «Ոչ, չուտ ըրէք, վերջացուցէք»։ Ամերիկեան չրջանին մէջ ամենամեծ խմբական կախաղանն է այս։

ԹՒՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ատրպատականի հետ բանակցութիւնները պիտի վերսկսին երկու ե – րեք օրէն։ Կառավարական չրջանակներու մէջ լա – ւատես կ'երեւան։— Հիւսէյին Ալա, Ուսչինկթընի դեսպանը, այլ եւս պիտի չմասնակցի Ազատովու – թեան Խորհուրդի նիստերուն, իր ընթացքը դժգո – հութիւն պատճառած ըլլալով։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բրիտանական չրջանին հրամա – նատարը յայտարարեց թէ այսուհետեւ զանազան պատասխանատու պաշտօններ պիտի յանձնուին Գերմաններու, մէջն ըլլալով Ռուրի ածուխին բաշ – խումբ։ Մէկ խօսքով, հետզհետէ Գերմաններու պիտի փոխանցուի զանազան վարչական գործերու պատասխանատուութիւնը։ Այսպէս նոր չրջան մը կը բացուի։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ածուխի գործադուլը վերջացաւ։ 400.000 բանուորներ անմիջապէս վեր – սկսան աշխատիլ։

Ֆ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մէկ միլիառ տոլարի վարկ մը խնդրած էր Մ. Նահանգներէն։ Թէրթերը կը գրեն թէ պիտի չկրնայ անմիջապէս ստանալ այդ դումարը, որմէ գրեթէ դումարը պակսած ըլ – լալով։

540 ՖՐԱՆՔԻ այրերու, 560 ֆրանքի կիներու կօշիկ պիտի ծախուի քանի մը ամիսէն։

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ փոխարէն Ֆրանսայի պիտի յանձնուի գերմանական մեծ նաւ մը, «Եւ – րոպա» (49.746 թոն), ուրիչ եօթը նաւերու հետ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՈՆ.— Մայիս 26ին Լիոնի եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան ընտրութիւնները կատարուեցան չատ խաղաղ ու օրինաւոր մթնոլորտի մէջ։ Ժողովուր – դը խումբերամ փութացած էր եկեղեցի, կատարե – լու համար իր պարտականութիւնը։ Պատրաս – տուած 33 հոգինոց ցանկի մը մէջէն ընտրուեցան 11 հոգի.— Պ. Պ. Պահատուրեան, Փափազեան Ս., Սողոմոնեան Գ., Հաճի Պօղոսեան Մ., Տօնապետ – եան Տ., Մուրաչեան Պ., Օսգեան Ա., Վարդան – եան Ե., Քէպապճեան Ա., Վարժապետեան Ճ. եւ Կիւլպէնկեան Ա.։

Շնորհաւորելով Ազգ. Միութեան նոր կազմը, կը յուսանք թէ պիտի յաջողի գարկ տալ ազգային գործունէութեան, առանձնելով հովանաւորու – թիւնը կրթական եւ Աղքատախնամ մարմիններուն։ Սրտանց յարատեւութիւն կը մաղթենք։— Մ.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ճունտսատանէն Տիկին Փե – րուզ Զորպաճեան եւ աղջիկը Նեվրիկ կը փնտռեն իրենց մայրը Տիկին Աչխատամ Դաւիթեան եւ քոյ – րը Մաննիկ եւ Արթին Գրալեաններ, որոնք պա – տերազմէն առաջ Ֆրանսա կը գտնուէին։ Տեղեկա – գինել Mme. Hadjiguzelianի, 40 rue Andripople Comotini, (Grèce)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Սէրճանեան կը ծանուցանեն, թէ այս կիրակի առաւօտ, Ճունիս 2ին հոգեհանդիստ պիտի. կատարուի Փարիզի Հա – յոց եկեղեցին Տիկին Մարիամ Ճովհաննէսեանի (Կիրասունցի) համար։ Կը հրաւիրուին իր յիչատա – կը յարգողները։

ԴԱՇՆԱԿԻ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ

Տիրուհի Զաւրափեանի

Դասական եւ արդի երաժչտութիւն, երեքչաբ – թի երեկոյ, 4 Ճունիս, ժամը 9ին, Salle de l'Ecole Normale de Musique, 78 rue Cardinet, métro Wagram et Villiers։

ՄԱՅԻՍ 28

« ՄԱՅԻՍ 28 »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 8 Ճունիս, չաբաթ երեկոյեան ժա – մը 9էն մինչեւ լոյս։ «Cristal Palace»ի չքեղ սրահին մէջ։ (Grand rue Monplaisir)։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍՈՒ – ՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։ Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 11ին, տեւելով մինչեւ առաւտան ժամը 5։ Ճայնի նուագախումբ։ Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատ – չելի գիներով։

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱՅԻ մէջ Ճունիս 2ին։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Վարուժան կոմիտէի, մասնակցութեամբ, Նոր Սերունդի Վարդապետ խումբի եւ Ֆր. Կ. Խաչի սանուհիներուն։ Ճունիս 2, կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքի սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կենդանի պատկեր մը եւ ուրիչ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. կոմիտէի, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապե – տարանին սրահին մէջ։ Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐ – ՄՈՒՇԵԱՆ, կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Ասօք պիտի առնեն ընկերվարականներու ներկա – յացուցիչը եւ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն)։ Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն, երգ), Օր. Մ. Տէրվիշ – եան (Շատէն, երգ)։ Մասնաւոր պատրաստուած պարեր սանուհիներու կողմէ։ Նուագախումբ եւն։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի կը սկսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութ – պոլի խումբերու միջմասնաճիւղային մրցումները։ Կը մասնակցին բոլոր արուարձաններու խումբերը։ Մրցումները պիտի տեւեն երեք կիրակի, 2, 16եւ23 Ճունիս։ Առաջին մրցումներու չարքը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 8 խումբերու միջեւ, ժամը 13էն 19, Անիէռի մէջ«Stade des Cabœufs», Rue Pierre Boudoux։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներ Անիէռի կայարա – նէն եւ Place Voltaireէն պիտի առաջնորդեն այցե – լուները։ Այս մրցումները պիտի ծառային Փարի – զի Հ. Մ. Ը. Մ.ի 4 զօրաւոր խումբերը կազմելու։ Մուտքը ազատ է։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte de Cli – chyէն մտնել 140 կամ 139 թիւ autobusը, իջնել Place Voltaire կամ St. Lazareէն չոգեկառքով, իջնել Ա. – նիէռ։

ՓՐ Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻի մասնաճիւղին պարահան – դէսը յունիս 1ին երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։ Կը նուագէ Պ. Պալեանի Ֆրաւիօ Ար – մէնեն 6 հոգինոց նուագախումբը։ Գեղարուեստա – կան բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք, 45 rue de la Defense, métro Mairie d'Issy։

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանո – ցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեքենաներով մա – ֆոտ, արագ եւ խնայողով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ։ Գոհացուցիչ գիներ։ Դի – մել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine)։ Tél. Ent. 15-67։**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՏՒօրէնՒներ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՖԱՐԱՆՆԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելի – ներ, ընտիր ադանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն։ Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ։ Ամէն երեկոյ ժամը 9էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ՃՈՎ – ՀԱՆՆԷՍ, ուտի ԱԼՃՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան եր – գեր։ Գոց է Չորեքչաբթի օրերը։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է Նպարեղէնի մեծաճաշակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւել – եան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր մրգեր, Փիսթաշ-վէրթ, Իմմրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն։

Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրա – պրանքներու համար դիմել՝

PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe

NAJARIAN & CASSABALIAN

12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ)

28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուր – ներ, ընտիր օդի եւ ձոխ ադանդեր։ Հինգշաբթի օ – րերը գոց է։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Dimanche 2 JUIN 1946 Կիրակի 2 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4715–Նոր շրջան թիւ 354 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԹՕՍՓԸ

Ա Պ Տ Ա Կ Ը

Շառաչուն ապտակ մը՝ Մայիս 28ի ժողովական տարուբերումը Փարիզի մէջ։

Պերճախօս պատասխաններ բոլոր անոնց որ արիւն կը պղտորէին օրերէ ի վեր, սարէն - ձորէն հաւաքուած կտորներ իրար կարելով եւ բարեմիտ հասարակութեան հրամցնելով իբրեւ «վաւերաթուղթ»։ Ցօշոտելով, խեղաթիւրելով բուն պատմութիւնը եւ նորօրինակ «էրզաց» մը յօրինելով։

Եթէ լրենք չտեսան ու չլսեցին, անշուշտ ուրիշներ տեսան ու պատմեցին ինչ որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի դիշեր։

Բուն ողջամիտ հասարակութիւնը, ժողովո՛ւրդն էր որ կը զանազանէր սեւն ու ճերմակը, յորդահոսան բազմութեամբ եւ սրտաբաց խանդավառութեամբ։ Հայրենասիրական ոգեղ մը վարակած էր բոլորը։ Առանց դասակարգի խտրութեան։

Դաշնակցութիւնը վարժուած չէ սնապարծութեան։ Պարզապէս կ'արձանագրէ պայծառ լրահանդիսութիւնը, իբրեւ բնորոշ երեւոյթ։

Հաւատա՞նք թէ գոնէ «Ազդ. Ճակատ»ին համար դաս մը պիտի կազմէ այսքանը, որպէսզի լրջութեան հրաւիրէ իր խառուտիկ դպիրները։

Հերի՛ք է որքան հովանաւորեցին, պիտու - թեամբ թէ անդիտութեամբ, հասարակ խուժանավարութիւնը, որ ամէն բանէ առաջ ծառայեց վարկաբեկելու իրենց կեդր. վարչութիւնը եւ անոր գործունէութիւնը։

Եւ այս՝ այնպիսի առեն մը երբ կարօտ են հանրային վստահութեան, ղլուխ հանելու համար Ներդաղթը եւ անոր հետ կապուած խնդիրները։

Տակաւին չենք խօսիր Թրքահայ Դատի մասին, որուն լուծումը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ միացեալ ճակատ եւ ուժերու համամիտում։

Կը վախնա՞ք Մայիս 28էն, ինչպէս, երբեմն, մարդիկ առնէն դուրս չէին ելլեր, երբ ժողովուրդը Ազգ. Սահմանադրութեան տարեդարձը կը տօնէր, Պոլսոյ մէջ։

Երթա՛ք բարով։ Բայց մի՛ նախատէք։ Արիւն եւ արցունք է խառնուած այդ պատմական տարեդարձին։ Քրտինք եւ աքնութիւն։ Հայկական բազուկին փա՛ռքը։

Իսկ տօնակատարութիւնը ինչո՞վ կը վնասէ մեր օրերու «Հայաստանասիրութեան»։

Չէ՞ որ դուք ալ միացեալ, ամբողջական Հայաստան կը պահանջէք այսօր։ Կը պահանջէք ճիշդ այն ինչ որ Դաշնակցութիւնը բանաձեւեց չատ առաջ, ձեզմէ աւելի առաջ,— Ուիլսընեան սահմանները կցել Ներկայ Հայաստանին։

Տօնակատարութիւնն իսկ առիթ մը չէ՞ր արծարծելու այս պահանջը, հաղարաւոր բազմութեան առջեւ, — երկու անգամ աւելի չատ քան ձեր սարքած երկու հրապարակային ժողովները։ Եւ այդպէս ալ եղաւ։

Տմարդի խաչակրութեան ասպետներէն վերջինը, Փարիզի ոստկավար չաթաթաթերը Մայիս 28ի տօնակատարութեան մէջ կը տեսնէ «պայքարի կարգախօս մը»։

— « Հայ ժողովուրդը չի կրնար անտարբեր մնալ նման ցոյցի մը հանդէպ եւ չդատապարտել զայն։ Մէկ խօսքով երբ այսօր Դաշնակցութիւնը գործի կը լծուի, տօնելու համար Մայիս 28ը, կը նշանակէ թէ չէ հրաժարած, հակառակ ամէն բանի, իր հակախորհրդային գործօն քաղաքական - ութենէն»։ (29 *Մայիս*)։

Իմացա՞ք,— «Հակախորհրդային գործօն քաղաքականութի՛ւն»։

Շատ ու չատ բարեւ։ Բայց ներողութիւն. հռչակաւոր ոստկավար մը, Արշակ Սաֆրաստեանը չէ՞ր որ 1945 Օգոստոս 21ին, Լոնտոնի մէջ, երեք Մեծերուն կը ներկայացնէր յուշագիր մը եւ կ'առաջարկէր, չեղելով ընդհանուր ուղեգծէն.

— « ... կր համարձակիմ առաջարկել կազմութիւնը յանձնախումբի մը՝ Սփիւռքի Հայերու ներկայացուցիչներէ, Փիւրտերէ, Ատրիներէ, Թուրքերէ, Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեան եւ առաջնորդութեան տակ, որպէսզի լուծումի ճեւերու ծրագիր մը պատրաստէ։ Կրնա՞մ վստահեցնել ձեզ թէ Հայերը, Փիւրտերը եւ Թուրքերը կրնան գործակցիլ, ինչպէս ըրած են դարերէ ի վեր»։

Վա՛յ, եթէ Դաշնակցութիւնն ըլլար այս ձեռնարկին հեղինակը։ Տասը տարուան «ճիհատ»ի նիւթ ճարած պիտի ըլլայիք։

Եւ տակաւին կ'ըսեն թէ ոստկավարները վարժուած են ծանր նստելու իրենց տեղը...

Շ.

Սուրիա - Լիբանանի ներգաղթը՝ Յունիսի կէսին

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Լիբանանի եւ Սուրիոյ Ներգաղթի Կոմիտէները, երեւանէն հրաւանդ ստացած են անհրաժեշտ աշխատանքի լծուելու, «Յունիսին նախատեսելի ներգաղթի գործը կազմակերպելու համար փութալով »։

Ինչպէս յայտնի է, Լիբանանի Ներգաղթի Կոմիտէն, Մարտի ընթացքին չիւմաներ ունեցաւ Բեյրութի բանտերը Պ. Գառնիկ Նազարեանի հետ, ու այս առթիւ մամուլին տուաւ պաշտօնական յայտարարութիւն մը, կանխելու համար «անհիմն» ամէն տարաձայնութիւն։ Այդ զեկոյցով՝ Կոմիտէն կը ճշդէր, թէ «մեկնումի ժամկէտէն ամիս մը առաջ, ամէն ներգաղթողի պիտի հաղորդուի դարձի թուականը»։ Հակառակ անոր որ ընդհանուր է ապահովութիւնը Յունիսին մեկնելու, ցարդ սեւ դեկոյց եղած չէ այս խմաստով։ Այսպէսով, կարգ մը «Հառաջդիմական» աղբիւրներ, եւ Մամուլի մէջ հրատարակուած աղաղարարութիւններ, ենթադրել կուտան՝ թէ անկարելի չէ մեկնումը, մինչեւ Յունիսի կէսը։

Հայրենակցական Միութեանց Հրջանակները, որոնք սերտ կապ կը պահեն Ներգաղթի տեղական կոմիտէներուն հետ, կը հաւատան, թէ մինչեւ Հոկտեմբեր 1946, հինգ կարաւաններ պիտի մեկնին Սուրիայէն եւ Լիբանանէն։ Իւրաքանչիւր կարաւան բաղկացած պիտի ըլլայ 3000 հոգիէ։ Ուրեմն, միայն Սուրիա – Լիբանանէն՝ **15000** հոգի պիտի մեկնին այս տարի։ 1947ին, ներգաղթը պիտի չարունակուի աւելի լայն թափով։ Ոմանք, 15.000ը սխալ կը նկատեն, եւ կը յուսան թէ այդ թիւը պիտի յանդի մինչեւ 30.000ի։

Աւելորդ Հրլայ, թերեւս, յիշեցնել այս առթիւ, Թող Երեւանի բաները Պ. Գառնիկ Նազարեանի յայտարարութիւնները, (19 Ապրիլ), Ճեպ Ուրբաթ, Հալէպի մէջ.—

— « Հայաստանի կառավարութեան ցանկութիւնն է կարելի եղածին չափ չատ Հայեր ընդունիլ երկիր։ Բայց, անհրաժեշտ է՝ որ ցանկութիւնը համապատասխանէ հնարաւորութեան։ Ես պարտականութիւն համարեցի ուսումնասիրել տեղական պայմանները՝ կարենալ ճշդելու համար մեկնողներու թիւը։ Առ այժմ, չեմ կարող ճշդորոշէն ըսել այդ, բայց նախօրօք կրնամ ըսել, որ այդ թիւը պիտի չգերազանցէ ԿԻՍԻ ՄԸ ՏԱՍՆԵԱԿ ՀԱԶԱՐ։ Ներգաղթի պիտի կատարուի նաեւ այլ երկիրներէ։ Այն տեղ կ'ունենանք ներգաղթողներու մեծ թիւ մը. 70—80 հազար։ Եւ ասիկա՝ մեծ գործ է»։ («Զարթօնք», 9-5-1946)։

Աւելցնեմ, որ Ներգաղթի Տեղական Կոմիտէն, Մայիս 24ին (այսօր) թերթերուն տուած է «Առողջապահական յանձնաժողով»ի մէկ զեկոյցը.—

— « Ցանձնախումբս մօտ օրէն պիտի ձեռնարկէ ներգաղթող ընտանիքներու առողջապահական քննութեան եւ կարգ մը բուժելի բայց տարաժամկէտ հիւանդութեանց դարմանումին։ Այս դարմանումները ունէ արդելքի կամ յապաղումի տեղի պիտի չտան՝ այս տարուան Ֆոթահին մաս կազմող ընտանիքներու մեկնումին։

«Ներգաղթող իւրաքանչիւր անհատ պիտի պատուաստուի ծաղիկի եւ թիֆոյիտի դէմ։ Դարմանումի պիտի ենթարկուին նաեւ աչքի հիւանդութիւն ունեցողները, մորթային հիւանդութիւններ, եւ դանջերը։

« Իւրաքանչիւր ընտանիք կը հրաւիրուի նչանակուած դարմանատուները, հետագային սատնելու համար ընտանեկան առողջապահական վիճակագիր - քարտը »։

Պէյրութի «Արարատ»ը (24 Մայիս) կը հաղորդէ, «ստոյգ աղբիւրներու» համաձայն՝ թէ Ներգաղթը կը սկսի Յունիսի կէսին։ Իսկ Պէյրութի չրջանակներու մէջ կը խօսին «սովիէթ չուենաներու մասին, որոնք կաչի եւ մորթ բերած են Լիբանան, ու ներգաղթող կարաւանները պիտի տանին միասին »։

Հաւանական է, որ յառաջիկայ օրերու ընթացքին հրատարակուին պաշտօնական զեկոյգներ։ Ստոյգ է, առայժմ, որ երեւանէն երկու նոր պատուիրակներ ճամբայ ելած են դէպի Լիբանան, հսկելու համար Ներգաղթի կազմակերպութեան գործին։ Պատուիրակներէն մէկը տեւականօրէն պիտի մնայ Պէյրութ, իսկ միւսը՝ Հալէպ։

Մինչ այդ, Ներգաղթի Կոմիտէները կը չարունակեն իրենց աշխատանքները՝ յարակից խնդիրներու կարգադրութեան համար։

Մ.

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, կիրակի, պիտի ընտրուի երկրորդ Ազգ. ժողովը, վերաքննելու համար նոր Սահմանադրութիւնը որ մերժուեցաւ Մայիս 5ի ընդհ. քուէարկութեամբ։

Բոլոր երեւոյթները կը ցուցնեն թէ այս անգամ չատ աւելի թիւով քուէարկուներ պիտի մասնակցին ընտրութեանց, ուր պիտի ճակատին հինգ մեծ հոսանքները,— ընկերվարական, համայնավար, ժողովրդական (M. R. P.), հանրապետական-ազատական (P.R. L.), եւ ձախ հանրապետական - ներու խմբակցութիւն (արմատականներ եւն.)։

1945 Հոկտեմբեր 21ին ընտրուած Ազգ. ժողովին մէջ չախչախիչ մեծամասնութիւն չահեցան առաջին երեք հոսանքները,— Համայնավարները՝ 152 աթոռ (ուղեկիցներով՝ 159), ընկերվարականները՝ 146, M. R. P. 148։ Այս անգամ երեքն ալ պիտի ներկայանան առանձին։ Կարծողներ կան թէ ձախերը նորէն պիտի չահին, բայց ոչ նոյն համեմատութեամբ, քանի որ չատ բան փոխուած է ներքին թէ արտաքին կացութեան մէջ։ Եթէ համայնավարները կարենան պահել իրենց մեծամասնութիւնը, պիտի պնդեն որ վարչապետութիւնը յանձնուի Մորիս Թորէզի։ Մինչդեռ միւս հոսանքները, նոյնիսկ ընկերվարականները վնասակար կը գտնեն այդպիսի կարգադրութիւն մը, մանաւանդ երբ չհաշուելով թէ համայնավար կուսակցութիւնը կը ներչնչուի օտար իշխանութենէ մը։

Ամէն պարագայի մէջ, պայքարը չատ բուռն պիտի ըլլայ, եւ աւելի ծաւալուն քան անցեալ Հոկտեմբերին։

Համայնավարները եթէ մեծամասնութիւն չահին, պիտի պնդեն միակ եւ գերիշխան Ազգ. ժողովի գրութեան մասին, առանց օրէնսդրական իրաւունքներ տալու երկրորդ ժողովի մը։ Իսկ եթէ ընկերվարականները յաղթեն, չահելով նախկին թիւը կամ թերեւս աւելին, այն ատեն իրենք պիտի կազմեն կառավարութիւնը։ Ինչպէս հաստատուած ընտրական պայքարին առթիւ, ընկերվարականները տրամադիր են որոշ բարեփոխումներ առաջարկելու նոր Սահմանադրութեան մէջ,— առելցնել Ֆրանսական Միութեան Խորհուրդին եւ հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները, մեղմացնել կարգ մը տրամադրութիւններ են։ Մէկ խօսքով, այսօրուան ընտրութեանց արդիւնքէն կախում ունի Ֆրանսայի ապագայ կարգաւորքը։ Ընկերվարականներուն վարկը բարձրացած է այս անգամ, չնորհիւ Լէոն Պլումի ձեռք բերած յաղողութեան (ամերիկեան փոխառութիւն)։ Համայնավարները այս առթիւ դիտել կուտան թէ փոխառութիւնը յաղողեցաւ չնորհիւ «Ցրանսայի բանուորներուն քրտինքին»։ այսինքն արտադրութեանց յատկոտով։ Համայնավարները անակնկալ մըն ալ սարքեցին վերջին պահուն, ուժ տալով աշխատավարձերու յատկման առաջարկին զոր ներկայացուցած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը։ Պ. Քոռուզա, նախարար աշխատանքի եւ ընկերային ապահովութեան, ծրագիր մը պատրաստած է արդէն, որուն համաձայն հաւասար վճարում պիտի տանան այր թէ կին աշխատաւորները։ «Հաւասար աշխատանք, հաւասար վճարում »։

Արմատական կուսակցութիւնը (Էռիօ), որ հազիւ 28 աթոռ կրցած էր չահիլ անցեալ անգամ, կը յուսայ մինչեւ 50 երեսփոխան ընտրել այսօր։ Այդ պարագային պիտի կրնայ մասնակցիլ նոր կառավարութեան, ինչպէս կը թելադրեն ընկերվարականները։ Ուրիշ նորութիւն մը,— այս անգամ աւելի լաւ կազմակերպուած կ'երեւան աջակողմեան հոսանքները, միացեալ ճակատ կազմելով դաշնագան խմբակցութեանց հետ։ Կարգ մը թերթերու կարծիքով, եթէ չափաւոր հոսանքները մեծամասնութիւն չահին, հաւանական է որ զօր. դը Կոլ վերադառնայ իշխանութեան գլուխ։ Ուրիշներ այ դիտել կուտան թէ համայնավարները հարուստ են (ընտրական պայքարի հանգանակութիւնը բարձրացաւ տասը միլիոնի), ձեռներէց եւ խիզախ (հոկտեմբեր 21ին չահեցան հինգ միլիոն քուէ)։

Այսպէս կամ այնպէս, ոչ միայն Ֆրանսան, այլ եւ ամբողջ աշխարհ անհամբեր կը սպասէ այս օրուան ընտրութեանց արդիւնքին։

Գերմանական խոսք

Զօր. Մքնարնի, Գերմանիոյ ամերիկեան չրջանին զինուորական կառավարիչը, ծանրակչիռ տեղեկագիր մը ուղղելով իր կառավարութեան, անոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ գերմանական քաոսին վրայ եւ կը պահանջէ գործադրել փոցտամի համաձայնութիւնը,— Գերմանիան կառավարել իբրեւ մէկ տնտեսական միաւոր։ Տեղեկագիրը կը պարզէ հետեւեալ ծանրակչիռ իրողութիւնները.—

1. Պարենաւորման տագնապը ծանր է տակաւին, թէեւ օրական դոլը, որ 1275 էր, իջած է 1180ի։— 2. Օրինազանցութիւնները կ'աճին, գերման քաղաքացիներ կը չարձակին նոյնիսկ ամերիկեան զինուորներու վրայ, գողութիւնները կ'աւելնան, իբրեւ հետեւանք անօթութեան։— 3. Առ հասարակ ծանր է ճարտարագործական կացութիւնը, իբրեւ հետեւանք ածուխի եւ պողպատի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զորեքշաբթի իրիկուն անձրեւը կը մաղ – ուէր անվերջ: Ո՞ր մտքէն կ'անցնէր որ երկու հազար հոգի, փարիզէն թէ արուարձաններէն ալի– տի արհամարհէին ամէն դժուարութիւն, եւ անձ– րեւ եւ յոգնութիւն, եւ անքնութիւն: Մանաւանդ որ աչքէն թէ ճախէն կ'ազդարարէին չմտանակցիլ ..

Այո՛, ժողովուրդը արժանի պատասխանը տը– ւած էր այդ «կոչերուն» ... Ան առ նուազն չորս ժամ ոտքի, արիւն քրտինքի մէջ, խելայեղ ծափե– րով եւ բացագանչութիւններով իր 6—7 տարուան կարօտը կ'առնէր իր սրտին ամէնէն աւելի խօսող այս տօնակատարութենէն:

Փարիզահայ Երգչախումբը, ղեկավարու – թեամբ Պ. Աբա Պարթեւեանի, «Մարսէյեզ»ով եւ «Ծաղկիր աղատ իմ հայրենիքով» բացաւ հանդէ– սը: Ընկերը Հր. Սամուէլ, իրրեւ նախագահ, Մա– յիս 28ի արժէքը վեր առաւ յիշելով բոլոր պատ– մական դէպքերը, որոնք ծնունդ տուին Հայկական Հանրապետութեան եւ որոնց շնորհիւ երկու դիւա– նագիտական յաջողութիւններ արձանագրուեցան. — Սեւրի դաշնագիրը եւ Ուիլսընեան սահմաննե– րը: Այդ վաւերագիրները այսօր ալ ազդակներ են պահանջելու Ազատ եւ Ամբողջական Հայաստանը:

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Շաւարշ Միսաք – եան.— «Ինչո՞ւ կը տօնենք այս տարեդարձը: Եւ ինչո՞ւ անոր դլուխն անցած է Հ. Յ. Դաշնակցու – թիւնը: Որովհետեւ արիւնով եւ արցունքով չահե– ցանք այս օրուան հայրենիքին կորիզը: Ամբողջ ժողովուրդ մը կոտորեցաւ առանց սեռի, դաւանան– քի եւ տարիքի խտրութեան: Տասներկու հազար դինուորներ օրհասական պայքարի մը բռնուած էին,— մահ կամ ազատութիւն — 35.000նոց կանո– նաւոր բանակի մը դէմ: Պատերազմի դաշտին վը– րայ ինկան 4000 կտրիճներ: Այս բոլորին մէջ թե– րեւս հազար Դաշնակցականներ չկային: Բայց Դաշնակցութիւնը ունի գերազանց առաքինութիւն մը,— կ'արձանագրէ ամէն արիւն որ կը թափուի յանուն ազատութեան: կ'արձանագրէ եւ կը խո – նարհի բոլոր զոհերուն առջեւ: Ո՞վ էր որ պիտի համարձակէր անտեսել թափուած արիւնն ու չահուած յաղթանակը: Եթէ ուրիշներ կը փորձեն վարկաբեկել այս երկունքը, ան մը հոդին եւ պե– տական առաջին կորիզին ծնունդը, Դաշնակցու – թիւնը չէ որ պիտի նահանջէ, առանց սակայն սե– փականացնելու հերոսամարտին ամբողջ փառքը: Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ 1918ի այդ ճգնաժամին, Լէնինը եւ Սթալինը առաջին չնորհաւորական հե– ռագիրը ուղղեցին նորակազմ իշխանութեան, հե – ռագիր մը որ հրատարակուած է իրենց պաշտօ – նաթերթերուն մէջ». (Բուռն ծափեր):

Բանախօսը յետոյ նկարագրեց այդ օրերու դժոխային կացութիւնը,— ռուսական բանակը քաշուած, աշխարհէն կտրուած երկիր մը, սով եւ համաճարակ, դաւադիր դրացիներ, ուժասպառ բանակ մը եւ մինակ մնացած ժողովուրդ մը, որ հրաչքով միայն կրնար փրկուիլ: Եւ այդ հրաչքը կատարուեցաւ Սարտարապատի, Ղա– րաքլիսէի եւ Բաշ Աբարանի ճակատա – մարտներով, որոնց հանդէպ թշնամին ան– դամ յարգանք ղգաց: Այս առթիւ յի – շեց թուականներ, վկայութիւններ, փաստեր, պատմեց թէ ինչպէս Երեւանի նահանգը դարձաւ խսկական Հայնոց: Եւ եզրակացուց.— «Մաղկի՛ր, ազատ, իմ հայրենիք»: Այո, թող ծաղկի, թող ըն– դարձակուի, թող ըլլայ այնքան ազատ որ ոչ մէկ Հայ միտքէն անցընէ,— երբեմ թէ չերթամ: Մենք պատրաստ ենք մեր բոլոր ուժը տրամադրելու եւ սահմաններու ընդարձակման եւ ներ – գաղթի համար — մէկը առանց միւսին չի կրնար ըլլալ — եւ թող իւրաքանչիւր հոսանք իր պատաս– խանատուութիւնն առանձին համաձայն իր կար– ողութեան: Մայիս 28ով է, որ յաջորդներուն յանձ– նուեցաւ կորիզը, խարխոյը, չենարանը եւ մեկ – նակէտը այսօրուան Հայաստանին»:

Ցաջորդ բանախօսը, ընկեր Ցուլիկ Եղիազար– եան խօսեցաւ յանուն Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան: «Մայիս 28ը մեծ է բոլորիս համար, չատ մը պատճառներով: Ան հանդրուան մըն է ծնած մեր դարերու տառապանքէն, ըմ – բոստութիւններէն եւ մարտնչումներէն: Ան դիւա– նագիտական մուրհակ մը տուած է մեր ձեռքը Սեւրով: Ան մեկնակէտն է մեր բաղձանքներու ի– րականացման համար ու խանդավառութեան ու ներշնչման աղբիւր մը բոլոր երիտասարդներուս»:

S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը, քաղաքացի Cottereau պարզելով պատերազմի եւ դրաման օրերուն Հայուն եղբայրական կապը տառապող Ֆրանսայի հետ, ու իր ծանօթութիւնը մեր ժողովուրդին դա– րերու պայքարին, անոր արժէքին, անոր այսօր – ուան իրաւական վիճակին, մաղթեց որ իրակա – նանան բոլոր մեր բաղձանքները որոնք Ֆրանսայի նման համամարդկային զաղափարներով տոգոր – ուած երկրի մը համար «արդարութիւն անունը կը կրեն»:

Գեղարուեստական բաժինը դարձեալ երգչա – խումբը բացաւ չարք մը երգերով, որոնց յաջոր– դեց դերասան Բ. Չապչեհան արտասանութեամբ, Օր. Ա.ճէմեան երեք երգերով, Պ. Փիլիփ Ազգար– եան իր ջութակով (Ղայբ-արմա եւն.), Պ. Զ. Գա– բրիէլեան Ա. Ահարոնեանի «Արաքս»ով, Օր. Աստ – ղիկ Առաքելեան նոյնպէս երեք երգերով, Պ. Գա– բրիէլին թառով: Օր. Հ. Գազազեանի հայկ. պարե– րը եւ Օր. Արմենիա Վարկազի սպանիական պա – րերը փակեցին այս հաճելի չարքը, ուր բոլոր մասնակցողները բերած էին իրենց լաւագոյն ձի– դը, նրբութիւնը եւ արուեստը: Ընկերվարական երկրորդ բանախօսը, երեսփոխան Henri Barré, որ կէս դիշերին կը վերադառնար իր ընտրական պայ– քարէն, խանդավառ խօսքերով փառաբանեց մեր ժողովուրդին դաղափարական մեծ արժէքը, մարդկային եւ ընկերվարական մարդին մէջ, մեծ երկրի մը զաւակներուն հետ կողք կողքի, անոր հետ եւ անոր պէս ծարաւ ազատութեան եւ լոյսի:

Մինչեւ լոյս այդ մարդկային ալիքը տատա – նեցաւ մերթ երաժշտութեան ու պարի ալիքներով, մերթ հայրենասիրական երգերու արտարուխ յոր– ձանքին մէջ: Առտուն արշալոյսին կրցան բաց աչ– քով նայիլ երկինքին որ կը խոստանար կապոյտ ըլլալ իր հայրենի հորիզոնին վրայ եւս:

Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ հայ – կական դրօշներով:

ՇՐՋՈՒԻՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ց. Գ.— Հանդիսին կարգադիր Ցանձնախումբը հրապարակաւ ներողութիւն կը խնդրէ որ անո– րինակ խճողման հետեւանքով, չկրցաւ գոհացում տալ բոլորին: Կէս դիշերին պատկեր մը աճուրդի դրուելով, բարձրացաւ 38.500 ֆրանքի: Շահեցաւ Պ. Հրայր Սասունի:

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

ՄՄԲ.— Կ'արտատպենք «Սով. Հայաստան» ամսագրէն: Հեղինակը՝ Պրոֆ. Խորէն Սարգսեան, «Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների Ակադեմիայի Մ. Աբեղեանի անուան Գրականութեան ինստիտու– տի դիրեկտոր».—

Մտաւոր եւ բարոյական ուժերի այն մեծ լա– րումը որ բնորոշ էր մեր լայնածաւալ հայրենիքի համար հայրենական պատերազմի տարիներին, բնորոշ էր նաեւ սովետական գրականութեան հա – մար: Սովետահայ գրողը զգաց իրեն ճակատում ու լարուած աշխատեց անվրէպ գործադրելու իր հոգ ու վէնքը, դեղարուեստական խօսքը:

Մեր գրողները տուեցին գործեր որոնք նշանա– կալից են ոչ միայն պատերազմի տարիների հա – մար, ոչ միայն սովետահայ կեանքի քառորդ դարի համար, այլեւ ընդհանրապէս նշանակալից են հայ գրականութեան ճոխ անդաստանում: Մենք ունե– ցանք այնպիսի ապրումներ ու նուաճեցինք մտքի այնպիսի հորիզոններ որոնք աննախընթաց էին իւ– րենց մարդկայնականութեամբ ու խորութեամբ:

Հայրենական պատերազմի տարիներին սովե– տական գրողը, առ հասարակ սովետական քաղա– քացին յայտնաբերեց այնպիսի ունակութիւններ որոնք լրիւ չափով դրսեւորուած չէին խաղաղ աշ– խատանքի պայմաններում: Ներհուն քնարերգու էր հայ ժողովրդի մեծ ու սիրելի բանաստեղծ Ա. – ւետիք Իսահակեանը, բարի մի մարդ որ կարծես, երազել միայն դիտէը, պատերազմը մի անդամից կերպարափոխեց, նոր տեսք տուեց նրան եւ դար– ձրեց կրքոտ հրապարակախօս որ լցուած մհերեան ցասումով, չանթեր էր արձակում ուխտադրուժ ոսոխի դէմ:

Հրապարակախօսական ու հակաֆաշիստական յօդուածներ գրեցին Ա. Իսահակեանի հետ միասին մեր բոլոր ականաւոր գրողները, Դ. Դեմիրճեան, Ստ. Զօրեան, Արտալեն եւ ուրիշներ: Սակայն այս արձակագրիների համար բնորոշը ոչ թէ յօդուածն էր, այլ պատմուածքը ու մանաւանդ պատմական վէպը:

Դ. Դեմիրճեանը եւ Ստ. Զօրեանը կարծես լրեւնային աշխատանքի բաժանում կատարեցին ու մինչդեռ առաջինը իր պատմուածքի թեման դար– ձրեց ճակատը, երկրորդի մտահոգութեան առար – կան թիկունքն էր: Այնպիսի պատմուածքներում, ինչպիսին են «Անխուսափելին», «Ոչխանդուածի աւանդը» կամ «Շունը», Դ. Դեմիրճեանը նորից յայտնաբերեց իր երեւակայութեան ոյժը եւ խո– րաթափանց միտքը: Ստ. Զօրեան իր հերթին «Պարզ հոդիներ» ժողովածուի «Մայր», «Կաղ կարօն», «Տաշնապի օրերին» եւայլն պատմուածք– ներում նորից յայտնաբերեց խոր հիմանիզմ եւ բխալիզմ: Երկու գրողների համար էլ հայրենա – կան պատերազմի տարիներին գրած այս գործերը անպայման կազմում են նրանց ստեղծագործու – թեան լինքնուրոյն եւ ուսանելի էջերից մէկը:

Հետաքրքրական է որ Դ. Դեմիրճեանի լաւա– գոյն պատմուածքների հերոսները յաճախ Ռուսներ են: Սա օրինաչափ երեւոյթ է ու բղխում է սովե– տական հայրենասիրութեան էութիւնից, ըստորում ժողովուրդների բարեկամութիւնը այդ հայրենա– սիրութեան կարեւորագոյն բաղադրիչ մասերից մէկն է: Ռուս գրողներն էլ իրենց գործերում հիմ– նականում արտացոլելով ռուս ժողովուրդի կա – յունութիւնը, յաճախ ընդդրկում են նաեւ եղբայրա – կան այլ ժողովուրդների կեանքը: Նոյնը նաեւ սո– վետական այլ ազգութիւնների գրականութեան մէջ:

Ռուս եւ Սովետական Միութեան այլ ժողո – վուրդների կեանքը արտացոլում է նաեւ Հր. Քո – չարի եւ Գ. Բեսի եւայլն գրողների ակնարկների մէջ:

Ակնարկը գրական ամենատարածուած ժանրն է հայրենական պատերազմի տարիներին, առա– ւելապէս նրա սկիզբին: Հայ ժողովուրդի զաւակ – ների հերոսական վարքագծի մասին ճակատում, ինչպէս նաեւ թիկունքում, մենք առաջին անգամ դաղափար էինք կազմում հէնց ակնարկի միջո – ցով: Ակնարկներ գրեցին նաեւ Վ. Ածառեանը, Բ. Շահումեանը, Գ. Բորեանը, Քր. Թափալեանը, Հ. Մկրտիչեանը եւ ուրիշներ:

Պատմական թեմատիկան հայրենական պատե– րազմի չրջանում արժանացաւ մեծ կուաւի: Դրանք են Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք» եւ Ստ. Զօր – եանի «Պապ Թադաւոր» վէպերը ու Ն. Զարեանի «Արա Գեղեցիկ» տրագեդիան:

Պատմական թեմատիկայի մշակումը սովետա– կան գրականութեան անհրաժեշտ ու բնորոշ կող – մերից մէկն է: «...կլասիկ գրականութեան հիւ– մանիզմը — ասում է Ա. Տոլստոյը իր յայտնի «Սովետական գրականութեան քառորդ դարը» դե– կուցման մէջ — սկզբունքօրէն տարբեր է սովե – տական հիմանիզմից: Այնտեղ խղճահարութիւնն է ցաւ մարդու համար, կարեկցանք դէպի նա: Այստեղ ոչինչ գործօղական պայքար յանուն մարդկային երջանկութեան պայմանների կատուց– ման:

Այնտեղ մարդկայնութիւնը հոդեբանական է: Այստեղ մարդկայնութիւնը պատմական է, որ ո – րոշում է հէնց ժողովրդական իդէալների եւ ձըգ– տումների բովանդակութեամբ: Այնտեղ մարդը հոդեբանական վիվիսեկցիայի առարկայ է, այս– տեղ նա պատմական մարդ է: Եւ ի զուր չէ որ սո– վետական գրականութեան մէջ այդքան լայն կեր– պով է զարդանում պատմական վէպը. մի բան, որ չի նկատւում կլասիկ գրականութեան մէջ»:

Վերեւ յիշուած երեք գործերը խոշոր նուա– ճումներ են սովետահայ գրականութեան համար: Մուրացանից յետոյ, նրանցից մի քանի տասնեակ տարիներ անց՝ Դեմիրճեանն ու Զօրեանն են, որ խիզախեցին ձեռնամուխ լինել պատմական թե – մայի մշակման: Կարելի է ասել, որ նրանք վայ – լուն կերպով կատարեցին իրենց առաջադրած խն– դիրը ու տուին առաջին հայ սովետական պատմա– կան վէպերը:

«Վարդանանք» հայրենիքը պէնքով պաշտ – պանելու փառաբանումն է, «Պապ Թագաւորը» հայ ժողովրդի պետական կարողութիւնների մե – ծարում: «Վարդանանք» Դեմիրճեանի ստեղծա – գործական կեանքի մի նոր չրջանն է: Հեղինակը այդ երկի մէջ ի մի է հաւաքում ստեղծագոր – ծական հարուստ փորձ իր ճիւղաւորումներով հանդերձ,— նովել, պատմուածք, մանրապատում, դրամա: «Պապ Թագաւոր»ով Զօրեանը նոյնպէս նշանաւորում է իր ստեղծագործական կեանքի նոր կարեւոր մի չրջան: Ն. Զարեանի «Արա Գեղեցիկ» դրագետիան դամում է ընթերցողի ուշադրու – թիւնը իր թափով, հայ ժողովրդի պետական կեանքի սկզբնաւորման յուզիչ պատկերացումով:

Հայ ժողովրդի անցեալ կեանքի գեղարուես – տական վերարտադրումով զբաղւում են ոչ միայն սովետական գրողների աւագ սերնդի ներկայա – յացուցիչները, այլեւ նա ունի իր մշակողները նաեւ ե– րիտասարդ սերնդի չարքերում: Այդպիսիք են Վիկէն Մէչումեանը իր «Զուարթնոց» ժողովա – ծուով, որ չատ հետաքրքիր կերպով վերարտա – դրում է մեր միջնադարի կեանքը՝ կապուած գրչա– դրութեան, մանրանկարչութեան ու դուսանական ստեղծագործութեան հետ եւ Գառնիկ Սահ – փանեանը իր «Մղձաւանջային օրեր» դրքով, ուր ցայտուն կերպով նկարագրում է հայ ժողովրդի կրած անլուր տառապանքը առաջին համաշխար – հային պատերազմի տարիներին, սուլթանական Թուրքիայի եւ գերմանական իմպերիալիզմի կող – մից:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՏԱՑՄԱՆՔ

ԳՐԱՒԲԵՐ, պարբերաթերթ գրականութեան եւ արուեստի: Ա. տարի Թիւ 3 (Մարտ 1946) եւ Թիւ 4 (Ապրիլ): Կը խմբագրեն Վ. Եսայեան եւ Ց. Վի– նոյեան, Ա.ԹԷնք: Հասցէ.— Nicomidias No. 1, Nea Smyrni, Athènes (Grèce): (Սակաւաթիւ օրինակներ ծախու են «Ցառաջ»ի խմբագրատան մէջ, Ա. Թի– ւէն սկսեալ: Գինն՝ 25 ֆրանք իւրաքանչիւր Թիւը:

ՀԱՑ ԳԻՐ, պարբերաթերթ գրականութեան եւ արուեստի, Ա. տարի Թիւ 3 (Ապրիլ 1946): Հրա– տարակիչներ՝ Պաարիկ Սարգիսեան, Վահան Տա– քէսեան, Ժիրայր Կիւզելեան, Պետրոս Լամպա – ճեան: Կիւլպէնկ Փանոսեան, Շահնուր Շահրիկ – եան: Ա.ԹԷնք: Հասցէ.— Odos Gambetta, 14-B Athènes, (Grèce):

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ, օրկան Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ցունաս– տանի Շրջ. վարչութեան, Ա. տարի Թիւ 1 (Մարտ 1946): Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակու – թեամբ: Խմբագիր՝ Համօ Մհերեան: Հասցէ.— Odos Athinas, No. 16A, Athènes (Grèce): (Ստացած ենք տասը օրինակ):

ՊՈՒՏ Մ ՇԻՇԱՂ

Վասն փրկութեան աշխարհի

«Ջօրսեր»ը իրենց տուները վերադարձան փարիզէն՝ օրերով չունչ ու քրտինք սպառելէ ետքը :

Ի՜նչ անձնուիրութիւն եւ մարդասիրութիւն սա դիւանագէտներուն ըրածը :

Լքած գործ, տուն – տեղ եւ ընտանիք կը պանդխտին Փարիզ, Լոնտոն, Նիւ Եորք, Սան Ֆրանչիսկօ, ազգերու խաղաղութիւնը կերտելու համար : Երկիրներու սահմանները անշահախնդիր կերպով գծելու - որոշելու համար :

Պատերազմին պատճառած աւերածութիւններէն եւ անկումներէն խոցոտուած, իրենց միակ նպատակն ու խնդիրն է ապահովել տառապած մարդկութեան երջանկութիւնը :

Իրենց կ'աջակցին բանակ մը օդնականներ, քարտուղար, տնտեսագէտ, թարգման, մատնադիր? (dactylo) սիրունիկ օրիորդներ եւ ապասաւորներ : Որքա՜ն անձնուիրաբար եւ խղճմտօրէն կ'ուսումնասիրեն անոնք միջազգային խնդիրները, որպէսզի հնարաւոր անկրաւորութիւն չպարդի մէկ կամ միւս կողմին ի վնաս :

Այս բոլորին մէջ, իրենց երկրին շահերը նկատի չունին անոնք : Կ'աշխատին համոզել ապատարտուած ազգերը, որ եղբայրաբար մէկ մէկ կտոր հող պիջին իրարու, յանուն համերաշխութեան եւ ազգերու ինքնորոշման բարձր դաղափարներուն :

Եւ այնքա՜ն խղճամիտ են, որ փոխանակ վեր ի վերոյ դործ տեսնելով վերջնապէս իրենց բնականին մօտ վերադառնալու եւ իրենց անձնական դործերուն ու զաւակներուն նուիրուելու, կ'երթան իրենց երկիրները, մանրամասն խորհրդակցելու համար իրենց մենծերուն հետ եւ կրկին դալ տըքնելու՝ կանաչ սեղանին առջեւ, միշտ ի սէր փոքր ազգերու :

Կը կարծէք, որ ասով կը զոհանա՞ն անոնք : Երբեք : Իրենց երկրին դժուարութիւններն ու մտահոդութիւնները առանց նկատի առնելու, անոնք ամենօրէն պատրաստակամութիւն կը յայտնեն, ուրիշ երկիրներուդ հովանաւորութիւնը առանձնե - լով՝ անոնց ապահովութեան ձանձրոյթը եւս յանձն առնելու :

Կը հսկեն, որ այդ երկիրները զոհ չերթան փաշիստ կամ միապետական արշաւանքներու, որպէսզի անոնք ժողովրդապետութեան բարիքները վայելեն ու ազատօրէն զարդանան :

Այս կէտին մէջ, բարի նախանձով մրցումի ալ կ'ելլեն իրարու հետ : Կարելի եղածին չափ բազ – մաթիւ երկիրներու հոդը առանձնելու համար :

Տարի մը կ'ընէ որ պատերազմը հոգին աւանդած է եւ մարդկութեան փաշիստ թշնամիները դետնամած՝ չնորհ կը խնդրեն : Ցաղթական դին – ուորները իրենց բնականին բոյները ապաստա – նած, իսկ ազատադրուած ազգերն ալ իրենց վէրքերը կապելով պրպտած են : Բայց դիւանագէտներու երթեւեկը կը չարունակուի եւ մարդ չի դիտեր թէ՝ երբ պիտի հանդչին անոնք :

Կ'երեւակայեմ : Գիշեր – ցերեկ քրտինքը ճակտին, մոռցած նոյնիսկ ճաշելու բնական պարտա – ւորութիւնը, հանդիստը, քունը, թատերական – երամշոտական վայելքը, վերջապէս իրենց հաճոյքն ու նոյնիսկ առողջութիւնը, Նիւ Եորքէն մինչեւ Փարիզ, տեղադին, աշխատանքի լծուած են այս մարդիկը :

Ժամանակ չունին, Փարիզի կամ Նիւ Եորքի կենսապարզեւ եւ անուշիկ ուհիներն իսկ դիտելու եւ վայրկեան մը թեթեւնալու : Եւ այս բոլորը աշխարհի խաղաղութեան եւ ժողովուրդներու բարօրութեան համար միայն :

Չեմ դիտեր փոքր ազգերը ի՛նչ ձեւով պիտի դնահատեն ու պիտի վարձատրեն այսքան զոհո - դութիւն, որ իրենց չահուն համար կը վատնուի :

Եւ տակաւին կա՞ն որ բերնի ծամոց ըրած են թէ՝ դիւանագիտութիւնը գումի չունի : Թէ իրա – ւունք, արդարութիւն եւ այլասիրութիւն բառերը տեղ չունին անոր բառարանին մէջ :

Ի՜նչ կոյր ապերախտութիւն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Ի՞նչպէս վեռաւ Վահան Միւնախորեան

ՄՄԲ.— «Արածանի»ի Բ. հատորով ծանուցեր էինք ողբացեալ Վահան Միւնախորեանի մահը, Պելկրատի մէջ (Եուկոսլաւիա) : Ընկեր Սողոմոն, ի պատասխան մեր մէկ նամակին, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէ դժբախտ յե – դափոխականին մահուան պարագաներու մասին (նախապէս Դաշնակցական, յետոյ Էս–Էր) : Այս առթիւ կ'իմանանք թէ «Ցուսարեր» մասնաւոր թիւ մը պիտի նուիրէ անոր յիշատակին :—

Վահանի մահուան պարադան ողբերգական է : Ռմբակոծման պատճառով իր կեանքի վերջին րո – պէներուն դաւաթ մը ջուր նոյնիսկ տուող չեղաւ : Քանի մը տողով ըսեմ քեզի թէ՝ ինչպէս մեռաւ : 1944ի Ապրիլի 16ին Դաշնակիցները սկսան անխնայ ռմբակոծել Պելկրատը : Բնակչութիւնը քաղաքէն խսկոյն քաշուեցաւ դէպի արուարձանները եւ մօ - տակայ դիւղերը : Տեղւոյս Հայերն ալ (120 հոգի կը հաշուենք) ձդեցին քաղաքը : Վահանը հակառակ մեր պնդումներուն չուզեց հեռանալ քաղաքէն : Ռմբակոծման վտանգը աւելի սաստկացաւ Մայիսի ընթացքին : Ես դիւղէն միշտ կը հանդիպէի քա – ղաք եւ Վահանը կը համոզէի գալ մեզ մօտ : Վեր – ջապէս համաձայն եւ Մայիսի կէսերուն տարի հետս դիւղ : 15 օրի չափ մնաց, չատ դոհ էր, ու – րախ եւ լաւ տրամադրութեամբ ժամանակ անցու – ցինք : Ցունիսի 1 կամ 2ին ուզեց անպայման վե - րադառնալ քաղաք, պատճառաբանելով որ դրա – կան քանի մը օրուան աշխատանք ունի եւ լրացնելէ վերջ նորէն պիտի դիւղ գայ : Ամէն չանք թափեցի այդ մտադրութենէն եա կեցնելու, բայց չյաջո – ղեցայ :

Ցունիսի 6ին դինքը տեսնող եղեր է իր բնակա – րանին դետնայարկը, երբ ռմբակոծման վտանգ կար դուրսը : Ամէն վերջ այլեւս կորաւ մեր Վա – հանը : Ամսու 9ին դիւղը ինձ մօտ եկաւ իր մէկ տետր բարեկամը եւ իրեն մասին տեղեկութիւն ու – ղեց, յայտնելով թէ սենեակը փակ է եւ Վահանը մէջտեղ չկայ : Սերպը մտածեր է թէ նորէն դիւղը իմ քովս է եկեր : Մեղի արդէն կասկածելի թուե – ցաւ այս պարադան եւ ես յաջորդ առաւօտ կր պատրաստուէի քաղաք իջնել, երբ լուր տուին թէ Վահանը իր փակ սենեակին մէջ մեռած դտեր են : Բոլոր երեւոյթներէն դատելով, յանկարծամահ ե – ղած պէտք է ըլլայ : Դիակը չորս օր մնացած էր սենեակին մէջ առանց որ եւ է մէկուն դիտու – թեան : Ամսի 10ին թաղեցինք տեղւոյս սերպական դերեզմանոցը : Այդպէս անհետացաւ մեր Վահա – նը, միասին տանելով բոլոր իր յոյսերը եւ երազ – ները մեր տատապած ցեղին վերաբերեալ ...

Գալով իր դործերուն, իր լիակատար յուշե - րու ձեռագիրը կայ Ա. Աստուածատրեանի մօտ, նաեւ ունեցած համեստ դոյքերը : Գրական ուրիչ կարեւոր բան մը չթողուց, բացի իր յուշերէն եւ իմ յուշերէն : 1942ին, իր առաջարկով, իմ յուշերը դրեց : Ինքը ապատ էր, ես ալ մեծ դրադումբ չունէի եւ կրցանք մեր ամբողջ ժամանակը այդ դործին նուիրել :

Հայ գրագիտը

Գրադէտը իր ցեղի, իր հայրենիքի հարազատ դաւակն է, նրա բախտակիցը : Աւելին կ'ասեմ, հայրենիքի ցաւից նրա բաժինն աւելի մեծ պիտի լինի : «Որում չատ տուաւ, չատ խնդրեսցի» : Ողբ ու դանդատը անվայել են ու նուաստացուցիչ :

Աբուհասան առջեւ ծունկի կը դամ, բայց ինձ համար դերադոյն դեղեցկութիւնը, դերադոյն արուեստը կը մնայ նախ եւ առաջ տատապող մարդը : Գեղադէտ անդլիացի փիլիսոփայ Բըսկինն էր ասում, թէ մի երկրում, ուր մանուկ – ները կապած չրթունքներով լի զուր են քաչքչում իրենց քաղցած ու վախտ մօր տրինքները, ամօթ է այդ երկրում դեղարուեստ փնտռել :

Երբ միլիոնաւոր մարդկային էակներ ակռա – ներն իրար են սղմում չճչալու համար, անհնարին տատապանքից, դրադէտը անարժան է իր կոչման, երբ փորձի իր վիհատիսա մենութեան մէջ Աբրամադդ լինել : Եւ չի կարող լինել :

« Սիբիլի եղբայրակից, ասում էի ես Շիրվան – դադէի յոբելենական հանդէսին, 1911 թուին Թիֆ - լիսում, չորանոցանք մեր ճակատագրից : Հէնց չէ անտառի մէջ բարձրադիր կաղնի լինել, փոթորկի առաջին թափը, ամպրոպի առաջին ճայթիւնը, չանթի առաջին բոցը նրա ճակատին է դարկում : Ջարանջանք, դրա վոխարէն արշալոյսի առաջին ցոլքը նրան է ողջունում եւ վերջալոյսի վերջին չողը նրա տերեւներին է ժպտում ծածկուելուց առաջ» :

Այսօր ես կարող եմ նոյնը կրկնել նոյն համո – զումով :

Գրադէտի դերադոյն վարձքն է այս, եւ ո՛ր – քան պարուրիչ, որքան դեղեցիկ :

Այո, այսօր էլ նոյնն եմ կրկնում : Այսօր ա – ւելի, քան երբեք դրադէտը հայ ցեղի բարձրադիր ու մրրկածուծ կաղնին պիտի լինի :

Մեր ցեղի անտառն է փչրուած, ինչո՞ւ կ'ու – զէք, որ կաղնին ճղակոտոր, տերեւաթափ չլինի : Սպասեցէք :

Համբերութիւն եւ աշխատանք, թող ամէ խոր - տակուած անտառը : Թողէք, որ մատղաչ ծիլերը բարձրանան, թող տունկերը յաղթ կաղնիներ դառ – նան եւ վաղ կատարներն օրօրեն Աստծու, երկնքի եւ հողմերի ու արեւի առաջ, թող սա անտառը վերստին եռայ ու փոթորկուի թռչունների ձայ - նով, թող կեանքի մեծ, հզօր, ստեղծագործական երդը վերստին դղնդայ մեր անուշ ու քաղցր Հա - յաստանում :

Սպասեցէ՛ք :

« Ա՛հ, թողէք՝ որ մեծնամ»... «Դ. Վա – րուժան) :

... Կ'ուզէի յիշատակել եւ ողբացեալ Ց. Թու - մանեանի մի բնորոշ խօսքը .

— Աղա ասում էր յաճախ մեր եպիսկուբան դիւթիչ բանաստեղծը իր դունագեղ, ոամիկ ու կուռ ոճով — աղա, ձեղ եմ ասում. է՛հ, դանդա – ղը դուր է : Մենք որ կանք, Հայոց ազգի խաչվառն ենք. են բայդաղի նման զառը, էհ՛, որ եկեղեցու խորանում պահում են : Փուչուկ ու ցեցերին կեր, տարին մի անդամ, հանդիսաւոր օրերին, մէկ էլ տեսար՝ կը հանեն էդ անտէր բայդաղը, թափ կը տան փոշին, ման կ'ածեն գլխների վրայ, աչխար - հին ցոյց կը տան, թէ՝ հայհարայ, էսպէս բաներ ունինք խորանում պահած : Հանդիսը վերջացաւ, նորից կը տանին կը ձգեն մութ ու խոնաւ խորանը փուչների մէջ ու կը մոռանան մինչեւ... վահ, էլ ի՞նչ էք վայ տալիս գլխներիդ, Հայոց ազգի խաչ – վառն ենք մենք :

«Ձէննեբս կտրենք ու դոհ մնանք —մեր բանն էլ էսպէս է»...

... Կը գայ մի օր, եւ այն հեռու չէ — հաւա – տացէք ինձ, չատ մօտ է — կը գայ մի օր, մեր հայրենիքը վերստին կը բարձրանայ մոխիրների միջից, մեր խորտակուած անտառը կը ծլի ու փարթամ չիւղեր կ'արձակի, նորէն կը բացուին խորանները, նորէն դուրս կը հանեն հաւատի ու փառքի խաչվառները, թափ կը տան մոռացու - թեան փոշին, պատուով ու հպարտութեամբ մարդ կ'ածեն գլուխներից բարձր, աչխարհի առաջ, հայ հայրենիքի փառքի համար :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Էջմիածնի պատուիրակները Լիբանանի մէջ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Մայիսի 12էն ի վեր, Լիբանան կը դանուին Էջմիածնի երկու պատուիրակները, — Պ. Պ. Ա – ռաքել Առաքելեան եւ Նիկողոս Մանուկեան :

Պ. Առաքելեան, Գէորգեան Ճեմարանի չրջա – նաւարտ, ու, էր երբեմն, աշակերտ Կիլիկիոյ Ճե – ռունադարդ Գարեգին Կաթողիկոսի, Ղարաբաղցի է, եւ ներկայիս կը դասախօսէ՝ Երեւանի Պե – տական Համալսարանին մէջ,— Գրականութեան Պատմութիւն : Միաժամանակ, դրաբարի դասեր կ'աւանդէ Էջմիածնի Ճեմարանին մէջ, եւ պատա – խանատու քարտուղարն է «Էջմիածին» պարբերա – թերթին :

Պ. Նիկողոս Մանուկեան, երիտասարդ, ծնած է Վրաստանի Սուրամ գիւղը, եւ իր ուսումը ստա – ցած է Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանին մէջ : Աչակերտութեան չրջանին իսկ, աչխատած է տը – պարանական գործերու մէջ : Ներկայիս անօրէնն է Երեւանի Կեդրոնական Տպարանին : Մասնագէտ է տպագրական գործերու :

Երկուքն ալ կուգան Ամենայն Հայոց Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի կողմէ, իբրեւ լիազօր պատուիրակներ : Լիբանանի մէջ, հիւրն են Անթի – լիասի Կաթողիկոսարանին, ուր կը դիջերեն : Ի – րենց գլխաւոր առաքելութիւնը պիտի ըլլայ հան – դիպիլ իրենց համբուն վրայ եղած թեմերը, եւ ապահովել աչխատակիցներ եւ բաժանորդներ «Էջմիածին» հանդէսին : Այս կերպով, հանդէսը ոչ միայն ինքնաբաւ պիտի դառնայ եւ պիտի ճո – խանայ, այլեւ հիմնադրամ մը պիտի դոյանայ՝ հոգալու Մայր Աթոռի անհրաժեչտ պէտքերը : Պատուիրակները թէեւ կը խուսափին բացարձակ եւ հրապարակային յայտարարութիւններէ, բայց կը տեղեկանամ՝ թէ Մայր Աթոռը մատնուած է նիւթական մեծ անձկութեան, ու պէտք ունի ան – միջական լիարուն օժանդակութեան :

Այս իրողութիւնը.... պետական դաղտնիք չէ արդէն, երբ նկատի ունենանք նոյնիսկ «Էջմիա - ծին» հանդէսի 1945ի թիւերու պարունակութիւնը : Այդտեղ, կաթողիկոսը բացորոչապէս կը չեչտէ «Աբրասահմանի օժանդակութեան անյետաձդելի պահանջը, ատեդծելու մնտեսական բազա, էջ – միածնի կարիքներուն համար, նկատելով որ կա - թողիկոսութիւնը հոդ ու կալուած չունի, հասոյթի իրրեւ աղբիւր» : Արդ, ըմբռնելի է, որ Մայր Ա. – թոռի, Մխիթարեան եւ Գէորգեան ճեմարանի համար մեկենասներ փնտռուին դաղութներու մէջ, ուր դրական աչխատանքի լծուած են արդէն ազդ. եկեղեցական մարմիններ :

Եկեղեց. համագումարի օրերուն, Լիբանանի պատդամաւորներէն Պ. Մ. Մսրլեան խոստացած էր կատարեալ տպարանի մը կազմածները նուիրել Մայր Աթոռին : Պատուիրակները պիտի զբաղին նաեւ այս խնդրով, տպարանը ապահովելու հա – մար անմիջապէս :

Պ. Պ. Առաքելեան եւ Մանուկեան մխասին բերած են կոնդակներ՝ Գարեգին Կաթողիկոսի, Աբրահադդ արք. Սիւրմէեանի եւ ուրիշներու : Ի դէպ,— Գէորգ Կաթողիկոս վաւերացուցած է Աբ – րահադդ արք.ի Եւրոպայի Առաջնորդութիւնը, անոր ուղղուած իր կոնդակին մէջ : Պատուիրակնե – րը բերած են, նաեւ, երկու մեծադիր ալպոմներ, մէկը՝ Նոյեմբեր 29ի ոճնակատարութիւններուն յատուկ, իսկ միւսը՝ Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան եւ օծումի հանդիսութեանց մասին :

Համաձայն «կռունկ»ներու յայտարարու – թեանց՝ կառավարական ծախքով 16 սենեակներէ բաղկացած ապարանք մը կը կառուցուի Երեւան, Օփերայի չէնքին դիմաց, որպէս վեհարան՝ Էջ – միածնի պահակին :

Միւս կողմէ, կը հաղորդուի, թէ Գէորգ Զ. կաթողիկոս առաջադրած է միւռոնօրհնէք կատա – րել աչնան սկիզբը : Մ.

անբաւականութեան։— 4. Ամերիկեան չրջանը խճողուած է տարապիր բազմութիւններով, որոնց վրայ կ'աւելնան հարիւր հազարներ եւս, վտար – ուած ըլլալով Եւրոպայի արեւելեան եւ հարաւ – արեւելեան երկիրներէն։—5.Անհնազատ է արտածու – մի եւ ներածումի կացութիւնը։ Գրաման սկիզբէն մինչեւ ապրիլի վերջը ներածումները եղած են 25 միլիոն սթերլին, արտածումները՝ հազիւ 1900000։

Տեղական բազմութեանց մասին տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 37.000 հոգի իրենց երկիրները վեր – դարձուած են, բայց արեւելեան երկիրներէն եւ Գերմանիոյ միւս չրջաններէն հասած տարագիր – ներով ընդհ. թիւը 25.000էն բարձրացած է 532.000ի։

× Զօր. Սմութս, Հարաւ. Աֆրիկէի վարչա – պետը, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով Լոնտոնի մէջ, առաջարկեց վերաքննել Գերմանիոյ հանդէպ դործադրուած քաղաքականութիւնը, «կանխելու համար ընկերային եւ քաղաքական ապտ մը։ Գերմանիան կրնայ նորէն զինուորական ապա – նալիք մը չդառնալ երկար ատեն, բայց կրնայ դիւրաւ ոչ նուազ վտանգաւոր ապառնալիք մը դառնալ, ուրիչ տեսակէտով։ Իբրեւ քայքայուած ընդարձակ տարածութիւն մը — քայքայում մարդկային եւ տնտեսական — Գերմանիան կրնայ վարակումի կեդրոն մը դառնալ։ Ամէն գնով խոր – տակեցէք Պիլմարքի եւ Հիթլերի Գերմանիան։ Ոչնչացուցէք բարձրօրէն կեդրոնացեալ Գերմա – նիան որ ապառնալիք մը եղաւ աչխարհի համար։ Ապակեդրոնացուցէք զայն վերածելով դաչնակ – ցային դրութեան, որ այլեւս վտանգ մը չդառնայ եւ միանայ Միացեալ Ազգերուն, բայց մի՛ փոր – ձէք կործանել մեծ, պատմական ժողովուրդ մը կամ անոր հայրենիքը եւ ապրուստի միջոցները։ Այդ փորձը ոչ միայն ոճիր մը պիտի ըլլայ, այլեւ սխալ մը, դատապարտուած ձախողման »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՒՈՎ

ՍԹԱԼԻՆ ՄԵՐԺԱԾ է Ամերիկա երթալ, ինչ – պէս հասատտեց նախագահ Թրումըն, զանազան տեղեկութիւններ հաղորդելով մամուլի ներկայա – յուցիչներուն։ Նախագահը յայտնեց թէ հրաւէրը ուղղած էր 30 օր առաջ, բայց Սթալին մերժեց, որովհետեւ բժիչկները չեն դատեր որ եր – կար ճամբորդութիւններ կատարէ օդանաւով կամ չոգենաւով։ Այս երկրորդ անգամն է որ Սթալին կը մերժէ Ամերիկայի հրաւէրը։ Նախագահ Թրու – մըն անհրաժեչտ կը դտնէ տեսակցութիւնը մանա – ւանդ հիմա որ հրապարակաւ վէճի բռնուած են Պ. Պ. Մոլոթով եւ Պըրնս։

ՀԱՑԸ ԵՒ ԱԼԻՒՐԸ բաժնեչափի վերածելու ծրագիրը անխուսափելի կը համարուի Անգլիոյ մէջ, մինչեւ երկու – երեք ամիս։ Այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան երեսփո – ժողովին մէջ, առաջնորդութեամբ Զըրչիլի որ խստօրէն քննադատեց պարենաւորման նախարար – ները։

ԼԷՕՆ ՊԼՈՒՄ նոր բացատրութիւններ տալով ամերիկեան փոխառութեան մասին, յայտարարեց թէ բանակցութիւնները կատարուեցան «առանց որ եւ է ճնշումի կամ պայմանի,— քաղաքային, տըն – տեսական կամ քաղաքական»։ Այս առթիւ վճռա – պէս հերքեց այն զրոյցները թէ Ամերիկացիները առաջարկած են Ֆրանսայի հետ միասին դործա – ծել հիւս. Աֆրիկէի օդանաւային եւ զինուորական խաբխնները։ «Մ. Նահանգները լիովին ըմբռնե – ցին թէ Ֆրանսայի վերաչինութիւնը անհրաժեչտ է միջազգային բարգաւաճման համար։ Բանակցու – թիւնները կատարուեցան Ֆրանսայի հնդամեայ վերաչինութեան ծրագրին վրայ։Ամերիկացի մաս – նագէտները ոչ մէկ ատեն փորձեցին փոփոխել Ֆրանսական ծրագիրը»։ Խօսելով ամերիկեան բա – նակի աւելորդ ապրանքներու մասին, որոնք պիտի դնուին, Լէօն Պլում բաւ թէ ահագին քանակու – թիւն մը կը կազմեն անոնք եւ Ֆրանսայի պիտի արժեն հրապարակի գիներուն մէկ տասներորդը։ Ֆրանսա պիտի կրնայ քանի մը հարիւր միլիոն տո – լար խնայել։

ԱՆԳԼԵՒԹՐԱՆՍԱԿԱՆ ՉԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ հզօր երաչխիք մը պիտի կազմէ վերածնող Գեր – մանիայի մը դէմ, յայտարարեց վարչապետ Պ. Կուէն, պատասխանելով «Թայմզ»ի թղթակցին հարցումներուն։ Այս առթիւ վարչապետը դիտել տուաւ թէ դժբախտաբար տեսակէտի զգալի տար – բերութիւններ կան երկու երկիրներու քաղաքա – կանութեան մէջեւ, Գերմանիոյ մասին, ինչպէս հասատտեց Փարիզի խորհրդաժողովը։ «Մեր տե – սակէտով, թէեւ կարելի չէ քանդել Գերմանիոյ միութիւնը, բայց պէտք է միանգամ ընդ միչտ խեղդել անոր վնասելու կարողութիւնը։ Գերմա – նիոյ զրաւումը պէտք է դրեթէ տեւական ըլլայ, իսկ իր գերիչխանութիւնը՝ սահմանափակ »։

M. R. P.ի երեսփոխանական թեկնածուներէն մէկը սպաննուած էր Ռէյնեօնի մէջ։ Ուրիչ մըն ալ, զօր. Օմէրան, ծանրապէս վիրաւորուած է Պլիոայի մէջ (Ալժերիա)։ Կուսակցութիւնը հա – մայնավարներուն կը վերագրէ այս յարձակում – ները։

ՆԻՒՐՆԻՊԷՐԿի ԱՏԵԱՆԻՆ առջեւ հարցաքըն – նուելով, Զաուկէլ, բոնի աչխատանքի կազմակեր – պիչը, յայտարարեց թէ 1943ին «կը հիանար Հիթ – լէրի վրայ, մանաւանդ վատահելով անոր հանճա – րին։Կը կարծէի թէ ան յաղթական խաղաղութեան մը պիտի առաջնորդէ Գերմանիան։ Բայց հիմա որ հոս ծանօթացայ իր անունով դործուած բոլոր ո – ճիրներուն, ուրիչ բան չեմ կրնար ընել եթէ ոչ ու – բանալ դայն»։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ բամպակ այրեցաւ Հավոի նաւահանդիսային մէջ։ Երրորդ հրդեհն է այս, քանի օրուան մէջ։ Մարթիկի մէջ ալ (Մար – սէյլ) 200 հակ բամպակ վառեցաւ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ մէջ հասատտուած կարգադաս – քին դէմ բողոքելով, անգլիական կառավարութիւ – նը իր դեսպանին միջոցաւ պահանջեց վերահաս – տատել քաղաքացիական ազատութիւնները (ազատ մամուլ եւն.), եւ օրինաւոր ընտրութիւններ կա – տարել տալ, համաձայն անցեալ դեկտեմբերի ո – րոչման։ Ծանուցագիրը այս առթիւ կը յիչէ ընդ – դիմադիրներուն դէմ գործուած բռնութիւնները։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ փարիզի մասնա – ճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը, երկուչաբթի, ժա – մը 20.30ին, Studio Caumartin։

ԿԱՅՈՑՏ ԽԱՉԻ փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ վաղը, երկուչաբթի ժամը 20.30ին, Stu – dio Caumartin։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այսօր, կիրակի փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանդիստ պիտի կատարուի Սահապարեան վարժարանի բարերարներուն՝ Մկր – տիչ Սահապարեանի եւ կարապետ եզեանցի յիչա – տակին։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՑՐ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԻ – ՑԱՍԵՂԱՆԸ այսօր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Athènes Barի սրահներուն մէջ, 11-13 rue Ser – pente, Paris, métro: Odéon ou St. Michel։ Հայրենա – կիցները իրենց ընտանիքներով կը հիւրասիրուին Միութեան կողմէ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ
AU CHAPON FIN Restaurant Barը
Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins
Gare de l'Est, Marseille

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանո – ցը, փլիսէի, օդակի սրաձեւ մեքենաներով մա – ֆուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ։ Գոհացուցիչ գիներ։ Դի – մել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

Մշակոյթի Միութեան ցերեկոյթը

Տիկին Զ. Պահրի պրաւուր զեկոյցով մը բացաւ Սալ Իէնայի հաւաքոյթը, կիրակի օր։ Բացատրեց Մշակոյթի Միութեան նպատակը,— առաւելապէս կապ հաստատել Հայաստանի Կուլտուրական Մի – ութեան հետ, մօտեցնելու համար արտասահմանի մշակոյթը հայրենիքի մշակոյթին եւ Հայաստանի դրականութիւնը բերել ու տարածել։ Եւ փոխա – դարձաբար։

Պատուոյ նախագահը, Փրոֆ. Ե. Մանուէլ – եան քանի մը խօսքով, նախ հայերէն, յետոյ Ֆը – րանսերէն պարզեց Թուրքին, մարդարէութեան անանկութիւնը մեր ժողովուրդին ապագայի մա – սին, եւ փաստեց Հայաստանի եւ թէ արտա – սահմանի մէջ Հայուն ձեռք բերած յաջողութիւն – ները։

Բժ. Գալճեանի հրաւէրով խօսք առաւ Պ. Հի – նակեկեան, Հայաստանի ներկայացու – ցիչը, քարտուղար Փարիզի խորհրդային դեսպա – նատան։ Սրահը կը սպասէր անոր անկողմնակալ եւ լայնամիտ արտայայտութեանց, բայց մեծ ե – զաւ բոլորին յուսախաբութիւնը, երբ մեր պե – տութեան ներկայացուցիչը կրկնեց այն հառուա – ծական եւ առեղծուած խօսքերը զոր ամէն օր կը լսենք կարգ մը անպատասխանատու մարդոց բեր – նէն։ Ժամը 3էն մինչեւ ևօթը իրարու յաջորդեցին դեղարուեստական բաժնին մասնակցող արուես – տագէտներ եւ սիրողներ, արտասանութիւններով, երգերով եւ նուագով։

Վիճակի տեսարանը հայկական տարազներով՝ հաճելի անակնկալ մըն էր բեմին վրայ։ Մե՛ղք որ չատ դէչ կազմակերպուած էր, թէ երգերով եւ թէ մանուածք պարերով։ Տօքթ. Մինասեանց յայտա – բարեց թէ Համբարձման տօնը պիտի ըլլայ ամէն տարի Մշակոյթի Միութեան օրը, նման հանդէս – ներով։

Մէկ ժամ դադարի միջոցին դիտեցինք սրահին մուտքին առջեւ կազմակերպուած ցուցահանդէսը, — գիրքեր, նկարներ եւ ձեռագործներ։ Մէկ սե – դան յատկացուած էր Հայաստանեան գիրքերու, «ծախելը արդիլուած» ,մէկ սեղան ալ արտասահ – մանեան գիրքերու, «ծախելը արտօնուած»։

Նկարներ մեզի ծանօթ արուեստագէտներէ եւ սեղան մըն ալ ձեռագործ, Հայուհիներու մատնե – րով հիւսուած։

Թղթակից

ԳՈՐԾԱՏԵՂԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. ԱԼԻՍ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
Պ. ՅԱԿՈԲ ՓԱՆՈՍԵԱՆ
Նշանուած
25 Մայիս 1946 Պօմոն, Մարսէյլ

Երգահանդէս

Օր. Ծովինար Տ. Պետրոսեանի (Լիոնի Օփերայէն) Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, 47 rue de la Boëtie (métro: Miromesnil)։ Ցունիս 16ին կիրակի ժամը 14ին։ Յայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ցունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոսունեանի եւ Շահումեանի։

Առաջին անգամ ըլլալով փարիզահայ հասարա – կութեան կը ներկայանայ Ազնաւորեան ընտանի – քը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ Ֆրանսերէն երգեր։ Երգախառն պատկերներ Սա – յաթ Նովայէն, Անուչէն, Սօս Վարդիթերէն, Ա. – չուղ Ճիւանէն, Պերճ Պոչեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօչ եւ Ազնաւուր իրենց յօրինած երգերով։ Երաժչտութիւնը կը դեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը։

Տոմսերը Ազնաւուրի մօտ, 22 rue Navarin, Pa – ris (9)։

«ԵՐԿԻՐ ՄՆԴՈՒԹԵԱՆ» չարժանկարը Շավիլի մէջ այս երկուչաբթի, Սալ ած Ֆէթի սրահը, ժա – մը 9ին։ Այս առթիւ հրաւիրուած է Պ. Զիթունի, խօսելու հայկ. դիւցազնավէպի մասին։

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE
Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ – կարա – սիներու մեծ վաճառատունը։ Խիստ մատ – չելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաչասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի ար – դիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները։ Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, Թիկնաթոռներ, կաչիէ եւ թաւիչէ։

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՃԱՇԱՐԱՆ ԻՏԼԱԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini , 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել Արեւելեան համեղ կերակուրներ
ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՞Ր
Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառատուն մը, ուր միչտ պատրաստ կը գտնուին արեւել – եան ու եւրոպական նպարեղէնները եւ չոր միրգեր, Փխրաշ-վէրթ, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պուրտար եւայլն։
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապըս – պրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին։
Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

ՄԵՔԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալզասեան բամպակեղէնեներու, պօսեթ-ըրրի մեծաքանակ վա – ճառում։ Ապսպրանքները կ'ընդունուին նամակով եւ հեռախօսով՝ վիէն 6-54։
ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՔՕՍԱՆԵՍՑԻ
71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mardi 4 JUIN 1946 երեքշաբթի 4 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4716–Նոր շրջան թիւ 355 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԼԻՔՆԵՐ

Վերջերս առիթ ունեցանք խօսելու Նիւ Եորքի Հայկական Ռատիօժամի մասին, որ կը գործէ 1943-էն ի վեր, ամէն շաբաթ օր, տեւելով կէս ժամ :

Աւրդէն հրատարակուած են երկու դիրքեր, պարզելով ձեռնարկին մանրամասնութիւնները, որոնք մխիթարական պատկեր մը կը պարզեն :

Ինչպէս կ'երեւայ, ամերիկահայ գաղութը լիովին կ'ըմբռնէ ալիքներու — անթելի— գործօն դերը՝ քարոզչական աշխատանքի մէջ: Դեր մը հնչուն եւ ծաւալուն, քանի որ ուղղակի կապ ունի մէլիոնաւոր բազմութեանց հետ:

Մայիս 2ին, ամերիկացի նշանաւոր մեկնաբան խօսնակ մը, Cedric Foster, մօտ հօթը վայրկեան խօսեր է Հայկական Հարցի մասին:

Թերթերը կը գրեն թէ առաջին անգամ էր որ Հայկական Հարցը «հեռարձակուեցաւ» ամբողջ ամերիկեան հասարակութեան, Աւանտեաներէն մինչեւ Խաղաղական :

Խօսնակը քանի մը խօսքով ներկայացնելէ վերջ փոքր ազգերու խնդիրը, յաջողութեամբ ներկայացուցեր է «փոքրիկ և չահագանց անիրաւուած ժողովուրդ մը», Հայերը, չեչտելով թէ անոնց դատը նոյնքան կենսական է եւ թերեւս ամէնէն աւելի արդար :

— « Թուրքերը անողոքաբար ջարդեցին եւ արտաբսեցին Հայերը իրենց հայրենի հողերէն, եւ երբ ժողովրդավար պետութիւնները անտարբեր գտնուեցան անոնց տառապանքին հանդէպ, անոնք դիմեցին Խ. Միութեան, իբրեւ միակ միջոցը իրենց փրկութեան: Ասիկա պատմութիւն մըն է որուն հաշխարհ պէտք է ծանօթանայ, եւ երբ Հայկական Հարցը վաղը ներկայացուի հաշտութեան խորհրդաժողովին — ինչ որ ապահովաբար տեղի պիտի ունենայ — մի՛ զարմանաք, երբ տեսնէք որ Հայերը հարիւրին հարիւր պիտի կանգնին Ռուսիոյ կողքին, որովհետեւ Վաղս եւ Արտահան նոյնքան հայկական են որքան երկոտասան կղզիները՝ յունական» :

Պ. Ֆոսթըր խոստացած էր նորէն խօսիլ, 8—10 օր վերջը, աւելի մանրամասն : Այդ մասին լուր չունինք տակաւին :

Քանի մը օր առաջ, ընթերցող մը կը գրէր.

— « կարելի չէ՞ միջոց մը գտնել, շաբաթը քանի մը վայրկեան օգտագործել անթելը, տարածելով մեր հանուշիկ երգերը, մեր զօրավարներուն եւ զինուորներուն քաջագործութիւնները, Հայերու մասնակցութիւնը Ֆրանսայի Դիմադրական պայքարին մէջ եւն.: Ես յանձն կ'առնեմ վճարելծախքին մէկ մասը, ուրիշ բարեկամներ ալ կը ճարեմ: Ունիմ նաեւ ֆրանսացի բարեկամներ որոնք յանձն կ'առնեն խօսիլ կամ երգել»:

Մայիս 21ին, խօսելով Ամերիկայի Հայկական ժամի յաջողութեան մասին, կը հարցնէինք թէ կարելի չէ՞ համանման ձեռնարկ մըն ալ այստեղ կազմակերպել: Թո՛ղ ըլլայ 15 վայրկեան, բայց տեւական :

Նիւթական միջոցները չեն որ կը պակսին, ինչպէս կ'ապացուցանէ մեր սրտցաւ բարեկամին առաջարկը :

Բուն դժուարութիւնը՝ բարոյական է: Աւելի ճիշդ՝ քաղաքական:

Տեղական իշխանութիւնները տրամադրո՞ր են ընթացք տալու: Անթելի վարչութիւնը ունի՞ տրամադրելի ժամեր :

Կ'արժէ հաւաքական ձեռնարկ մը փորձել, տեսնելու համար այս հարցումին պատասխանը:

Ուրիշ գաղութներու մէջ դիմած եւ յաջողած են: Ճիշդ է որ Ֆրանսայի պայմանները բոլորովին տարբեր են, բայց եւ այնպէս, պէտք չէ վհատիլ:

Դիմում կատարելով յանուն գաղութին, խօսելով, լուսաբանելով կարելի է ելք մը գտնել: Մանաւանդ որ, Ֆրանսացի բարեկամներ ալ չեն պակսիր եւ կրնան միջնորդել:

Այս պարտականութիւնը ամէնէն առաջ կ'իյնայ բոլոր անոնց վրայ որ լուրջ կապեր ունին տեղական իշխանութեանց կամ Փարիզի անթելի վարչութեան հետ:

Ամէն պարագայի մէջ, թող ասպարէզ նետուին անոնք որ կրնան օգնել այս ձեռնարկին յաջողութեան :

Պէտք է օգտուիլ բոլոր արդիական, համաշխարհային միջոցներէն, եւ քաղաքական դատ եւ ուրիշ արժէքներ ծանօթացնելու համար:

Ալիք մըն ալ մենք ապահովենք, ուղղակի խօսելու կամ երգելու համար մարդկային ալիքներու: Ամէն ուր որ կը հասնի մեր ձայնը : Շ.

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԿՆ ԵՒ ԱՑՍՕՐ

Թուրքի պատմար

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Իմացաք, անշուշտ : «Ընտրական պայքար» մը սկսած է Թուրքիոյ մէջ: Տեսակ մը Տոն Քիշոթեան կռիւ :

«Հալք»ը տենդագին քարոզութեան լծուած է, չհեղլու համար յառաջիկայ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ,— ինչ որ առաջին քայլը պիտի կազմէ նաեւ երեսփ. ընտրութիւններու յաղողութեան մէջ : (ԽՄԲ.— Ընտրութիւնները վերջացան Հալքի պարտութեամբ) :

Թուրքերը իրենք կ'ըսեն, ու իրենք միայն կը հաւատան, թէ ներկայ ընտրական պայքարին կը մասնակցին «մինչեւ աւելի կուսակցութիւններ»: Իրողութիւնն այն է որ ընտրութեան թեկնածու է միայն «Հալք»ը, նկատելով որ «Դեմոկրատ» կուսակցութիւնը ձեռնթափ եղած է ի յառաջագունէ, ընտրութիւններու հսկեցեք եւ ճեպընթաց կարգադրութիւնները նկատելով մինչոց՝ «Հալքէ դուրս կուսակցութիւններու կազմակերպութիւնն ու պայքարի պատրաստութիւնները խափանելու» : Գալով «Ազգ. վերականգնում»ի կուսակցութեան, այդ կազմակերպութիւնը անուն ու պիտակ է միայն,— քանի մը 100, առ առաւելն հաղարեակ մը անդամներով: Ուրեմն, ամբողջ աղմուկը արուեստական տենդ ու խանդավառութիւն է միայն եւ խորքին մէջ ոչինչ է փոխուած, բաղդատմամբ հին փորձերուն :

Կը թուի, թէ հակառակ բոլոր լրջութեան եւ ժուժկալութեան հրաւէրներուն, «չվերականգնանայնելու Սերպէսթ կուսակցութեան օրերը ու խաղ քութիւնները», այս թէ այն կողմէ արդէն իսկ կծու ու անիմաստ խօսքեր սուն կը տրուին, ու, Անգարայի մէջ, լարծուն կը նկատուի դեռինը այս ուղղութեամբ :

Ի մէջ այլոց, «Թասվիր», 19 Մայիսի թիւով արձագանգ կը հանդիսանայ կարգ մը անպատասխանատու ելոյթներու, եւ կը չեչտէ.

— «Նախ՝ Թուրք ժողովուրդի ընկերային խնդութիւնը, ապա համաշխարհային Բ. Պատերազմը, պատճառներ եղան, որ մէկէ աւելի կուսակցութեանց կազմութեան հարցը մնայ առկախ: Այսօր, երբ ամէն արգելք անհետացած է, եւ գործնական քայլեր առնուած են ծրագիրը իրականութեան վերածելու համար, ականատես կ'ըլլանք տխուր երեւոյթներու :

Հալք կուսակցութենէն սկսեալ, պատասխանատու դիրքերու տէր բոլոր պաշտօնական դէմքերն ու մարմինները, ձախաւեր ելոյթներ կ'ունենան, ինչ որ կը մղէ մեզ ընելու այն դժբախտ համատումը՝ թէ պիտի չկրնանք առանց վտանգի անցընել այս փոխուկ շրջանը: Շահակից կողմերը, օր չանցնիր որ «կաֆ» մը չգործեն, կամ տգեղ ոեւէ ելոյթի մէջ չդնուին: Առաջին գծի վրայ, «Հալք»ի կարգ մը պատասխանատու դէմքերը նապօրինի պայքարի լծուած են նորակազմ կուսակցութիւններու դէմ, ճնշումի եւ բռնութեան քաղաքականութիւն բանեցնելով ժողովուրդին վրայ: Միւս կողմէ, «դեմոկրատ» կուսակցութեան պատասխանատու հիմնադիր — անդամներէն Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, անպատասխանատու ընթացքը ունեցած է «ապօրինի պայքարի» մեր տկարութիւնները պատմելու ամերիկացի թղթակիցի մը: Մենք, պիտի ուզէինք՝ որ մեր մէջ մնային, ու մեր մէջ հարթուէին մեր դժուարութիւնները, ուրիշներու վրայ չձգելու համար այն տպաւորութիւնը՝ թէ մենք կ'ուզենք օտար դիտողներ կեցնել մեր ընտրական քուէտուփերուն առջեւ...

Ուրիշ կուսակցութիւն մը, (կ'ակնարկէ «Ազգ. Վերականգնում» կուսակցութեան, Մ.) հրատա – րակեց շրջաբերական մը, որ քաղաքական կաֆ մը կը յատկանշէ : (Ինդրոյ առարկայ շրջաբերականը կը չեչտէ, թէ հակառակ Ազգ. Պետի իր նուիրական հանդամանքին, ինչպէս «Հալք»ի թմբկահարի պաշտօնը կը կատարէ, քաղաքէ քաղաք անոր պրոպագանդ ընելով: Կուսակցական պայքար – ներէ վեր պէտք է մնայ Հանր. Նախագահ մը, որ կը հաւատայ քաղաքական կազմակերպութիւններ – րու բացարձակ անկախութեան: Ինչպէսեւ ելոյթը, խորհրդանշական եւ անուղղակի ենթակայ է ժողովուրդին վրայ, հարկադրելու համար, որ ան իր քուէն տայ Հալքին: (Ի՞նչ խօսք, որ ճշմարտու – թիւն են այս բոլորը... Մ.) :

— « Այս բոլոր ձախաւերութիւնները,— կ'եզրակացնէ «Թասվիր»,— սրտի ճմլում միայն կը պատճառեն» :

ԸՆՏՐԱԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՑԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ,— ա) M. R. P., բ) ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐ, գ) ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ

Կիրակի օրուան ընտրութիւնները տեղի ունեցան հանդարտութեամբ եւ մեծ բազմութեամբ : Մինչեւ երկուշաբթի կէս օր հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մեծամասնութիւն չստացած են.— Ա. ժողովրդական-հանրապետականները (M. R. P.), 160 երեսփոխան, բ. Համայնավարները (142), գ. Ընկերվարականները (115): Ձեռնպահները աւելի բազմաթիւ չեն քան Մայիս 5ի ընտրութեանց համար, երբ ընտրողներու 20 առ հարիւրը չէր մասնակցած : Կարեւոր յաջողութիւններ ունեցած է նաեւ պահպանողական նոր հոսանքը, Ազատութեան հանրապետական կուսակցութիւնը (P. R. L.) : Թեթեւ կորուստներ կրած են համայնավարները եւ ընկերվարականները :

Այս արդիւնքով, կը կարծուի թէ նոր կառավարութիւնը պիտի կազմեն ժողովրդականները, մասնակցութեամբ համայնավարներու եւ ընկերվարականներու : Հաւանական է որ չորրորդ հոսանք մըն ալ հրաւիրուի մասնակցելու դահլիճին :

Նորընտիր ժողովը պիտի գումարուի յունիս 11ին, Զորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովէն չորս օր առաջ : Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ բարեփոխել եւ վաւերացնել նոր սահմանադրութիւնը, որ մերժուեցաւ Մայիս 5ին ընդհանրութեամբ :

Վերընտրուած երեսփոխաններուն մէջ կը դասուին.— Վարչապետ Պ. Կուէն, ներքին նախարարը՝ Լը Թրոքէր, տեղեկատու նախարարը՝ Կաստոն Տէֆէռ, հողագործական նախարարը՝ Թանկի Փոլիժան, Ազգ. ժողովին նախագահը՝ Վէնսան Օրիոլ (բոլորն ալ ընկերվարական) : Համայնավարներէն վերընտրուած են Մորիզ Թորէզ, Պիյու, Մարսէլ Փոլ, Մարսէլ Ռաչէն եւն. : Արմատականներէն՝ Էռիօ : Այս անգամ յաջողած են երկու նախկին վարչապետները : Տալատիէ եւ Փօլ Ռէյնօ, փաստաբան Մոռօ Ժիաֆֆէռի, Զօր. Ժիռօ եւն. : Պարտուած են նախկին նախարարներ Սուսթէլ եւ Փլէվէն :

Այս անգամ ալ կիները մասնակցած են ստուար մեծամասնութեամբ եւ պիտի ունենան բաւական թիւով ներկայացուցիչներ :

M. R. P.ի ներկայացուցիչներէն մէկը իր գոհունակութիւնը յայտնելով ձեռք բերուած յաղթանակին առթիւ, յայտարարեց.— «Եթէ մենք տակաւին բազմաթիւ կուսակցութիւնը կը դառնանք, ինչո՞ւ համար Պ. Պիռօ վարչապետ պիտի չըլլայ » :

Ընկերվարականներէն վերընտրուած են նաեւ Պ. Մուտէ, Ժիւլ Մօք, Օկիւսթէն Լոռան (նախկին նախարար), Անտռէ Ֆիլիփ (երմատական նախարար), Փինօ (նախկին նախարար), Տանիէլ Մայէր (ընդհ. քարտուղար), Վէռտիէ (օդնական քարտուղար), Տէվէզ եւն. : Իւմանիթէ կ'աւետէ խոշոր խորագիրներով.— «Յաղթանակ համայնավար կուսակցութեան, ամբողջ հարնապետական Ցրանսայի » :

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ լարուած ուշադրութեամբ կը սպասեն ընտրութեանց վերջնական արդիւնքին, որ պիտի պարզուի այսօր :

Երկրաշարժ Մուշի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն յունիս 2 թուականով.— *Ուրբաթ դիշեր ծանր երկրաշարժ մը պատահեցաւ Մուշի շրջանին մէջ: Աղատարար խմբակներու քննութեանց համաձայն, մեռած են առ նուազն 255, վիրաւորուած 145 հոգի: Շատ մը գիւղեր սարսած եւ բնակիչները յանկարծակիի եկած են իրենց ցածլիկ տնակներուն մէջ, իրիկուան ժամը 5ին: Առաջին լուրերու համաձայն, Վարդօ գիւղաքաղաքին մէջ կործանած են 15 խանութներ, 120 տուներ եւ մզկիթ մը: Բժիշկներ, հիւանդապահներ, դեղեր եւ հագուստ – կապուտ զրկուեցաւ մասնաւոր օդանաւերով: Երկրաշարժի կեդրոնը կը համարուի Վարդոյի գաւառը, որ կը գտնուի Վանայ լճին հիւսիսային արեւմտեան կողմը:*

Թերթը կուտայ, ապա, Անգարայի իր թղթակցին մէկ տեղեկութիւնը, որու համաձայն՝ «Անգարայի մէջ չատ յոռի անդրադարձումներ կ'ունենան լրագրական թէ կուսակցական ներկայ պայքարները: Ուլուսի մէջ, Ցալիհ Րըֆքըի խմբագրականները, դաղափարական կամ կուսակցական պայքար մղելէ աւելի, կը ձգտին հաշիւներ կարգադրելու, կամ անձնաւորութիւններ անարգելու: (Կ'ակնարկէ «Հալք»ի 14 Մայիսի խմբագրականին, ուր Ցալիհ Րըֆքը Մոսկուայի հետ սրտակցութեամբ կ'ամբաստանէ Պայարը, չեչտելով թէ Թրքական ընտրութիւններու միակ քննադատներն են սովիէթներն ու Դեմոկրատները : (Ակնարկը թափանցիկ է: Մ.) :

Ցալիհ Րըֆքը,— կ'աւելցնէ թղթակիցը,— երեք չորս օրէ ի վեր խմբագրական չունի Ուլուսի մէջ, ու կ'ենթադրուի, թէ Պոլիս ճամբած են զինք, որպէսզի հանդչի... : Բաղձալի է որ,— կ'աւելցնէ միշտ «Թասվիր»,— իր ջիղերը հանդարտին քիչ մը... » :

Սթափո՞ւմ: Ջանապարհնք :

Մ.

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ ձէմալ Հիւսէյնի, Արաբական Բարձր Կոմիտէին նախագահը, գործի ձեռնարկած է, միացեալ ճակատ կազմելու համար: Ձէմալ Հիւսէյնի եղբայրոսէն վերադարձին ճառ մը խօսելով կուսակցական ժողովի մը մէջ, յայտարարեց թէ վերջերս կուսակցութենէն վտարած են երկու համակիրներ, որովհետեւ «մենք միայն ազգայնականներ կ'ուզենք»: Այս առթիւ մեղադրեց թէ արաբ համակիրները ձախակողմեան ճակատ մը կը կազմեն հրեայ ազատականներու հետ:

Երեք հազար Արաբներ հաւաքուած էին վրանի մը տակ, երուսաղէմի շրջակաները, լսելու համար Ձէմալ Հիւսէյնին եւ ուրիշ 5 — 6 բանախօսներ: Այս առթիւ մէջտեղ դրած էին երուսաղէմի միւֆթիին մեծ կենդանագիրը, շրջապատուած դրօշներով: Ձէմալ Հիւսէյնի յայտարարեց թէ Պաղեստինի Արաբներուն 90 առ հարիւրը միացած են արաբական կուսակցութեան: Ինք Դամասկոս պիտի երթայ Յունիս 7ին, ներկայ ըլլալու համար Արաբական Դաշնակցութեան ժողովին: Հաւանական է որ ժողովը բանաձեւ մը մշակէ, Պաղեստինի խնդիրը Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ներկայացնելու համար:

× Ամիւրհաման Ազամ փաշա, Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Փարիզ պիտի գայ Յունիս 15ին, ընկերակցութեամբ Լի-բիոյ չէյխերուն, ցեղախումբերու եւ քաղաքներու հոսանքներու ներկայացուցիչներուն, ուժ տալու համար անդլ-կառավարութեան ծրագրին, որ կը տրամադրէ անկախութիւն շնորհել Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ եւ Լիբիոյ: Պատուիրակութեան մէջ պիտի գտնուի Շէյխ Սայիտ Մուհամմէտ Իտրիս Սինուսի, հրամանատարը 250.000 Պէտվիններու: Ազամ փաշա կը թղթակցի Պ. Պէվինի հետ որ ամէն հաւատիք տուած է յաջողցնելու համար իր ծրագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ ՄԷՋ Ա. ընդհ. ընտրութիւններ կատարուեցան կիրակի օր, որոշելու համար երկրին վարչաձեւը, — Հանրապետութիւն կամ միապետութիւն: Քուէարկութեան կը մասնակցէին 29 միլիոն քաղաքացիներ եւ կիներն ալ, առաջին անգամ ըլլալով: Առտուն կանուխէն ահագին պոչեր կազմուած էին քուէատուփերուն առջեւ: Միլանի մէջ, որ հանրապետական հոսանքին կեդրոնն է, ոմանք մը պայթեցուցած էին չէնքին առջեւ ուր մէկ բնակարանի, մէկ համայնապար եւ մէկ անկախ թերթեր կը տպուին: Վնասը աննշան է: Զորս դրաչարներ վիրաւորուեցան: Կը կարծուի թէ դաւադիրները Ֆաշականներ են որոնք ատրճանակ պարպելով անհետացան: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր Նափոլիի մէջ: Քուէարկութեան կը մասնակցէին բազմաթիւ քահանաներ եւ մայրապետներ: Ընտրութենէն ար-դիւնքը պիտի յայտնուի յունիս 7ին: 80.000 իտալացի ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ մահէյալ Անտոնէսքու, Ռումանիոյ դիկտատորը, Միհայ Անտոնէսքու, ներքին նախարար Զօր. Վասիլիու եւ ուրիշ մը: Ականատես մը կը պատմէ թէ գնդակահարութեան յատկացուած էին 14 ոստիկաններ, որոնք միաժամանակ կրակ բացին երկու անգամով: Միայն Միհայ Անտոնէսքու կինկաւ առաջին համազարկէն: Անտոնէսքու եւ Զօր. Վասիլիու ծունկի եկած էին եւ առաջինը աղաղակեց.— «Սպաննեցէ՛ք զիս, ինծի չզարկիք»: Ասոր վրայ ջղայնացած ոստիկանները 11 հարուած եւս արձակեցին եւ սպաննեցին երկուքը մէկ: Մահապարտները ձողերու կապուած չէին, ինչպէս սովորութիւն է, եւ միայն Վասիլիու խնդրեց աչքերը կապել եւ կապեցին իր վզնոցով: Միհայ Անտոնէսքու խնդրած էր զարնել սրտին, մասը կուրծքին վրայ դնելով: Գնդակահարութիւնը կատարուեցաւ քաղաքին դուրս, մեծ բանտի մը շրջափակին մէջ եւ ամէն ինչ տեղի ունեցաւ բացարձակապէս գաղտնի:

ԹԻՀԲԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր խռովութիւններ ծագած են իրանեան Քիւրտիստանի մէջ, ուր դեմոկրատները եւ քիւրտ ցեղախումբեր կը կռուին կառավարական զօրքին հետ: Թաւրիզ լուրերն կը պահէ այս կռիւներու մասին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», բուռն յօդուած մը հրատարակեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին այն ծրագրին դէմ որ կը տրամադրէ 25ամեայ դաշնագիր մը կնքել Գերմանիոյ դէմ: Ուրիշ խորհրդային թերթեր ալ խստօրէն կը քննադատեն այս ծրագիրը:

ՄԱՅԻՍ 28ի ոճնակատարութեան առթիւ, մոռցուած էր յիշել թէ ընկեր Հր. Սամուէլ, իր բիւ նախադահ, խօսեցաւ նաեւ Ֆրանսերէնն, շեշտելով թէ Սեվռի դաշնագիրը եւ Ուիլսընեան սահմանները այսօր ալ «հիմնական ազդակներն են պահանջելու Միացեալ եւ Ամբողջական Հայաստանը»: Տեղի անձկութեան պատճառով կարելի չէր եղած տալ իր երկու ճառերուն ամփոփումը:

ՄՈԼՈԹՈՎի վերջին ճառը մեծապէս կը զբաղեցնէ Անգլիոյ քաղաքական շրջանակները: Թեր – թերը կը դրեն թէ արտաքին նախարարը փոխանակ ուղղակի պատասխանելու, երեսփ. ժողովին մէջ պիտի յուղէ Մոլոթովի յարուցած խնդիրները, եւ պիտի ջանայ չմնարար ծրագիր մը ներկայացնել, փոխադարձ համաձայնութեամբ լուծելու համար Եւրոպայի վիճելի խնդիրները: Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբեր կը սպասեն երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց:

ՍՊԱՆԻՈՑ մասին կազմուած քննիչ յանձնաժողովը իր տեղեկագիրը ներկայացուց Ազահո – վութեան Խորհուրդին: Տեղեկագիրը կ'եզրակացնէ թէ զօր. Ֆրանքոյի կարգադրած «ֆաշական է իր ծագումով, բնութեամբ, կազմով եւ ընթացքով, ընդօրինակուած՝ Նացիական Գերմանիայէն եւ Ֆաշական Իտալիայէն» եւ վտանգ մը կը կազմէ խաղաղութեան համար, հետեւաբար պէտք է խզել յարաբերութիւնները այդ իշխանութեան հետ: — Մատիւէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց եւ ձերբակալեց ընկերվարական կուսակցութեան վարիչ մարմինը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովը կը խորհի արժեզրկել մարքը, խոչընդոտելու համար կարգ մը չարաշահութիւններ:

ՁԱՓՈՆԻ նախկին վարչապետը, Թոժօ, երկուքնէ ի վեր կը դատուի ուրիշ 27 ամբաստանեալներու հետ, որոնց մէջ կը գտնուին երեք նախկին վարչապետներ, երեք ծովակալներ եւ 10—12 զօրավարներ: Ամբաստանադիրը կ'ըսէ թէ սոսկալի խաղաղութեան դէմ կը դաւադրէին 1928էն ի վեր եւ ի վերջոյ Առանցքին միացան, աշխարհի տիրապետելու համար: Ամբաստանեալները կը մերժեն որ եւ է յանցանք, ինչպէս եւ տեսնելի ձեռնհասութիւնը: Ամբաստանադիրը կը պարունակէ երեք հիմնական մեղադրանքներ,— ոճիր խաղաղութեան դէմ, պատերազմական ոճիրներ եւ ոճիր մարդկութեան դէմ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ձերբակալեց ամերիկեան պինուորական պատուիրակութեան անդամներէն երեքը: Ամերիկեան կառավարութիւնը բողոքեց, անմիջական արձակում պահանջելով:

5000 ԱՆԱՄՈՒՆՆԵՐ փոխադրուեցան Խաղաղականի Պիքինի կղզին, ուր հիւլէական ռումբի փորձեր պիտի կատարուին ամառը: Առնոց մէջ կը գտնուին 4000 ձերմակ առնէտներ (մեծ մուկ), 200 խոզեր, 200 նոխազներ, ձերմակ մուկեր, զանազան միջատներ եւն.: Այս անասունները եւ անասնիկները պիտի բաժնուին 77 նաւերու մէջ, որոնք նոյնպէս գոհ պիտի երթան դիտական փորձերուն: Գործողութիւններէն վերջ, գոհերը Սան Ֆրանչիսկօ պիտի փոխադրուին, դիտական զննութեանց համար:

ՄԻՒՆԻԽի համաձայնութեան մասին բացատրութիւններ տալով Կրընոպլի մէջ, Պ. Խոհօ պատմեց թէ 1939 Հոկտեմբեր 1ին համայնավար Ժլորիմոն Պոնթ իրեն ներկայացաւ եւ խնդրեց որ երեսփ. ժողովը քննէ Գերմանիոյ հալածութեան առաջարկները, Մ. Միութեան միջնորդութեամբ: Այս առթիւ պաշտպանեց Տալատիէն, ըսելով թէ ոչ միայն երկրէն չվռխաւ, այլեւ հինգ տարի բանտը մնաց:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Ազգ. Վերականգնումի կուսակցութիւնը պահանջեց պետական խորհուրդէն ջնջել անցեալ կիրակի օրուան քաղաքապետական ընտրութիւնները, նկատի առնելով բազմաթիւ անկանոնութիւններ: Կառավարութիւնը տակաւին չէ հրատարակած ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի անթելը կը ծանուցանէ թէ այսուհետեւ անհրաժեշտ չէ մասնաւոր արտօնութիւն խնդրել, պատկուլ համար Մ. Միութեան մէջ, բացի սահմանամերձ շրջաններէն:

ՁՈՐՍ ՏԱՐի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ 30 տարեկան քարտուղար մը, Մաղէրալ, որ քիմիական գաղտնիքներ հաղորդած էր Մ. Միութեան գործակալներուն: Այս երրորդ ամբաստանեալն է որ կը դատապարտուի միեւնոյն յանգամով, Մ. Նահանգներուն մէջ:

ԹՐԻԼՍԹԷՆ միջազգայնացնելու համար բանակցութիւններ կը կատարուին Լոնտոնի եւ Մոսկուայի միջեւ: Եթէ յաջողին, մեծ խոչընդոտ մը վերցած պիտի ըլլայ Զորսերու օրակարգէն:

ՁԱՓՈՆի կայսրը երկրորդ անգամ այցելելով զօր. Ա.րթըրի, գնոր ուշադրութեան յանձնեց պաշտպանական տագնապը:

Մէկ ՄԻԼԻԱՌ 460 ՄԻԼԻՈՆ թղթադրամ պակասած է հրապարակէն, վերջին չաբթուան ընթացքին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնատեղին, 34 rue St. Lazare, métro Notre Dame de Lorette: Կը հրաւիրուին բոլոր նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ականները եւ սիրողները: Օրակարգ՝ նախկին ժողովի չարունակութիւն:

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեքենաներով մաքուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Դոհացուցիչ գիներ: Դիմել Պ. ԴԱԻԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

Պ. ՍՈՒՐԻՆ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ եւ տիկինը, (ծնեալ Rémond) ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց զաւկին, ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻ, 1946 Մայիս 21ին: 11 Rue Lunain, Paris (14):

Օր. ՄԱՌՒ ՖԵՐՄԱՆԵԱՆ
ՄԿՐՏԻՉ ԳՆԱՃԵԱՆ
1946, Յունիս 2 Ամուսնացած Փարիզ

ՄԱԾՈՍ 28

ՍԱՐՊԻԼԻ մէջ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ վարդապետ հեթակոմիտէի Քաղաքապետութեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Յունիս, կէս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

«ՄԱԾԻՍ 28 »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 8 Յունիս, չաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս: «Cristal Palace»ի չքեղ սրահին մէջ: (Grand rue Monplaisir):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ԵՐԳ, ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍՈՒՆԻԹԻՒՆՆԵՐ: Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 11ին, տեւելով մինչեւ առտուան ժամը 5: Ցայտնի նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

ՎՐԻՊԱԿ.— Պ. Դրիմթէյլին «Պատմական նիշ մը» յօդուածին մէջ («Ցառաջ» 30 Մայիս) կիպրոսի թագուհի Կատարինէին մահուան թուականը տպուած է 1010, փոխանակ 1510ի:

Ազգ. ևած հոգսօն

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Յունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփերային մէջ: Ցայտագիրը կը կազմեն.—

1. Հայկական պատարագը 7 ձայնով (երգչախումբ): 2. Հերոսի մը կեանքը (մեծ օրքէսթր, երգչախումբ եւ մեներգ): 3. Հայկական համանուագ (մեծ օրքէսթր): Կը դործադրեն Օփերայի նուագախումբը եւ Ռատիոյի երգչախումբը, 110 մասնագէտ արուեստագէտներով: Տոմսերու համար դիմել՝ Ե. Եավրուեան, 23 rue Senac, Tél. L. 25-27: Մ. Մալաքեան 3 bld. Théodor Thurner, Tél. L. 09-02: Ե. Ամրէն 39rue St. Savournin, tél. G. 76–83: Մ. Տիրատուրեան, 2 rue Philippe de Gérard եւ կեդր. Յանձնախումբի անդամներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Թէոֆիլ Ճէլէպեան, կօշկակար (Ծնած Պոլիս): Իմմիբէն եկած է Ֆրանսա 1922ին: Իմացնել եղբօրը Christapor Djelebian, 1 Transit Camp. Réfugiés, Bari, (Italie):

ԳՈԴԻՆԻԱՑԻՆ (Յունաստան) Սեբաստացի Տէր Տաճատ քահանայի աղջիկը Վարդանոյշ Ճիբանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները Սիբանոյշ եւ Ազատուհի որոնք Զուիցերիայէն Ֆրանսա բերուած են իրենց հօրեղբօր տղոց քով եւ հոն Սիբանոյշ ամուսնացած է: Պատերազմէն առաջ կը բնակէին Փարիզի Արուարձանները: Տեղեկացնել Տիկ. Տէր Յարութիւնեանի, 1 rue St. Médard, Epinay s) Seine:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝
ՀԱՒԱՆ ՄԱՐԻՆԵԱՆԻՆ
Դուռ էֆ որ պիտի շահիք
3 Villa Monceau, Paris 17, *հեռաձայն* Wag. 13-95

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛Ւն,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր
Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէրթ, Իմմիրթ անկուտ չամիչ, պութար եւայլն:
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES **(Gros, demi gros)**
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

CHEZ SASSOUNI
ՁԱՇԱՐԱՆ Հ. ԱԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԱՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ գինիներ: Հարմնիքի, հանդիսութի, կնունքի մասնաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի **Տիկին Սօֆիա Գալուստեան:** *Կիրակի օրերը գոց է:*

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 5 JUIN 1946 Չորեքշաբթի 5 ՅՈՒՆԻՍ

ԾԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4717–Նոր շրջան թիւ 356 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔՐՏԱՊԱՏՈՒՄ

Միջազգային մամուլը վերջերս քրտական խնդիր մըն ալ կը քրքրէ, իրանեան Քիւրտիստանի մէջ կազմուած ինքնավարութեան առթիւ :

Իրականին մէջ, անոնք որ կը յուզեն այդ խնդիրը, շատ հարեւանցի զաղափար ունին քիւրտ ժողովուրդի կացութեան եւ անոր քաղաքական ենթակայութեան մասին : Անոնց ամէնէն իրազեկն ալ առասպելական բաներ կը պատմէ, նախ ինք մի – լիոն հաշուելով Քիւրտերու թիւը, յետոյ անոնց վերագրելով այնպիսի ծրագիրներ որոնք առնուազն վիճելի են :

Ինչպէս մեր ժողովուրդը, Քիւրտերն ալ բաժնուած են երեք երկիրներու մէջ,— Թուրքիա, Իրաք եւ Իրան : Բոլորը միասին հաշուելով, անոնց թիւը դժուար թէ անցնի 3 — 3½ միլիոնը :

Թուրքիոյ մէջ, անոնք եւս ահաւոր ջարդերու եւ տեղահանութեանց մասնակցեցան 1925ի ապստամբութենէն ասդին : Իրանի մէջ, անոնց թիւը կը հաշուէն 1—1½ միլիոն, Իրաքի մէջ՝ աւելի քան կէս միլիոն, բոլորն ալ նախնական կարգու – սարքով : Միայն Խ. Հայաստանի մէջ է որ անոնք լայնօրէն կ'օգտուին իրենց ինքնուրոյն մշակոյթի զարգացման համար :

Կարգ մը քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Իրանի եւ Իրաքի Քիւրտերուն պարբերական շարժումները պիտի աղդեն նաեւ Թուրքիոյ Քիւրտերուն վրայ, եւ միացեալ ճակատ մը պիտի կազմուի, Մեծ Քիւրտիստան հաստատելու հա – մար, սկսելով Բաղէշէն եւ Վասպուրականէն : (Քիւրտ աղգայնականներուն քարտէսը կը տա – րածուի Կարինէն մինչեւ Կիլիկիա...) :

Ո՞րքան հիմնաւոր են այս ենթադրութիւնները :

Բոլոր տրամադրելի տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ՝ Իրանի մէջ հռչակուած Ազգային Ինքնավարութիւնը չատ սահմանափակ հանգամանք ունի : Անոնք իսկապէս լաւ կազմակերպուած են, թերեւս իրենց շարժումը յանդի տեղական – վարչական ինքնա – վարութեան մը : (Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Իրանեան Ատրպատականը, որուն կը նախագահէ Խ. Մխիթեան) :

Իրաքի մէջ, շարժումը աւելի շատ գեղապե – տական պայքար է, որ պարբերաբար կը բռնկի :

Գալով Թուրքիոյ Քիւրտերուն, անոնց մասին կարգ մը չահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէր վարիզեան լրագրող մը, Ռոման Գաժան :

Այս թղթակիցը, ծնունդով Լեհ, վերջերս պատրաստած էր մինչեւ Կարին – Կարս, եւ տեսակ մը հեղինակութիւն կը համարուի արե – ւելեան խնդիրներու համար :

Le Parisien Libéré *հարցումներ ուղղած ըլլալով այս մասին, Պ. Գաժան կը պատմէ, կարճ յօդ – ուածով մը (24 Մայիս) .—*

1. Իրրեւ փոքրամասնութեանց խնդիր, Քիւր – տերը կը կազմեն միակ հարցը զոր չէ կրցած լու – ծել նոր Թուրքիան : «Յոյն եւ հայ փոքրամասնու – թիւնները, որոնք այնքան հզօր էին Ժամանակին, դրեթէ գոյութիւն չունին : Արդարեւ, 70.000 Հա – յեր կամ քանի մը տասնեակ հազար Յոյներ որոնք տակաւին կ'ապրին երկրին մէջ եւ դրեթէ ամբող – ջովին կեդրոնացած են Իսթանպուլ, չեն կրնար որ եւ է կարեւոր խնդիր ներկայացնել Թրքական հան – րապետութեան համար» :

2. Թղթակիցը Պոլսոյ մէջ հանդիպեր է քանի մը երիտասարդ Քիւրտերու, շառաւիղները Վանայ լճին շուրջը հաստատուած հին դերդաստաններու : Անոնք պատմեր են թէ 1930էն ի վեր կարեւոր խռովութիւններ պատահած չեն : «Նախ, չունինք վարիչներ որոնք բոլորն ալ սպաննուեցան 1925ի եւ 1930ի քրտական ապստամբութեանց առեն : Ե – տոյ, մեր վերջին ապստամբութեանց դպրոցը այնքան արհնալի եւ անողորմ եղաւ որ, քիւրտ զանգուածները երբեք չեն մոռցած եւ խորապէս պիտի մտածեն, վերսկսելէ առաջ» :

Խօսակիցը այս առթիւ հաստատեր է թէ՝ քա – նի մը տարի առաջ, Թրքական վարչութիւնը «ա – պահովութեան գօտի» մը հաստատած էր սահմանագլուխին վրայ, 50 քիլոմեթր տարածութեամբ, ուրկէ բոլոր Քիւրտերը տեղա – հան եղած են դէպի երկրին ներսերը : Միւս քրտա – կան շրջաններուն մէջ, վարչութիւնը կը գտնուի Թուրք նախկին սպաներու ձեռքը : Բնաջնջում չկայ, բայց ամէն տեսակ միջոցներ կը գործա – դրեն, քիւրտ հասարակութիւնը կազմալուծելու, ապազգայնացնելու համար» :

Կը հետեւի թէ Թուրքիոյ Քիւրտերը ի վիճակի չեն որ եւ է չարժում փորձելու :

Շ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեւանի Մատենադարանը

(Քաղուած երեւանի թերթերէն)

Երեւանի Մատենադարանը աշխարհի հնագոյն դրադարաններէն մէկն է : Իր սկզբնաւորութիւնը կը հասնի առ նուազն ԺԲ–ԺԳ. դարերուն եւ կապ – ուած է Սանահինի, Հախպատի եւ Սաղմոսավանքի հարուստ դրադարաններուն հետ : Եթէ խորհրդա – յին իշխանութեան հաստատման առաջին տարինե – րուն Մատենադարանին մէջ կային 66 հայերէն ձե – ռագիր, այսօր միայն հայերէն ձեռագիրներու թի – ւը կը հասնի 10.000ի, առանց հաշուելու մօտ 3500 հայերէն պատառիկներ եւ 500է աւելի արաբատառ ձեռագիրներ եւ ուրիշ բազմաթիւ լեզուներով հին պատառիկներ :

Մատենադարանին մէջ պահպանուած են եւ կ'ուսումնասիրուին հայ պատմագիրներու, փիլի – սոփաներու, բանաստեղծներու, մաթեմատիկոս – ներու, տիեզերագէտներու, ալքիմիկոսներու, բժիշկներու եւ ուրիշ ասպարէզի ներկայացուցիչ – ներու հարուստ ժառանգութիւնը, ինչպէս եւ մեր միջնադարեան նկարչական արուեստի պարծանքը՝ մանրանկարները :

Բայ ի հայ հեղինակներու ինքնագիր գործե – րէն, Մատենադարանին մէջ կը պահուին հնագոյն թարգմանական աշխատութիւնները, որոնք կա – տարուած են յունական հին փիլիսոփաներէն, ա – սորական մատենագրէն եւն. : Անոնց մէջ կան նիւ – թեր որոնց բնագիրները կորսուած են եւ դոյու – թիւն չունին որ եւ է լեզուով, բայց ի հայերէն թարգմանութիւններէն : Օրինակ՝ յոյն փիլիսոփայ Զենոնի «Ցաղագս բնութեան» աշխատութիւնը :

Մատենադարանը ունի նաեւ 500 հազարէ աւե – լի դիւանաթուղթեր (արխիւ), առւսերէն եւ այլ լեզուներով : Այս փաստաթուղթերը հարուստ գան – ձեր են ժողովուրդներու անցեալ կեանքը լուսա – բանելու, ինչպէս եւ անցեալի հայ–առւսական յա – րաբերութիւնները պարզելու համար :

Խորհրդային իշխանութեան 25 տարիներու ըն – թացքին եւ մասնաւորապէս վերջին տասնամեակին Մատենադարանի դիտական աշխատողներու խըմ – բակը ըրած է կազմել բոլոր ձեռագիրներու մէջ ե – ղած նիւթերու եւ դիւանաթուղթերու ցուցակները եւ քարտերը, որոնց չնորհիւ կը դիւրանայ այդ ամբողջ հարստութեան ուսումնասիրութիւնը եւ օգտագործումը :

Մատենադարանին հրատարակութեամբ վեր – ջին պատերազմի տարիներուն լոյս են տեսած ութ աշխատութիւններ.— Ա. Շիրակացիի «Մատենա – գրութիւնը», Յովհան Մամիկոնեանի «Պատմու – թիւն Տարոնոյ» եւն. : Շահեկան է նաեւ Մատենա – դարանի «Գիտական նիւթերու ժողովածուն», որ լոյս տեսաւ 1942ին :

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Ճարտարապետ Մ. Գրիգորեանի ծրագրին հա – մաձայն, Երեւանի նոր Մատենադարանը կը շինուի Քանաքեռի բարձրաւանդակին վրայ, Ստալինեան պողոտային վերջը : Մատենադարանին շէնքը ունի 18 մեթր բարձրութիւն, հաշուելով դէպի շէնքը տանող սանդուղքի առաջին աստիճանէն : Պողոտա – յին կողմէն մուտքը կը սկսի դարպասով մը : Այն տեղէն 130 մեթր երկայնութեամբ կանանչազարդ ծառուղին կը հասնի մինչեւ այն աստիճանները ո – րոնք կը տանին շէնքին առջեւ, մինչեւ հարթակը, եւ ապա կը հասնի գլխաւոր ճակատը :

Ձեռագիրներու եւ ուրիշ հնադարեան փաստա – թուղթերու պահպանման միջոցները մշակուած են թէ խորհրդային եւ թէ օտար դիտնականներու կողմէ : Շէնքին մէջ պէտք է տիրէ այնպիսի խո – նաւութիւն եւ ջերմաստիճան որ ապահովէ նպաստաւոր մթնոլորտ ձեռագիրները պահպանե – լու համար : Միջոցներ խորհուած են նաեւ ձեռա – գիրները փրկելու փոշիներէն, բորբոսներէն եւ հրդեհներէն :

Շէնքին վերի յարկերը յատկացուած են Մա – տենադարանի յաճախորդներուն : Առաջին յարկին վրայ պիտի տեղաւորուին գլխաւոր ընթերցարան, ցուցադրական դահլիճը, լսարանը, տնօրէնին ա – ռանձնասենեակը եւ դրասենեակներ : Երկրորդ յարկը պիտի տրամադրուի դիտնականներու, ու – սումնասիրութեան համար : Այնտեղ պիտի գըտ – նուին 10 առանձնասենեակներ որոնց պատերը պի – տի ըլլան անթափանցելի աղմուկի համար :

Երրորդ յարկին վրայ պիտի գտնուին դասա – խօսութեանց եւ հայագիտութեան սրահները եւ ընթերցարանը, որոնց պիտի կցուին յարակից շէն – քեր, այսինքն սենեակ մը ղրացուցակի համար, սենեակ մը օժանդակ դրականութեանց, տեղեկա – տու–մատենադրական բաժինը, վարիչի առանձնա – սենեակը եւն. :

Չորրորդ յարկին վրայ պիտի գտնուին հին դիրքերու ցուցադրութեան բաժինը, հաւաքածո – ներու բաժինը, գիտա – մատենադրական բաժինը եւ օժանդակ սենեակները : Վերոյիշեալ սրահները եւ չքամուտքը պիտի չինուին համաձայն հայկա – կան հին ճարտարապետութեան եւ արդիական պա – հանջներու :

Չքամուտքի ճարտարապետութեան մէջ պիտի օգտագործուին Սանահինի վանքին առաջին դաւի – թի ճարտարապետութեան ձեւերը : Դասախօսու – թեանց դահլիճին ճարտարապետութիւնը յարմար – ցուած է 11րդ եւ 12րդ դարերու դաւիթներու ծրա – գրին : Ա.ռ հասարակ բոլոր մասերուն մէջ պիտի օգտագործուի 11րդ եւ 13րդ դարերու ճարտարա – պետութիւնը :

Գալով շէնքի ճակատին, նկատի առնուած են Անիի յիշատակարանները, Առաքելոց եկեղեցւոյ հարաւային դաւիթը :

Նախագծին համաձայն, ճակատը պիտի ծած – կուի Երեւանի բազալտի սրբատաշ քարերով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀՈՒ ՇԱՐԺԻՆ ԱԽԵՐՆԵՐԸ

500—600 մահուան

Պոլսէն կը հեռագրեն Յունիս 3 թուականով .— Դեռ նոր կը հասնին ահռելի մանրամասնութիւն – ներ ուրբաթ օրուան երկրաշարժի մասին, որ տե – ղի ունեցաւ արեւելեան նահանգներուն մէջ : Մեռ – եալներուն թիւը հաւանաբար կ'անցնի 600ը : Շարժը տեւած է եօթը երկվայրկեան, մասնաւո – րապէս ցնցելով Մուշի եւ Էրզրումի նահանգները : Ազատարար խումբեր որոնք ուժասպառ վիճակ մը ունին, կ'ըսեն թէ ամենամեծ աղէտներէն մէկն է այս : Անհամար դիւղեր աւերակներու վերածուած են, անհամար բնակիչներ կը մնան անպատսպար : Հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով, օրեր պէտք է սպասել, բոլոր մանրամասնութիւնները ստուգելու համար : Մինչեւ այսօր ստացուած տե – ղեկութեանց համաձայն, մեռած են 390 հոգի, ինչպէս կը ծանուցանէ ներքին նախարարութիւնը : Այս մեռեալներէն 260ը գտնուած են Ուսկուտար ? դիւղախումբին մէջ, բայց կը կարծուի թէ բուն թիւը կրկնապատիկը պիտի ըլլայ : Հինգ տարեկա – նէն վար 39 մանուկներ կը գտնուին վարդոյի 48 մեռեալներուն մէջ : Այս դիւղաքաղաքը կործանած է 95 առ հարիւր համեմատութեամբ : Որ եւ է լուր չէ ստացուած տակաւին ուրիշ շատ մը դիւղա – խումբերէ : Բազմաթիւ դիակներ մնացած են աւե – րակներուն տակ :

Յունիս 2ի ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը

Մինչեւ հիմա հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 553 երեսփոխաններու վրայ (ամբող – ջը՝ 586 է) ժողովրդական – հանրապետականները (M. R. P.) շահած են 162 աթոռ : 1945 Հոկտեմբե – րին ունէին 145, որով այս անգամ շահած են 17 աթոռ աւելի : Համայնավարները շահած են 144 (կորուստ՝ 4), ընկերվարականները՝ 120 (կո – րուստ՝ 16), Ձախակողմեան համախմբումը՝ որուն դլուխը կը գտնուին արմատականները՝ 47 (կո – րուստ՝ 7) եւն. :

Քուէներու համեմատութիւնը.— M. R. P. շա – հած է 5.589.213 քուէ : Բաղդատելով 1945ի ընտրու – թեանց հետ, քուէներու համեմատութիւնը 23.9 առ հարիւրէն բարձրացած է 28.22 առ հարիւրի : Համայնավարները ստացած են 5.145.325 (25.98 առ հարիւր, մինչդեռ 1945ին 26.1 առ հարիւր էր) : Ընկերվարականները՝ 4.187.747 (21.14 առ հարիւր, 1945ին՝ 23.4 առ հարիւր) :

Ուրեմն, Ժրանայի առաջին կուսակցութիւնը կը գտնուի M. R. P.ն, փոխան համայնավարնե – րուն եւ հաւանաբար նոր կառավարութեան կազ – մութիւնն ալ պիտի յանձնուի անոր : Վերջին լուրի մը համաձայն, 560 շրջաններու թիւը ճշդուած ըլ – լալով, ժողովրդականները շահած են 163 աթոռ, համայնավարները՝ 148, ընկերվարականները՝ 123, չափաւորները՝ 42, Ազատութեան կուսակ – ցութիւնը (P. R. L., ծայրագոյն աջ) 37, Ալժերիոյ անկախութեան կուսակցութիւնը՝ 11 եւն. :

Ինչպէս կ'երեւայ, մեծ տարբերութիւններ չկան երեք մեծ հոսանքներու դիրքերուն մէջեւ : Ցետոյ, երկրին քաղաքական դիմագիծը այժմ կը ներկայանայ հինգ մեծ հոսանքներով :

Իրաւեկներու կարծիքով, նոր գահլիճն ալ պիտի ըլլայ եռաթեւ,— ժողովրդական, համայ – նավար եւ ընկերվարական, նախագահութեամբ արտաքին նախարար Պ. Պիտոյի : Ամէնէն զարմա – նալին ընկերվարական կուսակցութեան կրած կո – րուստն է, մանաւանդ որ ընդհանրապէս կը կար – ծուէր թէ ամերիկեան փոխառութեան յաջողու – թիւնը պիտի նպաստէր այդ հոսանքին : Մինչդեռ ընդհանուր հոսանքը ձախէն անցած է դէպի կեդ – րոնը, որ նախապէս ուժ կուտար զօր. դը Կոլի :

Հայաստանի Հանրապետութեան տառեղարձը

Մայիս 30ին, «Ծառայ»ի մէջ դրուած իմ կարճ մէկ դրութիւնը,— «Անկուսակցականի մը ձայնը», կ'ուզեմ ընդլայնել քանի մը ճշդումներով:

Կ'ուզէի նախ չեշտել թէ՝ տողերուս հեղինակը, առաջին օրէն, անվերապահ կերպով եւ քո-վանդակ հոգիովը եղած է եւ կը մնայ՝ ջերմ հա-մակիր մեր Հայրենիքի վերականգնումին, ճիգե-րուն եւ ձեռք բերուած արդիւնքին: Ու կը հաւա-տամ թէ՝ ինծ պէս կը խորհին բոլոր Հայերը:

Հայրենիք ըսի, ու ոչ ուրիշ բառ: Հայրենի-քը՝ հողն է. ժողովուրդն է՝ որ անխախտ է: Վար-չաձեւը՝ հայրենիքին հագուստն է: Այսօր ու վա-ղը՝ նոյնը չի կրնար մնալ: Կրնայ փոխուիլ հա-գուստը: Բայց անձը,— այստեղ հայրենիքին ժո-ղովուրդը — միշտ նոյնն է. չի փոխուիր: Ան՝ ե-րէկ ալ, այսօր ալ, վաղն ալ, ու միշտ՝ Հայ է ե-ղած ու Հայ պիտի մնայ:

Կո՞յ Հայ մը որ այսպէս չմտածէ:

Բայց օրը օրին՝ մեր հայրենիքը կառավարող անձերը, իրենք ժողովուրդէն առաջ, աւելի տար-բեր ոչ խորհած են, ոչ ալ գործած, 1915էն ի վեր:

Այդ ապացուցանելու համար՝ պիտի տամ ղոյդ մը օրինակներ.—

1.— Հայաստանի ներկայ հողին վրայ, Դաշ-նակցական անդրանիկ կառավարութեան դիմած էի ես 1919ին, աղգագրական հարուստ ձեռագիրնե-րուս ապագրութեան համար:

« Հանրային Կրթութեան եւ Արուեստի Նախա-րարութեան» 1919 Սեպտեմբեր 8 թուակիր պաշ-տօնագրովը (զոր տպած եմ Ասուլիս Հայաստանի դիրքիս սկիզբը, իսկ բնագիրը կը պահեմ դուր-դուրանքով՝ Հայաստանի Դիւանին համար), Դաշ-նակցական Հայ Պետութիւնը սիրով ընդ առաջ գնաց իմ դիմումիս: Եւ ահա թէ ինչ յայտնեց. — « ... Նախարարութիւնս կը ցանկայ որ եւ է կերպ նպաստել ձեզ, հնար տալով ձեր գնահատելի աշ-խատանքները շարունակելու: ... Այս հիման վրայ՝ ես (Հանրային Կրթ. եւ Արուեստի Նախա-րար Ն. Ազգալեան), կը պատրաստեմ մի առա-ջարկ, ձեր աշխատութիւնների տպագրութեան հա-մար վարկ բանալու մասին, եւ կը ներկայացնեմ կառավարութեան եւ՝ խորհրդարանի հաւանու-թեան»:

Դժբախտաբար՝ վերահաս տակնուվրայու-թիւնները անկարելի դարձուցին վարկին բացումն ու ծրագրին իրականացումը: Բայց, Իրողութիւնը միայն ուղիղն դնել հոս, ընթերցողներուս աչքին առջեւ, համեմատութեան համար:

2. Անցաւ ժամանակ մը: Դաշնակցութեան տէղ՝ Հայաստանի կառավարութեան ղեկը ձեռք առին Համայնավարները: Մինչ այս մինչ այն, ես, ինչպէս քառասնեակ տարիներ անընդհատ, վա-նէն, Պոլսէն թէ Փարիզէն կը չարունակէի աշխա-տակիլ բոլոր հայ թերթերու, պարբերականներու համ Տարեգիրքերու: կը գրէի թէ՛ Դաշնակցական Յառաջի, Ազատամարտի, Ասպարէզի ու Հայրե-նիքիներու մէջ, թէ՛ Ռամկ.. ԱզատականԱպագայի, Նոր կեանք Աւրօրի, Պայքարի կամ Ժողովուրդի Ձայնի մէջ, թէ՛ համայնավար Հօկի մէջ, թէ՛ ան-կուսակցական թերթերու մէջ, թէ՛ նաեւ Սովետ Հայաստանի Գիտութեանց Տեղեկագրերուն մէջ: Իմ գրուածքներս՝ զուտ հայագիտական՝ ոչ մէկ կուսակցական հատուածէ չէին նկատուեր տպօրի-նի: Այսինքն «քանի որ Դաշնակցական թերթերու մէջ ալ կը գրեմ՝ ի՞նչպէս կարելի է Համայնավա-րութեան աչքին հակառակորդ ճանչցուիլ»:

Ահա հող է հիմնական դիծը: Ու հետագայ փաստը չ՛ա՞ռ խօսուն:—

Տասնեակ մը տարիներ առաջ, երբ նախկին ժողովուրդի Ձայն թերթի խմբագիր Տիգրան Զա-ւէն դեռ Փարիզ էր, ամէն առեն ինծի կ'ըսէր թէ՝ «Սիա՛լ կ'ընես, Դաշնակցական թերթերու մէջ ալ կը գրես: Հայաստանի մէջ աղէկ աչքով պիտի չնային»: Ես կը պնդէի թէ անհիմն է իր վախը: Երբ Հայաստանէն յաջորդաբար հոս հասան՝ Նա-խարար - Գործավար ու Վարչապետ՝ Տէր Գաբ-րիէլեան, Երզնկեան, Գրիգոր Վարդանեան, Շահ-վէրտեան եւն., ես յատկապէս տեսնուելու իրենց հետ: Ու խօսքի կարգին հարցուցի թէ՝ «Դաշնակ-ցական թերթերու մէջ ալ գրելս՝ արդեօք դէ՞չ աչ-քով կը նայուի Երեւանի մէջ»: Ամէնքն ալ առանց բացառութեան, ժպտելով ըսին որ, այդ տեսակ բան գոյութիւն չունի: Բոլորին յայտնի է որ դուք կուսակցութեան մը չէք պատկանիր եւ ձեր գրութիւնները զուտ ազգագրական են:

Դեռ աւելին: Դաշնակցութեան փոխանորդած՝ բայց միշտ Հայ՝ Համայնավար կառավարութիւ-նը, պետրպատճն հրատարակութեան նպաստակով, ինձմէ գնեց իմ երեք մեծածաւալ ձեռագիր երկե-րը (վանքարքառ, Սասմաց Տուն եւ Յերան-Թու-րան): Երբեք չըսաւ թէ Զիթունին Դաշնակցական մամուլին ալ կ'աշխատակցի եւ ուրեմն համակիր չէ համայնավար Հայաստանին:

Երեւանցի, համայնավար վարչաձեւին տակ գինուորագրուած երիտասարդ Հայէ մը, անցած տարի, առիթով մը, լուրեր կ'ուղէի Հայաստան գտնուող եղբօրս մասին: Առանց զիս ճանչնալու՝

Յուղեր Եր. Տ. Անդրէասեանէն

Անցեալ տարի Ապրիլին, Լիոնի խոնաւ հողին կը յանձնէինք մեր մայրենի լեզուին փայ-լուն եւ վերջին մշակներէն մին:

Աչակերտած չեմ իրեն: Այն օրերուն երբ մենք կ'անցնէինք Պէրպէրեան վարժարանէն, ինք հե-ռացած էր արդէն եւ տարիներու խոչոր տարբե-րութիւն մը զգալի չէր բնաւ հոգեկան այն կապը՝ — վարժարանի ոգին, ինչպէս կը սիրէինք ըսել— որ իրարու կը մօտեցնէ ընդհանրապէս, նոյն ու-սումնական յարկէն անցնող դաստառուն եւ աշա-կերտը:

Մեր ծանօթութիւնը կը սկսի սակայն այլ օ-րերէն: Աւելի ճիշդը, ես զայն կը ճանչնայի, ո-րովհետեւ դասընկեր էինք ու սեղանակից իր ըն-դունակ մէկ զաւկին հետ: Դրացի մի՛ւնոյն առեն: Մինչեւ Սկիւտարի ահաւոր հրդեհը, հազիւ երկու հարիւր մեթր կը բաժնէին մեր երկու տուները, եւ յաճախ իրենց կ'երթայինք դաս սորվելու, մա-նաւանդ չբլլալիք երկրաչափութիւնը, որուն մա-սին զաղափար անդամ չունէինք, պատահական դասաւանդութեանց պատճառով, հետեւանք՝ զաղ-թականութեան ալիքներուն:

Չյիշեց սակայն այս պարագան, երբ իր յոբե-լենական հանդիսին կազմակերպութեան մէջ կա-տարած աշխատանքներուս բերումով, բաղմաթիւ անգամներ տեսնուեցանք:

Զարմանալու ոչինչ կար: Այն առեն, ինք ար-դէն Երուանդ Չիֆթնտի էր: «Չիֆթնտի»ն՝ ոչ թէ իբ-րեւ պարզ ածական, այլ, այդ բառին ազնուական իմաստով: Ճեռով, անուն հանած հայագէտ, ղեղուտ հրապարակագիր, խմբագիր: Իսկ մենք, դեռ կարճ տափաստով տղաք, կորսուած իր հարիւ-րաւոր, հազարաւոր աշակերտներու դէմքերուն մէջ: Փայլակին հետ (Միքայէլեան, վաղամեռիկ դրողը) մեր ուրախութիւնը տեղ մը չէր ըլլար, երբ տուն դալուն՝ քանի մը խօսք փոխանակէր: Մի-

---

բաւ որ «Մենք միայն մէկ Զիթունի ենք ճանա-չում. դրագէտ Զիթունին»: Երբ ինքնութիւնս յայտնեցի իրեն, մոյկերն իրարու զարկաւ աշխու-ժով, ու զինուորական բարեւով մը պատուեց զիս: Զրսաւ երբեք դուք — ո՞ր կուսակցութեան կը պատկանիք:

Անցեալ ամիսներուն՝ Սեւքեան Մալխասեանի բառարանին, այս չարքուն՝ Երեւանի Գիտու-թեանց Ակադեմիայի հորս Փրոֆէսօրներու խմբա-գրութեամբ լոյս տեսած Սասունցի Դաւիթի «Համահաւաք Տեկստ»ին, եւ տարիներ առաջ՝ Պետհրատի տպած Վանի Հայ Ժողովրդական եր-դերէն Ճիանեակի մը մասին իմ գրած փաստացի քննադատութիւններուս համար՝ զիս երբեք Սո-վետ Հայաստանի հակառակորդ չյայտարարեցին: Ես երբեք չեմ խորհիր թէ «դէչ աչքով կրնան նա-յիլ» իմ գործիս՝ Հայաստանի մէջ կամ հոս, հա-մայնավար լուրջ տարրերու կողմէ, որովհետեւ կը քննադատեմ:

Այս բոլոր իրական եւ չօչափելի փաստերը տուի՝ որպէսզի ծուռ չհասկցուին իրերն ու խօս-քերը, անձերն ու կազմերը: Եւ՝ որպէսզի ամփո-փելով դանք այն կէտին, որ գայթակղութեան քա՛ր կը մնայ Դաշնակցական ու Համայնավար հատուածներուն մէջ:— Մայիս 28ի ծոնը: Պէ՞տք է ծօնել թէ ոչ:

Պատասխանը մեզի կուգայ փառաւոր նախըն-թացէ մը:— Վարդանանց պայքարէն ու ելքէն: Ան ալ ճղնաժամի պայքար: Հոն ալ երկու կուսակ-ցութիւն, Մամիկոնեանք ու Սիւնիք: Արդիւնքը նոյնպէս զոհ ու պարտութիւն: Բայց մենք, սե-րունդէ սերունդ, ու եկեղեցական սրբազան խուն-կերո՛վ կը ծօնենք Վարդանանքը: Այսինքն՝ իր պարտութեան մէջն իսկ մշտականգուն Հայ Յեղը:

Ուրեմն, երբ ծօնենք Մայիս 28 մը, իբրեւ տարեդարձի օր՝ դիւցազնական պայքարի մը՝ որ փրկեց մեր Ժողովուրդին յետին զանդուածն ու նորաստեղծ պետութիւնը,— մենք երբեք ժխտած չենք բլլար անոր յաջորդած Խորհրդային նոր կարգը, ոչ ալ թշնամի կը դառնանք մեր ամէնուս միամօր մէկ հատիկ Հայրենիքին: Ճիշդ ինչպէս, երբ ծօնենք Հայաստանի Խորհրդայնացման տա-րեդարձը, այդ չի նշանակեր որ թշնամի պէտք է դառնանք ոչ-Խորհրդային կուսակցութեան մը:

Եզրակացութիւն:— Ամէնուս համար միակ փրկութեան լաստին՝ մեր այսօրուան Խորհրդային (Սովետ) Հայաստանի, մեզ մեր պատմական հայ-րենիքին ընդարձակուելիք հողերուն սահմանին մէջ ամփոփելու, եւ ներկայ ու վաղուան չարու-նակական Ներդաղթի,— մէկ խօսքով՝ մեր ազգա-յին նուիրական դատին սիրոյն, պէտք է որ դադ-րին հակամարտ վէճերը:

Լականը մեր ազգին համար, ոչ ծօնն է, ոչ ալ թուականը: Լականն ու փրկարարը՝ մեր ազգա-յին համախմբումն է, մեր ներդաղթը, մեր հայ-րենիքին սահմաններուն ընդարձակումը: Եւ ա-նոնք կարելի կը դառնան միմիայն եղբայրական գործակցութեամբ ու համազգային սերտ միու-թիւնով: Մնացածը ժամանակի խնդիր է ու մեր ուժերէն չատ վեր:

ԶԻԹՈՒՆԻ

չանկեալ ըսեմ, զօրաւոր յիշողութեան տէր այս մարդը դիմագիծ (փիզիօնոմիսթ) չէր: Չէր կրնար դէմք մը միտքը պահել: Մէկը՝ աւելի անունովը կը յիշէր քան թէ՝ դիմագծով:

Ծոբելեանէն վերջ, մինչեւ պատերազմ չհան-դիպեցանք իրարու: Զինադադարին՝ ան կը գըտ-նուէր «ազատ» գօտին, մենք՝ «գրաւեալին» մէջ, իսկ Փրանսան երկուքի բաժնող գիծը անցնելը ե-րեսուաղէմ երթալու պէս բան մըն էր: Բաղեբաթ-տարար, Փրանսացի բարեկամի մը շնորհիւ, իբրեւ առեւտրական, ձեւը գտեր էի յաճախ այդ արդել-քին վրայէն ցատկելու: Լիոն առաջին հանդիպու-միս, չէի կրցեր զինքը տեսնել: Իմացեր էր ու բարկացեր: Ցաջորդ այցելութեանս, իրկուան մը, կէնճեան Սահակին հետ իրենց տանը ճամբան ձեռք կ'առնենք:

Գացէ եւ ... զղջացի:

Չէի խորհեր որ այդքան կրնայ փոխուած ըլ-լալ: Պարթեւ հասակը կքեր էր եւ իրանը դրեթէ ուղղահայեաց՝ սրունքներուն վրայ: Աչքերուս ճերմկուցին մէջ արիւն էր հաւաքուած, տկարա-ցնելով տեսողութիւնը: Ցամառ դրողին եւ կար-դացողին համար իւնչ մեծ տառապանք: Չէր փոխ-ուեր միայն իր սահեցուրեան ձայնը: Որդի, զա-ւակ, ըսած առենը, սենեակին պատերը կը թնդա-յին: Կը խօսինք աչքէն — ձախէն: Բարեկամներէ բերած լուրերուս վրայ՝ մանուկի պէս կ'ուրախա-նայ: Ժանդավառուած էր նոր դրքի մը թարգմա-նութեամբ (կարծեմ գերմաներէնէ եւ դրեթէ ա-ւարտած), «Քրիստոս Ինքնակալ կամ Աւետարքչին Հայոց Տրդատէս եւ Գրիգոր Լուսաւորիչ»: Եթէ մինչեւ մահ իր նիւթական կացութիւնը ապահո-վող դանձ մը գտած ըլլար՝ այդքան պիտի չուրա-խանար: Անմիջապէս սկսաւ բացատրել նիւթը, լեզուին գեղեցկութիւնը, նոյնիսկ հայ ժողովուր-դը ծանօթացնելու աշխատանքին բերելիք առաւե-լութիւնը: Այնքան համոզիչ եւ անկեղծ չեշտով կը խօսի, որ պահ մը կը տարուիս խորհիլ, թէ առանց այդ դրքին հայ ժողովուրդը կորսուած էր:

Մինչեւ ծուծր լրագրող, քանի մը թերթերու միջոցաւ, օրը օրին հետեւած էր աշխարհի քաղա-քական կացութեան եւ իր հողեկան, փիլիսոփական մտմտուքներուն մէջ, մտածեր էր իր երիտասարդ (ամէն ինչ յարաբերական է) բարեկամին՝ Նար-դունիի մասին: Ինամքով կտրեր, պահեր էր Լիոնի Փրանսական թերթերէն մէկուն բժշկականբաժինը:

Թէեւ ո եւ է բառով չեմ արտայայտեր զգա-ցած յուզումս ի տես իր յոդնած մարմնին, սա-կայն ձայնիս չեշտէն կը զուշակէ, կը զգայ վի-ճակս: Եւ, ինչպէս հանգստացնելու համար, կը պատ-մէ Երբեմնի Պապի մը պատմութիւնը: Այդ Պապն ալ, իր նման տարիներու բեռան տակ կքեր էր այլեւս եւ կարեւորութիւն չէին տար, բայց, կար-տինալներու մրցակցութեան պատճառով անելի մտանուած կրօնական Գերագոյն Խորհուրդը, որ-պէս նուազագոյն չարիք և առժամեայ ելք երբեմն կը բարձրացնէ այդ նուիրական պաշտօնին, մեր ծերուկ Պապը ամրին կը չպրտէ դաւազանը, կը չահէ ողնայարը եւ այս հրաշալի փոփոխութեան բացատրութիւնը ուզող զարմացած բարեկամնե-րուն կը պատասխանէ.— «Պետրոս Առաքեալին բանալին կը փնտռէի՝ գտայ. այլեւս ծռելու պէտք չկայ»: Կը վստահեցնէր զիս, թէ կրկին ուղղաձիգ պիտի կենար՝ երբ աչքին լոյսը դար եւ կարենար հանդարտօրէն, առանց նեղուելու դրել, կարդալ:

Զրսի, բայց մտածեցի անմիջապէս: Այս ամէն տեսակէտով համեստ ու զանճ մարդուն չէրցանք պահել իր տարիքին յարմար «Պետրոս Առաքեալի բանալի» մը:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Լոնտոնի Wigmore Hallի մէջ տեղի ունեցաւ Րաֆֆի Պետրոսեանի դաշնակահանդէսը:

Թատրոնի դրան դեռ չմօտեցած, կը տեսնենք մեծ բաղմութիւն մը որ կարդի կը սպասէր տոմ-սակ գնելու համար:

Ցաւալի է որ Հայերէն հազիւ 25—30 հոգի ներկայ էին: Միւսները բոլորն ալ տեղացի: Ես արուեստագէտ չեմ, դաշնակէ եւն. բան չեմ հաս-կնար: Հինդ տարի չարունակ զինուոր եմ եղած անգլ. բանակին մէջ: Հոլիուուտի եւ Լոնտոնի ա-ռաջնակարգ արուեստագէտներ միշտ նուագահան-դէսներ կուտային մեզի: Արձակուրդի ժամանակ ձրի տոմսակներ կը բաժնէին, ամէնէն չքեղ թատ-րոններ եւ նուագահանդէսներ տեսնելու հա-մար: Տեսած եմ չատ մը արուեստագէտներու դաշնակ նուագելը: Բայց այս անգամ տարբեր էր: Հրա՛չք: Րաֆֆին Հայու զաւակ ըլլալով չեմ չա-փազանցեր: Սրահին մէջ ոչ մէկ չշուկ: Ամբողջ բաղմութիւնը մագնիսացած էր: Պահ մը վերջ սրահը կը թնդար,— «պիս — պիս»: Եսիս դառ-նալով կը տեսնեմ հինդ անգլիացի 16—17 տարե-կան պատանիներ որոնց աչքերը թրջած են: Ես ալ յուզուած եմ:

Դադարին կը հարցնեմ տոմսակ ծախող օրիորդին թէ քանի՞ տոմսակ է ծախուած: «Մինչեւ հի-մա 475»:

Զանգը կը հնչէ եւ ամէն մարդ իր աթոռը կը դրաւէ: Դարձեալ ոչ մէկ չարժում, ոչ մէկ չշուկ: Ամէն մարդ իր աթոռին վրայ քարացած է: Ցան-

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՅԲԱՀ. ԱՄԵՐԻԿԱՑԵՆ

Ափով՝ մշակոյթի տեսակէտով

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 20 Ապրիլ.— Հոգեկան մեծ հրճուանքով է, որ Հարաւային Ամերիկայի այս հեռաւոր ափերէն հայ ընթերցողը կ'իմանայ Ամերտասահմանի մշակութային վերելքը :

Եւ ասիկա՝ հակառակ անտեսական ու քաղաքական այն ահաւոր տագնապին, որուն մատնուած են աշխարհացրիւ հայորդիները :

Մինչդեռ լաւագոյն ու բարւոք պայմաններու տակ՝ Հարաւ. Ամերիկայի տասնեակ հազարնոց հայ գաղութը տակաւին չկրցաւ գրական արժէք մը տալ : Եթէ եղան բանաստեղծական թռիչքով ականակներ, չատ կարճ տեւեց անոնց չունչը, ո – րովհետեւ պակսեցաւ հետեւողութեան, այլ մանաւանդ ընթերցանութեան յարատեւութիւնը :

Եթէ չհաշուենք բացառիկ հինները, որոնք անդրկովկասեան աշխարհէն բերած են իրենց մտքին վաստակը, գրական ասպարէզը ամբողջա – պէս թափուր կը մնայ : Ասոնք ալ եթէ փորձեցին որոշ հարստութեամբ մը օժտել Հայոց գրակա – նութիւնը, դժբախտաբար ապարդիւն եղաւ, որովհետեւ պակսեցաւ հետեւողութեան, այլ մանաւանդ ընթերցանութեան յարատեւութիւնը :

Համեմատաբար աւելի բախտաւոր եղաւ երաժշտական ասպարէզը : Յատկապէս Պրազիլիոյ Սան Փաւլոյի շրջանը մրցանիշ կրնայ հաստիլ, քանի որ տարիներէ ի վեր յամառ յարատեւութեամբ քանի մը տասնեակ անդամ – անդամուհիներէ կազմուած երգչախումբ մը կրնայ ոչ միայն հայութեան, այլեւ օտարներուն հայ երաժշտութեան զմայլելի կտորներ հրամցնել : Անոր հիմնադրութեան պա – տիւը ծանօթ Սաքօ Յակոբեանին կը պատկանի, իսկ այժմ պարծանքով կրնանք յիշել ներկայ երի – տասարդ ու անխոնջ վարիչը՝ Տոքթ. Վահագն Մի – նասեան :

Պուէնոս Այրէսի մէջ երաժշտական ջիղը աւելի նուազ է, թէեւ տարիներէ ի վեր երաժշտասէր՝ Լեւոն Վարդապետեան ջանք չէ խնայած անոր հա – մար : Դժբախտաբար այս երգչախումբը տահմա – նափակուած է դուռ եկեղեցական ժողովակատարու – թիանց փայլ տալով, երբ ընդհանուր եւ հաւաքա – կան ջանքով մը, այս գաղութի մէջ կարելի պիտի ըլլար չատ աւելի արժէքաւոր երաժշտական մթնո – լորտ մը ստեղծել : Չմոռնա երաժշտագէտ մը չատ աւելին պիտի կրնայ ընել, քանի որ ցանկալի ու – ժեր ու տրամադրութիւններ չեն պակսիր :

Շատ աւելի տակաւ է հայկ. բեմը : Տարիներ առաջ դերասան Լեւոն Զարուէի, ապա նաեւ եր – կար ժամանակ վաստակաւոր՝ Ցուվհ. Զարիֆեան նպաստաւոր հող մը մշակեցին, իրենց եռին ձգելով սիրողներու փոքրիկ խմբակ մը, որ եթէ իրապէս հետեւած ըլլար վարպետներուն, այսօր հայ բեմը պովելի բարձրութեան մը վրայ կրնար մնալ : Սա – կայն սկսնակ երիտասարդներ, կատակերգու – թեանց կամ թեթեւ ողբերգական բեմադրութեան մը մէջ քիչ մը ծափ ու գովասանք առանալէ ետք, այլեւս բեմական հսկաներ կարծեցին իրենք զի – րենք եւ դասապարտուեցան ամլութեան :

Բեմական ասպարէզին օգտաւէտ կրնար ըլլար երիտասարդ մը՝ կարօ Պաչիկեան, որ ծանօթ է Սուրիոյ ու Լիբանանի մէջ : Դժբախտաբար կլան – ուելով տնտեսական պայքարի ծանր բեռին, ան եւս քաչուած է հրապարակէն եւ հաղիւ տարին անդամ մը կ'երեւայ :

Այսպէս ուրեմն, հակառակ անսահման ազա – տութեան եւ կեանքի լաւագոյն պայմաններուն, Հարաւային Ամերիկայի երեսուն հազարնոց հայ գաղութը ամուլ է, մշակոյթի ճակատին վրայ : Ու մինչ հինները աստիճանաբար կեանքի բեռին տակ կքելով կը լքեն ասպարէզը, երիտասարդու – թիւնը չի հետաքրքրուիր մեր ղրականութեամբ ու մշակոյթով : Հայ գիրքը նորերու համար խորթ է ու անհարազատ, եւ ներկայ դժուարին պայման – ներու տակ արտասահմանէն մեզի հասնող դրա – կան պատառիկները հաղիւ անոր ուշադրութեան կ'արժանանան :

Մենք նախընտրեցինք բազմածախս եկեղեցի – ներ կառուցանել, փոխանակ ապահովելու նոր սե – րունդին միջնակարգ կրթութիւնը :

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԲՐԻՍՏԱՓՈՐԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷԼ.— Ի զուր սպասեցի «Յառաջ»ի մէջ կարդալու Քրիստափորի մահուան 4\րդ տարե – դարձին առթիւ սարքուած յիշատակի հանդէսին նկարագրութիւնը : Մենք, Մարսէյլցիներս, յաճախ ամենափոքր չարժում մը չրջաբերականի ձեւով կը ղրկենք բոլոր թերթերուն, երբեմն ալ կը մոռնանք այնպիսի երեւոյթներ որոնք չատ աւելի յատկա – նչական են :

Ապրիլը եւ Մայիսի կէսը, մեկուկէս ամսուան այս չրջանը մեր քաղաքը ոգեւոր օրեր ապրեցաւ թէ Մշակութային Միութեան սարքած դասախօ – սութիւններով, թէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան թէյա – սեղաններով ու հանդէսով : Հր. Բալուեանը եկաւ դնաց, ունեցանք Նարդունին Փարիզէն : Իր պատ – եհանէն դուրս քաչեցինք Ահարոնը, Դիրքի Օր մը Զ. Որբունիին համար եւ այսպէս հետաքրքիրնե – րու բազմութիւն մը դրեթէ չաբաթը երկու դիչեր դնաց լսելու դասախօսութիւններ ու վերջապէս փոխադարձ հան – դէս մը Սալ Մաղընոյի մէջ, երկուչաբթի դիչերով : Հանդէսէն վերջ երբ սրահը լեցնող հայարնոց բազմութիւնը ակամայ կը ցրուէր փողոցներու մէջ, զարմանքով կը նայէր դրան առջեւ չարուած բեհեզատար կառքերուն որոնցմէ ողկոյզ ողկոյզ երիտասարդներ վար կախուած, հայ երգին անոյշ ու հնչեղ բառերը փունջ փունջ կը նետէին հանդի – սականներուն : Կարտան կը վերադառնային ուրիկ եկած էին « խօսք » լսելու : Ես ալ լսեցի այդ «խօսքեր»ը, չարք մը արտասանութիւններէ եւ եր – գերէ վերջ : Կենդանի պատկեր մըն ալ եկաւ կեն – դանացնել յիշատակը մեծ Հայուն որ իր կեանքին դինով Դաշնակցութեան պատմութեան մէկ փա – ռաւոր էջը գրեց, համեստ երիտասարդի մը՝ Վռամ Քէնթիրեանի հետ :

Նախագահ Ա. Քէօսէեանէն վերջ Պ. Ժ. Մի – սաքեան զեղեցիկ ճառով մը բացատրեց պարտա – կանութեան եւ զոհողութեան ոգին որ Դաշնակ – ցականինն է եղած Քրիստափորէն մինչեւ մեր օ – րերը եւ մաղթեց որ հասնող սերունդը, որքան ալ վտանգուած օտար ափերու վրայ, իր դիմա – դրական ոյժը եւ ոգին ստանայ այդ պարիւրէն :

Նարդունին կարդացած էի եւ կը ճանչնայի իրրեւ գրագէտ, վաստակի դատավարութեան նա – խագահ Նարդունին ալ վայելած էի քանի մը օր առաջ, դասախօս Նարդունին չաճախ հանդիպած եմ, բայց հռետոր Նարդունին այդ դիչեր միայն տեսայ ու ըսի ինքնիրենս,— այս երեսով ալ ճեր – մակ դուրս եկաւ : Եւ իմչ ճառ, «պարծանք հա – յութեան» :— Ուկնդիր

ՄՄԲ.— Նարդունիի ճառը պիտի հրատարա – կեմ առանձին :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.—Մայիս 26ին արժանավայել կերպով ռօնեցինք հայ ազատագրութեան ռօնը՝ նախա – ձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. ենթակոմիտէին : Սրահը լեցուն էր խանդավառ բազմութեամբ մը : Ներկայ էին նաեւ ֆրանսայի կարեւոր հիւրեր :

Երբ հանդէսը բացուեցաւ, բեմին վրայ էին «Նոր Սերունդ»ի եռանդուն տղաքն ու Կ. Պաչի չնորհալի սանուհիները, որոնք չատ զեղեցիկ կեր – պով երգեցին «Մարսէյլէզ»ը, «Յառաջ նահա – տակ»ն ու «Ինչո՞ւ Բինկէօլը մտար», զեկավարու – թեամբ Պ. Ե. Մառաչեանի : Յետոյ Պ. Քիրազ – եան, օրուան նախագահը պարզեց Մայիս 28ի տո – նակատարութեան իմաստը եւ աւելցուց.— Ինչ – պէս քրիստոնէական աշխարհին մէջ կ'ըսեն «Մնաւ արքայ ի բեթղեհէմ քաղաքի», այնպէս ալ մենք պէտք է որ ըսենք, արդար հպարտութեամբ.— « Մնաւ Մայիս 28ը յԵրեւան քաղաքի» :

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Boisieu, Իզէր նա – հանգին ընկերվարական կուսակցութեան չրջանա – յին ընդհ. քարտուղարը, տնօրէն Droit du Peuple թերթին : Բանախօսը, որ մեր նահանգի ընկերվա – րական կուսակցութեան լաւագոյն հռետորներէն մէկն է, ցուցնելով բեմին վրայ ծածանող Ֆրան – սական ու հայկական եռագոյնները, չեչտեց երկու ժողովուրդներուն զգացումներու նոյնութիւնը, ի – րենց աղատագրութեան ճամբու վրայ թափած արիւնը, եւ Ֆրանսայի ժողովուրդի եւ իր կու – սակցութեան համակրանքը մեր ժողովուրդին հանդէպ :

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր փարիզէն՝ ընկ. Հայկ Սարգսեան, որ Մայիս 28ին նախընթաց դէպ – քերու պատմականն ըրաւ, հաստատելով թէ ինչ – քան ծանր ու արիւնալի եղաւ ազատագրութեան պայքարը, թէ որքան երկար ու օրհասական էր անոր երկունքը : Շեչտեց թէ Մայիս 28ին ստեղ – ծուած Հայաստանը՝ վարչաձեւի փոփոխումով չէ դադրած մեր դարդուրանքի առարկան ըլլալէ եւ մենք անվերապահօրէն կ'ուրախանանք մեր հայրե – նիքին յաղողութիւններով, տնտեսական, մշակու – թային եւ դինուորական մարզերուն մէջ :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Օր. Ս. Տէրվոմսեան՝ ֆրանսերէն ու հայերէն զեղեցիկ մեներգներով, Օր. Ա.վաճեան եւ Պ. Մառաչեան, «Սաթենիկ եւ Ս.րատչէս» տարազաւոր դուզերդով :

Այս անդամ եւս, Կապոյտ Պաչի սանուհիները արդար հպարտութեամբ լեցուցին մեր սիրտերը, իրենց ճկուն պարերով : Այդ առթիւ ոչ միայն խանդավառուեցաւ հայ հասարակութիւնը, այլեւ ֆրանսացի հիւրերը յայտնեցին իրենց ջերմ հիա – ցումը, մեծապէս գնահատելով զեղարուեստական բաժինը, պարերու եւ աղգային տարազներու ճո – խութիւնն ու զեղեցկութիւնը :

Պարերու երաժշտական մասը, ինչպէս միչտ, այս անդամ ալ կը զեկավարէր Պ. Ե. Տէրկոմսեան, ընկերակցութեամբ Պ. Ց. Ճոխեանի,

Միչտ հաճոյքով նկատած ենք որ, տեղական կարող ուժեր, գիտակցաբար ոչ միայն իրենց տե – ղը զիջած են մեր երիտասարդ սերունդին, այլ եւ ամէն ճիգ կը թափեն, անոնց խանդավառութիւնը քաջալերելու եւ իրենց ուղղութիւն տալու համար : Այսօր հպարտութեամբ կրնանք յայտարարել որ, մեր չուրջ հաւաքուած երիտասարդութիւնը՝ լիո – վին կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը եւ կը հանդիսանայ ազգու միջոց մը այլասերման դէմ :

Կ'արժէ չնորհաւորել Կապոյտ Պաչի տիկինները, որոնք նիւթական ու բարոյական ոչ մէկ զո – հողութեան առջեւ կանդ կ'առնեն, քաջալերելու համար երիտասարդ սերունդի հայեցի դաստիա – րակութիւնը :

Ներկաներէն Պ. Petit, զգածուած օրուան տո – նակատարութեան վեհութենէն, խօսք ուզելով, իր անվերապահ համակրանքը յայտնեց հայ ժողո – վուրդի տառապանքին եւ կամքի ուժին :

⚔ Նոր Սերունդի վարիչ մարմինը օգտուելով Պ. Հ. Սարգսեանի ներկայութենէն, Մայիս 27ին կազմակերպեց Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու խառն հաւաքոյթ մը, որու ընթացքին մեր հիւրը տեղեկութիւններ տուաւ Փարիզի երիտասարդա – կան կազմակերպութիւններու մասին : Եղան կար – ծիքներու փոխանակութիւններ : Երեկոյթը վերջա – ցաւ երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու երգե – րով եւ արտասանութիւններով, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ : — Թղթակից

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՎԻԵՆ, (Յառաջ).—Վիեննի Հայ Կամ. եւ Մար – տիկներու Միութիւնը Մայիս 19ին կիրակի օրը կազմակերպած էր Վասպուրականի Հերոսամարտի 31րդ տարեդարձի ռօնակատարութիւնը, ճոխ յայ – տագրով մը, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Հերոսներու պաչտամունքի այս չարժումը ո՛ւր է թէ ամէն տարի կրկնուէր, որպէսզի մենք մնացորդներս՝ համերաչխութիւն եւ եղբայրական գործակցութիւն բառերը յետին մտքով չգործա – ծէնք :

Ժամը ճիշդ 3ին, վարագոյրը բացուեցաւ : Քե – մին վրայ՝ հայկական եռագոյնը, իր չողչողուն գոյներով : Հանդէսը սկսաւ «Բամ Փորոտան»ով (Ջուխակ, Կ. Պէպիրեան) եւ կազմայ Պաչի սա – նուհիներու կողմէ երգուած «Մ՛ին, Վասպուրակա – ն»ով : Պատուոյ նախագահութիւնը սիրայօժար ստանձնած էր Զօր. Սմբատ : Օրուան նախագահը՝ Հ. Կ. Տէրմոյեան համառօտակի բացատրեցէ վերջ օրուան նչանակութիւնը, սրտագին յորդոր կար – դաց մխութեան եւ փոխադարձ սիրոյ : Ապա իր հրաւէրին վրայ սրահի բազմութիւնը յոտնկայս մէկ վայրկեան լռութիւն պահեց, յարգելու հա – մար Հերոսամարտի նահատակները :

Այս ռօնակատարութեան իրենց պաչտօնական մասնակցութիւնը բերած էին Կապոյտ Պաչի մաս – նաճիւղը՝ իր սանուհիներով եւ Ցերան. քանակի նախկին Հայ Մարտիկներու մասնաճիւղը :

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցողները յաջորդարար բեմ բարձրացան, երգելով, արտա – սանելով կամ պարելով : Այսպէս՝ օրիորդներ՝ Մ. Տէրվիչեան, Ա. Կարապետեան, Տիկիններ՝ Վ. Ռստիկեան, Փայլիկ Պօտուէն եւ Պ. Ռչտունի (Մարսէյլէն) երգեցին մեծ յաջողութեամբ : Ցա – ջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Ա. Ուզունեան, փոքրիկ Բարդէն Սիւնի եւ Պ. Գ. Մուրատեան : Դաղութիս սիրուած պատանի ջութակահարը՝ Կ. Պէպիրեան իր մոգական գործիքով նուագեց «Կա – լի երգը» : Ուրախալի անակնկալ մը եղաւ փոքրիկ Վանուհի Մուրատեան, երգելով «Երբոր բաց – ուին»ը, ինքնավստահ : Կապոյտ Պաչի սանուհինե – րը իրապէս մեծ փայլ տուին այս հանդէսին իրենց երկու հայկական քնքոյշ պարերով, զեկավարու – թեամբ Տիկին Վ. Բարունակեանի եւ Տիկին Ջ. Մուրատեանի :

Օրուան պաչտօնական բանախօսը, Պ. Վ. Զուլլէրեան չատ զեղեցիկ եւ յուզիչ չեչտերով ներկաներուն առջեւ պատկերացուց 1915ի (Ապրիլ 7)20) Վասպուրականի ազատատենչ հայութեան հերոսական ըմբոստացումը, ընդդէմ թուրք բըռ – նակալութեան, միացեալ ուժերով եւ զեկավարու – թեամբ Սրամի եւ ուրիչներու : Ընդհանուր ակ – նարկ մը նետելէ վերջ, յիչեց ամօթապարտ փա – խուստը՝ թշնամիին եւ ծածանիլը հայ յաղթական դրօչին Վանի պատմական բերդին վրայ (1915 Մայիս 5ին)-ի : Բայց անդրադարձաւ նաեւ ներկայ օրերու տխուր երեւոյթներու — օրինակ՝ օտարու – թեան մէջ հասակ նետած երիտասարդութեան ան – տարբերութեանը : Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ Վիէնի երիտասարդութեան մեծագոյն մասը աւելի պարի եւ մրցումներու եռանդ ինկած է եւ չաճախ կը բացակայի այսպիսի հանդէսներէ : Բանախօսը

ոչեկոչելով Հերոսամարտի հայ մամիկները, տի – կինները եւ օրիորդները, որոնք քաջարի մարտիկ – ներու կողքին՝ իբրեւ դիմադիեան քոյրեր ահեղ կռիւներուն մէջ իրենց դերը կը կատարէին, ցաւե – ցաւ որ անոնք այս ոճնակատարութեան ներկայ չեն իրրեւ Հայ կարմիր Խաչուհիներ: Հանդիսը փակուեցաւ մեր եռանդուն սանուհիներու երկ – ձայն «Տալուորիկ» խմբերգով, երբ արդէն ժամը 6ն էր : — Թղթակից **1946**

ՄԱՅԻՍ 28

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Մայիս (Ցառաջ).— Հ. Ց. Դ. Պօմոնի Զաւարեան Ենթակոմիտէի վարչութեան կազմակերպած ընկերա-համակրական անակնկալ երեկոյթը Մայիս 28ի առթիւ յաղթանակով պսակուեցաւ: Պար Շօմիէրի սրահը չատ նեղ եկաւ հետաքրքիր խուժող հասարակութեան համար: Նոր Սերունդը իր անդամներով, Դաշնակցական ընկերներ իրենց տիկիններով, թէ Պօմոնէն եւ թէ քաղաքէն, ինչպէս եւ համակիրներու հոծ բազմութիւն մը: Օրուան հիւրն էր Պէյրութի Համազգայինի չորրորդ տարեկան ժողովրդականներուն յաջողութեան վրայ զրոյց տարածուեցաւ թէ Զօր. ոը կօլ նորէն իշխանու – թեան գլուխ պիտի հրաւիրուի, բայց զօրավարը մեկուսացած կը մնայ դիւղի մը մէջ, ուր մինչեւ կէս գիշեր անթելով կը լսէր ընտրութեանց արդիւնքը :

Ինչպէս գրած էինք երէկ, նոր ժողովը պիտի գումարուի յունիս 11ին, Զորս նախարարներու խորհրդաժողովէն չորս օր առաջ: Այդ միջոցին Պ. Ֆէլիքս Կուէն կառավարութեան հրաժարականը պիտի ներկայացնէ եւ նոր վարչապետ մը պիտի ընտրուի, դահլիճը կազմելու համար: Այն ատեն է որ սակարկութիւնները պիտի կատարուին երեք մեծ կուսակցութեանց եւ ձախակողմեան խմբակցու – թեան միջեւ :

Այս անգամ ձեռնպահներուն թիւը հազիւ 15 առ հարիւր եղած է (անցեալ անգամ 20 առ հա – րիւր էր): Ներքնապր ժողովն ալ եօթը ամիս պայմանաժամ ունի, եւ իր ղէմառոր գործը պիտի ըլլայ մշակել նոր Սահմանադրութիւնը: Այս առ – թիւ առաջարկողներ կան որ Սահմանադրութիւնը օր առաջ քուէարկուի եւ ժողովին հաւանութեան ենթարկուելէ վերջ, նոր ժողովը դառնայ օրէնսդիր ժողով: Այս խնդիրը չատ ջուր կը վերցնէ :

× Լոնտոնի թերթերը խօսելով Ֆրանսական ընտրութեանց վրայ, դիտել կուտան թէ «արեւ – մտեան ժողովրդապետութեան սկզբունքներն են որ կը յաղթանակեն»: Թերթ մը կը դրէ թէ «հա – մայնավար կուսակցութիւնը կը ձգտէր դիկտա – տուրա հաստատել Ֆրանսայի մէջ: Իւրաքանչիւր կուսակցութեան չահած քուէներու թիւը խոր նշանակութիւն ունի ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ ամբողջ Եւրոպայի համար»:

Ամերիկեան թերթերն ալ Ֆրանսական եւ ի – տալական ընտրութեանց արդիւնքէն կը հետեւ – ցնեն թէ արեւմտեան ժողովրդապետութիւնը կր ձգտի թօթափել Մոսկուայի ազդեցութիւնը :

× Վերընորոգած է նաեւ մեր բարեկամը, Պ. Hussel, քաղաքական Վիէնի :

Արաբական խորտուվներ

Շէյխ Հասան էլ Պաննա, «Իսլամական Եղ – բայրութեան» նախագահը, յայտարարութիւն մը ուղղեց Եգիպտոսի Թագաւորին, կառավարու – թեան, Արաբական Դաշնակցութեան, բրիտանա – կան եւ օտար դեսպանութեանց: Այս յայտարա – րութիւնը քուէարկուած է Գահիրէի մէջ, 4000 հոգինոց ժողովի մը կողմէ եւ կը բաղկանայ ութ կէտերէ :—

1. Ուժ տալ արաբական եօթը պետութեանց Մայիս 29ի միացեալ յայտարարութեան.— 2. Պա – հանջել Եգիպտոսի կառավարութենէն որ դադրե – ցնէ բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ.— 3. Պա – հանջել որ չեղեալ հռչակէ 1936ի անգլիա-եգիպտա – կան դաշնագիրը.— 4. Պահանջել որ Եգիպտոսի կառավարութիւնը պնդէ օտար զինուորներու ամ – բողջական պարպումին վրայ: Պարպումը պէտք է սկսի 15 օրէն եւ վերջանայ Եգիպտոսի զինուորա – կան մասնագէտներու որոշած պայմանաժամուն մէջ.— 5. Մերժել որ եւ է նոր դաշնագրի բանակ – ցութիւն, օտար զինուորներու հեռացումէն առաջ.— 6. Հրաւիրել եգիպտացի ժողովուրդը որ պատ – րաստուի սահմանելու Եգիպտոսի իրաւունքներուն պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը.— 7. Յայտարարել թէ ո եւ է կառավարութիւն որ չաշ – խատի Եգիպտոսի աղգային տենչերուն իրակա – նացման եւ պայքարի միջոցներու կազմակերպու – թեան համար, պիտի համարուի գործիք ուչխար – հակալ պետութեան մը.— 8. Այս կէտերը յանձնել Եգիպտոսի Թագաւորին, Արաբական Դաշնակցու – թեան եւ կարգ մը դեսպանութեանց :

Իսլամական Դաշնակցութիւնը ունի 2 միլիոն անդամ եւ մեծ համարում կը վայելէ ամբողջ ա – րաբական աշխարհին մէջ:

ՄԱՅԻՍ 28

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ կը ոճնուի, նախաձեռնու – թեամբ վարդան Ենթակոմիտէի Թաղապետու – թեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Յունիս, կէս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

« ՄԱՅԻՍ 28 »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը ոճնուի 8 Յունիս, չարաթ երեկոյեան ժա – մը 9էն մինչեւ լոյս : «Cristal Palace»ի չքեղ սրահին մէջ: (Grand rue Monplaisir) :

Կը խօսի Ա. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: ԵՐԴ. ՊԱՐ, ԱՐՏԱ – ՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 11ին, տեւելով մինչեւ առաւտան ժամը 5 : Ցայտնի նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատ – չելի գիներով :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՌԱՖՖԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ժողովը՝ վաղը, հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 Rue Victor Massé, métro Pigalle :

ՄԱՐՍԷՅԼԸ Պ. Գըլըճեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Վէթ. Ֆոնտէն: Ստանալ «Ցառաջ»էն :

Ամառնային պարահանդէս

Ֆր. կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կող – մէ Bois de Boulogneի մէջ Palmarium (Jardin d'Acclimatation. Métro Sablon), Յունիս 8ին չարաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս: Ընտիր նուագախումբ, թանկո, ճաղ: Մասնաւոր սրահ թատի եւ դափի սիրահար – ներուն: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 150 ֆրանք:

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ մահուան քա – ռասունքին առթիւ հոգեհանդստեան պաշտօն պի – տի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս չա – բաթ, առաւօտեան ժամը 10էն: Կը հրաւիրուին յի – շատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետիկեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքները ու բոլոր ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Ց. Դ. Եգիպտա – ցի, Վարանդեան եւ Վարդան կոմիտէներուն, Հ. Ց. Դ. Փարիզի Ռաֆֆի խումբին, «Նոր Սերունդ»ի կեդրոնական վարչութեան եւ Փարիզի մասնա – ճիւղին, Սիփան – Կոմիտաս հերգչախումբին եւ բոլոր անոնց որ անձամբ, հեռագրով, նամակով, թերթով եւ ծաղկեպսակով, ինչպէս եւ հանրային հաստատութիւններուն նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՍՈ – ՓԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՃԱՇԱՐԱՆ **ԻՏԼԸԼ** (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini, 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել արեւելեան համեղ կերակուրներ
ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՑՅԵԼԵՑԼՔ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ
Աւեւտրի տոմր (վէպ)

215 էջ, գին 150 ֆրանք: Կը ծախուի բոլոր գրավաճառներուն մօտ: Հեղինակի հասցէն՝ Po – ladian, 92, Bd. Gén. Nollet, La Rosière, Marseille :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաճաշակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւել – եան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր մրգեր, փիսթաշ-վէռք, իմպիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն :
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապըս – պրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (**Gros, demi gros**)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՖԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օշի եւ ամէն տեսակ ըմպելի – ներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ : Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՅՄԱՆՉԻԱՆ ՑՈՎ – ՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՃՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՒԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան եր – գեր: Գոց է Շաբաթ-կիրակի օրերը:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԼԻՆԻՆ, Ա. Մուրթեան նախկին նախագա – հը, մեռաւ երկուշաբթի օր, երկար հիւանդութենէ մը վերջ: Մնած էր 1875ին, Տվերի նահանգին մէջ ուր այժմ կը կոչուի Կալինին: Շատ կը սիրէր իր ծնած գիւղը եւ ամէն տարի կ'այցելէր: Տասը տա – րեկանին Պետերբուրգ (Լէնինկրատ) դնաց իրրեւ թափառական տղայ եւ դործարան մը մտաւ: Շատ չանցած նետուեցաւ յեղափոխութեան ասպարէզը, հետապնդուելով ոստիկանութեան կողմէ: Զերբա – կալուած է առ նուազն տասն անդամ: Սիպերիա աքսորուած էր յեղափոխութենէն մէկ տարի ա – ռաջ եւ փախչելով, դործօն մասնակցութիւն ու – նեցաւ 1917 հոկտեմբերի յեղափոխութեան մէջ: Փեթրոկրատի (Լէնինկրատ) իր տան մէջ էր որ Լէնին, Սթալին եւ ուրիշ ամէ մը բոլշեւիկներ ժո – ղով գումարեցին, վերջնական պատրաստութեան համար: Մանաւ էր իրրեւ «գիւղացի նախագահ» եւ 1919ին մեծ դեր կատարեց գիւղացիները հան – դարտեցնելու համար: Շատ մարդամօտ էր, իր դուռները միշտ բաց էին ամէնուն առջեւ: Առաջին հնգամեայ ծրագրին ատեն պատեցաւ ամբողջ երկ – րին մէջ, խօսելով գիւղացիներու հետ եւ բացատ – րելով հաւաքական տնտեսութեան (կոլխոզ) բա – րիքները: Այցելած է նաեւ Հայաստան: Թերթ մը կը դրէ թէ 15 տարուան պաշտօնավարութեան ըն – թացքին յարաբերութիւն ունեցած է 1.500.000 ան – ձերու հետ: Հրաժարած էր 1946 մարտ 18ին, ա – ռողջական պատճառներով: Իրեն յաջորդեց Շվերնիկ :

ԻՏԱԼԻՈՑ ընտրութեանց առթիւ թերթերը կը դրեն թէ հիւսիսային չրջանները, Միլան, Թուրի – նո, Ճենովա եւն. քուէ տուած են հանրապետու – թեան, հարաւային չրջանները՝ միապետութեան Թագաւորը երկու սպիտակ քուէներ ձգած է: Պաշ – տօնական արդիւնքը պիտի յայտարարուի յունիս 7ին :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Ազգ. ժողովը բուռն վիճաբանու – թիւններէ վերջ, քուէարկեց օրինագիծ մը որով ընդհանուր եւ միաստիճան ընտրութիւն կը հաս – տատուի երկրին մէջ, փոխան երկաստիճան դրու – թեան :

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը հարիւր միլիոն վէնկոնոց թղթադրամներ չրջաբերութեան հանեց: Դեռ մէկ չաբաթ առաջ հանած էր տասը միլիոններց որ կ'արժէ 24 ֆրանք :

ԲԱՆԱՎԷՃՔ կը չարունակուի Մոսկուայի, Լոնտոնի եւ Ուաչինկթընի միջեւ, թերթերով եւ անթելով: Խորհրդային մամուլը խստօրէն կը քըն – նադատէ անդլեւսաքսոն քաղաքականութիւնը:

ԼԻՈՆԻ մէջ կը դատուին Մարիուս Պերլիէ հայր (80 տարեկան) եւ երկու որդիները, որոնք 1940էն 1944 բանուկ առեւտուր ունեցած էին Գեր – մաններուն հետ (3.200.000.000 ֆրանք), իրրեւ ինքնաչարժի մեծ գործարանատէրներ :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ.— Պ. Սեւանիս.— Ձեր յօդ – ուածին բացատրութիւնը տրուած է «Ցառաջ»ի Մայիս 21ի թիւով: Մնացեալի մասին կը խօսինք, երբ քաջութիւնն ունենաք ձեր իսկական անունը յայտնելու կամ անձամբ ներկայանալու :

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանո – ցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեբեճասներով մա – ֆուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դի – մել Պ. ԴԱԻԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Jeudi 6 JUIN 1946 Հինգշաբթի 6 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4718–Նոր շրջան թիւ 357 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԾՈՎՈՒՆ ՄԷՋ

Առենէ մը ի վեր, բայց մանաւանդ վերջին ամիսներու ընթացքին, հետզհետէ կը խտանայ, կը ծաւալի արաբական շարժումը:

Այլեւս անցած է մասնակի, տեղական փորձերու, ցուցադրական ձեռնարկներու շրջանը: Համատարած եւ յարաճուն ալիք մըն է որ կը բարձրանայ Միջին Արեւելքի մէկ ծայրէն միւսը, վարակելով միլիոնաւոր բազմութիւններ: Այլ մանաւանդ լուրջ մտահոգութեան մասնելով աշխարհակալները:

Շարժումին թափ ու պակը պիտի կազմէ, անշուշտ, վերջին համազումարը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին, Եգիպտոսի մէջ մասնակցութեամբ եօթը պետութեանց եւ նախագահութեամբ Ֆարուք Թագաւորին, բացարձակապէս գաղտնի:

«Յառաջ» հրատարակած էր խորհրդակցութեանց առթիւ տրուած որոշումները,—

1. Բացարձակապէս մերժել հրեայ նոր գաղթականներու մուտքը Պաղեստին.— 2. Կատարեալ անկախութիւն Լիբիոյ (Աֆրիկեան Տրիպոլիս եւ Պէնկազի).— 3. Բացարձակ անկախութիւն եւ գերիշխանութիւն Եգիպտոսի:

Ասոնք՝ պաշտօնապէս արտօնուած լուրերն են: Մնացեալը «ասուլածներու դաղտնիքն է»:

Համազումարէն վերջը, աւելի աշխուժացաւ շարժումը:

Արաբական Դաշնակցութիւնը եւ Իսլամական եղբայրութիւնը անդադար աշխատանքի լծուած են եւ ամէն օր անակնկալ մը կը սարքեն:

Դեռ երկու էր որ Իսլամական եղբայրութիւնը մարտական բանաձեւ մը կը քուէարկէր, ի լուր աշխարհի.— Ուժ տալ եօթը պետութեանց յայտարարութեան, խզել Անգլիոյ հետ կատարուած բանակցութիւնները, մինչեւ որ անգլ. զօրքը հեռանայ Եգիպտոսէն եւն.: (Թերթերը կը գրեն թէ Իսլամական եղբայրութիւնն ունի աւելի քան երկու միլիոն անդամ):

Օրուան հրատապ խնդիրը կապ ունի Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի հետ: Բայց, ատով չի սահմանափակուիր շարժումը:

Արաբները կ'ուզեն տէր տիրական դառնալ իրենց ճակատագրին, արաբական աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: Տնտակ մը ճակատ՝ օտար աշխարհակալութեանց դէմ, որոնք ամէն միջոց կը փորձեն, իրենց հին դիրքերը պահելու կամ նոր ցաներ հաստատելու համար:

Այս պայքարին մէջ ալ, դէմ դիմաց կանգնած են Անգլեւսաքսոնները եւ Մ. Միութիւնը:

Դժուար է նախատեսել թէ ո՛ւր կրնան յանգիլ ներքին խլրտումները եւ արտաքին մրցակցութիւնները: Մանաւանդ եթէ Մեծերը չուզեն չափաւորել իրենց քաղաքական եւ տնտեսական ծաւալման տենչերը:

Այս բոլոր անցուդարձին մէջ, մեզ կը հետաքրքրէ լուրջ պարագայ մը,— մեր տարակոյսը բազմութեանց ապահովութեան խնդիրը:

Հարիւր հազարաւոր Հայեր կը բնակին արաբական հողերուն վրայ, վայելելով ամէն դիւրութիւն: Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս, Իրաք, Պաղեստին են. այն երկիրներն են որ 1915—16ին իրբեւ աքսորավայր ընդունեցան Իթթիհատի կողմէ, բայց յետոյ, Թուրքիոյ պարտութենէն վերջ, դարձան ամէնէն տաք ապաստանարանները ողջ մնացած բազմութեանց համար: Այսօր չկայ ո եւ է Հայ, որ երախտապարտ չըլլայ արաբ ժողովուրդին, ինչպէս եւ հոգատար իշխանութեանց:

Արդ, ամէն օր բան մը կը փոխուի ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Սուրիա եւ Լիբանան ղարձան անկախ: Իրաք եւ Եգիպտոս չատոնց առացած են այդ բնական իրաւունքը:

Հայկական կեանքի մէջ ալ տեղի կ'ունենայ «տեղաշարժ» մը — Հայրենադարձ կամ ներդաղթ: Եւ առաջին կարաւանները պիտի մեկնին Սուրիա–Լիբանանէն:

Ո՛րքան մտածելիք բաներ, կացութեան այս եւ եւէյներուն մէջ: Մանաւանդ որ ներդաղթը, թէեւ ծաւալուն, չի կրնար պարպել ամբողջ Սուրիա–Լիբանանը եւ մնացեալը:

Ուրեմն հարկ է մնալ արթուն եւ սթաոես, որպէսզի նոր թիւրիմացութիւններ չծագին արաբական ծովուն մէջ:

Ջմռնանք որ Թուրքերը այս ճակատին վրայ եւս կը դործեն յայտնի եւ դաղտնի դաւերով, ջուրերը պղտորելու համար: Շ.

ՀՄԱՅԵԱԿ ԹՈՒՐՈՎԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Յաւուր կը հաղորդենք մահը ծանօթ փաստաբան Հմայեակ Թոսրովեանի, որ անկողին դամուած էր մօտ մէկ ամիսէ ի վեր: Երեքշաբթի օր դժբախտութիւնն ունեցանք ղինքը տեսնելու մահամերձ վիճակի մէջ, բոլորովին անճանաչելի: Մահր տեղի ունեցած է երէկ առաւօտ:

Հանդուցեալը 70 տարեկան էր, ընիկ կարնեցի: Պոլսոյ Իրաւաբանական վարժարանը աւարտելէ վերջ, փաստաբանական ասպարէզը նետուած եւ շուտով փայլուն համբաւի մը տիրացած էր, առանձնելով բազմաթիւ կարեւոր դատեր, առեւտրական գործերէ մինչեւ սուլթանական գերդաս տանին պատկանող հարցեր:

Իր ամէնէն կարեւոր դատերէն մէկն եղաւ Ճիվանչիրի ահաբեկիչին՝ Միսաք Թորլաքեանի պաշտպանութիւնը 1921ին, Պոլսոյ մէջ: Եղած է ուսուցիչ Պոլսոյ համալսարանին, թեկնածու Օսմ. Երեսփ. ժողովին, իբրեւ վերակազմեալ Հնչակեան: Գործօն դեր կատարած է ազգ. կեանքի մէջ, մասնաւորապէս Մեծ Պատերազմի զինադադարին: Պոլսոյ արտաղաղթէն վերջը, ինքն ալ Փարիզ հաստատուեցաւ: Այստեղ եւս կը մասնակցէր ազգ. զանազան գործերու: Ինքնաչխատութեամբ անդ–լերէն սորվելով, պաշտպանեց զանազան աւեւտրական դատեր Թրքական կառավարութեան դէմ (Մարքօ պէյ Պաքրճեան եւն.): Վերջին տարիներս մեկուսացած վիճակ մը ունէր, եւ երկու անգամ միայն երեւցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, դամբանականներ խօսելով բժ. Վ. Թորգոմեանի եւ Պ. Սերովբէ Պէզճէրեանի վրայ: Սգաւոր կը մնան իր այրին եւ երկու աղջիկները: Երեք տարի առաջ ալ կորսնցուցած էր իր եղբայրը, Պ. Գ. Խոսրովեան, Նիսի մէջ:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու իր մասին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Դ. Հնգամեակը

(Գաղուած Երեւանի թերթերէն)

Ինչպէս ամբողջ Մ. Միութեան, նոյնպէս Հայաստանի մէջ մշակուած են մասնաւոր ծրագիրներ Դ. Հնգամեակի համար:

Այսպէս 1950ին պիտի արտադրուին 20000 մահճակալ, 800.000 ճենապակիէ ամաններ, 300 հազար էմալապատ (կիտուածանկար) ամաններ, մէկ միլիոն զինկապատ ամաններ, բլաստմասիի ամաններ, 250.000 զոյգ կօշիկ, 40.000 թոն տորֆ, 15 հազար թոն ածուխ, երեք միլիոն ռուպլիի կահոյք եւայլն:

Նոր հնգամեակին մասնաւոր ուշադրութիւն պիտի նուիրուի տեղական հնարաւորութիւններու արտադրութեան զարգացման: Պիտի ընդարձակուին ապիւսի, կղմինդրի, քարի եւ դաճի արտադրութիւնը: Այս առթիւ Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ՝ Հայաստանի արդիւնաբերութիւնը ծնաւ եւ զարգացաւ հնգամեակի առաջին տարիներուն: Ա. Բ.ԼԵԳ. հնգամեակներու ընթացքին իրարայաջորդեցին արտադրութեան բազմազան ճեռնարկները:

Այսպէս, եթէ առաջին հնգամեակի վերջը հանրապետութեան տեղական արդիւնաբերութիւնը տուած էր 1.960.000 րուբլի արժողութեամբ արտադրութիւն, Բ. հնգամեակի վերջը եղած էր 3496000 րուբլի, երրորդ հնգամեակին՝ 15.800.000, իսկ չորրորդ հնգամեակին, այսինքն 1950ին պիտի տայ 50 միլիոն րուբլիի արտադրութիւն:

Մինչեւ հիմա արտադրուած ապրանքներուն տեսակը կը հասնի 300ի: Հայաստանի տեղական արդիւնաբերութեան հաստատութիւննե–րը կ'արտադրեն ոչ միայն քարածուխ, տորֆ, դիւղատնտեսական մեքենաներ եւ դործիքներ, ամենօրեայ դործածութեան առարկաներ, կահ կարասիներ, այլեւ մահճակալներ եւն.:

Պատերազմի տարիներուն Երեւանի սայլաշինական դործարանը մեծ աշխատանք կատարեց, թէ կարմիր բանակին եւ թէ տեղական պահանջներուն դոհացում տալու համար:

Նոր հնգամեակին հինդ անդամ պիտի աւելնայ դործարանին արտադրութիւնը:

Զորրորդ հնգամեակին պիտի չինուին հետեւեալ դործարանները.— Երեւանի կահոյքի դործարանը, Կիրովականի մեքենական դործարանը, Իջեւանի կահոյքի դործարանը, Կիրովականի կահոյքի դործարանը ինչպէս եւ մետաղէ եւ ապակիէ ամանեղէնի դործարաններ, ճենապակիի դործարան՝ Հայաստանի պանազան մասերուն մէջ:

ՈՉ ՏԱՐՏԱՆԷԼ, ՈՉ ԱԼԹՐԻԷՍԹԷ

Անգլիոյ արտաքին նախարարին ծանրակշիռ խօսքերը

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Յունիս 4ի նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Պեվին շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ միջազգային կացութեան մասին, իր խօսքերն ուղղելով մանաւանդ Մ. Միութեան: Այս ճառը անուղղակի պատասխանն էր Պ. Մոլոթովի վերջին յայտարարութեան, որով կը մեղադրեր Անգլիան եւ Մ. Նահանգները թէ կ'ուզեն իրենց կամքը պարտադրել ուրիշներու, այսինքն Մ. Միութեան:

Պ. Պեվինի ճառը լիովին կը համապատասխաներ բրիտանական կայսրութեան տեսակէտներուն, եւ ծավահարուեցաւ այնպէս ինչպէս եթէ Զըրչիլը կամ Իտընը խօսէին: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութիւն դրաւեցին իր հետեւեալ պարագրութիւնները.

— «Պիտի թելադրէի երեսփ. ժողովին եւ ամբողջ աշխարհի որ միշտ ի մտի ունենան հետեւեալ պարագան,— եթէ չենք ուզեր ամբողջական պատերազմ, պէտք է ունենանք ամբողջական խաղաղութիւն: Կը յայտարարեմ խորհրդային կառավարութեան,— եթէ կը պնահատէք խաղաղութիւնը, ամէն բանէ առաջ մի կորսնցնէք զայն: Կորսուելէ վերջ այլեւս երբեք չի կրնար վերադառնալ: Տաժանելի է խաղաղութեան կառուցման ճամբան, մանաւորապէս երբ կը բարդանայ քաղաքական տարբեր ըմբռնումներով, զանազան երկիրներու մէջ: Բայց ես յոռետես չեմ: Տակաւին կառչած կը մնամ Լեթվինովի նշանաւոր խօսքին ժրնեւի մէջ.— Խաղաղութիւնը անբաժանելի է: Բրիտանական կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան հիմնական նպատակն է այնպէս չարժիլ որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը դործէ արդիւնաւորապէս: Երբ կ'ըսեմ թէ յոռետես չեմ, աչքի առջեւ ունիմ սա իրողութիւնը թէ մեր լուծելիք խնդիրները չատ աւելի բարդ են քան 1919ին: Վերջին պատերազմը Եւրոպան կազմալուծեց չատ աւելի լայն տարածութեամբ քան 1914—1918ին: Վերջին պատերազմի հաշուեյարդարին ատեն Ռուսիան բացակայ էր: Ես անձնապէս մէկ րոպէրգութիւն մը նկատած եմ այդ պարագան: Այս պատերազմին մէջ Մ. Միութիւնը ահռելի դեր մը կատարեց եւ ոտքի ելաւ 1917ի պարտութենէն: Մեծ յառաջդիմութիւն է որ այս անդամ պիտի մասնակցի, որովհետեւ Եւրոպայի ցամաքին վրայ խաղաղութեան որ եւ է դրաւական կրնանք ունենալ միայն այն ատեն երբ Ռուսիան ազատօրէն կը մասնակցի խնդիրներու կարգադրութեան»:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԽՈՉԸՆԴՈՏԸ

Պ. Պեվին Մ. Նահանգներու դերն ալ պարզելէ վերջ, դառնօրէն զանգատեցաւ թէ «մեր խորհրդային բարեկամները» իրենց բոլոր ճառերուն եւ դրութեանց մէջ այն տեսութիւնը կը պարզեն թէ միայն իրենք կր ներկայացնեն բանուորները, միայն իրենք են ժողովրդավար: «Անոնց ըմբռնումով, կարգ մը ուրիշ կառավարութիւններ փաշլական են կամ անոր պէս բան մը: Այս գաղափարէն կը հետեւի թէ Մ. Միութեան ապահովութիւնը կրնայ պահպանուիլ միայն երբ աշխարհի մէջ ամէն պետութիւն ընդունի խորհրդային դրութիւնը: Այս ըմբռնումը ամենամեծ խոչընդոտն է խաղաղութեան: Մենք չենք հաւատար թէ խորհրդային դրութիւնը բանուորներուն չահերը կը ներկայացնէ զրեթէ նոյն արդիւնաւորութեամբ ինչպէս այն դրութիւնը որուն կը հետեւի այս ընկերային–ժողովրդավար խորհրդարանը: Ես մէկ վայրկեան իսկ չեմ ժխտեր Ռուսիոյ իրաւունքը ճարտարադործական յեղափոխութիւն կատարելու իր հասկցած եղանակով, բայց մեզի համար, այս երկրին մէջ, որ ճարտարադործական յեղափոխութիւնն սկսաւ աւելի քան 150 տարի առաջ, ռուսական մեթոտն ընդունիլ՝ պիտի նշանակէր իրապէս յետաշրջացան քայլ մը առնել: Ես կը կարծեմ թէ արեւմտեան Եւրոպայի բանուոր դասակարդին մեծամասնութիւնն ալ առ նուազն մեզի պէս կը մտածէ: Հետեւաբար, եթէ կ'ուզենք իրական համաձայնութիւն մը յանդիլ երկու կողմէն, պէտք է յանձն առնենք մեր քաղաքական կարգուսարքը զարգացնել մեր սեփական ճամբով, առանց փորձելու մեր դրութիւնը պարտադրել ուրիշ երկիրներու. պէտք է բացարձակապէս ազատ ձգենք ժողովուրդները իրենց բանականութեամբ եւ դատողութեամբ դործելու»:

Նախարարը այս առթիւ յիշեց թէ անցեալ դեկտեմբերին Սթալինի առաջարկած էր բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքել 50 տարուան համար, ուրիշ խօսքով՝ տեսակ մը տեւական կապ հաստատել երկու երկիրներուն միջեւ, կանխելու համար թիւրիմացութիւնները: «Կը ցաւիմ որ այն ատեն լրջօրէն նկատի չառին այն առաջարկս, եւ տակաւին վստահ եմ թէ օր մը պիտի ընդունին»:

Անցնելով օրուան խնդիրներուն, Պ. Պեվին

յայտարարեց.— «Իմ կարծիքով, Ֆ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները ալ, իրապէս չեն ճանչնար այն ահագին կարեւորութիւնը որ աշխարհի խաղաղութեան համար կը ներկայացնէ մեր դիրքին պահպանումը Միջին Արեւելքի մէջ, պայմանաւ որ յատագային շրջանային կազմակերպութիւն մը հաստատուի համաձայն Միացեալ Ազգերու կարգադարքին: Ոչ ալ կը հաւատամ թէ իրական թիւրիմացութեան որ եւ է հիմ կայ Տարտանէլի մասին տիրող անհամաձայնութեան մասին: Մենք, ինչպէս մեր նախորդները, տրամադիր ենք նկատի առնելու Մոնթրէօյի պայմանագրին վերաքննութիւնը: Մենք կ'ուզենք խուսափիլ մէկ բանէ — եւ կը շեշտեմ հոս կէտին վրայ — ընել կամ ընդունիլ որ եւ է բան որ կրնայ նախատել Թուրքիոյ իրական անկախութիւնը կամ զայն վերածել պարզ արբանեակ (կամակատար) պետութեան մը: Այս սկզբունքներով, ես համոզուած եմ թէ երկու ազգակիները անհաշտելի չեն: Աւելի առաջ երթալով կ'ըսեմ թէ մենք ուրախութեամբ պիտի ողջունենք Ֆ. Միութեան առեւտրական նաւատորմը աշխարհի բոլոր ծովերուն վրայ: Մեր նաւերը կը բանին Պալթիկի մէջ, բայց մենք խարխլներ կամ նաւահանգիստ չունինք հոն: Մենք կը յուսանք նորէն նաւարկել դէպի Օտեսա, Սեւ Ծով եւ Քոնսթանցա, բոլորովին ազատ, բայց խարխլ չենք ուզեր կամ պինուորական պահանջներ չենք դներ»:

Պ. Պէվին յետոյ խօսեցաւ Դանուբի, Թրիէս-թէի եւ Պալքանեան երկիրներու մասին: Տեղի անձկութեան պատճառով կը յետաձգենք վաղուան: Թրիէսթէի մասին անգլիական տեսակէտն է՝ միջազգայնացում, եւ ոչ թէ Եուկոսլաւիոյ յանձնել:

Հազարաւոր մեռեալներ Մուշի եւ Էրզրումի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն յունիս 4 թուականով.— Կարմիր Մահիկը այսօր հաղորդեց թէ արեւելեան նահանգներու երկրաշարժի մեռեալներուն թիւը կրնայ հազարներու հասնիլ: Այսօր կէս օրին հասած տեղեկութեանց համաձայն 1339 հոգի կոր-ուած են միայն երեք քաղաքներու մէջ: Երկրաշարժը սարսեց երկու մեծ նահանգներ Վանայ լճին արեւմտեան եւ հիւսիսային արեւմտեան կողմը, դէպքին հաւասարեցնելով անհամար պիւղեր: Շարժի ամբողջ շրջանը (Մուշ եւ Կարին) բացարձակապէս կտրուած է հաղորդակցութենէ, բայ ի բեռնատար կառքերէ: Օրեր պէտք է անցնին, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ատուգել աղէտին ամբողջ ծանրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հաղորդուին.— 570 երեսփոխաններու վրայ ժողովրդականները չահած են 165, համայնավարները՝ 150, ընկերվարականները՝ 127 եւն.: Գաղթավայրերու մէջ 10 աթոռներ համեմատականի մնացած են, վեց արդիւնքներ դեռ չեն հասած:— Այժմէն իսկ միջոցներ կը խորհուին նոր կառավարութեան համար: Ընկերվարականները կը հրաւիրեն միւս երկու մեծ կուսակցութիւնները որ ստանձնեն պատասխանատուութիւնը, «երկրին տալու համար կառավարութիւն մը հիմնուած ժողովրդապետութեան ուժերու անհրաժեշտ մեծամասնութեան վրայ, եւ ապահովելու դրութիւն մը որ արժանանայ հանրապետականներու ամենատուրբ մեծամասնութեան հաւանութեան»:

ԻՏԱԼԻՈՑ ընտրութեանց մասին կէս պաշտօնական տեղեկութիւններ հրատարակուեցան, որոնց համաձայն 5.369.155 հոգի քուէ տուած են հանրապետութեան, 4.004.145 ալ միապետութեան համար: Հիւսիսային նահանգները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հանրապետութիւն կը պահանջեն: Սահմանադիր ժողովին ընտրութեանց մէջ 6.495.128 քուէ չահած են քրիստոնեայ-ժողովրդականները (կառավարական կուսակցութիւն), 4.010.113 ընկերվարականները, 3.668.266 համայնավարները, 782.625 հանրապետականները եւն.:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ մարքսմանութիւններ հրատարակեց աշխատավարձի եւ թոշակներու յաւելման մասին: Այս առթիւ ընդհ. քարտուղարը բաւ.— «Եկած է առենը որ դադրացում տանք ընդհանուր պահանջին, դիմաւորելու համար դիներու բարձրացումը: Մինչեւ հիմա սպասեցինք որպէսզի տնտեսական զարգացումը դադրեցնէ: Բանուորները ամէն կարելի համբերութիւն ցոյց տուին: Մենք վստահ ենք թէ յաւելումները կրնան կատարուիլ առանց դիները բարձրացնելու: Պետական պաշտօնեաներն ալ պիտի օգտուին պահանջուած յաւելումներէն:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱԺՈՒԽԻ ԲԱԺԻՆԸ պիտի աւելնայ, փոխադարձ համաձայնութեամբ: Ցունիսին 225.000 թոն աւելի պիտի յանձնեն Ռուրի ածխահանքէն: Մ. Նահանգներն ալ 195.000 թոն աւելի տրանսիթ պիտի ղրկեն:

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ «ազգային անպատուութեան» դատապարտուեցաւ չարժանկարի դերասանուհի

Մեծ դաշտահանդէս

ՄԱՐՍԷՅԼ.—Ֆ. Կ. Խաչի Սէնթ-Անթուանի ենթամասնաճիւղին կողմէ, 9 Ցունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, Դամբաններ, Roserie des Pins de Bastia, պ. Նաճարեանի օգտասէր ազարակին մէջ: Կը նախագահէ ընկերուհի Ս. ՄԱՆՈՑԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկերուհի Ն. ՓԻՊՐԻԹՃԵԱՆ: Պօմոնի Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» Նոր Սերունդի կողմէ կը բեմադրուի եր. Օտեանի եւ Մ. Կիւրճեանի «ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»ն (պոլսահայ կեանքէն): Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն քաղաքի, Պուլվար Օտտոյի եւ Սէնթ Անթուանի սանուհիները, երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով: Մուտք 25 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Զ. Պօղոսեան եւ զաւակները՝ Ղազարոս եւ Գեղամ, Տէր եւ Տիկին Ց. Տէրոեան եւ զաւակները ցաւակցութիւն կը յայտնեն հայրենակից Մկրտիչ Սեպուհ Տէմիրճեանին եւ զաւակներուն, իրենց եղբօր՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿի մահուան առթիւ: Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնեն Սարգիս եւ Պետրոս Պետիկեանի եւ Տէր եւ Տիկին Ֆ. Մկրտիչեանի՝ Տիկին ՍՕՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Վէթերաններու Ֆոնտին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզահայ Սպ. Թաթերախումբի վարչութիւնը հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Թաւերախումբս պ. Բիւզանդ Տէօվլէթեանի, որ Թաւերախումբիս ամսական ծախքերուն կը բերէ իր նիւթական աջակցութիւնը: Բացի այդ, «Շապկին Գարահիսարի հերոսամարտ»ի ներկայացման ծախքերու համար հայրենասիրաբար տրամադրեց 25.000 ֆրանք:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ցունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաճաշութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, պ. պ. Թոռանեանի եւ Շահումեանի:

Առաջին անգամ ըլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Ազնաւուրեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ ֆրանսերէն երգեր: Երգախառն պատկերներ Սայաթ Նովայէն, Աննուչէն, Սօս Վարդիթերէն, Ա. Չուղ Ձիւանէն, Պերճ Պօչեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօչ եւ Ազնաւուր իրենց յօրինած երգերով: Երաժշտութիւնը կը ղեկավարէ պ. Արա Պարթեւեանը:

Տոմսերը Ազնաւուրի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9):

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ կը խնդրէ ծանուցանել թէ իր դիմումին վրայ, ամերիկեան կարմիր Խաչը 15 սնտուկ հագուստ նուիրած է (այրերու, կիներու եւ մանուկներու), հայ բարեգործական հաստատութեանց, ձրի բաժնուելու համար կարօտ գաղթականներու: Անշուշտ բոլորն ալ պիտի գնահատեն Ամերիկեան Կ. Խաչին այս մարդասիրական աջակցութիւնը:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ եւ չրջակայից Վեր. Հայր. Միութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ, բոլոր անդամ եւ ոչ անդամ հայրենակիցները, այս շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, 8, rue Maubeuge, Paris (9): Կարեւոր օրակարգ, նոր վարչութեան ընտրութիւն եւայլն: Ներկաները պիտի լուսանկարուին:

ՄԱՑԻՍ 28

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: Երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ, այս չաբաթ գիշեր: Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին:

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ կը տօնուի, նախաճեռնութեամբ Վարդան Ենթակոմիտէի Թաղապետութեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Ցունիս; կէս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

« ՄԱՑԻՍ 28 »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 8 Ցունիս, չաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս: «Cristal Palace»ի չքեղ սրահին մէջ: (Grand rue Monplaisir):

Կը խօսի Ֆ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ: ԵՐԳ. ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 11ին, տեւելով մինչեւ առաւտեան ժամը 5: Ցայտնի նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՌԱՖՖԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ժողովը՝ այսօր հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 Rue Victor Massé, métro Pigalle;

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի շրջանին տարեկան պարահանդէսը՝ չաբաթ 6 Ցուլիս: Ջախչախեցէք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆր. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ժողովը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին իր ակումբը: Պատգ. ժողովի օրակարգի քննութիւն եւ պատգ. ընտրութիւն:

ԻՊԱԼԻՒ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը այս չաբաթ ժամը 2.30ին, իր սեփական սրահին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղինը երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Studio Caumartin:

ՔՂԻԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի բոլոր անդամները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Հմայեակին սրճարանը, 6 rue res Petites Maries: Շրջաբերական Ամերիկայէն կը հրաւիրուին նախկին անդամները:

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԻՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Լիոնի Օփերայէն)

16 Ցունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: Ցայտապէրն մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Մամուէլ, Պարսամեան եւ Բալեանի գրատուներուն եւ պ. Հր. Սարգիսեանի, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69:

Ամառնային պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ Bois de Boulogneի մէջ Palmarium (Jardin d'Acclimatation. Métro Sablon), Ցունիս 8ին չաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս: Ընտիր նուագախումբ, թանկոց, ճաշ: Մասնաւոր սրահ թատի եւ դափի սիրահարներուն: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 150 ֆրանք:

Պ. ԹԱԴԷՈՍ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս չաբաթ, առաւօտեան ժամը 10ին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՄԵԶՈՆ ԱԼՖՈՐԼԻՆ ՔՒՉԻՉԵԱՆ քոյրեր 500 ֆր. կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչին եւ 500 ֆրանք ալ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին, իրենց ծնողներուն՝ ԱՐԳԱՐ եւ ՀՆԱԶԱՆԴ ՔԻՉԻՉԵԱՆի մահուան 17րդ եւ 15րդ տարեդարձին առթիւ: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը կը տօնուի նախաճեռնութեամբ խումբ մը ընտանեաց, Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ, այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին: Կը խօսի պ. Ա. Կիւլպէնկեան (Լիոնէն): Կը մասնակցի Պէլմոնի երգչախումբը: Մուտքը ազատ է:

× Հոգեհանգիստ Համայեակ վրդ. Պաղտասարեանի համար այս կիրակի ժամը 11ին, Շարվիվ օյի ընդհանուր եկեղեցին:

ՇԱՎԻԼԻ մատրան օծման տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոգեգալստեան տօնին օրը հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Երգեցողութիւնը պիտի վարէ դպրապետ պ. Պօղոս Գուլումճեան: Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ուկէսին:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Vendredi 7 JUIN 1946 Ուրբաթ 7 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4719–Նոր շրջան թիւ 358 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ՓՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՑԻՍ ՏԷՆ ՅՈՒՆԻՍ 2

Ոչ միայն արտաքին աշխարհին, այլեւ Ֆրանսայի համար անակնկալ մը եղաւ կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքը:

Քուէարկութենէն չաթաթներ առաջ, մասնաւոր դիտական հասատատութիւն մը դուշակութիւններ կը հաղորդէր, որոնք բոլորն ալ ապահով կը համարէին ձախերու տիրապետութիւնը:

Մինչդեռ, մեծամասնութեան կարգը չըջեցաւ, եւ այժմ առաջին տեղը կը բռնէ Ժողովրդական Շարժումը, չահելով 165 աթոռ (քան երեսփոխան Շարժումը, չահելով 1945 հոկտեմբեր 21ի ընտրութեանց հետ):

Լէոն Պլումն անգամ, որ Ամերիկայէն կը վերադառնար մեծագումար փոխառութիւն մը յաջողցնելով, հարկ զգաց իր գառնութիւնը յայտնել այս արդիւնքին հանդէպ: «Ինչո՞ւ համար ընտրողները մեր, միայն մեր վրայ ծանրացուցին եռաթեւ կառավարութեան պատասխանատուութիւնը ... Հանրային դժգոհութիւնը միշտ կը ձգտի հիմնուիլ անունի մը կամ դաղափարի մը վրայ»: Եւ անիրաւ գտնելով այս վճիռը, վստահութիւն կը յայտնէ թէ «արդարութեան ժամը պիտի հնչէ չուտով»:

Առանց չատ խորանալու, կարելի էր այս անակնկալին պատճառները բացատրել կարգ մը պատճառներով.—

1. Ժողովրդականները կը ներկայացնեն Ֆրանսայի ժողովուրդին միջին դասը, այսպէս կոչուած ողջամիտ հասարակութիւնը: Թէեւ կաթոլիկ եւ չափաւոր, անոնք ունին բարենորոգչական դիծ մը, կը հետեւին ընկերային յեղաշրջումներուն, ինչպէս հասատատուեցաւ Սահմանադիր Ժողովին մէջ:

Ցետոյ, անոնք գնահատելի դեր կատարած են Դիմադրական Ճակատին մէջ: Իսկ արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով, անոնք լիովին կը դոհացնեն աջակողմեան Ֆրանսան (անջատումի Հռենոսի եւ Ռուրի շրջաններուն, Սարը անտեսած պէս կապել Ֆրանսայի հետ):

Միջին Ֆրանսացին այդ կազմակերպութեան կը վստահէր նաեւ անոր համար որ, ան «ոչ» պատասխանած էր Մայիս 5ին, նոր Սահմանադրութեան նախագծին, չարք մը հիմնական բարեփոխումներ պահանջելով: (Երկու հաւասարազօր ժողովներ, լայն իրաւասութիւններ հանրապետութեան նախագահին, ուսուցման ազատութիւն, չափաւորում ազգայնացումներու եւն.):

2. Համայնավարները ոչ միայն տիրապար կ'իշխեն բանուորութեան վրայ, իրենց կուսակցութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ, այլեւ ունին յանդգնութիւն, բազմութիւնները հրապուրելու մեթոտ, կազմակերպական եւ քարոզչական լայն ցանց եւ նիւթական անսպառ միջոցներ: (Ընտրական հանդանակութիւնը չատոնց անցած է տասը միլիոնը եւ այժմ ձեռնարկած են քանի բարձրացնելու): Վարպետ հոգեբան, անոնք ընտրութիւններէն չորս օր առաջ մեծ դրին աշխատավարձերու յաւելման խնդիրը, Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ: Իրենց ափին մէջ ունենալով ճարտարագործական արտադրութեանց եւ աշխատանքի նախարարութիւնները, անոնք անմիջական չփման մէջ են աշխատաւոր զանգուածին հետ: Եւ պէտք է խոստովանիլ որ իսկապէս մղում տուին մասնաւորապէս ածուխի արտադրութեան, նախապատերազմեան քանակին ալ անդին անցնելով:

3. Ընկերվարականները ծանր կորուստներ կրեցին, ազատագրութենէն անմիջապէս վերջը վտարելով 75 կարեւոր դէմքեր: Մեծամասնութիւնը հակառակ է համայնավարներու հետ միացման, բայց կարեւոր թեւ մը միշտ կը խլրտի: Կուսակցութիւնը տակաւին չէ բոլորած վերակազմութեան չրջանը: Ցետոյ, չունին միութիւններուն դրամական անսպառ միջոցները: Դժբախտութիւն մըն ալ,— պարենաւորման վերջին երեք նախարարները ընկերվարական էին... Լէոն Պլում կը հարցնէ նաեւ թէ արդեօք մեր «կանացի քարոզութիւնը բաւական աշխոյժով եւ մեթոտով տարուե՞ց»: Արդարեւ, կիները մեծ դեր կատարած են թէ Մայիս 5ի եւ թէ Յունիս 2ի ընտրութենէն մէջ:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, ընկերվարականները հակառակ են Գերմանիոյ անդամանալուն եւ կը դոհանան Ռուրի միջազգայնացումով եւ ուրիշ միջազգային կարգադրութիւններով:

Շ.

«Հայ երգի Օր»ը

ՄԱՐՍԷԼ, 3 Յունիս.— Ազգ. Միութեան գեղարուեստական յանձնախումբի նախաձեռնութեամբ ամիսներէ ի վեր կը պատրաստուէր համերգ մը, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Պ. Ց. Քիւրքճեանի:

Մարսէյլ ցարդ տեսած ու լսած էր մեծ համերգներ Հայ Երաժշտական Միութեան նախաձեռնութեամբ: Առաջինը Կոմիտասի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն ծանօթ երգահան Վարդան Սարգիսեանի ղեկավարութեամբ, երկրորդը Արա Պարթեւեանի՝ նոյնքան տաղանդաւոր երաժշտագէտ՝ երկուքն ալ Սալ Փրատի ընդարձակ սրահին մէջ: Երկուքն ալ իրապէս հայ երգի օրեր, զուտ հայերէն յայտագրով:

Պէտք չէ մոռնալ նաեւ Գ. Ալէմշահի նուագահանդէսը, նոյնպէս եզակի իր տեսակին մէջ, խանդավառող ու պատուաբեր: Կը կարծուէր թէ այս վերջին համերգը պիտի գերազանցէր նախկիններէը, որովհետեւ կազմակերպիչներու եւ երգիչներու բերանացի պրօպագանտէն զատ, բոլոր հայկական հանդէսներու բեմերէն կը յայտարարուէր.— «Մի՛ մոռնաք» Հայ Երգի Օրը, Յունիս 2ին Ֆրանսական Օփերային մէջ»: Եւ ապա մեծածաւալ յայտարարութիւններ ողողեցին ամբողջ հրապարակը, հայերէն ու ֆրանսերէն լեզուներով: Տեղական թերթը բացառիկ թիւ մը նուիրեց, «Կոմիտասեան Օր» անուանելով Յունիս երկուքի կիրակին:

Քառասուն երգչուհիներուն վարդապետն չըր – ջաղչեանները պատրաստութեան համար հօթա – նասուն հազարի գումար մը ծախսուած էր, իսկ երգիչ երիտասարդները հազարումէկ դժուարութիւններով սեւ համազգեստներ ճարած էին: Ու վերջապէս եկաւ սպասուած օրը:

Հայ Երգը պանծացնելու եւ Մարսիլիոյ հայութեան հոգեկան մեծ վայելք մը տալու համար ծախսուած գումարները վճարելէ զատ, Ազգ. Միութեան տնտուկին օգտակար ըլլալու միտումով տոմսերու դիները եղած էին 250, 150, 100 եւ 50:

Որոշեալ ժամուն արդէն լեցուած էր ժողովուրդը: Սրահին մէջ պարապ աթոռ չէր մնացած: Ոչ միայն Մարսէյլէն, այլեւ Թուլոնէն եւ հեռուներէն մեծածախս միջոցներով եկած էին բազմութիւններ, «Հայ երգասօնը» վայելելու, « հաղորդուելու Կոմիտասի հոգեպարար երգերով»:

Եւ ահա Օփերայի նուագախումբը Ց. Քիւրքճեանի ղեկավարութեամբ բացումը կատարեց Մոցարտի մէկ համանուագով: Առաջին հերթին կարծեցինք թէ բացումէն վերջ հայ երգերու չարքը պիտի քակուէր, բայց ի դուր: Օփերային կարգապահութիւնը յարգած ըլլալու համար, հայ հասարակութիւնը յօրանջելով ունկնդրեց միջազգային հեղինակներու գործերը, որոնք կ'ընդմիջուէին առանձին ծափերով:

Ցայտագրին առաջին մասին վերջաւորութեան միայն կրցանք վայելել «Ո՛վ մեծասքանչ»ը, երգչախումբին եւ նուագախումբին ընկերակցութեամբ, որ իրապէս պատուաբեր էր ղեկավարին համար:

Կէս ժամ դադարէ վերջ, երկրորդ մասին մէջ երեք խմբերգներ, «Սարերի վրով գնաց», «Ձիգ դու քալէ» եւ «Գարնան դուքան»:

Ամէնէն հաճելին եղաւ Nicole Solangeի «Կուռնկ»ը զոր նուագեց Ջուլիակով:

Ցայտագրին վրայ մնացին 5—6 երգեր որոնց կը սպասէր հասարակութիւնը, մանաւանդ Վայ – բարման եւ Կոմիտասի գլուխ գործոց «Հոռովելը»: Պիտի մասնակցէր Տիկին Մաւի Թէրզիպաշեան եւ ահա նուագածուները իրենց գործիքները հաւաքելով մեկնեցան բեմէն, մինչ ժողովուրդը իր տեղը զամուած կը սպասէր չարունակութեան եւ չիդը զամուած կը սպասէր չարունակութեան եւ չիկար մէկը որ այս անակնկալ փակումը յայտարարէր: Բաղմութիւնը յուսախաբ սկսաւ ցրուիլ դըլխիկոր ...:

Հաչուելիքիս մը.— Սոյն համերգ – նուագա – հանդէսը սկսաւ ժամը 3.30ին եւ վերջացաւ 5.30ին, ընդամէնը երկու ժամ, որուն կէս ժամը զադար: Մէկուկէս ժամ միայն զեղարուեստ, որուն մէկ ժամը միջազգային հեղինակներու նուագածութիւն, կէս ժամ ալ հայկական:

Մեր ժողովուրդը լայն կը բանայ իր քսակը եւ միշտ տրամադիր է տալու, բայց դէթ տարբերական միշտ տրամադիր է տալու, բայց դէթ տարբերական դիտակցութիւնն ու խղճմտանքը պէտք է ուդիտակցութիւնն ու խղճմտանքը վարձատրելու:

Կը յուսանք թէ Օ. Պէրլէրեանի մօտալուտ համանուագը յուսախաբ պիտի չընէ Մարսիլիահայութիւնը:

ՍԼԱՔ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ. ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Թագաւոր մըն ալ ճամբուեցաւ: Իտալական կառավարութիւնը պաչտօնապէս հրատարակեց Յունիս 2ի հանրաքուէին արդիւնքը, որուն համաձայն հանրապետութեան քուէ տուած են 12.182.855 քաղաքացիներ, միապետութեան՝ 10.362.709: Տակաւին կը պակսին 800 հազար քուէները, բայց արդիւնքը վճռական է արդէն,—Իտալիան հանրապետական: Վարչապետը, Պ. Կասփէրի այս առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, մասնաւորապէս յանձնարարեց ղինեալ ուժերուն յարգել քուէարկութեան ելքը: Այս առթիւ ըսաւ թէ թագաւորը ինքն ալ, հաւատարիմ իր խոստումին, ամէն բանէ վեր կը դասէ ազգին չահը եւ խաղաղութիւնը:

Ումպէրթօ Բ. իր բեռները կապած է արդէն եւ երկրէն պիտի հեռանայ չաթաթ օր, Փորթուկալ երթալու համար: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, թագաւորին եւ արքայական ընտանիքին ապահովութեան համար: Ումպէրթօ Բ., ո – րուն իչխանութիւնը տեւեց հազիւ մէկ ամիս, ունի երեք աղջիկ եւ մէկ մանչ զաւակներ: Թէեւ փառասէր մարդ, ստիպուեցաւ խոնարհիլ ժողովուրդի կամքին առջեւ:

Կառավարութիւնը մասնաւոր օգնական մը տրամադրած է, փորթուկալ փոխադրելու համար գահընկէց արքան: Հանրապետութեան պաչտօնական յայտարարութիւնը պիտի կարդացուի երեսփոխանական ժողովին մէջ, վաղը, չաթաթ: Սակայն արքայական տան վերջին ներկայացուցիչը պալատէն դուրս ելաւ անմիջապէս, երբ վարչապետը հաղորդեց հանրաքուէին արդիւնքը: Իր հակառակորդ – ները «Մայիսեան թագաւոր» կը կոչէին, որովհետեւ Մայիս 10ին էր որ գահ բարձրացաւ, իր հօրը տեղ Մայիս 10ին էր որ գահ բարձրացաւ, իր հօրը հրաժարումէն վերջը: Ամէնքն ալ վստահ էին թէ միայն մէկ ամիս պիտի թագաւորէ: Արդարեւ, իր միայն մէկ ամիս պիտի թագաւորէ: Արդարեւ, իր «կեցցէ՛ թագաւորը» ազաղակելով: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է: Ռադիոները կը հսկեն բարեկարգութեան, հրացանակիրներ կը հսկեն բարեկարգութեան, հրացանակիրներ կը հսկեն թագաւորական պալատներուն: Միապետականները խոնարհներով եւ բերեներով: Միապետականները խոնարհներով եւ բերեներով: Մի քանի տասնեակ հազարներ յուզուած են եւ կ'ուտարկեն թէ 3 միլիոն քուէներ յուզուած են եւ կ'ուտարկեն թէ 3 միլիոն քուէներ անվաւեր հռչակուած են, մեծ մասով միապետականներ: Վարչապետը իչխանութեան գլուխ պիտի մնայ մինչեւ յունիս 24, երբ նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի: Անմիջապէս վերջը պիտի ձեւնարկուի հանրապետութեան նախագահին ընտրութեան:

Երեսփոխանական ժողովի ընտրութեանց մէջ 200 աթոռ չահած են քրիստոնեայ դեմոկրատները, 120 ընկերվարականները, 110 համայնավարները, 23 հանրապետական կուսակցութիւնը եւն.: Նոր կառավարութիւնն ալ պիտի կազմուի մեծամասնութեան հոսանքներէն:

«ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԸ ՍԵՐՄԵՐԸ»

Ջրչիկ կը մեղադրէ Մոսկուային

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Պէվինի ծանրակչիռ յայտարարութիւններէն վերջը, խօսք առաւ Պ. Ջրչիկ, բացորոշապէս մեղադրելով Մ. Միութիւնը եւ բացագանչեց.— «Ոչ միայն վարագոյր մը իջած է Պալթիկ ծովէն մինչեւ Ադրիական, այլեւ այդ վարագոյրին ետեւ կը դտնուի ընդարձակ հողամաս մը որ կը պարունակէ Եւրոպայի բնակչութեան գրեթէ մէկ երրորդը, բայ ի Ռուսիայէն: Այնտեղ են որ կը ցանուին համաչխարհային նոր պատերազմի մը հունաւերը»: Ցետոյ մանրամասնօրէն պարզեց չարք մը դէպքեր եւ երեւոյթներ, ապացուցանելու համար թէ գերմանական պատերազմին վախճանէն մէկ տարի վերջը, դժբախտաբար խանդարուած են երեք մեծ պետութեանց ներդաշնակութիւնը եւ գործակցութիւնը, ինչպէս եւ տակաւին՝ Մեծն Բրիտանիոյ ազդեցութիւնը եւ հմայքը: Ջրչիկ այս դժբախտութեանց մեղքը չի բեռցներ արտաքին նախարարին վրայ: «Ես հակառակորդ մըն եմ աչխատաւորական կուսակցութեան, բայց յօժարութեամբ կ'ընդունիմ թէ ան մեծագոյն նպաստեց համաչխարհային խաղաղութեան, վճռապէս ժխտելով համայնավարութիւնը եւ թոյլ չտալով որ համայնավար կուսակցութիւնը թափանցէ իրենց չարքերուն մէջ: Համայնավար կուսակցութիւնը այժմ ծանր վտանգ մը չէ մեր երկրին մէջ: Ամէնքդ այ կը յիշէք թէ ինչպէս անոնք վերջին պատերազմին մասնակցելու մղեցին մեզ եւ յետոյ, երբ արդէն մէջտեղ նետուած էինք անդառնալի կերպով, ետ դարձան, Մոսկուայի հրամաններուն վրայ: (Համայնավար երեսփոխան մը.— «Սո՛ւտ է»): Ամէնքը կը յիշեն թէ ի՛նչպէս անոնք մեր դոյ-

Մեր հայրենիքը - Վասպուրական

Պատմական Վասպուրականը կը պարունակէր այսօրուան Վանի նահանգը, Մակուն, Խոյը, Սալմաստը եւ Նախիջեւանը, ուր հաստատուած էին հետեւեալ նախարարութիւնները,— Ռշտունիք, Արծրունիք, Բզնունիք, Բոտունիք, Բուժունիք, Անձեւացիք, Խաչբերունիք, Տրպատունիք, Երանդունիք, Մարաեր, Կրճունիք, Վժունիք, Պալունիք, Պարսպարունիք, Արտաշէսեանք, Արտաւանեանք, Գաւէթեանք, Գաղըիկեանք, Մագրեանք, Վարաժնունիք, Մեծնունիք, Բարանք, Մուրացան, որոնք Արշակունեանց կուտային 10.000 զօրք։ Արծրունի թագաւորութեան օրով այս թիւին վրայ աւելցան 1000 Կորդուացի եւ 1000 Մոկացի մարտիկներ։ Մոկքը եւ Կորճուքը առանձինն նահանգներ էին, որոնք ենթարկուեցան 908ին հիմնուած Վասպուրականի թագաւորութեան։

Այսօր Վասպուրական ըսելով կը հասկնանք Վանի նահանգը, որ կը պարունակէ Վանայ լճի աւազանը (Ալջավազ, Արճէշ, Բերկրի - Ապաղա, Թիմար, Վան - Տոսպ, Հայոց Ձոր, Արճակ, Սարայ, Խոշապ, Գաւաչ, Կարճկան), Մոկաց աշխարհը (Մոկք, Սպարկերտ, Մարմրանք, Կարկառ, Շատախ, Նորտուզ) եւ Հէքեարին (Կորճուք), (Աղբակ, Տիզա, Ճուլամերկ, Զալ, Ուրամար, Շէմտինան, Էլքի)։

Վանայ նահանգը ունի 40.000 քառ. քիլոմ. տարածութիւն։ Ներկայիս իր վրայ աւելցած են նաեւ Ախլաթը եւ Դատուանը, որոնք պատմականօրէն կը պատկանին Տուրուբերանի, աշխարհագրականօրէն Վանայ լճի աւազանին։ 1914ին պատերազմէն առաջ 180.000է աւելի Հայեր կը կազմէին Վանայ լճի աւազանին եւ Մոկաց ամենահոծ զանգուածը, բացարձակ մեծամասնութեամբ, որ ընդունուած է մինչեւ իսկ Վիթալ Քինէի աշխարհագրութեան Օսմանեան պաշտօնական վիճակագրութեամբ (թէեւ թիւերը տարբեր)։ Հէքեարի, Ջուլամերկ, Զալ, Ուրամար չրջաններուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմէին 80.000 Ասորիները։ Վանի մէջ կ'ապրէին սակաւաթիւ Թուրքեր, Պաշքալէի մէջ 2000 Հրեաները, որոնք ըստ աղբիւրին աւանդութեան Բարզարրան Ռշտունիի Վասպուրական հաստատած Հրեաներուն մնացորդներն են։ Եզիտները կ'ապրէին Սարայ եւ Շատախ (այս վերջինները քրտացած), Քիւրտերը խառն Հայերու եւ Ասորիներու հետ։

Այս հողամասը ունի հայատառ դաշտեր, պտղաբեր հովիտներ, պարարտ արօտատեղիներ, Մոկսի եւ Շատախի մէջ գեղեցիկ անտառներ եւ ծխախոտ որուն ամենէն ընտիր տեսակը կը բուսնի Շէմտինանի մէջ։

Ներքինահողը ունի աղ (ճանիկ, Տաքու) քարիւղ (Գործոթ), ծծումբ (Վանի մօտ), հանքածուխ (Աղաղա Ձայ, Նորտուզ), կրանիթ, ծառիկ (Հէքեարի), կապար (Քօչանիս), մնդիկ (Հէքեարի), բորակ (Աղբակ), երկաթ (Նորտուզ Մոկս), պղինձ (Զիլան, Հէքեարի)։

Վանայ ծովը օժտուած չորս պատմական կըղզիներով,— Աղթամար, (կաթողիկոսարան), Լիմ, Կտուց, Առտէր։ Հաղորդակցութեան կարեւոր ազդակ մըն է։

Վասպուրականը թատերաբեմն է հայ ազգային ամենանուիրական աւանդութիւններուն։ Նոյն տապանը ամենէն առաջ Սիփան լեռնէն ասպնջականութիւն իջեցուած է, Նեմրութը կապուած է Բելի առասպելին հետ, որ Հայկ նահապետի կողմէ սպաննուած է Հայոց Ձորի մէջ, Աստուածաշէնն դիւղի մօտ, ուր կը չինուէին աստուածներու կուռքեր։ Արամ՝ Զարեհավ լեռներուն վրայ յաղթած է Նիւքարմաեսի եւ Ասորի աստուած Բարշամի։ Արեւելքի վաւաչոտ դիցուհին՝ Շամիրամ Լեզք բերած է, Արայ Գեղեցիկի դիակը որպէսզի յարութիւնը գայն կենդանացնէ։ Ապա Նինուասէ եւ Զրադաշէն հարածուելով Ակորիի մօտ լիճը նեւատած է յուռութները եւ քարացած։

Վասպուրականը ունէր Միհրի, Լուսնի (իպական ըմբռնումով), Վահագնի, Աստղիկի (Արտամէտ), Դիոնիսիոսի եւ Ասկղեպիոսի (Աղբակ) պաշտամունք։ Հեթանոսական կարեւոր կեդրոն մըն էր Դարբնոց քարը։ Վանքերը նախկին մեհեաններու տեղերը բարձրացած են։ Գլխաւորներն են Աղթամար, Վարդ, Ապարանից Ս. Խաչ, Զազար Ս. Նշան, Ս. Աքանչելագործ, Մեծոթ, Ս. Ցակոբ, Ս. Բարթողոմիոս եւ Փութկու Ս. Գէորգ։ Ժողովրդական նախապաշարմունքները կը կրեն Տօտէմիզմի եւ Մատրիարխատի հետքերը։

Քարի դարու պատկանող գործիքներ գտնուած են երկրին մէջ։ Պատմութեան արշալոյսին Տուրուբերանի մաս կը կազմէ, այս անունը պահպանուած է Տագրեան նախարարութեամբ

Մուշեղ Բ. Խայասպ - Աղբիւրի դէմ արշաւը կը վերջացնէ Վանայ լճի արեւմտեան ափին վրայ, Արիպասայի վրայ քալելով, որով Վասպուրականը մաս կը կազմէր Խայասայի։

Աւելի վերջը Վասպուրականը Նաիրիի մաս կը կազմէ, զօրացած Մոկսի կողմերը հաստատուած ռամկավար Մոսքերով, Տղլաթ Պալասար Ա. Ն. Ք. ԺԱ. դար նախ 23 եւ ապա 60 Նաիրեան արքայիկներ կը ջախջախէ, ու զանոնք կը հալածէ մինչեւ Վանայ ծովը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Քիչ մը պատմութիւն

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ.— Տասնեակ մը տարի առաջ, երբ Հարաւային Ամերիկայի հայ գաղութները այսօրուան նման կուշտ ու կուռ չէին, ազգային գործերն ալ ներդաշնակութեամբ կ'ընթանային։ Երբ տակաւին չկար Պուէնոս Այրէսի Գրիգոր Լուսաւորիչ հոյակապ եկեղեցին, բարեպաշտ հայրենակիցներու չարքին, սովորական երեւոյթ մըն էր տեսնել եկեղեցասէր հարուստը։

Նոյնքան նախանձելի դէպք մը կը բռնէին մեր ազգային ջոջերը, այս կամ այն հանրային գործերուն մէջ պատուարեր պաշտօն մը վարելու համար։

Սակայն, յատկապէս պատերազմի այս ժամանակաշրջանին, երբ այլեւս եղած հարստութիւնները կրկնապատկուեցան, մեր երբեմնի ազգասէր հայրենակիցներն ալ աստիճանաբար չքեղ մեկուսացումով սկսան հեռանալ ազգային ու հանրային կեանքէն։

Բարոյական այս ձախլիկ երեւոյթին հետ, նոյնքան խոթարուեցաւ անոնց նիւթական դրահարերութեան ոգին։ Մինչ հին օրերուն չատ աւելիով կը մասնակցէին եկեղեցական, կրթական կամ բարեսիրական ձեռնարկներու, այսօր, երբ չատերը միջազգային կրեսոսներու չարքին կը պատկանին, դարձեր են ժլատ։

Պէտք է խոստովանիլ, որ դէպքերն ալ եկան քիչ մը պղտորել մթնոլորտը։

Երբ տակաւին հեռաւոր այս գաղութները միջնադար վիճակի մէջ էին, ու դուրսի ազդեցութիւնները նուազ, ոչ կուսակցական եւ ոչ ալ ուրիշ տրամադրութիւնները այնքան չէտուած էին։ Հոդաբարձութեան եւ ամէն տեսակի ազգային հարցերը կը լուծուէին համաձայնութեամբ։

Սակայն երբ աստիճանաբար հայ համայնքի արտաքին տեսքը կերպարանափոխուեցաւ, ազգային եւ եկեղեցական գործերն ալ սկսան պղտոր ճամբաներով ընթանալ։ Վարչական բարդութեանց հետ, փոխուեցաւ ներքին եւ արտաքին դոյզվիճակը։

Մինչ հին ու տոհմիկ մեծահարուստները կը սկսէին աթոռներ դիջիլ ու հրապարակէն քաշուիլ, ասպարէզ իջան խումբ մը նոր հարուստներ որոնք իրենց նիւթական կարողութեամբ եւ Աքխոդոմեան չտեսութեամբ կ'ուզեն ազգ. դէմք դառնալ։

Ոչինչ ցաւալի պիտի ըլլար, եթէ իրապէս հին ազգային բարերարներու նման այս նորերն ալ ազգային չահերով հետաքրքրուէին։ Մինչդեռ իրողութիւն է որ իրենց տգիտութեամբ չատերը կիրքով կ'առաջնորդուին։ Իրրեւ տիպար նմոյշ մը, ահաւասիկ մեր ըրջանի էջմիածին մեկնող աշխարհական պատուիրակը, որ վերադառնալէն ի վեր նախ խաչակրութիւն մը սկսաւ Գարեգին արք. Խաչատուրեանի դէմ, յետոյ գաղութները պառակտելու ձեռնարկելով, ազի ու լեզի տեղայ ազգային տարբերու եւ ի հարկէ Դաշնակցութեան հասցէին։

Ինչ ամիսներ եաք, երբ՝ Գարեգին արք. վերադառնալով, Հայոց եկեղեցին մէջ իր առաջին զեկուցումը կուտար, ակնարկելով իր հասցէին եղածներուն, չմոռցաւ յիշել նաեւ այն «տգեղութիւնները» որ եղած էին իր բացակայութեան առեն։ Կղերականի իր կոչումով թելադրեց որ խաղաղութիւնը տիրէ մեր սրտերուն մէջ, ու նայինք դէպի ապագան իր զեղեցիկ տեսիլով։

Հակառակ այս յորդորներուն, երկպառակութեան ծիլերը արմատ նետելով սկսան հայ գաղութին ալ մասերու բաժնել։ Տարիներու խաղաղութիւնն ու ներդաշնակ գործունէութիւնը խախտուելով, տեղի տուաւ ուրիշ դէպքերու։

Ի տես հակազգային նոր ճակատի, դէպազոյն մարմիններն ալ ի վիճակի չեն կասեցնելու չարաղուչակ ելոյթները։ Նոյնիսկ կաթողիկոսական փոխանորդը քար լռութեամբ ականատես կ'ըլլայ իր խաղաղ հօտի պատակտումին, մինչդեռ նախընտրական պայքարի օրերուն, կը միջամտէր, զիջումներ, նորանոր առաջարկներ ներկայացնելով։ Եւ Դաշնակցութիւնը ընդառաջ երթալով կ'աշխատէր պահել հաւասարակշռութիւնը։

Բարեբախտաբար Սան - Փաւլոյի, Մոնթեվիդէոյի եւ Գորտոպայի հայ գաղութները զերծ են այս անլուր չարժումներէն, ու միաճոյլ կը պահեն ազգային ոգին, խթան հանդիսանալով եկեղեցական, դպրոցական, բարեգործական այլ աշխատանքներու։

Որքան ալ ժամանակավրէպ երեւոյթները բացենպատ ըլլան հակառակորդներուն, այնուամենայնիւ Դաշնակցութիւնը այս հեռուէ ափերու վրայ տակաւին չատ ընելիքներ ունի։ Երբ հայրենիքի համար կենսական պահանջներ կան, նորէն հայրենասէր տարրերն են որ օգտակար պիտի ըլլան, եւ ոչ թէ անոնք որ անոր անունը չհատոր ծելով կեղծ փառքերու կ'ուզեն տիրանալ։

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Հայերու թիւը աշխարհի մէջ

Որքա՞ն է աշխարհիս վրայ ապրող բոլոր հայերու թիւը — ստոյգ վիճակագրութիւններ կը պակսին։

Ա. Միութեան սահմաններուն մէջ գտնուող Հայերու թիւի մասին կան Մարհ. 1939 Յունուար 17ի մարդահամարի տուեալները, որոնց համաձայն, Ա. Միութեան բոլոր երկիրներու մէջ, 1939 Յունուար 17ին, կ'ապրէին 2.140.000 Հայեր։ Եթէ ասոր վրայ աւելցնենք վերջին հինգ տարիներու բնական աճումը, Ա. Միութեան սահմաններուն մէջ կան երկու միլիոն հինգ հարիւր հազար Հայեր։

Նոյն 1939 Յունուար 17ի մարդահամարով, Հայաստանի բնակիչներու համագումարն էր 1.281.591, որոնց 1.100.000էն աւելին Հայեր էին։

Ա. Միութեան Հայութեան այս թիւը պէտք է համարել նուազագոյնը, որովհետեւ Մորմոնական վիճակագրութիւնը կազմուած է ոչ թէ ցեղային ծագումը հաշուի առնելով, այլ՝ լեզուն։ Վրաստանի Հայերու մէկ մասը կը խօսի վրացերէն եւ, հետեւաբար հաշուած են Վրացիներու մէջ։ Նոյնպէս եւ Ռուսաստանի զանազան վայրերու մէջ կան Հայեր, որոնց գործածական լեզուն ռուսերէնն է, անոնք ալ մտած են Ռուսերու ցանկին մէջ։ Հիւս. Կովկասի մէջ կան չերքէզախօս Հայեր, որոնք ալ, հաւանարար, Չերքէզներու թիւին մէջ արձանագրուած են։

Աւելի դժուար է Սփիւռքի հայութեան իրական թիւն ունենալ, քանի որ գրեթէ ո եւ է տեղ պաշտօնական ստոյգ վիճակագրութիւն դոյութիւն չունի։ Առանձնապէս անորոշ կը մնայ Թուրքիոյ Հայերու թիւը։ Նախ՝ Թուրք վիճակագրութիւնը ինքնին կեղծիքի վրայ է հիմնուած քաղաքական որոշ նկատումներով. ապա Հայերը իրենք ստիպուած են, չատ տեղեր, ցոյց տալ իրենց լեզուն Թուրքերէնը, իրրեւ Թրքախօսներ կամ ճնշումներէ զերծ մնալու դիտումով։

Այնուամենայնիւ, Սփիւռքի հայութեան թիւի մասին ալ կարելի է որոշ գաղափար կազմել, հիմք ունենալով կառավարական արձանագրութիւնները, ազգային մարմիններու կազմած մարդահամարները, բնական աճումի մօտաւոր տուեալները, ներգաղթի եւ արտագաղթի հաշիւները եւն.։

Սփիւռքի հայութեան Թուական պատկերը կարելի է ներկայացնել հետեւեալ թիւերով, որոնք աւելի կամ պակաս, համապատասխան են իրականութեան.—

Հիւս. Ամերիկա եւ Քանատա 200.000, Սուրիա եւ Լիբանան 175.000, Թուրքիա 150 հազար, Պարսկաստան հարիւր հազար, Ֆրանսա 75 հազար, Ռումանիա եւ Պեսարապիա 40.000, Պուլկարիա 30

Օշական եւ... Քաղաքականութիւն

1931ի ամառը Կիպրոս գացած էինք Գուրգէն Մխիթարեանն ու ես, թէ՛ օգափոխութիւն մը ըլլալու եւ թէ գրական գրոյց մը ունենալու համար Օշականի հետ: Այդ օրերուն էր, որ Միացեալ Նահանգներու այն առաջնուան նախագահը՝ Հուվըր, մռայլ-մռայլ հռչակեց :

Ասոցիացիոնի մը ընթացքին՝ Գուրգէն Մխիթարեան յանկարծ սպրդեցուց .

— Գիտե՞ս, ազա Օշական, Հուվըրը մռայլ-մռայլ յայտարարեր է :

— Հը, ըրաւ Օշական կարճ մը :

Բայց Գ. Մխիթարեան աւելի լաւ կը ճանչնար իր մարդը, քան ես: Թերահաւատ ժպիտով մըն էր, որ ան կրկնեց .

— Կը ճանչնա՞ս Հուվըրը :

— Այո՛, վրայ բերաւ անզուգական դիւցազին, — Նիկոսիոյ ոստիկանապետը չէ՞ :

Բրքիջ մըն է փրցուցինք: Գ. Մխիթարեան ինծի կը նայէր, «չըսի՞ քեզի» ըսելու ձեւով մը: Ես պապանձած էի բոլորովին :

Դահիրէ գտնուած միջոցին, Օշական օր մը կ'այցելէ «Ցուսաբեր»ի խմբագրատունը ու կը սկսի թղթատել Պարսկաստանէն եւ այլ հեռաւոր վայրերէ ստացուած հայերէն թերթերու հին համարները, ապա յանկարծ, իբրեւ թէ թարմ լուր մը տուողի ձեւերով .

— Հոս նայէ, Գուրգէն, նախագահ Ուիլսընը մեռե՛ր է :

Գ. Մխիթարեան, որ կատակը կը սիրէ մանաւանդ երբ մխամիտ մէկը գտնէ դիմացը, յուզում-նահատ չեշտ մը դնելով իր ձայնին մէջ.

— Ի՞նչ կ'ըսես, մեռե՞ր է Ուիլսընը:

— Ը՜օ՛, հա՛, նայէ, թերթին մէջ գրուած է :

Թերթը, որուն կ'ակնարկէր Օշական, առ նուազն երեք ամսուան հնութիւն ունէր: Մանկապարտէզի տղաքն ալ լսած էին հարկաւ Ուիլսընի մահուան լուրը, Օշականէն երեք ամիս առաջ: Ու երբ օր մը այս «վրիպանք»ները դիտել կը սրուէին իրեն տեսակ մը մեղադրանքով, ան կը ջանար արդարացնել ինքզինքը :

— Հուվըրը գրագէ՞տ է, մորթիորիմոր արուե՞ստ է, Ուիլսընը բանաստե՞ղծ է: Ինչո՞ւս պէտք է իմին այս բաները ...

Այսքան ատա բոպիկ է Օշական քաղաքական գետնի վրայ: Եթէ չեմ սխալիր, ան երբեք քաղաքականութիւն խաղացած չէ ո՛չ տեսական, ո՛չ ալ մանաւանդ գործնական չափանիշով: Միակ կիրք մը ունի ան,— գրականութիւնը: Անկէ դուրս ուրիշ մարդավէ չի ճանչնար :

Ո՞ւղմ մարդ, հիմա ելեր անպատճառ քաղաքական վերարկու հագցնել կ'ուզեն իրեն: Եւ ի՞նչ վերարկու... կարճ, նեղ, տեղ-տեղ կարկատած, օճիքները իւղոտած, մաշած, աղքատ Ղազարոսի վերարկու մը: Ու կռնակն ալ փակցուցեր են ժամն պիտակը,— Հակահայաստանեան :

Ցաւոնի է սակայն, որ այս վերարկուն իր վրայ չէ ձեւուած, ոչ ալ իրեն համար կարուած է յատկապէս: Թերեւս մէկը նեռած է դայն վրայէն, իրեն համար բոլորովին նոր մը բերել տուած ըլլալով «չափու վրայ» :

Չեմ գիտեր իրապէս, թէ ո՞վ հնարեց ընթացիկ ու թացիկ սա բառը,— Հակահայաստանեան (դլխագիր) : Եւ ի՞նչ նպատակով կամ որո՞ւ համար: Կը կարծեմ սակայն, որ չա՛ռ աւելի թոյն կը պարունակէ ան իր մէջ, քան Հնդկաստանի բոլոր իժերը կրնան պահած ըլլալ իրենց լորձունքոտ երախին մէջ անկիւնը: Ու ինծի կը թուի, թէ այս նոյն բառին մէջէն կարելի է լսել, կարելի է մինչեւ իսկ «տեսնել» անախորժ սուլոցը գետնաքարշ սողունին, որ վարժուած է խայթելու եւ քնաւ հաշուի չառներ, թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ իր շուրս բոլորը :

Բառեր կան, որոնք երկայրի սուրի կը նմանին. թէ՛ ներսէն կը կարեն, թէ՛ դուրսէն: Հակահայաստանեան այս տեսակ բառ մըն է: Ան չատ կը յիշեցնէ ինծի Թուրքիոյ երբեմնի «քոմիթաճի»ն :

— « Քոմիթաճի» է, էֆէնտիմ, կ'ըսէին հայ լրտեսները իրենց էֆէնտիին՝ այս կամ այն Հայը մատնելու համար ոստիկանութեան :

Փակա՞ւ հեղ մը «քոմիթաճի»ն կռնակիդ, դնա Հազար, Ցունաստան 30 հազար, Եգիպտոս եւ Սուտան 30.000, Արժանթին եւ Չիլի 20.000, Իրաք 15 հազար, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա Լեհաստան, Հունգարիա, Պելճիքա, Զուիցերիա եւն. 10 հազար, Պաղեստին եւ Անդրյորդանան 7000, Պրազիլիա 5000, Ուրուկուէյ 5000, Կիպրոս 4000, Հնդկաստան եւ Ճաւա 3000, Մանչուրիա եւ Չինաստան 2000, Եթովպիա հազար, Մեքսիկա, Քուպա Ալժերիա Մարօք եւն. 5000, դումար՝ 907 հազար :

Ուրեմն Ա. Միութեան եւ Սիւրքի, այսինքն ամբողջ աշխարհի մէջ ապրող Հայերու համադուրարը կարելի է հաշուել կլոր թիւով՝ 3.400.000 :

Այս 3.400.000 Հայերէն միայն 1.100.000ը, այսինքն՝ մէկ երրորդէն ալ պակասը կ'ապրի ներկայ Հայաստանի սահմաններէն ներս : Հ.

Մարգօ փաշային հասկցուր, թէ կեանքիդ մէջ լսած անգամ չես ո՛չ fոմիթէ, ո՛չ fոմիթէճի:

Վա՛յ գլխուդ, հիմա, եթէ յանկարծ ելլես եւ փոխաս քովինիդ, թէ փոշի չատ կայ Երեւանի մէջ: Ո՛հ, ի՞նչ կ'ըսես. փոշի՞... Եւ տեղն ի տեղը կը փոշիացնեն քեզ՝ ճակատդ ի վեր նետելով դարչելի բառը, — Հակահայաստանակա՞ն:

Հիմա ամէն մարդ կարծես կը վախնայ, որ բաւական Հայասատանեան չեն համարեր զինք, ինչպէս առեն մը Հայաստանի պրոլետ-գրողները կամ ուղեկիցները կը վախնային, որ բաւական յեղա-փոխական չեն համարեր զիրենք, եւ ասոր համար ալ աւելի ուժով կը փչէին իրենց զուռնան:

Անպատճառ զուռնա՞ մը ունենալու ենք մեր ձեռքը, Հայաստանեան ըլլալու եւ ամէնուն երեսին պոռալու համար :

Բայց ի՞նչ ըրեր է Օշական, որպէսզի «դռնա-միջևան» հերոսները իրաւունք ունենան հակա-Հայաստանեան կոչելու զինք:

(Ցուսաբեր) ՎԷՄՈՒՆԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Նոր սերունդի հանդէսը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 28 Մայիս (Յապաղած).— Մէկ տարուան աշխատանքը բաւական եղաւ որ «Նոր Սերունդ»ը դառնայ կենդանի եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը Մարսէյլի շրջանին մէջ :

Այսօր «Նոր Սերունդ»ի ուժեղ մասնաճիւղեր կան գրեթէ Մարսէյլի բոլոր կարեւոր արուարձաններուն մէջ: Բոլոր մասնաճիւղերն ալ տուին իրենց բացման հանդէսները, հանրային կեանքին մասնակից ընելով ամբողջովին նոր, երիտասարդ ուժեր :

Մեւս մասնաճիւղերու հանդէսներէն վերջ, այս անգամ կարգը եկած էր քաղաքի «Ռոստոմ» խումբին, տալու իր բացման հանդէսը Մայիս 26ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալօն Քոլպէռի մէջ:

Ժամանակէն առաջ, բարեկամներու եւ ծնողներու կոկիկ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, եւ, կը կարծենք թէ յուսախաբ չեղան տեսնելով մեր նոր սերունդին հայերէն երգերը, արտասանութիւնները ու զուարճախօսութիւնները :

Առաջին անգամ, Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի անդամ-անդամուհիները բեմ կ'ելլեն, երդելու համար «Մշակ բանուոր»ը եւ «Բամ Փորո-տան»ը, որմէ վերջ, ընկեր Իշխան Գոչոյեան քանի մը խօսքով կը բացատրէ Նոր Սերունդի նպատակը եւ տեղեկութիւններ կուտայ իրենց կատարած աշխատանքներու մասին:

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Տ. Թադեան որ դովելով մեր նորահաս սերունդին հանրային կեանքով հետաքրքրուելու երեւոյթը, ծանրացաւ «Նոր Սերունդ»ի նպատակներուն եւ կատարած աշխատանքներուն վրայ: Մէկ տարուան արդիւնքը խրախուսիչ ըլլալով, կոչ ըրաւ բոլոր ծնողներուն որ իրենց զաւակները, քոյրերն ու եղբայրները անդամագրեն «Նոր Սերունդ»ի շարքերուն մէջ, եթէ կ'ուզեն որ անոնք հայ մեծնան, սորվին հայերէն լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը:

Արտասանեցին «Նոր Սերունդ»ի անդամներէն Ցովհ. Ճարայեան «Զարկ Կովկաս»ը, եւ Ա. Եաղճեան «Մեռան, չկորան»ը: Ցետոյ Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ «Թիք Թաք»ը: Բոլոր դերակատարներն ալ չատ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Փարիզի մեր ընկերներէն Հայկ Զրուանդեան որ հիւրընկալ էր հանդէսին, խօսք առնելով՝ Փարիզի «Նոր Սերունդ»ին ողջոյնները հաղորդեց ներկաներուն, եւ, ապա, Դաշնակցութեան պատմութենէն քանի մը դրուագներ յիշելով, թելադրեց մոռնալ անձնականը եւ հետեւիլ հաւաքականութեան չահերուն:

Շատ յաջող արտասանեց Օր. Ալիս Ցարութիւնեան «Արծիւն ու կաղնին», արժանանալով բուռն ծափերու: «Նոր Սերունդ»ի Մարսէյլի Շրջանային վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Ցարութիւն Ղազարեան, թելադրելով անվհատ չարունակել սկսուած աշխատանքը եւ յաղթահատիլ դժուարութիւններու առջեւ:

«Նոր Սերունդ»էն ընկեր Գ. Քրմոյեան արտասանեց Զարենցի «Դուվ Հայաստան»ին, արժանացնելով ջերմ ծափերու եւ կրկնութեան: Ցետոյ, դաշնակի վրայ յաջողապէս նուագեց փոքրիկն Սիւզան Ծառուկեան, ջերմապէս գնահատուելով :

Ընկեր Վ. Տէրտէրեան ամբողջ հանդէսի տեղեկութեան, սրամիտ դուարճախօսութիւններով համեմեց յայտագիրը: Ցետոյ արտասանեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Ցակոբեան եւ Ցարութիւնեան քոյր եւ եղբայր: Մասնաւորաբար այս վերջինները իրենց երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով իրական յայտնութիւն մը եղան:

Նոր Սերունդի անդամներու կողմէ ներկայացուեցաւ կրկին անգամ փոքր կատակերգութիւն մը, «Ականայ հիւանդը», մասնակցութեամբ Վ. Այվազեանի, Ցարութիւնեանի եւ Շահրաղեանի, որոնք բնական կերպով կատարեցին իրենց դերերը:

Ապա խօսք տրուեցաւ ընկեր Ա. Քէօսէեանի որ, քաղաքի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին ուրախութիւնը յայտնեց մեր երիտասարդներուն եւ թելադրեց ըլլալ լաւ Հայեր, չարունակելու համար Հ. Ց. Դ. գործը :

Դադարի ընթացքին սեղաններու վրայ սկսան հայկական ժողովրդական եւ ազդ. յեղափոխական երգեր, Նոր Սերունդի զանազան չրջանններու խումբերուն կողմէ: Հայկական պարը եւս ի պատուի էր :

Մասնաւորապէս պատրաստուած Հ. Ց. Դ. վերստուերեմբ կարկանդակ մը աճուրդի դրուեցաւ գոյացաւ մօտաւորապէս 14.000 ֆրանք: Շատ հետաքրքիր ընկեր Տէրտէրեան, որ ի յիշատակ ողբացեալ ընկեր Լ. Գեղունիի, նուիրեց կարտանի ընկերներուն :

Մասնաւոր նուագախումբի մը ղեկավարութեամբ երոպական պարերը չարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր: Բոլոր ներկաներն ալ հաճելի ժամանց մը ունեցան եւ զոհունակութեամբ մեկնեցան իրենց տուները : ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 3 Ցունիս.— Այս տարի մենք ալ խանդավառութեամբ տօնեցինք Մայիս 28ը:

Կիրակի կէս օրէ վերջ՝ ժամը 3ին Սալ Ժան տ'Արքը կը ցնծար բազմութեամբ, ամէն դասակարգէ :

Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ Հայկական դրօշներով, ինչպէս եւ Մայիսեան բուրումնաւէտ ծաղիկներով: Բացումը կատարուեցաւ Սէն Շամոնի եւ Սէնթ Էթիէնի սանուհիներու «Բամ Փորոտան»ով: Ընկեր Սաքօ քանի մը խօսքով պանծացուց բոլոր հերոսները: Գեղարուեստական բաժինը այնքան ճոխ էր, որ թող ներողամիտ ըլլան, եթէ բոլորին անունները չեմ կրնար յիշել:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յակիկ Մկրտիչեան.— «Մայիս 28ը հայ ժողովուրդին արիւնով կերտուեցաւ, եւ նոյն ժողովուրդը պէտք է երախտապարտ ըլլայ բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն, որոնք մեծ թուական մը բացին Հայոց պատմութեան մէջ: Պատի՛ւ հայ ժողովուրդին, պատիւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան: Այսօրուան Հայաստանը Մայիս 28ի ծնունդն է, փա՛ռք բոլոր հերոսներուն որ ինկան հայրենիքին համար:

Սէնթ Էթիէնի սանուհիներու սքանչելի խումբը պարեց երեք երգախառն պարեր, մէկը միւսէն յաջող, ջերմագոյս գնահատուելով: Վիճենէն չնորհալի օրիորդ մը, Տուտուեան, շատ դեղեցիկ մենապար մը երգեց :

Ուղերձները եւ արտասանութիւնները բոլորն ալ յաջող էին, եւ նուիրուած Մայիս 28ին: Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Վարդգէս խումբը եւ սանուհիները «Ողջոյն քեզ, հայ դրօշ» խմբերգը երգեցին քանի մը անգամ :

Հանդէսին փակումէն առաջ՝ ընկեր Սաքօ չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն, որոնք եկած էին, միասին տօնելու Մայիս 28ի յաղթանակը: Եւ օրինակ մը բերաւ, անմահ Ռ. Զարդարեանի «Դամբան»էն,— «Քալէ՛ վէսօրէն, fալէ՛ բարձրավիզ, ո՛վ գամբռ, fալէ՛ այս միջամտութիւններուն ծիծաղելի ամբարտաւանութեան առջեւէն...»

Հանդէսը վերջացաւ «Ցառաջ ընթանանք եղբարք»ով :— Թղթակից

ԲՈԼՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴՅԻՆԵՐՈՒՆ

ԼԻՈՆ. — Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի Շրջանի կեդր. Վարչութիւնս՝ այս տարուան սկիզբները նամակ մը գրեց Հայաստան, նոր Խարբերդ աւանի պատասխանատու վարչութեան: Խնդրած էինք այնտեղի մեր հայրենակից-ներուն որ դիմումներ ընեն առ որ անկ է, ներգաղթի առեն Ֆրանսայէն բոլոր փափաքող Խարբերդցիներու արձանագրութիւնը յաջողցնելու համար : Խնդրած էինք նաեւ որ բսեն մեզի թէ ներգաղթող մեր հայրենակիցները ի՞նչ տանելու են իրենց հետ, որ օգտակար ըլլայ թէ իրենց եւ թէ գարկ տայ հայրենիքի վերելքին:

Մեր նամակի պատասխանը ապահովագրեալ ստացանք այս չաբաթ: Մամուլի միջոցաւ կը յանձնենք Ֆրանսաբնակ Խարբերդցիներու եւ մասնաւորաբար մեր մասնաճիւղերու դիտութեան: (ԽՄԲ.— .կ'ամփոփենք հիմնական մասերը: Նամակը գրուած է Նոր Խարբերդէն, Մարտ 17ին) .—

... Կարող էք ձեզ հետ բերել հետեւեալները.— Մեր աւանում կայ մանուածքային գործարան, ուր աշխատում են մի քանի հարիւր հոգի: Այս գործարանը կառուցուած է հայ ժողովրդի հատատարիմ, արժանաւոր զաւակ, Մեծ Մատլինի հարազատ զինակից ընկեր Միկոյեանի անմիջական օժանդակութեամբ, 1936 թուին ներգաղթողներին գործ հայթայթելու համար: Այդ գործարանը օրից օր ընդարձակուում է, ուստի, Հայրենակցական Միութիւնը կարող է գործարանի համար բերել հետեւեալ մեքենաները.—

Բամբակի թել փաթաթող մեքենայ: Ամերիօք (Քրիքօ կարող մեքենայ): Կարի մեքենայ : (31, 32, եւ 16 քլասանոց): Թրիքօ հիւսող մեքենայ (400 եւ 700 ասեղանոց): Մօթէօրներ 220 վոլտ (20ից մինչեւ 100 ձիու ուժ ունեցող): Մօթէօրներ 220

վօլտ (2ից 5 ձիու ուժ ունեցող) : Ջեւդ մեքենայ : Կաու գործելու մեքենաներ :

Ինչ կը մնայ առանձին քաղաքացիներիդ, առաջին հերթին եթէ արհեստաւոր են, թող իրենց արհեստին վերաբերեալ լաւ գործիքներ բերեն : Աւելի վող ունեցողը կարող է իր արհեստին պատկանող ապրանքները բերել : Ամէն մի ընտանիք իրեն համար կարող է տան լաւ կահ - կարասի բերել : Իսկ չունեցողը թող չմտածէ, նրանց համար սովետական կառավարութիւնը հսկայ լերան նման կանգնած է :

Մեր աւանի ողջ բնակչութիւնը խորին կարօտով բարեւում է արտասահմանեան բոլոր տան - ջուած հայութեան, նրանք պատրաստակամու - թիւն են յայտնում ձեզ դրկաբաց ընդունելու, ձեզ հետ աշխատելու եւ ապրելու :

Որպէսզի աւելի լաւ ճանաչէք զիս, ես ինքս Հիւսէյնիկցի եմ, Ակոճենց հացագործ Մինասի տղան՝ Ա. Յակոբեան :

Միութեան կոչը.— Այս նամակով կը տեսնէք որ այնտեղ, հայրենիքի մէջ, աշխատանք կը տարուի ներգաղթողները լաւ կերպով ընդունելու եւ տեղաւորելու համար : Հայրենասիրութիւնը, ազգային պարտականութիւնը կը պահանջեն որ մենք ալ այստեղ, Ֆրանսայի մէջ, մեր կարելին ընենք, մարդ ձաղկեցին իբրեւ դրամատիրական ,աշխարհակալ պատերազմ»:

Անցնելով Եւրոպայի սպառնացող վտանգին - ների, Ջըրչիլ պարզեց իր տեսակէտները Իտալիոյ, Աւստրիոյ, Պալքանեան երկիրներու եւն. վերա - բերեալ հարցերու մասին եւ յորդոր կարդաց իր «պատերազմի ընկերոջ», Սթալինի : Դիտել տուաւ թէ խորհրդային քաղաքականութիւնը կը ձգտի «ձգձգել խաղաղութեան բոլոր վերջնական կար - գադրութիւնները եւ թոյլ չտալ որ արեւելեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի ժողովուրդները միանան բաբեկամական, ընկերական եւ տնտեսական դործակցութեամբ : Առ այժմ ժամանակը Ս. Միու - թեան կողմն է, որովհետեւ ո՛րքան ուշանայ Եւ - րոպայի գործերուն ազատ եւ խաղաղ կարգադրութիւնը,այնքան աւելի ուսական ուժերը եւ համայնավար կազմակերպութիւնները պատեհութիւն պիտի ունենան հաշուեյարդարի ենթարկելու այն տարրերը որ վնասակար են իրենց տնտեսական համար : Այլեւս անճանաչելի դարձած են Պալթեան երկիրներուն ժողովուրդները : Անոնք երկու ան - դամ հաշուեյարդարի ենթարկուեցան, թէ Գերմաններուն եւ թէ Ռուսերուն կողմէ : Կ'ըսեն թէ Փոմերանիոյ բնակչութեան միայն մէկ երրորդը մնացած է : Ամէն ճիգ կը թափուի բոլշեւիկացնելու եւ ռուսացնելու Գերմանիոյ ամբողջ խորհրդային շրջանը : Ինծի կը թուի թէ Լեհաստան ղըր - կուած է իր ազգային կամքը արտայայտելու ամէն իրաւունքէ : Լեհաստանի ճակատագիրը անվերջ ողբերգութիւն մը կը թուի եւ մենք որ պատերազմեցանք իրեն համար, ախորութեամբ կը դիտենք մեր ճիգերուն տարօրինակ ելքը : Աւստրիա եւ Հունգարիա սովի մատնուած են, ենթակայ օտար զօրքերու ճնշումին : Գալով Չեխոսլովաքիոյ , առ այժմ կ'ընդունիմ նախագահ Պենէշի յայտարարութիւնը թէ այդ երկրին պատրաստակամութիւնն է թարգման հանդիսանալ Ռուսիոյ՝ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ եւ արեւմտեան Եւրոպայի՝ Ռուսիոյ համար : Ինչ կը վերաբերի մնացեալին, կացութիւնը վրդովիչ է ծանրապէս» :

Վիճաբանութեանց ընթացքին խօսք առաւ նաեւ վարչապետը, ջանալով մեղմացնել Ջըրչիլի ճառին տպաւորութիւնը :

× Նախորդ օրուան ճառին մէջ, Պ.՝Պէվին չեշտեց թէ չեն կրնար Եուկոսլաւիոյ ձգել Թրիէսթէն, 500.000 Իտալացիներ ենթարկելով անոր իշխանութեան : Գերմանական հարցին առթիւ դիտել տուաւ թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը կը տրամադրէր իւրաքանչիւր մէկ միութիւն ընդունիլ Գերմանիան· ուրիշ խօսքով, արեւելեան շրջանին ու - սեստի արտադրութիւնը պէտք է փոխադրուէր արեւմուտք, եւ արեւմուտքի ապրանքները արեւելք, որպէսզի Գերմանիան բեռ չդառնայ Դաշնակիցներէն մէկուն կամ միւսին : «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ տարեկան 80 միլիոն ոսկի նպաստ յատկացնենք Գերմանիոյ : Չենք կրնար ընդունիլ այնպիսի կացութիւն մը ուր խորհրդային շրջաններ փակուած վայր մըն է, մինչ միայն մեր շրջանը լոյսերէն բաց է ամէնուն առջեւ» : Ցետոյ չեշտեց թէ փոխադարձ իրաւունքներ կը պահանջին հարաւային – արեւելեան Եւրոպայի մէջ (Աւստրիա, Հունգարիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Դանուբի առագան եւն.) :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ պարզեց իր ծրագիրը՝ աշխատավարձերու յաւելման մասին : Ծրագիրը կը տրամադրէ 25 առ հարիւր յաւելում, նկատելով որ ապրուստը սպած է 65—70 առ հարիւր, համաձայն պաշտօնական հաշիւներու : Ցաւելում պահանջելով հանդերձ, վարչական խորհուրդը կ'ուզէ որ պետութիւնը իրաւունք ունենայ միայն նուազագոյն չափը սահմանելու, եւ արհեստակցական, գործատիրական եւ բանուորական կազմակերպութեանց թողու առաւելագոյնը ճշդելու իրաւունքը, հաւաքական պայմանագրութիւններով : Ծրագիրը միջոցներ կ'առաջարկէ դիներու բարձրացումը խափանելու համար :

Այրի Տիկին Համայեակ Խոսրովեան, Օր. Ներ Սեւմա եւ Ջայիր Խոսրովեաններ, Օր. Միմի Խոսրովեան, ինչպէս նաեւ Ինճիճեան (Պոլիս), Գա - վաֆեան եւ Պարոնեան ընտանիքները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՀՄԱՅԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆԻ

Իրաւագէտ – փաստաբան եւ դասախօս Պալսոյ Իրաւաբանական Համալսարանին

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այ - սօր, ուրբաթ, ժամը 2ին Ժան Կուժոնի Հայոց ե - կեղեցին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Père Lachaiseի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Միլանի Սքալայի խումբին հետ մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը՝

Էտմանուէլ Փափազեան

Օպէռնի ազգ. թատրոնին մէջ կ'երգէ, 11 Ցունիս, երեքշաբթի դիշեր ժամը 8.45ին, իսկ 15 եւ 16ի շաբաթ եւ կիրակի օրերը նոյն թատրոնը, ցերեկոյթի ընթացքին :

Ամառնային պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ Bois de Boulogneի մէջ Palmarium (Jardin d'Acclimatation. Métro Sablon), Ցունիս 8ին շաբաթ, ժամը 21ին մինչեւ լոյս : Ընաիր նուագախումբ, թանկօ, ճաղ : Մասնաւոր սրահ թատի եւ դափի սիրահարներուն : Ձոխ պիւֆէ : Մուտք 150 ֆրանք :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ
AU CHAPON FIN Restaurant Barը
Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins
Gare de l'Est, Marseille Հեռաձայն C. 02-43

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂԱՅ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ չատ կարճ նիստ մը դումարեց առջի օր, քննելու համար ընթացիկ խնդիրները :— Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին, նոր դահլիճին կազմութեան համար : Ժողովրդականները կ'ուզեն որ ընկերվարական մը, Կուէն կամ Վէնսան Օրիոլ առանձնին վարչապետութիւնը : Իրենց վարիչները մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան նաեւ Լէոն Պլումի հետ :

60 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, աւելի քան 200 հոգի վիրաւորուեցան ահռելի հրդեհի մը հետեւանքով, Շիքագոյի Լասալ պանդոկին մէջ : Հսկայական, երկնասլաց չէնքին 22 յարկերը բռնկեցան : Շատերը հեղձամահ եղան, ուրիշներ ջարդուփշուր՝ պատուհաններէն վար նետուելով : Աղատարարները ցանցեր փռած էին, վար ցատկողներուն համար : 1200 վարձակալները կը գտնուէին պանդոկին մէջ : Հրդեհը ծագեցաւ դիշերը, զարհուրելի խուճապ մը ստեղծելով :

ԱՄՈՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Եսայի Մար Շիմուն, Ամերիկա երթալով, յայտարարեց թէ կը վաճառայ նոր ջարդ մը՝ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ : Միւնոյն աւուն հոդամաս մը կը պահանջէ Մուսուլի եւ Քիւրտիստանի մէջեւ, 200×300 մդոն տարածութեամբ, իբրեւ ասորական հայրենիք : Այդ հողամասին վրայ կը բնակին 200.000 Ասորի - ներ, 200 հազար Քիւրտեր եւ հարիւր հազար Ե - զիտիներ, համաձայն իր յայտարարութեան :

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՀՈՒՆ ստացանք Թրքահայ Դաշի Պաշտպան Ընկերակցութեան զեկոյցը, իր գործունէութեան մասին : Ցաջորդով :

ՄԱՑԻՍ 28

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: Երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

ՊՈՒՏՈՒՑԻ ՄԷՋ, այս կիրակի, 4ս օրէ վերջ ժամը 3ին, երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սըճօն : Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին :

ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Վարդան Ենթակոմիտէի Թաղապետութեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Ցունիս, 4ս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ 4ս գիշեր : Կը խօսի Պ. Հ. ԲԱԼԼՈՒԵԱՆ :

« ՄԱՑԻՍ 28 »Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի 8 Ցունիս, շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս : «Cristal Palace»ի չքեղ սրահին մէջ : (Grand rue Monplaisir) :

Կը խօսի Ս. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ : ԵՐԳ. ՊԱՐ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ : Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 11ին, տեւելով մինչեւ առաւօտեան ժամը 5 : Ցայտնի նուագախումբ : Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի դիներով :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրական ասուլիսը՝ այս շաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Աճէմեանի սրահը, 12 rue Cadet : Նիւթ՝ «Գրագէտին գործը գնահատելու համար պէ՞տք է նկատի առնել իր անհատական կեանքը» :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ 11 Ցունիս երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 8.30ին, դպրոցին մէջ : Օրակարգ՝ պատգ. ժողով եւ հանդէսի հաշուետուութիւն :

ԱՄԱՎԵՐՋ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ, կազմակերպուած Անիէռ – Պուա Քոլոմպ, Քոլոմպի կըրթական յանձնախումբի կողմէ, տեղի կ'ունենայ 9 Ցունիս, կիրակի 4ս օրէ վերջ՝ ժամը 2.30ին, Պուա Քոլոմպի թաղապետական չքեղ թատերասրահին մէջ : Rue d'Estienne d'Orves նախկին (rue des Halles) : Վարադոյրը կը բացուի ճիշդ ժամը 3ին : Մուտքը ազատ է :

ԿՐՈՆՈՊԼԸ Հայ Մարտիկներու Միութեան ընդհ. ժողովը, 9 Ցունիս, կիրակի ժամը 2.30ին, Պընուաղ փողոց թիւ 20 : Օրակարգ՝ 1. Հաշուետուութիւն ներկայացման եւ համաթուութիւն : 2. Վարչական նոր ընտրութիւն :

ՈՒՆԿՆԴՐԵՑԷՔ Ֆրանսահայ Եղիա. Միութեան Լիոնի երգչախումբը, դեկավարութեամբ Պ. Կիւլէսկրեանի որ պիտի երգէ հայերէն քառաձայն երգեր՝ Լիոնի շրջանային ռատիոյէն : Մի մոռնաք Ցունիս 11 երեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.15էն մինչեւ 8, Longueur d'ondes: 215m. 60 :

Ֆր Կ. ԽԱՉԻ Անիէնի մասնաճիւղը 1000 Ֆր. կը տրամադրէ յօդուտ Թոքախտաւորներու օդնութեան գործին եւ 500 Ֆրանք Պէյրութի «Պնակ մը կերակուր» ճեռնարկին : Տառնալ «Ցառաջ»էն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փոքաառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծամասնակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէռք, իզմիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն :
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝
ՃԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻՆ
Դուբ էֆ որ պիտի շահիք
3 Villa Monceau, Paris 17, Հեռաձայն Wag. 13-95

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dareme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ· Տար. 750, Ճամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 8 JUIN 1946 Շաբաթ 8 ՅՈՒՆԻՍ

ՓԱՂ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4720–Նոր շրջան թիւ 359 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ՓՂ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏԷՆ ՊԷՎԻՆ

1946 *Փետրուար 21ին Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ· Պէվին, բարձրաձայն կը յայտարարէր երեսփ· ժողովի բեմէն·*

— «Պէտք է անկեղծ ըլլամ եւ ըսեմ թէ չեմ ուզեր որ Թուրքիան վերածուի արբանեակ (կամակատար) պետութեան մը: Կ'ուզեմ որ իրապէս անկախ ըլլայ ան»:

Նոյն ճառին մէջ, չօշափելով Արտահանի խնդիրը, կը բացատրէր կատարեալ ստանութեամբ·

— « Անշուշտ այդ նահանգներուն մէջ ապրող ժողովուրդին տեսակէտը կայ· բայց, որքան կըրնամ ճնշել, ժողովուրդի այնպիսի տեղափոխութիւն մը կատարուած է որ, ազգայնութեան խըն-դիր չկայ երբեմ: Հետեւաբար, բանի որ սահմանագլուխը գծուած է, ինչպէս կը հաւատամ, նոյն ինքն Սպարապետին կողմէ, ցաւալի է որ այժմ առարկայ կը դառնայ հակաճառութեան եւ ջիղերու պատերազմի մը: (*Ճառագ*, Մարտ 7 եւ 8):

Եւ ահաւասիկ նոր ելոյթը:

Ճունիս 4ին, երկար ճառ մը խօսելով արտաքին քաղաքականութեան մասին եւ դառն դատաստաններ յայտնելով Ռ· Մուսոլինիի դէմ, Պ· Պէվին կը յիշէր անհամաձայնութեան գլխաւոր կէտերէն մէկը, Տարտանէլի խնդիրը: Եւ անդամ մը եւս կը յայտարարէր·

— « Մենք պիտի խուսափինք — կը շեշտեմ այս կէտին վրայ — պիտի խուսափինք ընել կամ ընդունիլ որ եւ է բան որ կրնայ խախտել Թուրքիոյ իրական անկախութիւնը կամ զայն վերածել սպարզ արբանեակ պետութեան մը»:

Այս առթիւ, չնո՞րհ մըն ալ կ'ընէր,— « Պիտի ողջունենք Ռ· Մուսոլինիի առեւտրական տորմիղը աշխարհի բոլոր ծովերուն վրայ»: Ու կ'աւելցնէր· — «Մեր նաւերը կը բանին Պալթիկի մէջ: Կը յուսանք նորէն նաւարկել դէպ ի Օսէսա, Սեւ Ծով եւ Ռոնսթանցա, բոլորովին ազատ· բայց խարխափ չենք ուզեր կամ դինուորական պահանջներ չենք դներ, այդպէս ընել կարենալու համար»:

Անոնք որ կը կարծէին թէ բան մը փոխուած է Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, մանաւանդ Թուրքիոյ հանդէպ, անշուշտ պիտի չփեն իրենց աչքերը:

Ահաւասիկ անդամ մը եւս — եւ այս անդամ աշխատաւորական կառավարութեան մը նախարարին բերնով կը հաստատուի թէ նոյն հիմնական դիծն է որ կը շարունակուի, հարիւր տարիէ ի վեր: Մանաւանդ այն դիծը զոր վարեց հռչակաւոր լորտ Պիքընսֆիլտը (Տիզրաէլի) 1878ին, թաղելով Սան Սթէֆանոյի դաշնադիրը եւ իբրեւ ընծայ ստանալով Կիպրոսը:

Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, Թուրքիան ամէնէն վստահելի յենարանն է բրիտանական աշխարհակալութեան համար: Պատնէշ ընդդէմ Ռուսիոյ, ծովէն թէ ցամաքէն:

Այդ պատնէշը հաւատարիմ չմնաց ոչ 1914 — 18ին, երբ Գերմանիոյ դինակիցն էր, ոչ ալ 1939— 44ին, երբ երկու չուանի վրայ կը խաղար:

Եւ սակայն, «անցուկը մոռցուկ»: Նախորդ Մեծ Պատերազմին, Անգլիա լիովին ապահովեց իր շահերը եւ փութաց նորէն թեւ թիկունք հանդիսանալ կիսակործան Թուրքիոյ: Ինչ որ Հայկական Հարց կը կոչուէր, թաղուեցաւ Մուսուլի քարիւղի հորերուն մէջ: Հակառակ բոլոր հանդիսաւոր յանձնառութեանց:

Այս անդամ, ամբողջ պատերազմի ընթացքին, ոչ մէկ յանձնառութիւն: Ոչ իսկ տաք խօսք մը՝ յանուն կառավարութեան կամ իբրեւ յիշատակ անցեալ աւանդութեանց:

Ընդհակառակն: Լոնտոն խորապէս գժգոհ է որ Հայերն ալ կը խլրտին, ուժ տալով «ռուսական յառաջխաղացութեան»:

Ձե՞ն ղիտեր բուն պատմութիւնը: Ձե՞ն ըմբռներ թէ այս արմատախիլ,աշխարհացրիւ ժողովուրդն ալ իրաւունք ունի տիրանալու իր Հայրենի հողերուն — գոնէ անոր մէկ մասին — յանուն արդարութեան, ազատութեան, ժողովրդապետութեան (չմոռնաք բոլոր գունագեղ նշանախօսքերը):

Գիտե՛ն: Շատ աւելին քան դուն եւ ես:

Բայց, ուրի՛շ բան կը թելադրեն բրիտանական կայսրութեան շահերը:

Մենք ի՞նչ ուժ ենք — ֆիզիքապէս թէ նիւթապէս — բաղդատելով թուրք պետութեան հետ:

Եթէ միայն Տարտանէլը մեր ձեռքն ըլլար ...

Շ·

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի գործունէութիւնը

Ֆ· Ա· Ը· Միութիւնը 1945ի Օգոստոսին կազմեց Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ մը, որուն նպատակն է բոլոր կարելի ջանքերն ի գործ դնել Թուրքերէն բռնագրաւուած հայկական հողերուն ազատագրման նուիրական գործին իր աջակցութեան բաժինը բերելու համար: Կազմելէ յետոյ այդ կեդրոնական մարմինը Փարիզի մէջ, կազմեց նաեւ Թրքահայ Դատի պաշտպան տեղական յանձնախումբեր Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ, սարքեց Փարիզ, Լիոն եւ Մարսէյլ միթինկներ ուր խօսք առին Թրքահայ Դատի Պաշտպան կեդրոնական Յանձնախումբի նախագահ Պ· Զօպանեան եւ անդամ Պ· Կոնստանդինեան, (ՀՄԲ·— Ասած է նաեւ փոխ – նախագահը, ընկեր Հր· Սամուէլ: Մոռացո՞ւմ թէ ... դիւանապետութիւն), ինչպէս եւ Ազգ· Միութեան վարչութեան անդամներ եւ Թրքահայ Դատի Պաշտպան տեղական յանձնախումբերու անդամներ: Այդ միթինկներուն մէջ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբերու ներկայացուցիչները կարդացին հայկական հարցի մասին որոշում մը որ բուռն ծափահարութիւններով հաստատուեցաւ, ղրկուեցաւ Միացեալ մեծ պղտերու քաղաքական ղեկավարներուն: Այդ միթինկներուն մէջ կատարուեցաւ հանդանակութիւն մը Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի ծախքերուն համար:

Թրքահայ Դատի Պաշտպան կեդրոնական Յանձնախումբը հրատարակեց ֆրանսերէն երկու գրքոյկներ·— La Cause nationale Arménienne (Documents concernant le prolème de la libération de l'Arménie Turque), 2. La Nation Arménienne et sa valeur culturelle, որոնք կը պարունակեն ամէն կարգի տեղեկութիւններ ու վաւերաթուղթեր հայ ժողովուրդին, հայկական հարցին եւ Մերձդրային Հայաստանին վերաբերեալ եւ ատոնցմէ բազմաթիւ օրինակներ ղրկեց Ֆրանսական մամուլին եւ ծանօթ անձնաւորութեանց· ղրկեց նաեւ Մարսէյլ ու Լիոն տեղական յանձնախումբերուն, ինչպէս նաեւ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ Հայկական Դատի համար աշխատող մարմիններու եւ անձնաւորութեանց, որպէսզի զանոնք տարածեն իրենց շուրջ:

Զորս Միացեալ Ազգերու արտաքին գործոց նախարարներուն հաշտութեան համաժողովը պատրաստելու նպատակով Փարիզի մէջ կայացուցած հաւաքոյթին առաջին օրերուն, Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը Պ· Ժորժ Պիտոյի, Պ· Մոլոթովի, Պ· Պըրնսի եւ Պ· Պէվինի ղրկեց դիմումնագիր մը որուն ահաւասիկ թարգմանութիւնը·—

Փարիզ **30** Ապրիլ **1946.**— *Պարոն նախարար, բովանդակ հայ ազգը իր աչքերը սեւեռած է հաշտութեան համաժողովին վրայ որ իր աշխատութիւնները սկսաւ Փարիզի մէջ, եւ կը յուսայ թէ իր դառը, որ արդարացնելն է դատերուն, օրա՛կարգի մէջ պիտի դրուի ընդհուպ եւ պիտի գտնէ արդարամիտ լուծում մը:*

«Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին, ինչպէս առաջինին ատենը, մեր ժողովուրդը խանդավառ ու կարեւոր գործակցութիւն մը բերաւ այն պայքարին զոր ազատական ազգերը մղեցին բռնապետութեան դէմ, մինչդեռ Թուրքերը, 1914ի պատերազմի միջոցին Գերմանիոյ դաշնակից հանդիսանալով՝ ազատութեան պաշտպանները ներսէն յաղթանակը քանի մը տարի ուշացուցին, իսկ 1939ի պատերազմի ընթացքին՝ անոնք ընդդրկեցին կեղծ չեզոքութեան գիրք մը որ գերման նացիականութեան միայն նպաստաւոր էր:

«Ասկէց զատ, կարելի չէ որ մոռցուած ըլլայ այն աննախընթաց զոհաբերութիւնը զոր մեր ժողովուրդը կրեց 1914ի պատերազմի ընթացքին(մեռնելով մէկուկէս միլիոն հոգի, մեծ մասամբ տարեց մարդիկ, երախաներ ու կիներ, Թուրքերուն ձեռքով վատօրէն խողխողուած եւ Օսմանեան կայսրութեան հայ համայնքներնհանրային ու անհատական գոյքերուն մեծ մասը թուրք կառավարութեան կողմէ գրաւուած):

« Պատուհասումը հրէշային Թուրք դեկավարներուն որ յղացան ու գործադրեցին այդ հակամարդկային անլուր եղեռնը, պատուհասում որ որոշուածեւ հանդիսաւորապէս ծանուցուած էր, որ եւ է չափով չիրականացաւ, եւ խոստումները որ հայ ազգին չտայլուած էին՝ Թուրքերէն գրաւուած ու նահատակուած Հայաստանի նահանգները ազատագրելու մասին, չկատարուեցան:

ՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

25 առ 100 ֆաւելումը եւ ուրիշ նոգեր

Երեք յաղթական հոսանքները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները, նոր կառավարութեան կազմութեան համար: Ժողովրդական Շարժումին (M. R. P.) գործադիր մարմինը ղեկոյց մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ պատրաստ է ստանձնելու իշխանութեան պատասխանատուութիւնը: Ձեկոյցը կ'ըսէ·— «Հաւատարիմ Դիմադրական ճակատին որմէ ծնաւ, Ժողովրդական Հանրապետական Շարժումը միութեան կոչ կ'ուղղէ բոլոր հանրապետականներուն,— 1. Երկրին տալու համար, ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ, Սահմանադրութիւն մը որ կարենայ վաւերացուիլ քաղաքացիներու ստուար մեծամասնութեան կողմէ·— 2. Կազմակերպելու համար կառավարութեան գործունէութիւնը համաճայն անմիջական եւ սահպողական խնդիրներու որոնցմէ կախում ունին տնտեսական վերածնութիւնը եւ ֆրանսական բոլոր ժողովուրդներու ամենօրեայ կեանքը:— 3· Երաշխաւորելու համար, աշխատելով խաղաղութեան կազմակերպումին, ֆրանսական անկախութիւնը եւ ապահովութիւնը: Այս տրամադրութեամբ, Ժ· Հ· Շարժումը ճշդիւտ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ միւս քաղաքական կուսակցութեանց որ պատրաստ են բաժնելու իշխանութեան պատասխանատուութիւնը, միացնելու համար բոլոր Ֆրանսացիներու ճիգերը ի սպաս ազգային վերելքին »:

Թերթերը կը գրեն թէ դժուարութիւնները հարթուած են եւ Ժ· Հ· Շարժումն ալ սկզբունքով համաձայն է օրավարձերու եւ թոշակներու յաւելման, որուն վրայ կը պնդեն Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ համայնավարները (25 առ հարիւր): Այս առթիւ դիտել կուտան թէ ընկերվարականները եւ իրենց եմտական նախարարը, Պ· Անտրէ Թիլիի համաճայն չեն որ յաւելումները 12ուկէս առ հարիւրէն աւելի ըլլան, որովհետեւ եթէ ընդունին 25 առ հարիւրը, արտադրութեան եւ արտածման պիները պիտի աւելնան, ջլատելով Ֆրանսայի հնդամեայ ծրագիրը:

Պ· Ֆրանսիք Կէյ, Ժ· Հ· Շարժումին վարիչը, 45 վայրկեանի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ· Լէոն Պլումի հետ: Կ'ըսուի թէ ընկերվարական առաջնորդը, որ յաջողցուցած էր ամերիկեան փոխադրութիւնը,նոյնպէս մտահոգութիւն յայտնած է հետեւանքներու մասին, եթէ յաւելումները չափաւոր չըլլան: Ընկերվարական կուսակցութեան գործադիր կոմիտէն արտակարգ ժողով մը սարքած է այսօր եւ վաղը, քննելու համար ընդհանուր կացութիւնը եւ յաւելումներու խնդիրը:

Վարչապետի խնդիրը անորոշութեան մատնուած է: Հ· Ժ· Շարժումը կը նախընտրէ որ ընկերվարականները ստանձնեն այդ պաշտօնը, իրեն վերապահելով Ազգ· ժողովին նախագահութիւնը:

ՅԱԻԵԼՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՔԸ

Օրավարձերու յաւելման պահանջին առթիւ, Ֆրանքի խնդիրն ալ կը զբաղեցնէ միտքերը: Կարդ մը մասնագէտներ կը կարծեն թէ 25 առ հարիւր յաւելման բացը կրնայ դոցուիլ մեծ ճիգով մը, առանց տեղի տալու նոր թղթադրամներու դլխի վայր ածման: Իսկ ուրիշներ չատ յոռետես են եւ դիտել կուտան թէ այդ յաւելումով պիտի խոր տակուին այն պատասխանները որ կը պաշտպանէին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

«Այսօր ուրիշ բան չենք ուզեր բայց եթէ այդ խոստումներուն գէթ մասնական իրականացումը՝ ազատագրումովը Թրքական Հայաստանի այն շրջաններուն զոր 1920ին նախագահ Ուիլսըն սահմանագծեց եւ անոնց կցումով չափազանց անճուկ հողամասին Մերձդրային Հայաստանի, որ ներկայ ժամուն միակ երաշխիքն է մեր հինաւուրց ազգին եւ մեր տոհմային գեղեցիկ եւ ինքնադրսեւ մշակոյթին գոյութեանն ու ապագային, ինչ որ նաեւ կարելի պիտի դարձնէր հայրենիք ներդաղթը մեծ մասի մը այն միլիոնէն աւելի Հայերուն որոնք 1915—22ի ազէտին ճողոպրելով զանազան երկիրներ ապաստանած են եւ որոնք կը ցանկան երթալ ապրիլ ու աշխատիլ իրենց նախահայրերուն նուիրական հողին վրայ:

«Մեզի պզանալ այս զուտ արդարութեան ա-բարքը, այն պատրուակով թէ այսօր Հայերէ բոլորովին թափուր են վաղնջական Հայաստանի այն լորտվին թափուր են վաղնջական Հայաստանի այն չրջաններուն որոնք դարերով մեր ժողովուրդի քրտինքով եւ արիւնով թաթախուած են եւ ուր կը տիրեն հայ սրբավայրեր ինչպէս Արարատ լեռը, գոնուին հայ սրբավայրեր ինչպէս Արարատ լեռը, մեր հին մայրաքաղաք Անիի աւերակները, Կարսի, Վանի, Աղթամարի, Մուշի եկեղեցիները եւ դեռ ուրիշ այնքան ապացոյցներ այդ չրջաններու հայկական նկարագրին,— վարձատրել է չարդարացնել բռնապետութիւնը որ վիթխարի ոճիրով մը մարդկային սեռն անպատուեց: Կը յուսանք որ ոճիրին այդ պաշտօնական խրախուսումը պիտի խնայուի մարդկութեան »:— Ի դիմաց Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի, նախագահ՝ ՁՕՊԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Յ. Դ.
Պարծանք հայութեան

56 տարեկան է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, պարծա՞նք հայութեան:

Ուրիշներ, երբ կը խօսին այս կուսակցութեան մասին, կը ներկայացնեն մեր ազգային կեանքը 90ական թուականներուն՝ ուղելով բացատրել այն պատճառները, որոնք ծնունդ տուին մարտական այս մեծ կուսակցութեան,— Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութեան, պարծա՞նք հայութեան:

Կ'ընդունիմ, որ փառաւոր հիմնադիրներուն կամքն ու հանճարը մեծապէս սատարեցին այս կուսակցութեան դիւցազնական խոյանքին, կ'ընդունիմ, որ զէնքի փառքը նպաստեց անոր համբաւը տարածելու սերունդներու հոգիներէն ներս, կ'ընդունիմ, որ մեր ազգային տառապանքը ուժ տուաւ անոր ամման, եւ վերջապէս կ'ընդունիմ, որ տաղանդաւոր երիտասարդներ բովանդակու – թիւն եւ իտէալ դրին պատմական չարժումի մը պէս մեծցող այդ ալիքին մէջ: Բայց եւ կ'ուզեմ որ բացատրուի թէ ի՛նչ է արաբչական ոգին, որով յատկանական կը մնայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, պարծա՞նք հայութեան:

Ուստի, Քրիստափորի մահուան քառասնամ – եակին առթիւ, իրրեւ մեծարանքի լաւագոյն ցոյց կամ արտայայտութիւն, թոյլ տուէք այն երիտասարդ Դաշնակցականին, որ կը խօսի այս բեմէն, Քրիստափորի նայուածքին տակ, պարզել թէ ի՛նչ է էութիւնը այս մեծ կուսակցութեան, եւ ո՛ւր է դաղտնիքը անոր անխորտակելի ուժին: Ահա թէ ինչո՛ւ, առանց նոյնիսկ պահ մը կանգ առնելու 90ական թուականներուն վրայ, կը մտնեմ Հայոց Դ. եւ Ե. դարերու պատմութենէն ներս:

Վտանգի մէջ էր Հայոց աշխարհը,— երկու մեծ աշխարհակալներ կանդներ էին սահմաններուն վրայ, մին կը բերէր մազդէականութեան կարմիր հուրը, միւսը՝ քրիստոնէութեան սպիտակ թոյնը: Սուրը չէր որ պիտի կրնար պաշտպանել մեզ, ոչ ալ աստուածները: Հայկական արծիւն էր, որ յանկարծ երեւցաւ Հայաստանեայց աշխարհի երկնակամարին վրայ, սաւառնեցաւ, ճախրեց ու թեւածեց Սիւնիքէն Սպիր, Բզնունեաց ծովէն մինչեւ դաւառը Տաչիր,— չէ՞ որ հայկական աւանդու – թիւն մը կը պատմէ թէ արծիւ մը կը բարձրանար, թեւերը կը տարածէր՝ որպէսզի թեւերովը պահպանէր քնացող մանուկ Արծրունին, ամէն անգամ որ անձրեւ կուգար: Որպէսզի մա – նուկը ո՛չ այրի արեւէն, ո՛չ ալ թրջուի անձրեւէն. «Մանկան նիրհելոյ անձրեւ եւ արեւ հակառակ – եալ, եւ հովանի թռչնոյ պատանւոյն Թալկա - ցելոյ»:

Այս աւանդութիւնը պատմական իմաստ ունի, հասկցողին համար չատ հասկնալի, այնպէս չէ՞, մեծդ Յորենացի: Հայոց ժողովուրդն է, որ լեռներուն մէջ անպաշտպան ձգուած, տարերային երկու թշնամի ուժերու սպառնալիքին նման՝ երկու հղօր աշխարհակալութեանց աքցանին մէջ սեղմուած, փճացումէ կ'ազատի չնորհիւ միայն արծիւին, թեւածող ու սաւառնող ոգիին, — հայկական հանճարին:

Արդարեւ հայկական հանճարն է դարձեալ, որ կը պաշտպանէ մեզ մազդէականութեան ու քրիստոնէութեան թշնամութեանց դէմ՝ ստեղծելով դիր ու դրականութիւն, ինքնաւիպ մշակոյթ: Եւ ի՛նչ սքանչելի, ի՛նչ հոյակապ կուռ, Աստուա՛ծ իմ, ո՞ր ժողովուրդն է որ կրցեր է ցոյց տալ ա՛յդքան աննման, ա՛յդքան հրաշափառ ճակատամարտ, — Հայոց ժողովո՛ւրդն է, որ կը կռուի, կը մարտնչի, կը զօտեմարտի, կը պայքարի քրիստոնէութեան դէմ, կը գրկէ զայն, կը սեղմէ կուրծքին, կը խածնէ, կը համբուրէ, դարձեալ կը խածնէ, կը յօշոտէ, կ'ուտէ եւ կը սպառէ որ մարսէ: Քրիստոնէութիւնը, այդ թշնամին, այսպէս է որ կը հայանայ հայութեան հոգիին մէջ եւ մեր արեան մէջ:

Ժողովուրդները ծանօթ են այս երեւոյթին,— բազմաթիւ տունկեր կան դաշտերու մէջ, վնասակար եւ թունաւոր բոյսեր, բայց դիւղացին դիտէ զանոնք անվնաս դարձնելու ձեւը, կը խաչէ եւ ջուրը կը թափէ, մինչեւ որ անվնաս դառնայ:

Հայ ժողովուրդը եւս խաչեց օտար եւ թշնամի քրիստոնէութիւնը, զոր աշխարհակալները մեր դռները դրկած էին՝ տկարացնելու համար մեր դիմադրութիւնը եւ խորտակելու համար մեր հոգեկան անկախութիւնը: Խաչեց եւ անվնաս դար – ձուց այդ քրիստոնէութիւնը, — առանց թոյլ տալու որ քրիստոնէութիւնը ձուլէ մեզ, մենք ձուլեցինք քրիստոնէութիւնը:

Մեր մշակութային ուժն էր, հայկական հանճարը, որ կատարեց այդ հրաշքը: Եւ արդէն ո՛ւր է մեր ուժը մեր պատմութեան մէջ,— հայկական հանճարն է որ պաշտպանած է մեզ բոլոր վտանգներուն դէմ:

Ահաւասիկ մեր պատմութեան այդ դաղտնիքն

Եր. Տէր-Ալիդրիասեան (Ծուշեր)

Բ.

Հանդուցեալը պէտք էր «տեսնել» եւ «լսել» իր դասախօսութիւններու ընթացքին: Զակերտներու մէջ առի տեսնել եւ լսել բառերը, որովհետեւ, մարդ որքան ալ բարեկամեցողութիւն եւ վառ երեւակայութիւն ունենայ, չի կրնար այդ ապրումը զգալ: Զայն պէտք էր լսել մանաւանդ, երբ կը խօսէր իր սիրած նիւթին, հայ լեզուի ու դրականութեան մասին:

ԶՈՄի տղոցս բարեկամ, ոչ մէկ առեն մերժեց մեզ: Այն իրիկունը երբ դասախօսը ինքն էր, Զլոբիա ճաշարանի վերնայարկը նեղ կուգար, ու մեր մչտաժպիտ բարեկամը չարժանկարի գործիքը դուրս հանելու հոգէն կ'աղաւաղէր: (Դասախօսութիւն – ները հաճելի եւ բազմամարդ դարձնելու համար այս ձեւը գտեր էինք): Շարլօն, Նափոլէոնը կը մնային իրենց տուփերուն մէջ:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած՝ կը սպասէինք դասախօսին, որուն համար ժամադրութիւն յարդելը մեծ առաքինութիւն մը պէտք էր ըլլար: Ներս կը մտնէր հինգ վայրկեան կանուխ, քան թէ հինգ վայրկեան ուշ:

Ըսի որ բամբ ձայն մը ունէր, սակայն, ընդհանրապէս կը սկսէր հանդարտօրէն: Տասը վայրկեան չանցած, արդէն կերպարանափոխուած կ'ըլլար: Մեր դիմացը կեցողը այլեւս եօթանասուն տարուան ծերունի մը չէր, այլ, առաւելն յիսուն տարուան, իր կատարեալ հասունութեան եւ ուժին մէջ: (Մինչեւ գաւիթին կորուստը, առիթ առիթի տարիք ցոյց չէր տար): Կը խօսէր առանց չունչ առնելու, ձեռքի արագ չարժումներով, աչքերը բոցավառ: Մեր Գողթան Երգիչներու դեղեցիկ բացատրութեամբ, «հերքն ընդ գլխին՝ հուր կըրին»: Կը վախնամ գրաբար մէջբերումէն, թերեւս յօդ մը պակաս կամ աւելի գրի եւ չուքերու աչխարհէն դիս կը դիտէ, բայց այս հոյակապ նախադասութիւնը որքա՞ն կը վայլէր իրեն:

Կ'առնէ բառ մը: Նախ, այդ բառին ծագումը, արմատը, ածանցման ձեւերը: Առ նուազն տասը հատ համանիշ, անոնց երանգները, ո՞ւր պէտք է գործածել այսինչ կամ այնինչ համանիշը: Նմոյշներ հին եւ նոր գրականութեան մէջ գործածուած ձեւերէն: Զի գոհանար այդքանով: Օրինակներ օտար լեզուներէ: Այդ բառին անգլերէնը, լատիներէնը, Ֆրանսերէնը, գերմաներէնը, իրարու հետ ունեցած նմանութիւնները: Տակաւին այս ալ բաւական չէ: Բառը պատճառ կ'ըլլայ նախադասութիւն մը կամ կտոր մը յիշելու, ու ահա այդ կտորին իմաստասիրական միտքը, դրական ո՛ր ճիւղին պատկանիլը: Լարուած է այլեւս: Կ'առնէ նախադասութիւնը եւ կը սկսի լուծելու գործողութեան: Ահաւասիկ ենթական, բայն ու մակբայը: Պէտք է մանրամասնել տակաւին: Հասարակ անուն, եղական, արական հոլով, բնութեան խնդիր այսինչ բային, կամ ներգործական բայ, առաջին լծորդութիւն, աներեւոյթ եւն.: «Աներեւոյթ» ըսաւ ու յանկարծ միտքը ինկաւ, թէ ինչպէս պէտք է լուծել բային աներեւոյթը, ցոյց տալով անոր պաշտօնը նախադասութեան մէջ: Կեցէք, ե՞րբ սեռի խնդիրը անուն է կամ դերանուն: Ե՞րբ բնութեան խնդիրը կ'ըլլայ հարցական, արական, բացառական կամ գործիական: Բոլոր օրինակներէն վերջինը անպայման պիտի ըլլայ հայկական լեզուին ճկունութիւնը, ղեղեցկութիւնը, դերակայութիւն ցոյց տուող օրինակ մը:

Դասախօս չէ այլեւս, այլ վիրաբոյժ, ի՞նչ կ'ըսեմ՝ աճպարար: Կը քակէ բառը մինչեւ յօդն ու վանկը: Կը մերկացնէ, կը մանրէ: Կը բանէ զգուշութեամբ, տակն ու վրան, չորս կողմը ցոյց կուտայ. յետոյ կը կազմէ այնքան արագութեամբ եւ հեշտութեամբ, որ կ'ամչնաս թէ ինչպէս տարիներով գլուխ պայթեցուցած ես եւ չես հասկցած այսքան պարզ բաները:

Հայ լեզուին անսպառ, ճոխ, ադամանդակուռ դանձարանը բացուած է: Ծանդավառութեան հոսանուտը իր մարմինէն կը փոխանցուի ունկնդիրներուն եւ չատերը կը մոռնան յաջորդ առտու կանուխ գործի երթալու պարագան: Կամացուկ մը ուրիշներու կռնակը սահելով քնացող ընկերները անկողինէն ելածի չափ թարմ են:

Ամէն դնով իրենց աչքերը բաց պահելու համար, դաղտագողի, մատին ծայրով իրենց կոպերը թուքով թրջողները, այս երեկոյ ազատուած են այդ ճիդէն, եւ երբ դասախօսը, աչքերը մխրճած մկկուն աչքերուն՝ կը հարցնէ.— «այնպէս չէ՞», հարցաքննուողը բաց աչքերով քնացած չէ, հետեւած է ըսածին, պիտի թէ ինչի մասին է խօսքը:

Հոս է արդէն դասախօսի մը արժէքը: Հաճելի դարձնել անհրապոյր նիւթ մը:

Ըսա խ, տրամաբանելու, վերլուծելու տեսակէտէն, քերականութիւնը չատ կր նմանի չափաբիտութեան եւ անոր չափ դժուար եթէ ոչ աւելի, որովհետեւ միւսին նուազ հետաքրքրական: Վարժարանին մէջ, քերականութիւնը դաս չէր մեզի համար, այլ մղձաւանջ: Հիմա կը մտածեմ, եթէ ուսուցչուհի երուանդ Տէր – Անդրէասեանի կողմ, հաւանական է մեր կարծիքը փոխուէր:

Բայց, դասախօսելու իւրայատուկ ձեւով չի բացատրուիր միայն իր գտած յաջողութիւնը: Անվիճելիօրէն, ան ունէր կախարդական բան մը, բնատուր, ընդոծին: Բացատրեցէք ինչպէս կ'ուզէք: Մարդիկ կան, որ կը ծնին նկարիչ, երաժիշտ, հաշուապէտ եւ առանց ճիդի դուրս կ'ելլենասովորականէն, միջակէն: Գիտութիւնը օր մը պիտի հասատուի թերեւս, որ, որոշ մարմիններ կր ճառագայթեն եւ կ'աղդեն միւսներուն վրայ: Մեծ մարդոց գտած յաջողութիւնը, այս ձեւով միայն հասկնալի կը դառնայ: Երուանդ Տէր - Անդրէասեան ծնած էր ուսուցիչ եւ մանաւանդ դասախօս:

Թոյլ տուէք, վերջին յօդուածով մը, ես ալ կարծիքս յայտնեմ իր լեզուի եւ միւս առաքինութիւններուն մասին:

ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՅՈՒՍԱՒԵՐ, գրական, գեղարուեստական եւ գիտական ամսագիր, Բ. տարի թիւ 10(7 Մայիս): Հասցէ.— Houssaper, B. B. 868, Le Caire (Egypte):

ՀԻՄԱ Ո՞ՒՐ ԵՆ...

Ո՛վ, հայրենիք, դրախտագեղ իմ Հայաստան,
Ազատութեան դու մեր դրօշ արիւնազգեզ,
Լեռների պէս ֆո ակնակուռ եւ շանթաձիգ՝
Կարծր է կամքը ազատատենչ ժողովրդին:

Դու տեսել ես հրդեհները ընդվզումի
Եւ գիշերներ գեթսեմանեան— հազար ու մի,
Ողջակիզում, աւեր, արիւն եւ կոտորած —
Քանի՛ – քանի հերոսամարտ բոցատարած:

Հիմա ո՞ւր են՝ վանդ ալեծուփ, Տարո՛ն, Սասո՛ւն,
Զէյթո՛ւնն ըմբոստ, վասպուրական արծուավարոյն,
Խորշակ ցած աւցաւ անդաստանից ֆո ծխաղկապատ,
Ո՞վ կործանեց այնքան չքնաղ շէն ու ապատ:

Ծաղիկ ու խոտ հրոյ ճարակ, ծիլ չմնաց,
Մոխրացել են բարուրակներդ այդ ոսկեվազ,
Ե՞րբ վառեցան ֆո կալերի դէզերն յուռթի,
Ո՞ւր հալածուեց շինականդ, մշակն արտի...

Դեռ ծխում են բազաբները ֆո հոյաշէն,
Ու թեւածում տարիների կորած կանչեր
Ֆո երկնիռում — մահի է շրջում խաւարակուռ՝
Արիւն շնչում դաշտեր, ձորեր յաւէտ թափուր:

... Պիտ սթափի՞ն որդիքը ֆո, ելնե՞ն պիտի
Ոսոխի դէմ վրէժխնդիր զօտեմարտի ...
Իմ հայրենիք, երգ ու լացի մայր Հայաստա՛ն,
Արիւնոտուած դու մեր դրօ՛շ յաւերժական:

ԳՈՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երեւանի Մատենադարանը

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

Աշխարհի վրայ եղած հայկական ձեռագիրներուն բոլոր մատենադարաններու ամենամեծը Երեւանի պետական Մատենադարանն է: Այնտեղ պահուած են 10.000 հայերէն ձեռագիրներ: Հայկական ձեռագիրներու Մատենադարանը մշակութային մեծ արժէք կը ներկայացնէ ոչ միայն ձեռագիրներու քանակով, այլեւ բազմազանութեամբ:

Մատենադարանին մէջ պահուած ձեռագիրներու ամէնէն հինը մագաղաթի վրայ գրուած Աւետարան մըն է որ գրուած է Վանանդի մէջ 887 թուականին: Թուղթի վրայ գրուած ամէնէն հին ձեռագիրը կը վերաբերի 972 թուականին: Ան գիտական եւ փիլիսոփայական նիւթերու ժողովածոյ մըն է: Նշանակելին այն է որ թուղթի վրայ գրուած այդ ձեռագիրը Եւրոպայի մէջ ալ ամէնէն հինն է: Բացի հայկական հնագոյն ձեռագիրներէն, Մատենադարանին մէջ պահուած են հայ մանրանկարչութեան հարուստ օրինակներ: Մեծ արժէք կը ներկայացնեն հայ մանրանկարիչներու եւ յատկապէս Կիլիկեցի տաղանդաւոր մանրանկարիչ Թորոս Ռոսլինի գործերը որոնք 13րդ դարէն մնացած են: –

Երեւանի Մատենադարանը մեծ հռչակ ունի ամբողջ աշխարհի մէջ: Զանազան ժամանակներ Մատենադարան այցելած են արուեստագէտներէն նշանաւոր գրողներ, պետական ու հանրային գործիչներ եւ գիտնականներ որոնք չափազանց բարձր գնահատած են համաշխարհային մշակութային արժէք ներկայացնող մեր մատենադարանը: Ֆրանսացի գրագէտ եւ մեծ հայրենասէր Հանրի Պարպիւս 1927ին այցելելով մատենադարան, արձանագրութեան դիւրքին մէջ գրած է,—«Ես երջանիկ եմ եւ կը զգամ որ հրաշալի ձեռագիրներու դրադարանը դիտելէ վերջ իմ մտքս հարստացած է»:

Մշակութային մեծ արժէքներ կը ներկայացնեն Մատենադարանի մէջ եղած հին ձեռագիր թարգմանութիւնները: Օրինակ, 5րդ դարու առաջին կէսին Հայերը թարգմանած են Եղուարդոս կեսարացիի «Ժամանակագրութիւնը»:

Այս աշխատութեան բնագիրը կորսուած է եւ մնացած է միայն հայկական թարգմանութիւնը: Ցեղապային դիրքը հայերէն ձեռագիրէն թարգմանուած է լատիներէնի: Առաջին դարու յոյն փիլիսոփայ Փիլոն Երբայեցիի աշխատութիւններու մեծ մասը պահպանուած է միայն հայերէն թարգմանութեամբ: Միայն հայերէն թարգմանութեամբ պահպանուած է նաեւ 3րդ դարու (Ք. Ա.) հեղինակ Զենոն Սոսլիկի աշխատութիւնը:

Ձեռագիրներէն զատ գիտական մեծ արժէք կը ներկայացնէ Մատենադարանին արխիւներու բաժինը, որ ունի հետեւեալ մասերը.— Կաթողիկոսական դիւան, Էջմիածնի Սինոդ, անուանի հայդուկներու անձնական դիւանները, նշանաւոր դրողներու դիւաններէն նիւթեր: Փաստաթուղթեր կան 1475 թուականէն, որոնք կը վերաբերին հողային յարաբերութեանց պարզաբանութեան, տնտեսական մեծ հարցերու, դպրոցական, դատական փաստաթուղթեր, պարսկական Շահերուֆերմաններ (հրովարտակ), կալուածագիրներ, կոնդակներ եւայլն:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» կը գրէ թէ վերջին տարիները մեծ աշխատանքներ կը կատարուին Երեւանի պետական Մատենադարանին մէջ: Հայաստանէն, Մոսկուայէն, Լէնինկրատէն, Վրաստանէն եւ Ատրբէջանէն չատ մը յայտնի գիտնականներ գրած են բազմաթիւ մեծարժէք աշխատութիւններ, օգտուելով Մատենադարանին հարուստ նիւթերէն:

Ահա երկրորդ տարին է որ Գիտութեանց Ակադեմիային Գրականութեան Կաճառէն գիտնական – նեղու խումբ մը կը զբաղի ձեռագիրներու ուսումնասիրութեամբ: Այս խմբակը հնագոյն ձեռագիրներէ կը հանէ նմոյշներ միջնադարեան արձակ գրականութեան, որոնցմով այնքան հարուստ է Մատենադարանը: Նիւթերը հաւաքելէ վերջ խմբակը (բրիգադա) պիտի խմբագրէ եւ հրատարակէ ժողովածու մը, «Հայ Միջնադարեան արձակ գրականութիւնը»:

Երկար տարեկ ի վեր Մատենադարանին մէջ տքնաջան աշխատանքներ կը կատարէ բանասէր Ե. Տէր Մինասեան, Եղիշէի Վարդանանց պատմութեան ակադեմական բնագիրը կազմելու համար: Այս պատմութիւնը պիտի ըլլայ լիակատար, պարունակելով Վարդանանց պատմութեան բոլոր ձեռագիրները: –

Ուրիշ գիտնական մը, Պրոֆ. Աբգար Ղուկասեան Մատենադարանի ձեռագիրներու եւ ուրիշ նիւթերու հիման վրայ դրած է պատմական ուսումնասիրութիւն մը, «Ղուկասի Էմին»: Այժմ ձեռնարկած է նոր աշխատութեան մը, «Հայ ազատագրական Շարժումների պատմութիւնը նոր դարերում», օգտուելով Մատենադարանի դիւանա – թուղթերէն:

Ձեռագիրներուն մէջ անոսպառ նիւթեր հայ բժշկական գիտութեան մասին: Այդ նիւթերով կը զբաղի Ակադեմային իսկական անդամներէն Լ. Ղուկասեան:

Դարձեալ Մատենադարանին ձեռագիրներէն օգտուելով գիտական կարեւոր աշխատութիւններ կատարած է պրոֆ. Աշոտ Աբրահամեան, որ այժմ ուսումնասիրութիւն մը կը գրէ ԺԲ. դարու հեղինակ Ցովհ. Սարկաւագի մասին: Այս վերջինը (Սարկաւագ) մեծ համարում կը վայելէ հայագիտութեան մէջ: Իր անունին կապուած է Հայկական տոմարը անշարժ դարձնելը: Պրոֆ. Աբրահամեան Մատենադարանի ձեռագիրներուն մէջ գտած է Սարկաւագին տոմարական աշխատութիւնները, փիլիսոփայական երկ մը, թուաբանական գործ մը եւ ուրիշ բազմաթիւ աշխատութիւնները, որոնք բացառիկ արժէք ունին, նոյնիսկ համաշխարհային գիտութեան տեսակէտով:

Մատենադարանի նոր շէնքին կառուցումով մեծ հեռանկարներ կը բացուին հայկական հնագոյն ձեռագիրներու գիտական ուսումնասիրութեան համար:

ԱՆԹԵԼԻ ՅԱՆՑԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 7ին ամբողջ Ա. Միութեան մէջ տօնուեցաւ անթելի (ռատիօ) Օրը: Այդ առթիւ փառաբանուեցաւ ռուս նշանաւոր գիտնական Ա. Ս. Պոպովը՝ որուն գործիքը առաջին անգամ ցուցադրուած է 1895 Մայիս 7ին:

Ա. Միութեան մէջ անթելով հաղորդումները կը կատարուին 70 լեզուներով, այնպէս որ ամէն աշխատաւոր ռատիօն կը լսէ իր մայրենի լեզուով:

Ռատիօն աննախընթաց կերպով զարգացաւ Հայաստանի մէջ: Այժմ անթելի ցանցեր կան հանրապետութեան բոլոր մասերուն մէջ: Վերջերս հաստատուած է աւելի հզօր կարճ ալիքի կայան մը ռուսն չնորհիւ ամենօրեայ զեկոյցները կը լսուին ինչպէս Ա. Միութեան մէջ, նոյնպէս հայրենիքի սահմաններէն դուրս:

Հայաստանի մէջ ռատիօն գործել սկսած է 1927ին, հետզհետէ զարգանալով մինչեւ 1937: Այժմ ունի կազմակերպուած խմբագրական կազմ, երաժշտական խումբ, երգեցիկ խումբ, ժողովրդական գործիքներու խումբ, դաշնակի եռակ (տրիօ), տասնէ աւելի երգիչ եւ երգչուհիներ եւն.: Պարբերաբար կը կազմակերպէ երգահանդէսներ եւ նուագահանդէսներ:

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԹԷՑԱՍԵՂԱՆԸ

Կիրակի կէս օրէ ետքը Փարիզ, Աթենական ճաշարանին մէջ տրուեցաւ թէյասեղան մը, Կիլիկիոյ Հայր. Միութեան վերակազմութեան առթիւ: Սրահը ամբողջովին լեցուած էր, այնքան որ հարկ եղաւ բանալ ճաշարանին կից սրահն ալ, ուր տեղաւորուեցան երիտասարդ Կիլիկեցիները եւ հայկական երգեր երգեցին, մինչ ասդին մեծ սրահին մէջ մեծերը կը ճառէին:

Բացման քանի մը խօսք ըսաւ Պ. Գրիգոր Թէլալեան, որ պարզեց Կիլիկիոյ պատմութիւնը, արժէքը եւ հայ ժողովուրդին իրաւունքները: Ցետոյ ամբողջ սրահը թնդաց «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա» երգով: Շարք մը բաժակաճառերէ վերջ Միութեան հիմնադիրը պատմեց իրենց առաջադրութիւնները.— «Մեր պատմութեան մէջ՝ ամէնէն փիչ կամ ղէչ ճանչցուած հողամասն է Կիլիկիան, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել եւ խորապէս ճանչնալ – ճանչցնել այդ աշխարհը, որ մեծ դեր կատարած է մեր պատմութեան մէջ: Կիլիկիոյ Հայր. Միութեան գործը պիտի ըլլայ քրքրել հայկական այդ աշխարհին աւանդութիւնները, սովորութիւնները եւ հրատարակել»:

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան տաղանդով երգեց շարք մը հայերէն, ֆրանսերէն եւ սպաներէն երգեր՝ խանդավառելով ներկաները: Պ. Ունճեան երգեց եւ արուեստանց Կիլիկեան երգեր եւ ասացուածքներ: Պ. Մէչէֆճեան եւս երգեց հայրենասիրական երգ մը, իսկ Օր. Կիւլպէնկեան պարեց սպանական սքանչելի պարեր:

Ցետոյ աճուրդի դրուեցաւ նկար մը, զոր նուիրած էր նկարիչ - բանաստեղծ Պ. Բիւզանդ Թուխալեան,— կէս ժամուան մէջ աճուրդը բարձրացաւ 101 հազար ֆրանքի եւ նկարը շահեցաւ Պ. Պաքրճեան, որ աճուրդի մենամարտ մը կատարած էր Պ. Նալպանտեանի եւ Տէր-Պալեանի հետ:

Թէյի, քոնեակի եւ անուշեղէնի սպասարկութենէ մը ետքը, ժամը 7ին ցրուեցան հայրենակիցները: Բայց վարչութիւնը վար դրաւ մօտ 40 հոգի, «հիւրեր»,— մտաւորականներ եւ սպաներ եւ դարձեալ սկսան երգերն ու ճառերը: Հաղարապետ Ճէրեան, հարիւրապետ Փէլթէքեան եւ տեղակալ Ժէռար (Ֆրանսացի) պանծացուցին Հայուն մարտական ոգին,— այս վերջինը, Ֆրանսացին, յուզումով ըսաւ թէ բազմաթիւ էին այն Հայերը որոնք Ֆրանսական բանակին մէջ այնպիսի քաջութիւններ կատարեցին, որ Հայուն ռազմական կարողութիւնն ու անձնազոհութիւնը առածի կարգ անցան մինչեւ Զօր. որ կօլի ականջը հասնելով:

Ներկայ էին նաեւ Ադդէ քհնյ., Գասարճեան քհնյ., Պ. Հապէչեան, հարիւրապետ Քոչունեան եւ ուրիշներ:

Ուշ գիշերին ներկաները բաժնուեցան երգելով «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա»ն:— Ներկայ

Ընկեր Ց. Ամատունիի յուղարկաւորութիւնը

Ֆրէզնոյէն (Քալիֆորնիա) կը գրեն.—

Ընկեր Ց. Ամատունիի յանկարծական մահը անակնկալ մըն էր բոլորիս համար: Մահէն օր մը առաջ, Զատկի առթիւ եկած էր եկեղեցի եւ վերջն ալ «Ասպարէզ»ի սրահը՝ բարեմաղթութիւններ ընելու իր ծանօթներուն եւ ընկերներուն:

Այս այցելութենէն վերջ՝ կը վերադառնայ տուն, եւ կ'ըսէ իր տիկնոջ որ լաւ չի զգար: Վիճակը երթալով կը ծանրանայ: Անմիջապէս կը կանչուին բժիշկներ, որոնց թելադրանքով կը փոխադրուի հիւանդանոց: Բժիշկները կը դիմեն ամէն կարելի միջոցներու՝ փրկելու համար Ամատունիի կեանքը, բայց, ա՜ւ զ, անողորմ մահը անոր կեանքին ալ վերջակէտը կը դնէ ապրիլ 22ին, Պըրնէթ հիւանդանոցին մէջ, խոր սուգի մատնելով Տիկին Թագուհի Ամատունին, իր ազգական բարեկամները եւ բոլոր ընկերները՝ Արեւմուտքէն մինչեւ Արեւելք:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ ապրիլ 26ին, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, ձեռամբ Յուսիկ քահանայ Նախիջեանի եւ մասնակցութեամբ Գարեգին քահանայ Ցակոբեանի:

Կեանքիս մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը տեսնեմ այդչափ հայութիւն ի մի հաւաքուած: Հազարաւորներու բազմութիւն մը Ֆրէզնոյէն եւ իր շրջաններէն, հեռաւոր Լոս Անճէլէսէն եւ Սան Ֆրանչիսքոյէն լեցուած էին եկեղեցիին ընդարձակ սրահը, վերնայարկերը, միջանցքը եւ դուրս, փողոցը վերէն - վար: Անոնք եկեր էին իրենց վերջին յարգանքը տալու ընկեր Ամատունիին, որ 45 երկար տարիներ շարունակաբար եւ առանց դադարի աշխատեցաւ, աշխարհի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը թափառեցաւ, օգտակար ըլլալու համար իր ժողովուրդի ազատագրական պայքարի ճանապարհին կատարուելիք աշխատանքներուն:

Գարեգին քահանայ Ցակոբեան կարդաց ընկեր Ամատունիի կենսագրականը, ծնունդէն մինչեւ մահը: Ցուղիչ դամբանական մը խօսեցաւ Ցուսիկ քահանայ Նախիջեան: Օրիորդ Միհրան Զուգուրեան՝ օրկընի ընկերակցութեամբ օրիորդ Լուսի Սրապեանի, երգեց «Ի վերին Երուսաղէմը»: Եւ երբ բոլոր յուղարկաւորները արտասուքն իրենց աչքերուն կ'անցնէին Ամատունիի դագաղին քովէն՝ անգամ մը եւս տեսնելու այդ անձնուէր ազգային գործիչին սառած դէմքը, Օրիորդ Միհրան Զուգուրեան՝ օրկընի ընկերակցութեամբ Տիկին Սուզան Ղուկասեանի, երգեց «Աղնիւ ընկեր, մեռանում եմ» երգը:

Թէեւ կանխաւ յայտարարուած էր թէ փոխանակ ծաղկեպսակի նուիրատուութիւն տեղի պիտի ունենայ ի նպաստ Վէթերաններու Ֆոնտին, կրկին բազմաթիւ ծաղկեպսակներ ղրկուած էին իր բարեկամներէն եւ ընկերներէն: Ցուղարկաւորները բոլորն ալ, առանց բացառութեան, տուին իրենց նուէրները՝ յարգելով հանգուցեալ ընկերոջ յիշատակը: Նուիրատուութիւնը դեռ կը շարունակուի:

Ժամը երեքուկէսին մեռելահառաքը չարժեցաւ դէպի «Արարատ» գերեզմանատունը: Դիակառքին կը հետեւէին հարիւրաւոր ինքնաշարժեր: Գերեզմանատան մէջ եւս կրօնական արարողութիւններէն վերջ դամբանականներ խօսեցան ընկեր Տիգրան Տէր Աւետիսեան՝ Լոս Անճըլըսի Կոմիտէի, ընկեր Մելիք Շահ՝ Սան Ֆրանչիսքոյի կոմիտէի եւ ընկ. Մանուկ Համբարձումեան «Ասպարէզ»ի խմբագրութեան եւ շրջանիս բոլոր կազմակերպութիւններու կողմէ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ

ՊՈՄՈՆ- ՄԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին հանդէսը տեղի ունեցաւ Մայիս 13ին Floréal Cinémaի մէջ: Այս առթիւ բեմադրուեցաւ մեծ պատրաստութեամբ Երուանդ Օտեանի «Զարշըլը Արթին Աղա»ն: Վարագոյրը բացուեցաւ ժամը 9ին խուռն բազմութեան ներկայութեամբ եւ մինչեւ վերջին արարը ծափերով եւ ծիծաղներով ժողովուրդը յայտնեց իր գոհունակութիւնը: Թէեւ դերակատարները արուեստագէտներ չէին, բայց յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Մասնաւորապէս փայլեցան Պ. Վ. Տէրտէրեան (Արթին աղա), Օր. Ա. Տէրտէրեան (Եւփիմէ) եւ Գ. Քրմոյեան (Տօքթոր Շաւարշ), որոնք իրենց առոգանութեամբ եւ չարժուձեւերով դրաւեցին ներկաներուն ուշադրութիւնը: Փայլեցան նոյնպէս Օր. Մ. Շահինեան, Պ. Պ. Գարեգինեան, Ի. Դաւրիշեան, Հ. Էմանէթեան, Ա. Տիլանեան, Ժ. Տէօքմէճեան, Կ. Բէլեան, Տ. Ղազարեան, Կ. Կէրկէրեան: Զմռնեամ փոքրիկն Լեւոն Գըլըճեան որ արժեցուց Սիսակի դերը:

Իսկապէս յուզիչ էր տեսնել այս ներկայացումը՝ օտարութեան մէջ հասակ նետած խումբ մը երիտասարդներու կողմէ: Ներկայ մը

ֆրանքը եւ հետեւանքը պիտի ըլլայ նոր արժեզրկում: Անոնց կարծիքով, արդէն իսկ վերջ դրած է տոլարի եւ ոսկիի ծանր անկումը սեւ չուկային մէջ — հետեւանք ամերիկեան փոխառութեան եւ Ժ. Հ. Շարժումի յաղթանակին — եւ շահադէտները նոր արժեզրկում կը նախատեսեն ֆրանքին համար: Այս առթիւ թերթերը կը դրուն թէ օրավարձերը քառապատիկ աւելցած են 1939էն ի վեր, բայց պաշտօնական դիները յաճախ 10 կամ 12 անդամ աւելի են: Մէկ ղոյդ կօշիկը որ 110 ֆրանք էր 1939ին, այսօր կ'արժէ 990 ֆր.: Տասներկու հատկիթը 9ուկէս ֆրանք էր պատերազմէն առաջ, այսօր կ'արժէ 115 ֆրանք: Մէկ ձեռք պատրաստ հագուստը 575 ֆրանքէն բարձրացած է 6500 ֆր.ի, այն ալ եթէ կարենաք ճարել: Թղթատարաքան պաշտօնեայ մը, որ 1315 ֆրանք ամսական կը ստանար պատերազմէն առաջ, այսօր կը ստանայ 5245 ֆրանք եւն.:

× Նորընտիր երեսփ. ժողովը պիտի բացուի երեքշաբթի օր, նախագահութեամբ Պ. Մարսէլ Քաչէնի, որ երիցագոյն անդամն է:

Իտալական հաւերապետութիւնը

Այսօր, շաբաթ, հանդիսաւորապէս պիտի յայտարարուի Իտալիոյ հանրապետութեան հռչակումը երեսփ. ժողովին մէջ: Կ'ըսուի թէ թագաւորն ալ ներկայ պիտի ըլլայ արարողութեան: Արքայական գերդաստանին միւս անդամները մեկնած են արդէն: Գահընկէց արքան տակաւին կը մնայ պալատին մէջ որուն վրայ կը ծածանի Սաւոյայի Տան դրօշը:

2699 տարիէ ի վեր վեցերորդ անգամն է որ Հռոմը կը դառնայ մայրաքաղաքը հանրապետութեան մը: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հանրապետութեան քուէ տուած են աւելի քան երկու միլիոն քաղաքացիներ: Միապետականները կը գանգատին թէ երկու միլիոն քուէները ջնջուած են եւ թէ խարդախութիւններ գործուած են: Բայց կառավարութիւնը վճռապէս կը յայտարարէ թէ ամէն ինչ կանոնաւորութեամբ կատարուած է եւ թէ բոլոր կուսակցութիւններէն ներկայացուցիչներ կային քուէհամարի առեն:

Հանրապետութեան նախագահը պիտի ընտրուի Յունիս 24ին: Այս առթիւ իրրեւ ամէնէն հաւանական թեկնածու կը յիշուի նախկին վարչապետ մը, Օրլանտօ, որ 86 տարեկան է եւ միակ ողջ մնացած անդամը 1918ի չորս Մեծերէն: Թէ հանրապետականները եւ թէ միապետականները համաձայն են անոր թեկնածութեան, բայց հակայտարարները վճռապէս կը մերժեն: (Օրլանտօ ջերմապէս պաշտպանած էր Հայկ. Դատը 1920ին, Իտալիոյ խորհրդարանին մէջ, իրրեւ արտաքին գործերու նախարար):

Ուրիշ թեկնածու մը կը համարուի Պոնոմի, որ երկու անգամ վարչապետ եղաւ, երբ Իտալիան տակաւին չէր մասնակցեր 1940ի պատերազմին:

× Երիտասարդ միապետականները ցոյց մը կատարեցին հինգշաբթի օր, արքայական պալատին առջեւ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուեց: Ներքին նախարարը սոսկալի չջնջաբերական մը ուղղեց նահանգապետներուն, հրահանգելով որ մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնեն, պաշտպանելու համար քաղաքացիներու կեանքը եւ գոյքերը, ինչպէս եւ արքայական խորհրդանշանները: Թերթերը կը դրեն թէ մահափորձ մը երեւան հանուած է Ումպէրթօ թագաւորին դէմ: Ամբաստանեալը 18 տարեկան հանրապետական մըն է, զաւակը բան ուրի մը:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1000ՆՈՑ ԵՒ 500ՆՈՑ թղթադրամները հրապարակէն պիտի քաշուին Յունիս 13էն սկսեալ: Հաղարնոցները անպէտամերիկեան արտադրութիւն են, իսկ 500նոցները՝ կապոյտ կարմիր: Այս դրամները պիտի փոխանակուին մինչեւ 1946 սեպտեմբեր 30:

ԶՕՐ. ՖՐԱՆՔՕ 3000 բառերէ բաղկացած պատասխան մը ուղղելով Ապահովութեան Խորհուրդին, դիտել կուտայ թէ իրաւունք չունին միջամտելու Սպանիոյ ներքին գործերուն: Այս առթիւ կը յայտարարէ թէ Սպանիա կը պաշտպանէ մի ջին, չէզոք եւ փոքր պետութեանց դասը. «պետութիւններ որոնց բոլորին ալ նոյն վտանգը կը սպառնայ, եթէ չկրնդդիմանան այս ձեռնարկին որ կը ձգտի խորտակել ազգ. վեհապետութիւնը»: Ծանուցագիրը կ'ամբաստանէ Ֆ. Միութիւնը եւ Ֆրանսան «ոչ միայն իրրեւ սպառնալիք մը Սպանիոյ խաղաղութեան համար, այլեւ նախայարձակ իրանի եւ Սիամի հանդէպ»: Եւ վերջապէս կ'ըսէ թէ Սպանիոյ վարչաձեւը բոլորովին կը տարբերի Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ դիկտատուրաներէն:— Ապահովութեան Խորհուրդը յետաձգեց սպանիական հարցին քննութիւնը, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու պատուիրակներուն առաջարկով:

ՅՈՒՆԻՍ 6Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ առթիւ (1944 յունիս 6ին էր որ Դաշնակիցները ցամաք եկան Նորմանտիոյ), մեծ հանդիսութիւններ կատարուեցան ամէն կողմ: Նորմանտիոյ դիւղերէն, ագարակներէն եւ քաղաքներէն բազմաթիւ ընտանիքներ մասնակցեցան ոճնակատարութեան: Ներքին նախարարը Նորմանտի երթալով կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ: Ընկերվարականներն ալ այս առթիւ հանդէս մը սարքած էին Փարիզի մէջ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարը Պլուտան (Սուրիա) գնաց բազմաթիւ հետեւորդներով, մասնակցելու համար արտակարգ ժողովի մը որ պիտի գումարուի յունիս 8—15: Օրակարգին վրայ կը գտնուին չատ կարեւոր խնդիրներ,— կազմակերպել արաբական եօթը պետութեանց աշխատակցութիւնը, ուժ տալու համար Եգիպտոսի պահանջներուն.— Դիւանագիտական աշխատանքին հետ կազմակերպել սրբազան պատերազմը Անգլիոյ դէմ, եթէ ուզեն 100.000 Հրեաներ տեղաւորել Եգիպտոսի մէջ.— Ազգ. խորհուրդ մը կազմել Ամերիկեան Տրիպոլսոյ ազատագրութեան համար: Ան այժմ յետաձգուած է Ֆ. Միութեան աշխատակցութիւնը խնդրելու ծրագիրը:— Ամերիկեան թերթերը կը դրեն թէ Անգլիա նոր ամրութիւններ կը շինէ Կիպրոսի մէջ:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ տարեկան 80.403 սթերլին նը պատա կուտար Անգլիոյ Փաշլական կազմակերպութեան, 1935էն սկսեալ, ինչպէս յայտարարեց ներքին նախարարը:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ զօր. Տիւռան, Նիսի «Գործակցութիւն» կոմիտէին նախկին պէր – նախագահը, 72 տարեկան: Ամբաստանապետը կ'ըսէ թէ մատնութիւններ կատարած է, մասնաւորապէս Նիսի արքեպիսկոպոսին դէմ: Մահապարտը փառաբանեց Փեթէնը, դատավարութեան ընթացքին: Իր անձնական գոյքերն ալ պիտի գրաւեն:

ՆԻՒՐՆԻՊԵՐԿԻ ԱՏԵԱՆԻՆ առջեւ, մատչայ եօլա, Հիթլէրի սպայակոյտին պետը, մերժեց ընդունիլ թէ Գերմանիա խախտած է միջազգային պաշնադիրները եւ ըսաւ որ եթէ Գերմանիա պատերազմը չհաչէր, դաշնակից զէնքաւոր հրամանատարները դատի պիտի քաշուէին ճիշդ այսօրուան պէս, իրրեւ պատասխանատու զանազան վայրագութեանց:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ գործակալութիւնը վճռապէս կը հերքէ Անգարայի անթելին այն լուրը թէ ռուսական խորհրդային զօրագունդեր կը հասնին Ալպանիա եւ Եուկոսլաւիա, համախմբուելով յունական սահմանագլուխին վրայ:

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 4ի գիշերը հաճոյքն ունեցայ ներկայ ըլլալու Տիրուհի Զառափեանի նուագահանդէսին Salle de l'Ecole Normaleի կոկիկ սրահին մէջ, ուր հարիւրէ աւելի ունկնդրողներ կային, մեծ մասով օտարներ եւ քանի չափ ալ հայրենակիցներ:

Այս քանի մը տողերս «Ցառաջ»ի ընթերցող – ներուն ուշադրութեանը յանձնելով, յաւակնութիւնս չունիմ երաժշտական քննադատութիւն մը ընելու: Կը սիրեմ երաժշտութիւնը, սակայն մասնաւոր ծանօթութիւն մը չունիմ դեղարուեստի այդ ճիւղին մէջ: Օրուան յայտագրին մաս կը կազմէին Bachի, Mozartի, Facchinetteի, Fauréի, Debussyի դժուար եւ դեղեցիկ կտորները, ուր համակրելի օրիորդը երեւան բերաւ իր տաղանդը եւ technique: Յայտագրին մաս կը կազմէին նաեւ դաշնաւորումներ հայ ժողովրդական երգերու, (Ձինչ ու ղինչ», André Marcelի, Մայաթ Նովայէն երկու երգեր՝ Simone Féjardի եւ ժողովրդական պար, Գահարիկ Ղազարոսեանի:

Երաժշտասէր ներկաները որոնց մէջ կը նշէ – մարուէին նաեւ երաժիշտներ եւ երգահաններ, ջերմապէս գնահատեց մեր ժրաջան եւ տաղանդաւոր դաշնակահարուհին: Առանձնապէս գնահատեցան Barcarolle en sol bémol (Fauré) եւ Feux d'Artifice (Cl, Debussy), ինչպէս նաեւ հայկական երգերն ու պարերը: Խանդավառ ծափերու մէջ, յայտագրէն դուրս գոհացում տալու համար նկատեցուն, երաշտագէտ նուագեց Բարխուդարեանի մէկ գեղեցիկ կտորը:

Կը խոստովանիմ որ զացած էի քաջալերելու հայրենակիցս, սակայն գոհ եւ հպարտ զգացի զիս բազմաթիւ օտարներու գնահատանքի արտայայտութեանց առջեւ: Ախո՛ր որ Հայերս աւելի քիչ ենք ներկայ չէ՛նք, սիրտ եւ կորով տալու մեր աշխատասէր եւ համեստ դաշնակահարուհիին:

Արուշ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Մ. եւ Ս. Տէմիրճեան (Դարբինեան) եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Ց. Դ. Տէսինի կոմիտէին, «Նոր Սերունդ»ի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, ինչպէս նաեւ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, Տէսինի, Վիճնի, Ս. Էջմիածնի եւ Տարօն – Սալնոյ Զորի Հայր. Միութեան Մարէշլի մասնաճիւղերուն, եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակներով, հեռագրով եւ նամակներով լրնոյ ցաւակցութիւնը յայտնեցին մեր սիրեցեալ որդւոյն եւ եղբօր՝ ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ (Դարբինեան) վաղաժամ մահուան առթիւ, որու քառասունքի հոգեհանդիսաւորութիւնը կատարուեցաւ Ս. պատարագը պիտի մատուցուի յառաջիկայ շաբաթ օրը, Յունիս 8ին, Տէսինի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 15ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Կը խօսին՝

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. ՅԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Չուֆայկի վարպետը (Փարիզէն) եւ Օր. ՔՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, Պէյրութէն (դաշնակ): Մուտքը ազատ է:

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ, այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, երիտասարդ ընկերվարականներու սրահը, Սըճօն: Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին:

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ կը ծօնուի, նախաձեռնութեամբ Վարդան Ենթակոմիտէի Թաղապետութեան սրահին մէջ, կիրակի, 9 Յունիս, կէս օրէն վերջ, 3էն մինչեւ կէս գիշեր: Կը խօսի Պ. Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրական ասուլիսը՝ այսօր Շաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Ա.ՃԷՄԵԱՆի սրահը, 12 rue Cadet: Նիւթ՝ «Գրագէտին գործը գնահատելու համար պէ՞տք է նկատի առնել իր անհատական կեանքը»:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Քերովբէ Իպիգեանի մահուան տարելիցին եւ նորոգ հանդուցեալ Պ. վահէ Ղազարեանի (Քոնսթանթին, Ալժերիա), քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան Ս. Պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, յունիս 9ին Փրատի Մայր եկեղեցին: Կը հրաւիրուին անոնց յարգակիցները:

ՇԱՎԻԼԻ մատրան օծման տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի Հոգեգալստեան օրը հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Երգեցողութիւնը պիտի վարէ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեան: Ժամերգութիւն՝ ժամը 8ուկէսին:

ՏՐԱՊԻԶՕՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ Հայր. Միութիւնը Ապրիլ 14ի ընդհ. ժողովին մէջ վերակազմեց Միութիւնը եւ ընտրեց իր վարչութիւնը հետեւեալ կազմով.— Շաւէն Ինճէեան, Զարեհ Էօքսիւզեան, Գարուն Խաթանասեան, Երուանդ Գրիգորեան, Բարգէն Անդրէասեան, Հայկակ Մատուրեան եւ Եդուարդ Անդրէասեան: Հասցէ.— Շաւէն Ինճէեան, 57rueHoche, Colombes,(Seine): Tél. Cha. 07-03:

ՄԱՀՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏ էֆէնտի Տօնէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան քառաձայն պատարագ պիտի մատուցուի յունիս 23ին, կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոսունեանի եւ Շահումեանի:

Առաջին անդամ ըլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Ազնաւուրեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ ֆրանսերէն երգեր: Երգախառն պատկերներ Սայաթ Նովայէն, Սնուչէն, Սօս Վարդիթերէն, Ա. չուղ ձիւանէն, Պերճ Պոչեանէն, Խահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօշ եւ Ազնաւուր իրենց յօրինած երգերով: Երաժշտութիւնը կը ղեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը:

Տոմսերը Ազնաւուրի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9):

Հ. Ա. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵՆԷՆ.— Յունիս 4ին մեր կամքէն անկախ պատճառներով տեղի չունեցաւ «Երկիր խնդութեան» չարժանկարը, որուն համար ներողութիւն կը խնդրենք յարգոյ հասարակութենէն:

Յունիս 10ին երկուշաբթի գիշեր այս ներկայացումը տեղի պիտի ունենայ Սալ Սինէմաթոկրաֆի մեծ սրահին մէջ, 51 rue de Clichy, ժամը 8.30ին եւ 10ին, (երկու նիստ): Métro Clichy եւ Trinité: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Յունիս 4ի հրաւիրատոմսերը ի գործ են այդ իրիկուան համար:

Ամառնային պարահանդէս

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ Bois de Boulogneի մէջ Palmarium (Jardin d'Acclimatation. Métro Sablon), Յունիս 8ին շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս: Ընտիր նուագախումբ, թաղկո, ճաշ: Մասնաւոր սրահ թառի եւ պարի սիրահարներուն: Ճոխ պիւֆէ: Մուտք 150 ֆրանք:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Dimanche 9 JUIN 1946 Կիրակի 9 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4721-ՆԵՐ ՀՐՑԱՆ ԹԻ 360 ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՍԻՆ ՎԵՐՑՆԵԼ ԲԵՌԸ

Ամերիկեան վերջին թղթաբերով ստացանք Բարեգործականի Կեդր. Վարչութեան պաշտօնական զեկոյցը (10 Մայիս), ներդաղթի կազմակերպութեան եւ հանգանակութեան մասին:

Այնտեղ կան տեղեկութիւններ եւ թուանշաններ, որոնք իրական գաղափար մը կուտան ձեռնարկին ծանրութեան եւ Արտասահմանի պարտականութեանց մասին:

Կ'արժէ ամփոփել հիմնական կէտերը.—

1. Թէեւ տակաւին ձեռնարկուած չէ հանգանակութեան (մէկ միլիոն տոլար), բայց արդէն իսկ ստիպողական վարկեր կը պահանջուին հեռագրով, առաջին կարաւաններուն համար:

2. Պէյրութէն կը խնդրեն հեռագրով յայտնել արամադրելի առաջին դումարը եւ հաղուստ-կապուստ դրկել Պաթում, 7000 ընտանիքի համար:

3. Սուրիոյ եւ Լիբանանի Ներգաղթի Կոմիտէն կը յայտնէ թէ գացողներուն մեծագոյն մասը (25.000 հոգի), «բացարձակապէս բշուառ է»: Իւրաքանչիւր ներգաղթող ճանապարհածախս կը նախատեսուի 100 լիբանանեան ոսկի (մարդ գլուխ 48 տոլար): Բարեգործականը պէտք է ջանայ «դոնէ 15.000 հոգիի հագուստեղէնը եւս ապահովել»:

4. Բարեգործականը Թէհրանէն ստացած է եւբեք յաջորդական հեռագիրներ: Առաջինով կը յայտնեն թէ իրենց միջոցները անբաւական են եւ կը խնդրեն որ «ստիպողաբար կարդադրէք պէտք եղածը եւ ճշդէք ձեր ֆինանսական (դրամական) օժանդակութիւնը»:

Երկրորդով կը հաղորդեն թէ ներգաղթը սկսած է արդէն եւ պէտք է աճապարել: Իսկ երրորդ հեռագրով կ'ըսեն.

— «Ներկայ տարուան միջոցին ներգաղթողներու թիւն է 16.000, որոնք պիտի մեկնին Մայիսէն մինչեւ Հոկտեմբեր: Նախատեսուած ծախքն է 425.000 տոլար, որուն մէկ երրորդը ստիպողական է»:

5. Աթէնքէն եւ Փլովտիվէն (Փիլիպէ) կը հեռագրեն թէ Յունաստանէն արձանագրուած են 10 հազար, Պուլկարիայէն 15.000 հոգի:

Այս դիմումներուն վրայ, Բարեգործականի Կեդր. Վարչութիւնը հեռագիր մը կ'ուղղէ Երեւան եւ որոշ տեղեկութիւններ կ'ուզէ, «շեշտելով նաեւ որ գաղութահայութեան միջոցները գուցէ պիտի չբաւեն այսքան բազմածախս գործ մը լրիւ գլուխ հանելու»: Եւ կը խնդրեն որ կառավարութիւնը զոնէ երկու չորեքնասը տրամադրէ:

Երեւանէն կը պատասխանեն, հեռագրով.

*— « կը հաղորդենք ձեզի որ ծրագրուած է Հայերու ներգաղթը սկսիլ Յունիսին: Կ'առաջադրուի այս տարի ընդունիլ մինչեւ **20.000** հոգի Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, իսկ մինչեւ **30.000** Պարսկաստանէն եւ **2000** Յունաստանէն: Մեզի հասած տեղեկութեանց համաձայն, ներգաղթողներու մեծամասնութիւնը չբաւար ըլլալով նիւթական օժանդակութեան կը կարօտի, որով ձեր տրամադրութեան տակ գտնուած հնարաւոր գումարները կը հանիւթ հասցնել վերոգրեալ երկիրները: **1946**ի վերջնական կարիքներու մասին պիտի հաղորդենք յաւելուածական տեղեկութիւններ»:*

Կեդր. Վարչութիւնը արտակարգ նիստ մը դումարելով, կ'որոշէ անմիջապէս 70.000 տոլար տրամադրել Պարսկաստանի կարօտ ներգաղթողներուն, 100.000 տոլար Սուրիոյ եւ Լիբանանի, 30 հազար տոլար ալ Յունաստանի, «առանց սպասելու Հանգանակութեան արդիւնքին»:

Եւտոյ, վերջնապէս կը կազմէ Մէկ Միլիոն Տոլարի Հանգանակութեան Կեդր. Յանձնաժողովը, մասնակցութեամբ 50 հանրածանօթ անձնաւորութեանց: Եւ հրապարակաւ կոչ կ'ուղղէ, որ — պէտք միւս գաղութներն ալ հանգանակութեան ձեռնարկեն անյապաղ: «Եւ պահանջը միայն դրամական չէ, այլեւ հագուստեղէնի ու կօշիկի, նոր թէ գործածուած»:

Ու վերջապէս կը թելադրէ որ ուրիշ կողմնակի հանգանակութիւններ մէկզմի դրուին, «զոնէ այս տարուան ընթացքին»:

Բարեգործականը ինքն ալ կը խոստովանի թէ «այս ահագին բեռը վերցնելու անկարող պիտի ըլլայ», եւ իր վրայ դրուած պարտականութեանց «հազիւ մէկ փոքր մասը միայն պիտի կրնայ իրագործել մէկ միլիոն տոլարով»:

Ուրեմն, «նոյնիսկ կանխատեսուած դումարէն աւելին դոյացնելու պէտք է աշխատինք ազգովին»:

Ի՞նչ կը թելադրէ այս պերճախօս պատկերը Շ.

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին գործունէութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը Փարիզի լուսաղոյն ճաշարաններէն մէկուն մէջ սարքեց երկու նախաճաշ, որոնց իր հրաւէրով եկած էին մասնակցիլ հանրածանօթ ֆրանսացի անձնաւորութիւններ, (Ժիւլիէն Կոտաւ, Լուի Մարէն, Զօր. Լուսաւ Պոէմօն, Ռընէ Կուսէ, Մարսէլ Քաչէն, Լմիլ Պիւռէ, Շառլ Պոէօն, Մօռիս Շուման, Հանրի Պէնուզէ, Շառլ Տիւմա, Ժան Ռիշառ Պլօք, Տիկին Ռիզ Նիքօլ) որոնք բոլորն ալ իրենց համակրութիւնը յայտնեցին հայ ժողովուրդին եւ իր Դատին, եւ որոնցմէ ոմանք, պատասխանելով Յանձնախումբի ծրագիրը պարզաբանող ճառին ղոր արտասանեց նախագահը, խոստացան իրենց գրչով, խօսքով եւ դիմումներով աջակցիլ յանձնախումբի ջանքերուն:

Յանձնախումբին աշխատանքով լոյս տեսան հայանպաստ յօդուածներ վարիզեան թերթերէ ոմանց մէջ, օրինակի համար՝ Terre des Hommes չաբաթաթերթին մէջ յօդուած մը Էտուաւ Սապլիէի, La Nation օրաթերթի մէջ յօդուած մը Լուի Մարէնի, L'Ordre օրաթերթի մէջ յօդուած մը Լմիլ Պիւռէի, նոյն թերթին մէջ ընդարձակ յօդուած մը Պ. Զօպանեանի, La Tribune des Nations-ի եւ Regards չաբաթաթերթերու մէջ մանրամասն տեղեկութիւններով, պատկերազարդ եւ քարտէսով մը ընկերացած յօդուածներ:

Յանձնախումբը որոշեց հրատարակել մերթ ընդ մերթ Տեղեկատու (պիւլլըթէն) մը հայկական Հարցի մասին տեղեկութիւններ, լուրեր, թելադրութիւններ պարունակող եւ զայն ղրկել ֆրանսական մամուլին: Ա. թիւը լոյս տեսաւ արդէն:

Յանձնախումբը իր միջոցներով դնեց ոսկի ղրկիչ մը եւ Ֆ. Ա.Ը. Մխիթեան նախագահին ձեռքով նուիրեց Պ. Մոլոթովի Գրչին վրայ պատրաստած է Ֆրանսայի Հայ Դաղութը Պ. Մոլոթովին, հայերէն վերտառութիւնը:

Վերջերս Յանձնախումբը ջանադիր եղաւ կազմել Հայկական Դատի Ֆրանսայի Բարեկամներու Կոմիտէ մը: Առորդ անդամակցելու խնդրանքին ղոր Յանձնախումբի նախագահը ուղղած է խումբ մը ֆրանսացի յայտնի անձնաւորութեանց, ջերմ համակրանքի արտայայտութիւններով լի նամակներով իրենց հաւանութիւնը յայտնած են արդէն հետեւեալ անձնաւորութիւնները.— Զօր. Լուսաւ Պոէմոն, Ժորժ Լըքոնթ, Լմիլ Պիւռէ, Զօր. Շառուէնիէ, Շառլ Պրէօն, Ռընէ Կուսէ, վրօֆ. Լանժըվէն, Տօքթ. Ժօրժ Ռուսի, Հանրի Պէնուզէ, Լէոն Մուսինաք, Կիւսթաւ Կօթրոս, Մարսէլ Քաչէն, Տիկին Ռիզ Նիքօլ, Ժան Ռիշառ Պլօք, Փօլ տիւ Վէռս, Աբբայ Լուի Մարիէս, Ժօլիօ – Քիւրի:

Քիչ օր առաջ, Յանձնախումբը սարքած էր Ֆրանքօ – Հայկական Միութեան պաշտօնատեղիին մէջ թէյասեղան մը որուն եկան մասնակցիլ վերոյիշեալ անձնաւորութիւններէն մէկ քանին: Հոն Պ. Շառլ Պրէօն կարդաց հայկական հարցի մասին դիմումնագիր մը զոր շարադրած են քանի մը հայասէր Ֆրանսացիներ եւ զոր ստորագրել տալով խումբ մը հեղինակաւոր ֆրանսացի անձնաւորութեանց՝ Հայկական Դատի Ֆրանսացի բարեկամներու Յանձնախումբը պիտի ղրկէ Զորս Միացեալ մեծ ազգերու արտաքին գործոց նախարարներուն՝ Փարիզի մէջ Յունիսի ընթացքին իրենց բանակցութիւններն սկսելէն քիչ յետոյ:

Յարդելով թելադրութիւն մը զոր ըրած է Խորհրդ. Պատուիրակութեան իր անդամ Պ. Մոլոթովի հետ Փարիզ եկած Երեւանի կառավարութեան ներկայացուցիչ Պ. Հինայէկեան, Յանձնախումբը պիտի հրատարակէ ի մօտոյ հայերէն թարգմանութիւնը իր ի լոյս ընծայած երկու ֆրանսերէն զրքոյկներուն եւ այդ հայերէն հրատարակութիւնները պիտի ղրկէ Երեւան.— Թրքահայ Դատի Պաշտպան Կեդր. Յանձնախումբ

ԹՐԻԼԻԹԻ մէջ անարիւն պատերազմ մը սարքուած է Դաշնակիցներուն դէմ: Բազմաթիւ դրօ-ծակալներ չըջելով ամէն կողմ, մուրճ-մանդալի պատկերներ կը փակցնեն պատերուն վրայ, նոյնիսկ անդ. սպայակոյտի չէնքերուն վրայ, կարմիր խորհրդանշաններով:

«ՅԱՌԱՋ»ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ լոյս կը տեսնէ Շորեքշաբթի, տօնական արձակուրդի առթիւ:

ԹՈՒՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր ծանր ընդհարումներ տեղի ունեցան Հռոմի եւ Նափոլիի մէջ, հանրապետականներու եւ միապետականներու միջեւ: Ոստիկանութիւնը բիրերով ցրուեց բազմութիւնը: Հռոմի մէջ 200 ցուցարարներ թափոր կազմելով «կեցցէ՛ թագաւորը» աղաղակեցին փողոցէ փողոց: Իսկ Նափոլիի մէջ 400 ցուցարարներ խռովութիւն յարուցին կէս գիշերին: Անոնք յանկարծ ղուրս խուժեցին քաղաքի կեդրոնէն, զօրանոցի մը վրայ յարձակեցան, զէնք ճարելու համար: Զինուորները կրակ բացին օդին մէջ: Ամբոխը յետոյ զնաց ժողովրդապետին տունը, թշնամական ցոյց մը կատարելու համար, որովհետեւ ան հանրապետական կը համարուի: Քահանան բացակայ էր, սակայն ցոյցի պահուն ռումբ մը պայթեցաւ եկեղեցիին բակը: Մէկ հոգի մեռաւ, վեց հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան: Ուրիշ դէպքեր ալ պատահեցան Նափոլիի մէջ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց մօտ 50 հոգի, որոնց չատերը կիներ են: Ոստիկանութիւնը իր գրասենեակը հրաւիրելով միապետական կուսակցութեան վարիչները, խոստում առաւ թէ այլեւս նոր ցոյցեր պիտի չկատարեն: Քահանաները յանկարծ անհետացան Նափոլիի հրապարակէն:

× Ուրբաթ օր Ումպէրթօ թագաւորը Վատիկան գնաց դոց կառքով մըեւ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պապին հետ: Ընկերդրութենէն վերջ մեկնեցաւ կոմնակի փողոցէ մը, որպէսզի ցոյցեր չկատարուին: Հազարաւոր միապետականներ խռնուած էին Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ, գահընկէց արքան ողջունելու համար:

Հանրապետութեան յայտարարութիւնը պիտի կարդայ Հռոմի Գերագոյն Ատեանին նախագահը: Իտալական եռագոյնը պիտի մնայ իբրեւ ազգային դրօշ, բայց մէջտեղի արքայական զինանշանը պիտի հանուի:

Թուրիոյ եռեսփ. ընտրութիւնը

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին երեսփ. ընտրութեանց համար որոնք հաւանաբար տեղի պիտի ունենան յունիս 21ին: Նախապէս որոշուած էր ընտրութիւնները կատարել յառաջիկայ գարնան, բայց նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ զգնած է որ Ազգ.Նոր ժողովը պատրաստ ըլլայ ընդ առաջ երթալու համաչխարհային խնդիրներու «որոնք պարբերաբար կը մթագնին եւ աւելի անյոյժ կը մնան քան կարելի էր նախատեսել անցեալ տարի»:

Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, որոնց դոյութիւնը անցեալ դեկտեմբերին էր որ արտօնուեցաւ, կը գանգատին թէ կառավարութիւնը դիտմամբ կը փութացնէ ընտրութիւնները, որպէսզի իրենք ժամանակ չունենան կազմակերպուելու: Քաղաքապետական ընտրութիւններն ալ, որ ծրագրուած էին Սեպտեմբերի համար, տեղի ունեցան Մայիսին, այսինքն ժամանակէն առաջ, միեւնոյն դիտաւորութեամբ: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ քուէարկուներու 70 առ հարիւրը մասնակցած է քաղաքապետական ընտրութեանց եւ մեծամասնութիւնը չհած է Հալքը, բայց ընդդիմադիրները դառնօրէն կը գանգատին թէ չատ մը վայրերու մէջ ընտրողներու թիւն եղած է հազիւ 20 առ հարիւր, իսկ Պոլսոյ մէջ 50 առ հարիւրէն պակաս: Թէեւ նահանգապետները յայտարարած էին թէ ընտրութիւնները ազատ են, բայց ընդդիմադիրները կը պատասխանեն թէ չատեր բռնադատուած էին քուէ տալու Հալքին: Ընդդիմադիրները ձեռնպահ մնացին քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ եւ հաւանական է որ նոյն դիրքը բռնեն եռեսփ. ընտրութեանց մէջ:

ԶՈՐՍ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ փոխանորդներու ժողովին մէջ, որ կը չարունակէ իր աշխատանքները, անդլ. պատուիրակը առաջարկեց անմիջապէս չորս հոգինոց յանձնախումբ մը ղրկել Պէնկազի եւ Ափրիկեան Տրիպոլիս, քննութիւն մը կատարելու եւ ժողովուրդին բաղձանքներն իմանալու համար: Պատուիրակը այս առթիւ դիտել տուաւ թէ մինչ Աւստրիացիները, Իտալացիները եւ Եւկոսլաւները զատ զատ ներկայացուցիչներ ղրկեցին Փարիզ, իրենց տեսակէտները յայտնելու համար, Ափրիկեան Տրիպոլսոյ եւ Լիբիոյ մէջ օրինաւոր կառավարութիւն մը չկայ, բնակիչներուն բաղձանքները յայտնելու համար:— Փոխանորդները յունիս 7ին համաձայնեցան Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ բանակներու սահմանման վերկման մասին: Մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի այս համաձայնութիւնը: Տակաւին պիտի քննուին պուլկարական նահատորմին եւ երկու պետութեանց օդանաւային ուժերու խնդիրները:

ԱԻՍՏՐԻՈՅ կարմիր բանակէն 30—40000 հոգի պիտի հեռանան: Կ'ըսուի թէ 60.000 զինուորներ պիտի քաչուին մինչեւ յուլիս, իսկ աւելի վերջ՝ մինչեւ 100.000:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Ց. Դ.
Պարծանքի հայութեան

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ես այս օրինակները կուտամ, իբրեւ ապացոյց թէ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծա՞նք հայութեան, յառաջապահներէն աւելի յառաջապահ է՝ զմբռնելու համար ընկերային յեղափոխութեան այս կամ այն ձեռնարկները, եւ եթէ կը հեղնէ մեր արդի թերխաշ մտաւորականներուն դոյ սորված Լէնինեան լոզունգները, պատճառն այն է որ համոզուած է թէ արտասանողները լաւ սորված չեն իրենց դասը:

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծա՞նք հայութեան, երիտասարդ ընկերներ ունի, որոնք կրնան դաս տալ համայնավար վարդապետութեան մասին, այնպէս որ մեզի ծիծաղ միայն կը պատճառէ՝ երբ ճակատին այն կողմը փորձեր կ'ընեն յառաջապահ եւ յառաջադէմ ածականներով զարդարուելու: Այս մարդոց միակ խորհուրդն է լաւ ուսումնասիրել համայնավարութիւնը, պատրաստուած համայնավարներ երեւան բերել, որպէսզի երբ իրենց դասը հարցնենք՝ չպապանձին: Վասն զի, անհատապէս համոզուած եմ թէ անելիքներ ունի հայ համայնավար կուսակցութիւնը, այնքան որ եթէ դոյութիւն չունենար համայնավար կուսակցութիւն մը, պիտի վտիտքէի որ ստեղծուէր, — Եւ այս անոր համար որ իբրեւ պետական կուսակցութիւն՝ հայ համայնավարները մեծ դեր ունին կատարելիք, ինչպէս նոյնքան մեծ դեր ունի կատարելիք իբրեւ ընդդիմադիր կուսակցութիւն, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան: Ինչ որ չի կրնար կատարել հայ համայնավար կուսակցութիւնը՝ իր պաշտօնական հանգամանքին մէջ երբեմն անդամալոյծ, պիտի կատարէ մեր կուսակցութիւնը, եւ ինչ որ չի կրնար կատարել մեր կուսակցութիւնը, պիտի կատարէ հայ համայնավար կուսակցութիւնը: Բայց որպէսզի կարենայ կատարել իրմէ սպասուածը, հայ համայնավար կուսակցութիւնը պարտաւոր է տալ եւ պատրաստել պաշար ունեցող համայնավար գործառորականներ,— դժբախտաբար համայնավարները, արտասահմանի թէ Հայաստանի մէջ, եթէ նկատի չառնենք առաջին համայնավարներու սերունդը, ուժեր չունին եւ պարզ figurantներ են, որոնք ի վիճակի չեն հեղինակութեան մը համբեր ստեղծելու երկրին մէջ, ինչպէս անհատականութեան մը տպաւորութիւնը՝ Մոսկուայի մէջ: Այնպէս որ խնդալու կուգայ՝ երբ մեծ-մեծ կը ջարդեն մարտահրաւէր կարդալով մեզի,— չունին փորձառութիւն ազգային կեանքի մէջ, մինչ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան, 56 տարուան սթաժ ունի, եւ ներշնչման անսահման կարելիութիւն՝ ազատ ըլլալով մեր ժողովուրդին պատմութիւնը ուսումնասիրելու եւրոպական միտքով:

Այս պահուս միտքս կ'իյնայ սպառնալիք մը, զոր երբեմն չլուացուած բերնով կ'արտայայտեն քօղարկեալ: Սուլթաններու եւ ցարերու դէմ կըռուած կուսակցութիւնը չէր որ ականջ պիտի դնէր նման սպառնալիքներու,— այսքանը միայն ըսեմ որ յաւիտենական՛ն է Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան: Ցեսոյ կը ցաւիմ, որ ոմանք կ'ուզեն «բահով բրիչով չանսասան» ընել կուսակցութիւն մը, որ մայր կը կոչուի՝ ծնած ըլլալով Վարուժաններ, Ակնունիներ, Զարդարեան-ներ, Ահարոնեաններ, Սիամանթօներ եւ նման հոյլ մը ջահակիրներ, հիմնած ըլլալով պետութիւն մը եւ երկնած ըլլալով համերական դիցավէպ մը, միշտ իր ծոցին մէջ ունենալով հայ մշակոյթը, հայ դրականութիւնը, մեր բոլոր մեծ բանաստեղծները: Ան ո՞ր հրէշն է որ կ'ուզէ սպաննել մայր մը այսպիսի հրաշք — ծնունդներով փառաւորեալ, ան ո՞ր աւազակն է որ կ'ուզէ սպաննել մայր մը որ ընդունակ է տակաւին ծնելու: Ոմանք կը յիշեն երբեմնի տարէց Դաշնակցականի մը խօսքը. «Դաշնակցութիւնը այլեւս անելիք չունի»: Բայց ինչո՞ւ կը մոռնան որ ծերացած մարդ մըն էր ան, նահանջական մը, պարպուած, սպառած, յոգնած, որ իր ջաղացքը կարծած էր կուսակցութիւնը,— ինք դնաց, պէտք էր որ լսէր ջաղացքն ալ: Պարկեշտութիւնը կը պահանջէր, որ եթէ յոգնած էր՝ քաշուէր, իրեն պիտի յաջորդէր անշուշտ (ինչպէս յաջորդեցին) աւելի կորովի վարիչներ, — կեանքը այսպէս է, պատմութիւնը այսպէս է, յոգնածը կ'երթայ, զօրաւորը կուգայ: Որո՞նք ապրանքը որո՛ւ կը ծախէ այն որ իրմով, իր յուսահատութեամբ կ'աշխատի վաճառել առաքելութեան մը ճամբան:

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան, մարտական փառաւոր գործունէութենէ մը վերջ՝ ահա կը սկսի մշակութային գործունէութեան շրջան մը: Անցաւ ֆէյտայիներու հրաշափառ դիւցազներգութեան շրջանը. այժմ կը սկսի նոր շրջան մը՝ ուր պիտի երեւին մտաւորական տիպառներ, զէնքի Անդրանիկներէն եւ Մուրատներէն վերջ՝ մշակոյթի Անդրանիկները եւ Մուրատները: Ահա ժողովուրդներ, որոնք մշակութային պատերազմի մէջ են,— ահա Թուրքերը որ կուրծք կը պատռեն Եւրոպան համոզելու համար թէ հին քա-

ՂՐՈՒԱԳՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՕՐԵՐԷՆ

«ԲԱՑ ՔԱՂԱՔԸ»

Ինչպէ՞ս չյուսահատիլ, երբ գիտակցութիւնը ունիս անզօր պատասխանատուութեան: Ընտանիք կազմած ես եւ ապահովութեան անօրինութիւնը ուրիշներ ստանձնած են եւ այժմ լքուած ես բոլորէն: Երբ գիտես թէ՝ աւելի դիւրին է կրակի բռնել զերէն, ալեկոծ ծովէն, փոթորկի թեւերէն խոյս տալ քան նորագոյն անիծեալ պատերազմի գլանէն:

Մարդկային հօտեր կուգան ու կ'անցնին, կարծես ահռելի փոթորիկէ մը մղուած են, կամ վհմականերէ հալածուած, թափանցիկ սաւաններ - րու նման կը սահին, բոլորը նոյն ուղղութեամբ սպանդանոցի արջառներու պէս արեան հոտը իրենց ռունդերուն մէջ:

Վայրկեաններ կան որ ճակատագրական են կեանքի մէջ: Ակնարկս կը գամուի խոշոր տառերով թարմ յայտարարութեան մը վրայ փակցուած միզարանի թիթեղին.— «Փարիզ բաց քաղաք»: Եւ կ'ուղղուինք դէպի փրկութեան ոստանը: Մարդկային բարակ շղթայ մը միայն կ'երկարի այդ կողմը, անվստահ դեղերումով: Քանի մը ժամ վերջ հասած ենք արդէն: Ամայի են փողոցները: Օրինապահութիւնը մարդէ մարդ կը փոխուի ու պարագաներ կան որ ծաղրելի կը դառնայ: Բայց «մեզի» համար բոլորովին տարբեր է խըն - դիրը: Մտամոլոր մեր բաղմութեան պիտակ մը արուած է, որպէսզի չկորսունք, եւ որուն վրայ գրուած օրէնքը պարտաւոր ենք գործադրել տա - ռացի: Անդուլ աքսորական ենք մենք, սիպերիական «ազատ» թափառաշրջիկ: Միջին դարէն մնացած օրէնք, ուր որ երթանք մեր չուքին պէս մեզի ընկերացող տէր — ոստիկաններուն, ստիպուած ենք ըսել.

— Ահա՛ մենք հոս ենք:

Այդ իսկ նպատակով կը յառաջանանք, դէպի փարթամ թաղի մը քաղաքապետարանը, արտօնագրի համար, ինչպէս անասուններ, որոնց մորթին վրայ սեփականութեան խարանադիրը անհրաժեշտ է: Շէնքին ճակատը ինչպէս մեր անձնագրին, մեղրահոս բառեր կան,— Ազատութիւն, Եղբայրու - թիւն, Հաւասարութիւն. բայց մեզրին թոյնը միայն վիճակուած է մեզի: Ներս կը մտնենք: Զգայնացուցիչ լուութիւն մը կը տիրէ ամէն կողմ: Քա - ոակուսի բացատրքի մը պատուի մը գլուխը կը նշմարեմ, ինքնութեան բաղմամեայ կեղծ դեղադրի նմանող թուղթ իրեն կ'երկարեմ.

— «Մէկ հոգ մեզի կրնանք տալ քեզի», կ'ը -

ղաքակրթութիւն ունին: Մենք, Հայերս, միշտ առաջին դիծերու վրայ, չենք ուզեր եւ մնալ մշակութային յառաջադացութեան ասպարէզին մէջ:

Եւ պարտք կ'իյնայ երիտասարդ Դաշնակցա - կաններուն վրայ՝ արժանի դառնալ մեծերուն: Երէկ Դաշնակցական մտաւորականութիւնն էր, որ զպրոցական կամ հանդիսական բեմերու վրայ կը մնար զեկավար եւ յառաջապահ: Վաղն ալ — սըբազան աւանդութիւն մը որ պէտք է յարգալի — Դաշնակցական մտաւորականը չի կրնար առաջ - նութեան դրօշը տալ ուրիշ կուսակցութեան: Դաշնակցական երիտասարդ մտաւորականը պէտք է միշտ պատրաստ ըլլայ ճառելու եւ գրելու, որ նկարին վրայ որ կը փափաքին, ո՛ր վարդապետութեան մասին որ կ'ուզեն, առանց երբեք առաջնութիւնը զիջելու ընդդիմադիրին:

Մեծերը զայրն, — կեցցե՛ն նորերը: Կը յիշեմ Լիոնսարի մէկ քերթուածը, որ ծառի մը կը նմանցընէ Ֆրանսական ազգը,— քանի յօտեն ու կարեւոր ճիւղերը, նոր ոստեր կը բունեն եւ ծառը աւելի եւս կը զեղեցկանայ: Այսպէս եւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան,— ոստ մըն է ան, հսկա՛յ, զեղուչէղ եւ ալացիկ: Հին ճիւղերը կ'իյնան, նոր ճիւղեր կը բարձրանան, որպէսզի ծառը մնայ իբրեւ ներչնչարան, իբրեւ առաջնորդող սիւն:

Արդարեւ այս ժողովուրդին բուն առաջնորդն է, ամէն ճակատի վրայ, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, պարծանք հայութեան:

Կը յիշե՞ք աւանդութիւնը:

Հին Հայերը Մօսեայ անտառ կ'երթային եւ ծառերուն կը նուիրէին արքայազունները: Հայոց թագաւորութեան կործանումէն ի վեր, կ'ըսէ ա - ւանդութիւն մը զոր զեղօնի վերածած է բանաստեղծ մը, ասիները կը սպասեն որ դայ Հայոց արքան, եւ ամէն մէկ աղմուկ, ամէն մէկ շրշիւն՝ ասիներուն մէջ կ'արթնցնէ նոյն յոյսը.— «Դո՞ւ ես, արքա՛յ», կը հարցնեն ասիները՝ երբ դիւղացի մը կ'անցնի Մօսեայ անտառէն: «Դո՞ւ ես, արքա՛յ» կը հարցնեն, երբ ստուեր մը կը մօտենայ ծառերուն:

Օր մը, երբ Դաշնակցական պինուրները՝ Անդրանիկ, Մուրատ, Գէորգ Զաւուշ, Սերոբ, իրենց դիւցազնատիպ ընկերներով, մտան Մօսեայ անտառ, դարձեալ ասոսփեցին ասիները եւ հարցուցին.— «Դո՞ւ ես, արքա՛յ»:

— Այո՛, ե՛ս եմ, ե՛ս, Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւն, պարծանք հայութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ան կինը ինծի, զարմանք պատճառելով. բայց ահա սենեակի խորէն առնական ձայն մը որուն մէջ կը զգացուէր ատելութիւն ու նողկանք.

— Ո՛չ, կ'ըսէ, օտարականի համար չէ օրէնքը, յիշեցնելով կաղարդել դիմակի մեր զրկանքը,

— Բայց ես ձեզմէ ոչինչ կ'ուզեմ, վաւերա - ցնէիք միայն «ժամանումս». ահա մենք հոս ենք..

— Այդ կարեւոր չէ հիմա, կը պատասխանէ մարդը ակռաներուն մէջէն:

Այդ վայրկեանէն ՀՈՒԴ եղջիւրներն ու պոչը անկած, նախ կը ցցուի դէմս ու կը սկսի մայիս - եան ցուասպարի:

Սակա՛յն... կինը մեկնելուս ժամանակ զգաստի սահեցուց երկու խոշոր չերտեր, «պղտիկնե - րուդ համար», մրմնջելով: Ի՞նչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ տիեզերքի մականը յանձնուէր կնոջ, Մայր ըլլալէ վերջ անչուշտ...: Երբեք պիտի չմոռնամ, տէ՛ր — կին, տրուած չերտերը, թէեւ անոնց վրայ գրուած էր «Ամերիկեան շոքոլա, Նեսլէ՛»: Դուն մարեցիր ծխացող սրտիս մծեղը որ կրնար հրդեհել դիս...:

×

Փողոցները ընդհանուր լքում կը տիրէ: Տարապաչուկ ու անճարակ բեկորները պատերուն տակը սմքած են աղերսող նայուածքներով, աւելի չատ կիներ ու մանուկներ: Քաղաքը որբացած է: Մարդկային ոչնչութիւնը երբեք այսքան չեզտուած յայտնութեան մը կարելի չէր երեւակայել: Տրամաբանութիւնը կատուի մը փինչին կախուած լեզապատառ մուկի մը կը նմանի: Կը դգաս վերահաս իրականութիւնը, բայց դարձեալ գոհ՝ առկախեալ այդ ողջ վայրկեանէն, կ'որոճաս:

«Բաց քաղաքը» վերածուած էր բաց զերեզմանոցի մը եւ յաջորդ օրը միայն հրաչքով մը խուռներամ բաղմութիւններ լեցուեցան պողոտաներուն եզերքը, պատուհաններն ու պատշգամները: Երբեք այսքան գլուխներու բուրգեր տեսնուած չէին նոյնիսկ ազգային տօնական օրերուն:

Թշնամին քաղաք մտած է եւ կը յայտնուի մեր թաղի փողոցներէն ալ, խլացուցիչ աղմուկով: Կատարեալ չարժանիկար անվերջ ու անեղեւակայելի: Ծառուղիէն կ'անցնի նախ այրուձին: Զինուորականներէն մին թամբին վրայ դէպի ետ կը ծռի ու բերանը կը քանայ ու կը դոցէ. իր հետեւորդ գինուորներուն հրաման մը կ'արձակէ անշուշտ: Միւսները մարդամեքենաներու պէս ձախ ձեռքով փոքր հայելի մը բռնած աջով իրենց դէմ լուսները կը սանտրեն, միօրինակ ու ժպտուն: Անոնց պոչը հաղիւ ատրուած, ուրիշ չունակներ կը յաջորդեն, տարբեր տարաղով ու կազմածով, նոյնիսկ ձիերով: Տարօրինակ բան. այս մարդիկն ալ ինքնահոս զրիչ ունին ու գունաւոր բացիկներ՝ նամակ կը գրեն, Փառի՞ս, Փառի՞ս գոչիւնով: Ահա ուրիշ գունդ մը ցուցամոլ. վերէն վար «տեսլօմաթ» կը ծիեն, աջ ու ձախ յոխորտալով:

Մինչ այրուձին մեքենական չարժուձեւերով կը սահի, կողմնակի փողոցներէն կը խաչաձեւեն ինքնաչարժներու սրընթաց չարքերը:

Ահա հետեւակազօրքեր փիղերու ոտնաձայնով «Նախ Փառիս, նախ Փառիս» պայթուցիկ աղաղակը յարմարցնելով իրենց քայլերու չաչափութեան:

Տեւական, անընդհատ, թեւաւոր խաչ մը կը սեւնուի եւ անոր վրայէն կը սահին կ'անցնին, իբարու կը յաջորդեն համաչափ, ներդաշնակ, այլազան, տարօրինակ զինուորներ, բոլորն ալ նոր-ընծայ իրենց ձիերն ալ, մեքենական կազմածն ալ:

Քանի մը օրեր ալ, եւ մենք դիւղի կարօտով տուն կը վերադառնանք: Դարձեալ մինակ չենք, եւ տարբեր է տրամադրութիւնը այս անդամ: Ծանօթներ ալ կը նշմարենք, որոնք այս անդամ լուսաժպիտ հրճուանքով կը մօտենան, կարծես բնատնիկի անդամներ ըլլայինք: Սակայն քանի գիւղը կը պարզուի, այնքան մեր մտահոգութիւնները կ'աւելնան: Որովհետեւ մարած օճախի մը չուրջն ենք կարծես: Մեր բացակայութեան ամէն ինչ փճացած է, պէտք է վերսկսիլ: Վարժութիւնն ալ չափ մը ունի, այս քանի երրորդ անդամն է որ տուն պիտի վերաչինենք, սակայն տարագիր թըռչունները նոյնիսկ իրենց քանդուած բոյները չեն լքեր, չեն մոռնար ու երգով կրկին կը հիւսեն, այնպէս ճարտարօրէն որ կարծես նախազգացումն ունին անստոյգ գալիքին: Ուրեմն մենք չէ որ պիտի ընկրկինք, եւ մանաւանդ մենք որ սերունդի ժառանգութիւնը փոխանցելու պարտականութիւնը ունինք:

Բայց երանի՛ վերջինն ըլլար: Վերադարձը «Բաց քաղաք»էն հոգւոյս մէջ կը քամէ հին յիշատակներու տառապանքը սեւ-կարծես մառեանէ մը կորսուած էջերու փնտռուած լմաստը կը լրացնէ: Մինչ պատերազմը օրէ օր ծանր երկանաքարեր կը կախէ մարդկային յառաջդիմութեան վիզէն ու Արէս իր արիւնոտ թաթերով անկուշտ փորը կը թախտարէ քրքջալով:

Իրկուն է, ծանր, հեւացող երկունք: Թող ծագի վաղուան արեւը, հանդիսաւոր արժանի է միայն մեռնողներուն: Վա՛յ անոնց որ դիակ մը կը կրեն իրենց հոգիներուն մէջ: Մենք պատրաստ ենք դեռ տառապելու: Ան է որ կ'աղնուացնէ հոգին, գալիք նպատակին համար ...:

ՅՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ՊՈՒՏ Մ ՇԻՇԱՂ

Ի խաչ ուզեն զդա...

Յ. Օշական, զարտուղութեան ախոյեան մը դրականութեան մէջ, նշդրակը ձեռքին, տարիներ – լով պտոյտ տուած է Հայաստաններայց դրականու– թեան անդաստանին մէջ, պոկելով, յօտելով ճիւ– ղեր, չիւղեր: Երբեմն ալ տապալելով հաստաբուն ծառեր: Կարդ մը դրական համբաւներ, իրենց պատուանդաններէն վար առնելով, զլանի տակ հարթած է դանոնք:

Ժողովրդական դիւրամարս ոճի մեծապոյն թշնամի, չրջած է բերականութիւնն կոչուած խրտուիլակին կարգ ու սարքն ու օրէնքները ...

Ստեղծած է ոճ մը, որուն համար զօրաւոր ակռաներու պէտք կայ ծամելու համար:

Իր այս քրտնածոր ծառայութիւններուն վո - խարժէք, Սպղիմական վանքին մէջ, պաշտօնի կոչուեցաւ՝ անոքեմ վանական Յ. Օշականը, ուր տարիներու ճգնումին ի պատիւ, մտածեցին յո – բելեանով մը մեծարել զինք: Տօնել իր քառաս – նամեայ աշխատանքը՝ վերադաւութեամբ Երուսա- ղէմի կիւրեղ պատրիարքին:

Անշուշտ այս հանդիսութեանց մէջտղին, իր չուրջ պիտի բոլորուին, զրաբար մեծարդոյ անձ – նաւորութիւններ, որոնց մէջ, յորելեար Օշական, Պիզատոսի առջեւ կանդնած Յիսուսի մը պէս, մարիկ պիտի ընէ իր ցուցակ մեղացները՝ լուռ ու մունջ... Շատ բարի, չատ պեղեցիկ:

Բայց, եկուր տես, որ Յորելեանին իսկ նա – խանձող եւ քուն փախցնողներ կան աշխարհումս:

Ասոնք, իրարու մօտ, հաւաքուած՝ սրտա - չարժ ու հաւատարոյր բողոք–«դիմումնագիր» մը չարադրած են «Ամենապատիւ եւ Արժանընտիր Պատրիարքին Հայոց Երուսաղէմի, Տ. Տ. Կիւրեղ Սրբազան Արքեպիսկոպոսին» ուղղեալ:

Այս կրօնաբոյր խորագիրը, կերեւայ թէ՝ գործն է, ժամ ու խունկի ընտելացած տէրտէրցուի մը, մասնաւոր կերպով վարձուած՝ այս տողերը կերտելու համար, որ իր եանդի չոգին մէջ, կա– թողիկոսական պատուանուն «Տէր, Տէր»ով մը ալ վարձատրած է Իսրայէլեան Պատրիարքը:

Այդ բողոքագիրը, որ միչտն դարու հաւա – տացեալի մը մատ խածնել պիտի տար, կը չարու- նակուի այսպէս:

«Մենք քողոքս, ներկայացուցիչ Պէյրութի յա– ռաջդիմական (հառաջդիմակա՞ն) կազմակերպու – թենց եւ հայ մամուլի, հարազատ զաւակներ Հա- յաստանեայց առաքելական Մայր եկեղեցիին, ու– խես ենք որ մեր երկու կաթողիկոսներու կողմին, ունեցաւ իր արժանաւոր Պետր՝ յանձին Զերդ Սրբ– բազնութեան ...

Շարունակելով այս խնկարկութիւնը իրենց գործին յաջողութեան ի հաչիւ, անոնք, «կը ճանչնան Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը, իբր «կրօնական զգացումներու մաքուր եւ հայեցի դա- րաւոր աղբիւրներէն մին»:

Ալէլուիա օրթի: Եւ ընդ հոգւոյդ քում...

« Արդ, նկատի առնելով Պատրիարքութեան զուտ կրօնական հանգամանքը... Անոր հատատար– մութիւնը էջմիածնի Մայր Աթոռին նկատմամբ... կրօնասիրական (!) եւ ազգասիրական (!) նախան– ձախնդրութեանէ մղուած, խորապէս եւ վրդով – ուած...» են եղեր անոնք:

Հրդե՛հ կայ:

Ժառանգաւորաց Վարժարանի հայերէնի դա – սախօս Յակոբ Օշական, Հալէպի «Նայիրի» հան– դէսին մէջ հրատարակած է տողեր, որոնք «Պատ- րիարքութեան կոչումը արհատարող... ժխտա – կան կեցուածք մը կը պահէ» եղեր, հանդէպ Սո– վետ. Հայաստանի եւ էջմիածնի Մայր Աթոռին»:

« Այդ խռովարարական (!) արտայայտու - թիւններուն ետին, կը տեսնուին, հայրենիքի վա– րիչներուն եւ ներգաղթի դէմ անվստահութիւն եւ ժողովուրդին միտքը պղտորելու դատապարտելի ճիգ մը... եւ կարելի է եղեր «ազգադաւութիւն» ալ որակել այդ ընթացքը...»:

Վա՛յ, վա՛յ: Վա՛յ քեզ Օշական, ի՛նչ ահարկու ոճիր, ի՛նչ ապշակործան ընթացք: Այդ համեստ երեւոյթիդ եւ բարի վարժապետի դիմակիդ տակ, Հերակլէսի մը կամ Գողիաթի մը ուժ կը թաղցնես եղեր՝ ապշն ու հայրենիքը կործանելու ասպիճան:

Արդ, կը խնդրուի Ս. Բաղաքի Հայոց աթո– ռակալէն, որ «անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ, այս վտանգաւոր ուսուցիչը մեկուսացնելու իր պաշտօնէն...»:

Ես կ'առաջարկեմ պատուիրել Երուսաղէմի հայադործներուն, որ հայ չհայթայթեն Յ. Օշա- կանին, աղուոր դաս մը տալու համար իրեն...

Այդ յօդով, «պատկառանքով կը մօտենանք մեր հայ եկեղեցւոյ հարազատ զաւակները» ի համբոյր Սուրբ Աթոյն» Սրբազան պատրիարքին, եւ «կ'ստո- րագրեն ու կը կնքեն» այս քրիստոնէարոյր տո – ղերը:

Կարելի է աւելցնել, այս տողերուն տակ, Հրէ– լոյ սաճադրոնին Պիզատոսին ուղղած սա տողերը, «ի խաչ հան զդա, եթէ ոչ չես բարեկամ կայսեր»:

Ո՛վ սիրելի Օշական, քու ի՞նչ գործդ էր արեւե– լահայ արդիւնած գրական ցանկապատէն ներս նիզակ երկարել: Չէի՞ր դիտեր որ հոն, բոլոր դըր– չականները կատարելութիւն են եւ անքննադատե– լի... Արդ, ի՞նչ պիտի բանիս հիմա: Գոնէ արհեստ մը ունենայիր ձեռքդ:

×

Բայց չյուսահատինք: Կիւրեղ Պատրիարքը, նրբամիտ անձ մը, պիտի դիմէ էջմիածին, որ «Լուսաւորչի Աթոռ» պատուանշանը չնորհուի Յ. Օ– շականին՝ ի վարձ Հայաստաններայց Եկեղեցւոյ եւ կրօնքի մատուցած ծառայութեան:

Պէյրութի «կրօնասիրական եւ ազգասիրական նախանձախնդրութեանէ մղուած» այսօրուան անձե– րը, երէկ չէ առջի օր տակաւին, կրօնքը իբր մոր- փին եւ եկեղեցին ալ կոյր յետադիմութեան օջախ կ'որակէին: Այսօր, չնորհիւ Յ. Օշականի, կուգան ծնրադրել «ի համբոյր Սուրբ Աջոյն» Կիւրեղ պատ– րիարքին:

Վաղը անշուշտ, իրենց մէջէն, վարդապետ — ակբոյէր ձեռնադրուողներ ալ պիտի դանուին, ի պարծանս Ս. Եկեղեցւոյ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հայաստանի Համալսարանին

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Հայաստանի համալսարանի 25ամեակի տօնա– կատարութեան առթիւ, երեք նիստեր տեղի ունե- ցան, կարեւոր զեկուցումներով: Վերջին նիստին մէջ (ապրիլ 26) Գիտութեանց Ակադեմիայի ան – դամներէն Ա. Տէրտէրեան ներկայացուց «Լէոնին իբրեւ գրական քննադատ»:

Պրոֆ. Ա. Ղարիբեանի զեկուցումը կը չօշա– փէր հետեւեալ նիւթը,— «Ե՞րբ է հայ ժողովուրդի պատմութեան սկիզբը»: Զեկուցանողը մանրա – մասնօրէն խօսելով «Հայերու հնդեւրոպական ծա- գումի ունենալու լեզուաբանական հիմնաւորում – ների խախուտ լինելու մասին», ցոյց տուաւ թէ հայերէնի քերականութեան ամբողջկատուցուածքը սեմական, հայկական է, կազմաւորուած հայ ժո– ղովուրդի նախորդներու լեզուական դիտակցու – թեամբ: Դասախօսը լայնօրէն խօսելով հայ լե - զուի, բարբառներու եւ հայ ժողովուրդի կազմա – ւորման հարցերու մասին, եզրակացուց թէ մեր ժողովուրդը ամբողջացած է արտաչէսեան պետու- թեան ժամանակ (189 Ք. Ա.), այստեղէն ալ պէտք է սկսիլ հայ ժողովուրդի պատմութիւնը: «Այսպէ– սով Հայաստանի հնագոյն շրջանի պատմութիւնը պէտք է բաժանել երկու մասի,— Հայերի նախ - նիքներէ պատմութիւն, որ սկսւում է անյիշելի ժամանակներից եւ հասնում է երկրորդ դարը եւ հայ ժողովուրդի պատմութիւն, որ սկսւում է երկրորդ դարի սկիզբներից»:

× Նոյն յորելեանին առթիւ ցուցահանդէս մը բացուած էր, 13 բաժիններով, որ կը ներկայա – ցնէր համալսարանին հիմնարկութիւնը եւ պատ – մութիւնը 1920էն մինչեւ 1945: Այս առթիւ մաս – նաւոր ուշադրութիւն կը դրաւէին ականաւոր գիտ- նականներ Յ. Մանանդեանի, Լէոյի, Հ. Աճառեա- նի, Ա. Տէրտէրեանի, Գր. Ղափանցեանի, Ա. Ղա– րիբեանի, Ա. Սամուէլեանի եւ ուրիշներու գիտա– կան վաստակները:

× Երեւանի համալսարանին Բանասիրական ճիւղը նախապէս կը կոչուէր Արեւելեան Ֆակուլ - տէտ» եւ ունէր 18 ուսանող: Քանդրհինդ տարուան մէջ այս թիւը հետզհետէ աւելցաւ եւ այժմ առա– ջին դասընթացքին կը հետեւին 180 ուսանողներ, իսկ բոլոր դասընթացքներուն (կուրս) ուսանողնե– րու թիւը կը հասնի 450ի:

Հայ լեզուի եւ դրականութեան բաժինն ալ չոր – չանաւարտներէն չատերը արդէն դարձեր են հա - մալսարանի դասախօսներ եւ գիտական աշխատող– ներ: Ռուս լեզուի եւ դրականութեան բաժինը բացուած է 1938ին: Այս բաժնին մէջ բոլոր դա – սախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ռուսերէն: Կ'ուսանին ոչ միայն Հայեր, այլեւ Ռուսեր, Ուկ– րաինացիներ, սպիտակ Ռուսեր եւ Ա. Միութեան ուրիչ ժողովուրդներու պատկանող մարդիկ: Եւրո- պական լեզուներու եւ դրականութեան բաժինն ալ բացուած է 1938ին, եւրոպական լեզուներու մաս– նագէտ բանասէրներ պատրաստելու համար:

Արեւելեան լեզուներու եւ դրականութեան բաժինը բացուած է 1940ին, պարսկերէն եւ արա – բերէն լեզուներու չրջանով:

Բանասիրական համալսարանին մէջ կը դոր – ծեն ութ ամպիոններ, մանկավարժական լաւագոյն ուժերով: Քսանրհինդ տարուան չրջանաւարտնե - րուն թիւը կը հասնի 500ի: Այս ամպիոններուն մէջ բացի ուսումնական – մանկավարժական աշխա – տանքներէ, մղում կը տրուի նաեւ գիտական – հե- տազօտական աշխատանքներու:

Շուտով կ'աւարտին հետեւեալ գիտական աշ – խատութիւնները, որոնք իրենց հեղինակներուն կողմէ պիտի պաշտպանուին իբրեւ դոկտորական դիսերտացիաներ (աւարտաճառ).— Գ. Սեւակի «Արեւելահայ աշխարհաբարի պատմութիւնը», Ռ. Յովհաննէսեանի «Հայ քննադատական միտքը ռուս գրականութեան մասին», Լ. Պետրոսեանի «Հայ – եւրոպական գրական կապերը», Ս. Արէշ- եանի «Ռուս – հայկական գրական կապերը», Ս. Բազեանի «Յակոբ Պարոնեան», Ս. Ղազարեանի «Մ.Լ.ին հայերէնի պատմութիւնը», Ռ. Մելքում – եանի ռուսերէնի եւ հայերէնի համեմատական քե- րականութիւնը», Ն. Դաբաղեանի «Յովհ. Թու - մանեան» եւն.:

ՆԱՐԵԿԱՑԻ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

Համալսարանը արդիւնաւոր աշխատանքներ կատարած է հայ գրականութեան ուսումնասիրու– թեան մէջ: Այս առթիւ կը յիշուի Մ. Մկրեանի աշխատութիւնը Գրիգոր Նարեկացիի մասին: Գոր– ծը կը բաղկանայ երկու զլուխներէ ,— ա) «Հայ գրականութիւնը Նարեկացուց առաջ», բ) «Նարե- կացու Մատեան ողբերգութեանը»: Հեղինակը ժխտելով այն սխալ կարծիքը որ Նարեկացիի բա – նաստեղծութիւնը կը կապէ արաբական ազդեցու – թեան հետ, կը ջանայ ապացուցանել ոչ միայն մեր չարականներու, այլեւ պատմական ու ճառա– կան գրականութեան ակնբախ ինքնուրոյնութիւնը որ չատ աւելի կապուած է հայ ժողովրդական ստեղծագործութեան, քան թէ որ եւ է արտաքին ազդեցութեան հետ:

«Մարդուն ողբերգութեան» մասին խօսելով, հեղինակը կը հակաճառէ այն քննադատներուն ո- րոնք անոր մէջ ուրիչ բան չեն տեսեր բայ ի նեղ մտքով ըմբռնուածմխաիքականութենէ զոր կըկա– պէն «քայքայուղ ֆէոդալիզմի հետ» (աւատա – կանութիւն) եւ Նարեկացիին ողբը կը յայտարա- րեն յետադիմական: Ընդէլսի վրայ հիմնուելով, հեղինակը «ցոյց է տալիս որ միջնադարեան միս - տիցիզմը որոշ պայմաններում առաջաւոր մտածո– ղութեան բնոյթ է կրել: Մկրեանն ապացուցում է որ Նարեկացին իր երկի մէջ զովերգել է մարդու յաղթանակը եւ դրանով ստեղծել հումանիզմի հրա- հրող մի կոնցեպցիա (ըմբռնում), ըստ որում մարդ արարածը իրաւունք ունի երջանիկ լինելու համար: Բայց այդ երջանկութեան առաջ ծառա – նում են խոչընդոտներ, որոնք երբեմն տխրու – թեամբ են լցնում մարդու հոգին: Սակայն Նարե- կացին լաւատեսութեամբ է նայում ապագային եւ հաւատում ժողովրդի փրկութեանը»:

Ակադեմական Ա. Տէրտէրեանի տեսութեամբ, Մ. Մկրեանի գործին «գիտական մեծ արժէքն այն է որ հեղինակը կապում է Նարեկացուն իր պատ- մական էպոխայի հետ (դարաշրջան) եւ նրա հա– մակ ստեղծագործութիւնը դիտում է իբրեւ ար - տացոլում հայ երկրում տիրող սոցիալ–քաղաքա – կան պայմանների: Իր ժամանակը ուշեղ ապրե - լով, Նարեկացին դառնում է բոլոր ժամանակների քաղաքացի»:

Երկրորդ կարեւոր աշխատութեան նիւթը առ – նուած է հայ հին պատմութենէն եւ կը կոչուի «Ներսէս Շնորհալին եւ նրա ստեղծագործութեան հայրենասիրական մոտիվները»: Հեղինակը՝ Ա. Մկրտիչեան, կ'ապացուցանէ եղիչէի եւ Շնոր – հալիի հայրենասիրական աշխարհահայեացքին համամասնութիւնը: Երկուքն ալ կոփ են յայտա– րարած օտար բռնակալութեան դէմ, բարձր ոգե– որութիւն ստեղծած հայրենիքի ազատութիւնը պաշտպանելու համար, ներբողած են ազատագրա– կան պայքարը, արհամարհած՝ մահը եւ քայերու հերոսութիւնը հռչակած են անմահութիւն: Ցետոյ կը ցուցնէ Շնորհալիի ստեղծագործութեան կապր յետագայ աշխարհին գրականութեան հետ, եւ մասնաւորապէս կը ծանրանայ անոր հանելուկնե - րուն վրայ որ սերտ կապ ունին ժողովրդական ստեղծագործութեան հետ. կը չեչտէ նաեւ չարք մը առակներու հայրենասիրական բովանդակու – թիւնը: Շնորհալին արժեւորած է նաեւ Տօրքի եւ Տրզատի տիպարներու օգտագործումը: Հեղինա - կին կարծիքով, «թէ՛ աշխարհաբար լեզուի գործա– ծութիւնը եւ թէ յիշուած հայրենասիրական տեն– դենցիան (ձգտում) Շնորհալու հանելուկներն ու առակները զարձնում են ժամանակի էպոխային (դարաշրջան կազմող) երեւոյթներից, պրոկրե - սիվ (յառաջդիմական) քայլերից մէկը, որ հետա– գայում մեծ արձագանգ է գտել եւ հէնց իր դա – րում ստեղծել յատուկ գրական չկոլա (դպրոց), անմահացնելով իր հիմնադրին»:

Առաջին անգամ է որ հայ գրական քննադա - տութեան մէջ հեղինակը Շնորհալիի հրապարակա– խօսութիւնը կը կապէ իր ժամանակի քաղաքական կեանքի եւ անտեսական խնդիրներու հետ:

Միւս երկու աշխատութիւններէն մէկն է Ս. Բազեանի «Սահեան Ոսկան»ը, երկրորդը՝ Գ. Սահ– փանեանի «Արփիարեանի ստեղծագործութիւնը»: երկուքն ալ նորութիւններ, չատ մը տեսակէտնե - րով: (Ս. Հ. 25 Ապրիլ):

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՄԱՐ ԽԱՅԵԱՄԻ ԱՆՏԻՊ ՔԱՌԵԱԿՆԵՐԸ (Թարգմանութիւն հին ձեռագիրներէն): Պատկե – րազարդուած պարսկահայ նկարիչ Սեդրուդինի կողմէ (Դարվիչ): Մաս մըն ալ Յիրանսերէնի թարգմանուած: Հեղինակ՝ Արամ Զարըզ - Վահա – նեան: Տպ. Փարիզ:

ՎԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ, Յ. Օշականի, յաւելուա – ծով մը՝ Թուղթ առ Երեման, Ա. Ծառուկեանի: Մա– տենաշար Նայիրի Թիւ 2, Հալէպ, 1946: Գին 13 չիլին: Հասցէ.— A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie): Այս այն գիրքն է որ անճոռնի պայքարի մը դուռ բացաւ Յ. Օշականի դէմ:

Յուղարկաւորութիւն Հմայեակ Թոսարովեանի

Ուրբաթ օր տեղի ունեցաւ մեր ողբացեալ բանկամին՝ ծանօթ իրաւագէտ Պ. Հմ. Թոսբովեանի ազգ. յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Դագաղը զրուած էր ջեղ մահարեմի մը վրայ, զարդարուած բազմաթիւ ծաղկեպսակներ – րով:

Կրօնական արարողութենէն վերջ, դամբանականները խօսեցան Պ. Արշակ Զօպանեան եւ ընկեր Հր. Սամուէլ, ի վեր հանելով հանգուցեալին արժէքը իբրեւ տաղանդաւոր իրաւագէտ եւ հմուտ դասախօս Պոլսոյ Իրաւագիտական Համալսարանին, ինչպէս եւ անոր ազգօգուտ գործունէութիւնը հանրային կեանքի մէջ: Թոսբովեան վարած է բազմաթիւ ազգային դատեր, մեծ յաջողութեամբ: Ունի աշխատութիւններ միջազգային իրաւաբանութեան մասին: Ֆրանսերէն, դամբանական մը կարդաց Պ. Տիգրան Զայեան, չեչտելով հանգուցեալին արժանիքները:

Արարողութիւններէն վերջ հանգուցեալին մարմինը փէռ Լաչէզի գերեզմանատունը փոխադրուելով, ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամբարանին մէջ: Յուղարկաւորութեան ներկայ էին նաեւ օտար բարեկամներ:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ կազմութեան համար խոր – հրդակցութիւնները կր չարունակուին երեք մեծ հոսանքներուն մէջեւ: Կացութիւնը պիտի պար – զուի երեքշաբթի օր, երբ կը դումարուի Սահմանադիր ժողովը: Ժողովրդական Շարժումը տրա – մադիր է սառնձնելու վարչապետութիւնը: Համագործակցութիւնը հաւանած է մասնակցիլ նոր կառավարութեան, իսկ ընկերվարական – ները վերապահ դիրք մը բռնած են առ այժմ, սպասելով իրենց բացառիկ ժողովին որոշման: Ժողովրդականները ծրագիր մը կը պատրաստեն նոր կառավարութեան համար:— Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը պահանջեց անմիջապէս ժողովի հրաւիրել աշխատավարձի յանձնաժողովը: Մէկ ամիս վճարովի արձակուրդ պիտի տրուի 18էն վար բանուորներու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի անթելը խտօրէն քննադատեց Պապը, ամբաստանելով իբրեւ Ֆաշական: Այս առթիւ կ'ըսէր թէ ան ճնշում կը բանեցնէ Ֆրանքայի եւ Իտալիոյ ընտրողներուն վրայ: «Իվվեստիա» կը գրէ թէ Վատիկան «երբեք իրար չհանգսաւ այն սեւ օրերուն երբ Ֆաշական դերութեան վտանգը կախուած էր Եւրոպայի վրայ, երբ քաղաքներ եւ գիւղեր կը քանդուէին եւ միլիոնաւոր կիներ եւ մանուկներ կը ջարդուէին անողոքմտաբար: Երբ Հիթլէր պատրաստէնէ պատութիւն կը գլորէր, Վատիկան ամէն բան փորձեց տկարացնելու համար հակահիթլէրական պայքարը» եւն.: Մոսկուայի անթելը կը չարունակէ քննադատել նաեւ բրիտանական քաղաքականութիւնը, պնդելով թէ «անկախութիւնը» բառ մըն է արեւմտեան ազդեցութեան համար եւ կը ծառայէ «աշխարհակալ դիւանագիտութեան»: Այս առթիւ կր հեղնէ Անդրյոդանովի եւ Եդիպտոսի կեղծ անկախութիւնը:

ՏԱՍԸ ՄԻԼԻՈՆ այրեր եւ կիներ փողոց թափած էին երէկ Լոնտոնի մէջ, ոտնելու համար Ցաղթանակի տարեդարձը (8 Յունիս): Հարիւր հազարաւոր Անգլիացիներ Լոնտոն խուժած էին եւ անհնարինթուի թափոր մը կազմուեցաւ այս առթիւ: Առտուան ժամը 10ին թագաւորը պալատէն մեկնեցաւ, մասնակցելու համար զօրահանդէսին: Զարմանազան ժողովրդային խրախճանքներ տեղի ունեցան դիշերը:— Եդիպտոսի մէջ ընդհ. գործադուլ եւ սուգ հռչակուեցաւ այս միւնոյն առիթով, բողոքելու համար «Անգլիացիներու ոճիրներուն դէմ»: Կառավարութիւնը դրաւեց «էլ Միսրի» թերթը որ խմբագրական մը դրած էր հետեւեալ խորագիրներով.— «Վաղը՝ յաղթանակի օր Լոնտոնի մէջ. սուգ եւ ընդհ. գործադուլ Եգիպտոսի մէջ»:

ԻԲՐԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼ եւ լրտես ձեր – բակալուեցաւ զօր. Կիյեսմ, անդամ Փէթէնի կառավարութեան: Ամբաստանեալը, որ 59 տարեկան է, պատերազմի վիրաւոր եւ հրամանատար Պատուոյ Լեգէոնի, առժամապէս ազատ արձակուեցաւ, ժամերով հարցաքննուելէ վերջ: Ներքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն զօրավարը իրրեւ գերման գործակալ ծառայած է տարիներով, գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած զօրավարներ տը Լաթր տը Թասենիի եւ Ժիւէնի մասին եւն.: Զօր. Կիյեսմ «Choc» թերթը կը հրատարակէր պատերազմէն առաջ եւ անդամ էր երկու Ֆաշական կազմակերպութենց:

ՉԵՐՔԱԿԱԼՈՒԵՑԱԻ 41 տարեկան Գերմանացի մը, Ռիխարդ Քրնսթման, իրրեւ պատերազմի ոճրագործ: Ամբաստանեալը Քանի մէջ հաստատուած էր իրրեւ առեւտրական եւ կ'ամբաստանուի թէ Դիմադրական Ճակատի կեղծ կորիզ մը կազմելով, ծուղակը ձգած է 83 անգլիացի օդաչուներ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը արգիլեց գիւղական կուսակցութիւնը որուն նախագահն է դեր-վարչապետը, Միքոլայչիկ:

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Լիոնի Օփերայէն)

16 Յունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: *Յայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Սամուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի*, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69 :

Ազգ. մեծ երգասօն

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Յունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփերային մէջ: Յայտագիրը կը կազմեն.—

1. *Հայկական պատարագը 7 ձայնով (երդչախումբ): 2. Հերոսի մը կեանքը (մեծ օրքէսթր, երգչախումբ եւ մեներգ): 3. Հայկական համանուագ (մեծ օրքէսթր): Կը դործադրեն Օփերայի նուագախումբը եւ Ռատիոյի երգչախումբը*, 110 *մասնագէտ արուեստագէտներով: Տոմսերու համար դիմել՝ Ե. Եաւրուեան*, 23 rue Senac, Tél. L. 25-27: *Մ. Մալաքեան* 3 bld. Théodor Thurner, Tél. L. 09-02: *Ե. Արմէն* 39rue St. Savournin, tél. G. 76-83: *Ս. Տիրատուրեան*, 2 rue Philippe de Gérard *եւ կեդր. Յանձնախումբի անդամներուն* :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ մօտկլիսթ կին մը կարի եւ աշխատանոցի համար: Ներկայանալ առաւօտները Maison Mina, 32 rue des Annelets, Paris (19), Métro Botzaris *կամ* Place des Fêtes:

.ՃԱՇԱՐԱՆ ԻՏԷԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini, 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել արեւելեան համեղ կերակուրները
ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՑՑԵԼԵՑԻՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ
AU CHAPON FIN Restaurant Bar*ը*
փոխադրուած է 18 Marché des Capucins
Gare de l'Est, Marseille *Հեռաձայն* C. 02-43

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE
Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ – կարասիներու մեծ վաճառատունը: Խիստ մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:
կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալգասեաճ բամպակեղէններու, պօնեթ-ըրրիի մեծաքանակ վաճառում: Ապսպրանքները կ'ընդունուին ճամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն **6-54**:
ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՔՄԱՆԵԱՆԻ
71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրածեւ մեքենասներով մաքուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դիմել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնել կամ ծախել առաջ դիմեցէք՝
ՇԱՀԱՆ ՄԱՐԵԱՆԻՆ
Դուք էֆ որ պիտի շահիք
3 Villa Monceau, Paris 17, *Հեռաձայն* Wag. 13-95

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, խաղաղելու համար հայմամայնական եւ միապետական հրոսախումբերու գործունէութիւնը: Զինուորական տեսակներ պիտի կազմուին Եպիրոսի, Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ:

ՄԱՁԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, չարաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: *Երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Կը խօսին՝*

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, ջութակի վարպետը (Փարիզէն) եւ Օր. ՔՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, Պէյրութէն (դաշնակ): Մուտքը ազատ է:

ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ Մայիս 28ը այսօր, կիրակի, ժամը 3ին, թաղապետութեան սրահին մէջ: Կը խօսի Պ. ՀՐ. ՔԱԼՈՒԵԱՆ: Կառախումբ Gare du Nordէն *ժամը 2.15ին:*

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ՄԱՃԻ Ժ. Պատգ. ժողովը Ցունիս 14ին, 15ին, 16ին եւ 17ին: 38 Bld. Raspail:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ.— Պ. Գրիմիթէլ հրաւիրուած է Փրանսական կազմակերպութեան մը կողմէ բանախօսելու Հայկ. Միատեղագրութեան մասին: Պ. Էտուար Սազի պիտի խօսի վիբրօպր Հիւկոյի սէբր նիւթի չուրջ: Կը նախագահէ Տօքթ. Ժիվէի: 12 Ցունիս, չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Սալ որ ժէոկրաֆիք, 184 bld. St. Germain, (*մէթրօ* St. Germain des Près): *Մուտքը ազատ է:*

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ.— Դպրոցական հանդէս, նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան, Ցունիս 12ին, իրիկուան ժամը 8ին, Սինէմա վառիէթէի մէջ: Նուէրներ պիտի տրուին բոլոր աշակերտներուն: Մուտքը ազատ է:

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ցունիս 9, կիրակի ժամը 20.30ին Salle d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna (métro Iéna, *նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ* Տէր եւ Տիկին Մարմարեանի, Պ. Պ. Թոսունեանի եւ Շահումեանի:

Առաջին անգամ բլլալով փարիզահայ հասարակութեան կը ներկայանայ Ազնաւորեան ընտանիքը իր զաւակներով երգելու համար կովկասեան եւ Ֆրանսերէն երգեր: Երգախառն պատկերներ Սայթ Նովայէն, Աննէչէն, Սօս Վարդիթերէն, Ա. Չուղ Ճիւանէն, Պերճ Պռոչեանէն, Իսահակեանէն, Թումանեանէն, Ռօշ եւ Ազնաւոր իրենց յօրինած երգերով: Երաժշտութիւնը կը ղեկավարէ Պ. Արա Պարթեւեանը:

Տոմսերը Ազնաւորի մօտ, 22 rue Navarin, Paris (9) :

Մնացեալ տոմսերը ստանալ ուղղակի կիշէէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ
Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծամասնակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիքաշ-վէռք, իզմիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն:
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES **(Gros, demi gros)**
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէնութեամբ Տ. ԼԷՄԱՆ եւ Գ. ՕՖԱՐԱՆՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔՖմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Շաբաթ-կիրակի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1928 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 12 JUIN 1946 Չորեքշաբթի 12 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4722-Նոր շրջան թիւ 361 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿՆ ԻՐ ԲԱԺԻՆԸ

Ո՛րքան պիտանի դիտելիքներ Բարեգործականի Մայիս 10 թուակիր զեկոյցին մէջ, զոր ամփոփեր էինք վերջին համբաւքականով :

Դեռ նոր կը սկսի ներգաղթը, առաջին առթիւ Իրանէն եւ Սուրիա – Լիբանանէն : Բայց արդէն հասած տեղեկութիւններն ու թուանշանները կը հաստատեն թէ արտակարգ ճիգի մը կը կարօտինք :

Այն ատենն որ, Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը հարկ դատեր է հեռագիր մը ուղղել Երեւան եւ որոշ տեղեկութիւններ ուզել, «չէ՞ տեսնուիլ նաեւ թէ գաղութահայութեան միջոցները դուցէ պիտի չբաւեն այսքան բազմածախս գործ մը գլուխ հանելու» :

Նորէն կարդացէք թուանշանները.— կ'առաջադրուի այս տարի Սուրիա - Լիբանանէն ընդունիլ մինչեւ 20.000 հոգի : Մարդ գլուխ ծախք պիտի ըլլայ հարիւր լիբանանեան ոսկի կամ 48 տոլար : Ուրեմն, 20.000 × 48 = 960.000 տոլար :

Իրանէն պիտի ընդունին 16.000 հոգի, մինչեւ հոկտեմբեր, ընդհ. ծախք՝ 425.000 տոլար :

Այս երկու գաղութներուն համար կը նախատեսուի համադրումար 1.385.000 տոլար ծախք : Առ հաշիւ թէհրան գրկուած է 70.000, Սուրիա – Լիբանան՝ 100.000 տոլար :

Յունաստանի մէջ արձանագրուած են 10.000 հոգի, Պուլկարիոյ մէջ՝ 15.000 : Դեռ չենք յիշեր Ռումանիան :

Մէս կողմէ, Լիբանանի ներգաղթի կոմիտէն կը յայտնէ թէ Բարեգործականը պէտք է ջանայ «դնոյ 15.000 հոգիի հագուստեղէնը եւս ճարել » : Ուրիշ հեռագրով մը կը խնդրեն հագուստ - կապուտ գրկել Պաթում, 7000 ընտանիքի համար :

Արդ, Բարեգործականի կեդր. վարչութիւնը Ամերիկայի մէջ պիտի հանգանակէ մէկ միլիոն տոլար, որով իր վրայ դրուածպարտականութեանց «հազիւ մէկ փոքր մասը միայն պիտի կրնայ լրացուցել» : Այն ալ եթէ յաջողի անմիջապէս հաւաքել այդ գումարը :

Անուշա ամբողջ հոգը միայն Ամերիկայի վրայ չի՛նայր : Մէս գաղութներն ալ պէտք է իրենց պարտականութիւնը կատարեն նոյն սրտցաւ յօժարութեամբ : (Ցունահայ գաղութը, կրկնապէս դժբախտ, հանգանակութիւն բացած է 50.000 տոլարի համար) :

Եթէ բոլոր գաղութները միանան եւ արտակարգ ճիգ մը թափեն, պիտի կրնա՞ն չյաղթել «այս ահագին գործը» :

Դժուար է պատասխանել : Բայց եւ այնպէս, ոչ մէկ ընկրկում :

Կը գտնուինք հիմնական եւ պատմական ձեռնարկի մը առջեւ, եւ պարտաւոր ենք անկարելին փորձել, զայն գլուխ հանելու համար : Մէեւոյն տեսնելով թէ խորհրդային իշխանութիւնը ուրիշ դիւրութիւններ ալ պիտի ընծայէ (ձրի չգնաւ եւ չդեկտաք եւայլն, որոնք պետական գործեր են) :

Գալով հանգանակութեանց, անոնց յաջողութիւնը կախում ունի կարդ մը պարագաներէ.—

1. Պէտք է վերջ տալ Ներգաղթի կոմիտէներու մէջ հաստատուած սմսեղուկ հաւատաքննութեան, աւելի լայն հիմերու վրայ դնելով գործը : Զանգան երեւելի կամ աներեւոյթ անհատներ, ինչ արժէք ալ ներկայացնեն, չեն կրնար վստահութիւն ներշնչել եւ գործ արտադրել, առանց իրենց կրնան ունենալու իրական կազմակերպութիւնները :

2. Գաղութներու մէջ եղած իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն եւ Միութիւն, եւ մասնաւորապէս Հայր. եւ Վերաչինաց Միութիւնները պէտք է որոշ գումարներ եւ ձեռնարկներ յանձն առնեն : Անուշա իւրաքանչիւրը համաձայն իր կարողութեան :

3. Իւրաքանչիւր գաղութ պէտք է իր առաւելագոյնը փորձէ, փոխանակ աչքերը դէպի Ամերիկա կամ Եւրոպա ուղղելու : (Ինչ մը զարմանալի կը թուի որ Իրանէն 425.000 տոլար կը պահանջեն, մոռնալովիրենց մեծագումար հարստութիւնները) :

4. Մենք ալ համաձայն ենք որ ուրիշ հանգանակութիւններ չկատարուին տարբեր նպատակներով, եւ բոլոր աղբիւրները հոսին Հայրենագործի միութիւնները : Դոնէ մինչեւ մէկ տարի :

5. Մեր գաղութին մէջ բուն ներգաղթը յառաջիկայ տարուան կատարուած ըլլալով, այժմէն պէտք է կազմակերպել ընդհ. հանգանակութիւնը : Ոչ միայն այստեղէն գացող կարօտեալներու, այլեւ իրապէս անճար գաղութներու համար : Հանգերձեղէնն ալ՝ առանձին :

Շ.

Ներգաղթի առաջին շոգենաւը

Անհատական նամակէ մը կ'իմանանք թէ ներգաղթի առաջին շոգենաւը Պէյրութէն պիտի մեկնի Յունիս 17ին : Կառավարութիւնը կը խորհի այս տարի Սուրիա-Լիբանանէն ընդունիլ 20.000 հոգի, մեծագոյն մասը կարօտ դրամական եւ նիւթական աջակցութեան : (Մարդ գլուխ 48 տոլար ծախք) :

Ինչպէս յայտնի է, փոխադրութիւնը պիտի չարունակուի մինչեւ Հոկտեմբեր :

Մանր լուրեր Հայկ. կեանքէ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ եկեղեցական պատակոտմբ վերջացած ըլլալով, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 1946 Ապրիլ 11 թուակիր կոնդակով մը վաւերացուցած է համաձայնութիւնը : Այս առթիւ կ'ըսէ. — «Կ'օրհնենք համայնքը եւ կղերը եւ կ'աղօթենք իրենց միաբանականութեան զօրացման եւ տեւականութեան համար» : Այս գործին մէջ կարեւոր դեր կատարած է Գարեգին արք. Խաչատրեան, Հարաւային Ամերիկայի կաթող. պատուիրակը : Կաթողիկոսը կը հրաւիրէ Ամերիկայի առաջնորդ Տիրան եպիսկ.ի փոխադրել Գէորգեան ճեմարանի 11 սաներու տարեկան ծախքը, 5500 տոլար :

ՊՈԼՍՈՑ պատր. տեղապահը, Գէորգ արք. Աբրահեան վերջերս դատ բացած էր Աղգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան դէմ, Նարոյեան պատրիարքի թողած դումարներուն առթիւ : Վերջին թղթակցէն կ'իմանանք թէ պատր. տեղապահը տեղի տալով հանրային կարծիքին առջեւ, յանձն առած է հրաժարիլ դատերէն եւ իրենց օրինաւոր ակերուն վերադարձնել դրամները :— Մարմարա կը դրէ թէ Անգարայէն երկու սնոտի եկեղեցական պարբերական գրկուած են Պոլիս, բայց պատր. տեղապահը դադրեցուցած է հրատարակութիւնը : Ուրեմն Իտալիան առեւ մըն ալ անորոշութեան մէջ պիտի մնայ : Այս պատճառով Թադարոն ալ յետաձգեց իր մեկնումը : Կառավարութիւնը նոր յորդոր մը ուղղեց Ժողովուրդին, որպէսզի հանդարտ կենան : Կիրքերը բորբոքած են նորէն : Միապետականները զօրաւոր կուսակցութիւն մը կը կազմեն, միապետութիւն հաստատելու համար : Իտալիոյ մէջ : Բայց Թադարոն ալ հակառակ է այս չարժումին, որ կրնայ երկրի բաժնել երկիրը :

ՎԵՑ ՄԻԼԻՈՆ ֆրանքի կեղծ թղթադրամներ (հազարնոց) որոնք Անգլիոյ մէջ տպուած են, բռնուեցան Ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ :

Սահմանադրժողովիբացումը եւ նոր դաւիճը

Երէկ, երեքշաբթի, ժամը 3ին տեղի ունեցաւ երկրորդ Սահմանադիր Ժողովին բացումը : Կը նախագահէր Պ. Մարսէլ Քաշէն, իբրեւ երիտասարդ անդամը, շրջապատուած վեց երիտասարդ անդամներով : Բացման ճառէն վերջը, ընտրուեցան այն յանձնախումբերը որ պիտի ստուգեն ընտրական տեղեկագիրները : Հինգշաբթի կամ ուրբաթ պիտի կատարուին վաւերացումները կամ բեկանումները : Երբ անդամներուն կէսէն մէկ աւելին վաւերացուի, ժողովը պիտի ընտրէ իր վերջնական դիւանը, գործողութիւն մը որ կրնայ տեղի ունենալ այս շաբթուան վերջը կամ յառաջիկայ շաբթուան սկիզբը : Ապա պիտի կատարուի նոր վարչապետին ընտրութիւնը : Ժողովրդական – Հանրապետական Շարժումը (M. R. P.) ստանձնած է նոր կառավարութեան կազմութեան պատասխանատուութիւնը եւ վարչապետութեան համար թեկնածու կը ներկայացնէ արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, որ ազատագրութեան պայքարին ատեն նախագահն էր Դիմադրական Ձակատի Ազգ. Խորհուրդին եւ «ամէնէն իրաւասու անձը կը համարուի գլուխ հանելու համար հանրապետականներու ամենալայն միութիւնը» :

Ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ. Խորհուրդը բացառիկ ժողով գումարելով շաբաթ եւ կիրակի, 939ի դէմ 3375 ձայնով որոշեց մասնակցիլ նոր կառավարութեան : Երեք շրջաններ կ'առաջարկէին չմասնակցիլ, բայց ընդհ. քարտուղարը բերանացի բանաձեւ մը առաջարկեց, որուն համաձայն ստուար մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ մասնակցիլ, բայց չընդունիլ վարչապետութիւնը :

Ժողովը քննեց նաեւ Աչխատանքի Դաշնակցութեան առաջարկը՝ աշխատավարձի եւ թոշակներու յաւելման մասին եւ որոշեց որ կառավարութիւնը պէտք է յարմարցնէ կենսական պէտքերուն, միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէ, որպէսզի յառաջիկային յուսախաբութիւններ չծագին, դիներու նոր անհաւասարակշռութեամբ կամ թղթադրամի «մահացու աճումով» : Կուսակցութիւնը համաձայն է որ կառավարութիւնը անյապաղ ժողով մը գումարէ յարեւմտեան 1936ի կարգադրութեան (Մաթինեօնի համաձայնութիւն), մասնակցութեամբ կառավարութեան, բանուորներու եւ գործատէրերու ներկայացուցիչներուն, քննելու համար անհետեւական կեանքը,— աշխատավարձ, ապրուստի դիներ, արտադրութիւն եւ դրամ : Ժողովը որոշեց նաեւ ուժ տալ քարոզչական պայքարին, որպէսզի «ընկերվարական մտածումը ամէն օր թափանցէ բոլոր շրջանակներուն մէջ» : Սահմանադիր Ժողովի ընկերվարական խմբակցութեան նախագահ վերընտրուեցաւ մեր բարեկամը, Պ. Edouard Depreux :

ՄԵԾ ՄԻՒՖԹԻՆ ՓԱԽՍԻ

Անգլիոյ բողոքը Թրանսյայի դէմ

Երուսաղէմի հաշակաւոր Մեծ Միւֆթին, Համ Ամին Հիւսէյնի, որ Փարիզի շրջակաները կը բնակէր (Ռամպույէ), ենթակայ թէթեւ հսկողութեան մը, անհետացած է երեք - չորս օր առաջ, խորհրդաւոր պարագաներու տակ : Այս առթիւ թերթերը չընդալից լուրեր կուտան, գրելով թէ Միւֆթին Դամասկոս հասած է ամերիկեան օդանաւով մը, մասնակցելու համար Պլուտանի արաբական համագումարին :

Այս խորհրդաւոր անհետացումէն անմիջապէս վերջը, Փարիզի բրիտանական դեսպանատունը բացատրութիւն պահանջեց Ֆրանսական կառավարութենէն : Պաշտօնական շրջանակները լուռթիւն կը պահեն, բայց տեղական թերթ մը կը գրէ թէ ոստիկանական վերատեսչութեան օտարականներու բաժնին կարեւոր պաշտօնատարներէն մէկը պաշտօնանկ եղած է : Le Monde, կիսապաշտօնական օրկանը, դիտել կուտայ թէ Միւֆթին կը բնակէր անգլիական շրջանի մը մէջ, թէ իր բնակարանը շրջապատուած էր անգլիական զօրանոցներով եւ զինուորական դրամեենեակներով եւ կ'աւելցընէ.— «Եթէ Մեծ Միւֆթին Ֆրանսայէն մեկնած է, խնդիրը այն է որ Փարիզի թէ Լոնտոնի մէջ ոչ մէկը իրապէս կ'ուզէր ընդդիմանալ իր մեկնումին» : «Տէյլի Մէյլ» զարմանալի դանելով այս մեկնութիւնը, դիտել կուտայ թէ անգլ. կառավարութիւնը միշտ այն կարծիքն ունէր թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը թոյլ պիտի չտայ որ Միւֆթին հեռանայ Ֆրանսայէն, դոնէ առանց անգլ. կառավարութեան հետ խորհրդակցելու : Յետոյ, արտաքին նախարարը հաւատացած էր թէ Միւֆթին պիտի պահուի Փարիզի մէջ :

Մեծ Միւֆթին, որ սերտ գործակցութիւն ունեցած էր Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ վարիչներուն հետ, 1944ի աշնան ձերբակալուեցաւ Զուիցերիոյ սահմանագլուխին վրայ, Ֆրանսական բանակին կողմէ եւ Փարիզ փոխադրուեցաւ : Կը կարծուէր թէ անոյին բանտարկութեան դատապարտուած է, բայց քանի մը ամիս առաջ Ֆրանսական կառավարութիւնը յայտնեց թէ ազատ կը պտտի : Անգլ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հետաքրքրական տեղեկութիւններ Թուրքիայեն

Մայիս 10ի թիւին մէջ St. Louis Globe-Democrat թերթը հրատարակած է իր թղթակից Լ. Ս. Շափիրոյի Անդարայէն ղրկած մէկ խոհ հետաքրքրական թղթակցութիւնը, որուն մէջ չահեկան տեղեկութիւններ կան Թուրքիոյ ռազմական պատրաստութիւններու եւ մտայնութեան մասին:

Լ. Ս. Շափիրո, որ միաժամանակ North American Newspaper Allianceի ալ թղթակիցն է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, կը հաղորդէ թէ՝ ինք վերջերս պատեհութիւն ունեցած է պտըտելու Պոլսոյ ու Անդարայի շրջակայքը մօտ 40 մղոն խորութեամբ եւ դիտած է հոն այնպիսի մեծ ռազմական պատրաստութիւններ, զոր ուրիշ ո եւ է տեղ չէ տեսած, բացի Անգլիայէն 1944ի գարնան, երբ հոն անգլեւամերիկեան բանակները կը պատրաստուէին Եւրոպա ներխուժելու:

Թղթակցին ուշադրութիւնը գրաւած են անգլիական ու ամերիկեան զինուորական բազմաթիւ օդանաւերը, անգլիական ու ամերիկեան մարզիչներն ու մասնագէտները, որոնք կը վարժեցնեն Թուրքերը արդիական զէնքերու եւ գործիքներու գործածութեան: Թղթակցին վրայ մասնաւոր տպաւորութիւն է ձգած թրքական ամէն տեսակ զօրքերու բազմութիւնը թէ Պոլսոյ եւ թէ Անդարայի շուրջը:

Պատերազմական այս արտակարգ պատրաստութեանց չարժառիթն ու նպատակը հասկնալու համար, Լ. Ս. Շափիրո դիմած է Թուրքիոյ վարչապետ Շիւքրիւ Սարաճօղլուին, որ եւ տուած է իրեն չարք մը բացատրութիւններ: Ան ըսած է ի միջի այլոց.

— « Մեր բաղաքականութիւնը մէկ թիզ հող չտալ ոչ բշնամիի եւ ոչ ալ բարեկամի»:

Թուրք վարչապետը հասկցուցած է միաժամակ, որ իրենք պարզապէս կը վախնան Ռուսերէն, ուստի պէտք կը զգան զինուորապէս պատրաստ ըլլալու եւ յոյս ունին, թէ Ամերիկա եւս պիտի օգնէ իրենց, եթէ իրենք պատերազմի բռնուին Ռուսիոյ հետ:

Ամերիկեան թղթակցին այն հարցումին թէ՝ ռուս – թրքական պատերազմի մը պարագային Թուրքերը ինչ տեսակ օգնութիւն կը սպասեն Ամերիկայէն, Սարաճօղլու անուղղակի պատասխան տուած է՝ մատնանշելով Միացեալ Ազգերու չարթըրը (դաչինք) եւ չեշտելով թէ Ամերիկա ո եւ է պետութենէ աւելի մեծ վճռականութեամբ կը պաշտպանէ ու պատրաստ է պաշտպանելու զայն:

Այսինքն՝ Սարաճօղլու ուզած է հասկցնել թէ՝ եթէ Ռուսիա յարձակի Թուրքիոյ վրայ, Ամերիկա, իրրեւ Միաց. Ազգերու մէկ անդամը, զինուորական օգնութիւն ալ պիտի ընէ Թուրքիոյ:

Սակայն, կ'երեւի թէ Սարաճօղլու նկատի չառներ այն պարագան, որ Միացեալ Ազգերու չարթըրը ընդհանուր օրէնքէ վեր կը նկատէ հինգ մեծ պետութիւնները, որոնց մէկն է Ռուսիան կամ Խորհրդային Միութիւնը: Հետեւաբար, եթէ Ռուսիա պատերազմի բռնուի Թուրքիոյ հետ, Միացեալ Ազգերու չարթըրը չպիտի կրնայ օգնել Թուրքիոյ ստանալու Ամերիկայի զինեալ աջակցութիւնը ընդդէմ Ռուսիոյ:

Արդ՝ Ամերիկայի վճռական պատրաստակամութիւնը պաշտպանելու Միացեալ Ազգերու չարթըրը չի նշանակեր երթէք, թէ ան ոեւէ յանձնառութիւն կը ստանձնէ պաշտպանելու Թուրքիան Ռուսիոյ դէմ:

Ամերիկեան թղթակիցը, ըստ երեւոյթին, ինքն ալ վստահ չէ, թէ Սարաճօղլու անկեղծօրէն կը հաւատայ, որ Ամերիկա պիտի օգնէ Թուրքիոյ զինուորապէս, եթէ ռուս–թրքական պատերազմ բռնկի: Բայց թղթակիցը ստացած է այն աներկբայելի տպաւորութիւնը, որ զէթ Թուրք ժողովուրդը իրապէս կը հաւատայ թէ Ամերիկա իր բովանդակ ուժով կեցած է այսօր Թուրքիոյ եւեւ եւ ռուս – թրքական պատերազմի մը պարագային ամէն կերպով պիտի օգնէ Թուրքիոյ:

Լ. Ս. Շափիրո նկատած է, որ ամերիկեան մեծագոյն ռազմանաւերէն մէկուն՝ «Միզուրի»ի ծանօթ ճամբորդութիւնը դէպի Պոլիս թրքական դեսպանի դիակին հետ միասին՝ մեծապէս զօրացուցած է Թուրքերու հաւատը դէպի Ամերիկայի բարեկամութիւնը եւ պատրաստակամութիւնը օգնելու Թուրքիոյ, եթէ ռուս–թրք. բախում ըլլայ:

Լ. Ս. Շափիրո նկատած է նոյնպէս, որ թրքական թերթերը չարունակ կը կրկնեն նախագահ Թրումընի յայտարարութիւնները Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մասին եւ չարունակ կը խօսին Ամերիկայի անսպառելի անտեսական ու ռազմական ուժի մասին: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ թէ Թրումընի յայտարարութիւններուն եւ թէ ամերիկեան ուժին մէջ անոնք երաշխիքներ կը տեսնեն Թուրքիոյ ստանալիք աջակցութեան մասին, ռուս–թրքական պատերազմի մը պարագային:

Լ. Ս. Շափիրոյի ուշադրութիւնը գրաւած է նաեւ այն պարագան, որ Թուրքերը չատ քիչ կը խօսին Անգլիայէն ստանալիք օգնութեան մասին: Ըստ երեւոյթին, իրենց դլխաւոր յոյսը անոնք դրած են Ամերիկայի ուժին վրայ եւ Անգլիա իրենց համար երկրորդական դեր մը կրնայ կատարել,

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

(ԽՄԲ.— Ա. մասը տես Յունիս 2):

Եթէ պատմական բովանդակութիւն պարունակող դէպքերուն հետ տակաւին է էֆէկտաւոր (ազդու) արդիւնք: Գրաչու երիտասարդ քնարը ընդհանուր առմամբ արդարացրեց իրեն հայրենական պատերազմի օրերին: Կանխելով յաղթանակի օրը, նա երգեց «Ցաղթութեան լուսէ լուրը աւետող հրանօթների որոտը», ներհուն տողերի մէջ նա տուեց հայրենասիրութեան անձնամոռ էութիւնը: Հայրենիքի սէրը, սերտ կապուած մայրութեան բարձր զգացմունքի ու առհասարակ կնոջ հասկացողութեան հետ, գտաւ իր խոր եւ օրիգինալ (ինքնատիպ) արտայայտութիւնը Ս. Կապուտիկեանի ստեղծագործութեան մէջ:

Հայրենական պատերազմի շրջանի հայ գրականութիւնը բազմակողմանիօրէն արտացոլեց իր էպոխան (դարաշրջանը): Այդ արտացոլումը միայն անմիջական չէր, ռազմական ու աշխատանքային հերոսութեան նկարագրութիւն կամ վերարտադրում ինչպիսիք են Դ. Դեմիրճեանի ու Ստ. Զօրեանի պատմուածքները, Հր. Քոչարի եւ ուրիշների ակնարկները, կամ էլ Ն. Զարեանի ոգեմահրաւէր բանաստեղծութիւնները: Այդ արտացոլումը յաճախ անուղղակի էր՝ պայմանաւորուած հայրենական պատերազմի մի շարք իւրայատուկ դծերով:

Թշնամին ժխտում էր մեզ իբրեւ պատմական ժողովուրդ — մենք հակադրեցինք դրան հայրենիքի պաշտպանութեան դիրքը, «Վարդանանքը», հայ ժողովրդի պետական իմաստութեան առհաւատչեան, «Պապ Թագաւորը», մեր նախնիքների առաքինութեան վկայականը, «Սրա Գեղեցիկը»:

Շատ անգամ է հայ ժողովուրդը պաշտպանել հայրենիքը, բայց միշտ իր հողի վրայ: Այս անգամ նա կռուեց իր հողից հազարաւոր քիլոմեթր հեռու, սակայն էլի իր համար, բոլորի համար: Հայ ժողովուրդը միշտ էլ հայրենասէր է եղել, բայց սա արդէն նոր որակի հայրենասիրութիւն էր, սովետական հայրենասիրութիւն: Հայ պօէտը (բանաստեղծը) երգեց այդ հայրենասիրութիւնը, ժողովուրդների եղբայրութիւնը, որովհետեւ տեսաւ որ իր հարազատ ժողովուրդը վերկեց այդ եղբայրութեան ուժով, դիտակցեց որ դրա մէջ է նրա ապագան: Այդ են վկայում Դ. Դեմիրճեանի նովէլները (նորավէպ), Դ. Սարեանի երգերը, Հր. Քոչարի ակնարկները:

Վաղ միջնադարից սկսած լիրիկան (քնարերգութիւնը) հայ ողովուրդի հարստութիւնն էր: Հայ բանաստեղծը բազմիցս երգել է սիրածի կաթսը, մօր տառապանքը, անջատման դառնութիւնը, կորստի ցաւը, դեկերման վիշտը: Պատերազմի անցուդարձը կոնկրետ (թանձրացեալ) դարձրեց այդ անջատումն ու դիմերումը, կորուստն ու ցաւը, դիմաւորեց այդ զգացումն լարերին — ու հայ լիրիկան (քնարերգութիւնը) ունեցաւ նոր ծաղկման շրջան, նոր վերելք: Այդ են ասում Գ. Սարեանի, Ց. Շիրազի եւ չատ ուրիշ հասակաւոր ու երիտասարդ բանաստեղծների գործերը:

Դժուար է ցոյց տալ մի այլ էպոխա (դարաշրջան) երբ գրականութիւնը այդքան սերտ կապուած լինէր կեանքի հետ, ինչպէս սովետական էպոխան (շրջան) է, առաւելապէս հայրենական պատերազմի տարիները: Դա ճակատի ու թիկունքի պատմութեան մէջ չտեսնուած միասնութեան արտայայտութիւններից մէկն է: Այդ միասնութեան, այդ սերտ կապի աղբիւրն այն է, որ մեզնից իւրաքանչիւրը, մեր ամբողջ կեանքը, մեր պետական, հասարակական ամբողջ օրգանիզմը տոդոզուած է մի նպատակով, մի իդէալով, սոցիալիստական (ընկերվարական) հայրենիքի իդէալով, որ մենք մեր մեծ յաղթանակներով ու առօրեայ տոկուն աշխատանքով ամէն րոպէ եւ ամէն ժամ իրականացնում ենք քայլ առ քայլ, կատարելագործում, կռւում ու կռւում, խլում ապագայից:

Հայրենիքի թեման (նիւթը) ահա այն մեծ նուաճումը, որ մենք ունեցանք գրականութեան 25ամեայ զարգացման հետեւանքով, թեմա(նիւթ), որ առանձին ուժով բոցավառուեց հայրենական պատերազմի տարիներին ու խմաստաւորեց իրենով ամբողջ անցած ուղին: Հայ ժողովուրդը ծանրագին է ապրել — համարեա ֆիզիքական ոչնչացման գնով — առաջին համաշխարհային պատերազմը: Բայց ինչո՞ւ այդ տարիներին չստեղծուեց գրականութիւն: Պարզ է, թէ ինչու: Որովհետեւ հեռանկար չկար, ապագայի դարպասները փակ էին: Բայց հայրենական պատերազմի օրերին մենք լի էինք յոյսով, մեր գրականութիւնը խօսում էր կեանքի մասին: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ մենք հեռանկար ունէինք, որովհետեւ ապագայի նկատմամբ մենք որեւէ չէինք, որովհետեւ հաստատ դիտէինք որ գալիքը մերն է:

Հայ ժողովուրդը, պատմութեան դժոխային ճանապարհներ անցնելով՝ միշտ էլ իր սրտում պահել է վառ ապագայի գաղափարը: Հայ ժողովրդի համար այսօր բացուել է սովետական վերածնութեան դարաշրջան: Այդ վերածնութեան հետ է կապուած այն, որ այսօր հայ գրականութիւնը դանդատի ու անբաւարարուածութեան գրականութիւնը չէ, այլ համաձայն ու իր ուժերին վստահ գրականութիւն է, ինքնահաստատման, կենսահաստատման գրականութիւն:

ՊՐՈՖ. ԽՈՐԻՆ ՍՍՐԳՍԵԱՆ

(«Սով. Հայաստան» ամսագիր)

Ծավիճար Տէր Պետրոսեան

(Փարիզի երգահանդէսին առթիւ)

Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան ծնած է Արաբկիրի Ծագ գիւղը: Մեծ հայրը քահանայ էր: Իսկ հայրը՝ Մկրտիչ Տէր Պետրոսեան (որ այս տողերը գրողին երաժշտութեան առաջնուսուցիչը եղած է) իր մէջնակարգ կրթութիւնը երուսաղէմի վանքը աւարտելէ վերջ եկած էր Խարբերդ: Մինչեւ 1904 այնտեղի Ազգ. վարժարանին մէջ պաշտօնավարած էր իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ եկաւ Արաբկիր եւ Ազգ. վարժարաններու ուսուցիչ եւ Մայր եկեղեցիի իբր դպրապետ պաշտօնավարեց մինչեւ 1915: Այդ թուին ձերբակալեցին զինք իբրեւ յեղափոխական եւ Ակնայ առջեւ խողխողէն վերջ Եփրատ գետը նետեցին:

Օր. Ծովինար փոքր հասակէն տեսած է այս սարսափները եւ անոնց տպաւորութեան տակ ապրեցաւ երկար ժամանակ...:

1926ին էր որ կրցաւ դժոխքէն վերջնապէս ազատուիլ եւ գալ իր եղբայրներուն միանալ Լիոն: Իր եղբայրները Ծովինարի մէջ նկատելով երաժշտական յատկութիւն, նիւթական ամէն զոհողութիւն յանձն առին:

Ան իր երաժշտական կրթութիւնը սկսաւ 1927ի վերջերը, նախ Ջութակի դասերով: Ապա երգի յատկութիւնը աւելի տիրապետելով, Ջութակը տեղի տուաւ երգին:

Ասկէ վերջ Օր. Ծովինար երաժշտական իր կրթութիւնը չարունակեց ի դին ամէն զոհողութեան: Նախ Ֆրանսացի madame Jéhane Louis Gaudetի, յետոյ Լիոնի Օփերայի թէնօրներէն Պ. Legrosի հետ: Եւ ի վերջոյ Պ. Rambeaudի հետ Լիոնի երաժշտանոցի մէջ՝ եւ վայլուն կերպով աւարտեց երգի բաժինը 1942ին, պատերազմի արհաւիրալից օրերուն:

* * *

Գերութեանս մէջ եղբօրը մէկ նամակէն հետեւեալը կ'իմանայի,— «Քոյրս Երաժշտանոցը աւարտեց եւ հիմա Լիոնի Օփերան կ'երգէ: Հակառակ իր վայլուն յաջողութեան եւ ընդունակութեան, դաշնական մարմինը անարդար վերաբերում ցոյց տուաւ եւ կողմնակցութեամբ վարուեցաւ քրոջս հետ եւ լաւագոյն մրցանակի մը նախապատուութիւնը Ֆրանսուհիի մը յատկացուցին»: Իսկ ինք ուրիշ առթիւ կը գրէր:— «Լալով դուրս ելայ Երաժշտանոցէն, իմ՛նչ դէշ բան է եղեր հայրենիք չունենալը»...:

Այս խօսքերը ինծի թնաւ զարմանք չպատճառեցին, որովհետեւ իմ աչակերտութեանս օրով ալ այսպիսի անհամութիւններ տեղի ունեցած էին Լիոնի Երաժշտանոցին մէջ:

Առանց ընկրկելու այս անիրաւութեան առջեւ, Օր. Ծովինար չարունակեց իր ճամբան Ֆրանսական բեմի վրայ, իսկ հայկական բեմերու վրայ կը վայլի 1928էն ի վեր:

Եթէ աչքէ անցընէք այդ տարիներու թուականները եւ «Յառաջ»ի հաւաքածոները, պիտի տեսնէք որ ան ամէն տեղ է: Լիոն, Վալանս, Վիէն, Սէն Շամոն, Սէնթ Էթիէն, եւ մինչեւ Մարսէյլ:

Բայց անոնց բոլորի պարծանքը եղաւ այն որ կրցաւ Ֆրանսական բեմի վրայ իր տեղը չինել խաղալով Lakmé'ն Լիոնի Օփերայի մէջ երկու անգամ, երկու անգամ Թուլուզ եւ մէկ անգամ Մօնփէլիէ: Շատ զոհ մնացին թէ այդ հաստատութեանց վարչութիւնները եւ թէ հասարակութիւնը: Այժմ կը պատրաստուի «Թօսքէ եւ Ժիւլիէթթ» եւ «Թրավիաթթա» խաղալ յաջորդիկայ եղանակի բացումին:

Ինչպէս կը տեսնէք, եղածով չի զոհանար եւ իրաւունք ալ ունի: Հայու աղջիկ է եւ պէտք է հայ բեմին ծառայէ ամէն բանէ առաջ: Այս նախանձախնդրութեամբ է որ ան կ'ուզէ Փարիզի հայ հասարակութեան ալ հայ երգի հաճոյքը վերադարձնել, փունջ մը եւս աւելցնելով իր նախորդներուն վրայ:

Կ'յուսանամ թէ այս գործին դրականօրէն սատարելու համար, երգի իր մեծ քոյրը՝ տաղանդաւոր երգչուհի Հայկանուշ Թորոսեան իր փոքր քրոջ ձեռքէն բռնելու եւ Փարիզի բեմին վրայ առաջնորդելու աւագ պարտականութիւնը ստանձնած է: Այդ պարտականութիւնը հնարաւորութիւն կ'ընծայէ ուրեմն որ Օր. Ծովինար տէր տէրի թոռ, երաժշտագէտի աղջիկ եւ երգչուհի իր կրկնակ հանդամանքները արժեցնէ Փարիզահայ դժուարահաճ հասարակութեան առջեւ:

Կը յուսանք թէ Փարիզցիներն ալ իրենց կարգին աւագ պարտականութիւն պիտի համարին խուռներամ փութալ եւ լսել այս արժանաւոր Հայուհին՝ որ հազար տառապանքներով եւ զրկանքներով հասած է վայլուն դիրքի մը:

Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ

ՍՏԱՑՄԱՆՔ

I ASK YOU, Ladies And Gentlemen. by Leon Z. Surmelian. («Կը հարցնեմ ձեզի, տիկիններ եւ պարոններ»). Ուիլեըմ Սարոյեանի յառաջաբանով: Երիտասարդ գրագէտին (Տրապզոնի որբերէն) գործը որ այնքան լայն ընդունելութիւն գտաւ Ամերիկայի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՊՐՈՑԸ ԱՑՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

Ացնճար, Լիբանան (Յատկ.).— Հայկական այս նորակերտ հիւղաւանի չինութիւնը սկսելէն քանի մը ամիս վերջ, արաբական լայն ու ընդարձակ վրաններ ի մի կցելով՝ կանգնեցինք դպրոցը: Ցետոյ հաւաքելով երկսեռ աշակերտութիւնը, բացինք ձեխպէ – Մուսայի Ազգ. վարժարանը, որուն վրան վարժարան անունը տրուեցաւ:

Վարժարանը այցելողներէն առաջինն եղաւ հոգելոյս Պետրոս արք. Սարաճեան (այն ատեն կաթող. տեղապահ), ընկերակցութեամբ Խադ եւ Եղիչէ (այժմ հանդուցեալ) եպիսկոպոսներու: Աշակերտները՝ ի պատիւ այդ մեծ եկեղեցականին եւ հոգեւոր հօր, երգեցին քանի մը ազգային երգեր:

Ան երբ տեսաւ, որ աշակերտներն ու աշակերտուհիները՝ փոչեպատ, ծալապատիկ նստած են փսխթներու վրայ, չատ յուզուեցաւ: Ու այդ սրտաճմլիկ տեսարանին աղդեցութեան տակ, աչքերը արցունքով լեցուեցան:

Քաջալերական քանի մը խօսք ըրաւ ուսուցչական կազմին եւ աշակերտութեան ընելով. «Ցոկայ եւ համբերել դիտցէք: Մառախլապատ օրերուն, չուառով կը յաջորդեն գեղեցիկ եւ արեւոտ օրեր: Ամէն անոնք, որ համբերել եւ տոկալ դիտեն, կըրնան ամէն տեսակ դժուարութիւններու յաղթել եւ յաջողութեամբ դլուխ հանել կեանքի դաժան պայքարը: Ուրեմն՝ դուք ալ համբերատար ոգի եւ տոկուն կամք ունեցէք, ու վստահ եղէք թէ կեանքի պայքարին մէջ յաղթանակը ձերն է: Այս օր – ուան հնամաչ փսխթներուն տեղ, վաղը կ'ունենաք գեղեցիկ նստարաններ, շնորհիւ ձեզ ծնող ցեղին: Այս վրան–վարժարանին տեղ, վաղը կ'ունենաք ձեր հոյակապ վարժարանը, շնորհիւ Փարիզի «Յառաջ» օրաթերթին այդ նպատակին համար հանդանակած մեծ դումարին: Այս վարժարանին անունն է, թէեւ հիմա վրանի տակ, Մուսա Լերան հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարան»:

Ապա դպրոցին նուիրեց 50 լիբանանեան ոսկի, նստարաններ եւ աթոռներ դնելու համար: Քանի մը օր վերջ, կատարուեցաւ իր փափաքը:

Հայկական այս գիւղաքաղաքը, որ ասպետական Ֆրանսայի միլիոններովը կառուցուեցաւ, շնորհիւ «Յառաջ»ի ունեցաւ իր ազգային տիպար վարժարանը: Այս անունը արդէն ոսկի տառերով արձանագրուած է նոր ձեխպէ Մուսայի տարեգրութեան տոմարին մէջ, ու յաւիտեան կապուած պիտի մնայ մեր սրտերուն:

Վարժարանի չէնքը օժտուած է նախակրթարանի մը յատուկ բոլոր յարմարութիւններով:

Երախտագիտութեան, շնորհակալութեան եւ գնահատանքի խօսք ունինք մեր սիրելի Յառաջին, որուն շնորհիւ հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտներ կարդալ – գրել կը սորվին:

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏԻՍԻՆ, 3 Յունիս (Յատկ.).— Պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, մեր դաղութը եւս հանդիսաւորապէս տօնեց Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Կոմիտէին: Որքան կ'երկարին պանդխտութեան տարիները, այնքան աւելի, տարաղեր հայրենիքը կը փարի իր սրբութեանց, իբրեւ խորհրդանիշը իր հոգեկան հայրենիքին ու ազատութեան: Շաբաթ երեկոյ, հակառակ փոթորկոտ օդին ու անձրեւին, հաւատաւոր բազմութիւն մը եկած էր հաղորդուելու մեր ազգային տօնի բարձր խորհուրդով:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Յառաջ նահատակ» քայլերգով, զոր երգեց «Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի երկսեռ խումբը, ներկայանալու յատկապես ունկնդրութեամբ:

Խրախուսիչ էր դիտել այդ տղաքն ու աղջիկները, խրոխտ ու ինքնավստահ:

Օրուան նախագահը, ընկեր Թ. Հերոյեան իր կրակոտ բացման խօսքով պանծացուց Մայիս 28ի վեհ նշանակութիւնը: «Մայիս 28ը Թրքական չնորհ մը չէ, երբեք, ինչպէս կը յայտարարեն կարգ մը մարդիկ, այլ հայ ժողովուրդի արեան զոհողութեամբ ձեռք բերուած պատմական թուական մը: Հայրենիք մը չի արուիր, այլ կ'առնուի»: Մեներգեցին Տիկիններ Մարիկա Հարէյեան, Մարի Կարապետեան, Աչխէն Պօյաճեան, ընկեր Լեւոն Տօնիկեան (Փարիզէն), որ նոյնպէս քանի մը խօսք նուիրեց մեր ազգային տօնին: Երգեց նաեւ Փարիզէն ընկեր Ոսկիան Գալայճեան: Արտասանեցին «Նոր Սերունդ»էն ընկերներ Անդրանիկ Խորչնեան, Սուրէն Փափազեան, իսկ Վալանսէն ընկեր Վահրամ Շահպազեան: Նոր Սերունդի կողմէ չատ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Արլէն Փափազեան, իսկ Ֆրանսերէն ուղերձ մը՝ Պ. Սերոբ Զադարեան: Բոլոր երգողներն ու արտասանողները իրար գերազանցեցին, խլելով ջերմ ծափեր:

Ապա խօսք տրուեցաւ ընկերվարականներու քարտուղար ընկեր Martinի՝ որ սիրայօժար պատասխանած էր մեր հրաւէրին: Քաղաքացի Martin բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ: Իրբրելով մեր պատմութեան էջերը, արագ ակնարկ մը նետեց 80ական թուականներու մեր յեղափոխական կեանքին վրայ, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործունէութեան չուրջ, յիշելով նաեւ իրքական խժդժութիւնները եւ վերջապէս մեր հայրենիքի ազատագրումը, Հայաստանի հանրապետութեան հիմնադրութեամբ: Շնորհաւորելով անկախութեան 28րդ տարեդարձը, մաղթանքներ ըրաւ մեր քաղաքական տենչերուն իրականացման համար: Երդեցիկ խումբը թնդացուց «Յառաջ ընթանանք»ը:

Ետ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Հայկ Սարգսեան որ, իրբեւ Հայաստանի հանրապետութեան խորհրդարանի նախկին անդամ եւ ականատես, մէկ ժամէ աւելի տեւող իր դեղեցիկ ճառով մանրամասնօրէն նկարագրեց Մայիս 28ի պատմական դերը հայ իրականութեան մէջ, որու չնորհիւ 1045 թուականէն վերջ, առաջին անգամ ըլլալով, Արարատեան հայրենի դաշտերու վրայ կորիզը կը դրուէր հայկական պետականութեան ու անկախութեան: Թուեց այն ծանր, դժոխային պայմանները որ ստեղծուած էին այդ օրերուն Հայաստանի մէջ, որոնց յաղթեց հայ ժողովուրդը եւ պարտութեան մատնեց թշնամին:

Ապա ներկայացուեցաւ «Հայրենիքիս համար» դեղեցիկ թատերախաղը, դրուած Տիկին Գեղան Փափազեանի կողմէ, Յունաստանի մէջ եւ նուիրուած Մայիս 28ին: Նոյնպէս իր դեկավարութեամբ ու բեմադրութեամբ: Խաղարկութիւնը անցաւ չատ յաջող: Բոլոր դերակատարներն ալ հարազատօրէն ներկայացուցին իրենց տիպարները: Մանաւանդ Օր. Վիքթորիա Խորչնեան ի յայտ բերաւ դերասանի յատկութիւններ: Կը մասնակցէին՝ Նոր Սերունդէն՝ ընկերներ Անդրանիկ Խորչնեան, Արլէն Փափազեան, Արամ Հախվէրտեան եւ Աւագ Լուսարեւեան, իսկ Կապոյտ Խաչէն՝ օրիորդներ Վիքթորիա Խորչնեան, Ալիս Աւագելեան եւ Մարի Համբարձումեան: Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով: Ընկեր Թ. Հերոյեան փակման խօսքով թելադրեց բոլորին, ինչ կուսակցութեան ալ պատկանին, չմոռնալ մեր սրբութիւնները: Հանդէսն վերջ տեղի ունեցաւ ընկերա–համակրական խնջոյք, տեղծելով խանդավառ ու հայրենասիրական մթնոլորտ մը: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Արշաւիր Հարէլեան որ յաջորդաբար պարտականութեան հրաւիրելով ներկաները, երգեցողով, ճառերով թէ արտասանութիւններով, դուարթութիւնը հասցուց իր գագաթնակէտին: Ատտուան 5ն էր եւ ժողովուրդը կը դժկամակէր հեռանալու:

Թղթակից

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ Էթիէն, (Յատկ.).— Մենք ալ մեծ խանդավառութեամբ տօնեցինք Մայիս 28ը: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, Յունիս 1ի չաբաթ իրիկունը սրահը լեցուած էր 300 հոգինոց բազմութեամբ մը: Բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները, իսկ խորքը, պատին վրայ հայկական դիւցազներու մէկտեղ զետեղուած էր «Փառք Մայիս 28ի զոհերուն» վերտառութիւնը, անոր տակ՝ Հայաստանի հիմնադիրներուն խմբանկարը: Նախագահ ընկեր Ս. Ստեփանեան հանդէսը բացուած յայտարարեց «Բամ Փորոտան»ով, զոր պէնկալեան կարմիր–կանաչ լոյսերու մէջ երգեցին Կապոյտ Խաչի սանուհիները: Ընկեր նախագահը անցողակի պարզելով Մայիս 28ի նպատակը, մէկ վայրկեան ոտքի հրաւիրեց ներկաները, յարգելու համար ապատագրութեան ճանապարհին ինկած յայտնի թէ անյայտ զինուորներու խնկելի յիշատակը: Ցուզուած եւ զգայուն չեչտերով արտասանեցին ընկեր Նչան Այտապիրեան «Սարտարապատ»ը, Սանուհիներէն Անահիտ Ստեփանեան «Նայիրի աղջիկը» (Դառօնէ), Վարդենի Հայթաեան «Եղիչէ» (Դամատ Քաթիպա), ինչպէս եւ Ֆրանսերէն կտոր մը: Մեներգեցին ընկեր Ճանիկ Օտաճեան՝ «Հայաստան»ը, եւ Տիկին Սաթենիկ Թէրզեան զոյգարիկ կտոր մը: Բեմ հրաւիրուեցաւ բանախօս ընկեր Կապոյտ Մկրտիչեան, որ պարզեց հայրենիքի ազատագրութեան ներքին ծալքերը: Պատմեց Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի եւ Բաշ Աբարանի դէպքերը, թէ ինչպէս անմահն Անդրանիկ եւ Զօր. Սիլիկեանի հայրենասիրական կռիւներուն վրայ 12 հազար անվարժ զինուորներ երեք օրուան մէջ գրոհ տալով, նահանջի մատնեցին 36 հազար թուրք զինուորներ: «Ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, առանց դաւանանքի խտրութեան, ամբողջ ժողովուրդի միահամուռ կամքովը եւ անոր պողպատեայ բազուկներովը ստեղծուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը, Մայիս 28ը որ կորիզը կազմեց այս օրուան երիտասարդ, յաղթական ու կորովի Խորհրդային Հայաստանին»: (Ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինը չատ խնամքով պատրաստուած էր: Երկվեցեակ մը սանուհիներ դոյնզդոյն ապրիշումէ գեղջկական հագուստներ հագուած, մէջ ընդ մէջ պարեցին «Լեփօ լէ լէ», «Թամզարա», «Եար կիւլա» չուրջպարերը, որոնք ծափերով ու դափերով մեզ փոխադրեցին հայրենի դաւառները: Վերջին անգամ անակնկալ մը եղաւ չինական պարը: Ցետոյ երկու փոքրիկներ, Քրիստինն Ցակոբեան եւ Սիւզան Եղիազեան թռչունի թեթեւութեամբ պարեցին Ֆրանսական երկու

կառներ : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին սանուհիներու նախագահուհի Օր. Վեհանոյշ Ղազարեան (դաշնակ), Պ. Բարսեղ Ներսէսեան (ջութակ) եւ ընկեր Կարապետ Համալեան (ջութակ) : Փոքրիկ ուշ մը աճուրդի դրուեցաւ : Ընկեր Մինաս Մակարեան 500 ֆրանքով կնքահայրութիւնը ստանձնեց եւ քանի վայրկեանի մէջ դումարը բարձրացաւ 9 հազարի : Ժամը 12ին հանդէսի պաշտօնական բաժինը վերջացած ըլլալով, ընտիր նուագախումբի մը առաջնորդութեամբ սկսան եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ առաւօտեան ժամը 3 : Հանդիսականներու փափաքին վրայ դրած անցաւ արեւելեան նուագախումբը, Օհանը իր ուտով, Բարսեղը՝ ջութակով, իսկ Շաուլօն (Սեդրակ Վարժապետեան) դափով, երեքը միասին հայկական ազգմաչունչ եղանակներով թնդացուցին սրահը : Սեղանապետ ընկեր Տ. Զէքեանը իր մեղմ հրամաններով մեծ յաջողութիւն ձեռք բերաւ : Ժամը 6 է, մարդ չուզեր հեռանալ սրահէն : Ինչո՞ւ... Թող պատասխանեն անոնք, որ միտք պղտորելու մասնագիտութիւնն ունին :

— Արտուարիս

ՄԱՑԻՄ 28Ը ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs : Երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Կը խօսին՝

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, ջութակի վարպետ (Փարիզէն) եւ Օր. ՓՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, Պէյրութէն (դաշնակ) : Մուտքը ազատ է :

—o—

Սէն ԼՈՒԻ մէջ այս կիրակի, առաւօտեան մինչեւ իրիկուն, ընկեր Եօթնեղբայրեանի օգտուն պարակին մէջ : Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր : Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ՄԱԶԻ Ժ. Պատգ. Ժողովը Ցունիս 14ին, 15ին, 16ին եւ 17ին, 38 Bld. Raspail: Métro Sèvres Babylone:

ՊՈՒՏՕ — Ֆր. Կ. Մաչի մասնաճիւղի անդամուհիներէն Օր. Ե. Վարդանեան եւ Պ. Կ. Կարապետեան ամուսնացան 6 Մայիս, կնքահայրութեամբ Կ. Սուքիասեանի : Այս առթիւ Կ. Սուքիասեան 500 ֆրանք նուիրեց Պոտոյի, 500 ֆր. ալ Վիչիի Կապոյտ Մաչին : Իսկ Պ. Շ. Սուքիասեան 500 ֆր. Հ. Ը. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին :

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Լիոնի Օփերայէն)

16 Ցունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)** : Յայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ : Տոմսերու համար դիմել Հր. Սամուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան ընտանիներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69 :

Ազգ. մեծ երգասօն

ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Ցունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփերային մէջ : Յայտագիրը կը կազմեն :—

1. Հայկական պատարագը 7 ձայնով (երգչախումբ) : 2. Հերոսի մը կեանքը (մեծ օրքէսթր, երգչախումբ եւ մեներգ) : 3. Հայկական համառօտ (մեծ օրքէսթր) : Կը գործադրեն Օփերայի նուագախումբը եւ Ռատիոյի երգչախումբը, 110 մասնագէտ արուեստագէտներով : Տոմսերու համար դիմել՝ Ե. Եավրուեան, 23 rue Senac, Tél. L. 25-27 : Մ. Մալաքեան 3 bld. Théodor Thurner, Tél. L. 09-02 : Ե. Արմէն 39rue St. Savournin, tél. G. 76-83 : Ս. Տիրատուրեան, 2 rue Philippe de Gérard եւ կեդր. Ճանճնախումբի անդամներուն :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ — Տիվրիկի Մուսնավիլ դիւղի վերակազմուած Հայր. միութեան անդամագրուիլ փափաքող բոլոր հայրենակիցները կրնան դիմել Պ. Գնել Կէօչկարեանի, 20 Ave. Sully, Chaville, S. et O.:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ — Տրապիզոնի նահանգի Հայր. Միութեան թէյասեղանը, կիրակի, 23 Ցունիս, ժամը 2.30ին, Rue Serpente, Restaurant d'Athènes-ի մէջ : Բոլոր հայրենակիցները սիրով կը հրաւիրուին : Մուտքը ազատ է : Métro: St. Michel :

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ԱԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ գինիներ : Հարսնիքի, նշանուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ : Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գաբագաշի : Կիրակի օրերը գոց է :

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ պատրաստութիւն : Հիանալի օթեակ գոց է :

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

կառավարութիւնը միշտ կը հետաքրքրուէր իր կեանքով, եւ կ'ուզէր ձեռք անցընել զինքը, բայց Ֆրանսական կառավարութիւնը տրամադիր չէր յանձնելու, քանի որ իր անունը չկայ պատերազմի ոճրագործներու ցանկին մէջ : Փարիզ բնակած ատեն, միւֆթիին միշտ կապ ունէր Մէջլին Արեւելքի բարեկամներուն հետ եւ հրահանգներ կուտար : Կ'ըսուի թէ յաճախ կ'այցելէր եգիպտական դես – պանատունը եւ անգամ մըն ալ երեւցած է սուրիական դեսպանատունը :

Նկատի առնելով իր հանդամանքը, չատեր կը վախնան որ Միւֆթիին ներկայութիւնը Մէջլին Արեւելքի մէջ կրնայ տեղի տալ քաղաքացիական պատերազմի՝ թէ Հրեաներուն եւ թէ անգլ. բանակին դէմ : Կարծողներ կան թէ Միւֆթին փափաք է կեդծ անցագրով մը, Սուրիոյ կամ Լիբանանի դիւանագիտական վաւերացումով : Ֆրանսական կառավարութիւնը իր մեկնումը իմացած է չաբաթ օր, իր իսկ գրած նամակով : Ամէն պարագայի մէջ, իր փախուստը կրնայ ազդել անգլ.-Ֆրանսական յարաբերութեանց վրայ :

ԱՆԳԼԻՈՑ ԹԻ ՄԷԿ ԹՇՆԱՄԻՆ

Միւֆթին Անգլիոյ թիւ 1 թշնամին եղած է տարիներէ ի վեր : 1940ին 10 տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ, իր քաղաքական գործունէութեան պատճառով : Ցետոյ արձակուելով յաջորդեց իր եղբօրը, իբրեւ Մեծ Միւֆթի Պաղեստինի եւ բարեմաղթութիւններ ստացաւ Զըբչիլէն, որ Մէջլին Արեւելք կը դոնուէր այն ատեն : Շատ չանցած կը դոնուէր Պաղեստինի անկախութեան չարժումին ղլուխը, պայքարելով թէ Անգլիոյ եւ թէ Հրեաներուն դէմ : Ցաջողած էր մէկ միլիառ ֆրանք հաւաքել իսլամական աշխարհին մէջ, որքան պատերազմի համար եւ միշտ խռովութիւնները կը սարքէր : Անգլիացիները օր մը չըջապատեցին մզկիթը, բայց Միւֆթին յաջողեցաւ Լիբանան ապաստանիլ, ետոյ Իրաք անցնիլ, ուր 1941ին ապստամբութիւն մը սարքեց Անգլիոյ դէմ : Ցետոյ փախաւ Իրան, անկէ՝ Աղբարա, ապա Գերմանիա, ուր Հիթլէր Արաբիոյ թագը ագաչարկեց իրեն : Օր մըն ալ երեւցաւ Հռոմի մէջ, իսկ 1945ին Գերմանիա էր : Ցաղթանակէն վերջը, Զուրեր թռաւ գերմանական օդանաւով մը, բայց բռնուելով յանձնուեցաւ Ֆրանսական իշխանութեանց, որոնք Փարիզ փոխադրեցին զինքը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷն կը հետաքրքրեն թէ պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելած է դէպի Թաւրիզ, նախապահութեամբ իշխան Ֆիրուզի, վերսկսելու համար բանակցութիւնները Աթրպատականի հետ : Կը կարծուի թէ ճամբան հարթուած է այս անգամ, մասնաւորապէս նկատի առնելով Աթրպատականի հաշտարար ոգին :

ԹՈՒՐԲԻՈՑ երեսփ. ընտրութիւնները պիտի կատարուին յուլիս 21ին, համաձայն նոր օրէնքին որ կը տրամադրէ ուղղակի եւ միաստիճան ընտրութիւն : Առաջին անգամ է որ ընդդիմադիր կուսակցութիւններն ալ պիտի մասնակցին ընտրութեանց : Նոր երեսփ. ժողովը պիտի դումարուի Օգոստոս 1ին, 435 անդամներով :

ՋՕՐ. ՄԻԽԱՅԼՈՎԻՋ, Եուկոսլաւիոյ նախկին պատերազմական նախարարը, սկսաւ դատուիլ երկուշաբթի օր, իբրեւ դաւաճան, ուրիչ 12 ամբաստանեալներու հետ : Ամբոխը հայհոյներ արձակեց, երբ Միխայլովիչ դատարանի՝ առաջնորդուէր : «Պէտք է կախուիս», կ'աղաղակէին վողոցին մէջ : Առաջին դատավարութեան ներկայ էին հազար ունկնդիրներ, 400 լուսանկարիչներ եւ թղթակիցներ : Իւրաքանչիւր ամբաստանեալի եռին դինուոր մը կեցած է : Միխայլովիչ համազգեստ հագած է, բայց բոլոր պատուանշանները վար առնուած են : Ամբաստանեալները կ'ըսէ թէ երբ երկու հրոսակ – սպաներ (չէթէ) Գահիրէէն վերադարձան, 1944 Մարտին, հրահանգ մը բերին անգլիական սպայակոյտէն որ կը հրամայէր «կարելի եղածին չափ չուտով հաշուեյարդարի ենթարկել համայնավարները» : (Թիթոյի հետեւորդները) : Այս առթիւ կը յիշուին երեք անգլիացի սպաներու անունները : Ամբաստանեալներին համաձայն, Միխայլովիչ 1943ին անձամբ կամ փոխանորդի մը միջոցաւ հրամայած է զերմանական եւ իտալական դէնքերով դին – ուած հրոսախումբերու որոնք կռուած են մառէչալ Թիթոյի հետեւորդներուն դէմ, Գերմաններու եւ Իտալացիներու հետ. Գերմաններուն դէմ չկռուելու համար մէկ միլիոն մրնար (5000 սթերլին) ստացած է վարչապետ Նէտիչէն եւն. : Ամերիկացի սպաները ալ խառնուած են այս գործին : Շատերու համար Միխայլովիչ ազգ. հերոս մըն է, կռուած ըլլալով բոլոր բռնապետութեանց դէմ :

ՍԻՄՄԻ ԹՈՒՆԻՈՐԸ (20 տարեկան) սպան – նուած դտնուեցաւ իր պալատին մէջ : Գլուխը ճեղքուած էր դնդակով մը : Տակաւին չեն ճշդուած մահուան պարագաները,— անճնասպանութի՞ւն, արկա՞ծ թէ սպանութիւն : Երիտասարդ թագաւորը չատ կը սիրէր խաղալ ատրճանակներու հետ :

ԱՆԳԼԻՈՑ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ երկուշաբթի՞օր : Այս առթիւ ընդհ. քարտուղարը իր ճառին մէջ կը թելադրէ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Խ. Միութեան հետ, բայց կը մերժէ միանալ համայնավարներուն :

40.000 ԳՈՐԾԱԿԻՑՆԵՐ տակաւին բանտարկուած կը մնան Պելժիոյ մէջ, ազատագրութենէն մէկուկէս տարի վերջը :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՒՆ 12 ԻՆՔՆԱՎԱՐ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ վերածելու համար ծրագիր մը մշակած են անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները : Ծրագիրը կը մերժէ անջատել Հռենոսի եւ Ռուրի չրջանները, որոնք պիտի դոնուին Դաշնակիցներու հսկողութեան տակ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ընդդիմադիր թերթերը չհրատարակուեցան կիրակի օր, տպագրիչներու սենեակքան մերժած ըլլալով տպել դանոնք :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը արդիլեց Անգլիոյ դէմ սարքուած գործադուլը : Ծանր դէպքեր պատահեցան Աղեքսանդրիոյ մէջ : Ռումբեր նետուեցան, մեծ վնասներ պատճառելով : Զոհեր ալ կան (11 մեռեալ) :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ներքին նախարարութիւնը դեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն բարձրաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են երկրին մէջ, Մայիս 27էն սկսեալ :

ԼԻՈՆԻ Պէրլիէ գործարանին տէրը դատապարտուեցաւ երկու տարի բանտարկութեան, երկու դաւակները՝ հինգական տարուան :

ՔԱՀԱՆԱՑ ՄԸ բանադրուեցաւ Պապին կողմէ : Վերջին անդամ 1910ին էր որ այս տեսակ վճիռ մը կ'արձակուէր : Կաթոլիկ օրէնքով, ո եւ է հատուցացում իրաւունք չունի խօսք փոխանակելու բանադրեալին հետ, բացի ընտանիքին անդամներէն :

Յառգաւիի ևրևկոյ

Նուիրուած նահատակ գրագիտուհի ԼԱՍԼ (Լուիզա Ալանեան) եւ ամուսնոյն՝ Պ. ԱՐՓԻԱՐ ԱՍԼԱՆԵԱՆի յիշատակին, այս չաբաթ, 15 Ցունիս, ժամը 8.30ին Սալ տը ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, (métro St. Germain des Prés):

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լա ՍԷյն Սիւռ Մէռէն (Վառ) Սիրական կապրպետեան վեցամսեայ «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Մինաս Բէթիէնեանի (Կառտան) :

Պ. Դանիէլ Գալայճեան (Պուա Քոլոմպէն) մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Պատմաճեանի (Քանտառա) :

Մարսէյլէն Տիկին Պատմաճեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Սուրէն Ցակոբեանի (Համպուրկ) :

× Տէր եւ Տիկին Կ. Ցակոբեան (Զալկարացի) մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրեն Պ. Տիգրան Դավաֆեանի, Հալէպ :

× Փարիզէն Պ. Կանաչեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Պ. Փափազեանի, Պարի (Իտալիա) :

× Մարսէյլէն Պ. Ադասի Դաւիթեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ եղբօրը՝ Պ. Արտաշ Դաւիթեանի, Ամերիկա :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Եռվէք ձէմճէմեան, (Կիւրիւնցի) պատերազմէն առաջ կը գոնուէր Մարսէյլ : Իմացնել Mesrob Handalian-ի, Call San Quintin, 4300, Belveder, Montevideo, R. O. U.:

ԳՈԳՈՆԻԱՑԻՆ (Ցունաստան) Սեբաստացի Տէր Տաճատ քահանայի աղջիկը Վարդանոյշ ձի – բանեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները Սիբանոյշ եւ Ազատուհի որոնք Զուիցերիայէն Ֆրանսա բերուած են իրենց հօրեղբօր տղոց քով եւ հոն Սիբանոյշ ամուսնացած է : Պատերազմէն առաջ կը բնակէին Փարիզի Արուարձանները : Տեղեկացնել Տիկ. Տէր Ցարութիւնեանի, 1 rue St. Médard, Epinay s)Seine:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ · Տար. 750, 6 ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Jeudi 13 JUIN 1946 Հինգշաբթի 13 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4723-ՆՈՐ ՀՐՑԱՆ ԹԻ 362 ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ՖՐ·

ՄԵՐ ԾՕՍՔԸ

ՆՈՑՆ ՍԵՂԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Երկուշաբթի նորէն պիտի հաւաքուին Զորս Մեծերը, չարունակելու համար իրենց աշխատանքը: Աւելի բախտաւոր պիտի ըլլա՞ն այս անգամ, հարթելով բուն հաշտութեան ճամբան:

Երեւոյթները բարենշան չեն:

Ջուրերը աւելի պղտորեցան առաջին ժողովին յետաձգումէն ի վեր: Կը յիշէք, անշուշտ, Մոլոթովի, Պըրնսի եւ Պէվինի ճառերը: Պահելով հանդերձ դիւանագիտական բոլոր նրբութիւնները, անոնք չվարանեցան հրապարակաւ յայտնել իրենց վոխադարձ արտոնդները: Եւ մէկտեղ դրին տեսակէտներ որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն:

Այսպէս, Պ. Մոլոթով յայտարարեց թէ «կարգ մը պետութիւններ կ'ուզեն իրենց կամքը պարտադրել ուրիշներու»: Եւ բացորոշապէս հասկցուց թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները վոխանակ ուժ տալու խաղաղութեան, բուռն պայքար մը կը մղեն Մ. Միութեան դէմ: «Պայքար մը որ դատապարտուած է ձախողման»:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը անմիջապէս պատասխանելով այս մեղադրանքին, բացատրեց թէ երբեք անդլոամերիկեան ճակատ մը կազմուած չէ Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ, պայքարելու համար Մ. Միութեան դէմ:

Իսկ Անգլիոյ արտաքին նախարարը աւելի առաջ գնաց, խօսքն ուղղելով Մ. Միութեան.—«Եթէ կը գնահատէք խաղաղութիւնը, ամէն բանէ առաջ մի կորսնցնէք զայն: Կորսուելէ վերջ այլեւս երբեք չի կրնար վերադառնալ»: Եւ դեռ ուրիշ կծու խօսքեր: Ապա վճռական յայտարարութիւն մը Թուրքիոյ մասին.— «Զընել կամ չընդունիլ որ եւ է բան որ կրնայ խախտել Թուրքիոյ իրական անկախութիւնը կամ զայն վերածել պարզ արբանեակ պետութեան մը»:

Յաջորդ օրը, Յունիս 5ին, Զըրչիլ եւս երկար ճառ մը խօսելով Երեսփ. ժողովին մէջ, ուղղակի սլաքներ կ'արձակէր Մ. Միութեան դէմ: Ամերիկայի մէջ խօսած մարտական ճառին արձագանգն էր որ կը լսուէր.

— « Ոչ միայն վարագոյր մը իջած է Պալթիկ ծովէն մինչեւ Ադրիական, այլեւ վարագոյրին ետեւ կը գտնուի ընդարձակ հողամաս մը որ կը պարունակէ Եւրոպայի բնակչութեան գրեթէ մէկ երրորդը: Այնտեղ են որ կը ցանուին համաշխարհային նոր պատերազմի մը հունտերը»:

Դեռ աւելի խորամանկ դիրք մը բռնելով, նախկին վարչապետ Մ. Նահանգներն ալ կը դէմդառնէր, բանաստեղծական պատկերով մը.

— « Ամերիկեան արծիւը նստած է իր թառին վրայ,— խոշոր թռչուն մը ահեղ կտուցով եւ ճանկերով: Ան իր թառին վրայ նստած է անշարժ, եւ Պ. Կրոմիէօ (խորհրդային դեսպանը) ամէն օր կը մխտէ զայն իր սրածայր գաւազանով,— զարնելով մերթ վզին, մերթ թեւերուն տակ, մերթ պոչի փետուրներուն: Արծիւը միշտ հանդարտ կը մնայ: Բայց մեծ սխալ մը պիտի ըլլար կարծել թէ ոչինչ տեղի կ'ունենայ արծիւին կուրծքին տակ: Կը համարձակիմ այս բարեկամական խորհուրդը թելադրել պատերազմի վաղեմի ընկերոջս, մառէշալ Սթալինի»:

Ակնարկը այնքան խօսուն է որ մեկնութեան չի կարօտիր: Եւ արդէն, ճառին սկիզբը կը բացատրէր թէ «Ռուսիա բան մը չի շահիր զրգռելով Մ. Նահանգները»:

— «Աշխարհի մէջ չկայ ժողովուրդ մը որ այնքան դանդաղօրէն թշնամական զգացումներ տածէ օտար երկրի մը դէմ որքան Ամերիկացիները. բայց չկայ նաեւ ժողովուրդ մը որ անգամ մը ուծանալէ վերջ, նորէն բարեկամ դառնայ աւելի դժուարութեամբ քան Ամերիկացիները»:

Ահա թէ ի՛նչ տեսակ մթնոլորտի մը մէջ պիտի վերսկսի Զորսերու խորհրդաժողովը:

Անշուշտ ճառերը ամէն բան չեն: Մանաւանդ արդի դիւանագէտներուն համար: Իրար կճելով հանդերձ, անոնք միշտ ալ ձեւ մը կը գտնեն կամուրջը կանգուն պահելու, վոխադարձ զիջումներով: Եթէ չատ նեղը մնան, նորէն կը յետաձգեն Ժողովը: Վատ զի, ոչ մէկուն միտքէն կ'անցնի երրորդ պատերազմի մը պատրաստուիլ, Ուզեն իսկ, ժողովուրդները այնքան յոգնած, տառապած են որ, կրնան զլուխ վերցնել:

Խնդիրը այն է որ, այս ընթացքով, միշտ առկախ պիտի մնան չատ մը վիճելի խնդիրներ: Եւ անգամ մը եւս պիտի խաչուի արդարութիւնը: Շ.

Նեռգաղթը Պուլկարիոյ մէջ

Անհատական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Այստեղ ալ ներգաղթը օրուան խնդիրը է: Երեւանէն եկած են երկու ներկայացուցիչներ, Պ. Պ. Ամբենակ Խրիմլեան եւ Մկրտիչ Օթարով: Ցարդ 30.000 Պուլկարահայերէն արձանագրուած են աւելի քան տասը հազար հոգի: Մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ աշխատասէր տարրերուն մէջ:

Լուռ ցաւեր

Փարիզի մէջ մասնաւոր դրասենեակներ կան ուր՝ ամէն առտու բանուորներ կ'երթան վաճառուելու, ի դէն պատառ մը հացի:

Այս բանուորներէն իւրաքանչիւրը մասնագիտութիւն մը ունի: Իր ճիւղն ու դրասենեակը: Հոս է որ կ'որոշուի այս խեղճերուն բախտը: Հոս է որ տեղի կ'ունենան ասոնց օրուան հացի պայքարները:

Ես ալ իմ կարգին կ'երթամ ու անկիւն մը կը նստիմ:

Սրահին մէջ կան ամէն կարգի դէմքեր: Երիտասարդներ տաքարիւն: Ուրիշներ որոնց ճակտին վրայ խորշմներ կ'երեւան արդէն:

Եւ վերջապէս դէմքեր, որ երկար տարիներու բեռան տակ կքած՝ դեռ թեւ կը շարժեն կեանքի յորձանքին դէմ:

Ինքնամփոփ, ականջ կուտամ աջէն ձախէն եղող զրոյցներուն: Իւրաքանչիւր խօսք արդար պռոթեստի մը զայրոյթն ունի: Իւրաքանչիւր բառ հոգերու չռեմարան մըն է: Մէկը իր ցաւը կը պատմէ: Միւսը իր անհաւասար կռիւը կեանքին դէմ: Ուրիշներ արդէն յուսահատ, սկսեր են ընկճուիլ ապրուստի ծանրութեան տակ:

Ու զրոյցները կ'երկարին, ինչպէս մեր արիւնաթաթախ ճամբաները երէկի, որ ոչ ծայր ունէին, ոչ ալ վախճան:

Ճանկարծ պաշտօնեան կ'ազդարարէ.

— Ուշադրութի՛ւն:

Ամէն մարդ կը լռէ: Իւրաքանչիւր բանուոր դրասենեակին թիւը ափին մէջ, մտիկ կ'ընէ:

— Սափրիչի տեւական զործ մը առաջին թաղամասին մէջ: Բայց ենթական պէտք ըլլայ երիտասարդ եւ վայելուչ: Նախընտրելի են Ֆրանսացիները:

Տեղը սքանչելի: Ճաճախորդները հարուստ: Խանութը մաքուր եւ չահաւոր: Սակայն ոչ ոք կը համարձակի ձայն հանել: Ոչ ոք կը յայտարարէ իր թիւը, զոր ամուր մը սեղմած է ափին մէջ:

— Ես երիտասարդ եմ, կը փսփսայ բանուոր մը քովս, բայց պէտք եղած հագուստը չունիմ:

— Իմ հագուստներս լաւ են, կ'ըսէ ուրիշ մը, բայց ո՞ւր պահեմ այս ճերմակ մազերս:

— Ես թէ երիտասարդ եմ եւ թէ լաւ հագուստներ ունիմ, կ'ընդմիջէ երրորդ մը, բայց օտարական եմ:

Այս զործը կը մնայ, պաշտօնեան ուրիշ մը կ'առաջարկէ.

— Բանուկ թաղամաս: Վաճառաչահ կեդրոն: Առանց պայմանի կ'ընդունի ո եւ է աշխատաւոր:

Ճանկարծ սրահը խաղ կ'ելլէ: Թեւերը անընդհատ իրար կը խաչաձեւեն: Պաշտօնեան չուարած կը յայտարարէ.

— Բացառիկները առաջ: (Գերիներ, քաղաքական տարագիրներ եւ պինուորներ):

Գործը կը յափշտակուի: Կ'օգտուին միայն քանի մը բանուորներ: Իսկ մնացածները, մտքը առած իրենց հետ՝ տուն կը վերադառնան:

— Գոնէ ապրուստը աժան ըլլար:

— Հարուածը մէկ անդամէն կուգայ: Այս պայմաններուն մէջ անկարելի է ապրիլ: Տե՛ս, քիլօ մը վարունգը 100 ֆրանք է: Միսը արդէն մոռցեր ենք: Կարագի բաժինը 150 կրամ է միայն: Ո՞ր մէկը յիշեմ ...

Սրահը կը պարպուի: Բանուորները կը մեկնին, արդար բողոքի շղթայ մը ձգելով իրենց ետին:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ՊՈՒԽՐԻՇԷՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդային սպայ մը եւս սպաննուած է Քրայովայի մէջ:

ԿԻՐՀԱՐԻ ՀԱՈՒՓՓՄԱՆ, գերման մեծ բանասեղծը որուն կարեւոր գործերը հայերէնի ալ թարգմանուած են, մեռաւ 83 տարեկան հասակին մէջ: Վերջերս դուրս հանուած էր Սիլեզիոյ իր հայրենի տունէն, Լեհերու կողմէ: Ռուսերը պերլին հրաւիրած էին զինքը:

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Գառավարութիւնը հրաժարեցաւ

Ինչպէս դրած էինք, Բ. Սահմանադիր Ժողովը իր առաջին նիստը գումարեց երեքշաբթի օր, նախագահութեամբ երիցագոյն անդամին, Պ. Մարսել Բաչէնի, որ 77 տարեկան է:

Իր բացման ճառին մէջ, համայնավար առաջնորդը ողջունելով նորընտիր երեսփոխանները, յիշեց Ֆրանսայի յեղափոխութեան աւանդութիւնները եւ անոր ականաւոր դէմքերը, Ժոռէսը, Փիլ կէտը եւ ուրիշներ: Ցետոյ արագ ակնարկ մը նետեց ներկայ կացութեան վրայ «ուր ամբողջ ազգեր սովի մատնուած են, մինչ հիւլէական ռումբի փորձեր կը սարքուին Խաղաղականի մէջ: Այս պատկերէն վերջը, արդեօք արդիւնա՞ծ է մեզի հարցնել Ժոռէսի հետ, թէ աշխարհը «անիծուած է»: Ապա դատապարտեց ազատական կոչուած կարգուսարքը, «որովհետեւ ան, վերջապէս ա՛ն է որ յառաջ բերաւ Փաշականութիւնը, կեդրոնացեալ դրամատիրութեան վերջին արտայայտութիւնը, անանուն քանդիչը աշխատանքի վրայ հիմնուած սեփականութեան, քանդիչը նոյն ինքն մարդկութեան: Մենք սորված ենք մեր անդրանիկներէն եւ մարքսեան հուժկու մտածողներէն թէ կարելի է, անհրաժեշտ է այս տիեզերական անկարգութեան տեղ հաստատել աշխատաւորներու արտադրած հարստութեանց բաշխումի դիտական, մփոցեալ, ծրագրեալ կազմակերպութիւն մը: Մենք աւելիքան երբեք համոզուած ենք այս անհրաժեշտութեան, ահռելի պատերազմէն վերջը: Ոչ մէկը կրնայ ուրանալ թէ աշխարհի բոլոր երկիրներուն, ինչպէս Ֆրանսայի մէջ հազարաւոր, միլիոնաւոր այրեր եւ կիներ զոհուեցան եւ դեռ պատրաստ են զոհուելու ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան նոր հաւատքին»:

Ցետոյ ծանրանալով նոր սահմանադրութեան վրայ, Պ. Մարսէլ Բաչէն չհլտեց թէ ժողովը պիտի չբաժնուի առանց Ֆրանսային տալու անոր նոր Սահմանադրութիւնը: «Մեծ կուսակցութիւններէն իւրաքանչիւրը պատրաստ է ելքի մը յանդելու աղաղօրէն: Ժամանակն է վերջ տալու առժամեայ կարգուսարքին որ չատ երկար տեւեց: Մեր բաղձանքն այն է որ նոր նախագիծը ամէն Ֆրանսացիի եւ Ֆրանսուհիի ապահովէ բոլոր երաշխիքները իր մարդկային արժանապատուութեան, իր ազատութեան, իր անձնաւորութեան կատարեալ զարգացման: Մեր բաղձանքն այն է որ Սահմանադրութիւնը Ֆրանսական հանրապետութեան ապահովէ մեր պատմութեան յեղափոխութենէն կատարած աւանդութեանց չարունակութիւնը, ապահովէ նախ եւ առաջ եւ առանց վերապահութեան նուիրագործէ ազատօրէն արտայայտուած ժողովրդական կամքին յարգումը: 1946ի Սահմանադիրները պէտք է նկատի առնեն ընկերային ներկայ խորտուբորութիւնները եւ Ֆրանսացի ժողովուրդին յարաճուն հասունութիւնը: Պէտք է վերահաստատել Դիմադրական ճակատի ոգին: Կարդ մը օտար թերթերու մէջ կարդացինք թէ Ֆրանսական Դիմադրութիւնը անկումի մէջ է: Լաւ չեն ճանչնար մեր հոգեբանութիւնը: Դիմադրութեան ոգին տակաւին վառ կը մնայ այս երկրի ամէնէն ազնիւ հոգիներուն մէջ: Վեց տարի վերջը, մենք հոս բոլորս յուզումով կը յիշենք 1940 Յունիս 18ի օրը: Այդ օրը զօր. տը Կոլ դիմադրութեան հրաւիրեց իր հայրենիքը յանուն իր ազատութեան»: (Բոլոր երեսփոխանները ոտքի ելլելով կը ծափահարեն զօր. տը Կոլը): Այդ անմոռանալի կոչին արձագանգ տուին ուրիշներ որոնք բուն ժողովուրդի ծոցէն կուգային եւ զոր պիտի արձանագրէ պատմութիւնը: Մենք արժանի չենք որ մեզ ամբաստանեն թէ մեր մխքէն հանած ենք Ֆրանսական Դիմադրութեան հերոսներուն անհամար զոհողութիւնները»: Բանախօսը այստեղ յիշեց այն երեսփոխանները որ զոհուեցան այս ճակատին վրայ: Ցետոյ կրկին փաստաբանելով Դիմադրութեան ոգին, որ կը ձգտէր արմատախիլ ոչնչացնել ֆաշականութիւնը Ֆրանսայի մէջ թէ դուրսը, ուրախութեամբ յայտարարեց թէ «երկիրը ոտքի կը կանգնի ամէն օր, շնորհիւ բանուորներու, մասնագէտներու եւ գիւղացիներու տենդագին աշխատանքին» եւ չեզոքեց թէ անհրաժեշտ է ամէն զոհացում տալ Աշխատանքի Դաշնակցութեան պահանջներուն (յաւելում աշխատավարձի): Եւ վերջացուց միութեան կոչ մը ուղղելով բոլոր հանրապետական – ներուն:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ճառէն վերջը, առժամեայ նախագահը կարգաց Պ. Ֆէլիքս Կուէնի մէկ նամակը, որով դահլիճին հաւաքական հրաժարականը կը ներկայացնէր: Կառավարութիւնը պիտի չարունակէ վարել ընթացիկ գործերը, մինչեւ նոր դահլիճին կազմութիւնը: Ժողովը փակուելէ առաջ բանաձեւ մը մուծ

կախում ունի համայնավարներու դիրքէն: Եթէ Պ. Պիտօ վարչապետ ընտրուի, պիտի վարկ նաեւ արտաքին նախարարութիւնը:

Բանուորական հոսանք մը կազմուած է, չեզոքել հռչակելու համար Պ. Տալատիէի ընտրութիւնը: Կիրակի օրուան ցոյցերուն առթիւ ալ այս պահանջը դրուեցաւ, չոնդալից արտայայտութիւններով, որոնց գլուխն անցած է համայնավար կուսակցութիւնը: «Ազգ. ժողովէն դո՛ւրս Միւնիխի մարդը», կ'ազդարարէ «Իւմանիթէ», զանազան կազմակերպութեանց անունով:

Արիւնալի կռիւներ Իտալիոյ մէջ

Երեքշաբթի օր արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան Նափոլիի մէջ, նախաձեռնութեամբ միապետականներու: Դէպքը այնքան ծանր հանգամանք ստացաւ որ հարկ եղաւ հոր ղրահագաստ կառքեր եւս շարժման մէջ դնել, կրակ բանալու համար ամբոխին վրայ: Ոստիկանութիւնը եւ զօրքը փողոց թափած էին: Զորս հոգի սպաննուեցան, 50 հոգի վիրաւորուեցան: Միապետականները կը կռուէին քարեր նետելով, զէնք պարպելով եւ ճողեր, փայտեր, ամէն տեսակ արզելքներ դնելով պնուտրական կառքերուն առջեւ: Կռիւը տեւեց երկու ժամ: Ամբոխը կ'աղաղակէր.— «Ումպէրթօն (թագաւորը) պէտք է մնայ»: Իրիկունը ուշ առեն ամբոխը փորձեց կրակի տալ համայնավարներու կեդրոնը որ վեց յարկէ կը բաղկանայ: Յարձակում գործուեցաւ նաեւ ընկերվարական թերթի մը խմբագրատան վրայ:

Հռոմի մէջ ալ ուրիշ ցոյցեր տեղի ունեցան մասնակցութեամբ 100.000 հանրապետականներու: Զորս հարիւր հոգինոց միապետականներու խումբ մը ուզեց վարչապետը, երբ դուրս կ'ելլէր պաշտօնատունէն: Վարչապետը տեսակցութիւն մը ունենալով թագաւորին հետ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է որ ինք գառնայ պետութեան վարիչը, մինչեւ տպընտրին լուծումը: Երկիրը երկու մասի բաժնուած է: Թերթերուն կէսը կ'ողջունէ հանրապետութիւնը, միւս կէսը միապետութիւն կը պահանջէ, առժամեայ խնամակալութեամբ:

Ումպէրթօ թագաւորն ալ երկդիմի դիրք մը բռնած է եւ յայտարարած է վարչապետին, — «Դեռ վերջնական չէ. կը վախնամ որ պիտի ստիպուիմ տակաւին հոս մնալ»: Բայց կրկնած է թէ պիտի համակերպի ժողովուրդի կամքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԻ ՄԻԻԹԻՆ կը փնտռուի տակաւին: Չի հաստատուիր թէ Դամասկոս հասած է: Վերջին լուրերու համաձայն, փարիզէն հեռացած է ֆրանսական օդանաւով մը: Թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնանկ եղած է դատական ոստիկանութեան վերատեսուչը, Պ. Տէվօ: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ առժամեայ արձակուրդ տացած է: Անգլ. դեսպանը կը տպասէ ֆրանսական կառավարութեան լուսաբանութեանց: Զրոյցի մը համաձայն Մ իւֆթիին եգիպտոսէն անցած է, սուրիական կեղծ անցագրով մը: Զարմանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան իր անհետացման մասին, բայց ոչ մէկը կրնայ ճշդել թէ ո՞ւր կը գտնուի, Սուրիա՞, Լիբանա՞ն, Մարո՞ք, Արաբիա՞: Կարծողներ կան թէ պահուած է Պէյրութի մէջ: Ուրիշներ ալ կ'ըսեն թէ Արաբիա գացած եւ միացած է իր գործակիցին՝ Րաշիտ Ալիի, որ իրաքի ապստամբութիւնը սարքած էր 1941ին:

ՁՕՐ. ՄԻԽԱՅԼՈՎԻՉԻ ԴԱՏԸ կը շարունակուի: Ամբաստանեալը առջի օր հարցաքննուեցաւ լման հօթը ժամ: Իոլոր հարցումներուն կը պատասխանէր չատ կարճ — «Ես յանցաւոր չեմ, ես գաւաճան չեմ»: Ամբաստանադիրը կ'ըսէ թէ Միխայլովիչ վիճադադար կնքած էր Գերմաններուն հետ, 1941ին եւ յետոյ ուղղակի գործակցութիւն հաստատած: Օր մը թիթօ հարցուցեր է թէ ի՞նչ պիտի ընէ: Միխայլովիչ պատասխաներ է.— «Ես պիտի քաշեմ զօրքս»: Երբ Թիթօ ընդդիմացած է, Միխայլովիչ պատասխաներ է.— «Դուն ողջ պիտի չմնաս»: Այս տեսակցութենէն վերջը իր հրոսակխումբերը յարձակած են Թիթոյի հետեւորդներուն վրայ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, Զորսերու նոր ժողովին առթիւ, ազդարարեց թէ Փարիզի խորհրդաժողովը դնդախաղ չէ, որպէսզի այս կամ այն կողմը յաղթական հռչակուի: Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ բոլոր վիճելի խնդիրները կը մնան առկախ, եւ չեչտեց թէ «այսօր աւելի քան երբեք պէտք ունին աղօթքի»:

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՕՂ մերժեց մասնակցիլ յունիս 18ի տարեդարձի տօնակատարութեան: Այդ օրը Մոն Վալէրիէն պիտի երթայ, այցելելու համար դնդակահարուած Ֆրանսացիներու գերեզմանները:

106 ԿՏՈՐ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ զոհուած են Գերմանիոյ մէջ, ամերիկացի սպայի մը եւ իր կնոջը կողմէ: Իոլորն ալ բռնուեցան, երբ Ամերիկա կը փոխադրէին զոհօնը: Արժէքը՝ 1.500.000 տոլար:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 15ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Կը խօսին՝

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. Ֆիլիփ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Ջութակի վարպետը (Փարիզէն) եւ Օր. ՔՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, Պէյրութէն (դաշնակ): Մուտքը ազատ է:

ՍԻՆ ԼՈՒԻ մէջ այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, ընկերը Եօթնեղբայրեանի օգտասէր ապարակին մէջ: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մէներգ, խմբերգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է:

Ազգ. մեծ երգասօն

ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Յունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփերային մէջ: Յայտագիրը կը կազմեն.—

1. Հայկական պատարագը 7 ձայնով (երգչախումբ): 2. Հերոսի մը կեանքը (մեծ օրքէսթր, երգչախումբ եւ մէներգ): 3. Հայկական համանուագ (մեծ օրքէսթր): Կը դործադրեն Օփերայի նուագախումբը եւ Ռատիոյի երգչախումբը, 110 մասնագէտ արուեստագէտներով: Տոմսերու համար դիմել՝ Ե. Եավրուեան, 23 rue Senac, Tél. L. 25-27: Մ. Մալաքեան 3 bld. Théodor Thurner, Tél. L. 09-02: Ե. Արմէն 39rue St. Savournin, tél. G. 76-83: Ս. Տիրատուրեան, 2 rue Philippe de Gérard եւ կեդր. Յանձնախումբի անդամներուն:

Յառգաւիի երեկոյ

Նուիրուած նահատակ զրպիտուհի ԼԱՄի (Լուիզա Ալալեան) եւ ամուսնոյն՝ Պ. ԱՐՓԻԱՐ ԱՍԼԱՆԵԱՆի յիշատակին, այս չաբաթ, 15 Յունիս, ժամը 8.30ին Սալ սը Ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, (métro St. Germain des Prés):

Նախաձեռնութեամբ Կանանց Միութեան: Կը խօսին Տիկին Ս. Մարմարեան (նախագահ), Տիկին Մ. Աթմաճեան, Պ.Պ. Զօպանեան, Հրաչ Սարգիսեան եւն.: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Տիկին Լիաւ Տէմիրճեան (ջութակ), Օր. Ի. Պիւլպիւլեան (երգ), Պ. Ա. Դմբճեան եւ Պ. Ռ. Զարդարեան (արտասանութիւն), եւ Roger Loewengutt (թաւջութակ): Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ. — 14 Յունիս, ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salon Pélissier-ի մէջ կը խօսի երաժշտագէտ Պ. Օննիկ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ, նիւթ՝ Հայ երաժշտութեան ապագան, ինչպէս եւ խորհրդածութիւններ եւ բացատրութիւններ Յունիս 16ի Մարսէյլի Օփերայի մէջ իր տալիք երաժշտական կտորներու մասին: Մուտքը ազատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը 1923—1940, ընդամէնը 189 դիրք, ծախու է 12.000 ֆրանքի, (100 տոլար): Դիմել «Ցառագ»ին կամ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՀԱՑԱՇԷՍ ՀԱՑՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ եւ հոգեհանգստի պաշտօն, համաձայն հայ նահատակաց յիշատակին, այս կիրակի օր, ժամը ճիշդ 10ին, Սէն Տընիի (St. Denis, Seine) Մայր եկեղեցիին մէջ, Լեւոն Ե. Թաշեանի գերեզմանին վրայ: Այս առթիւ եկեղեցւոյ մէջ պիտի քարոզէ Հայր Սահակ վ. Տէր Մովսէսեան, որ նոր եկած է Վենետիկէն: Երկեցողութիւնը պիտի կատարուի Սիփան - Կոմիտաս երկսեռ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Գուրգէն Ալէմշահի:

ՅԻՇ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Շավիլի Մ.ճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր անդամուհիներէն Տիկին Աղաւնի Պարոնեանի, իր հօր ցաւալի մահուան առթիւ (Հայաստան):

ՄԻՈՒ ԵՒ ՀԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ կը տիրէ Մ. Նահանգներուն մէջ:— Միւս կողմէ Պ. Հուվըր կը հաւաստէ թէ առվտուր երկիրներու տագնապի պիտի մեղմանայ, չնորհիւ Արժանթինի եւ ուրիշ երկիրներու աջակցութեան:

ԻՐԱՆի արտաքին նախարարութեան պաշտօնատներէն մէկը յայտարարեց թէ Ամերիկան խնդիրը կարգադրուած է համաձայն վարչապետին ծրագրին, որ կը բաղկանայ եօթը տետրէ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ժ. Պատգ. ժողովը Յունիս 14ին, 15ին, 16ին եւ 17ին, 38 Bld. Raspail: Métro Sèvres Babylone:

Երգահաւիդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Լիոնի Օփերայէն)

16 Յունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: *Յայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Սամուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան դրատուներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի*, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կիրակի 16 Յունիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, պատարագէ վերջ, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Համայն Տրապիզոնի նահանգի նահատակներու յիշատակին: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան:

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ մասնագէտ մօտէլիստ կին մը կարի եւ աշխատանոցի համար: Ներկայանալ առաւօտները Maison Mina, 32 rue des Annelets, Paris (19), Métro Botzaris *կամ* Place des Fêtes:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ընիկ Քղեցի Պ. Հմայեակ Ալեմեան (Քղի քաղաքէն) որ 1914ի պատերազմէն առաջ տունէն մեկնած եւ չէ վերադարձած: Կը կարծուի ըլլալ Պուենոսայրէս (Հունգարիա): Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Պ. Գառնիկ Ճարպչեանի, 57 rue Bernard du Bois, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սան Փաւլոյէն եղեկեցէ եւ Հայկանուշ Պատմաճեանները կը փնտռեն Տիկին Վերգին Համամճեան եւ զաւակները՝ Բարգէն եւ Լեւոն: Ինչպէս եւ Տէր եւ Տիկին Վարդ Մայիլեան: Իմացնել Պ. Վահրամ Մոսոեանի, 27 rue Le Pelletier, Paris (9):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պ. Աբգօեան (Կիւրինցի) որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը գտնուէր եւ թէնթիւրիի գործով կը զբաղէր: Տեղեկացնել «Ցառագ»ի:

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրածեւ մեքենաներով մաքուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դիմել Պ. ԴԱԻԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville** (Seine): Tél. Ent. **15-67**:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տնօրէնութիւն ԳԼԷՄԱՆ եւ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ազանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ԳՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Զորեքշաբթի օրերը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛Ն, ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէրք, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն:
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (**Gros, demi gros**)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

MANUFACTURE de VETEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Vendredi 14 JUIN 1946 Ուրբաթ 14 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4724-Նոր շրջան թիւ 363 — ԽՄԲԱԳԻՐ՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 ՓՐ.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԻՒՆ ԿԸ ՔԱՄԵՆ

Նամակ մը՝ Գավալայէն (4 Յունիս).—

« ... Գերեզմանիներու մէջ ապրող ուրուականներու կը նմանինք: Նիւթական հոգը, ինչ մը ազատ շարժելու դժուարութիւնը սպանած են մեր մէջ ամէն բան: Պատերազմը վերջացաւ, բայց խաղաղութիւնը չգտանք: Անորոշ կամ գորշ օրեր, առանց հոգեկան մխիթարութեան:

Ուսուցիչ եմ: Պատկերը լրիւ է: Դպրոցէն դուրս՝ հոս ու հոն կը վազեմ, մասնաւոր դասեր գտնելու կամ դասեր տալու, որովհետեւ առանց ատոր կարելի չէ ապրիլ: Սղութիւնը հասած է ծայրագոյն չափերու... Սիրտ ու հոգի չմնաց: Գրելը, որ երբեմն հանոյք էր ինծի համար, այսօր դարձած է հոգեկան տագնապ ...»

Բայց մինչ Գավալա՞ն է այսպէս: Եւ մինչ նամակագի՞րը, միեւնոյն առեն գրագէտ:

Եթէ հայերէն թերթ կը կարդաք, մանաւանդ կը հետեւիք այն թղթակցութեանց որ կը հասնին բոլոր զաղութներէն, կրնաք լրացնել պատկերը:

Անհրաժեշտ չէ օժտուած ըլլալ վառ երեւակայութեամբ: Ամբողջ ողբերգութիւն մըն է որ կը սարսռայ սովորական բառերու եւ տողերու մէջ: Անճկութիւն մը, դող մը,— բայց նաեւ տոկուն, յարատեւ ճիգ: Քաջութիւն:

Ըսենք բուն բառով.— մարդիկ իրենց երակներն է որ կը քամեն, հոգեպէս եւ ֆիզիքապէս դիմանալու: Ուսուցանելու, գործելու համար:

Կը մխան, կը հեւան, բայց կը տոկան: Կը քամեն ինչ որ ունին, սերունդ սերունդ փոխանցելու համար թանկագին ժառանգութիւնը,— Հայկական Մշակոյթ:

Յունաստանէն անցէք Սուրիա – Լիբանան, Պաղեստին, Իրաք եւ Իրան: Թեւ առէք մինչեւ Հիւսիսային կամ Հարաւային Ամերիկա: Կեդրոնացէք այստեղ, մեր զաղութին մէջ:

Համրանքով մարդիկ են մնացեր,— ուսուցիչ, գրագէտ, վարժուհի: Մէկ բառով՝ ուսումնական:

Ծաղկոցներու ցանց մը բացուեր է, նախնական միջոցներով: Մարդիկ, որ կրնային դաս տալ միջնակարգ վարժարաններու մէջ, դաստապարտուած են Ա. Բ. Գ. սորվեցնելու սերունդի մը որ հասակ նետեց «չարլսթըն»ի, «սուինկ»ի, սինեմայի կամ զօրանոցներու ժխորին մէջ: Ցանձն առած են ամէն զոհողութիւն, վառ պահելու համար հայրենի ճրագը:

Չէ՞ք խոնարհիր այս անսպառ խանդաղատանքին, խանդավառութեան եւ հաւատքին առջեւ:

Կը կարդաք ամէն օր,— «արտասանեց, երգեց, խաղաց»:

Բայց, օր մը օրանց կ'անցնի՞ ձեր միտքէն,— Ո՞վ սորվեցուց: Որո՞նք են այն մշակները որ կը տքնին ամէն օր, կամ չաբաթը քանի մը օր, հատիկ – հատիկ սորվեցնելու համար այդ երգերը, արտասանութիւնները, խաղերը: Բոլոր այն գիտելիքները որ կրնան օտարութեան մէջ աճած սերունդը կապել հայկական կեանքին: Հայրենիքին...

Ճարտասանական բառախաղ մը չէ բացատրութիւնը,— կը մխան, իրենց արիւնը կը քամեն, հետք մը ձգելու համար իրենց ետին:

Կը մխան, կը քամեն, բայց եւ այնպէս կը տոկան: Շունչ կուտան զպրոց կոչուած զարշահոտ խրճիթներու, աւերակ չէնքերու, մթերանոցներու կամ տաղաւարներու մէջ:

Չենք ուզեր մեծ բառեր գործածել,— աննախընթա՞ց, հերոսակա՞ն, եւն.: Այդ բացատրութիւնները վիրաւորանք մը պիտի ըլլային:

Բայց, հարկ է բարձրաձայն հռչակել,— ի՞նչ պատկեր պիտի ներկայացնէին մեր զաղութները, եթէ չունենայինք «անձինք նուիրեալք», դաս տալու, բան սորվեցնելու, դրիչ չարժելու, հոգիէ հոգի խօսելու համար:

« Անչօշափելի» բաներ են ասոնք, բայց ոչ անտեսանելի :

Հայրենիքի ներկայացուցիչներն անգամ զարմացան, եւ իրենց հիացումը յայտնեցին Սուրիա-Լիբանանի մէջ, տեսնելով հայկական մշակոյթին ծաղկումը, զպրոցներու ցանցը եւ ուրիշ թանկագին նուաճումներ: Եւ այս ամէնը՝ առանց պետական օժանդակութեան :

Գլխարկները վա՛ր,— Հայկական մշակոյթին անձանօթ զինուորներն են որ կը մխան ի սփիւռս աշխարհի :

Ո՞վ պիտի կրնար դրի առնել անոնց ամենօր - եայ տառապանքն ու վաստակը: Այս ափերուն վրայ եւ ուրիշ ամէն տեղ :

Շ.

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

(Սեփական թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

17—25 Մայիսի Երեւանի ձայնասփիւռի հրատակութիւններէն կը քաղեմ հետեւեալ տեղեկութիւնները, Ներգաղթի ու յարակից աշխատանքներու շուրջ, բարդելով անոնց վրայ, Սուրիահայ եւ Լիբանանահայ «Հառաջդիմական» մամուլի մատնաւոր տեղեկութիւնները:

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Մայիս 15ին, Էջմիածնի շրջանի կոմկուսի «ռայոն»ական (շրջանային) ժողովին մէջ, ընկեր Աբրահամեան տեղեկութիւններ է տուած արտասահմանէն ներգաղթող Հայերու ընդունման եւ տեղաւորման առթիւ ձեռք առնուած միջոցներու շուրջ: Էջմիածնի շրջանի աշխատաւորութիւնը, չէշտած է Աբրահամեան, մեծ խանդավառութիւն ցոյց կուտայ այժմէն պատրաստելու անհրաժեշտ օգնութիւնները՝ ներգաղթող բազմութիւններու: Մինչեւ Յուլիս 1, հարկ է 500 նոր բնակարաններ կառուցանել: Ասկէ զատ, հրահանգուած է չուտով պատրաստել ներգաղթողներու անհրաժեշտ կահ կարասիները, եւ ապահովել անոնց հանգստութեան պայմանները:

Լենինականի Շրջկեդրոնի զեկոյցին համաձայն, — կը հաղորդէ «Զարթօնք» (28 Մայիս)—, արտասահմանէն ներգաղթող հայ եղբայրներու տեղաւորման համար՝ կառուցուած են արդէն 310 բնակարաններ: Յատուկ «բրիկադա» կազմուած է, նորոգելու եւ լրացնելու համար անկատար մնացած չէնքերը, եւ կահաւորելու պատրաստ բնակարանները: Լենինի շրջանին մէջ, աւարտած է շինութիւնը 110 բնակարաններու, օժտուած ամէն կարգի յարմարութիւններով, կազմ եւ պատրաստ: Բասարկեչարի մէջ պատրաստուած են 150 բնակարաններ, արուեստ, կահաւորուած, բաղնիքով եւ պարէնեղերով: Նորաշէնի կոլխոզները 300.000 րուբլի հատաքած են՝ «Ներգաղթի Ֆոնտ»ին համար: Նոր Բայազիտի եւ Սարուխանի շրջաններուն մէջ շինուած են 800 բնակարաններ, նոյնքան արդիական ու կատարեալ: Օրուան կարգախօսն է՝ «չուտ եւ շատ բնակարաններ պատրաստել», արժանավայել կերպով ընդունելու համար օտարութենէ վերադարձող եղբայրները:

× «Թաս » դործակալութեան 23 Մայիսի մէկ զեկոյցին համաձայն՝ «Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ ցարդ կառուցուած են 700 տուներ, ներգաղթողներու համար: 150 տուներ կառուցուած են Երեւանի մօտ Քանաքեռ սարահարթի նկարագեղ զառիթափերուն վրայ: 130 տուներ ալ՝ մեծ դործարաններու մօտիկ: Շինարարութիւնները կր չարունակուին նոյն թափով:

× Ս. Հայաստանի լուսաւորութեան (կրթական) նախարար Ա. Խաչիկեան, «Զարթօնք»ի մէջ հրատարակած է յօդուած մը Ս. Հայաստանի ժողովրդ. կրթութեան շուրջ: Կը քաղեմ թիւերու բաժինը (24 Մայիս).—

1918—1920, Հայաստան ունէր ընդամէնը 116 կրթական հիմնարկներ, 17600 աշակերտներով: Ժողովուրդի 90 առ հարիւրը անդրադէտ էր: 1921—1922, դպրոցներու թիւը բարձրացաւ 545ի, իսկ աշակերտութիւնը՝ 68000ի: Այսօր, Հայաստան ունի 1136 դպրոցներ, 263.000 աշակերտներով :

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ

Մայիս 21ին Արուեստի Տան մէջ, Գերագոյն Խորհուրդի «դեպուտատ» (երեսփոխան) Հայկանոյշ Դանիէլեան, Հայկական արուեստի շուրջ մանրամասնութիւններ հաղորդած է, Սթալինեան Դ. Հնդամեայ Ծրագրին առնչութեամբ: Մտքերու փոխանակութեան մասնակցած են Արմէն Դուլկեան, Կոկանեան, Վարդանեան, Բարխուդարեան, Արղութեան եւ ուրիշներ:

× Արտաշատի կոլխոզ - կոլխոզուհիները ա - ւարտած են քաղհանը 300 հեկթար բամբակարտերու եւ 500 հեկթար այլիներու :

Մ.

ՊՈԼՍՈՑ քաղաքապետական ժողովին անդամ ընտրուած է Պ. Վահրամ Կեսարեան: Ընտրուած են նաեւ մէկ Ցոյն եւ մէկ Հրեայ: — Կառավարութիւնը երկու օրինագիծներ պատրաստած է, որոնց մէկուն տրամադրութեամբ այսուհետեւ դատարաններուն պիտի յանձնուի թերթ փակելու իրատասութիւնը, իսկ միւսով պիտի լուծուի 1938ին կազմուած Մամուլի Միութիւնը, որպէսզի լրագրողները կարենան ազատ ընկերակցութիւններ հիմնել:

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՂԸ

«ԵԻՐՈՊԱՆ ԵՐԿՈՒԻՒԻ ՄԻ ԲԱԺՆԷՒ»

Վաղը, չաբաթ, կը վերսկսի չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը, որ յետաձգուած էր Մայիս 17ին, իբրեւ հետեւանք ծանր անհամաձայնութեանց: Միջազգային մամուլը նոյնքան յոռետես է այս նոր խորհրդակցութեան մասին: Զորս նախարարներու վիճանորդներն ալ չեն կրցած համաձայնիլ եւ վիճելի խնդիրները կը մնան դրեթէ նոյն վիճակին մէջ:

Ժողովին առաջին դործը պիտի ըլլայ լսել փոխանորդներուն տեղեկագիրը: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ 55 խնդիրներ կան օրակարդին վրայ եւ հիմնական հարցերէն ոչ մէկու մասին համաձայնութիւն դոյացած է: Հետեւաբար Զորս Մեծերը դործի պիտի սկսին այն կէտէն ուր ձգեր էին մէկ ամիս առաջ: Հարկ է նախ լուծել երեք հիմնական խնդիրներ, բուն հաշտութեան խորհրդաժողովը հրաւիրելէ առաջ,— 1. Իտալական հաւատուցումներու հարցը: 2. Իտալական դաղթավայրերու խնդիրը: 3. Թրիէսթէ: Թերթերը կը դրեն թէ անգլիական եւ ամերիկեան պատուիրակութեանց փոխանորդները յոռետես են, որովհետեւ կարելի չէ եղած համոզել խորհրդային նարկայացուցիչները, նոյնիսկ երկրորդական խնդիրներու մասին :

Խորհրդաժողովը պաշտօնապէս պիտի բացուի վաղը, չաբաթ, ժամը 4ին, նախագահութեամբ Պ. Պիտոյի որ պիտի շարունակէ Ֆրանսան ներկայացնել, մինչեւ նոր կառավարութեան կազմութիւնը:

× Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, Պ. Պէվին, արտաքին նախարարը, երկար ճառ մը խօսելով, պարզեց միջազգային կացութիւնը եւ ուղղակի կոչ մը ուղղեց Սպարապետ Սթալինի եւ Պ. Մոլոթովի, որպէսզի «Եւրոպան երկուքի չբաժնուի»: Թախանձագին խնդրեց որ վերահաստատուին համաձայնութիւնը եւ դործակցութիւնը, այլապէս Եւրոպան ուղիղ դծով մը պիտի բաժնուի Շեթէթինէն մինչեւ Ալպանիա: «Այս կերպով երկու բանակատեղիներ պիտի կազմուին Եւրոպայի մէջ, ինչ որ պիտի առաջնորդէ նոր պայքարի մը»: Պ. Պէվին «պատերազմ» բառը չգործածեց, բայց ժողովը հասկցաւ թէ ինչ ըսել կ'ուզէ: Այս առթիւ բացատրեց թէ ինք երբեք պիտի չընէ որ եւ է բան որ կրնայ յանդիլ Եւրոպայի բաժանումին: Ժողովին մէջ խօսք առած էին 90 պատգամաւորներ, բայց հաղիւ քանի մը հոգի խօսեցան, վասն զի թէ ժամանակը կարճ էր եւ թէ Պ. Պէվին լիովին պարզեց կուսակցութեան եւ կառավարութեան տեսակէտները: Նախարարը դիտել տուաւ թէ անգլեւխոր - հրդային բարեկամութեան իրական թշնամիները անոնք են որ Ա. Միութեան ուժ կուտան Անգլիոյ մէջ: Այս առթիւ պատմեց թէ ինք առաջարկեց Սթալինի եւ ուրիշներու 50 տարուան դաշնագիր մը կնքել Ա. Միութեան հետ, «բայց որ եւ է որոշ պատասխան չստացաւ»: Յետոյ բսաւ թէ առեւտրական նախարարը առաջարկած էր առեւտրական բանակցութիւններ կատարել, բայց Մոսկուա չպատասխանեց: Վերջապէս յայտարարեց թէ առաջարկին օդանաւային, ուղղակի հաղորդակցութիւններ հաստատել Մոսկուայի եւ Լոնտոնի մէջ, բայց մերժուեցին : «Երբ ձեզի պատասխան չեն տար, ինչո՞ւ կը մեղադրէք մեզ»: Եւ զարմանք յայտնեց որ մինչ Սթալինի եւ Մոլոթովի բոլոր ճառերը կը հրատարակուին անգլիական մամուլի թերթի մէջ, իր վերջին ճառը չպատուեցաւ որ եւ է խորհրդային թերթի մէջ: «Ինչո՞ւ ռուս ժողովուրդը պիտի չկրնայ դիտնալ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ աշխարհի մէջ» :

Խօսելով Փարիզի խորհրդաժողովի մասին, Պ. Պէվին յայտարարեց.— « Չեմ դիտեր ի՛նչպէս պիտի ստորագրենք հաշտութեան դաշնագիրները: Բայց ոչ ոք կրնայ մեզ յանիրաւնապէս պատերազմական վիճակի մէջ պահել ուրիշ երկիրներու հետ: Պէտք է ճար մը դտնել, այսպէս չի կրնար շարունակուիլ »:

Մուֆթին փախած էր Մայիս 29ին

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան պաշտօնաւորներէն մէկը յայտարարեց թէ՝ համաձայն ոստիկանական քննութեանց, Երուսաղէմի Մուֆթին Փարիզէն հեռացած է երկու չաբաթ առաջ, ամերիկեան օդանաւ մը նստելով Օրլիի օդակայանէն եւ իջած է Գահիրէ: Մուֆթին սուրբկան անցագիր մը ճարած էր 1945 նոյեմբեր 28ին, կեղծ անունով: Օդանաւ նստած է Մայիս 29ին եւ Գահիրէ հասած 29—30ին: Զգուշութեան համար մօրուքն ալ ածիլած էր: Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, Մուֆթիին բարեկամները Մայիս 28ին յայտներ են թէ հիւանդ է: Մարդ մը, որ իրեն չատ կը նմանէր կերպարանքով եւ հագուստակապուտաով, Մուֆթիին բնակարանը վերադարձած է Մայիս 28ին, անոր անձնական կառքով: Ոստիկանները համոզուեր են թէ իր բնակարանը կը պտնուի, եւ երբ տասը օր դուրս չէ ելլեր, չեն զարմացեր, քանի որ կ'ենթադրէին թէ հիւանդ է:

Իրականին մէջ, Մուֆթին այլեւս տուն վերա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐ. Տէր-Ակնդրէասեան (Յուշեր)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Կարծիքները բաժնուած են իր լեզուի եւ ոճի մասին: Ունի հիացողներ, ինչպէս քննադատներ: Բարեկամս, Բալուեանը նոյնիսկ քայլ նետեց, գայթակղեցնելով բոլոր ծանօթները: Յարգելով հանդերձ կարծիքը անկեղծօրէն յայտնելու ազատութիւնը, որքան պիտի ուզէի, որ, ինքը եւս ըլլար մեզի հետ՝ հիացողներուս շարքին: Եւ այս՝ ոչ թէ բարեկամական զգացումներէ տարուած, «խաթեր» համար, այլ, դեղեցկութիւն մը տեսնելով այդ լեզուին մէջ:

Եթէ ներկայ գրողներու լեզուն չափանիշ առնելով մօտենանք, ճիշդ է, քիչ մը հնաոճը է ան: Դասականներու երկար նախադասութիւնները չուենենալով մէկտեղ, նորէն իր դարձուածքները կը դանենք երկար, մանուածապատ: Այս ազատութիւնը կ'ունենանք մասնաւորաբար, վարժուած ըլլալով նոր գրողներու պիրկ պարբերութեանց: Մտորակէտ մը, վերջակէտ մը եւ միտքը յայտնուած է արդէն: Ընթերցողին գործն ալ կը դիւրանայ, չի յոգնիր: կեանքը հետ ի հետ կը վազէ, դիրն ու գրականութիւնը կը հետեւին անոր, հոգ չէ թէ կը կծկուին, կը չորնան, կ'աղքատանան, (բացառութիւններու համար չէ խօսքս): Գրելու այդ ձեւը ի հարկէ առաւելութիւններ ունի, սակայն պակասութիւնները եւս ակնբախ են:

Տեսակէտ է: Ինծի համար, երիտասարդ գրողներու լեզուն կը նմանի արդիական կարասիներուն: Թանկարժէք ծիրանեփայտ (բալիսանոր) կամ նորվեկական ցարասի (պուլօ): Ուզղանկիւն, հայելիի պէս փայլուն, իրենց պարզութեան մէջ՝ անկասկած զեղեցիկ: Իսկ հինը, ոճ ունեցող կարասիներու նման փորուած, քանդակուած, աւելի ճկուն գիծ մը, ամենափոքր մանրամասնութիւններուն մէջ խնամուած: Այսօր կամ դար մը վերջը, իր ազնուականութիւնը կը պահէ անպայման:

Փարիզի Օփերան գացած էք կամ գոնէ լսած խաղարկութիւնը: Հարցում մը. քանի՞ հոգի հաճոյք առած է այդ նուագէն: Անկեղծ ըլլանք, շատ քիչեր, ես ալ մէկը չըլլալով: Համոյք չենք զգար, որովհետեւ չենք հասկնար:

Այդ չի նշանակեր թէ նոյն երաժշտութիւնը անարժէք է:

Պէտք է խօսիլ նաեւ բառամթերքի մասին: Գրաբարի վարպետը դուրս կը հանէ հին հայերէնի բոլոր արժէքաւոր բառերը եւ, ճոխ բառարանի տէր, ժանեակի պէս կը բանի իր նախադասութիւնները: կէս էջի վրայ նոյն բառը երկու անգամ կրկնելու վախը չունի: Տասնեակներով հոմանիշ - ները ուզածին պէս կը յարդարէ:

Գրողի յատկանութիւն չունիմ եւ չեմ ունեցած, բայց Պէրպէրեանի մէկ հայերէն դասի վերջիններէն չէի, (դասընկերս՝ Որբունին կընայ վկայել): Հակառակ ասոր, երբ կը կարդամ «Մուսա Լերան քառասուն օրերը», իրաքանչիւր էջի վրայ երկու անծանօթ բառերու կը հանդիպիմ: Գիրք հրատարակած, անուն չինած երիտասարդ գրողներ ունինք, որ հարիւր էջի վրայ, հարիւր անգամ կը կրկնեն նոյն բառը:

Սխալ չհասկնանք: Ըսել չեմ ուզեր որ, քերականական օրէնքներու հիման վրայ բառերը իրարու քով չարելով գրականութիւն ըրած կ'ըլլայ մարդ, բայց քարը նետուեցաւ Տէր - Անդրէասեանի լեզուին, ոճին, թարգմանութիւններուն, ոչ թէ գրագէտին:

Չեմ երկարեր, խուսափելու համար աւելորդ վէճերէ: Տէր - Անդրէասեաններու, Օշականներու (ատոր ալ հանդիպեցանք) լեզուն խծբծելու տեղ, երիտասարդ գրողները աւելի լաւ գործ մը ըրած պիտի ըլլային, անոնց նման հարստացնելով իրենց բառամթերքը, լեզուին ողնայարը եղող քերականական օրէնքները: Առանց լաւ գործիքի դժուար է լաւ գործ արտադրել:

Օրինակի համար, դասական գործի մը հարազատ թարգմանութիւնը թող փորձեն եւ պիտի տեսնեն դժուարութիւնը: Իմաստը տալը թարգմանել չի նշանակեր:

Ինծի համար սակայն, հրապարակագրի, թարգմանչի, նոյնիսկ հայագէտին չափ եւ աւելի արժանիք ունի ուսուցիչը, դաստիարակը: Գիւղաքաղաքի մը նախակրթարանով սիրանալ հայ լեզուին՝ իր տոկոսով, այս արդէն մեծ արժանիք կ'ենթադրէ, բայց երեք սերունդ դաստիարակել սիրով, հաւատքով, նուիրումով, առանց տրտունջալու, ասոր չափ չենք հանդիպիր: Զուրկ պետական միջոցներէ, «ազա-էֆէնտի» թաղականներու քմահաճոյքին հետեւանքով, մեր մէջ, ուսուցչական ասպարէզը, չատ իրաւացիօրէն, մարտիրոսութեան թեկնածուներու տնկարան մը նկատուած էր: Պակաս չէին ի հարկէ «կեղծ մարտիրոս»ները, ուրիշ գործի անընդունակ՝ ուսուցչական ասպարէզը նետուողները, որ կը տրտնջային անընդհատ, հայ ժողովուրդին ողորմութիւն մը ընողի հովեր առնելով: Բարեբախտաբար եր. Տէր - Անդրէասեանի նման «կոչեցեալ»ներ կր ծածկէին ասպարէզին պղտիկութիւնները: Իրական պատմութիւն մը, փաստելու համար իր դասախարակի խոտրը:

Մեր բարեկամներէն, հանգուցեալ Լ. Պապունեանը, առաջին Մեծ Պատերազմին, իբրեւ պաղտա-

Մաւուլի գրաքննութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՊԵԼՃԻՔԱ.— Սահմանադրութեան 18րդ յօդուածին համաձայն, մամուլը ազատ է: Թերթերէն չատերը քաղաքական որոշ տեսակէտներ ունին, բայց ամէն լուր կը հրատարակուի բոլորովին անկողմնակալ կերպով:

ՀՈԼԱՆԴԱ.— Համաձայն մամուլի աւանդական ազատութեան, խմբագիր մը կրնայ իր ուզածը հրատարակել եւ կառավարութենէն կը սպասայ կարելի դիւրութիւնները: Թերթերը թուղթի նուազութեան պատճառով, չատ փոքր ծաւալ ունին, այնպէս որ արտաքին լուրերու բաժինը բաւական է: Միւս կողմէ, սակայն, տրամադրելի տեղ ունին պաշտօնատարներ քննադատելու համար:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ.— Թիթոյի կառավարութիւնը արգելքներ կը յարուցանէ եւ չատ մօտէն կը հետեւի թղթակիցներու չարժումներուն: Պաշտօնական չրջագայութեան մը ընթացքին ամերիկեան թղթակից մը կը նկատէ որ իր ինքնաչարժը ժամը 80 մղոն արագութեամբ կը սուրայ. պատճառը — իրեն ընկերացող պաշտօնեան այլեպէս հրամայած է մեքենավարին, որպէսզի թղթակիցը պատհութիւն չունենայ կանգ առնելու ամէն դիւղ ու քաղաք ու «բան հասկնայ»:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻԱ.— Թերթ մը հրատարակելու համար պէտք է արտօնութիւն ստանալ: Մամուլը ենթակայ է պետական պաշտօնեաներու թելադրութեանց: Արտասահմանի լուրերը զրաքննիչ չին ձեռքէն չեն անցնիր: Նախարարները ընդհանրապէս տեսակցութիւններ կունան օտար թղթակիցներուն եւ ներկայ կ'ըլլան մամուլի ասուլիսներուն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.— Գրաքննութիւն չկայ:

ՏԱՆԸՄԱՐԿԱ.— Մամուլի ազատութիւնը ապահովուած է Սահմանադրական օրէնքով:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.— Ամէն թղթակցութիւն կամ հեռագիր արտասահման ուղարկուելէ առաջ պէտք է երեք օրինակ պատրաստուած ըլլայ: Առաջին օրինակը ոստիկանութեան, երկրորդ բանակի հետախուզութեանց բաժնին ու երրորդը թղթատուարական վարչութեան համար: կարգ մը լուրեր «կը մեկնին» Մոսկուայի ճամբով: Պատահած է որ պուլկար գրաքննութենէն անցնող լուր մը «մըկ - բատուի» պուլկար կամ ռուս համայնավար պատասխանատուի մը կղմէ: Պուլկար ժողովուրդը պադարիր չունի մամուլի ազատութեան մասին:

ՇՈՒԻՑ.— Ցուլիսէն ի վեր գրաքննութիւն չկայ: Իշխանութիւնները կը գրաւեն այն հրատարակութիւնները որոնք «սուտ լուրեր» կը պարունակեն: Թերթերուն ծաւալը կրճատուած է բոլոր բովին կամաւոր, որպէսզի թուղթի արտածումը աւելնայ:

ՆՈՐՎԵԿԻԱ.— Գրաքննութիւնը կ'ապահովէ մամուլի ազատութիւնը: Իշխանութիւնները դիւրութիւններ կուտան օտար թղթակիցներուն:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ.— Գրաքննութիւնը կը սկսի լուրերու աղբիւրէն եւ ոչ թէ այն պահուն երբ լուրը պիտի ուղարկուի արտասահման: Այս ձեւով թղթակից մը կրնայ իր ուղած նիւթը հեռագրել իր թերթին, անշուշտ զինուորական սահմանափակութիւններու պայմանագիրի վերջ: Պերլինի մէջ լուր հաւաքելու աշխատանքը բաւական դժուար է, որովհետեւ կարելի չէ անարգել կամ առանց հետեւուդի մտնել ռուսական գօտիէն ներս: Ամբասիդորները իրաւունք չունին հրատարակելու այն պիտի լուրեր որոնք դէմ են Դաշնակիցներուն կամ Քաշական կամ զինապաշտական ձգտում ունին: Ռուսական գօտիին մէջ թերթերը մամուլին յանձնուելէ առաջ գրաքննութենէ կ'անցնին:

ՍՊԱՆԻԱ.— Գրաքննութիւնը աւելի թոյլ է վերջերս: Օտար թղթակիցները 1945 Ապրիլ 16էն ի վեր ազատօրէն կրնան ճամբորդել եւ նոյնիսկ չոգեկառքի ընկերութիւնները հարիւրին 60 զեղչ կուտան անոնց: կառավարութիւնը կ'ուզէ հաստատել թէ հաւատք ունի թղթակիցներու «բարեմտութեան»վրայ: Ասկից կը նշանակէ որ թղթակից մը կրնայ հարցաքննուիլ իր ուղարկած հեռագրին համար, բայց պատեհութիւն մը տրուած է իրեն ինքզինքը պաշտպանելու: Երբեմն թղթակիցէն կը պահանջուի որ իր հաղորդած լուրը հերքէ: Մասնաւոր գործակալութիւն մը որ կառավարութեան հակակշռին ենթակայ է, կը բաշխէ լուրերը որոնք լաւ մը «քամուած» են, որպէսզի որ եւ է աննպաստ լուր լոյս չտեսնէ Ֆրանքոյի դէմ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ.— կառավարութեան քարոզութեանց բաժինը լուրերու բաշխումին միակ գործակալութիւնն է: Ինչ լուր որ ան կը հաղորդէ մամուլին պէտք է հրատարակուի «եղածին պէս»: 1945 Յուլիս 11էն ի վեր օտար թղթակիցներու ձեռագիրները գրաքննիչէն քովէն չեն անցներ, բայց պաղտնի սպասարկութիւնը կ'արձանագրէ անոնց հեռագիրները: Խիստ հսկողութեան տակ են արտաքին աշխարհէն հասնող դեկոյցները:

ՄԵՐ ՍԳԱՅՈՐ ԳԻՒՂԸ

Մեր գիւղը, Իջմէ, շինուած է այնտեղ ուր Եփրատը կը սիրաբանէ Մաստաուին հետ եւ կ'անցնի անոր լանջերը լզելով:

Ապրիլ ամսուն երբ մեր գիւղի տանիքները ելլէք, ծաղիկներէ ուրիչ բան չէք տեսներ: Մարդ կը հիանայ Արարչին ստեղծագործ ձեռքէն եւած սքանչելիքներուն: Ինքզինքդ հազարումէկ գիշերներու մէջ կը կարծես, երազ եւ բանաստեղծութիւն: Հոն կուգային Զարմարեանները սքանչանալու բնութեան գեղեցկութեանց, եւ «Յայգայոյս»ներուն աւիշը առնելու:

Գիւղին աղբիւրները երկար եւ հասո հիւսուած ծամերը միւնչեւ կրունկները ձգած՝ կուժերով ջուր բերելու կ'երթային ամօթխած, եւ վայրի այծեամներու պէս արեւ կը ծամէին:

Մեր գիւղացիները Հայաստանէն եկած գաղթականներ էին, ունէին իրենց ճարտարարուեստը, հօչակակարութիւնը եւ կաշեգործութիւնը, մրցելով Մարբերդի վաճառականութեան հետ մինչեւ կարին, Տիգրանակերտ, Մալաթիա եւ ստեղծելով բարեկեցիկ կեանք:

Այսօր մեր գիւղը այլեւս հայ բնակչութեան չունի: Քանդուած են մեր տուները եւ անհամար պարտէզները, գողցուած են առուները, չորցած են աղբիւրները: Թուրքին քանդիչ ձեռքը ուզած է սրբել հայ չինականին դարաւոր ճակտի քրտինքը: Այսօր քանի մը անպիտան եւ ծոյլ թուրք խաչնարածներ իրենց ողորմելի կեանքը քարշ կուտան՝ երբեմնի հայկական չէն օճախներու տեղ:

Քանդուած վանքերու եւ եկեղեցիներու մէջ չնազայլերը եւ բուեր՝ հազարամեայ քաղաքակրթութիւն ունեցող ժողովուրդի մը անժխտելի իրաւունքը կ'ողբան, թքնելով կեղծ քրիստոնեայ եւ վայրենի քաղաքակիրթ մարդկութեան երեսին:

Մանուկ Գույումճեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՑՐԵՆԻՔ Ամսագիր, 24րդ տարի, 1946 Մարտ – Ապրիլ, (թիւ 2), ճոխ բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին 3 տոլար: Հասցէ.— 212 Stuart Street, Boston, 16 (Mass.) U. S. A.:

ԳՈՒՐԳԻՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ, Թ. դարու հայ աւատական իշխան մը. գրեց՝ Ժողֆ Լոռան. թարգմ. Հայկ Պէրպէրեան: Լեւոն Խաբրեան Հայագիտական Մատենաշար թիւ 2, Փարիզ, 1946: Գին 60 ֆրանք:

ՀԱՑ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, եռամսեայ պարբերաթերթ. Է. տարի թիւ 3, ապրիլ 1946: Հասցէ.— 212 Stuart Street, Boston, Mass. U. S. A.:

ՓԱՒԱՆԶԵՄ (վէպ). Ձամբաներու երկայնքին (1872—1942): Գրեց՝ Զարուհի Ճ. Պահրի: Գին՝ 180 ֆրանք: Արտասահման՝ մէկուկէս տոլար: Փարիզ, 1946: Տպ. Ճ. Տէր Ճակոբեան, 17 rue Damesme:

Հ. Մ. Ը. Մ.— ՀԱՑ ՍԿԱՈՒՏ. թիւ 2 (1946 Մայիս): Նաեւ յատկացած մը՝ հայերէն սորվելու համար նոր սերունդին: Պատկերազարդ: կը պարունակէ ֆրանսերէն յօդուած մը Հայոց պատմութեան մասին: Տարեկան բաժնեգին 600 ֆրանք: Ձեռքէ՝ 50 ֆրանք: Հասցէ.— 32 — 34 rue St. Lazare, Paris:

Հին ու նոր փառք

Ջորս հազար տարուան պատմութիւն : Հայաստան աշխարհ, Արմենական ցեղին վերելքի եւ զարհաւիժումի անկիւնադարձը ո՞վ կրնայ չափել : Ո՞վ կրնայ գումարել չորս հազար տարիներու լուսա – ճաճանչ փողփողումները հայ մտքի եւ հանճարի ստեղծագործութեան : Ո՞վ կրնայ իր վրձինը թաթխել հայկական գունագեղութեան երանգապնակին մէջ, պատկերելու համար Հայոց վեմ առաքինութիւնը, մեծութեան եւ քաջութեան բոլոր տառ – րոզելիները :

Վահագն՝ հուր հեր պատանեկիկն բոցամօրուս եւ աչքերն արեւավառ՝ իր պողպատէ բազուկնե – րուն մէջ փչրեց երկթեւեան վիշապը որ կը սպառնար իր աղատութեան եւ անկախութեան, իր եր – կաթէ կրունկին տակ ճզմեց խաւարին մէջ «ոռնա – ցող» խաժամուժ ցեղերը որ իր ամպածրար ուրքերուն փաթթուած էին եւ կը սպառնային իր ան – սանձ թռիչքին : Պատերազմներէ պարտասած եւ յոգնած, իր դիսախուռիւ զլուխը կը հանդչեցնէր ա – սորի ցնծուհիներուն ալապատրէ կուսաձեղ կուրծքերուն վրայ եւ կը դինովնար անոնց սիրոյ նեկտարէն : (Վիշապաքաղ) :

Ահա Հայաստան աշխարհը արիասուր, Վանա – տուրի (Արամազդ) , Աստղիկի եւ Անահիտի բա – զիններուն առջեւ ծնրադիր եւ բազկատարած իր սրտի երախայրիքը, սիրոյ եւ առաքինութեան ուխտը կը մատուցանէ մայր զգաստութեան աստ – ուածուհիին : Գեղեցկութեան Աստղիկին իր կոյս եւ արեւավառ սարերէն երփներանգ եւ դունագեղ ծաղիկները կը հաւաքէ, անոր մարմարակերտ պատուանդանը զարդարելու նուիրական պատրաս – տակմութեամբ :

Ողջո՛յն քեզ, Հայաստան աշխարհ :

Ահա Արտաւազդը, պայքարի եւ առեղութեան ոգին : Հայ ժողովուրդը զայն չղթայակապ արգելափակած է Մասիսի անդունդներուն խորը, որպէսզի երկպառակութիւն չսերմանէ հայ դիւ – ցազուններուն սրտերուն մէջ, ու դարբիններու մուրճերով ամրացուած չղթաները :

Ահա Արքայից Արքան , Մեծն Տիգրանը Հռով – մի կայսեր պատգամաւորին՝ Լուկուլլոսի դէմ խրոխտ եւ առնական իր համբաւաւոր «ոչ»ը կ'արտասանէ .—«Գինա քեզ ղրկողին ըսէ թէ Հայոց արքան երբեք իր հիւրը չի յանձներ : Եթէ պատերազմ կ'ուզէ, ես պատրաստ եմ կռուելու ...» :

Ահա Սահունցի Դաւիթը, մարմնացումը հայ ազատատենչ մտքին, Սասմայ բարձունքէն իր հա – տաղի մականը կ'երերցնէ դէպի հարաւ արեւ – մուտք, ասպարէզ կը կարդայ «Մարայ Մելիքին », ըսելու համար թէ «Սասմայ ծուերը» դեռ չեն մեռած, որպէսզի կարողանաս ոտքդ դնել Հայաստա – նի հողին վրայ եւ զայն տարկացնես :

Այսպէս էր կարմիր Վարդանը, որ պապուն խղճմտանքի նոր կրօնքով զրահաւորուած, չվա – րանեցաւ Քրիստոսի խաչը պաշտպանել Մաղդէա – կան տորուքանին դէմ, երբ Յազկերտ Հայոց ազա – տութիւնը բառնալու կը ձգտէր : Ինկաւ կարմիր Վարդանը, բայց փրկուեցաւ Հայաստանը եւ Հա – յոց կրօնը :

Այսպէս էր Հայաստան աշխարհը : Փա՛ռք ա – նոր կերտողին եւ տածողին, փառք զարերու խա – ւարին մէջ անհետ կորսուած անանուն բոլոր Վար – դաններու, Աղբրանիկներու հին եւ նոր Աւարայր – ներու մէջ ինկած բոլոր հերոսներուն , որ մեզի համար իրենց արիւնով կեանք տուին եւ աւիւննե – ընչեցին, որպէսզի հայ ցեղը ապրի եւ յաւերժա – նայ : Փառք Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսանէ – րուն, զուարթայաղթ մարտնչողներուն եւ վաս – պուրականի հերոսամարտներուն որոնք ակռանե – րով ճանկռտեցին հայ աչխարհիամէն մէկ քարն ու թուփը, որպէսզի վերապրող սերունդը իրենց նա – հատակները մոռնալու չափ ապերախտ չզտնուի : Եւ զգայ թէ իր պապենական հողերը չեն ազատա – գրուած եւ ինք զարձեալ զերի է, Թուրքի զաժան կրունկին տակ :

Փա՛ռք զայն ազատագրողին ...:

ՄԻՍԱԿ ԽՐԱԼԵԱՆ

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ .— Խանդավառութիւնը կը բարձրանայ օրէ օր, Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդին Միութեան Լիոնի « Սիամանթօ » խումբին մէջ:

Մեծ հետաքրքրութեամբ կը սորվինք մեր կուսակցութեան պատմութիւնը ու կը ծանօթա – նանք մեր ազատագրական չարժման դեկավարնե – րու կեանքին: Պիտի զարմանաք, երբ ըսեմ որ դասախօսութենէն առաջ, մեր երիտասարդները իրարու հետ կը խաղան իբրեւ մանուկներ, բայց դասախօսութեան ժամանակ, քարացած լուռ – թեամբ կը լսեն դասախօսը: Յունիս 6ին կազմա – կերպեցինք դասախօսութիւն մը՝ «բարոյականը ու կարզապահութիւնը Հ. Ց. Դաշնակցութեան մէջ» :Դասախօսն էր ընկ. Միսաք Միրզէ, որ մատ – չելի լեզուով պարզեց նիւթը, եւ զանազան դէպ – ուագներ :

Երկու ամիս առաջ մենք բոլորովին անտեղեակ էինք մեր ազատագրական չարժման պատ – մութեանը,իսկ այսօր մեծ հաճոյքով կը սորվինք:

Ունեցանք մեր սեփական սրահը ուր պիտի տեղաւորենք «Զարդարեան» գրադարանը, ստանձնելով անոր վարչութիւնը : Ամէն կողմէ ընտրուած երեք հոգինոց յանձնախումբ մը կը զբաղի արդէն հայերէն երգերու տպագրութեամբ եւ դասերով :— Մկրտիճ

ԿԵՌԱՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղ , կեռաս , կեռաս , կեռա՛ս :

Հանդոյն ձիւնին որ ձմեռ առեն կը բաղմի քա – ղաքին վրայ, այս օրերուս , անցուդարձի եւ առու – ծախի բոլոր առարկաներուն չուրջ՝ դիրք բռնած է կեռասը :

Ճաշէն վերջ կամ առաջ, տուներու մէջ, փո – ղոցներու երկայնքը, մայթերուն եզրը, կեռասի փառաբանութիւն : Երիտասարդ կամ ծեր, այր կամ կին, ծրարներու մէջ լեցուած, կամ ձեռքին մէջ դետեղուած կեռաս կը կլլեն՝ անյագ, վախ – նալով թէ եղանակը չուտով կը վերջանայ :

Մարդիկ իրենց մատներուն մէջ՝ համբիչի փո – խարէն բռնած են կեռասի փունջեր : Երիտասարդ աղջիկներ, օզակի տեղ իրենց քնքոյշ ականջներուն վրայ կեռասներ կախած են, ծուլ ի ծուլ :

Կեռասը կ'իյնայ ստամոքսներուն վրայ, ինչ – պէս լոյսը աչքերուն եւ հոգիին : Կեռասի ուօնակա – տարութիւն :

Փողոցին մէջ կը լսեմ երկու երիտասարդներ :

— Կեռասը կ'ուտես , առանց լուսո՞ւ :

— Դուն կիներուն շրթունքները չհամբուրած , կը լուա՞ս :

— Ցիմարական խօսքեր : Բարեկամ , դուն նախ խելքդ լուա՛ :

— Ո՞ւր մնացին հայրենական դաշտերու եւ լեռներու կեռասենիները :

Եւ կեռատակերները կը հեռանան , դայլայլե – լով «կեռասներու չրջանը» կոչուած Ֆրանսերէն ծանօթ երգը : —Գրիմիթել

ՁԱՅՆԵՐ ԴԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՑԻՍ 28ԸՐ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ .— Մայիս 28ի ոօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 29ին, պետական թատրոնի վերնայարկը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կո – միտէին :

Բեմը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայ – կական զրօշներով :

Օրուան նախագահը, ընկեր Մ. Դաւիթեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, բեմ հրաւիրեց կազմակ Խաչի սանուհիները եւ Նոր Սերունդը, ո – րոնք երգեցին «Մարսէյեզը» եւ «Բամ Փորոտան»: Ցետոյ պարզեց Մայիս 28ի խորհուրդը եւ հրաւի – րեց ըլլալ միակամ , որպէսզի կարենանք իրակա – նացնել մեր ոսկի երազները: Ջերմ ծափերու ար – ժանացան Թ. Եղիկեանի, Ս. Պիլալեանի, դերա – սան Ցարութեանի, Զ. Գասեանի, Օր. Եղիկեանի, Տիկին Պաղտասարեանի, ինչպէս եւ փոքրիկն Խա – չերեանի արտասանութիւնները: Ջութակահար Պ. Ազասիի նուագած երկու կտորները (մէկը հուն – գարական, միւսը Սպենդիարեանի) ողջունուեցան «կեցցէ»ներով: Մեր արիասիրտ բարեկամ , Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հայերէն եւ ֆրանսերէն յստակ ու խտացուած բանախօսութիւններով գով – քը հիւսեց Սարտարապատի մեր անմահ հերոս – ներուն ու յաղթանակին, եւ ըսաւ.— Եթէ կայ ժո – ղովուրդ մը որուն պէտք է արդարհատուցում ընել այդ ալ հայ ժողովուրդն է: 1918 Մայիս 28ին ան – կախութիւն ստացաք, մօտ է ժամանակը որ կը ստանաք ձեր արդար պահանջը, Թրքահայաստա – նը: Կեցցեն հայ եւ ֆրանսացի ժողովուրդները»:

Երկրորդ բանախօսն էր Վալանսի S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքա – պետը , camarade Vacher որ ըսաւ.— «Թէեւ ան – պատրաստ խօսելու , բայց որովհետեւ ծանօթ եմ հայ ժողովուրդի արիւնաղանդ պատմութեան, ա – նոր տոկունութեան, համբերութեան ու ազատու – սիրութեան, առանց վարանելու կ'ըսեմ ձեզի որ ա – մէն իրաւունք ունիք ազատ ու անկախ ապրելու ձեր հայրենիքին մէջ : Այս օրուան ոօնակա – տարութիւնը ապացոյցն է այդ բոլորին: Իմ ու ձեր Ֆրանսացի ընկերվարականներու ողջոյնը կը բերեմ ձեզի, կազմակերպուեցէք եւ եղբայրացէք հոս Ֆրանսայի մէջ, որպէսզի երբ ձեր հայրենիքը վերազառնաք, հոն եւս ոօնէք ձեր բոլոր նուիրա – կան ոօնները: Մենք ձեզի հետ ենք միշտ»:

Վերջին բանախօսը, ընկեր Հ.Սարգսեան, մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը նկարագրեց հայ ժողովուրդի տառապանքները կիլիկեան ան – կախութեան տապալումէն վերջ: «Հակառակ բոլոր հալածանքներուն, հայ ժողովուրդը մնաց միշտ պատնէշին վրայ ու ցանկաց տեսնել իր ազատու – թիւնը: 90ական թուականներուն ծնած յեղափո – խական կուսակցութիւնները այդ տենչը իրակա – նացնելու համար ըրին իրենց լաւագոյնը: Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, մարտական ուժը հայ ժողո – վուրդին, ազատութեան ճամբուն վրայ մատաղ ը – րաւ իր ամէնէն խիզախ ընկերները: Սարտարա – պատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի հերոսա – կան կռիւներով էր որ հիմնուեցաւ հայկական հանրապետութիւնը, այսօրուան Հայաստանի կո – րիզը: Պատմական այդ օրերուն ծերունազարդ զօր. Սիլիկեանի ճառերը ամբողջ ժողովուրդը պատերազմի զաշտ առաջնորդեցին, յաղթելու վճռականութեամբ, եւ յաղթեցինք, ընչելու իրա – ւունք ստացանք »:

Տօնակատարութիւնը վերջացաւ դիչերուան ժամը 12ին, Ցառաջ նահատակ խմբերգով եւ սրա – հը ծայրէ ծայր լեցնող բազմութիւնը մեկնեցաւ հայրենիք վերադառնալու ցանկութեամբ:

Թղթակից

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ , 6 Ցունիս , (Ցապաղած) .— Կա – պոյտ Խաչը, Ցունիս 1ին, չարաթ իրիկուն ժամը 8.30ին տուաւ իր պարահանդէսը, Շաթօ տէ Ֆլէօ – ռի ընդարձակ սրահին մէջ:

Սկիզբէն իսկ, խուռներամ բազմութիւն մը փութացած էր քաջալերելու Կապոյտ Խաչի ժրա – ջան անդամուհի սիրուհիներն ու օրիորդները, որոնք չատ գովելի եռանդով եւ նախանձախնդրութեամբ, կ'աչխատին ամօքել քաղաքիս աղքատ եւ դժբախտ ընտանիքներուն եւ անհատներուն ցաւերը:

Պարերու յատուկ մասնաւոր նուագախումբը մինչեւ լոյս նուագեց եւրոպական պարի եղանակ – ներ եւ բազմաթիւ զոյգեր չարունակ պարեցին :

Կար նաեւ հայկական զեղարուեստական բա – ժին մը որու ընթացքին եղան մէջ ընդ մէջ հայե – րէն խմբերգներ, մեներգներ եւ արտասանութիւն – ներ: Նոյնպէս, կենդանի պատկեր մը, որ Կապոյտ Խաչուհիներու բարերար գործունէութիւնը կը խորհրդանչէր, եկաւ ամբողջացնել զեղարուես – տական բաժինը: Ափսէ մը կարկանդակ աճուրդի դրուելով գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Ապա, ներ – կանները սեղաններու չուրջ բոլորուած, առատօրէն վայելեցին մեր ժրաջան խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած համեղ թերթանուշը, կարկան – դակները եւ խմիչքները: Պարերն ու կերուխումը մինչանկեալ չարունակուեցան մինչեւ լոյս, օրինա – կելի կարդապահութեամբ, եւ ներկաները մեկնե – ցան զոհ տպաւորութեամբ :— Թղթակից

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՊՈՒՏՕ , 5 Ցունիս (Յապաղած) .— Ֆր. Կ. Խաչի Պուտոյի մասնաճիւղը եւս ան – սանուհինե – րը իրենց բացման հանդէսը կազմակերպած էին Մայիս 17ին, Սընոնի երիտասարդ ընկերվար – կաններու սրահը:

Բացումը կատարուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով, զոր երգեցին սան – սանուհիները, ընկերակցու – թեամբ դաչնակի եւ ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Գ. Մեսրմեանի: Տիկին Ե. Կարապետեան քանի մը խօսքով բացատրեց հանդէսին նպատակը: Սան – սանուհիները գրեթէ բոլորն ալ լաւ առիղանու – թեամբ եւ խնամքով արտասանեցին իրենց բաժին – ները, ինչպէս նաեւ մեներգ – զուգերգները յաջող անցան: Ընտրեալ կտորներ նուագուեցան դաչնակի եւ ջութակի վրայ: Հայկական պարերը զոր հայ – կական տարազով պարեցին մեր նորահասները, նորութիւն մը եղաւ ներկաներուն համար: Խան – դավառ ծափերով հանդիսականները կ'ուզէին կրկնել տալ: Շաթթներ անընդհատ ամէն աչխա – տանք թափած էր Պ. Ճ. Գազեան, այս պարերուն համար: Վերջապէս զեղարուեստական բաժինը այնքան ճոխ եւ ընտրուած էր որ ժողովուրդը չհասկցաւ թէ ինչպէս անցաւ երկուքուկէս ժամը:

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Շրջ. Վարչ. ներկա – յացուցիչ ընկեր է. Բիւզանդ որ թուեց հայ կնոջ պարտականութիւնը հանրային գետնի վրայ, Ֆր. Կ. Խաչին դերը Ֆրանսահայ գաղութին եւ ար – տասահմանի մէջ, բոլոր քոյր կազմակերպու – թիւններով, կրթական, առողջապահական, օգ – նութեան եւ ազգապահպանման ճակատներուն վրայ, եւն.: Եզրակացնելով, համերաչխութեան եւ աչխոյժութեան կոչ մը ուղղեց: «Քանի կը տուայտինք օտարութեան մէջ, հսկենք մեր նոր սերունդին վրայ, անոր բարոյականը եւ հայրե – նասիրութիւնը չխաթարուելու համար, մինչեւ որ կարենանք այս վաւաշուն սան - սանուհիները եւ մեր բոլոր երիտասարդութիւնը համախմբել հայ – րենիքին մէջ»:

Ժամը 5.30ին բոլորն ալ սեղաններու չուրջ հաւաքուած էին: Մթնոլորտը այնքան խանդավառ էր որ ուշ ատեն ոչ ոք չէր ուզեր սեղաններէն բաժնուիլ: Բաժակաճառեր, մեներգ, զուգերգ, խմբերգ եւ պարեր իրարու կը յաջորդէին:

Սան – սանուհիներու կազմակերպութեան հա – մար նուիրատուութիւններ ըրին Զ. Քէնտէրեան հազար ֆրանք, Կ. Վարդանեան, Ա. Քէնտիրեան, Կ. Տօնէրեան 500ական ֆրանք, Պ. Ս. Քոնտզեան 300 ֆրանք: Հանդէս–ինջոյքէն ընդհ. հասոյթ դո – յացաւ 15.300 ֆր.— Թղթակից

«ԾԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԻՆ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ցակոբեան (Տիգրա – նակերտցի) մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրեն Պ. Սմբատ Աճէմեանի, Alex. Va, (Ամերիկա): Նա – խապէս ալ մէկ տարեկան նուիրած էին Տիգրան Դավաֆեանի, Հալէպ («Ցառաջ», 12 Ցունիս):

դարձած չէ Մայիս 28ին, այլ ուրիշ տեղ անցուցած է գիշերը: Կը կարծուի թէ բարեկամներու քով պահուած է այդ գիշերը, գաղտնի օդանաւ նստելէ առաջ:

Նախարարական խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ այս հարցով, բայց որոշ եզրակացութեան մը չյանգեցաւ, սպասելով քննութեանց վերջնական արդիւնքին: Կը հաստատուի գաղտնական ոստիկան – նութեան վերատեսուչին կախակայումը:

Տակաւին չէ ճշդուած թէ ո՛ւր կը դնուի փախստականը: Երուսաղէմի Արաբական Կոմիտէին քարտուղարը յայտարարած է,— «Մի՛քիթին ապահով է. հաւանաբար Սուրիա կը դնուի»: Գիտէ – րէմ սուրիական դեսպանն ալ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ թէ չի գիտեր ուր կը դնուի: Իբրեւ թէ պահուած է Դամասկոսի մէջ, կամ Արաբլոյ թաղաւորին քով ապաստանած է:

Նոր դաւիթեան կազմութիւնը

Պ. Պլում, արտաքին նախարարը, որ ժողովրդական կուսակցութեան թեկնածուն է վարչապետութեան համար, երէկ չատ կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ միւս հոսանքներուն հետ: Ընկերվարականները եւ համայնավարները վերապահ դիրք մը բռնած ըլլալով, ժողովրդականները կ'ըսեն թէ պատրաստ են ի հարկին ստանձնելու կառավարութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը: Բայց այս յայտարարութիւնը չի կրնար լուծել տագնապը: Ընկերվարականները տրամադիր են Պ. Վէնսան Օրիոլի թեկնածութիւնը դնելու, Ազգ. ժողովի նախագահութեան համար: Համայնավարները չատ պահանջկոտ կ'երեւան եւ հաւանաբար պիտի պահանջեն ներքին գործերու, հողագործութեան եւ պարենաւորման նախարարութիւնները:

Երեսփ. ժողովը բանաձեւեր ստացած է, որ – բոնք կը պահանջեն չեղեալ հռչակել չատ մը երեսփոխաններու ընտրութիւնը: Մասնաւոր բանաձեւ մըն ալ յանձնուած է երկու նախկին վարչապետներուն, Տալատիէի եւ Փօլ Ռէյնոյի դէմ:

25 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ ՅՈՒՆԻՍ 15ԻՆ

Աչխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ անխախտ կը պահեն իրենց պահանջը՝ աշխատավարձերու եւ թոշակներու 25 առ հարիւր յաւելման մասին: Այս պահանջը երէկ ներկայացուեցաւ Աշխատավարձքերու Ազգ. Խորհուրդին, եւ, քանի մը օր վերջը, պիտի յանձնուի նոր վարչապետին: Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ որ յաւելումները հաշուին յունիս 15էն սկսեալ, երբ ալ որուն վերջնական որոշումը: Գործատէրերու սէնտիքան դանագան առարկութիւններ կ'ընէ պահանջուած յաւելման մասին եւ կ'առաջարկէ հաւաքական պայմանագիրներ կնքել, իւրաքանչիւր ճարտարարուեստի համար առանձին: Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը տրամադիր չէ 25 առ հարիւրէն պակաս յաւելում ընդունելու, նոյն իսկ պետական պաշտօնեաներու համար: Պ. Ժուհօ հարցումի մը պատասխանելով, հասկցուց թէ դործադուլներ կրնան պատահիլ, «եթէ աշխատաւորները անելի մտանոնին: Բայց մենք կ'ուզենք խուսափիլ»:

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԾԱՌԱՅՈՂ ՀԱՑԵՐԸ ի զուր հպատակութիւն կը պահանջեն, կը դրէ Ֆիկարօ: Այս առթիւ 80.000 հաչուելով Հայերու թիւը, կ'ըսէ թէ եթէ անոնց 10.000ը հպատակութիւն մը ունին — Ֆրանսական, սուրիական, նոյն իսկ ռումանական, միւս 70.000ը հայրենազուրկ են: Մեծ մասը Ֆրանսական հպատակ ըլլալ կ'ուզէ, բայց ընթացք չեն տար: «Արդ, կառավարութիւնը 1938ին սկսաւ գործադրել օրէնք մը որ հրատարակուած էր տասը տարի առաջ եւ որ պինուորական ծառայութեան կ'ենթարկէր հայրենազուրկները: Մտանաւոր յօդուած մը մէկ տարի պայմանաժամ կուտար այն Հայերուն որ չէին ուզեր ծառայել Ֆրանսայի, որպէսզի իրենց գործերը կարգադրեն եւ հեռանան Ֆրանսայէն: Ոչ մէկը օգտուեցաւ այս դիւրութենէն: 1939էն 1945 հազարաւոր Հայեր կռուեցան մեր դրօշին տակ: Շատերը նշանաւոր հանդիսացան իրենց անձնուիրութեամբ եւ քաջութեամբ: Ամէնէն տարբական արդարութիւնը կը պահանջէ որ այս մարդիկը, որոնք արդով Ֆրանսացի են, վերջապէս իրականին մէջ ալ Ֆրանսացի ըլլան»:

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ անթելը առջի օր կրկին քննադատեց Անգլիան եւ Ամերիկան թէ կը փորձեն ճակատ կազմել Խ. Միութեան դէմ: Միւս կողմէ իրազեկները կը հաւաստեն թէ Անգլիա ի հարկին պիտի խզէ Խ. Միութեան հետ կնքուած քսանամեայ դաշինքը, անջատ հաչուութեան կնքելով Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ֆինլանտայի հետ:

ՀՕՐ. ՄԻԿՈՅԱՆԼՈՎԻՉ, Եուկոսլաւիոյ նախկին պատերազմական նախարարը, դատավարութեան ընթացքին յայտարարեց թէ իր հրոսախումբերը մասնչալ Թիթոյի դէմ գործեցին համաձայն անգլիացի սպաներու հրահանգին որ կը թելադրէր ոչնչացնել համայնավարները: Հարցաքննութիւնը տեւեց եօթը ժամ: Միխայլովիչ արիւն – քրտինք մտած էր, պաշտպանելու համար ինքզինքը: Ամբաստանեալը չատ մը չքմեղանքներու կարգին նպաիրներ կնքել, իւրաքանչիւր ճարտարարագործութեան համար առանձին: Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը տրամադիր չէ 25 առ հարիւրէն պակաս յաւելում ընդունելու, նոյն իսկ պետական պաշտօնեաներու համար: Պ. Ժուհօ հարցումի մը պատասխանելով, հասկցուց թէ գործադուլներ կրնան պատահիլ, «եթէ աշխատաւորները անելի մտանոնին: Բայց մենք կ'ուզենք խուսափիլ»:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Château des Fleurs: Երգեր, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Կը խօսին՝

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Mr. JARDIN GUILLAUME, Secrétaire Gén. adjoint du Parti Socialiste, directeur du journal l'Espoir.

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Պ. ՖԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, ջութակի վարպետը (Փարիզէն) եւ Օր. ՓՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, պէյրութէն (դաշնակ): Մուտքը ազատ է:

Մասնաւորապէս հրաւիրուած է ՏԻԿԻՆ ՄԱՒԻ ԹԷՐՋԻՊԱՇԵԱՆ, որ պիտի երգէ Հայաստանը, Ուռիի եւ ուրիշ երգեր:

—o—

ՍԷն ԼՈՒԻ մէջ այս կիրակի, առաւօտեան մինչեւ իրիկուն, ընկերը Եօթնեղբայրեանի օգտուն ապարակին մէջ: Բանախօսութիւն, արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը ազատ է:

Ազգ. մեծ երգացօճ

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Ցունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփերային մէջ: Ցայտագիրը կը կազմեն.—

1. Հայկական պատարագը 7 ձայնով (երգչախումբ): 2. Հերոսի մը կեանքը (մեծ օրքէսթր, երգչախումբ եւ մեներգ): 3. Հայկական համանուագ (մեծ օրքէսթր): Կը դործադրեն Օփերայի նուագախումբը եւ Ռաւելոյի երգչախումբը, 110 մասնագէտ արուեստագէտներով: Տոմսերու համար դիմել՝ Ե. Եավրուեան, 23 rue Senac, Tél. L. 25-27: Մ. Մալաքեան 3 bld. Théodor Thurner, Tél. L. 09-02: Ե. Արմէն 39rue St. Savournin, tél. G. 76–83: Ս. Տիրատուրեան, 2 rue Philippe de Gérard եւ կեդր. Ցանձնախումբի անդամներուն:

Բանւոստեղծ Աւ. Իսահակեանի

70ամեակը կը տօնուի Լիոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութեան, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salle François Coppéeի մէջ, 8 rue Victorien Sardou: Բանախօսութիւն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական պարեր: Մուտքը ազատ է:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Ալէմշահի կ'երգէ հայկական երգեր, Ցունիս 18ին իրիկուան ժամը 8էն 8.30, Emission Escale, Chaîne Nationale:

յայտարարեց թէ չէր կրնար զսպել իր այն ապառնները որ կը դործակցէին Գերմաններուն հետ: Այդ պահուն ունկնդիրներէն զիւղացի մը պոռաց.— «Մա՛հ դաւաճանին»: Միխայլովիչ առաջարկեց իբրեւ վկայ կանչել անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներ:

ԻՏԱԼԻՈՑ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ խառնակ է միշտ: Նոր խռովութիւններ ծագեցան Հռոմի եւ Նափոլիի մէջ: Թագաւորը իր ամառանոցը քաշուեցաւ, բայց Իտալիայէն պիտի չհեռանայ մինչեւ յունիս 18, սպասելով Գերագոյն Ատեանի որոշման: Հանրապետականները կը պահանջեն ձերբակալել թագաւորը: Հռոմի մէջ ամբոխը քարերով եւ բիլերով յարձակեցաւ ոստիկաններուն վրայ: Քառասուն հոգի վիրաւորուեցան: Նափոլիի մէջ ալ հինգ հոգի սպաննուեցան, 50 հոգի վիրաւորուեցան: Ոստիկանութիւնը բռնած է բոլոր ճամբաները, որպէսզի հարաւային չրջանի միապետականները Հռոմի վրայ չգային: Դահլիճը հինգ անգամ ժողով դուրս եկաւ 48 ժամուան մէջ, ելք մը գտնելու համար: Թագաւորը ի զուր խաղաղութեան յորդոր կը կարդայ:

ՊՈԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ անգլ. յածանաւ մը Մերսին հասաւ, բարեկամական այցելութիւն մը տալու համար: Պիտի մնայ չորս օր: Երկու ամսուան մէջ երկրորդ անգամն է որ անգլեւսաքսոն մարտանաւեր խարիսխ կը նետեն Թրքական նաւահանգիստ մը: (Առաջինը՝ ամերիկեան զրահաւոր մը, որ Պոլիս գնաց):

«ՊԱՇՕ»ի քննութիւնները յունիս 20ին յետաձգուեցան, չատ մը խարդախութիւններ երեւան հանուած ըլլալով:

ՀԻՒԼԷՍԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐԸ ոչնչացնելու առաջարկ մը պիտի ներկայացնեն Ամերիկացիները, Միացեալ Ազգերու ժողովին, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը ....

31 ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ, որոնք անդամ էին Վիչիի կառավարութեան կողմէ կազմուած հակաբոլշեւիկ խմբակցութեան մը, պիտի դատուին մասնաւոր ատեանի մը առջեւ, անլուր չարչարանքներու ենթարկած ըլլալով հայրենասէրները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը յառաջիկայ երկուշաբթի յունիս 17, ժամը 8.30ին Studio Caumartin: Կը խօսի Պ. Զօպանեան: Նիւթ՝ Հայկ. Մատենագրութիւն (շար.):

Հ. Ց. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Նոր Սերունդի դասախոսական ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Ս. Յարութեան սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամ եւ անդամուհիները:

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Մարսէյլի վարչութիւնը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, այս կիրակի, առտուան ժամը 8.30ին, Ազգ. Ճակատի սրահը, 67 rue Longue des Capucines:

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(Լիոնի Օփերայէն)

16 Ցունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: Ցայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Սամուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան զրաւատուներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ փարիզի բոլոր մասնաճիւղներու յունիս 22ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՃՈՒՊ ՊԻՒՖԷ: Մուտք 100 ֆրանք: Տոմսերը ապահովել Հր. Սամուէլ եւ Բալուեան զրաւատուններէն:

Այրի Տիկին Վերժին Տէր Թովմասեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Տէր Թովմասեան, Պ. Համբարձում Տէր Թովմասեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Թովմասեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Տէր Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօչնակեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Շ. Ներսէսեան եւ զաւակները (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Monier, Խորխորեան, Գալբրեան, Զաքրեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, հօրեղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՈՍԿԻԱՆ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 60 տարեկան հասակին մէջ, Պրէվանի հիւանդանոցը, Ցունիս 10ին:

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի ուրբաթ, 14 Ցունիս, ժամը 10.45ին իր բնակարանը, 50 rue Pixericourt, Paris (20): Եկեղեցական արարողութիւնը պիտի կատարուի Pelleportի Notre Dame de Lourdeի եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Pantinի գերեզմանատունը:

ՍԹԱՆՈՉԻ Հայր. Միութեան Pont de Chéruyի կեդր. վարչութիւնը իր արտօնագիրը ստացած ըլլալով, իր բոլոր անդամները եւ համակիրները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Hôtel de Franceի սրահին մէջ: Նաեւ կը հրաւիրէ բոլոր իր մասնաճիւղերը (Փարիզ, Մարսէյլ, Վալանս, Շալէթ) եւ հայրենակիցները մեզի հետ յարաբերութեան մէջ մտնել, դոհացում տալու մեր կարօտեալներուն պէտքերուն եւ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան: Շնորհակալութիւն նախկին վարչութեան որ վեց տարի վերջ ճշդութեամբ յանձնեց իր հաշիւները եւ Միութեանս վերաբերեալ գոյքերը: Հասցէն.— Mardiros Kassapian, Bâtiment H. No. 66, Charvieu, (Isère):

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Առեւտրի տոմբ (վէպ)

215 էջ, գին 150 ֆրանք: Կը ծախուի բոլոր գրավաճառներուն մօտ: Հեղինակէ հասցէն՝ Poladian, 92, Bd. Gén. Nollet, La Rosière, Marseille:

Նկարագարդուած Բ. Պօտոսեանէ: Կը ծախուի Փարիզ, Պարսամեան եւ Բալուեան զրատուները, Մարսէյլ, Մերիկեան զրատուն:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝
ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻՆ
Դուբ էֆ որ պիտի շահիք
3 Villa Monceau, Paris 17, հեռաձայն Wag. 13-95

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 15 JUIN 1946 Շաբաթ 15 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4725-Նոր շրջան թիւ 364 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՄՇՈՒՇ

Զորս Մեծերու Խորհրդաժողովին երկրորդ նստաշրջանը կը բացուի այսօր: Բուն աշխատանքները կը սկսին երկուշաբթի:

Վերջին փորձ մըն է որ պիտի կատարուի, լրացնելու համար հինգ պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրները:

Եթէ յաջողին համաձայնիլ, այնատեն կարգը պիտի գայ ընդհանուր հաշտութեան խորհրդաժողովին: Իսկ ձախողման պարագային, վախ կայ որ Զորս Մեծերէն իւրաքանչիւրը անկատ հաշտութիւն կնքէ: Այնատեն, պիտի ստեղծուի անել մը:

Արդարեւ, պատասխանատու դէմքեր արդէն կը մատնանշեն վտանգը,— եւրոպան երկուքի բաժնուած:

Անգլեւսաքսոն ներկայացուցիչները լայնօրէն խօսեցան այս մասին, բացորոշապէս հակակշռելով թէ չեն կրնար յաւիտենապէս պատերազմական վիճակի մէջ մնալ ուրիշ պետութեանց հետ: Երկուքին խօսքերն ալ կը մատնէին յոռետեսութիւն:

Պ. Պըրնս պիտի կուտար մամուլի վերջին առաւոտեան մէջ.

— «Կը վերադառնամ գրեթէ հոն ուր կը գտնուէինք առաջ: Երբ անցեալ անգամ Փարիզ կը մեկնէի, մասամբ կատակով ըսի թէ կարօտ եմ ձեր աղօթքներուն: Այսօր կ'ըմբռնեմ թէ շատ ճիշդ էր այդ»:

Իսկ Պ. Պէվին իր կուսակցութեան համագումարին մէջ ալ կրկնեց ինչ որ ըսած էր երեսփոխանական ժողովին առջեւ, Մ. Միւնթեան դիրքին եւ ապագայ հեռանկարներու մասին:

Նախարարը կ'ողբար թէ ինչ որ փորձեցին դործակցութիւն հաստատելու համար Մ. Միւնթեան հետ, արդիւնք չունեցաւ: Իր յայտարարութեան համաձայն, իրենք միշտ պատրաստ են յիսուն տարուան բարեբարոյնելու քանամեայ դաշնադիրը: Այս մասին խօսած են ոչ միայն Սթալինի, այլեւ Լոնտոնի նախորդ եւ ներկայ խորհրդային դեսպաններուն հետ: Բայց, որոշ պատասխան չեն ստացած:

— « Ես պայքարած եմ Եւրոպայի բաժանման դէմ եւ պիտի շարունակեմ պայքարիլ: Ինչ կրնամ ընել, եթէ Ռուսերը չեն ուզեր գործակցիլ: Ձեմ կրնար պատերազմ յայտարարել եւ բռնադատել որ գործակցին· շատ շատ կրնամ խնդրել»:

Այս յայտարարութիւնները կը բաւեն, դաղափար մը տալու համար տիրող մթնոլորտի մասին:

Այլապէս նշանակալից պարագայ մը:

Աշխատաւորական համագումարին նոյն նիստին մէջ (12 Յունիս), կուսակցութիւնը 468.000ի դէմ 2.678.000 ձայնով կը մերժէր համայնավար – ներու դիմումը՝ միացման մասին: Եւ 667000ի դէմ 2.413.000 ձայնով կը քուէարկէր ուրիշ բանաձեւ մը, որուն համաձայն յօդուած մը պիտի աւելցնէին կուսակցութեան ծրագիրը – կանոնագրին վրայ, որպէսզի համայնավարները այլեւս չկարենան որ եւ է դիմում կատարել:

Վիճաբանութեանց առթիւ, ամէնէն կծու խօսքերն արտասանեց ներքին գործերու նախկին նախարարը, Պ. Մորիսը: Այն ատեն ծանր, որ պահպանողական թերթերն անգամ զարմացան:

Այսպէս, ան մեղադրեց թէ համայնավարները – րը «լրտեսութիւն կը կատարէին այս երկրին ապահովութեան դէմ»: Եւ փաստեր ալ յիշելով, յայտարարեց .

— «Կրնան ըսել թէ ամէն երկիր լրտեսութիւն կը կատարէ: Կրնայ ըլլալ: Բայց մեծ տարբերութիւն կայ արհեստով լրտեսին, որ կը գործէ դրամի կամ արկածախնդրութեան սիրոյն, եւ այն լրտեսութեան միջեւ որ կը կատարուի բաղաքական կազմակերպութեան մը կողմէ իր իսկ երկրին մէջ, իր իսկ ժողովուրդին ապահովութեան դէմ»:

Եզրակացութիւն,— Անգլիոյ համայնավար կուսակցութիւնը պէտք է լուծէ ինքզինքը, յանուն ընկերային միութեան: Իր համոզումով, ան աւելի չատ դաւադրական կազմակերպութիւն մըն է քան քաղաքական կուսակցութիւն:

Անշուշտ Անգլիոյ համայնավարները խօսքի տակ չեն մնար, ինչպէս ամէն տեղ: Մոսկուան ալ օգնական, իր անթելով եւ թերթերով:

Այս հակաճառութեանց եւ թանձր մշուշին մէջ է որ պիտի լուծուին այնքան բարդ խնդիրներ, եւ ամէնէն փշոտը, դերմանական հարցը:

Երբեք այսքան ծանր փորձի մը ենթարկուած չէր միջազգային դիւանագիտութիւնը: Այն ալ աշխարհասատան պատերազմէ մը անմիջապէս վերջը:

Շ.

Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան

Ձիշդ չորս ամիս ետեց պատյատ գաւառներու մէջ: Եղայ հոն՝ ուր հոծ զանգուածով նստած էր մեր աննման ժողովուրդը, Նիւքէն մինչեւ Տէսին եւ Մարսէյլէն մինչեւ Կրընոպլը: Հարուստ տպաւորութիւններով կը վերադառնամ այդ հայաշատ կեդրոններէն ու չուտով «Յառաջ»ի մէջ կը սկսիմ յօդուածաշարք մը, «Տպաւորութիւններ գաւառ – ուէն» խորագրով: Ներկայ եղայ բազմաթիւ հայ – կական հանդիսներու: Կրնամ ըսել թէ ծանօթացայ գաւառի մշակոյթին ծառայող ուժերու հետ:

Այդ բոլորին մէջ, փարիզեան ճաշակի չափանիշով հանդիպեցայ երեք ուժերու (մին հասարական), որոնք համարձակ պիտի կրնային երեւան գալ մայրաքաղաքին դեղարուեստական դերձ – ուարահամ միջավայրին մէջ: Մէկը՝ Կրընոպլի կապոյտ Ծաչի պարախումբն էր, առաջնորդութեամբ Տիկին Աբշալոյս Սիսլեանի, երկրորդը՝ Մարսէյլի ծանօթ Երգչուհին՝ Տիկին Մարի Թէր – դիպաչեան, իսկ երրորդը՝ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, Լիոնի Օփերայէն: Առաջին երկուքին մասին պիտի արտայայտուիմ յօդուածաշար – քիս մէջ, իսկ այսօր քանի մը տող Օր. Ծովինարի մասին՝ այս կիրակի օրուան իր երգահանդէսին առթիւ:

Օր. Ծովինարը գաւառի մեր սոխակն է: Իր քաղցր դերձումով հարուստ ձայներ վայելելու առիթը ունեցայ Լիոնի մէջ, Ահարոնեանի 80ամեակին նուիրուած հանդէսի ընթացքին:

Մեր երգչուհիները առ հասարակ երկու մասի կը բաժնուին,—անոնք որ երաժշտանոցի դասընթացքներուն կը հետեւին եւ երբ այդ հաստատութեան մեթոտներովը հայ ժողովրդական երգերը կ'երգեն, իրենց արուեստին վրայ կարծէք եւրոպական չղարշ մը իջած կ'ըլլայ, տեսակ մը ոչ հայկական գոյն: Իսկ ուրիշներ, մասնաւորապէս Օր. Մ. Բաբայեանի աշակերտուհիները, հեռու պարտադիր օրէնքներէ, կարծէք հայ ժող. երգը աւելի հարազատութեամբ կ'երգեն: Բացառութիւն մըն է Հայկ. Թորոսեանը: Ան քաղելով եւրոպական միջավայրէն իր արուեստին աւիշ մատակարարող տարրերը, կ'երգէ մեր աննման երգերը այնպէս յուզումով եւ հայկ. չեշտով՝ որ կարծէք թէ նոր է եկեր Հայաստանի կեդրոնական մեկ դաշտային միջավայրէն: Ահա Օր. Հ. Թորոսեանի այդ արժանիքովը օժտուած տաղանդաւոր երգչուհի մըն է նոյնպէս Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեանը: Լիոնի երաժշտական միջավայրը իրեն տուած է արուեստ եւ հմտութիւն, եւ օժտուած այդ արժանիքներով, ու մանաւանդ իրեն յատուկ կոկորդային խաղերով եւ ելեւէջներով, անոման կերպով կ'երգէ Ծիրանի ծառը, Գարուն վարդիները, Հայաստանը: Այո, մանաւանդ Հայաստանը, որովհետեւ որպէս ձայնական տեսակ՝ բարձր օդիրանոս մըն է:

Օր. Ծովինարը հիւր է մեր մէջ: Իրրեւ հայկական գնահատելի սովորութիւն, դիտնանք մեծարել մեր տաղանդաւոր երգչուհին, ուրեմն նախ, հիւրի հանդամանքով, իսկ երկրորդ որ ընտիր երգչուհի մըն է եւ ուղղակի հոգեկան վայելք մը պիտի ըլլայ մեկ երկու ժամ ապրիլ իր հուժկու, տիրապետող, գունագեղ արուեստին չունչին տակ:

Ուրեմն վաղը, կիրակի կէս օրէ վերջ բոլորս ալ դէպի Սալ կալօ:

Հ. Բալուեան

ԻՏԱԼԻՈՑ թագաւորը վերջապէս հեռացաւ երկրէն, հինդշաբթի օր եւ Փորթուկալ գնաց: Մեկնումէն հինդ ժամ առաջ յայտարարութիւն մը ուղղեց ժողովուրդին, մեղադրելով թէ իտալական կառավարութիւնը ապօրէն դործ կատարած է, թէ իրաւունք չունէր պետութեան ուժժամեայ վարիչ նշանակելու վարչապետը, քանի որ ինք իշխանութեան դլուխ կը մնայ: Կառավարութեան ղեկավարները կը պատասխանեն թէ Իտալիան փաստօրէն հանրապետութիւն է եւ թագաւորը համակերպած էր այս կացութեան, սպասելով հանդերձ վերջնական յայտարարութեան: Թագաւորը իր յայտարարութեան մէջ կ'ըսէ թէ չուզելով «անարդարութեան ընդդիմանալ բռնի ուժով, ոչ ալ մեղսակից դառնալ կառավարութեան գործած ապօրինութեան, կը հեռանայ հայրենի հողէն, խնայելու համար Իտալացիներուն նոր պայքարներ եւ նոր տառապանքներ»: Ցետոյ կը յորդորէ միապետականներուն զդուշանալ անկարդութիւններու ծանրացումէն, չվտանգելու համար երկրին միութիւնը: Բայց եւ այնպէս խրտուիլները կը չարունակուին ամբողջ երկրին մէջ:

ՉՈՐՍԵՐՈՒՆ ԺՈՂՈՎԸ

Պատերազմին դաղարումէն ի վեր չորրորդ փորձն է որ կը կատարուի, լուծելու համար Իտալիոյ եւ պալքանեան պետութեանց հաշտութեան խնդիրը: Առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ Լոնտոնի մէջ, անցեալ Սեպտեմբերին, երկրորդը՝ Մոսկուա, Դեկտեմբերին, երրորդը՝ Փարիզ, Մայիսին, եւ ահաւասիկ չորրորդ ժողովը, այսօր, դարձեալ Փարիզի մէջ:

Դիւանագէտներու կարծիքով այս նոր ժողովը կրնայ ճակատադրական եղքի մը յանդիլ: Եթէ համաձայնութիւն չդոյանայ, Եւրոպան երկուքի բաժնուած պիտի ըլլայ, արեւմտեան եւ արեւելեան ճակատ: Ուրիչ խօսքով, աւելի պիտի ընդարձակուի Մեծերուն միջեւ բացուած խրամատը: Մինչդեռ աշխարհի խաղաղութիւնը կը պահանջէ որ անխախտ մնայ անոնց գործակցութիւնը: Բոլոր եւրեւոյթներն ալ կը հաստատեն թէ յարաբերութիւնները վատթարացած են Զորս Մեծերուն միջեւ, Փարիզի առաջին խորհրդաժողովէն ի վեր: Ուրեմն Բ. ժողովը պիտի բացուի աւելի մտայլ մթնոլորտի մը մէջ: Արտ. նախարարներու փոխանորդները մեծ գործ մը կատարած չեն երեք շաբաթուան մէջ: Բոլոր վիճելի խնդիրները քննուած են, բայց տեսակէտները կը տարբերին եւ Զորսերու ժողովն է որ պիտի տայ վերջնական որոշումը: Իրադեկներու կարծիքով, այնքան ալ անհաչտելի չեն խորհրդային պատասխանին՝ Պ. Մոլոթովի եւ անգլեւսաքսոն ներկայացուցիչներուն տեսակէտները: Գլխաւոր խնդիրը Թրիէսթէի հարցն է: Եթէ այդ մասին համաձայնութիւն գոյանայ, միւսները դիւրաւ կրնան կարգադրուիլ, այլապէս խզումը անխուսափելի է:

Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները կ'ուզեն միանգամ ընդ միշտ վերջացնել Իտալիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու դաշնադիրները, ձեռնարկելու համար բուն հաշտութեան խորհրդաժողովին: Անոնք միեւնոյն ատեն կ'ուզեն լուծել Աւստրիոյ եւ մանաւանդ Գերմանիոյ խնդիրները, որպէսզի կարենան վոլթացնել իրենց բանակներուն պարպումը եւ ճշդել Եւրոպայի վերջնական կարգուսարքը: Մինչեւ հիմա, Պ. Մոլոթով այնքան չէր հետաքրքրուեր Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ խնդիրներով, եւ աւելի չատ կը պնդէր վերջացնել Իտալիոյ, Հունդարիոյ եւ պալքանեան երկիրներու դաշնադիրները:

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ Մ. Նահանդներու արտաքին նախարարը ամուր պիտի մնայ իր տեսակէտներուն վրայ, վիճելի խնդիրներու մասին: Պ. Պէվին ալ նոյն դիրքը պիտի բռնէ: Ուրեմն ամէն բան կախում ունի Պ. Մոլոթովի ընթացքէն:

Անգլիոյ, Մ. Նահանդներուն եւ Մ. Միւնթեան արտաքին նախարարները Փարիզ հասած են արդէն, իրենց հետեւորդներով: Ֆրանսական պատուիրակութիւնը, որ ամէնէն աւելի կարեւորութիւն կուտայ դերմանական հարցին, պիտի պնդէ իր տեսակէտներուն վրայ:

25 առ հարիւր դաւելումը եւ ուրիշ հոգեր

Աշխատավարձերու Ազգ. Խորհուրդին առջի օրուան նիստին մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ բանուորները կը հետեւին գործարաններէն եւ սեւ չուկայի գործերով կը զբաղին, որովհետեւ իրենց ամենօրեայ վաստակը անբաւական է մարդավարի ապրելու: Իրրեւ ապացոյց, պատուիրակը յիշեց թէ 1944 հոկտեմբերէն ի վեր 200.000 քաղաքացիներ դիմում կատարած են, առեւտրական գործեր բանալու համար: Պատուիրակը ազդարարեց թէ քանի մը չաբաթէն «ընկերային ծանր հակազդեցութիւններ» պիտի պատահին, եթէ չընդունուի 25 առ հարիւրի յաւելումը:

Գործատէրերու ներկայացուցիչը դիտել տուաւ թէ անհրաժեշտ է բանուորներու պահանջները հաչտեցնել դինները զեղչելու ճիդին հետ եւ թելադրեց որ կառավարութիւնը առժամապէս եւ կամուտի եւ ընկերային ապահովադրութեան տուրքերէն ազատ կացուցանէ բանուորները: Իր կարծիքով, այդ պարագային բանուորները չատ աւելի դրամ պիտի ապահովեն քան աշխատավարձերու յաւելումով, առանց ազդելու դիներուն վրայ: Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ գործատէրերու պատուիրակը պարզապէս վարպետ խաղ մը կը փորձէ, վիժեցնելու համար բանուորներուն պահանջները:

Ազգ. տնտեսութեան նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ 25 առ հարիւրի ընդհանուր յաւելումով ցորենին դինը պիտի բարձրանայ 6 առ հարիւր, դեռնախնձորը՝ 4 առ հարիւր, դինին՝ 8 առ հարիւր, ելեկտրական լոյսը՝ 9 առ հարիւր, կաղը՝ 13 առ հարիւր:

Երկար վիճաբանութիւններէ վերջը, ժողովը որոշեց յանձնարարել որ ընտանեկան նպաստները աւելնան յունիս 15էն սկսեալ, մինչեւ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ: Իսկ աշխատավարձերու խնդիրը նորէն պիտի քննուի այսօր: Ժողովին փակումէն առաջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան

ներկայացուցիչը առաջարկեց թերթերու թղթա – կիցները չընդունիլ ժողովին մէջ: Այդպէս ալ ո – րոշուեցաւ:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

30.000 ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ բուռն ցոյցեր կատարե-ցին առջի օր, բողոքելով «պաշօ»ի քննութեանց յետաձգման դէմ: Անոնք լուր չունենալով յետա – ձգումէն, գացած եւ իրենց տեղերը զբաւած էին: Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ խակապէս խար-դախութիւններ կատարուած և հարցարաններծախ-ուած են սեւ շուկայի գիներով: Չորեքշաբթի օր կրթական նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը հեռաձայնով լուր կը ստանար Լիսէ Քառնոյի մէկ ուսուցիչէն թէ շատ մը ուսանողներ ձեռք ձգած են քննութեանց հարցարանները: Անմիջապէս քննու – թիւն կատարուելով, երեք ժամ վերջը հաստատ – ուեցաւ թէ շատ մը հարցարաններ ծախուած են: Նախապէս մինչեւ 50.000 ֆրանք վճարուած է, բայց յետոյ նոր հարցարաններ ծախու հանուած ըլլալով, սեւ շուկային գիները իջած են: Ասոր վրայ էր որ կրթական նախարարը որոշեց Չորեքշաբթին հարցարանները եւ նորեր պատրաստել, մինչեւ Ցունիս 20: Անշուշտ ուսանողներու մեծագոյն մա-սը անմեղ է, եւ ատոր համար էր որ բուռն ցոյցեր կատարուեցան: Հարկ եղաւ բազմաթիւ ոստիկան-ներ թափել Քառթիէ Լաթէն, հսկելու համար ու-սանողական թափօրներուն վրայ: Ընդհարումներ ալ պատահեցան եւ շատեր վիրաւորուեցան թէ – թեւապէս:

ՄԻՖթԻՆ Դամասկոս կը դառնայ, համա – ձայն վերջին լուրերու: Հոն հանդիպելէ անմիջապէս վերջը, խորհրդակցելով Պաղեստինի արաբական կուսակցութեանց վարիչներուն հետ, համոզած է պանոք որ լուծեն քաղաքական կուսակցութիւն – ները եւ գործադիր կոմիտէ մը կազմեն իր նախա-պահութեամբ: Գալով իր փախուստին, թերթերը կը դրեն թէ Մխիֆթին օգտուած էր իր մէկ մտե-րիմ բարեկամին լուսանկարչէն եւ անցագրէն: Ցայտնի չէ թէ մօրուքը ածիլա՞ծ էր. որովհետեւ իսլամական օրէնքով չի կրնար հասարակութեան երեւալ առանց մօրուքի: Կարծողներ կան թէ փա-խանակ ածիլելու, աւելի սեւ ներկած էր: Մխիֆ – թին Փարիզէն օդանաւ նստած է ուրիշի մը տեղը բռնելով: Այժմ կը փնտռուի այն մարդը որ իր անցագիրը տուած էր: Այս առթիւ թերթերը կը դրեն թէ Մխիֆթին Փարիզի սուրիական դեսպան Պ. Տաուքի քով ապաստանած էր 1937ին, երբ կը փախչէր Երուսաղէմի մղկիթէն: Մխիֆթին մտե-րիմներէն մէկը յայտներ է Combatի թէ ան կ'ուզէր Փարիզէն հեռանալ յունիս 2ի ընտրութիւններէն առաջ, որովհետեւ կը վախնար որ եթէ համայնա-վարները յաղթեն, պիտի ձերբակալուի: Զրոյցի մը համաձայն, Մխիֆթին տեսակցած է Արաբիոյ թագաւորին հետ, Դամասկոս հասնելէ առաջ:

ՋՕՐ. ՄԻԽԱՑԼՈՎԻՉԻ դատավարութեան եզ-օրուան նիստին մէջ, ամբաստանեալը յայտարա – րեց թէ 1944 Սեպտեմբերին ղերման հազարապետ Շթէրքէր եւ ամերիկացի դնդապետ մը խորհրդակ-ցութիւն կատարեցին իրեն հետ, սերպիական դի-ւղի մը մէջ: Իր պաշտպութեան համաձայն, Գերմա-նացին առաջարկած է անձնատուր ըլլալ, բանակ-ցելով Դաշնակիցներուն հետ, բայց ամերիկացի սպան վճռապէս մերժած է: Միխայլովիչ խոստա-վանեցաւ թէ իր հրոսախումբերը կռուած են Գեր-մաններուն եւ Պուլկարներուն հետ: «Մտիպուած էինք այդպէս ընել»: Անդլիոյ արտաքին նախարա-րութիւնը կը հերքէ Միխայլովիչի այն յայտարա – րութիւնը թէ անգլիացի սպաներ հրահանգած են ոչնչացնել մառէչալ Թիթոյի կուսակիցները (հա – մայնավարներ):

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ վերջին նիս-տին մէջ խորհրդային պատուիրակը նորէն պա – հանջեց խզել յարաբերութիւնները զօր. Ֆրանքայի հետ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ ամերիկեան ի-րաւախոհութեան առաջարկը կրնայ «վտանգաւոր նախընթաց» մը ստեղծել: Իր կարծիքով, Ֆրան-քոյի Սպանիան վտանգ մը կը կազմէ խաղաղու – թեան համար: Ժողովը նորէն յետաձգեց իր վերջ-նական որոշումը:

ԼԻՈՆ ՊԼՈՒՄ ճառ մը խօսելով Անգլիոյ աշ-խատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, անդամ մը եւս յայտարարեց թէ ընկերվարա-կանները եւ համայնավարները չեն կրնար ձուլ – ուիլ: Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեց Ֆրանսայի ներքին կացութեան մասին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Արաբական կոմիտէն որոշեց յուշագիր մը ղրկել Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն, ան-դամ մը եւս բողոքելով հրէական ներգաղթին դէմ: Կոմիտէն մասնաճիւղեր պիտի հաստատէ ամէն տեղ, եւ դրամ պիտի հաւաքէ, որպէսզի Արաբները հող չծախեն Հրեաներուն: Ո՛վ որ կը ծախէ, ոճ-րագործ պիտի համարուի բոլոր արաբական պե – տութեանց կողմէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահը Անգարա պիտի հաս – նի յունիս 20ին, ընկերակցութեամբ նախարարնե-րու եւ բազմաթիւ երեսփոխաններու: Այս առթիւ պիտի քանայ մերձեցում հաստատել Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ. ձեռնարկ մը որ անց-եալ մարտին փորձուած էր Նուրի փաշայի կողմէ, առանց որոշ ելքի մը յանգելու:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷյԼԻ ՄԷՋ

Ցունիս 15ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն մին-չեւ լոյս, Château des Fleurs: Երգեր, արտասանու-թիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Կը խօսին՝

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԵՒ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Mr. JARDIN GUILLAUME, Secrétaire Gén. adjoint du Parti Socialiste, directeur du journal l'Espoir.

Դեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Պ. ՓԻԼԻՓ ԱՂԱՋԱՐԵԱՆ, Չուքակի վարպետը (փա-րիզէն) եւ Օր. ՓՆԱՐԻԿ Մ. ԹՈՒՐԻԿԵԱՆ, պէյ-րութէն (դաշնակ): Մուտքը ազատ է:

Մասնաւորապէս հրաւիրուած է ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՐԻՊԱՇԵԱՆ, որ պիտի երգէ Հայաստանը, Ուռին եւ ուրիշ երգեր:

Ազգ. ևան երգաստի

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Հայկական համազգային երաժշտութեան, կիրակի 16 Ցունիս, ժամը 15.30ին Մարսէյլի Օփե-րային մէջ:

Ցառգաւմի երեկոյ

Նուիրուած նահատակ զրադիտուհի ԼԱՍԼ (Լուիզա Ասլանեան) եւ ամուսնոյն՝ Պ. ԱՐՓԻԱՐ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ յիշատակին, այս շաբաթ, 15 Ցու-նիս, ժամը 8.30ին Սալ տը ժէօկրաֆիի մէջ, 184 Bld. St. Germain, (métro St. Germain des Prés):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ, 3 Ցունիս.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը բաժակի «Թուռնուա» մը սարքած էր չորս խումբերու մէջեւ, հրաւիրելով Վիէնի, Լիոն Տէսպէնի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը եւ Փոն տը Շէր-բիւի Ֆրանսական Division d'Honneurի ախոյեան խումբը: Երկու կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Ֆրանսա-կան գեղեցիկ մարզադաշտը փութացած էր մօտ 2000 հանդիսականներու բազմութիւն մը:

Նախապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն – Տէսպէն խումբը եւ Փոն տը Շէրբիւի Հ. Մ. Ը. Մ.ը մրցեցան վի-ճակահանութենէ մը ետքը: Երկու խումբերն ալ ցոյց տուին նուրբ խաղարկութիւն մը, որմէ վերջ Լիոն Տէսպէն յաղթական ելաւ 2ի դէմ 5ով:

Ժամը 4ին Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը մրցեցաւ Փոն տը Շէրբիւի Ֆրանսական խումբին դէմ: Հակառակ Ֆրանսացիներուն փորձառու եւ արագ խաղար-կութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղոց պաղարիւնը եւ դի-մադրութիւնը գովելի էին, մանաւանդ խոստմնա-լից վոքբիկ բերդապահին ճկունութիւնը: Ֆրանսա-ցիները դժուարին յաղթանակ մը տարին 0ի դէմ 1ով: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը շատ աւելին կրնայ ընել, եթէ այսպէս չարունակէ: Այս մրցումներէն վերջ մնաց փիճալի ամենակարեւոր մրցումը: Ֆրանսական եւ Լիոն - Տէսպէնի Հ.Մ.Ը.Մ.ը ժամը 6ին սկսաւ մրցումը: Երկու կողմերն ալ չատ խա-դացողներ էին, որով վտանգաւոր յարձակումներ տեղի ունեցան: Խաղի 50րդ վայրկեանին, ի նը-պաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ին չնորհուած փէնալթի մը ճախողեցաւ: Կէս ժամ խաղը երկարաձգուելով Ֆրանսացիները հակառակ իրենց յոգնած վիճակին յաջողեցան չահիլ երկու նշանակէտները եւս եւ յաղթական հանդիսացան 1ի դէմ 3ով: Այսպէս Ֆրանսական խումբը ստացաւ երկու փոքրիկ ար-ժէքաւոր բաժակները, չիչ մը չամփանեա եւ «Սթա-նոզ»ի Հայր. Մխիթեան կողմէ ծաղկեփունջ մը: Այս առթիւ կ'արժէ դնահատել Հ.Մ.Ը.Մ.ի վար-չութեան այս դեղեցիկ ձեռնարկը, չնորհակալու-թիւն յայտնելով մասնաճիւղիս պատուոյ նախա-գահ Պ. Կ. Գասպարեանին լիառատ օժանդակու-թեան համար, նմանապէս Տէր եւ Տիկին Ց. Սի-մոնեանին որ ամբողջ ճմրան եղանակին սիրով տրամադրեցին իրենց սենեակներէն մին, իբր ա-կումբ:

× Մայիս 26ին Քռէմիէոյի մէջ մարզահանդէ-սի մը առթիւ, երկու քիլոմեթր վազքի մրցման կը մասնակցէր Փոն տը Շէրբիւի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ան-դամներէն Գրիգոր Ահարոնեան: Քսան մարզիկնե-րուն մէջէն առնուազն հարիւր մեթրի առաւելու-թեամբ հայ մարզիկը առաջնորդութիւնը չահե – ցաւ, ստանալով 500 ֆրանք դրամական պարգեւ եւ չքանչան մը: — Ազատ մարզիկ

ՄԵՐԿԱՊՈՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ահաւոր չափերու հա-սած է Պալարիոյ մէջ, մահագողութեան մատնելով Ամերիկացիները: Ամբողջ խումբեր կազմուած են Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ:

ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ շրջաբերութիւնը 6588 միլիոն ֆրանք աւելցած է վերջին չարթուան ըն – թացքին:

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ համաձայնու – թիւնը ստորագրուեցաւ կեդրոնական կառավարու-թեան եւ Ասրպատականի միջեւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ փարիզի մասնա – ճիւղին դասախօսութիւնը յառաջիկայ երկուշաբ-թի յունիս 17, ժամը 8.30ին Studio Caumartin: Կը խօսի Պ. Զօպանեան: Նիւթ՝ Հայկ. Մատենագրու-թիւն (շար.):

Հ. Ց. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Նոր Սերունդի դասախօ-սական ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Ա.Հարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր ան – դամ եւ անդամուհիները:

Հ. Ա. Ը. Մ. ՇԱՎԻԼԻի մասնաճիւղի անդամա-կան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի գիշեր ժամը 9ին, Մատրան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԱՇԽ. ՄԻՈՒԹԱՆ առաջին դասախօ-սութիւնը՝ այսօր, շաբաթ, ժամը 6ին, Studio Caumartin: Նախագահութեամբ Տօքթ. Քօլօրեանի: Կը խօսի Տոքթ. Ֆինճի, Ֆրանսերէն: Նիւթը՝ «Ցղի կիներու առողջապահութիւնը»:

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Լիոնի Օփերայէն)

16 Ցունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ Կավոյի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: Ցայտագրին մէջ հայկական եւ եւրոպա-կան կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Սա-մուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69:

ՄԱՐՍԷյԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներէն Օր. Մարինոս Մանուկեանի եւ Պ. Ցակոբ Կոչկոչեան, ամուսնութեան առթիւ, կըն – քահայրը Պ. Ցակոբ Մարգարեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փութպոլի յանձնախումբին միջմասնաճիւղային մրցումներու Բ. չարքը՝ այս կիրակի ժամը 13—19, Stade Municipale d'Alfortville: Կը մասնակցին Ալֆորվիլի, Իթալիի, Իսիի, Ա. – նուվիլի, Անիէռի խումբերը: Մուտքը ազատ է: Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Charenton Ecole, առնել autobus 193 թիւը եւ իջնել rue de la Seine, Alfortville:

ՄԱՐՍԷյԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը չնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Ա-չոտ Ցակոբեանի (Պուլ. Օտտոյէն) որ 500 ֆրանք նուիրեց Զատկի Փութպոլի մրցումներուն առթիւ:

ՄԱՐՍԷյԼ, ՊՈՄՈՆԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը չնորհակալութեամբ սոա – ցած է 500ական ֆր. տիկին Զաթիկեանէ եւ Պ. Պասմաճեանէ:

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՄԱՑԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ, Օր. – ներ Սելմա, Զայիր եւ Միսի Խոսրովեան չնորհա-կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտ-նեցին Պ. ՀՄԱՑԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆի մահուան առ-թիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ֆրանսայի Հրշ.ի սկաու – տական Գործ. Մարմնոյ նախաձեռնութեամբ, հո-գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիր – ուին նախկին սկաուտներ, Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ, եւ համակիրներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Կիրակի 16 Ցունիս, Փա – րիզի Հայոց եկեղեցին, պատարագէ վերջ, մասնա-ւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի համար Տրապիզոնի նահանգի նահատակներու յի-շատակին: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ղարաբաղցի Արամայիս Թու – մաեան, մօտ 48 տարեկան, Լենինկրատի ճեմարա-նի ուսանող, յետոյ սպայ: 1938ին Ֆրանսա կը դտնուէր: Տեղեկացնել Peter Tumayan, Via Malamocco 23, Venezia - Lido (Italie):

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐԸ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ա – պանդեր: Հարսնիքի, նշանառութի, կնունքի մաս – նաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօֆիա Գարագաշի: Կիրակի օրերը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Dimanche 16 JUIN 1946 Կիրակի 16 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4726-Նոր շրջան թիւ 365 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱԻԱԼՈՒՆ ԵՒ ԱՇԽՈՑԺ

Այս տողերը գրուած առեն, Ֆր. Կապոյտ Խաչը իր 10րդ Պատգամ. Ժողովր կը դումարէ Փարիզի մէջ: Առաջինը՝ պատերազմէն ի վեր: Եւ առոր համար ալ, օրակարգին վրայ ունի չարք մը հիմնական խնդիրներ :

Տրուած որոշումները կ'իմանաք յառաջիկայի: Մինչ այդ, քանի մը խորհրդածութիւններ, այս ծաւալուն եւ աշխոյժ կազմակերպութեան մասին, որ անհրաժեշտ կը դարձէ 1928էն ի վեր:

Ինչպէս ուրիշ Միութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, Կապոյտ Խաչն ալ ստիպուած էր ամհամանափակել իր գործունէութիւնը, գրաւման շրջանին :

Երբ Ֆրանսան երկու շրջանի բաժնուած էր, «գրաւեալ» եւ «ազատ», Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը բաղդատաբար դիւրին կը գործէր, օգնելով ոչ միայն չքաւորներու եւ հիւանդներու, այլ եւ աքսորականներու եւ գերիներու: Հարաւային եւ Մթնին Ֆրանսայի միւս մասնաճիւղերն ալ իրենց կարելին կը փորձէին, ամոքելու համար զանազան թշուառութիւնները: Բայց մանաւանդ կապոցներ հասցնելով գերիներուն:

Ապրիլ, Փարիզի մէջ, պատերազմէ առաջին տարի ամիսներու միջոցին, կեդր. Վարչութիւնը գործի լծած էր իր բոլոր մասնաճիւղերը, կապոցներ հասցնելու համար հայ գինուորներուն: Գրաւումէն վերջն ալ, չարունակեց իր պարտականութիւնը, լման չորս տարի գործակցելով Ֆր. Բանակի Նախկին Հայ Կամաւորներու, Կարմիր Խաչի, Մարտիկներու եւ Սպայից Միութեան հետ: Մեղուի փեթակ մը գարձած էր Կամաւորներու Միութեան Սէն Լազարի գրասենեակը,— սփոփանքի կայան մը՝ գերիներուն եւ անոնց բնտանիքներուն համար :

Այդ միջոցին էր որ, Աթէնքէն ճարուած մասնաւոր տեղեկութեանց վրայ, Կապոյտ Խաչը եւ միւս Միութիւնները հատաքարար 60.000 Ֆրանք փութացուցին, իբրեւ անմիջական օգնութիւն: Իսկ երբ լրիւ տեղեկութիւններ հասան տիրող թշուառութեան մասին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը եւ Բարեգործականը կազմեցին օգնութեան մարմին մը, որ յաջողեցաւ մօտ մէկ միլիոն Ֆրանք հաւաքել ժապաւինեալ տոմարով: Այդ դումարին չնորհիւ, կարելի եղաւ գրամ, այլ մանաւանդ մեծաքանակ ուտեստ եւ դեղ գնել եւ գրկել Աթէնք, մաս մըն ալ՝ Պուլկարիա: Իսկ աւելցած մթերքը տրամադրուեցաւ Հայաստանի: (Այս առթիւ չի՞նք թէ Տիկնանց Կարմիր Խաչը իր բոլոր դեկոյցներուն մէջ կը գրէ միայն իր անունը...):

Ազատագրութենէն վերջը, Կապոյտ Խաչը պահ մը ինքնամփոփուելով, աստիճանաբար վերակազմեց իր ուժերը: Եւ այսօր Պատգմ. Ժողովին կր ներկայանայ մօտ քսան մասնաճիւղերով եւ 1200 անդամուհիներով :

Իրենց թողով պարզել նոր գործունէութեան պատկերը, կ'ուզէինք այստեղ ուշադրութեան յանձնել նոր շրջանին ամէնէն կազդուրիչ իրականութիւնը,— կրթական ճակատ եւ Սանուհիներու Միութիւն :

Թերեւս առաջին անգամ է որ երիտասարդ աղջիկներու այսքան ստուար համրանք մը կը համախմբուի Կապոյտ Խաչի թեւին տակ: Համրանք մը որ կը ձգտի թէ նոր սերունդը փրկել, եւ թէ ծառայել հանրութեան, ապա ուրեմն հայրենիքին:

Պիտի ուզէինք որ նոր Վարչութիւնը աւելի դարկ տար այս շարժումին, որ ամէնէն խօսուն գործն է, ներկայ պարագաներուն մէջ : Ծրագրի միւս կէտերն ալ՝ իրենց կարգին :

Այս աշխատանքին մէջ, ոգեւորութեան աղբիւրը կրնայ ծառայել իրենց կեդրոնը, Ամերիկայի Կ. Խաչը, որ այժմ կը կոչուի Հայ Օգնութեան Միութիւն: Զենք մոռնար նաեւ Լիբանանի, Եգիպտոսի, Ցունաստանի եւն. քոյր կազմակերպութիւնները, որոնք հրաշքներ կը գործեն այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ :

Անշուշտ Պատգմ. Ժողովր մասնաւոր բանաձեւ մը պիտի քուէարկէ նաեւ Ներգաղթի մասին,— ամէնէն հիմնական եւ հրատապ խնդիրը, որուն յաջողութեան համար ամէն կազմակերպութիւն պարտաւոր է ստանձնել առաւելագոյն բաժինը :

Մեր սրտագին ողջոյնը այս արի եւ մշտարթուն Միութեան, որ մեծ մասով կը բաղկանայ Ժողովուրդի խնարհ զաւակներէն: Առոր մէջ ալ՝ իր յաջողութեան գաղտնիքը:

Շ.

Ս. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆԱՑ

Բաժակները պահել գլխից վեր,
Մեր հողի սուրբ կենացն ենք խմում,
Մեր հողի կենացը, ընկերներ,
Թող յաւերժ ծաղկի նա աշխարհում :

Բարի բերք մաղթենք մեր հողին,
Մեր հողի ոսկի խաղողին,
Խաղողից գինի համողին,
Մեր երկիրը ազատ պահողին :

Բաժակները պահել սրտի մօտ,
Ժողովուրդ, Ֆո կենացն ենք խմում,
Ֆո գիշերը դարձաւ առաւօտ
Ֆո արեւը՝ յաւերժ անմարում:

Բարի բերք մաղթենք մեր հողին,
Մեր հողի ոսկի խաղողին,
Խաղողից գինի համողին,
Ժողովուրդը ազատ պահողին :

Բաժակները պահել գլխից վեր
Սերունդներ, ձեր կենացն ենք խմում,
Թող լինէք շինարար, անվեհեր,
Արժանի ապրելու այս հողում :

Բարի բերք մաղթենք մեր հողին,
Մեր հողի ոսկի խաղողին ,
Խաղողից գինի համողին,
Մեր երկիրը միշտ շէն պահողին:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

ՍԻՐԵՐԳ

Եկո՛ւր...
անցեալ արդէն, տե՛ս, ժամն անգոյն տրտմութեան՝
խնկումներու թախծաբոյր:
Եկո՛ւր...
յուշերն արդէն ոտքգնեցան անհամբոյր
կարօտներու տենչանքէն.
քաժանումը սուգունեցաւ գիրկն օրերուն ...
Առագաստներն հոգիիս, տե՛ս, դառնաքոյր՝
հրդեհուեցա՛ր ափսոսանքի տաղերուս
նաւերուն հետ վիրաւոր :
Նո՛ր երգ ունիմ շուրթերուս,
ե՛րգ մը՝ ցայգին պէս անդորր .
օ՛, եկո՛ւր ...

Պահի՞ է երա՛զ ու սարսո՛ւռ...
Հովերուն մէջ թաւշային ,
շնչէ՛ բերկրանքն աստղածորան հողերուս :
Սեւ վէրքերուն վրրան հին
ու հետքերուն՝
տե՛ս, սատափէ ի՛նչ ծաղիկներ
կը փըթթին.
պահի՞ է երա՛զ ու սարսո՛ւռ ...
Տենչանքներս ա՛լ արբեցած կարօտէն,
սրտիս վրրան, գերթ թիթեռներ
կ'առկայծին.
եկո՛ւր ...
Տե՛ս, պեակներն յոյգերուն՝
անուրջներուս շողածարաւ ափունքին ,
երջանկութեան մը փըրփուր
հէֆիաթին մէջ կը փըշրին...
Սպասումիդ սիրասուն
վարդերն անլուր՝
աչքերուս մէջ՝ իրենց հեծքէն
կը ծիւրին.
պահի՞ երա՛զ ու սարսո՛ւռ .
օ՛, եկո՛ւր...

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

ԽՄԲ.— Գրուած Ցառաջի համար, հայերէն :

ՍՈՒՐԻՈՑ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Ցունիս 1ին, օդային ճամբով երեւանէն Պէյրութ հասան Հայաստանի կառավարութեան կողմէ չորս ներկայացուցիչներ, Պ. Պ. Զաւէն Զարչեան, Միքայէլ Կարապետեան, Հմայեակ Ցարութիւնեան եւ Հմայեակ Խաչատուրեան, իրրեւ ներգաղթի լիազօր՝ առաջին երկուքը Լիբանանի մէջ, միւս երկուքը՝ Սուրիոյ մէջ:

Այստեղ յոյս կը յայտնեն թէ ներգաղթի առաջին կարաւանը պիտի մեկնի Ցունիս 20—24:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Դահլիճին կազմութիւնը Շաբաթ-Կիրակի

Սահմանադիր Բ. Ժողովը ուրբաթ օր կատարեց դիւանին ընտրութիւնը:

Ժողովրդական - Հանրապետական Շարժումին վարիչները հրաժարեցան Ֆրանսիսկ Կէի թեկնածութիւնը ղնելէ, այնպէս որ միակ թեկնածուն կը մնար Վէնսան Օրիոլ, որ ընտրուեցաւ 466 քուէով, (քուէարկողներուն թիւը 536), նախագահ Բ. Սահմանադիր Ժողովի:

Ցետոյ առանց պայքարի կատարուեցաւ նաեւ փոխ - նախագահներու եւ քարտուղարներու ընտրութիւնը,— այսպէս Սահմանադիր Բ. Ժողովին փոխ - նախագահ ընտրուեցան Իվոն Տէլպոս, Ժէրնան Պուքսոմ, Ժաք Տիւքլո, Ժոզէֆ Լանիէլ, Անրի Թէթժէն, Տիկին Մաթըէն Պրաուն (առաջին կինը որ այս դիրքին կը կոչուի): Քարտուղարներ՝ Լամին Կէ, Ռընէ Արթօ, Մաքս Լըժէօն, Տիկին Վէպէր, Փաթրիս Պուկրէն, Մահատատ (Ալճերիացի):

Վարչապետին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ Շորեքշաբթի :

Եթէ այսքան դիւրին կատարուեցաւ դիւանին ընտրութիւնը, առիկա պատճառ մը չէ լաւատեսութիւն յայտնելու կառավարութեան նոյնքան դիւրին կազմութեան մասին: Եւ Ֆրանսական թերթերը չեն ծածկեր իրենց յոռետեսութիւնը: Ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ այնքան բարդ հարցեր կան, որ դժուար թէ կուսակցութիւնները կարենան գտնել ընդհանուր համաձայնութեան գետին մը: Պիտ կ'աշխատի գետին հարթել՝ խորհրդակցելով քաղաքական ծանօթ դէմքերու հետ եւ համերաշխութեան նոր տարազով մը, զոր թերթերը կ'անուանեն «Լուի Մարչնէն մինչեւ Թորէզ»: Տարաշին այդ դիծը չատ երկար կր թուի, որովհետեւ համայնավարները, թէեւ այս միջոցիս չատ գաղտնապահ, կը սպասեն կեդր. Կոմիտէի որոշման, որ յայտնի պիտի դառնայ այսօր միայն: Միւս կողմէ, Լէոն Պլումի ճառը Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, ուելի լայն բացաւ խորամուտը համայնավարներու եւ ընկերվարականներու միջեւ: Արդարեւ, Լէոն Պլում իր ճառով ոչ միայն կը քանդէ ընկերվարական - համայնավար միութեան մը ծրագիրը արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, այլեւ կը միանայ անգլեսաքսոն տեսակէտին՝ արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութեան մէջ: Համայնավարները անպայման պիտի չկրնան հակազդել այս քաղաքականութեան, դժուարացնելով թէ դահլիճին կազմութեան գործը եւ թէ նոր վարչապետին դիրքը:

Այսպէս կամ այնպէս, վարչապետին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ Շորեքշաբթի, տօնական օր ըլլալովերեքշաբթին, ժամանակ տալու համար համայնավարներուն՝ որ ճշդեն իրենց դիրքը եւ Պիտոյի՝ որ չարունակէ իր խորհրդակցութիւնները:

Շոու Մեծերը Փարիզի մէջ

Ինչպէս գրած էինք, երէկ առաւօտ կատարուեցաւ Շորս Մեծերու Արտգործոդովին բացումը Փարիզ, Լիւքսէնպուրկի պալատին մէջ :

Օրակարգին վրայ փչոտ խնդիրներ.— Իտալիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու դաշնագիրներուն պատրաստութիւնը եւ գերմանական հարցը: Երրորդ խորհրդաժողովը չկրցաւ համաձայնութեան մը գալ այս խնդիրներուն մասին, եւ եթէ այս անգամ եւս ձախողի ժողովը, վիճելի կէտերուն կարգադրութիւնը պիտի յանձնուի քանըմեկ պետութեանց ներկայացուցիչներէն բաղկացած ժողովի մը: Եթէ այդ ժողովն ալ չկարենայ համերաշխութեան եզր մը գտնել, կը մնայ վերջին ձեւ մը,— հաշտութեան անջատ դաշնագիրներ կնքել :

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուի Պըրնս, ծերակուտական Ֆէնըլի եւ Վանտէրպէրկ, փարիզ հասան ուրբաթ օր «Մրբազան Կով» անուն օդանաւով, որ նախագահ Թրումընի անձնական օդանաւն է: Նախագահ Թրումընն, իր անձնական օդանաւը տրամադրելով պատուիրակութեան եւ անձամբ ողջերթի երթալով օդանաւային կայանը, ուզեց ցոյց տալ թէ որքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ Ժողովին որ տեղի կ'ունենայ այս միջոցիս Փարիզի մէջ: Միւս կողմէ, ծերակուտական Ֆէնըլիի լաւատես յայտարարութենէն մեկնելով, ոմանք յոյս կր յայտնեն թէ համերաշխութեան ոգին պիտի երեւի այս անգամ ի վերնատանն Լիւքսէմպուրկի պալատին, մանաւանդ որ... պենտեկոստէի (Հոգեգալուստ) յաջորդ կիրակիին կը զուգադիպի ժողովր :

Ցոռետեսները չատ են, սակայն: Մոլոթով, որ կր հասնի 36 հոգինոց պատուիրակութեամբ մը, զիջումներ պիտի ընէ՞ այս անգամ: Ֆրանսա կը թուի թէ առաւել քան երբեք յարած է Անգլիոյ հետ համերաշխ գործելու տեսակէտին , — «Փոփիւէր» այս առթիւ կը դրէ թէ ռազմագիտական, աշխարհագրական եւ քաղաքական տեսակէտով Ֆրանսա եւ Անգլիա փոխադարձ կապերով միացած են իրարու: Հիթլէր, յարձակելու համար Անգլիոյ վրայ, խարխոխ ընտրեց Ֆրանսան, եւ Դաշնակիցները, յարձակելու համար Գերմանիոյ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՆՆԱԴԱՏ ՕՇԱԿԱՆԸ

ՀՄԲ.— Վերջերս Հալէպի մէջ մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Յ. Օշականի գրական գործունէութեան **40**ամեակը: Այս առթիւ նաև մը խօսած է նաեւ «Նայիրի» պարբերականին երիտասարգ խմբագիրը, ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեան: Ստորեւ առաջին մասը.—

Երեւակայեցէք արդիական կահաւորումով դահլիճ մը, ուր բարեկիրթ մարդոց բազմութիւն մը կը վիճի մեղմ բառերով, դուսպ շարժումներով եւ նրբին կենցաղավարութեամբ: Ընդունուած պատշաճութիւն մը կայ, որ բոլորին պարտադիր կը դարձնէ չպարը, կեղծիքը, փոխադարձ չողո – քորթութիւնը: Տիրող մթնոլորտ մը կայ, որուն մէջ դէմքերը ժպտուն են միշտ, ժպիտները բնական, խօսքը ինքնաբուխ, դատումները հաշուուած, հաշիւները շահախնդիր :

Մտաբերեցէք այս պատկերը որոշ պահու մը, երբ յանկարծ դուռը կը բացուի աղմուկով եւ ներս կը մտնէ ինքնակոչ հիւր մը, դիւղացիի տարազով, լայն արեւներով, արձակ շարժումներով ու գոռ ձայնով: Առանց հրաւէրի կը դրաւէ աթոռ մը ու կը նետուի վիճաբանութեան մէջ: Իր մուտքը անակնկալ մըն է, իր խօսքը դրեթէ դայթակղութիւն մը: Կ'ըսէ բսելիքը բերան, հատու, անողոք բառերով: Վար կ'առնէ մէկուն չպարը, կը պատռէ միւսին դիմակը, կը լռեցնէ ուրիշի մը կաշտակի յանկերգը: Ներկայ փափկասուն տիկինները եւ ոչ նուազ փափկասուն պարոնները նախ կը զարմանան, ապա կը դժգոհին, կը բողոքեն, եւ, ի վերջոյ, կախարդուած ըսուածին նորութենէն, ըսելու կերպին ուժգնութենէն՝ կը լռեն ու մոխիկ կ'ընեն: Նորեկը վերջապէս կը պարտադրէ ինքզինքը :

Ահա այսպէս մտած է քննադատ Յակոբ Օշական Պոլսոյ սալոնային զրահանութենէն ներս, աւելի քան 40 տարիներ առաջ: Իրմով կը սկսի ճըշմարիտ քննադատութիւնը մեր մէջ: Իրմէ առաջ, եւ մինչեւ այսօր, չենք ունեցած ուրիշ մը, որ, անկախ արժանիքէն եւ կարողութենէն, դոնէ — սեւեռական դրաղումով, քննադատութիւնը ասպա – րէզ դարձուցած բլլար իրեն: Օշականի ժամանակակից Արտաշէս Յարութիւնեանէն մինչեւ մերօր – եայ Գուրգէն Մխիթարեանն ու Բենիամին Թաշ – հանը, վաստակաւոր Զօպանեանէն մինչեւ Յով – հաննէս Աւագեանը, քննադատութիւն փորձած են ըստ տեղի եւ պարագայի, բայց անոնցմէ ոչ մէկը այնքան յարատեւութեամբ ու հաւատքով փարած է քննադատութեան, որքան Յակոբ Օշական, ո – րուն քննադատական մեծածաւալ ու մեծարժէք վաստակը մատնանշելու առիթ կը տրուի այսօր :

Բայց նախ, ի՞նչ է քննադատութիւնը: Ոմանց համար, քննադատութեան կոչումն է երեւան հանել գործի մը թերութիւնները: Ուրիշներ կը պընդեն, թէ քննադատը պարզապէս պէտք է հանրութեան ներկայացնէ գործը, առանց իր ճաշակը պարտադրելու ընթերցողին եւ հեղինակին: Կան՝ որ կը կարծեն թէ քննադատը պէտք է տեւաբար կշիռ մը ունենայ ձեռքր եւ թուաբանական ճշդութեամբ արձանագրէ երկի մը արժէքը: Դեռ ըսողներ կան, թէ քննադատ պէտք է բաւարարուի ծանօթացնելով ու սիրցնելով հեղինակն ու գործը: Բայց, եթէ չենթ կայ քննադատութեան ճշդրիտ դերը սահմանելու կերպին մէջ, աւելի եւս մեծ չենթ կայ քննադատութեան արժէքին չուրջ, որ – պէս գրական սեռ:

Այսպէս, մի ջազգային գրականութեան մէջ կայ հին վէճ մը — քննադատութիւնը արուե՞ստ է թէ գիտութիւն: Քննադատը ստեղծագործող մը չէ, այլ դասաւորող մը, կ'ըսեն ոմանք: Ուրիշին ստեղծածն է որ կը վերլուծէ, կը բացատրէ՝ բայց իր կողմէ որ եւ է բան չաւելցներ, ու չի պակասեցներ արուեստի գործէն: Ոչ, կը պատասխանեն ուրիշներ: Ստեղծագործութիւն է նաեւ թափանցումը, բիւրեղացումի, համադրումի աշխատանքը: Արուեստագէտ մըն է նաեւ քննադատը: Թէ այս տեսակէտներէն որը ճիշդ է եւ որը սխալ, ոչ տեղն է եւ ոչ ալ ժամանակը՝ անհրաժեշտ լուսաբանութիւններ տալու :

Արդ, եթէ ուրիշ ազգերու գրականութեանց մէջ կը դժուարանան ընդունելի տարազի մը բերել քննադատութեան ստեղծագործ հանդամանքը, մեր մէջ սակայն, չնորհիւ Օշականի քննադատական վաստակին, հարցը դառած է իր վերջնական լուծումը: Օշականի քննադատութիւնը ապացոյց է, թէ քննադատը պարզ չափող մը չէ, այլ ինքն ալ իր կարգին ստեղծագործական ճիզի մը աշխատաւորը: Որովհետեւ, Օշական անկախ իր դատումներէն ու կշիռներէն, անկախ իր թափանցումներուն խորութենէն, իւրաքանչիւր հեղինակի գործին մէջէն ու գործին հետ կ'ընէ իր սեփական ստեղծագործութիւնը, երբեմն աւելի ընդարձակ ու աւելի խորունկ՝ քան վերլուծումի պատրուակ հանդիսացող գրական գործը: Օշականի քննադատութիւնները, եթէ կոչումը ունին լուսաւորելու ներկայացուած երկին թաքուն խորշերը, լուսաբ – ձակներ ուղղութիւն կը փոխեն յաճախ եւ աւելի կը լուսաւորեն լուսաւորողը, քան լուսաւորելի առարկան: Այսպէս, իր կողմէ ուսումնասիրուած վէպին մէջ յատակ կերպով կը տեսնենք Օշական վիպագիր մը, ուսումնասիրուղ բանաստեղծու – թեան մէջ՝ Օշական բանաստեղծ մը, թատերական վերլուծումի մէջ՝ Օշական թատերագիր մը: Եւ ուսումնասիրել քննադատ Օշականը, պիտի նշանակէր, նախ քան դատելը կերպերը, չափերն ու կշիռները՝ գործ ունենալ բարդ երեսներով դրա – դէմ մը հետ: Բացառիկ կեդրոնացում եւ ձեռնհասութիւն պահանջող ճիդ մը պիտի ըլլար ատիկա: Չենք դիտեր, թէ իր կենդանութեան, Օշական դոհունակութիւնը պիտի ունենա՞յ տեսնելու այդ ընտրեալը եւ անոր գործին մէջէն ճանչնալու ինքզինքը: Տարակուսելի այդ հաւանականութիւնը թողլով ապագային, փորձենք քանի մը հիմնական գիծեր մատնանշել ընել Օշական քննադատը յատկանշող :

Օշականի քննադատութեան մայր զսպանակն է Հայ Ոգիին յաւիտենական որոնումը: Արուեստի գործին մէջ, Օշական նախ կը փնտռէ այդ ոգին : Անոր բացակայութիւնը ղինք կը դարձնէ անտար – բեր, նոյնիսկ արժէքաւոր գործերու հանդէպ, ինչպէս այդ նոյն ոգիին ներկայութիւնը Օշականը երբեմն կը դարձնէ հանդուրժող՝ գրական համեստ արժանիքներ միայն ունեցող գործերու առջեւ: Հայ Ոգի, Հայ կեանք: Հայ բախտ, Հայ արցունք, Հայ արիւն: Ահա թէ ինչ կը փնտռէ Օշական: Լեզուական, գրական, տաղաչափական բոլոր չնորհները փորփուր են իրեն համար, եթէ բառերուն տակ չի բարախեր այդ ոգին,— « Իմ ժողովուրդին ի՞նչը կայ սա գործին մէջ»: Այս բացատրութիւնը իրն է, եւ կարելի է յատակ տեսնել, թէ Օշականի քննադատական ամբողջ վարդապետութիւնը կը դառնայ այս առանցքին չուրջ: Այդ նոյն ոգիին յամառ ու անկոտրելի սէրն է, որ կրօնական մոլեռանդութեան մը պէս ուժեղ ու բռնակալ, ուղղութիւն կուտայ այսպէս կոչուած իր ուրացումնեերուն եւ հիացումներուն: Ուրիշներ, հայ կեանքին բարեշրջումի երեսները կը փնտռեն դէպքերուն եւ երեւոյթներու ընդմէջէն: Օշական մի քանի կը փնտռէ արուեստի գործերուն ընդմէջէն: Իր կոթողական «Համապատկեր»ը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ դասաւորուած հանդէսը Հայ Ոգիին այլազան երեւոյթներուն :

Հայ ոգիի փնտռտուքէն եառ, Օշականի քննադատութիւնը յատկանշող երկրորդ դիծն է՝ ԿԻՐՔԸ: Օշական կը դրէ խորունկ կիրքով, անցամաքելի արիւնով: 60 տարեկանին դրած իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ, նոյնքան եռանդ ու կորով կը դտնէք, որքան 40 տարի առաջ սատրադրած իր մէկ դրախօսականին մէջ: Ինքն է որ տեղ մը ըսած է, թէ պէտք է դրել ջիղերով, թոքերով: Ըսել կ'ուզէ անշուշտ, թէ խորունկ սէրն ու խորունկ կիրքը անպակաս պէտք է ըլլան դրողին սրտէն: Աւելի կը բխի նաեւ իր հաւատաւորութիւնը: Օշական անբեկելի հաւատք ունի հայ ժողովուրդին կարողութիւններուն հանդէպ, եւ իր չափերուն անկարելի խոշորութիւնը արդիւնք է ոչ թէ այդ լայն չափերուն դէմ հայ արժէքներուն փոքրութիւնը մատնանշելու փոքրիկ փառասիրութենէն, այլ իր մեծ չափերուն իր ցեղը հասնելուն ընդունակ նկատելուն :

Չհաւնողի, կործանողի, արհամարհողի համբաւ մը ունի Օշական: Արդարեւ, շատ կուռքեր տապալած է իր անողոք բռունցքով եւ շատ չողչողուն համբաւներ խանձած՝ իր ժպոխային չունչով: Իր քայլերուն եառ՝ բազմաթիւ աւերակոյտեր կան: Բայց Օշականի քանդումները չեն կատարուած ու չեն կատարուիր քանդումի սիրոյն: Մեծ ու չքեղ կառուցումներու համար անհրաժեշտ քանդումներ են անոնք, որոնց վրայ ահաւասիկ բարձրացուցած է ինք կոթողական գործ մը: Հարկ կա՞յ ըսելու, թէ Օշականով բիւրեղացաւ դպալու եւ դատելու գերազանցօրէն ցեղադրչմ կերպ մը, թէ իրենց վերջնական տեղերը գտան մեր նուիրական արժէքները: Կա՞յ արդեօք հայ գրականութեան մէջ դէմք մը, հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը, Նարեկացիէն մինչեւ Սայաթ Նովա ու Մեծարենցէն մինչեւ Զարենց, որուն գործին վրայ հակած չըլլայ Օշական դուրդուրանքով, սիրով, հաւատքով: Կա՞յ վաւերական գրագէտ մը, որուն էջերուն մէջէն անցած չըլլան Օշականի ցնցող, կենդանացնող, վերանորոգող մատները:

Քննադատ Յակոբ Օշական մեծդի այդպիսի մըն է, որ անդուլ կը չրջի հայ գրականութեան այդիին մէջ, արթուն ու հոգածու պահակի մը պէս: Կը խնամէ բոլոր ծիլերը, ի հարկին փրցնել նետելով չորցած կամ չորնալու դատապարտուած ոստ մը, որպէսզի հողին արդանդը ըլլայ աւելի արդասաւոր ու արեւին ժպտող ողկոյզը աւելի հիւթալի :

Ա. ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ, որ կը չարունակուի Պլուտանի մէջ (Սուրիա), միաձայնութեամբ որոշեց Պաղեստինի բրիտանական հոգատարութիւնը վերածել խնամակալութեան, Միացեալ Ազգերու հովանաւորութեան տակ: Այդ–դիրը Մ. Ա. Կ. Ընդհ. ժողովին պիտի ներկայացուի յառաջիկայ նոյեմբերի: Այս առթիւ դիտել տրուեցաւ թէ Ամերիկան իրաւունք չունի խառնուելու Պաղեստինի գործերուն :

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտը

(Ականատեսի մը յուշերը)

Ցիշատակները եւ տարեդարձները ոգեկոչելու այս չրջանին, կա՞յ Հայ մը, որ չանդրադառնայ անցեալի այն հրաչապատում դրուագներուն, որոնցմով ցնցուած է իր հոգին՝ հայրենի տան սեմէն սկսեալ: Ո՞չ ապաքէն ամէն Հայու կեանք իրատեսակ ողերգութիւն մը եղած էր, պհաւոր ու փոթորկալից պատմութիւններով :

Ճակատագրական այդ օրերէն ի վեր 31 երկար տարիներ անցեր են, սակայն, երբ այսօր կը ջանամ մտքիս մէջ վերարծարծել սարսռազդեցիկ յիչատակներու այդ չարանը, սիրտս կը ճմլուի ու մարմինս փո՛ւշ – փուշ կ'ըլլայ, կարծես դեռ երէկ ճողոպրած ըլլայինք Թուրքին եաթաղանէն :

Ինչպէ՞ս կարելի է մոռնալ՝ ազգերու պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած հայկական ողբերգութիւնը, որ գործադրուեցաւ այնքան ճիւաղային եղանակով մը: Ո՛չ, ո՛չ: Ցորչափ Հայը կ'ապրի կամ մէկ հատ Հայ իսկ կը ընէէ երկրագունդին վրայ, կարելի չէ մոռացութեան տալ մեր անմեղ հայրերուն, մայրերուն եւ եղբայրներուն թափած արեանվիրկապինը, ինչ միջոցով ալ ըլլայ, նոյնիսկ Հայուն քաղաքակրթական զերազնիւ միջոցներով:

Ուրեմն, ամէն տարի այս օրերուն, երբ օտարութեան ծոցին մէջ մեր ազգային ոգիին կայծը հրահրելու կոչուած պատմական թուականներու տարեդարձները կ'ուզենք տօնել, բնականաբար այդ առիթով մեր կատարած խորհրդածութիւններէն պէտք է հանենք նաեւ հրահանգիչ դասեր մեր ապագային համար: Ահա թէ ինչու կը ջանամ ոգեկոչել Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին 31րդ տարեդարձը, դրի առնելով քանի մը պատմական դրուագներ, որոնցմով պիտի կազմուի ազգային պատասխանի ճամբուն վրայ մղուած եղերական ու մասնակի բոլոր կռիւներուն ամբողջացումը՝ մեր Հերոսապատումը :

Անցեալին մէջ, Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտը պատկերացնող դրութիւններ եղած են չատ մը հայրենակիցներու կողմէ, — թէ՝ ինչպէս եւ ինչ պայմաններու տակ քաղաքին հայ բնակչութիւնը Բերդին մէջ ապաստանելով, ինքնապաչտպանութեան դիմեց եւ 28 օր չարունակ Թրքական կանոնաւոր ոյժերու դէմ անհաւասար եւ օրհասական կռիւ մղեց :

Բայց թէ՝ ի՞նչ եղաւ այդ կռիւներուն չարունակութիւնը, երբ Հայերը՝ իրենց հրամանատար ունենալով աննման Ղուկաս աղբերը եւ ուրիչ նոյնքան քաջամարտիկ զեկավարներ, որոշեցին այլեւս Բերդը լքել եւ կռիւը չարունակել քաղաքին դուրս: Ահա այդ կռիւներու մասին է, որ պիտի դրեմ այստեղ :

1915 Յունիս ամիսն էր: Ես 11 տարու պատանի մը, դեռ անտեղեակ աշխարհի բազմապիսի չարիքներուն, կ'ապրէի հայրենի յարկին տակ, Գարահիսարէն այդիներով բաժնուած ծննդավայրիս՝ Թամզարայի մէջ: Երեքչորեքի առտու մը մայրս կանուխէն դուրս ելած ըլլալով, տուն կը վերադառնար: Հակառակ տարիքիս, մօրս դէմքին վրայ նշմարեցի արտասովոր տխրութիւն մը: Բայց, մեր այդ տարիքին մէջ, այդ օրերուն, կրնայի՞նք հարցում մը ուղղել մեր մեծերուն, մեզի անծանօթ պատնիշի մը մասին տեղեկութիւն ստանալու համար: Մայրս դէպի հայրս ուղղուելով, ականջին բան մը կը փսփսայ: Երկուքին ակնարկները իրար կը խաչաձեւեն ու պահ մը լուռ մնալէ վերջ, բաները մըն ալ հայրս փսփսաց մօրս ականջին: Յետոյ, մայրս ինձ դառնալով, կ'աւետէր, թէ այդ օրը դպրոց պիտի չերթամ :

Պատճառը հասկնալու համար ըրած հարցումս պատասխան չգտաւ: Այդ վիրաւորանքէն սրտնեղած եւ թէ անցած - դարձած անսովոր վիճակէն ազդուած՝ տախտակեայ լուռ մնալ :

Այսպէս թէ այնպէս, օրը իրիկուն եղաւ, նոյն իսկ դուրս ելլել արգիլուեցաւ: Հակառակ սակայն չուրջս տիրող դաղտնապահութեան եւ տագնապալի կացութեան թափանցելու անկարողութեանս, քնաղդաբար կը ղգայի, թէ իսկապէս ծանր բան մը կ'անցնէր: Եւ հարցումներու տեղատարափ մը կը խռովէր միտքս ու անմեղունակ հոգիս: Ինչո՞ւ տխուր էր հայրս, ինչո՞ւ լռած էր մայրս: Եթէ ինձմէ աւելի անչափահաս հինդ քոյրերուս եւ եղբայրներուս աղմուկն ու ժխորը, լացն ու կոծը չըլլային, կատարեալ մեռելային լռութիւն մը պիտի տիրէր տունէն ներս:

Անցուդինք դիշերը, անհամբեր սպասելով յաջորդ օրուան լուսնալուն :

Արկածով մը, հայրս սրունքէն վիրաւորուած ըլլալով, քանի մը շաբաթ է անկողնին ինկած էր : Յաջորդ օրը, չորեքչաբթի, մայրս դարձեալ առտուն կանուխ դուրս էր նետուեր՝ թարմ լուրեր քաղելու համար օրուան կացութեան մասին: Արցունքը աչքերուն, հեկեկանքը կոկորդին մէջ խեղդուած, տուն եկաւ մայրս եւ աղաղակեց բարձրաձայն.

— «Հայերը Բերդը դրաւած եւ արդէն Թուրքերուն դէմ կռիւը սկսած են»:

Հայրս , լուռ ու մտածկոտ, իր ոյժերը հաւաքելու ճիդ մը փորձելով, մոռցաւ իր ցաւագին վի–

ՊՈՒՏ Մ' ԾԻԾԱՂ

Տօնե՞լ թէ չտօնել...

— Օրինաւո՞ր է: Թշնամական չէ՞:

— Պարզապէս ցոյց մըն է խորհրդային կառավարութեան դէմ:

— Կը սխալիմ: Ժամանակին Մոսկուա հրաւիրուած էր Հայկ. Հանրապետութեան պատուիրակութիւն մը: Չէ՞մ յիշեր Լ. Շանթի պատուիրակութիւնը:

— Չէ՞մ կարծեր որ ներկայ Խ. Հայաստանի համար վիրաւորական է:

— Ընդհակառակն: Ներկայ Խ. Հայաստանի համար պատուաբեր է: Թշուառութեան եւ հերոսական պայքարէն ծագում առած գործ մը, իրենց շարունակելով, այսօրուան փայլուն վիճակին հասցուցած են: Եղածը՝ պարապ մտավախութիւն է:

— Այս միջոցին, որ հայկական հարցը սեղանի վրայ է ...

— Ի՞նչ աւելի յարմար: Մեր հին պահանջներն ալ կուգան ուժ տալու ճորին:

Այսպէս թէ այնպէս, բոլոր սրտցաւ Հայերը մտահոգ էին այս վերջին չաբաթները: Մեւ-մութ ամպեր կը տեսնէին հայկական հորիզոնին վրայ: Ձայր կը փնտռէին «փոթորիկ»ը կանխելու համար:

Տօնե՞լ թէ չտօնել, Մայիս 28ին հռչակուած Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը:

Ահա դիւանագիտական նուրբ ու անլուծելի խնդիր մը, որուն առջեւ չուարած՝ Լոնտոնի Արտաքին Գործերու նախարարութիւնն իսկ ժողովի պիտի հրաւիրէր, իր բոլոր հին – ազուէս դիւանագէտները ...

Ես չուարած էի, կարգալով «ալ» կամ «ճախ» կողմերու իրար հերքող վաստակը:

Տօնին օրը կը մօտենար: Ես, ինքզինքը յար – դող անտիտղոս հայ անհատ մը, պարտաւոր էի դիրքս ճշդել: Երթա՞մ, չէ չերթալ հանդիսասրահ: Շէյքսփիրի «Լինե՞լ թէ չլինել»ը կը սնանկանար աչքիս:

Այս կրիտիքական մոմենտին, ողջ մնայ Փարիզի ոստիկանական վարչութիւնը, օգնութեան հասաւ ինծի:

Ինքնութեան թուղթիս վրայ գործողութեան մը պէտք կար: Դիմեցի յիշեալ վարչութեան եւ խնդրանք ներկայացուցի:

— Պարո՛ն, ձեր անցագիրը տուէք նախ եւ առաջ:

— Ի՞նչ անցագիր: Ջունիմ այդ տեսակի բուղք: *Կարծեմ թէ...*

— Ինչպէ՞ս մտաբ Ցրանսա: Անշուշտ *վիզա* մը ստացաբ: Բերէք այդ *վիզան*:

— Պարոն, գիտէք ի՛նչ: Այսինքն այն ատեն, երբ... Թուրքիոյ մէջ... ինչպէս գիտէք...

— Առասպել չեմ ուզեր: Ձեր անցագիրը բերէք: *Մտահոգ տուն վերադարձայ: Թղթածրարս աչքէ անցընելու վրայ էի եւտհա անցագիրս ժպտեցաւ երեսիս: — Հոս եմ...*

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ: « Մենք, Հայաստանի Հանրապետութեան դիւանագիտական ներկայացուցիչ, խնդրում ենք բարեկամ եւ դաշնակից պետութիւններից ... »: Հռոմ, (Թուական) ստորագրութիւն՝ «Դիւանագիտական ներկայացուցիչ՝ Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ:

Վազեցի վարչատուն եւ թուղթը երկարեցի պաշտօնային:

— Նախապէս ինչո՞ւ չբերիք այս անցագիրը: Տեսէ՛ք, հոնուն ալ բանի մը կառավարութիւններու *վիզաներ* կան, իտալական, յունական, ֆրանսա – կան, ամերիկեան: Ինչո՞ւ թրքական *վիզա* չունիք այս անցագրին վրայ:

— Թուրքերը, Հայերու եւ Հայաստանի ուխտեալ թշնամիներն էին եւ են: Կարելի չէր *վիզա* ստանալ:

— *Զարմանալի ժողովուրդ էք Հայերդ: Իրենց օրինաւոր անցագիրը երբ կը պահանջուի, պատմութիւններ կը չինեն միշտ: Տեսէք, այս անցագիրը, լաւագոյն փաստաթուղթն է ձեր ինքնութիւնն ու օրինաւորութիւնը հաստատելու համար: Եթէ օր մը, ձեր պատմութիւնը եւ դիւանագիտական տոֆիմաններր կորսուին, այս մէկ անցագրով կրնաք վկայել թէ՝ ժամանակին Հայաստանի Հանրապետութիւն մը գոյութիւն ունեցած է: Գիտցիր այս թուղթին յարգը:*

— *Բայց մենք, ներկայիս Խ. Հանրապետութիւնը ունինք, այս անցագիրը չի՞ հակասեր անոր:*

— *Ինչո՞ւ հակասէ: Տեսէք, մենք Ցրանսացիներս, Ժողովրդ Հանրապետութիւնը կերտելու վրայ ենք, առանց ուրանալու նախկին երեք Հանրապետութիւնները:*

×

Ցարդանքով դրպանս դնելով անցագիրս, որուչեցի ներկայ ըլլալ, անցագրով եւ օտար պետութիւններու վիզայով ևս վաւերացուած Մայիս 28ի տօնին, իբր քաղաքացի Հայաստանի Հանրապետութեան:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ճակը եւ ոտքի ելլելով տունէն հեռանալու պատրաստուեցաւ: Դժբախտաբար, Բերդը քաշուելու որ եւ է հնարաւորութիւն չկար Թամզարայի բնակչութեան համար: Հայրս, 1895ի դէպքերուն 17 տարեկան պատանի մը, արդէն իսկ մորթին վրայ կրած էր Թուրքին անողորմ խժդժութիւնները: Նոյնպէս վերահասու էր դէպքերու զահավէժ ընթացքին եւ ծանրութեան: Արդարեւ, կը յիշեմ, որ այդ վերջին շրջանին յաճախակի զաղտնի ժողովներ եւ խորհրդակցական հաւաքոյթներ տեղի կ'ունենային:

Տունին վեց անչափահասներուն անդրանիկն էի: Երբ տեսայ թէ հայրս պատրաստ է տունէն հեռանալու, յանդգնութիւնը ունեցայ ըսելու — « Հայրիկ, ես ալ հետդ պիտի գամ»: Ջընդդիմացաւ: Հրաժեշտ առինք մայրիկէն եւ միւս հինգ քոյրերէս ու եղբայրներէս, համբուրելով զանոնք: Կը մեկնէինք, քանի մը օր վերջ տուն դառնալու յոյսով, առանց սակայն նախազգալու, աւա՛ղ, որ յաւիտենապէս կը ձգէինք մեր հայրենի բոյնը եւ կը բաժնուէինք մեր հոգեհատոր սիրելիներէն...:

Թամզարայի Ս. Գէորգ վանքի վրայով բարձրացանք դէպի լեռ, կէօյնիւկ կոչուած յունական գիւղը: Քանի մը օր մնացինք Ցոյնի մը տունը, երբ առաւօտ մը տանտէրը կուգար մեզի ըսելու, թէ՝ կացութիւնը չափազանց խռովիչ ըլլալով, այլեւս պիտի չկրնար մեզի ապաստան տալ իր տան մէջ, որովհետեւ, Թուրք կառավարութիւնը հրաման էր ըրած, որ եթէ որեւէ Ցոյն՝ Հայ մը պահելու մեղքով բռնուի, մահուամբ պիտի պատժուի: Մինչեւ Հայերու Բերդը լքելը, 28 օր, մենք լեռներու կատարներուն վրայ թափառեցանք:

*Լեռներու հազիւ մատչելի բարձունքներուն վրայ, անօթի՛ ծարաւ, չաբաթներ թափառելէ վերջ՝ մեզի ընկերացող Մատթախենց Մարտիրոս ազգի (մասվաճառ) հետ, գիշեր մը, լուսնի լուսով, լեռնէն վար իջնելով, երկու ժամ վերջ, հասանք Ցոյնի մը ազարակը, որուն տէրը՝ մեր ով ըլլալը ստուգելէ վերջ միայն դուռը բացաւ: Սարսափահար երեւոյթ մը ունէր այդ Ցոյնը, կարծես դեւերու դիմաց դտնուէր...: Իր առաջին *խօսքը* Մարտիրոսին ուղղելով, «Հոս *ի՞նչ* գործ ունիք», հարցուց: Քանի մը օրէ ի վեր մեր անօթի ըլլալը հազիւ թէ իրեն հասկցուցինք: Ընդմիջելով, «չուտ փախէք այստեղէն, Աստուծոյ սիրոյն», դոչեց: Եւ պատմեց, թէ՝ այդ օրը, ազարակէն երեք հարիւր մեթր անդին, ձորի մը մէջ, ամբողջ օրը, օրհասական կռիւ էր մղուած Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ:*

(1) ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱԲԵՂԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ԿԱՃԱՒԸ

Երեւանի «Աբեղեան Գրական Ինստիտուտ»ի մասին հրատարակուած զրուցեամբ մը, ակադեմական Մորչն Սարդիսեան կը պարզէ անոր հիմնական նպատակը, — գիտականօրէն ուսումնասիրել եւ ժողովրդականացնել գրականութեան պատմութիւնը: Կաճառին աշխատակիցները 1940-41ին հրատարակած են գրականութեան պատմութեան դասագիրք մը, երեք հատոր (800 էջ), երկրորդական վարժարաններու համար: Ցետոյ ձեռնարկեցին հրատարակելու Հայ Գրականութեան Պատմութեան դիրք մը, վեց հատոր: Առաջին հատորը, որ լոյս տեսաւ 1944ին, կը պարունակէ գրականութեան պատմութիւնը ամենահին ժամանակներէն մինչեւ Գր. Նարեկացի (Ժ. դար): Այս գործը պատրաստուած է հանգուցեալ Մ. Աբեղեանի կողմէ, որ չկրցաւ լրացնել Բ. հատորը (Ժ. – ԺԹ դարուն սկիզբը): Կաճառ պիտի օգտուի իր ձգած նիւթերէն, յաջորդական հատորները պատրաստելու համար: Առաջին հատորը ռուսերէնի կը թարգմանուի:

Կաճառ պիտի հրատարակէ նաեւ Հայ Լրագրութեան պատմութիւնը (հեղինակ՝ Ա. Կարինեան), ուրիշ գիրք մը՝ քննադատութեան մասին (պրոֆ. Կ. Գիւլբէնկեան), երրորդ մը՝ հայ թատրոնի մասին: Պիտի պատրաստուին նաեւ հեռեւեալ ուսումնասիրութիւնները, — Շիրվանզադէի գործը (պրոֆ. Ս. Մելիքեան), հատորներ Եր. Օտեանի, Ա. Արփիարեանի, Գր. Զօհրապի եւն. մասին:

Կաճառին յառաջիկայ գործերէն մէկը պիտի ըլլայ դասական գործերու հրատարակութիւնը: Առաջին առթիւ լոյս պիտի տեսնեն բանաստեղծ Ց. Թումանեանի ամբողջական գործերը, հինգ հատոր: Ցառաջ կը տարուի նաեւ Մ. Նալբանտեանի ամբողջական գործերուն տպագրութիւնը: Ա. եւ Գ. հատորները լոյս տեսած են արդէն, Բ. հատորը պիտի հրատարակուի այս տարի:

1948ին կը լրանայ Խ. Աբովեանի մահուան հարիւրամեակը: Այս առթիւ պիտի հրատարակուին անոր ամբողջական գործերը, ութ հատոր, — արձակ, բանաստեղծութիւն, մանկավարժական գործեր եւ թղթակցութիւններ, խմբագրութեամբ Ա. Իսահակեանի:

Կաճառի կարեւոր աշխատանքներէն մէկը պիտի ըլլայ հաւաքել եւ ուսումնասիրել հայկական «Ֆոլկլոր»ը (ժողովրդական ըրոյց): Սասունցի Դաւիթի հազարամեակին առթիւ, կաճառը պատրաստած է այդ մեծ դիւցազներգութեան վերջնական բնագիրը, ղեկավարութեամբ ակադեմական Օրբէլեանի եւ աշխատակցութեամբ Մ. Աբեղեանի, Ա. Ղանդաղանեանի եւ Գ. Աբովի: Ցետոյ հրատարակուեցան հայերէն եւ ռուսերէն հաւաքածոներ, — «Սթալինեան հայ ժողովուրդի բանաստեղծութեան մէջ», «Աբովեան եւ Ֆոլկլորը»: Այժմ կը պատրաստուի հայկական առածներու հաւաքածոյ մը: Կաճառը հրատարակած է քիւրտ ժողովուրդի հերոսական երգը, «Քար է Քուլուկ»: Պատրաստուած է նաեւ քիւրտերէն ժողովրդական երգերու մեծ հաւաքածոյ մը: Կաճառին անդամները դիտական պատրաստներ կը կազմակերպեն զանազան վայրերու մէջ, հայկական եւ քրտական ըրոյցներ հաւաքելու համար: Հաստատութիւնը իր 25 տարուան գոյութեան ընթացքին հաւաքած է ճոխ նիւթեր Սայաթ Նովայի, Աբովեանի, Նալբանտեանի, Պօչեանի, Աղայեանի, Սունդուկեանի, Ց. Շահնազարեանի, Շիրվանզադէի, Մուրացանի, Նարդոսի, Ցակոբ Ցակոբեանի, Թումանեանի եւ ուրիշներու մասին:

ԿԷՐՀԱՐԹ ՀԱՒՒՓԹՄԱՆ

Գերմանի մեծ թատերագիրը, միեւնոյն ատեն բանաստեղծ եւ վիպասան, որ մեռաւ 84 տարեկան հասակին մէջ, նախապէս նուիրուած էր արձանագործութեան: Գրական առաջարկը նետուելէ վերջ, ուշադրութիւն դրաւեց 1889ին, իր մէկ վէպով, «Արեւածագէն առաջ»: Իր «Ոստայնանկները», որ հայերէնի ալ թարգմանուած է, կր նկարագրէ իր երկրին արհեստաւորներու թշուառութիւնը: Այս յեղափոխական ստեղծագործութիւնը Վիլհելմ Բ.ի թշնամութիւնը հրաւիրեց իր վրայ:

Կէրհարթ Հաւպթմանն Նոպէլի դրական մրցանակը ստացաւ 1912ին: Արդէն դարձած էր աշխարհահռչակ, իր «Մենաւոր Հոգիներ», «Հաննէլի Մաթթէոնի վերափոխումը» եւ «Ջրասոյզ դանդը» գործերով (այս վերջինն ալ հայերէնի թարգմանուած է): Իր թատերական գործերը աչքի կը պարնեն իրենց մանրակրկիտ իրապաշտութեամբ եւ քրիստոնէական վեհանձնութեամբ: Ա. – մէնէն գեղեցիկ գործերը արտադրած էր երիտասարդութեան տարիներուն, իսր ակօսներ բանալով դերմանի գրականութեան մէջ: Ամէն առթիւ աչխատասիրութեան դասը կը պաշտպանէր Վիլհելմ Բ.ի բռնակալութեան դէմ:

Իր ծննդավայրը, Սիլէզիա, Լեհերուն ձեռքն անցած ըլլալով, կը պատրաստուէր Պերլին հաստատուելու: Լեհերը արտօնած էին միասին տանիլ իր դրադարանը, որ կը բաղկանայ 35.000 հատորներէ: Հիթլէրական իշխանութեան օրով ալ կրցաւ պահել իր անկախութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Տարիներու դադարէն վերջ, Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ձեռնարկած էր տօնելու Մայիս 28ի տարեդարձը, Cristal Palaceի ընդարձակ սրահին մէջ: Օրուան նախագահը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան փառաբանեց Մայիս 28ի արժէքը: «Կամաւոր բացականեր կան որոնք երդում ըրած են որ եւ է ձեւով չմասնակցիլ այս սրբազան տօնին, բայց հայ ժողովուրդին մէջ կայ առողջ տարր մը, կայ հոսանք մը, որ ինչ դժբախտութիւններ ալ պատահին, պիտի չմոռնայ Հայաստանի հիմնարկութեան տարեդարձը»:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Քամ Փորոտան»ով, զոր Ջուիթակի վրայ նուագեց Վիէնէն պատանի մը, գնահատելի յաջողութեամբ: Ձոխ էր դեղարուեստական բաժինը: Տէսինէն Տիկիններ Աչխէն Պօյաճեան եւ Մարի Կարապետեան, Օրիորդներ Պերճուհի Մկրտիչեան եւ Սրբուհի Լիւլէճեան իրենց մեներգներով արժանացան ջերմ ծափերու եւ կրկնութիւններու: Երկու երիտասարդներ, անդամ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Փափազեան եւ Կ. Յրիմեան յաջող արտասանութիւններ ըրին: Թատերախաղ ըր, ուսուցիչ Մ. Փափազեանի հեղինակութենէն, «Հայրենիքին համար» , արժանացաւ ժողովուրդի գնահատութեան: Վիէնէն երիտասարդ սանուհիներու խումբ մը, իւրաքանչիւրը երկ - երկու հայկական փոքր դրօշներով, մարզական դանազան չարժումներ կատարեցին:

Դարձեալ Վիէնէն կապոյտ Ֆչէի սանուհիները տոհմիկ պարերով եւ հայկական տարազներով ո – գեւորութիւն ստեղծեցին սրահին մէջ:

Ունէինք երեք բանախօսներ.— ընկերներ Խաչիկ Մկրտիչեան (Փարիզէն), Թորոս Հերոյեան (Տէսինէն) եւ Մխաք Մխրզէ: Ժամանակը կարճ ըլլալով, երեքն ալ խօսեցան կարճ, բայց բովանդակալից, վեր հանելով օրուան տօնին արժէքը մեր ազգային պատմութեան մէջ: Ցոտնկայս մէկ վայրկեան լռութեան հրաւիրուեցան ներկաները, ազատագրութեան զոհերուն յիշատակը յարգելու համար:

Հանդէսէն վերջ Ֆրանսական նուագախումբը սկսաւ եւրոպական պարերը, որոնք տեւեցին մինչեւ առաւօտ: — Մ.

վրայ, խարիսխ ընտրեցին Ֆրանսան: Հետեւաբար Անգլիա եւ Ֆրանսա ապահովութեան համար պէտք ունին իրարու: Ֆրանսա պէտք ունի Անգլիոյ՝ միացեալ ուժերով զիմադրելու համար ուժգուն միլիոն Գերմաններուն: «Փոփիւլէր»ի այս խորհրդածութիւններէն վերջ, երբ նկատի առնենք անդլ-եւ ամերիկեան կապերն ալ, որոշ կը դառնայ ժողովին ճակատագիրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՑ նախկին թագաւորը, Ումպէրթօ Բ. օգնականով հասաւ Լիզպոն, մինչ իր հրատարակած յայտարարութիւնը կ'ծու պայքար մը ստեղծած է երկրին հանրապետական եւ միապետական մամուլին մէջ: Համայնավարները կ'ամբաստանեն թագաւորը, որ կ'ուզէ երկպառակութիւն ստեղծել երկրին մէջ՝ նախ քացատրութիւն մը տալով իր իշխանութեան վերջաւորութեան: Դաշնակից պետութեանց ներկայացուցչութեան կողմէ եւս հերքուեցաւ այն զրոյցը թէ թագաւորը մեկնած է Իտալիայէն՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կառավարութեանց ճնշումին տակ,— այս վերջինները կը յայտարարեն թէ կատարելապէս չէզոք կը մնան երկրին ներքին գործերու վարչութեան մէջ:

Իտալական կառավարութիւնը միւս կողմէ կ'ամբաստանէ թագաւորը, թէ փախած է առանց լուր տալու եւ առանց սպասելու Գերագոյն Ատեանին վճիռին՝ հանրաքուէին արդիւնքը ստուգելու մասին:

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄ Լոնտոնէն վերադառնալով՝ յայտարարեց թէ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը չափազանց վստահ է իր ուժին վրա, եւ հպարտ է իր կառավարութեամբ, եւ հետզհետէ կ'ամէ եւ կը տարածուի երկրին մէջ:

ՀԻԻԼԱԿԱՆ ռումբին յանձնախումբը առաջին անգամ ըլլալով նիստ մը գումարեց Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան կեդրոնին մէջ, Նիւ-Եորք, եւ ամերիկեան կառավարութեան ներկայացուցիչը, Պարուխ, հակառակ իր տարբերու բեռան եւ ականջներուն ծանրութեան՝ մասնակցելով վիճաբանութեանց, յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը կը յօժարի դադրեցնել հիւլէական ռումբերու պատրաստութիւնը, պայմանով որ հիւլէական ուժը քաղաքակրթական նպատակներու դործածուելու մասին հակիչ մարմին մը ստեղծուի: Պարուխ կը թելադրէ կազմել Հիւլէական ուժի օգտագործման միջազգային մարմին մը, որու տրամադրութեան տակ պիտի դրուին բոլոր պատրաստ ռումբերը, եւ որ պիտի հսկէ այն արտադրութեանց վրայ, որոնք հիւլէական ուժ կը ստեղծեն, մասնաւորաբար ուրանիում եւ թորիում: Միացեալ - Նահանգները, որոնք իրենց կը պահեն հիւլէական ռումբին պատրաստութեան դաղտնիքները, դուած են նաեւ եղանակ մը պատերազմական այդ դէնքը քաղաքակրթական ազդակի մը վերածելու: Պարուխի յայտարարութեան առթիւ, կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ միջազգային այդ մարմինին մէջ բոլոր ազգերն ալ պէտք է ունենան հաւասար իրաւունքներ, այսինքն կը պահանջեն հիւլէական ռումբին պատրաստութեան դաղտնիքին հրապարակումը:

ԼԵՒՈՆ ԿԻՄԻԹԿԻՐՏԱՆ Նիւ Եորքէն թղթակցութիւն մը ղրկելով փարիզեան «Օրսր» թերթին, դիտել կուտայ թէ համայնավարները կ'աշխատին ծանրացնել թիւրիմացութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի մէջ:

ԹՈՒՐԻՈՑԻՆ կը հեռագրեն թէ ձախոնները փէնիսիլին պատրաստելու նոր եղանակը դտած են, չերամի հարուածով պատրաստուած հեղուկէ մը: Այս ձեւով՝ կարելի է փէնիսիլինը արտադրել աւելի մեծ քանակութեամբ:

ԿՈՄՍ ՉԻՄՆՈՑԻ տղան, 15 տարեկան, որ կը դտնուէր զուիցերական վարժարան մը, նոր լմնալով հօր գնդակահարութիւնը, անձնասպան եղաւ վար նետուելով դպրոցին պատուհանէն:

ՋՕՐ. ՏՐ ԿՕԼ ճառ մը պիտի խօսի այսօր Պայեոյի մէջ եւ իր ճառը պիտի տպուի 5 միլիոն օրինակ:

40 ԹՈՆ ՋԻՆՔ երեւան հանուեցաւ դղեակի մը մէջ Վիրնէօվ սիւր Լոյի մօտիկ,— այս դէնքերը դղեակ տարուած էին Ցունիս 2ին, 11 բեռնատար կառքերով եւ այն բացատրութեամբ թէ վիրաբուժական գործիքներ են Ֆրանսական կարմիր Խաչին վերաբերեալ: Երբ նկատի առնուի որ դղեակին մօտ կր դտնուի բանտ մը, ուր արգելափակուած են 1500 միլիոներ եւ 200 ուրիշներ, որոնք մահուան դատապարտուած էին նախապէս, հասկնալի կը դառնայ թէ ի՛նչ նպատակով բերուած էին զէնքերը, կ'ըսեն տեղական թերթերը:

ՊՈՒՆՆՈՍ - ԱՑՐԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ զին - եալ ըմբոստութիւն մը ծագած է Պոլիվիոյ մայրաքաղաքին մէջ, բայց չուտով զսպուած: Պետական հարուածին վարիչներն են երիտասարդ սպաներ, որոնք երկու օդանաւերով փորձած են ռմբակոծել ոստիկանութեան զօրանոցները: Մեռեալներ եւ վիրաւորներ կան: Ըմբոստ սպաները ձերբակալուած են, բայց բուն առաջնորդը փախած է երկրէն:

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ վառելանիւթի չդոյութեան պատճառով՝ դադրած են օդանաւային բոլոր հաղորդակցութիւնները երկրին մէջ:

ՄՈՒՇԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Պոլսէն հասած թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները Մուշի երկրաշարժին մասին, որու լուրը առած էինք ժամանակին.—

Երկրաշարժը տեղի ունեցած է Ցունիս 1ին չարաթ առաւօտ Մուշի, Պիթլիսի, Հաքքիարիի, Վանի, Էրզրումի, Խնուսի շրջաններուն մէջ, եւ ամէնէն աւելի աւեր սփռած է Մուշի Վարդօ գաւառակին մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն՝ 390 մեռեալ եւ 100 վիրաւորներ կան: Վարդոյի շրջանին մէջ բոլոր տուները հիմնայատակ կործանած են: Ցնցումները կր չարունակուին ընդհատաբար:

ՀԻՆԳ ՑՈՑՆԵՐ, որոնք ոսկիի եւ օտար թղթադրամի առեւտուրով կը զբաղէին, ձերբակալուեցան Փարիզի մէջ: Անոնց բնակարաններուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց ընթացքին երեւան հանուեցաւ 10.200.000 ֆր. արժէքով ոսկի եւ օտար թղթադրամ: Ձերբակալուած Ցոյներէն զատ, որոնց վարիչներն են Քալօկէրոփուլոս եւ Վիթալիս, իրրեւ անօրէն երկու ընկերութեանց՝ Régie Financière de Paris, Սէն - Մարք փողոցին մէջ, եւ Centre Commercial des Transactions, Փանորամա փողոցին մէջ, հարցաքննութեան կանչուած են նաեւ կարգ մը պաշտօնեաներ եւ յաճախորդներ, որոնք առեւտրական կապեր ունէին այդ դրամատուներուն հետ: Ոստիկանութիւնը կը չարունակէ իր հետապնդումները, ճշդելու համար թէ յիշեալ դրամատունները, որոնք կը գործէին երկու տարիէ ի վեր, ի՛նչքան առեւտուր կատարած են եւ ո՛րքան յաճախորդ ունէին:

ՀԵՆԵԼԱՆԻՒՆԵՐՈՒ համար 930.000 անիւ պիտի տրուի Փարիզի թաղապետութենէն, որպէսզի կարելի ըլլայ ընթացք տալ մաշած անիւները փոխելու համար կատարուած դիմումներուն:

ՄՈՍԿՈՒԱ մեկնեցան Լուի Սայեան, ընդհանուր քարտուղար Սէնոիքալի համաշխարհային դաշնակցութեան, եւ Լէօն Ժուհօ, որոնք պիտի մասնակցին Աշխատանքի Համաշխարհային Դաշնակցութեան Գործադիր Մարմնոյն ժողովին, որ կը բացուի վաղը Մոսկուայի մէջ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ 10րդ Պատ. ժողովի փակման առթիւ աւանդական հանդէս-թէյասեղանը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի ժամը 4ին, 38 Boulevard Raspail, métro Sèvres Babylon: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՆԻՍԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցին մնայուն քահանայի պաշտօնին թեկնածուներէն կը խնդրուի դիմել գրասրատպէս հոդաբարձութեան, դանձապետ Պ. Ս. Երամեանի, 6 rue Cafarelli, Nice (A.M.):

ԿՈՒԶՈՒԻ լաւ մեքենագիր մը: Դիմել Ցովհաննեան տան, առաւօտները ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2էն 6, 123 rue d'Aboukir, Paris (2):

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Առեւտրի տոմր (վեպ)

215 էջ, գին 150 ֆրանք: Կը ծախուի բոլոր գրավաճառներուն մօտ: Հեղինակի հասցէն՝ Poladian, 92, Bd. Gén. Nollet, La Rosière, Marseille:

Նկարազարդուած Բ. Պօտոսեանէ: Կը ծախուի Փարիզ, Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուները, Մարսէյլ, Ծերիկեան գրատուն:

ՁԱՇԱՐԱՆ **ԻՏԷԱԼ** (ԱՐԱՄ)

29 Rue Paganini , 29

NICE

Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել արեւելեան համեղ կերակուրներ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՑՑԵԼԵՑԻՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ

AU CHAPON FIN Restaurant Barը

Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins

Gare de l'Est, Marseille Հեռաձայն C. 02-43

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:

կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեքենաներով մաքուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դիմել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը յառաջիկայ երկուշաբթի յունիս 17, ժամը 8.30ին Studio Caumartin: Կը խօսի Պ. Զօպանեան: Նիւթ՝ Հայկ. Մատենադրութիւն (չար.):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին: Սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Երգահանդէս

ՕՐ. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

(Լիոնի Օփերայէն)

16 Յունիս կիրակի ժամը **14.30**ին, Սալ Կավայի մեծ սրահին մէջ, **47, rue de la Boëtie, (métro Miromesnil)**: Հայատպրին մէջ հայկական եւ եւրոպական կտորներ: Տոմսերու համար դիմել Հր. Սամուէլ, Պարսամեան եւ Բալուեան գրատուներուն եւ Պ. Հր. Սարգիսեանի, 261 Fbg. St. Martin, Tél. Nor. 60-69:

ՄԱՀՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏ էֆէնտի Տօնէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանդստեան քառաձայն պատարագ պիտի մատուցուի յունիս 23ին, կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տիօրէնութիւն ԳԱԷՄԱՆ եւ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ, Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՒԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Շորեքշաբթի օրերը:

MANUFACTURE de VÊTEMENTS

Hommes et Jeunes - Gens

Ets. BOYADJIAN

6, RUE MULET, LYON

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծամասնակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէռք, Իզմիրի անկուտ համիչ, պուրթար եւայլն:

Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝

PRODUITS ALIMENTAIRES (**Gros, demi gros**)

Importation directe

NAJARIAN & CASSABALIAN

12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

MEUBLES MODERNES

60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆի կահ - կարասիներու մեծ վաճառատունը: Ներսո մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրասենեակի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, ՔԻՒՆԱԹոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐը

Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝

ՇԱՀԱՆ Ե ՐԻՇԱՆԻՆ

Դուբ էֆ որ պիտի շահիք

3 Villa Monceau, Paris 17, Հեռաձայն Wag. 13-95

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ՊԷՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87:

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mardi 18 JUIN 1946 երեքշաբթի 18 ՑՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4727–Նոր շրջան թիւ 366 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՓԱՌԱՁԵՂ ՏՕՆԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը հեռագրեն.— Մայիս 28ի տա-
րեդարձը տօնուեցաւ փառայեղ եւ վեհաշուք հան-
դէսով մը: Ներկայ էին մօտ 3000 հոգի: Եւ այս
հակառակ սմսեղուկ ձեւով խմբագրուած երկու
թռուցիկներու բաբրանջանքներուն: Խօսեցան ըն-
կերներ Շ. Միսաքեան եւ Հրանդ Սամուէլ, ինչպէս
նաեւ երկու Ֆրանսացի հռետորներ ընկերվարա-
կան կուսակցութեան կողմէ: Առտուան ժամը 3ին
պիւֆէն ուտելիք մնացած չէր: Սրահը պէտք էր
պարպուէր ժամը 5ին, բայց 6ին միայն կարելի ե-
ղաւ պարպել, դրեթէ բռնի: Այնքան որ ժողովուր-
դը չէր ուզեր հեռանալ: Մանրամասնութիւնները
յաջորդով:

Ֆրանս. դահլիճին կազմութիւնը

Ժողովրդական Հանրապետական Շարժումը
պաշտօնապէս դրաւ Պիտոյի թեկնածութիւնը վար-
չապետութեան համար, հրատարակութեան տալով
մանաւանդ յայտարարութիւն մը:

Համայնավարները, որոնք ժողով դումարած
էին Սէն – Տընիի քաղաքապետութեան մէջ, հա-
ղորդեցին իրենց կարդին թէ դէմ են կառավարու-
թեան մը, որուն գլուխը պիտի դրուի Ժող.-Հան-
րապետական Շարժումին մէկ ներկայացուցիչը:
Այս պայմաններուն մէջ, վազը Սահմանադիր Բ.
Ժողովը պիտի կրնա՞յ մէկ անձի վրայ կեդրոնա-
ցնել իր քուէն՝ ընտրելու համար վարչապետը:
Եթէ վարչապետութեան համար ընկերվարական
թեկնածութիւն մը ընդունուի, համայնավարները
դէմ են նոյնպէս Վէնսան Օրիոլի, բայց համակիր՝
կուէնի:

Կեղծ 1000ոցներ եւ 500ոցներ

Լիլլէն կը հաղորդեն թէ նահանգին մէջ ժամա-
նակէ մը ի վեր չրջաբերութեան հանուած էին
կեղծ 1000ոցներ եւ 500ոցներ: Մինչեւ այժմ
դրամատուները հասած են մօտ մէկ միլիոն արժէ-
քով կեղծ թղթադրամ, ամերիկեան եւ անգլիական
տպագրութեան ձեւով, հազարնոցները կանանչ եւ
հինգ հարիւրնոցները նարնջագոյն: Շատ դիւրին է
ճանչնալը, որովհետեւ պէշ օրինակուած եւ տպա-
գրուած են: Բոլորն ալ կը կրեն նոյն թիւը, No.
16, D.505,095: Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է
Ա. Հերիացի մը: Դրամատուներուն յանձնուած այդ
կեղծ թղթադրամները այնքան մեծ դումար մը կր
ներկայացնեն, որ հիմակ որոշ զգուշութիւն ցոյց
կը տրուի՝ երբ կը խնդրուի փոխանակել 1000նոց
եւ 500նոց թղթադրամները:

«Էքիօք» թերթը, իրաւասու մարմիններու մօտ
իր կատարած քննութեանց համաձայն, կը գրէ թէ
անգլիական եւ ամերիկեան տպագրութեամբ այդ
թղթադրամները, որոնք կր կոչուէին «Ազատա-
գրութեան թղթադրամ», պիտի գործածուին մին-
չեւ Օգոստոս, հետզհետէ փոխանակուելու պայ-
մանաւ Ֆրանսական տպագրութեամբ թղթադրամ-
ներով:

Զորս Մեծերը պիտի յաջողի՞ն այս անգամ

Ամէնուն ուշադրութիւնը ուղղուած է, այս
մէջօրէս, Զորս Մեծերու Խորհրդաժողովին, որ,
Լիւքսէնպուրկի պալատին մէջ, երկրորդ ան-
գամ ըլլալով՝ կը ջանայ լուծել ինչ որ չկրցաւ լու-
ծել ամիս մը առաջ:

Շաբաթ կէսօրէ վերջ, խորհրդաժողովը բա-
ցաւ Պիտօ, որ նախ բարիզալուստ խօսքեր ըրաւ
եւ յետոյ յոյս յայտնեց, որ դէթ այս անգամ խոր-
հրդաժողովը յաջողութիւն կը գտնէ եւ օգտակար
աշխատանք մը կը կատարէ: Կարճ ակնարկ մը նե-
տեց այն կացութեան վրայ, որ ստեղծուած է
Մայիս 17էն ասդին, եւ ահա Զորս Մեծերը կը
դառնուին նոյն սեղանին, նոյն հարցերուն առջեւ,
վիճաբանութեանց նոյն ուղիին մէջ ուրկէ մեկնած
էին ամիս մը առաջ:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը իր ճառը ա-
ւարտեց առաջարկելով որ օրակարգի վրայ դրուին
հետեւեալ հարցերը,— քննութիւն այն դաշնագիր-
ներուն, որոնք պիտի կնքուին Իտալիոյ, Պալքան-
եան պետութեանց եւ Ֆինլանտայի հետ, ինչպէս
եւ գերմանական հարցը:

Պըրնս խօսք առնելով խնդրեց որ քննու-
թեան առնուի նաեւ դաշնագիրը որ պիտի կնքուի
Աւստրիոյ հետ: Մոլոթով կարդ մը առարկու-
թիւններ ըրաւ այդ առաջարկին դէմ, վախ յայտ-
նելով որ ժամանակը կը պակսի՝ քննելու համար
այդ ընդարձակ հարցը: Պիտօ համաձայնութեան
ձեւ մը գտաւ, առաջարկելով որ այդ հարցը չար-
ձանագրուի օրակարգին մէջ, բայց խորհրդաժողո-
վին վերջաւորութեան՝ քննութեան առնուի, եթէ
ժամանակը ներէ:

Մոլոթով դարձեալ խօսք առաւ եւ առաջարկեց
որ նախապէս քննութեան դրուի Իտալիոյ քաղա-

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Անգամ մը եւս, արաբական աշխարհի խմո-
րումներու, եւ առ հասարակ Միջին Արեւելքի կա-
ցութեան մասին:

Թերթերը զրեցին թէ Լիբանանի հանրապե-
տութեան նախագահը Անգարա պիտի երթայ Ցու-
նիս 20ին, մերձեցում հաստատելու համար: Ծրա-
գիր մը, որուն առաջին փորձը կատարեց Իրաքի
նախկին վարչապետը, Նուրի փաշա, բայց կէս
ճամբան մնաց:

Կը թուի թէ Լիբանան եւ Սուրիա իրապէս ան-
հրաժեշտ կը դանեն այդ մերձեցումը. հիմա որ
ուրացած են այդ անկախութեան: Անկասկած ար-
տաքին ուժեր ալ կը քայլերեն այս չարժումը,
յանուն իրենց աշխարհակալութեան շահերուն:

Աղդարես, Լոնտոնի մամուլը մասնաւոր ու-
շադրութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի անցու-
դարձին: Օր չանցնիր որ յօդուած մը, ուսումնա-
սիրութիւն մը չերեւայ թերթերուն մէջ: Եւ այս՝
ոչ միայն արաբական խլրտումներուն առթիւ, այլ
եւ ուշադրութիւն հրաւիրելու համար Մոսկուայի
գործունէութեան վրայ: Տեսակ մը ահազանգ:

Այսպէս, բրիտանական դեղին մամուլին ամէ-
նէն գործօն արտայայտիչը, «Տէյլի Մէյլ», Ցունիս
14ին տեսութիւն մը կը հրատարակէր հետեւեալ
խորագրով.— «Մոսկուա սպասողական խաղ մր
կը խաղայ Միջին Արեւելքի մէջ»:

Յօդուածագիրը իր նիւթին տէրն է եւ կը պատ-
մէ բաներ որոնք ապահովաբար ներշնչուած են:

Իր կարծիքով, «պալքաններու վառօդի չտե-
սարանին յաջորդած է Միջին Արեւելքի ականա-
դաշտը»:

Բացատրութեան չի կարօտիր այս փոխաբե-
րական կամ դիւանագիտական բացատրութիւնը:

Մոսկուա ի՞նչ միջոցներ կը փորձէ, դիրքեր,
չինարաններ դրաւելու համար Միջին Արեւելքի
մէջ:

Կ'արժէ ամփոփել յօդուածագրին տեսութիւն-
ներն ու տեղեկութիւնները.—

1. Արաբական աշխարհը նախապաշարուած է
Ռ. Մ. Միութեան, ուրիչ խօսքով՝ համայնավարու-
թեան հանդէպ: Իսլամական աշխարհը խորապէս
կրօնասէր եւ նահապետական ըլլալով, մեծապէս
աղդուած է հակաբոլշեւիկ հրատարակութիւննե-
րէն: Ուրեմն, Ռուսերուն առաջին գործը եղաւ
փարատել այդ նախապաշարումները:

2. Այս առաջադրութեամբ, շատ մը ձեռնարկ-
ներու կարգին, անցեալ տարուան վերջերը Ռ.
Թուրքեստանէն բազմաթիւ Իսլամներ Մէքքէ գա-
ցին, յետոյ այցելեցին Դահիրէ եւ ուրիշ մահմե-
տական կեդրոններ: Այս առթիւ ճառեր ալ խօսե-
ցան, համոզելու համար թէ Իսլամները բացարձակ
աջակցութիւն կը վայելեն Ռ. Միութեան մէջ, թէ
կը յարդուին ընտանեկան սրբութիւնները, թէ
բարձր. կրթութիւն կը տրուի կրօնաւորներուն:

3. Այս ուխտադնացութենէն անմիջապէս վեր-
ջը, Գահիրէի խորհրդային դեսպանատունը շարք
մը չարժանկարներ ցուցադրեց, մասնաւորապէս
Ուզպէկիստանի մասին: Փաստանկարներ (docu-
mentaire) ուր քաղաքողջ դիւղացիներ կ'երեւան
փառաւոր մղիթներու առջեւ: «Ինչ չետոյ, զանա-
զան կազմակերպութիւններ ինչպէս Գահիրէի Սո-
ցիալ-Դեմոկրատ Ակումբը սկսան գրկոյթներ հրա-
պարակ հանել Ռ. Հայաստանի մասին պատկերներ-
ով որոնք սիրայօժար տրամադրուած էին խոր-
հրդային ներկայացուցիչներուն կողմէ»:

Յօդուածագիրը չետոյ կը յիշէ Մոսկուայի ան-
թելին եւ թերթերուն բնորոշ արտայայտութիւն-
ները զանազան խնդիրներու եւ տպդնապներու առ-
թիւ,— Սուրիա – Լիբանանի անկախութիւն, Ե-
գիպտոս, Պաղեստին, Արաբական Դաշնակցու-
թիւն, քարիւղ եւայլն, եւ կ'եղրակացնէ.

— «Ռուսերը մանրադիտակաւ հսկողութիւն
մը կը կատարեն Միջին Արեւելքի վրայ: Մասնա-
ւորապէս երբ երբեմ Մեծերու յարաբերութիւնները
վատթարանան ուրիշ տեղ, շատ չանցած խորհրդա-
յին համատարած արշաւ մը կրնայ սպասուիլ Մի-
ջին Արեւելքի մէջ, ընդդէմ անգլեւամերիկեան բա-
զաքականութեան»:

Մոռա՞յ հետանկար մը, որ չատ կը յիշեցնէ
արեւելեան հարցին առթիւ ծագած հակամարտու-
թիւնները եւ մրցակցութիւնները:

Մեր բոլոր բաղձանքը այն պիտի ըլլար, որ
Փարիզի խորհրդաժողովը զոհացուցիչ ելքի մը
յանդէր: Որ եւ է պատակառում երեք – չորս Մեծե-

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Ցունիս 1ին, օդային ճամբով Երեւանէն Լի-
բանան հասան Հայաստանի Նախարարաց Խոր-
հուրդի չորս ներկայացուցիչները,— Պ. Պ. Զաւէն
Զարչեան, կարապետեան Մինքայէլ, Հմայեակ Ցա-
րութիւնեան եւ Հմայեակ Պաչատուրեան: Լիազօր-
նները պիտի զբաղին ներգաղթի խնդիրներով,—
առաջին երկուքը՝ Լիբանանի մէջ, իսկ երկրորդ
երկուքը՝ Սուրիոյ:

Ցունիսի 3ին, երկուշաբթի, Սուրիոյ եւ Լի-
բանանի Ներգաղթի Կոմիտէներու ներկայացու-
ցիչները իրենց առաջին չփումը ունեցած են պատ-
ուիրակներուն հետ, ի ներկայութեան Խորհրդ.
Միութեան Լիբանանի հիւպատոս Ռուբէն Ահարո-
նովի (հան): Չորս ներկայացուցիչները ընդարձակ
տեղեկութիւններ ստացած են ներգաղթի վերա-
բերեալ հարցերու մասին,— արձանագրութիւն,
ցանկերու պատրաստութիւն, փոխադրութեան մի-
ջոցներու չուրջ բաղձանքներ եւ կարելիութիւններ,
տնտեսական եւ առողջապահական խնդիրներ, կա-
բառանններու կազմութիւն, եւայլն, եւայլն:

Երկրորդ հանդիպում մը ունեցած են Ցունիսի
4ին, երեքշաբթի: Հայաստանի չորս ներկայացու-
ցիչները խոստացած են անհրաժեշտ օժանդակու-
թիւնները ընծայել Տեղական Կոմիտէներուն, հար-
թելու համար անոնց առջեւ գտնուղ բոլոր խո-
չընդոտները: Շեշտած են մասնաւորապէս կարե-
ւորութիւնը այն տենդագին աշխատանքներուն, ո-
րոնք մեծ թափով յառաջ կը տարուին Հայաստա-
նի մէջ, ընդունելու համար իրենց արտասահմանի
եղբայրները:

Այս առթիւ, տեղական մամուլի մէջ կ'երեւին
զանազան մեկնութիւններ, որոնց համաձայն առա-
ջին կարաւանը կը մեկնի Ցունիսի 20—24: Ցանկե-
րը պատրաստուած են արդէն, ու առաջին կարա-
ւանով մեկնողները՝ Ցունիսի 10—12ին պիտի տե-
ղեկանան մեկնումի ժամկէտը:

ՆՈՐ ՄՆԴԻՐ.— Սուրիոյ թէ Լիբանանի մէջ,
Գաւառական Ժողովները մասնաւոր նիստ դումա-
րեցին այս չարթու, «Ներգաղթի չուրջ խորհրդակ-
ցութիւններ» ունենալու համար: Պաչտօնական որ
եւ է հաղորդագրութիւն կամ արձագանգ չէ ըր-
ուած թէեւ մամուլին, բայց ընդհանուր է այն հա-
մոզումը, թէ սուրիական եւ լիբանանեան կառա-
վարութիւնները իրենց առանձին տեսակէտը ունին
այս հարցին մէջ:

Համաձայն հաւաստի աղբիւրներու, սուրիա-
կան թէ լիբանանեան իշխանութիւնները որ եւ է
վերապահութիւն չունին ներգաղթի գործին հան-
դէպ: Սուրիոյ դեկավար դէմքերու հետ մեր տե-
սակցութեան ընթացքին ալ, այս իմաստով արտա-
յայտուած էին մեր խօսակիցները: Տեղական իշ-
խանութիւնները ոչ միայն որ եւ է անպատեհու-
թիւն չեն դներ հայ ժողովուրդի դէպի հայրենիք
վերադարձի իրողութեան մէջ, այլեւ կը բաղձան՝
որ այդ դաղթը պատկէ տարիներու իրենց ակնկա-
լութիւնները ու երազները: Եւ սակայն, ինչպէս
կը հաւաստեն լաւատեղեակ դէմքեր, Սուրիոյ թէ
Լիբանանի կառավարութիւնները չեն փափաքիր,
որ ներգաղթող բազմութիւնները երկար ատեն
մնան այս հողերուն վրայ, երբ որոշուած է՝ որ ա-
ռնուիմ դառնան սովետ հայրենակիցներ: Կ'ընդգծեմ
այս տողը, որպէսզի մեր աչքերը քիչ մը լուրջ ու
ծանր սեւեռին անոնց բառական իմաստին ու դի-
ւանագիտական ժուժկալութեան չէշտին վրայ:
Միւս կողմէ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի սովետ դես-
պան Տանիէլ Սոլոտ դիմած է երկու կառավարու-
թիւններուն, ճշդելով՝ թէ «ամէն տարի 10.000 հո-
գի միայն պիտի ներգաղթեն դէպի Հայաստան»:

Կը թուի, թէ այս երկու յայտարարութիւննե-
րը երկու ծայրերն են ներգաղթի չուրջ բիւրեղա-
ցած երկու տեսակէտներու, ընդմէջ Խորհրդ. Մի-
ութեան, եւ Սուրիոյ - Լիբանանի: **Մ.**

րան մէջեւ՝ ամէնէն առաջ վառնդ մը պիտի դառ-
նար մասնաւորապէս փոքր Ժողովուրդներուն:

Եւ քանի որ տառապաթիւ համրանք մը ու-
նինք արաբական ծովուն մէջ, անգամ մը եւս պար-
տականութիւն կը սեպնինք լրջութեան հրաւիրել
Սուրիա - Լիբանանի մեր հայրենակիցները: Առանց
դառնանքի խարութեան:

Ինչ որ անմեղ մարդանք պիտի համարուէր
Փարիզի մէջ, կրնար ծանր թիւրիմացութիւններ
առեղծել «արեւելեան կոզմն աշխարհի»: **Շ.**

քական կացութիւնը: Յիշեցուց, որ համաձայն 1943ի զինադադարին եւ անցեալ Մայիս 16ի յանձնառութեանց, Դաշնակիցները պարտաւորուած էին հսկելու երկրին ներքին դէպքերուն վրայ եւ չախչախելու ֆաշական կազմակերպութեան որ եւ է հետք կամ նշան: Վերջին մխապետական յոյցերը այն տպաւորութիւնը կը թողուն, ըսաւ Մոլոթով, թէ ֆաշական տարրերը նոր աշխուժութիւն մը ի յայտ կը բերեն, պարագայ մը որ արժանի է խորհրդաժողովին ուշադրութիւնը դրաւելու:

Երկար վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ այս առթիւ, եւ ի վերջոյ ընդունուեցաւ որ այդ հարցը քննուի Աւստրիոյ հարցին վերջ:

Բոլոր այս խօսակցութիւնները տեղի ունեցան հաշտարար մթնոլորտի մը մէջ եւ օրակարգը պատրաստուեցաւ արագօրէն, այնպէս որ նախարար – ները երբ չնորհաւորեցին, որովհետեւ նախորդ խորհրդաժողովին մէջ օրակարգի պատրաստութիւնը տեւած էր ութ օր, իսկ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ՝ աւելի:

Յետոյ մեծերը մեկնեցան, բուն խորհրդաժողովը սկսելու համար Երկուշաբթի, երէկ, կէսօրէ ետքը:

Առաջին օրուան հանդարտութիւնը, սակայն, չի նշանակեր թէ ամէն հարց պիտի լուծուի խաղաղութեամբ եւ համերաշխութեամբ: Մանաւանդ որ, ինչպէս թերթերը կը դրեն, Ռուսիոյ մէջ ծայր տուած է դարձեալ հին յանկերգ մը,— տապալել դրամատիրութիւնը, որ քաղաքական դաւեր կը լարէ ընկերվարական հայրենիքին դէմ: Պատերազմի միջոցին, Ռուսերը պահ մը մկկդի դրած էին դաղափարաբանական պայքարը եւ լայն բա – ցած ազգային — հայրենասիրական ներընչումները կը էջը, բայց այժմ կը թուի թէ անհրաժեշտ կը համարուի արթնութեան հրաւիրել զանգուածները ընդդէմ միջազգային դրամատիրութեան թշնամութեան:

Մէս կողմէ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը սրանչան, որ «երկաթէ վարագոյր» մը ի – րենց կ'արգիլէ տեսնել ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ, աշխարհի վեցերորդ մասին մէջ: Բայց Ռուսերը պիտի կուտան թէ իրենց երկու դաշնակիցները կ'աշխատին վերաքննել ամէն իրաւունք, որ ծըր – ուած էր Ռուսիոյ՝ երբ տակաւին անհրաժեշտ էր ռուսական բանակը չահելու համար պատերազմը: Ուստի Մոսկուա կ'ուզէ բարեկամ ու փոքր պետութեանց չրջանակով մը ստեղծել ապահովութեան գօտի մը,— ատոր համար զինուորական եւ տնտեսական համաձայնութիւնը Լեհաստանի հետ, եւ գաղտնի խորհրդակցութիւնները Թիթոյի հետ, Մոսկուայի մէջ:

Այսպէս, ուրեմն, դժուար է դուշակութիւն – ներ ընել խորհրդաժողովին ճակատագրին մասին, թէեւ բոլոր թերթերն ալ յոյս չեն կապեր յաջողութեան, եւ նկատելով որ այս անգամ Զորսերը չեն կրնար իրարմէ բաժնուիլ նոր խորհրդաժողովի մը յոյսով, վախ կը յայտնեն որ իրական խզում մը կ'ըլլայ նախարարներուն մեկնումը՝ առանց հա – մաձայնութիւն դոյացնելու:

Աշխատավարձերու յաւելման հարցը

Զախոդութեան մասնուհեայ Աշխատավարձերու Ազգ. Յանձնախումբը, որ ժողով դումարած էր Աշխատանքի նախարարութեան չէնքին մէջ, քննելու համար աշխատավարձերու յաւելման խընդիրը՝ որու չուրջ համաձայնութեան չէին կրցած գալ աշխատաւորներու եւ գործատէրերու ա – ռնիքանները: Ժողովը հաղիւ մէկ ժամ տեւեց, երկու կողմերը անհաչա կը մնային իրենց տեսակէտներուն վրայ, եւ վերջ գաւ նիստը, չաբաթ օր:

Գործատէրերու ա – ռնիքային ներկայացուցիչները կը պնդեն թէ Աշխատավարձերու ազգ. յանձնախումբը իրաւասու չէ նման հարց մը քննելու, ուստի կը պահանջեն կազմել նոր մարմին մը, մասնակցութեամբ զանազան նախարարու – թեանց ներկայացուցիչներէն, վարչապետին հրա – էքով, որովհետեւ, կ'ըսեն, կառավարութիւնն է միայն, որ իրաւունք ունի ճշդել աշխատավարձերը եւ դիները:

Աշխատանքի Ընդհ. Ա – ռնիքային ներկայացուցիչները, մէս կողմէ, ցաւ կը յայտնեն որ գոր – ծատէրերը բացարձակապէս նկատի չեն առներ այն ողբերգական կացութիւնը, ուր կը գտնուին աշխատաւորները իրենց ընտանիքներով: Ուստի, ամէն դնով Յունիս 15էն սկսեալ 25 առ հարիւր յաւելում ստանալու համար, Ա – ռնիքան որոշեց խնդիրը ներկայացնել կառավարութեան որ պիտի կազմուի վաղը: Ա – ռնիքան միաժամանակ կոչ մը ուղղելով աշխատաւորներուն՝ կը հրաւիրէ չխանգարել կարգապահութիւնը եւ չդանդաղեցնել արտադրու – թիւնը:

Աւելցնենք, որ գործատէրերու Ա – ռնիքան կը ներկայացնէ հետեւեալ հակառաջարկները.

1.— Ընտանեկան նպաստներու կրկնապատկում՝ գործատէրերու մասնակցութեան յաւելումով:

2.— Երեք ամիս, առժամապար կրճատել ընկերային ապահովագրութեանց ամսավճարները, կառավարութեան կողմէ ստանալով փոխարինում:

3.— Կրճատում տուրքերու եւ արտադրու – թեան ծախի:

Աշխատաւորներու Ընդհ. ա – ռնիքան մերժեց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՕՆԵՐՈՒ եւ օթօպուսներու դինը պիտի բարձրանայ, նկատելով որ Փարիզի հանրային փոխադրութեանց ընկերութիւնը տարեկան 2 մի – լիար բաց մը ունեցած է:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. կորնցո՞ւց պատերազմը, կը հարցնէ Ֆրանսական թերթ մը, քննութեան առնե – լով տեղեկագիր մը զոր կը հրատարակէ «Եւրոպական հարցերու ուսումնասիրութեան միջազգային մարմին մը», Լոնտոնի մէջ: Ա.րդարեւ, այս մար – մինը հրատարակած է երկու վաւերաթուղթ, ո – րոնք ցոյց կուտան թէ Գերմանիա, այս պատերազ – մէն վերջ, տակաւին կը պահէ իր ճարտարարուեստական եւ ժողովրդագրական դերակայութիւնը, — այսպէս, 1933ին Գերմանիոյ բնակչութիւնն էր 67 միլիոն, իսկ այժմ՝ 75 միլիոն: Միւս կողմէ Գերմանիոյ ճարտարարուեստին հարիւրին 75ը ա – նեղծ կը մնայ պատերազմէն վերջ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ հանրապետութեան քայլերդին համար մրցում մը բացուած է իտալացի բանաս – տեղծներուն եւ երաժիշտներուն միջեւ:

«ԵՒՐՈՓԱ» անդրատլանտեան մեծ չոգենաւը, որ փառքը կը կազմէր գերման առեւտրական տորմիղին, յանձնուած է Ֆրանսայի եւ Ֆրանսական դրօշ պարզած՝ չաբաթ օր մտաւ Շէրպուրկի նաւահանգիստը: Ֆրանսական «Նորմանտի» չոգենաւէն առաջ՝ «Եւրոպա»ն էր որ կը կրէր կապոյտ ժապաւէնը, Նիւ – Եորքէն Գերմանիա դնին վրայ: Շոգենաւին տարողութիւնն է 50.000 թոն, արա – գութիւնը՝ 27 հանգոյց:

Ամառնային պատահանդէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ մարզչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս 29ին, չաբաթ դիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ա – ռանձնակարգ նուագախումբ, ընտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏԶԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՐՄԱՆԱ. – ՋԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անճրեւի պարագային պատսպարուած մեծ սրահ: Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք:

ՎԱԼԱՆՍի մէջ Ֆութպոլի մեծ մրցում մը՝ entre - aide Française կողմէ, Bochemin de Prague, Վալանսի եւ չրջանի լաւագոյն խաղացողներու մէջեւ: Կը մասնակցին նաեւ երեք հայ մարզիկներ Հայ Մարզականէն, այս երեքշաբթի, 18 Յունիս, կէսօրէ վերջ ժամը 18ին:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդեցիական միութեան Սէն Լուի մասնաճիւղի, կիրակի 23 Յունիս, ժամը 2.30ին Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օդասուն պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին: Կը ներկայացուի Երեք Քաջեր (դաւեշտ): Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի դիներով:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻՆ.— Պ. Ազատ Դաւիթեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր Պ. Ա. Դաւիթեանի, Ամերիկա:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ մեքենագիր մը: Դիմել Յով – նանեան տան, առաւօտները ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2էն 6, 123 rue d'Aboukir, Paris (2):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Ազնիւ եւ Մարինէ Եսայեան – ները (Քէսկին Մատէնցի), հօր անուն Եսայի, մօր՝ Երանիկ: Տասը տարի առաջ կը բնակէին Պէյրութ: Իմացնել իրենց քրոջը (Փերուզ Քէթէկեա – նին (ծն. Եսայեան) 5 Bd. du Centre Beaumont, St. Julien, Marseille: Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Յովհաննէս եւ Անդրանիկ Տէ – ոէեան (Սերաստիոյ Բաթրէկ գիւղացի), ինչպէս նաեւ Յովհաննէս Գիւմրուեան եւ Նազար Պար – տաքճեան որոնք 1923էն 1939 կը գտնուէին Լարիսա (Յունաստան): Իմացնել Յովհաննէս Մանուկեանի, 16 rue Arago, Décines (Isère), France:

ԿԸ ՓՆՏՌԻՄ եղբայրներս Աւագ (Թերեւս Ա – մերիկա), Պետրոս (Երզրումի Իսլամիք գիւղէն) եւ մօրեղբայրներս Պօղոս եւ Գրիգոր (կառապան Հա – լէպի մէջ), հօրս անունը Հէլօ (Սասունցի), մօրս՝ Զարիֆ: Ձչգրիտ լուր տուողին 500 ֆր. նուէր: Գրել Թոմաս Տէյիրմէնճեանի, à Caussens par Condom (Gers), France:

ՀԱՃԻ ՅԻԼՕՒ եւ Աննիկ Նահապետեաններ կը փնտռեն իրենց Հղբայրը, կարապետ Նահապետեան – ը Սթանոզլի, որ պատերազմէն առաջ Պուքրէշ կը գտնուէր: Տեղեկացնել Աննիկ Ճերանեանի, Quartier la Gare, St. Priest (Isère):

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղե – րու յունիս 22ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ: Մուտք 100 ֆրանք: Տոմսերը ապահովել Հր. Սամուէլ եւ Բալուեան ղրա – տուննէրէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Ազգ. Թատերա – խումբի վարչութիւնը կուգայ հրապարակաւ իր խորին չնորհակալութիւնը յայտնել մեծանուն բա – րերար՝ Պ. Հ. Վարդանեանի, որ առաջինը եղաւ Թատերախումբիս 25.000 ֆրանքի տարեկան պիւտճէ մը յատկացնել՝ միանուագ վճարելով այդ գու – մարը մեր վարչութեան: Բացի այդ Պ. Վարդան – եան Թատերախումբիս տարեկան պարահանդէսին մէջ եղած աճուրդին մասնակցեցաւ 50.000 ֆրանքի մօտ գումարով մը՝ չահելով աճուրդը:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի վարչ. ժողո – վը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ողբ. Պօղոս Նուպար փաշայի յիչատակին հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Յունիս 22ին, չաբաթ օր ժամը 10.45ին: Արարո – դութենէն եաք փափաքող պաշտօնական մարմին – ները եւ ազգայիններ ուխտի պիտի երթան ողբացեալ բարերարին չիրիմին, Փէր Լաչէզի գերեզմանատունը: Սիրով կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հա – սարակութիւնը:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը (1939—1945) կանխելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ ու դժուացում տալու ան – հատ ռազմիկներու եւ քոյր Միութենէն՝ հրապա – րակաւ կը յայտարարէ թէ մեր Միութիւնը ոչ մի – այն վաւերացուած է Իղէռի կուսակալութենէն այլեւ Ֆրանսական կառավարութեան ներքին գոր – ծերու նախարարութենէն, մասնաւոր հրամանա – գրով, եւ ճանչցուած իբրեւ կեդրոն: Ուստի, բո – լոր անոնք որ կ'ուզեն յարաբերութեան մէջ մտնել մեզի հետ, թող դիմեն հետեւեալ հասցէին.— Ass. des Anciens Combattants Arméniens, 82, Ave. Jean - Jaurès, Décines (Isère): Վարչութիւն

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

Աւեւդի տոպմը (վէպ)

215 էջ, դին 150 ֆրանք: Կը ծախուի բոլոր դրավաճառներուն մօտ: Հեղինակի հասցէն՝ Poladian, 92, Bd. Gén. Nollet, La Rosière, Marseille:

Նկարազարդուած Բ. Պօտոսեանի: Կը ծախուի Փարիզ, Պարսամեան եւ Բալուեան դրատուները, Մարսէյլ, Ծերիկեան դրատուն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հայրենիք Ամսագիր»ի հատաքածոյ մը 1923—1940, ընդամէնը 189 գիրք, ծախու է 12.000 ֆրանքի, (100 տոլար): Դիմել «Յառաջ»ին կամ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՃՇԴՈՒՄ.— «Յառաջ»ի մէջ Պ. Գլըճեանի անունով ծանուցուած 2000 ֆրանքի նուէրը վէպ. Ցունոին եղած է Ցր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ, փոխան ծաղկեպսակի ընկեր Մ. Վա – բանդեանի գերեզմանին այցելութեան առթիւ:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը ղեկավա – րութեամբ Գ. Ալէմշահի կ'երգէ հայկական երգեր, Յունիս 18ին իրիկուան ժամը 8էն 8.30, Emission Escale, Chaîne Nationale:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ճոխ ադանդեր: Հիմգշաբթի օրերը գոց է:

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ա – ղանդեր: Հարսնիքի, նշանառքի, կնունքի ժամ – նաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօնիա Գարագաշի: Կիրակի օրերը գոց է:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6 ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 19 JUIN 1946 Չորեքշաբթի 19 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4728–Նոր շրջան թիւ 367 · Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

Յովնաննէս Ամատունի

Հին սերունդը, յոգնասպառ եւ յագեցած կեանքի կոճկոճումներէն, կաթնեց աւարտած իր դերը կեանքի թատերաբեմին վրայ, կարաւան առ կարաւան կը չուէ դէպի անդրշիրիմեան աշխարհը: Գրեթէ ամէն չաթաթ ամէն հայաշատ կեդրոնէ ծանօթ եւ սիրելի դէմքեր հրաժեշտ կ'առնեն մեզմէ՝ սուգի մատնելով իրենց ընտանեկան, ընկերական եւ բարեկամական շրջանակները եւ իրենց հետին ձգելով պարապութիւն մը, զոր միշտ դիւրին չէ լեցնել:

Մեր պաղութին վերջին մեծ կորուստն եղաւ ընկ. Ամատունին, որ իր բազմամեայ օգտաշատ հանրային գործունէութեամբ, իր լրջմտութիւն եւ խոհուն բնաւորութեամբ հանրածանօթ դէմք մըն էր եղած եւ իրեն համակիրներու եւ բարեկամներու լայն շրջանակ մըն էր ստեղծած:

Քառասունեւհինդ տարի առաջ, իր Ամերիկա գաղթելէն քիչ յետոյ ան անդամակցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան իբր պարզ շարքային մը: Բայց չնորհիւ իր բնատուր ուշիմութեան, խօսելու եւ գրելու ընդունակութեան եւ հանրային ծառայութեան մարմաջին՝ երկար չմնաց պարզ շարքային մը:

Շուտով ան սկսաւ յայտնուիլ ամերիկահայ բեմերու վրայ իբր առնախօս եւ մտաւորին մէկ իբր հրապարակագիր — երկու ասպարէզներ, զորս ան երբեք չլքեց իր կեանքի մինչեւ վերջին օրը եւ որոնց մէջ, հետզհետէ ընտելանալով եւ հմտանալով, գործաւ անարհամարհելի ոյժ մը:

Ան չմնաց միայն հռետոր մը եւ հասպարակագիր մը: Դեռ կանուխէն ան յայտնաբերեց նաեւ վարչական կարողութիւն, եւ քաղաքական սան - դխամատներէն աստիճանաբար բարձրանալով արժանացաւ մինչեւ Դաշնակցութեան օբէնսդիր եւ գործադիր բարձրագոյն մարմիններու անդամակցութեան:

Ոչ ալ ան սահմանափակուած մնաց միայն կուսակցական կեանքի շրջանակին մէջ: Տարիներով մեր ողբացեալ ընկերը պոլսոյ Ազգային Ժողովին մէջ եղաւ Քաղաքական Ժողովի անդամ եւ կովկասի մէջ՝ Արեւմտահայ Կորհուրդի անդամ:

Հանրային ծառայութեան մէջ թրծուած՝ հանգուցեալ ընկերը գնաց ուր որ պարտականութեան ձայնը կանչեց զինքը: Ամերիկա, Պոլիս, Պալքանները, Կովկաս, Թրքահայաստան, Ֆրանսա — ամէն տեղ վազեց ան եւ ամէն տեղ ալ ակընթարթ դեր կատարեց իբր հրապարակագիր, իբր բեմախօս եւ իբր վարչագէտ:

Իր վերջին աւելի քան տասնեւհինդ տարիներն ան անցուց Քալիֆորնիոյ մէջ, ուր մօտ տասնամեակ մը վարեց «Ասպարէզ»ի խմբագրութեան եւ կուսակցական գործիչի պատասխանատու պաշտօնները:

Իր մեծավայր դրամագլուխը, ինչպէս արդէն ակնարկեցինք, իր բնական ուշիմութիւնն էր: Ան չրջանաւարտած չէր ուսման որ եւ է բարձրագոյն հաստատութենէ, բայց ինքնօգնութեամբ եւ մտաւորական բարձր շրջանակներու հետ իր ունեցած երկարամեայ չփումներուն, ինչպէս նաեւ իր գործնական փորձառութենէն չնորհիւ ձեռք էր բերած այնքան հմտութիւն, որքան չատ մը ուսումնաւարտներու կը պակսի:

Ապա մեր ողբացեալ ընկերը տէր էր համոզումի քաջութեան աչքառու չափով մը: Պատեհապաշտութիւնն իրեն համար օտար եւ խորթ մնաց: Գրեց եւ խօսեցաւ համարձակօրէն այն, ուրուն ինք ի սրտէ կը հաւատար, առանց կարեւորութիւն ընծայելու թէ ինչ բանէ կ'ախորժէր եւ ինչ բանէ կը խորշէր ամբոխը:

Ուրիշ առաքինութիւն մը, որով փայլեցաւ մեր տարաբախտ ընկերը, իր ճակտի արդար քրտինքով ապրելու առաքինութիւնն էր: Անդամ իր յառաջացած տարիքին մէկ, ինչպէս իր երիտասարդութեան օրերուն, ամէն անդամ որ հանրային ծառայութեան մէկ իրեն առջեւ բաց ասպարէզ մը չգտաւ, անտրտունջ դիմեց ամէնէն խոնարհ եւ սեւ աշխատանքին իսկ իր նոյնքան աշխատասէր եւ նուիրուածլծակցին հետ՝ ի խնդիր օրապահիկիմ:

Ընկերը Ամատունիի մահուամբ ամերիկահայ գաղութն ընդհանրապէս եւ Դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս կը կորնչցնեն խոհեմ եւ թանկագին անդամ մը:

(Խմբագրական «ԱՍՊԱՐԷԶ»ի)

ԱԴԱՄԱԹՈՒԶ (պանան) հասաւ Տիէպի նահանգիստը, 1200 թոն:

Իրիկուն մը Արարատիրեանի տակ

Քանի մը չաբաթէ ի վեր յայտարարութիւնը կը հրատարակուէր «Ցառաջ»ի մէջ: Ի՞նչ էր այդ յայտարարութիւնը: Դարերով երազուած ափ մը հողի ծնունդն յիշեցնող պատմական թուականը Մայիս 28: Ու կոչ կ'ընէր, որ ամէն հայ երթար իր յարգանքի տուրքը տալու այն բոլոր մեռած կամ ողջ մարտիկներուն, որոնք «Մահ կամ Ազատութիւն» դրօշին տակ, թուրք բռնակալութեան դէմ կռուելով՝ ստեղծեր էին մեր երազ Հայաստանը:

Ո՞վ պիտի չուզէր երթալ ու ծափահարել այդ հրաշք մանուկը, որ այսօր արդէն դարձեր է 26 տարեկան գեղադէմ երիտասարդ մը: Ըսէ՛ք, ո՞վ պիտի չուզէր առնել զայն իր թեւերուն մէջ եւ անհուն ուրախութեամբ մը նայիլ անոր խնձոր այտերուն: Հրճուիլ եւ հպարտանալ անով:

Հայ ժողովուրդը երբեւ աւելին: Կարելի եղածին չափով, չարան ատ չարան եկաւ եւ, ինչպէս որ պիտի ընէր զաւակ մը իր մօրը, տուաւ արժանի պատիւը:

Ինչպէս երկունքի օրերուն, նոյնպէս ալ իր երիտասարդութեանը եկան առանց սեռի եւ դասակարգի խտրութեան: Ասոնց մէջ կային ծերեր եւ մանուկներ: Ամէնքն ալ հարսանիքի պատրաստութիւններու երեւոյթը առեր էին: Կը խօսէին ու կը պատմէին: Ոմանք նախկին ռազմիկներ, անուշ յիշատակներու թել մը ունէին իրենց շրթներուն: Հին մարտիկ մը կը խօսէր.

— Հէ՛յ, հոն ըլլալու էիք, տեսնելու համար հայ ժողովուրդին կեցուածքը, ընդդէմ Յալիլ փաշաներու բանակին...:

— Կը հաւատամ, կը պատասխանէ աթոռակիցը, կը հաւատամ, ինչպէս հաւատացեր եմ Վ. Մամիկոնեաններու, Անդրանիկներու, Սերոբ-Ազրիւրներու, Գէորգ Չաուշներու եւ...

Ուրիշներու հրճուանքը տարբեր է: Անոնց սրտին մէջ վիրաւոր տուիծներ պատկած են: Ալեւհեր ծերուկի մը կ'ըսէր.

— Այս իւ՛նչ կոկոնները, իւ՛նչ ծաղիկները, այս իւ՛նչ կաղնիներ: Հեղ մը սա տղոց եւ աղջիկներուն թափօրին նայեցէք: Ճիշդ հիմա այն մեծ սատակը, Թալէաթ հոս ըլլալու էր, տեսնելու համար թէ, իր «թաղած» հայութիւնը ոչ թէ 50, այլ 25 տարին չբոլորած՝ դլեց ու անցաւ սահմանը: Հէ՛յ երիտասարդներ, ձեր հոգուն, ձեր արեւին, ձեր աչքերուն մատաղ ...

Ու կը բացուի վարագոյրը:

Ցեղին արիւնով ներկուած Արարատը, ուրկէ հին օր մը աւետարեր աղաւնին կը թռչէր, իր սպիտակ զապաթը կապոյտին՝ կ'ըսես՝ Աստուծոյ հետ կը խօսի: Աւելորդ է նկարչի հպարտ հպդնել եւ վրձին խաղցնել օրուան համայնապատկերին վրայ:

— Ո՛հ, Արարատ, քու արեւին ու քու երկնքին մատաղ ...

— Արդարութիւն, դեռ մինչեւ ե՞րբ պիտի լռես: Մինչեւ ե՞րբ մեր հօրենական հողերը Թուրքին լուծին տակ պիտի մնան ...

— Արարատ, անուշիկս եկուր, չո՛ւտ եկուր: Առանց քեզի՝ ա՛յ չենք կրնար դիմանալ: Քու օդին, քու ջուրին, քու չունչին կարօտ, օրէ օր կը հալինք: Առ մեզի քու ծոցդ: Մենք կ'ուզենք ապրիլ քեզի հետ ու մեռնիլ քեզի համար ...

Վստահ եմ, որ եթէ Արարատը լեզու ունենար, պիտի ըսէր.

— Հայ ժողովուրդ, դիտեմ չատ տառապեր ես: Ու դեռ պիտի տառապիս: Բայց քալ եղիր, ես քեզի հետ եմ, ու քեզի համար կանդուն կը մնամ:

Այդ օր, հազարաւոր աչքեր կուլա մը նայեցան մեծ ու պզտիկ Մասիսներուն: Երազի մը պէս տեսան ու վայելեցին երկինքն ու արեւը Արարատեան աշխարհին: Հեզաճկուն պարերը մեր աղջիկներուն: Երգերը ցնծագին եւ թրթռուն: Կեանքը ա-նոյշ եւ խոստմնալի:

Այդ դիշեր հայրենիքը մեր մէջ, ու մենք հայրենիքին մէջ ապրեցանք:

Ո՛հ, Հայաստա՛ն, այս ո՞րքան բարձր է սէրդ, կարօտդ անոյշ, որ մղոններով հեռու դոնուդ թափառական զաւակներդ դարձեալ քեզ կ'երազեն, ու քեզի համար կ'ապրին:

Ողջո՛յն պայծառ արեւիդ:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ԱԹԻՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ ընդհ. գործադուլ հռչակուեցաւ այսօրուան համար, իբրեւ բողոք խորհրդարանին մէկ որոշման դէմ, որ ապօրէն կը համարի ամէն կազմակերպուած գործադուլ:

ՅՕՒՆԻՍ 18

Երէկ, երեքշաբթի, տարեդարձն էր Ֆրանսայի Դիմադրական պայքարներու պատմական կռիւին, զոր Լոնտոնէն արձակեց Զօր. տը Կոլ 18 Յունիս 1940ին:

Այս առթիւ հանդիսական ցոյցեր կատարուեցան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Մասնաւորաբար Փարիզի մէջ: Վարչապետ Կուէն ժամը 5.30ին, էթուալի հրապարակը գնաց եւ ծաղկեփունջ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորին գերեզմանին վրայ: Ինչ վերջ, էնվալիտի հրապարակին վրայ տեղի ունեցաւ զօրանոց մը: Ժամը 7ին վերջին երկու պատերազմներուն մասնակցող ռազմիկներուն կողմէ պատգամաւորութիւն մը ներկայացաւ Ցաղթութեան-Կամարին տակ եւ յաւիտենապէս վառ բոցէն վառելով Չահ մը թափօրով տարին մինչեւ Վալերիէն լեռը, ուր Զօր. տը Կոլ կը սպասէր իրենց:

Այս հանդիսական թափօրին առթիւ, ժամը 4.30էն եռքը հաղորդակցութիւնները եւ երթեւեկը դադրեցան զլխաւոր պողոտաներուն վրայ:

Զօր. տը Կոլի ճառը

Գրած էինք թէ Զօր. տը Կոլ կիրակի օր քաղաքական մեծ ճառ մը խօսեցաւ Պայեոյի մէջ, տօնելու համար տարեդարձը այն օրուան՝ երբ, ազատագրութեան առաջին չարժումներուն առթիւ, ոտք կը դնէր Ֆրանսական հողին վրայ:

Զօր. տը Կոլ իր ճառով քննութեան կ'առնէր Ֆրանսայի հոգերը եւ միջազգային կացութիւնը:

Ներկայացնելէ վերջ ազատագրութիւնը, պաշտպանութեան բացած վէրքերը, երկրին վերաչինութեան պայմանները, պետական վերակազմութեան աշխատանքները, յայտարարեց թէ անհետացնելու համար դիկտատուրայի մը վտանգը՝ անհրաժեշտ էր նոր սահմանադրութիւն մը տալ երկրին: Ու պաշտպանեց երկպետ խորհրդարանի տեսակէտը,— Ներկոյտ եւ երեսփոխանական ժողով: Կորհրդարանին այդ երկու թեւերը միանալով՝ պիտի կազմեն Ազգ. Ժողովը: Պետութեան դլուխը կը դնէ Հանրապետութեան նախագահը, Ֆրանսայի Ազգային Միութեան խորհրդանշանը, որ պիտի ունենայ աւելի լիազորութիւններ քան որ ունէր վերջին պատերազմէն առաջ:

Յետոյ Զօր. տը Կոլ խօսեցաւ այն 110 միլիոն բազմութեան մասին, որ կ'ապրի Ֆրանսայի մէջ եւ ծովերէն անդին՝ Ֆրանսական դրօշին եւ պետական պաշտպանութեան տակ, դաշնակցային կապերով կապուած մայր հայրենիքին: Այս առթիւ խօսք բրաւ Սարի մասին, զոր կը փափաքի միացած տեսնել Ֆրանսայի:

Զորսերը կ'աշխատին

Զորսերու խորհրդաժողովը կը չարունակէ իր աշխատանքները հանդարտութեամբ: Ամերիկայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները չատ խելօք են այս անդամ, եւ Մոլոթով՝ չատ հաչտարար:

Երկուշաբթի, կէսօրէ եռքը, նիստ բացուեցաւ Պէվինի նախագահութեամբ: Օրա - կարգն էր Իտալիոյ դաշնագրին տնտեսական պայմաններուն ճշդումը:

Ամերիկեան եւ անգլիական տեսակէտն այն էր թէ Միացեալ Ազգերու հպատակներուն կրած վնասները պէտք է հատուցուին ամբողջական, մինչ Ռուսերը կը պաշտպանէին, Իտալիոյ աւելի նպաստաւոր, այն տեսակէտը թէ հատուցման այդ ձեւը կրնայ վտանգել իտալական տնտեսութիւնը, ուստի կ'առաջարկէին մասնակի հատուցում: Ֆրանսայի ներկայացուցիչը միացաւ անգլեամերիկեան տեսակէտին, եւ այս առթիւ յայտարարեց թէ Ֆրանսա կը պահանջէ 10 միլիար լիր: Մոլոթով երկար չսպնդեց, երբ Պիտո առաջարկեց որ մասնաւոր յանձնաժողովներ կազմուին՝ ճշդելու համար իւրաքանչիւր դաշնակիցի հատուցման պահանջը:

Գալով այն հարստութեանց, զորս Իտալացիները ունին դաշնակից երկիրներու մէջ, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Միացեալ – Նահանգները պահանջեցին ամբողջական դրաւում, իսկ Մոլոթով նախ պաշտպանեց մասնակի դրաւման տեսակէտը, բայց յետոյ միացաւ անգլեամերիկեան պահանջին:

Մոլոթով միացաւ նոյնպէս անգլեամերիկեան տեսակէտին՝ երբ Պէվին եւ Պըրնս կը մերժէին որ եւ է պահանջ Իտալիոյ կողմէ, իբրեւ վնասուց հատուցում:

Համաձայնութիւն գոյացաւ դարձեալ այն մասին թէ Իտալիա ամէնէն նպաստաւոր ձեւով նախապատուութիւն պիտի տայ Միացեալ Ազգերուն՝ իրենց առեւտր. գործառնութեանց մէջ, դաշնադրին կնքումէն սկսեալ մինչեւ 18 ամիս (Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը պահանջէին 3 տարի, Ֆրանսա՝ 2 տարի, Ռուսիա՝ 1 տարի):

Երէկ, առաւօտուն, յանձնախումբերուն նախագահները ժողով դումարեցին եւ պատրաստեցին յեսմիջօրէի նիստին օրակարգը, որ նուիրուած էր Իտալիոյ պատերազմական հատուցումներուն ճշդումին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԿՆ ԵՒ ԱՑՕՕՐ

«Անցո՛ր քաժակ գայս ինձմե՛ն...»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ծառաջի)

Մայիս 26ի քաղաքապետական ընտրութիւն - ները, որոնց արդիւնքին շուրջ արձագանգ հասած պէտք է ըլլայ նաեւ Լոյս – Ճաղաքը, եկան Թուա- բանութեամբ փաստելու ինչ որ կը նախատեսէինք մէկ տարիէ ի վեր, այս սիւնակներուն մէջ: — Այսինքն, Թուրքիոյ արդի իշխանաւորները իրենց կամքով պիտի չուզեն հրաժարիլ իրենց մեղքի կա- լասներէն, — իրենց աթոռներէն եթէ պատասխա- նատուութիւններէն, ու ազատութեան եթէ ժողո- վրդապետութեան ցոյցերու տակ, պիտի շարու - նակեն յանգիլ իրենց մեկնակէտերուն:

Ճիշդ մէկ տարի առաջ, 19 մայիս 1945ին, Ինէօնիւ հանդիսաւոր խոստում կուտար Անգարա- յի Մարզադաշտին վրայ խոնուած հարիւր հազա- րաւոր բազմութեանց՝ թէ « երկրին մէջ գո՛րծ ու իրականութիւն պիտի դառնայ լայն ղեմոկրա - տութիւնը, ու պիտի ընկերին բոլոր այն օրէնքնե- րը, որոնք՝ արդիւնք Հանրապետական կարգերու սկզբնական շրջանի անսոյդ պայմաններուն, կը կաշկանդէին հայրենակիցներու խղճի եւ fուէի ա- զատութիւնը»: Այս պաշտօնական յայտարարու - թեան յաջորդող դէպքերը ծանօթ են:— Անգարա, անպատեհութիւն չտեսաւ նոր կուսակցութիւնն - րու կազմութեան մէջ, նկատելով որ անխուսափե- լի էր քայլ յարմարցնել Միացեալ Ազգերու սկզբ - բունքներուն, կանխելու համար մանաւանդ արտա- fին միջամտութեան ո եւ է փորձ: Ու տեսանք , տակաւ, թէ ինչպէս մամուլը խղունջի նման ա- կանջ բացաւ արեւուն տակ, նորավերաուր կուսակ- ցութիւններ մարմին առին, ու երկրէն ներս թէ դուրս, ստեղծուեցաւ արուեստական բարեշրջու - թեան մը տպաւորութիւնը:

Մինչեւ 1946 Ապրիլ 26, Թուրք կառավարու- թիւնը թողուց, որ դէպքերը բնականն կերպով զարգանան, որովհետեւ մինչեւ երկու ամիս առաջ՝ Անգարա կը հաւատար, թէ նորակազմ կուսակցու- թիւնները որեւէ կերպով պիտի չկարենան վտանգ դառնալ Հալքի համար: Եւ սակայն, վերջին fանի մը ամիսներու ընթացքին՝ արտաքին քաղաքակա - նութեան գետնի վրայ տեղի ունեցան այնպիսի խմորումներ, որ ցեղ ինկաւ Ազգ· Մեծ ժողովին մէջ, եւ երեսփոխաններու միջեւ ծայր տուին շեշտ հակամարտութիւններ՝ երկրին ճակատագրին, ու օրուան իշխանութիւններուն շուրջ :

Խափանելու համար որ եւ է անմիջական չարիք, Հալքը նախ որոշեց յետաձգել թաղապետական եւ երեսփոխանական ընտրութիւնները, այն յոյսով , թէ, մինչ այդ, պիտի կարենար վակել կուսակցու- թեան ներքին ճակատի վրայ ստեղծուած ճեղքերը: Եւ սակայն, այս սպառումը (յետաձգումը) ոչ մի- այն օգուտ չէր խոստանար, այլեւ առիթ կուտար՝ որ ընդդիմադիրները օգտուին , ու մանաւանդ զօ- րանան ներքնապէս , ցանց տարածելով երկրին մէջ, եւ առաւելաբար տրամադրութիւններու մէջ: Այն ընդհանուր համոզումը, թէ Պայար կը վայելէ ՍՈՎԻԵԹՆԵՐՈՒ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ, Դեմոկրատ կուսակցութեան համար դարձաւ յաջողութեան գօրաւոր ազդակ մը, մանաւանդ որ մամուլի մեծ մասը այս ուղղութեամբ անուղղակի հրատա- րակութեանց ալ սկսաւ: Հուսկ ուրեմն, Հալքի չրջանակները ոչ միայն հրաժարեցան ընտրու - թիւնները յետաձգելու իրենց որոշումէն, այլեւ ՓՈԽԱՅՈՒԹԻՒՆ այդ ընտրութիւնները 7—8 ամի- սով , առիթ չտալու համար՝ որ նորակազմ կուսակ- ցութիւնները ժամանակ ունենան լրիւ պատրաս - տուելու :

Հետեւանքը ծանօթ է:— «Դեմոկրատ» եւ «Ազգ· վերականգնումի» կուսակցութիւնները ձե- ռնըթափ եղան իբրեւ բողոքի ցոյց, ու չմասնակ- ցեցան ընտրութիւններուն:

«Հալք»ը առանձինն կատարեց 26 Մայիսի քա- ղաքապետական ընտրութիւնները, ու հակառակ ճնշումներու, սպառնալիքներու, «տունէ տուն մուրացկանութեան» («Վաթան»), չկրցաւ ապա - հովել Թուրք ժողովուրդին գէթ 40 առ հարիւրին մասնակցութիւնը՝ ընտրութիւններուն : Համա - ձայն «Հալք»ի իսկ վիճակագրութիւններուն, մի - չին հաշուով ժողովուրդի 30 առ 100ը մասնակցած է ընտրութիւններուն, ու արդիւնքը եղած է ա - ւելի բացասական, քան եթէ երբեք ընդդիմադիր - ները եւս հնարաւորութիւն ունեցած ըլլային ընտ- րութեանց մասնակցելու :

Ներկայ դրութիւնը հոս չի վերջանար, ակայն : Կը տեղեկանամ մասնակի աղբիւրներէ, թէ այս արդիւնքին վրայ՝ շա՛տ աւելի շեշտուած է հակամարտութիւնը Ազգ· ժողովի ու Հալքի մէջ, ու երէկուան լուսեղ- բայրներ այսօր իրար կ'ուտեն Ատանայի, Ձէյ - հանի, Իսքենէրունի, Աֆիոնի եւ Իզմիրի մէջ, կուսակցութեանց չէնքերու եւ Հալքէվիներու առ- ջեւ, ուսանողներ եւ ժողովուրդը ցոյցեր կրկատա- րեն , յայտարարելով թէ Ռուսիոյ դէմ պատերազմ չեն ուզեր, ու հարկ է համաձայնիլ ամէն գնով»: — «Թասվիր», 27 Մայիս խմբագրականով, «Տգեղ պայքար՝ Հալքի անդամներու միջեւ» խորագրին տակ, յարդի տակէ եւ կոմնակի ակնարկներով կը

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտը

(Ականատեսի մը յուշերը)

Բ.

Մենք, դրեթէ ամիս մը թափառելէ վերջ, ամ- բողջովին կտրուած էինք աշխարհէն: Ուրեմն, Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան 28րդ օրն էր, եւ այդ վայրկեանին միայն հասկցանք, թէ Հայերը բերդէն դուրս ելլելով ,ճակատամարտը կը չարունակէին՝ Թամզարան չրջապատող լեռներու կատարներուն վրայ: Եւ մենք, պատահաբար, կռուի չղթային մէջ կ'իյնայինք :

Կորսնցնելիք ժամանակ չկար: Քիչ մը ուտելիք ապահովելէ վերջ, կորսուեցանք դիմացի անծայ- բաժիր անտառին մէջ: Հազիւ քարայրի մը մօտ նատած ուտել սկսեր էինք, լուսաբացին հետ հրա- զէնի առաջին սոյլերը սկսան: Ցայտնի էր որ վը - տանգը մեզմէ շատ հեռու չէր: Ուտելիքի ծրարը կապելով, սկսանք հակառակ կողմը փախչիլ: Օր- ուան լոյսը քանի տարածեց իր չողերը, նոյնքան դռռալ սկսան լեռներն ու անտառները հրազէննե - րու ճայթիւնին ու փայլատակող տեղատարափին տակ: Այսպէս ժամեր շարունակ: Մենք քանի կը հեռանայինք, զէնքերու ճայները այնքան կը մօ - տենային մեզի: կարծես մենք ըլլայինք հետապընդ- դուողները:

Իրականին մէջ, Հայերը միշտ նախայարձակ ըլլալով, նահանջի մատնած էին Թուրքերը, եւ մենք, բախտի դժբախտ բերումով, թշնամիին փա- խուստի ճամբուն վրայ կը գտնուէինք: Մեր սրը- տէն արիւն կ'երթար որ զինուած չէինք եւ հայ ռազմիկ խումբերուն միանալու հնարաւորութիւնն ալ չունէինք: Երկար ժամերու թափառումէ վերջ , նկատեցինք որ զէնքերու ճայները ուրիշ ուղղու - թիւն առած էին: Իսկ մենք, փախուստի միակ ճամբայ մը ունէինք, աջէն՝ զահավէժ բարձրու - թիւններ, ձախէն՝ վտանգաւոր չրջան, իսկ մեր թիկունքը՝ կռուի դաշտ:

Բարձրաբերձ լեռներու եւ անծայրածիր ան - տառներու ամբողջ տարածութեան վրայ լսուող ձեր ճայներուն հզօր արձագանգը տակաւին կը հնչէ այսօր՝ ձեր հերոսացումէն երեսուն տարի վերջն ալ եւ նոյն ուժգնութեամբ, հերոս հայոր- դիներ: Ձէի տեսներ ձեզ, բայց կը լսէի ձեր փա - րաքանչիւրին թնդացող ճայնը, եւ իւրաքանչիւրին բերնէն թռչող արմենական անուններն, երբ մէկը միւսին յարձակողականի հրամաններ կ'արձակէր:

Իւրաքանչիւրդ, մէյմէկ տուիճ կտրած , կուրծք-կուրծքի կռուեցաք, միակ նչանաբան ունենալով «մեռնելէ առաջ մեռցնել»: Ու ես, կեն- դանի վկան այդ օրուան հերոսամարտին, այստեղ կ'ուզեմ արձանագրել մօտակայ Լիճէսէր գիւղը բնակող Ցոյնի մը վկայութիւնն ալ, ճակատամար- տի յաջորդ օրն իսկ·

— « Հայերը մէկ մէկ տուիճ կտրած , մէկի դէմ տասր Թուրք կարդեցին, այն աստիճան, որ Թուրք հրամանատարը լուր էր ղրկած քաղաք, նոր ուժեր պահանջելով կառավարութենէն»:

Իսկ մենք, դրեթէ չուարդմի մատնուած, չա- րունակեցինք մեր ճամբան՝ հեռուէն նչմարուող լերան մը գագաթը հասնելու ճիդով եւ ա- հա յանկարծ չուկներ լսեցինք: Ականջ տալով, հաստատեցինք , որ հայերէն կը խօսին: Մեծ եղաւ մեր ուրախութիւնը եւ չտապեցինք հայերէն պա - տասխանել, որպէսզի մեղ թշնամի կարծելով չկր- բակէին մեր վրայ:

Fանի մը վայրկեան վերջ ծանօթացանք իրա- րու: Երեք Հայեր էին, որոնք բաւական կռիւնե- րէ ետք, չէին կրցեր իրենց ընկերներուն միանալ: Անոնք ալ յոգնած , պարտատած հանդիստ կ'րնէին: Մէկը քաղմարաիկ Համազասպ Քիւլաբեանն էր, (հանդուգնաբար Վռամշապուհ արք·ի եղբօրորդին), իսկ միւս երկուքը՝ Գարահիսարի Թուրքերուն ահ ու սարսափ ազդող հերոս «Ղասապ»ներէն: Մէկուն ականջր թռած, միւսը՝ քիթէն վիրաւորուած, մե- ղի պատմեցին թէ ինչ եղերական պայմաններու մէջ, 28 օրուան ինքնապաշտպանութեան անհաւա- սար ճակատամարտէ մը վերջ, Բերդը լքած էին : Անցնելով Թամզարայէն, բայց միանգամայն ճամ- բաներու երկայնքն ի վեր զարնելով ու զարնուե - լով թշնամի ոյժերուն հետ, Կիրասունի ճամբուն վրայ, Աղպայիր լեռը հասեր էին դրեթէ ապահով:

դատապարտէ ընթացքը կարդ մը երեսփոխանն - րու , չեշտելով թէ «երկիրը ճակատագրական օրեր կ'ապրի , ու այս կարգի պայքարները կրնան աղէտ առաջ բերել»: «Վաթան», 24—27 Մայիսի թիւե- րով դիտակցութեան կը հրաւիրէ կառավարու - թիւնը, իսկ 28 Մայիսի թիւով կ'առաջարկէ չեղ - եալ համարել ընտրութիւնները, ու «գործի բերել ա՛յն տարրերը, որոնք լիակատար վստահութիւնը կը վայելեն թուրք ժողովուրդին»:

«Ենի Սապահ» կ'եղրակացնէ, 28 Մայիսի թի- ւով, թէ «ձախողած է դեմոկրատութեան կատա - կերգութիւնը», եւ թէ «օրճան ատեն որ Հալքը չէ հրաժարած ճնշումի եւ բռնատիրութեան իրքատա- ճականութենէն ,պէտք է հրաժարիլ ամէն գնով»:

Կը թուի թէ չտնդալից նորութիւններու նա - խօրեակին կ'ապրինք :

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ· ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ

Ուրուկուէյի հայ գաղութը

Հարաւային Ամերիկայի երեք կարեւոր հան- րապետութիւններու մէջ ցրուած հայ գաղութնե - րէն մէկն ալ Մոնթէվիտէոյի գաղութն է: Արժան- թինէն ետք, քանակով կարեւոր թիւ մը կը ներկա- յացնէ ,— աւելի քան հինդ հազար հայրենակից - ներ: Ասոնց վրայ դումարելու է նաեւ չուրջ հազար նոր սերունդի ներկայացուցիչներ, որոնք բոլորն ալ այս օտար ափերու վրայ ծնած ըլլալով տեղա- ցիներ կը հաշուուին:Գերազոյն չանքերով մաս մը կարելի եղած է համազգային կեանքին կապել : Թէեւ ստուար մեծամասնութեամբ կը կակազեն մայրենի լեզուն, բայց առայժմ կապուած կը մնան ծնողներու ընտանեկան սովորութեանց ու տոհմիկ բարքերուն: Ոչ միայն մենք Հայերս, որ զուրկ ենք այլ ազգերու մշակութային բազմապիսի առաւե - լութիւններէն, այլեւ հզօրագոյն պետութիւններու յաջորդական սերունդներն ալ աստիճանաբար կը ծերբին այս ափերուն վրայ, հեշտագին վայելքին հետ ու ժամանակի պարապարհներու ծուխին մէջ մոռացութեան տալով հին ու բարի օրերու գաղա- փարապաշտութիւնը: Այս կացութեան մէջ, մխի- թարական է տեսնել տարահալած հայորդիներու չինարար այն ճիդը, որով կը չանան ապահովել փրկութեան ճամբան :

Այս տեսակէտով, Ուրուկուայի հայ գաղու - թը, հակառակ իր որակին, նշանակելի նուաճում- ներ կատարած է: Առաջին կարաւաններուն հետ հիմնուած են նաեւ ազգապահպանման կենդանի օ- ճախներ: Մատուռ – եկեղեցիի կողքին բարձրա - ցած են խրճիթ դպրոցներ: Ներկայիս կան հինգ

Այդտեղ, երբ կը նչմարեն որ թրքական զինուոր - ները կը հասնին, քանի մը Հայեր կը ծպտուին Թուրք զինուորի հագուստներով եւ կ'ապաստանին վոքրիկ բլրակներու ետին: Երբ Թուրքերը կը մօ- տենան մերիններուն, ընդհ· յարձակողականի ազդանչանը կը տրուի: Հայերը կը կրակեն անխը- նայ, Թուրքերն ալ կր պատասխանեն անչուշտ, բայց, երբ Թուրք զինուորները բոլորովին կը յա - ոչնանան վերջին սահմաններէն անդին, ահա ծըպ- տուած Հայերն ալ իրենց կարգին դուրս ելլելով թաքստոցէն, կրակի ցանցի մը մէջ կ'առնեն Թրչ- նամին :

Կռիւը ահաւոր ու սարսափելի կ'ըլլայ: Շուա- րումի մատնուած Թուրք զինուորներէն մաս մը հազիւ կը յաջողի փախչիլ եւ ապաստան գտնել դէպի Կիրասոն տանող ճամբուն վրայ, իջեւանի մը մէջ: Ըստ իրենց վկայութեան, ամենասոսկալի ճակատամարտն էր, որ տեղի ունեցած էր այդ օ- րը: Լեռներն ու ձորերը Թուրք դիակներով ծած- կուած էին: Թուրք զինուորական պետը հրաման էր արձակած չրկակայ յոյն գիւղերու բնակչու - թեան, որպէսզի այդ դիակները հաւաքելու դեր - ծին լծուին· ինչ որ քանի մը օր վերջ հաստատե - ցինք, նոյն ինքն այդ Ցոյներու խոստովանու - թեամբ: Նոյնպէս, ըստ Ցոյնի մը վկայութեան , Հիւսիսեան Վահանիկն ալ զոհ գացած է այդ օր - ուան կռուին մէջ, բայց, ի՛նչ հերոսական մահով: Ծայրի մը եաին երր դիրք բռնած կը կռուէր, բազ- մահարուածի իր վերջին փամփուչտներով տասր Թուրք զինուոր դեռին կր փռէ եւ ի՛վերջոյ կռնա- կէն ստացած կապարով մը կ'անչնչանայ մեր ան- վեհեր ու ահաւածաիրտ Վահանիկը :

Մենք, հազիւ քառորդ ժամուան տեսակցու - թիւն մը ունեցանք այդ երեք հայրենակիցներուն հետ, եւ ահա չատ մօտէն պայթող զէնքերու ճայ- ներ լսուեցան: Բայց որովհետեւ մենք չէինք զին- ուած, խոհեմութիւն համարեցինք անոնցմէ բաժ- նուիլ եւ դիչերը դարձեալ իրար վերագտնելու խոստումով հեռացանք ու տպաստանեցանք հա - րիւր մեթր անդին ձորի մր մէջ, խիտ ու անթա - փանցելի մացառներու տակ: Հազիւ քանի մը վայրկեան վերջ յանկարծ զէնքի պայթիւններ լըս- ուեցան, որոնք հետզհետէ սկսան սաստկանալ : Համազասպն ու իր ընկերները յարձակման ենթար- կուելով, մինչեւ իրենց վերջին փամփուչտը դի - մադրած եւ ի վերջոյ ճակատագրական վախճան մը ունեցած էին: Ուրեմն եթէ անոնց քով մնացած ըլլայինք քառորդ մր առաջ, իրենց բախտակից պիտի ըլլայինք :

Այդ վտանգաւոր չրջանին մէջ մնալ մեզի հա- մար անկարելի էր· ուստի մացառներուն մէջէն, ձորն ի վար չարունակեցինք մեր ճամբան, ապա - հով տեղ մը գտնելու յոյսով :Բայց մեր չար բախտէն, մէկ ժամ չուրերուն մէջէն բոկոտն քա - լելէ վերջ, յանկարծ զէպի մօտակայ գիւղը տանող ճամբուն վրայ հնկանք: Զորս կողմէն պաշարուած էինք· դիւղ երթալու մասին մտածելն իսկ աւելորդ էր: Դիմացը Թրքական նոր ուժեր գտնելու վրայ նոր խարխոներ կը հաստատէին, նոյն իսկ թնդանօթներ բերած էին ի հարկին գործածե- լու համար: Երկվայրկեան մը իսկ չկար կորսնցնե- լիք: Դարձանք զէպի ձախ, քանի մը քայլ յառա - ջանալէ վերջ հետուէն նչմարեցինք, որ մարդկային չուքեր կ'երեւային քիչ անդին :

(Մնացեալը յաջորդով) ՄԿՐՏԻՉ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ազգային դպրոցներ ուր կը յաճախեն մօտ 500 երկտեղ մանուկներ, ստանալով ազգային դաստիարակութիւն, սորվելով մայրենի լեզուն: Գեղտական պարտադրութեամբ հայկական վարժարանները մէջ կը դասաւանդեն նաեւ տեղացի ուսուցիչներ: Դժբախտաբար, ինչպէս ուրիշ գաղութներու, նոյնպէս Ուրուկուէի մէջ կը պակսին մասնագէտ դաստիարակները, համապատասխան դասագիրքեր եւ ուրիշ յարմարութիւններ: Հակառակ գաղութի նիւթական բարեկեցիկ վիճակին, դժուարութեամբ կը հոգացուին ղպրոցական ծախքերը, որով կրթական տուրքերէն դուրս, համապատասխան մարմինները ստիպուած են դիմել բազմազան միջոցներու, հանգանակութեան եւն. տարեկան ելեւմուտքը հաւասարակշռելու համար:

Այս ճիգերուն հետ, դիտելի է, որ տարուէ տարի կը նուազի ազգային դաստիարակութիւն ստացողներու քանակը: Մեր հայրենակիցներէն չատերը, առօրեայ նիւթական յաջողութիւններէն յղփացած, կը սկսին անտեսել նահապետական արժէքներն ու հայկ. ղպրոցը: Ուրացողներու կող – քին տակաւին կանգնած կը մնան հաւատաւոր, գաղափարապաշտ հայրենակիցներ, որոնք գերադոյն զոհաբերութեամբ կը ջանան հրահրել ազգ. ոգին: Ունինք խոստմնալի նոր սերունդ մը, որուն – մէ չատերը արդէն բարձրագոյն մասնագիտական վարժարաններ կամ համալսարաններ աւարտած են, իբրեւ բժիշկ, իրաւաբան, ճարտարագէտ, երկրաչափ, դեղագործ, ատամնաբոյժ ու այլ մեքենագիտական դիտութեանց հետեւողներ:

Եկեղեցական գործն ալ որ երբեմն հայ գաղութի խռովայոյզ կենդիաներէն մէկը եղած է, նոյնիսկ փոթորկելով անոր ներքին անդորրութիւնը, այժմ նորէն վերազարթնումի ճամբուն վրայ է: Գաղութը յաջողած է մայրաքաղաքի լաւագոյն պողոտաներէն մէկուն վրայ ընդարձակածաւալ հողամաս մը ծախու առնել, քանի հազար տոլարի: Կրկնակի ծախքերու պէտք ունին, հետագային եկեղեցի ու անոր յարակից համապատասխան սրահ եւ այլ յարմարութիւններ կառուցանելու համար: Երբեմն կ'ըլլան անհատական բացառիկ նուէրներ, բայց առաւելագոյն բաժինը դարձեալ կ'իյնայ հայ զանգուածին վրայ:

Մոնթեվիդէոյի հայ գաղութի ազգային մարմինը կը հանդիսանայ կեդրոնական վարչական Խորհուրդը, որ տարուէ տարի կը վերանորոգուի: Ունի 350 օրինական անդամներ որոնք նիւթական օժանդակութիւններէ զատ գործնականապէս ներ ալ կը կատարեն գաղութի ազգային, հանրային եւայլ համապատասխան պահանջներուն գոհացում տալու համար: Ցիշեալ եկեղեցական մարմինը տարեկան չուրջ տասը հազար փեսօ գումարի մը հասնող եկամուտ մը ունի, որ ամբողջութեամբ առօրեայ ծախքերուն կը յատկացուի:

ՍՄԲԱՏ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

Աստպատականի մայրաքաղաքը

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳՐԻ ՄԸ

Թաւրիզը (Դաւրէժ) որ Իրանի Ատրպատական նահանգին մայրաքաղաքն էր, հիմա դարձած է նահանգին նորակազմ ինքնավարութեան կեդրոնը: Հնամենի քաղաքը միայն 50 մղոն հեռու է խոր – հրդային բաղկացուցիչ հանրապետութիւնները՝ Հայաստանէն եւ Ատրպատականէն, որոնք Իրանը կ'եզերեն անոր հիւսիսային արեւմտակողմէն: Մինչեւ 1826 Խորհրդային Ատրբէյճանը մաս կը կազմէր Իրանի: Ռուսական նուաճումէն ետք անոր բնակչութիւնը չատերբեր ռուսացաւ: Սակայն, մաս մը բնակիչներ գաղթեցին իրենց հայրենիքին անունը կրող եւ անոր սահմանակից Իրանեան նահանգը:

Դարեր առաջ, Մարգո Փոլօ Թաւրիզէն անցնելով, զայն գտած է լի բազմազբաղ առեւտրականներով եւ փարթամ քաղաքացիներով: Հնդկաստանէն Տրապիզոն եւ Կարին երկարող ճամբուն վրայ հաստատուած Թաւրիզը այն աստն վաճառանոցն էր Արեւելքին: Սուէզի ջրանցքին չինութիւնով կարաւանները ա'լ չէարուններ Հնդկաստանէն Իրանի միջոցով ցամաքային ճամբորդութեան այդ երկար ուղին եւ Թաւրիզը կորսնցուց իր կարեւորութիւնը:

Անոր հին ժամանակի 550.000ի բնակչութիւնը այսօր իջած է 219.000ի, թէեւ ան տակաւին երկրորդ մեծ քաղաքն է Իրանի:

Կ'ըսուի թէ ան հիմնարկուած է 791ին, բայց 297ին ան Դաւրէժ անունով յիշուած է իբրեւ մայրաքաղաքը Հայաստանի թագաւոր Տրդատ Գ.ի: Այն աստնէն ազդին Դաւրէժը նուաճուած է Արաբներու, Սելճուկներու, Թուրքերու, Մոնկոլներու եւ Ռուսերու կողմէ:

Թաւրիզը Ա.ճը դեռի ափերուն վրայ կառուցուած, 4060 ոտք բարձր է ծովի մակերեսէն: Անոր բարձրաբերձ հովիտը երեք կողմէն շրջապատուած է լեռներով: Չորրորդ կողմը կայ ընդարձակ ու բերրի դաշտ մը, ուր ընաիր պտուղ կ'աճի: Թաւրիզի քաղաքի ձորին նայող լեռը 12000 ոտք բարձրութիւնով նահանգի հրաբխային կոնն է: Քաղաքին կլիման առողջարար է, թէեւ ցուրտ օդը կը չարունակուի տարուան չորս ամիսներուն: Բարեխառնութիւնը կը փոփոխուի Ֆարենհայտի 5 եւ 100 աստիճաններու միջեւ:

Ցաճախակի երկրաշարժներէն քանդուած Թաւրիզը իր արեւելք կղմինարէ որմերուն միջեւ ունի բազմաթիւ աւերակներ, ամէնէն ակներեւն ըլլալով 600 տարուան միջնադարեան մը մնացորդները: Կապոյտ մզկիթը հռչակաւոր է իր դեղեցիկ յախճապակիներով: Բնիկ քաղաքամասը ցեխաշէն հիւղակներու եւ վաճառանոցներու քմահաճ մըն է նեղ, մանուածոյ փողոցներով, որոնց մէկ մասը վերջերը լայնցուած է: Ջորիներ, ձիեր, ուղտեր, բեռնակիրներ ու սայլեր իրարու վրայ կը խըտնուին՝ միջոց գտնելու համար: Անքող կիներ ու մարդիկ ևրոպական անճոռնի հագուստներով կը խառնուին՝ բնիկ տարազով Իրանցիներու, Աֆղաններու: Օտարներու քաղաքամասին մէջ տուները ընդարձակ են, չքեղ եւ սիրուն պարտէզներով շրջապատուած:

Թաւրիզ կարեւոր կեդրոն մըն է չոր միրգի եւ դորգի ճարտարարուեստներուն: Ամէն տարի դորգ, պտուղ, կաշի, մետաքս, մորթ եւ թէյ կ'արտածուին՝ փոխանակուելու համար դործուած նիւթերով: Իր ճարտարարուեստին պատճառով Թաւրիզ կը պահէ Իրանի կայսերական դրամատան ճիւղ մը եւ տեղական հեռաձայնի սպասարկութիւն մը: Երկաթուղի մը Թաւրիզը խորհրդային Կովկասեան դիծերուն հետ կը կապէ Հայաստանի Ջուլֆա ւանին մէջ: Այնտեղ կան չատ մը լաւ պողոտաներ:

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Վիեն, (Յառաջ).— Յունիս 2ին մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Մայիս 28ի տարեդարձը, քաղաքապետական թատրոնին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիենի կոմիտէին:

Հակառակ վերջին պահուն հասճեպով եւ միեւնոյն ժամուն կազմակերպուած հրապարակային բանախօսութեան մը, (Պ. Ա. Զօպանեան. Թատրոնը դրեթէ նեղ կուգար հայրենակարօտ բազմութեան համար:

Նուագախումբը՝ դեկավարութեամբ Պ. Վարդգէս Մխիթարեանի, «Մարսէյեզ»ով եւ «Քամ Փորոտան»ով բացաւ հանդէսը: Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով: Խորքին վրայ մեծատառ դրուածք մը, յարգանքի խօսքեր ուղղուած Մայիս 28ը կերտողներուն, իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկու սկաուտներ անշարժ պատուի կեցած էին:

Հանդէսի նախագահը՝ Հ. Կ. Տէրմոյեան, քանի մը խօսքով պատմեց այն դէպքերը որոնք հրաշքի ձեւով եւ ի դէմ թանկագին զոհողութիւններու մեզի ընծայեցին Մայիս 28ը: «Ուրանալ այս մեծ եւ հրաշափառ դէպքը, խծրծել զայն եւ կամ կուսակցական քարոզութեան միջոց նկատել, կը նշանակէ աչքերը դոցել, չտեսնելու համար պայծառ եւ կենսատու արեւը ...»:

Ապա, նախագահի հրաւէրին վրայ, սրահի բազմութիւնը վայրկեան մը լռութիւն պահեց ի յարգանս 4000է աւելի մարտիկներուն, որոնք ինկան Ազատ հայրենիք մը ստեղծելու համար:

Սրահին մէջ կը նշմարուէին նաեւ օտար հիւրեր: Ընկերվարական կուսակցութենէն (S. F. I. O.) պատգամաւորութիւն մը՝ հակառակ ընտրութեան օր ըլլալուն, ուղած էր պաշտօնապէս ներկայ ըլլալ:

Նախագահի բացման խօսքերէն վերջ, բեմ եկան կապոյտ Մաչի սանուհիները երգելու եւ պարելու համար լրենց շրջողուն հայկական տարազներով: Եռանդուն սանուհիները, դեկավարութեամբ կապ. Մաչի տիկիններ՝ Սիսլեանի (Կըը – նպլէն), Ք. Մուրատեանի եւ Վ. Բարունակեանի ուսանձնած էին դեղարուեստական բաժինին մեծագոյն մասը: Ուրիշ անհատ մասնակցողներ, Մ. Տէրվիշեան (Շատէն), Տիկին Պ. Ահարոնեան (Լիոնէն) եւ Տիկին Փայլիկ Պօտուէն երգեցին չատ յաջող կերպով: Եղան նաեւ օրուան պատշաճ արտասանութիւններ: Օր. Ս. Կարապետեան արտասանեց «Հայ դրօշին» նուիրուած կտոր մը: Նոր Սերունդի կողմէ Ահարոն Գալայճեան արտասանեց Ա. Գառոնէի «Երկիր Նայիրի»ն, իսկ Օր. Գոհարիկ (Կրընոպլէն) Ա. Իսահակեանի «Լ'էյ Ջան հայրե – նիք»ը: Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերունդի կողմէ Պ. Արամ Այանեան:

Իրրեւ առաջին բանախօս Պ. Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) խօսեցաւ Նոր Սերունդին կողմէ եւ հայրենասիրական խօսքերով վեր հանեց Մայիս 28ի արժէքը: Շեշտեց թէ այս մեծ տարեդարձի ոգին պէտք է կազմէ Նոր Սերունդի անունդը եւ թէ ամէն բանէ վեր կայ՝ հայրենիքը որուն չուրջը պէտք է բոլորուին բոլորը անխտիր:

Ընկերվարական ներկայացուցիչը՝ քաղաքացի Julien, փոխ – քաղաքապետ Վիենի, յիշեց հայ ժողովուրդի կրած տառապանքները թրքական եւ ցարական տիրապետութեանց տակ, խանդավառ խօսքերով պանծացուց Մայիս 28ը, իրրեւ հայ ժողովուրդի ազատութեան թուական: Ցարդանքի խօսքեր ըսաւ նաեւ այս վերջին մեծ պատերազմի ընթացքին Ֆրանսայի համար զոհուած հայ դիւանագործներու յիշատակին: Իսկ օրուան գլխաւոր բանախօսը Պ. Հայկ Սարգսեան (Փարիզէն) դրեթէ մէկ ժամ խօսեցաւ, պարզելով օրուան նշանակութիւնը: Մանրամասնօրէն պատմեց Մայիս 28ի դէպքերը եւ դրուագները, վեր հանեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած մեծ դերը 1918ի մայիսեան այդ ճակատագրական կռիւներուն:

Բանախօսութիւնները վերջացած, բեմ հրաւիրուեցաւ դաղութիս սիրուած փոքրիկ Ջութեակահարը՝ Կ. Պէպիրեան, որ երկու դեղեցիկ կտորներ նուագեց եւ արժանացաւ խանդավառ ծափերու:

Հանդէսը փակուեցաւ նուագախումբին «Լուսին չկար» քայլերգով:— Թղթակից 1946

Վասպուրականի հետագարտը

ՄԱՐՍԷՑԼ, (յապաղած).— Մայիս 25ին, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կազմակերպած էր Հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը:

Հակառակ անձրեւոտ օդին «Սալօն Բոլշէր»ը ժամանակէն առաջ լեցուած էր մեծ բազմութեամբ: Մեծ խանդավառութիւն կը տիրէր սրահին մէջ: Վասպուրականցիները պատերազմի վեց տաժանելի տարիներէն վերջ, նոր առիթ կ'ունենային յարգելու յիշատակը բոլոր անոնց որ ինկան անհատասար մարտնչումներու մէջ «մեռան, բայց կորան»:

Վարչութեան կողմէ Պ. Ց. Հացագործեան հանդէսը բացուած յայտարարեց, «Ա՛խ, Վասպուրական» խմբերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Ցետոյ, խօսք տրուեցաւ օրուան նախագահին՝ Պ. Ռուբէն Ցովնանեանի, երիցագոյն հայրենակիցներէն: Հակառակ իր տկարութեան, բանախօսը բացատրեց թէ Վասպուրականը մեր ժամանակին ունեցած է երկու հերոսամարտներ, 1895ին եւ 1915ին: Մէկը միւսին լրացուցիչն է: Առաջինով մենք կը յիշենք Խրիմեան Հայրիկի «Թուղթէ չերեփ»ը, որ վերածուեցաւ երկաթէ չերեփի, եւ Վասպուրականցին չատ լաւ կրցաւ գործածել զայն, յանձին իր հերոս դեկավարներուն:

Կարդ մը արտասանութիւններէ եւ մեներգներէ վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ բանախօսը, հայրենակից Պ. Հայկ Զրուանդեան, որ հանդամանօրէն պատմեց ծագումն ու զարգացումը բոլոր հերոսամարտերու: «Մեր որդեկորոյս հայ մայրերը իրենց արցունքներով թրջուած թաշկինակներ չունին այլեւս, անոնք ուրախ են ու հպարտ որ իրենց քաջ զաւակները Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, ու ուրիշ հերոսամարտերու չնորհիւ հասատատեցին առաջին հիմնաքարերը մեր հայրենիքին: Սարտարապատներու վճռական ճակատամարտին – րով վերահաստատուեցաւ Հայաստանը ալեհեր Մասիսի տակրատը: Թէեւ ան չատ փոքր է իր տարածութեամբ, բայց իր յառաջդիմութեամբ ամէն մարդի մէջ, արժանի է ամէն Հայու գուրգուրանքին»: (Ծափեր):

Գեղարուեստական բաժինը վստահուած էր Տիկին Մանուչ Շահմիրեանի որ կարճ ժամանակի մէջ յաջողած էր կազմակերպել Վանուհիներու երգիչ խումբը: Ամէն մէկը իր կարգին արտասանեց կամ երգեց, առանձին կամ խմբովին, մեծ յաջողութեամբ: Դժբախտաբար թէ ժամանակի սղութեան, եւ թէ մանաւանդ բեմի անյարմարութեան պատճառով, յայտագրի մէկ մասը չեռնաձգուեցաւ: Գիշերուան ժամը մէկին ի դիմաց վարչութեան Պ. Ց. Հացագործեան չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներուն, ինչպէս եւ բանախօսներուն, արտասանողներուն, երգիչներուն, որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ փայլ տուին տօնակատարութեան: Միեւնոյն առեն ներողութիւն խնդրեց անոնցմէ որոնք տեղի եւ մասնաւորապէս աթոռներու պակասէն տիպուեցան ոտքի վրայ մնալ մինչեւ վերջը:

Ցետոյ սկսան հայկական եւ զանազան պարերը: Շատ ճոխ էր «պուֆէն»: Հանդիսականները զուարճացան մինչեւ առաւուան ժամը 5 եւ բաժնուեցան հայրենիքի քաղցր յիշատակներով:— Գետափցի

ՀԱՑԱՆՊԱՏ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յունիս 12ին «Ժէօկրաֆի» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պ. Գրիմիթէլլի բանախօսութիւնը: Ներկաներուն մէջ Ֆրանսացիները աւելի բազմաթիւ էին:

Նախագահը Տոքթ. Ժիվէ՝ դրուատական խօսքեր արտասանեց հայ ժողովուրդի մասին: Առաջին բանախօսն էր Էտուար Սապէ, նիւթը՝ «Վիքթոր Հիւկօ եւ կինը»:

Ցետոյ՝ Պ. Գրիմիթէլ հայկ. պատմութիւնը ամփոփելով, անցաւ հայկ. մատենագրութեան: Բոլոր դարերը համառօտակի յիշելէ վերջ, Հ. Աբեղեան Կոմիտաս Բազրատունիին արտասանեց զրաբար նմանաձայնութիւն մը որ խլեց երկարատեւ ծափեր: Ցիշեց նաեւ Պարոնեանին անցքեր եւ արտասանեց Վարուժանէն քերթուածներ, նախ հայերէն եւ յետոյ վերածեց Ֆրանսերէնի, բերանացի:

Ներկայ մը

Ֆրանսայի նոր դահիճը

Այսօր պիտի կատարուի Ֆրանսայի նոր վարչապետին ընտրութիւնը:

Վերջին պահուն տակաւին հարթուած չէին դժուարութիւնները,— համայնավարները կը մերժեն մասնակցիլ կառավարութեան մը, որուն գլուխը պիտի դառնայ Ժող. Հանրապետական շարժման ներկայացուցիչ մը, ուստի կ'առաջարկեն վարչապետութիւնը յանձնել ընկերվարականի մը, նախընտրաբար՝ Կուէնի, ուրեմն դահլիճ մը այնպէս ինչպէս գոյութիւն ունի ներկայիս: Ընկեր – վարականները կը մերժեն ստանձնել վարչապետութիւնը: Իսկ Ժող. Հանրապետական Շարժումը վարչապետութեան թեկնածու կը դնէ Պիտօն, իր ներկայացուցիչը: Այս պայմաններուն մէջ՝ անելի մը առջեւ կը գտնուի Սահմանադիր Բ. ժողովը:

Եթէ ընկերվարականները եւ համայնավարները պնդեն իրենց որոշման վրայ, Ժող. Հանրապետական Շարժման ներկայացուցիչը պիտի ընտրուի վարչապետ, որ նախ պիտի աշխատի կազմել դահլիճ մը բոլոր կուսակցութեանց լայն մասնակցութեամբ: Եթէ ձախողի՝ պիտի կազմէ դահլիճ մը նախարարները առնելով իր կուսակցութենէն: Եթէ այս ձեւն ալ ձախողի, կը յայտարարէ Ֆրանսիսկ Կէ, կը մնայ երկրին՝ կատարել իրաւարարի իր դերը:

Այս դժուարութիւններուն առջեւ, կուսակցութեանց ներկայացուցիչները չարունակ ժողով կը դումարեն, լուծման զանազան ձեւեր կ'առաջարկեն եւ մաքոքի պէս կ'երթան կուգան բանաձեւերը մէկ կուսակցութենէն միւսը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԵՂԾ ՀԱՋԱՐՆՈՑՆԵՐՈՒ եւ 500նոցներու մասին կատարուած քննութիւնը ցոյց կուտայ, որ 983 հատ միայն յանձնուած են դրամատուն, ուրեմն No. 16, D. 505.095 թիւը կրող այդ կեղծ թղթադրամներուն քանակը կարծուածին չափ մեծ չէ: Այս առթիւ պաշտօնապէս կը հաղորդուի, թէ անդլիական եւ ամերիկեան տպագրութեամբ 1000նոց եւ 500նոց թղթադրամները չրջաբերութեան մէջ կը մնան, ուրեմն առեւտուրի մէջ պիտի պործածուին, մինչեւ Յուլիս 12: Իսկ Յուլիս 13էն սկսեալ կը կորնչցնեն իրենց արժէքը: Ուստի այդ թուականէն սկսեալ, պէտք է զանոնք փոխել՝ յանձնելով Ազգ. դրամատան մասնաճիւղերուն, մինչեւ Սեպտեմբեր 30: Այդ թուականէն վերջ՝ յիշեալ թղթադրամները կրնայ փոխել միայն Ազգ. Կեդրոնական Դրամատունը:

×Պէյլէի մէջ երեւան հանուեցաւ կեղծ հազարնոցներու առեւտուր մը,— ձերբակալուեցան 3 հոգի, որոնք յայտարարեցին թէ այդ դրամները գնած են Մարսէյլիոյ մէջ մէկ հազարնոցը 620 ֆր. արժէքով: Այս կեղծ հազարնոցներուն դումարը կը հասնի 260.000 ֆրանքի:

ՓԱՐԻԶի դատարաններուն մէջ տեղի ունեցաւ հետաքրքրական դատավարութիւն մը: Վանթուրինի կ'աշխատէր Փարիզեան սրճարանի մը մէջ եւ չահած էր 875.000 ֆրանք: Անցեալ տարի կառավարութիւնը որոշեց փոխել թղթադրամները, եւ 1945 Մայիս 30ի օրէնքով թիւպարատութեան կը դատապարտէր այն անձը, որ 200.000 ֆր.էն աւելի ունենալով՝ ուրիշի մը անունով կ'երթար փոխել դրամները: Վանթուրինի իր ունեցածը կը բաժնէ քոյրերուն, որպէսզի ամէն մէկը իր անունով փոխէ դրամները: Եւ սակայն խարդախութիւնը երեւան կ'ելլէ եւ դատարան կը հրաւիրուին բոլորը: Բարեբախտաբար դատարանը թիւարան չզրկեց զանոնք, այլ՝ բանտ՝ Վանթուրինին վեց ամսուան համար, իսկ երեք քոյրերը՝ երկուական ամսուան համար: Բոլոր դրամներն ալ կառավարութիւնը գրաւեց: Պաշտպանախտարանը ազատեց զանոնքայթենթեւ պատիժով, որովհետեւ ամբաստանեալները, ը – սաւ, ոճրագործներ չեն, այլ երմտական տեսակէտով՝ պարզ lampisteներ են:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ծննդեան 75ամեակը պիտի տօնուի Հայաստանի մէջ եւ այդ առթիւ Վարդապետին կեանքին ու գործերուն վերաբեր – եալ հանդէս մը պիտի հրատարակուի:

Մեր հայրենակիցներէն ամէն անոնք որ մօտէն չփում ունեցած ըլլալով վարդապետին հետ, նամակներ կամ յուշեր ունին անկէ, ինչպէս նաեւ ամէն անոնք որ կոմիտասի ձեռագրերները կամ մասնուկի մէջ լոյս տեսած յօդուածներ ունին, հաճին տրամադրել Ց. Ա. Ը. Միութեան, ղրկուելու համար երեւան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը 1500 ֆրանք կը նուիրէ Վերթերաններու Ցոնային:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ֆր. կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վերթերաններու Ցոնային:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՄԸ

ՇԱՎԻԼ.— Իսկապէս հայկական չաբաթ մը եղան մեր զաղութին համար անցեալ չաբթուան ութ օրերը: Ութ օրուան մէջ երեք հայկական տօնախմբութիւն, չհաշուելով Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը Փարիզի մէջ, ուր Շավիլն ալ մաս – նակցեցաւ իր բազմաթիւ ներկաներով:

Մայիս 26ի կիրակի օրը Հայ Աբիներու Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած էր թէյասեղան մը Մայրերու Օրուան առթիւ: Հրաւիրուած էին ծնողքները եւ համակիրները եւ մտերմիկ մթնո – լորտի մէջ կատարուեցան սկաուտական զանազան խաղեր, կատակերգութիւն եւ սրախօսութիւններ: Եղան երգեր եւ արտասանութիւններ: Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակով: Շնորհաւորելի են այս ափ մը երիտասարդները, որոնք իրենց հանգստի ժամերը զոհելով կը դաստիարա – կեն հայ պատանիները:

Մայիս 30ին, Համբարձման հինգշաբթի օրը, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած էր աւանդական Վիճակը, դարձեալ դպրոցի սրահին մէջ, ի նպաստ Ցունաստանի կարօտ հայրենակից – ներուն: «Ռոֆֆի»ի երգչախումբը վարեց Ս. Յովհաննէսեանի երգեց Վիճակի «Զան դիւլիմ»ները: Ցետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր: Ծախուած օշարակը եւ խմորեղէնները ապահովեցին կոկիկ դումարը: Ցոստովանինք որ այս անգամ կազմակերպութիւնը եղած էր հազուագիւտ: Իսկ երրորդ հանդէսը, ամէնէն խանդավառ եւ ամէնէն իրաւիրուածը տեղի ունեցաւ Ցունիսի 3ին, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ: Ֆր. Ազգ. Միութեան մասնաճիւղը կազմա – կերպած էր շարժանկարի երեկոյ մը, ցոյց տա – լու համար մեզի մեր հայրենիքին բնական տեսա – րանները, նոր շինութիւնները, արուեստի, դիտու – թեան եւ ղրկանութեան տաճարները եւն.: Շա – վիլի հայութիւնը մեծով պզտիկով լեցուցած էր սրահը: Մեր սիրելի հայրենիքը այս երեկոյ ի մի հաւաքած էր ամէնքը եւ մենք քանի մը ժամ ապ – րեցանք արդար հպարտութեան պահեր: Վայր – կեան մը մոռցանք օտարականի ցուրտ իրականու – թիւնը, հոգիով եղանք հայրենիքին մէջ ու հայրե – նիքին հետ: Ի՞նչ գեղեցիկ դաս մը եղաւ մեր երկ – սեռ երիտասարդութեան համար, որ տեսաւ իրենց հայրերու եւ նախահայրերու սիրական երկիրը, անուշիկ մայր Հայաստանը, անոր լեռները ու գե – տերը, լիճերն ու դաշտերը, հին դարերէ մնացած վանքերը եւ նոր շինուած փառաւոր չէնքերը, ի – րենց սիրելի եղբայրներուն ու քոյրերուն ժրաջան եւ ստեղծագործ աշխատանքը:

Սրտանց կը մաղթենք որ մեր հիւսուածք հայ – րենիքի միւս կարեւոր մասն ալ, տակաւին «թշուառ ու անտէր եւ մեր թշնամւոյն ոտնակոխ», աղատագրուի եւ միանայ իր հարազատ եղբօր, որպէսզի մենք առանց մորմոքի աւելի հպարտ կարենանք երգել,— «Ծաղկի՛ր, ազատ իմ հայրենիք»:

Թղթակից

ՀԱՑ ՄԱՑՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի Բժշկական Միութիւնը, հովանաւո – րութեամբ Պետ. Հայ Կարմիր Խաչին, Ցունիս ա – միսէն սկսեալ կը բանայ դասախօսութիւններու շարքը, որ ընդհատուած էր ժամանակէ մը ի վեր կացութեան բերումով:

Դասախօսութեանց կը հրաւիրուին երիտա – սարդ աղջիկներ, սանտուներ, հիւանդապահուհի – ներ, ընկերային օգնութեան մարմիններու անդա – մուհիներ, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնք որ կը չահա – գրգռուին մանուկներու առողջապահութեամբ եւ մեր ցեղին գեղեցկութեամբ:

Այս չաբաթ, 22 Ցունիս, ժամը 6ին, Ալէմչահի Սթիւտիոյին մէջ, 19 rue Caumartin, կը խօսի Տոքթ. Տիրաց՝ «Նախածնութիւնը եւ ժառանգականու – թեան օրէնքները»: (Ցաջորդ դասախօսութիւնները կը յայտարարենք իրենց կարգին):

Ծրագրուած դասախօսութիւններուն չարքը փակելու համար, Պետ. Հայ Կարմիր Խաչը որո – շած է նաեւ կազմակերպել «լաւագոյն կերպով խնամուած մանուկներու մրցումը», օժտուած չատ մը պարգեւներով, առաջինը 5000 ֆր., ինչպէս նաեւ «վայելչագեղեստ մանուկներու մրցումը» եւն:

ԳՆԴԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄ

Վիչին.— Վիչիի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մրցի Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոյր մասնաճիւղի դէմ իր սեփական դաշտին վրայ (Փոնթէվէք), կիրակի, 23 Ցունիս ժամը 3ին: Առաջին մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդ խումբն է Վիչիի ֆրանսական խումբին մէջ, ուրկէ յետոյ կը մրցին Մարսէյլի եւ Վիչիի առաջին խումբերը: Ճոխ պիւֆէ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Գեղարուեստական երեկոյթ, Ֆ. Ե. Մ.ի կողմէ, չաբաթ, ժամը 8.45ին: Ց. Ցով – հաննէսեանի երգչախումբը կերգէ Կոմիտասեան երգեր եւ Ա. Արմաղանեան կր նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ: Կր բեմադրուի «Ակա – մայ մարդիկը»:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղե – րու յունիս 22ին, ժամը 9ին մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon: ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՃՈՒՆ ՊԻՒՖԷ: Մուտք 100 ֆրանք: Տոմ – սերը ապահովել Հր. Սամուէլ եւ Բալուեան զրա – տուններէն:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի վարչ. ժողո – վը կը խնդրէ Ցանուցանել թէ ողբ. Պօղոս Նուպար փաշայի յիչատակին հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Ցունիս 22ին, չաբաթ օր ժամը 10.45ին: Աւարտ – զութենէն ետք փափաքող պաշտօնական մարմին – ները եւ ազգայիններ ուխտի պիտի երթան ողբաց – եալ բարերարին չիրիմին, Փէր Լաչէզի գերեզմա – նատունը: Սիրով կր հրաւիրուի յարգոյ հայ հա – սարակութիւնը:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը 1923—1940, ընդամէնը 189 գիրք, ծախու է 12.000 ֆրանքի, (100 տոլար): Դիմել «Ցառաջ»ին կամ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԻ

Տիկին Շուշիկ Ցակոբեան մէկ տարիէն «Ցա – ռաջ» կը նուիրէ Տիկին Քէօրեանի, Նիս. Եորք:

ՄԵՐ ՏՂՈՑ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԸ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջ. կեդր. Վարչութիւնը եւ Սկաուտական Վերին Մարմինը ձեռնարկած են կազմակերպելու հայ երկսեռ մանուկներու ամառնային արձակուրդը՝ օդասուն վայրի մը մէջ, ապահովելով առողջութեան, ուրախութեան եւ զուարթ ժամանցի բոլոր պայմանները: Փութացէք այժմէն արձանագրել ձեր զաւակները, բժըշկական խնամք, խոհ սկաուտութիւն, հայրական հոգածութիւն, հայերէն դաստիարակութիւն, դիւ – րամատչելի պայմաններ: Արձակուրդի չրջանը կը բոլորուի սկաուտ խմբապետներէ կազմուած յատուկ յանձնարարմբի մը կողմէ՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի կեդր. Վարչութեան պատասխանատուութեան տակ: Արձանագրուելու եւ պայմաններուն ծանօթանալու համար դիմել երեքչաբթի եւ հինգչաբթի օրերը, 5էն 7: U. G. Arménienne, 32-34, rue St. Lazare, (9):

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ Օր. Ռէժին Օհան – եսեան տասցած է Conservatoire Nationaleէն պարի premier nommé Ա. մրցանակը:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ Բազ – մավէպ ամսաթերթին (1946) որ իր հարիւրամեակը արդէն բոլորած՝ կը մտնէ նոր չրջանի մը մէջ: Տարեկան բաժնեգինն է (կանխիկ) արտասահմա – նի համար՝ 6 տոլար, Իտալիոյ համար՝ 1300 լիր: Առանձին մէկ թիւին համար կը պահանջուի 4ես տոլար եւ իտալական 150 լիր: Խմբագրութիւնը կը տրամադրէ իր բաժանորդներուն, Բազմավէպի 1940—1945 տարիները՝ զեղչեալ գիներով: Rédaction de la Revue «Pazmaveb», St.Lazare, Venise, Italie:

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանո – ցը, փիլիէի, օդակի սրաձեւ մէքենաներով մա – ֆուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Դոհացուցիչ գիներ: Դի – մել Պ. Դաւիթեանի, 40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է ճպարեղէնի մեծածախ վաճառանոց մը, ուր միչտ պատրաստ կը գտնուին արեւել – եան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէրք, Իզմիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն:
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ ա – պառներ: Հարսնիքի, նչանառքի, կնունքի մաս – նաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօսիա Գալագաչի: Կիրակի օրերը գոց է:

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Jeudi 20 JUIN 1946 Հինգշաբթի 20 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4729–Նոր շրջան թիւ 368 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Հայ մայրերը

Հայաստանի կառավարութիւնը, քաջալերելու համար արդասաւոր մայրութիւնը, որոշած է 10 եւ աւելի զաւակ ծնած եւ դաստիարակած մայրերուն շնորհել «հերոսուհի մայր» պատուանունը, անոնց տալով «հերոսուհի մայր» չքանշանը եւ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան պատուագիրը: Այսպէս, հերոսուհի մայր չքանշանը ստացած են

1.— Աչօ Հայրապետեան, Ղուշչի գիւղէն (Ազիզկովի շրջան):

2.— Մարգարիտ Կարապետեան, Ռինդ գիւղէն (Թալինի շրջան):

3.— Սաթենիկ Մազմանեան, Նալբանտ գիւղէն (Սպիտակի շրջան):

4.— Աչխէն Մանուկեան, Ն. Գէօղաղդարա գիւղէն (Մարտունիի շրջան):

5.— Աչխէն Ներսիսեան, Ղոլղաթ գիւղէն (Արթիկի շրջան):

6.— Լուսիկ Պետրոսեան, Շահնազար գիւղէն (Կալինինոյի շրջան):

7.— Սալբի Սիրունեան, Ղաչաղան գիւղէն (Սպիտակի շրջան):

Բոլոր այս բազմածին մայրերը անդամ են իրենց բնակավայրին հատաքական գիւղատնտեսութեան:

8.— Շողակաթ Աթանէսեան, Երեւան:

Այս յուցակէն զատ, Երեւանի Սպանդարեան թաղամասի բազմազաւակ եւ միայնակ մայրերու պետական նպաստի մարմինը մեծ դումարներ յատկացուցած է բազմազաւակ եւ միայնակ մայրերուն: Նոյն թաղամասին մէջ ապրող մայրերէն երկու հոգի ստացած են «Հերոսուհի մայր» չքանշանը, 36 հոգի՝ «Մայրական փառք»ի Ա., Բ. եւ Գ. աստիճանի չքանշանները, իսկ 201 հոգի՝ Ա. եւ Բ. կարգի «մայրութեան չքանշան»:

× «Խորհ. Միութեան Հերոս» պատուանունը տրուած է հարիւրապետ Յակոբ Մանուկեանի եւ տեղակալ Վաղդէն Յովհաննէսեանի:

Ի՞նչ կ'ըսէ Ս. Մալխաս

Ստ. Մալխաս հետեւեալ յայտարարութիւնը ներքն ըրաւ *Սովետական Հայաստան* թերթին խմբագրութեան (14 Ապրիլ).—

Ես մտադիր եմ այս տարի տպագրելու Փաւստոս Բիւզանդի աշխարհաբար թարգմանութիւնը, ընդարձակ յառաջաբանով եւ ծանօթութիւններով: Սիմէոն կաթողիկոսի Ջամբռը՝ ռուսերէն թարգմանութեամբ, յառաջաբանով ու ծանօթութիւններով: Եկող տարի տպագրութեան եմ յանձնելու 140 առածների եւ ասանդութիւնների ժողովածու Ախալցխայի բարբառով եւ համաոտա բառարանով: Այնուհետեւ մտածում եմ դրել իմ կենսագրական յիշողութիւնները, ինչպէս յորդորեցին մի քանի ակադեմիկոս ընկերներ: Կարող է պատահել, որ հարց դրուի իմ հայերէն բացատրական բառարանս Բ. տպագրութեամբ հրատարակելու: Եթէ այս մտադրութիւնը իրագործուի՝ ապա ես պէտք է խլեմ այս հրատարակութեան մէջ, չանալով նրան լրացնել, տպագրական վրիպակներից ազատ պահել ու պատկերազարդ անել: Ցամենայն դէպս մանր բանասիրական յօդուածներ նորից կատմ, որոնց թւում մի չարք դիտողութիւններ Մ. Աբեղեանի «Հայոց հին գրականութեան պատմութեան» որ ներկայումս գրում եմ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵՒԱՆի Մոլոթով համալսարանը, կարմ Մարքս համալսարանը, գիւղատնտեսական համալսարանը, անասնաբուժական համալսարանը կապուած են ուղղակի Խորհ. Հանրապետութեանց Միութեան կրթական նախարարութեան:

ԿՈՒՔՈՒՐի սպիտակ եւ բարձրորակ հանքի նոր երակ մը երեւան հանուեցաւ Լէնինականէն 10 քիլոմեթր հեռու Եասաղուլ գիւղին սարալանջին վրայ: Նոյն քաղաքին մօտ Վարդադ կոչուած վայրին մէջ երեւան հանուեցաւ լօռաքարի (diatomite) հարուստ հանք մը,— այս քարէն կը պատրաստուին ելեկտրամեկուսիչներ:

ԴԻԼԻՋԱՆի խմելու ջուրը քիչ կուգայ բնակչութեան, որ հետզհետէ կ'ածի: Այս պատճառով կառավարութիւնը որոշեց երկրորդ ջրմուղ մըն ալ հաստատել՝ Ջլուտ Թալա սարալանջին պաղ աղբիւրներուն ջուրը բերելով քաղաք,— այդ նպատակին պիտի գործածուի 4800 մեթր խողովակ:

«Հայաստանի բարեկամները»

ՊՐԻՍԼ, (17 Յունիս, Յառաջ).— Ներկայիս Պրիւսէլի մէջ կազմուելու վրայ է ընկերակցութիւն մը՝ «Խորհրդ. Հայաստանի բարեկամներ» անուան տակ: Իր նպատակն է՝

1) Տեւական կապ հաստատել Խորհ. Հայաստանի հետ:

2) Ծանօթացնել անոր յառաջդիմութիւնները՝ մշակութային, տնտեսական, դիւտական եւ ընկերային կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ:

3) Ծանօթացնել հայ ժողովուրդին պատմութիւնը եւ կատարած դերը քաղաքակրթութեան մէջ:

4) Արծարծել հայ ժողովուրդին հանդէպ՝ պելժերու եւ օտարներու համակրութիւնը, եւ զարգացնել Խորհ. Հայաստանի եւ օտար ազգերու միջեւ գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնը:

Ինչպէս կը տեսնուի, վերոյիշեալ ծրագրին նպատակը զերազանցապէս ազգօգուտ է եւ արժանի ամէն քաջալերութեան: Սակայն դիտելի պարագայ մը կայ, զոր կ'արժէ լրջօրէն նկատողութեան առնել. ատիկա՝ ընկերակցութեան անուանումին մէջ խորհրդային բառին մասնաւոր չեշտակութիւնն է: Արդարեւ, պելժ ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը բաղկացած ըլլալով թունդ կաթոլիկ տարրերէ, կը խրտչի խորհրդային մակդիրէն, մինչ կողմէ՝ տեղական իշխանութիւններուն եւ պելժ մամուլին կարեւոր մէկ մասը դժբախտաբար աննպաստ վերաբերում մը ունի Խորհ. Միութեան հանդէպ, եւ հակառակ է համայնավար սկզբունքներուն: Հետեւաբար, մեր միջավայրը աննպաստ ըլլալով խորհրդային կարգուսարքին, աւելի նպատակայարմար պիտի ըլլար նորակազմ ընկերակցութիւնը անուանել պարզապէս «Հայաստանի բարեկամներ», առանց մասնաւորելու խորհրդային բառը:

Ամէն Հայ պիտի թէ Հայաստանի արդի վարչակարգը խորհրդային է, եւ գոհ է որ ներկայիս մեր երկիրը կը վայելէ Խորհ. Միութեան վերին պաշտպանութիւնը, սակայն անհարկի է այդ կէտը շեշտել օտարներուն, մասնաւորապէս՝ պելժ ժողովուրդին:

Պարագան նոյնը չէ անշուշտ Ֆրանսայի համար, ուր ժողովուրդին մեծամասնութիւնը կը պատկանի ձախակողմեան հոսանքին, թող թէ՝ կարծեմ Փարիզի մէջ ալ դոյութիւն ունի համանուն ընկերակցութիւն մը, առանց խորհրդային յորջորջումին:

Արդ, համակիր մթնոլորտ մը ստեղծելու համար նորակազմ ընկերակցութեան շուրջ, ըստ իս աւելի օգտակար պիտի ըլլար զայն կոչել «Les amitiés Belgo - Arméniennes», ինչպէս նման ընկերակցութիւններ դոյութիւն ունին հոս, օտար համայնքներու մէջ: Միւս կողմէ, մեր դաղութի անդամներուն մեծամասնութիւնը տեղական տոմարներու մէջ «Réfugiés» արձանագրուած ըլլալով, կը զգուշանայ անդամակցելէ ընկերակցութեան մը, որ խորհրդային պիտակը կը կրէ:

«A bon entendeur salut»:

Հ. ՏԷՐՕՍԿԻ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆի մահուան 80ամեակին առթիւ, Ապրիլ 17ին յիշատակի երեկոյ մը սարքուած էր Երեւանի Հայ Ֆիլարմոնիայի դահլիճին մէջ: Կը նախագահէր Ա. Իսահակեան: Ե. Սարգսեան ներկայացուց Նալբանդեանի կեանքն ու գործը: Ցետոյ դեղարուեստական ճոխ բաժին մը:

ՌՈՍՏՈՎի մէջ, Մայիս ամսուան ընթացքին տեղի ունեցան բովանդակ Խորհ. Միութեան մարզական կազմակերպութեանց մրցումները: Հայաստանէն կը մասնակցէր հողագործական եւ անասնապահական տնտեսութեանց «Կոմունար» մարզական ընկերութեան 8 հոգինոց խմբակը: «Կոմունար»ի նախագահը Դ. Յաչատրեան կը գրէ թէ, չնորհիւ խմբակին մարզիչ Պետրոս Յովհաննէսեանի եռանդուն աշխատանքներուն, «Կոմունար»ին այդ խմբակը չհաւեցաւ առաջնութիւնը բովանդակ Խորհ. Միութեան մէջ, արժանանալով առաջին կարգի պատուագիրի: Անհատական մրցումներու մէջ առաջնութիւն չհաւեցաւ Ամալիա Դալեան, որ այս յաղթանակով կը դառնայ ընկերութեան ախոյեանը, իսկ Ամալիա Մազմանեան եւ Ցարութիւն Ղուկասեան չհաւեցան երկրորդութիւնը:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ օրաթերթը, Երեւան, կը տպագրուի 40.000 օրինակ:

Պատերազմին հաշուեցուցակը 1939 — 1945

Անցեալ օր հրատարակեր էինք «Եւրոպական հարցերու քննութեան» յանձնախումբին մէկ տեղեկագիրը, որ ցոյց կուտար թէ Գերմանիա բնակչութեամբ եւ ճարտարարուեստով չատ բան չէ կորսնցուցած վերջին պատերազմին մէջ, բաղդատմամբ դաշնակիցներու կրած կորուստին:

Նոյն տեղեկագիրը, այս անգամ, նոր մանրամասնութիւններ կուտայ, որոնց վրայ կ'արժէ խորհրդածել պահ մը, կը դրեն Ֆրանսական թերթերը:

Այսպէս, 1933ին, Գերմանիոյ բնակչութիւնն էր 67 միլիոն, իսկ 1945ին՝ 74.286.000: Այս յաւելումը՝ շնորհիւ բնակչութեանց փոխադրութեան, զոր Հիթլէր կազմակերպեց կեդրոնական Եւրոպայի դերման ժողովուրդը համախմբելով մայր հայրենիքին մէջ: Ուրեմն, 10.4 առ հարիւր այս յաւելումով՝ Հիթլէր յաղթանակած է իր ժողովրդագրական քաղաքականութեան մէջ: Եւ այսօր, մարդկային ուժի տեսակէտով՝ Գերմանիա այնքան հզօր է որ կրնայ դարձեալ փորձուիլ, նետուելու համար նոր ռազմածախնդրութեան մը մէջ:

Գերմանական հողի վրայ դտնուած պետական դաշտնի հրամանագիրներու քննութենէն կը հասկըսւի, որ նոյն կառավարութիւնը չէր գոհանար միայն հողային նուաճումներու ծրագրով, այլ եւ կը հետապնդէր ժողովրդագրական քաղաքականութիւն մը,— բազմացնել Գերմանիոյ բնակչութիւնը, նուազեցնել կամ ցրուել պարտուած ղրացի երկիրներու թուական ուժը, որպէսզի գերման ցեղը կարենար տիրապետել ամբողջ Եւրոպայի վրայ: Այդ նպատակով, մշակած են դանազան օրէնքներ, որոնք ուրիշ իմաստ չունին՝ բայց եթէ «ամիլ եւ բազմանալ հայրենիքին համար»: Ու կը քաջալերէին ամուսնութիւնը, նոյնիսկ ամուսնութենէ դուրս ծնունդները: Երբ պատերազմը ծագեցաւ, ամսմի այդ կշռոյթը չհասեցնելու համար, բանակներու հրամանատարութիւնը յանախակի արտօնութիւններ կը չնորհէր երիտասարդ զինուորներուն, կարճ ժամանակով տուն զրկելու համար զանոնք: Միւս կողմէ, միջոցներ ձեռք առնուած էին՝ պատերազմի զոհերուն թիւը նուազեցնելու համար բանակին թիկունքը: Ահա թէ ինչ'ու օդանաւային ռմբակոծութեանց զոհերը քիչ են, 350.000 հոգի: Տրէսդէն, Համպուրգ եւ նման բազմամարդ քաղաքներու մարդկային կորուստը 1939ին 5 կամ 4 առ հարիւրէն աւելի չէ եղած: 1939էն մինչեւ 1945, զործարաններու բանուորները հազարին 2էն աւելի զոհ չեն տուած: Գալով զինուորական զործողութեանց ընթացքին փնտած զոհերուն, Գերմանացիները տուած են 3.350.000 մեռեալ,— եւ այս թիւը մեծ չէ, երբ նկատի առնենք որ Աւստրիայով միասին 80 միլիոնոց զանգուած մը կը ներկայացնէր Գերմանիան:

Այս պատերին դէմ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Հունգարիոյ, Պելժիոյ, Յունաստանի, Նորվեկիոյ եւ Անգլիոյ զոհերուն թիւը կը հասնի 15.500.000ի: Զեխերն ու Պելժերը, ճիշդ է թէ, 1.2 կամ 1.5 առ հարիւր զոհ տուած են, բայց Լեհերը 13.6 առ հարիւր, Եուկոսլաւները՝ 10.5 առ հարիւր, Յոյները՝ 6.8 առ հարիւր:

Այսպէս, Գերմանիա իր նպատակին հասաւ՝ ամուսնացեալները իրարմէ հեռացնելով (աքսոր, բռնի աշխատանք եւայլն), մննդազրկումով եւ ուրիշ մեթոտիկ կարգադրութիւններով: Իրրեւ եզրակացութիւն, յաղթական դաշնակիցները պատերազմէն դուրս եկան չորս անդամ աւելի կորուստով, քան պարտեալ Գերմանիան:

Զորսերը չկրցան համաձայնիլ իտալ. հատուցումներու մասին

Զորս արտաքին նախարարներու երրորդ նիստը նուիրուած էր ճշդելու այն հատուցումները, որոնք պիտի պահանջուէին Իտալիայէն:

Զորսերու ապրիլեան խորհրդաժողովին մէջ, Մոլոթով պահանջած էր 300 միլիոն տոլար, որուն 200ը պիտի տրուէր Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ եւ Ալպանիոյ՝ իրրեւ պատերազմական վնասներու հատուցում, իսկ 100ը՝ Ռուսիոյ: Բայց ուրիկ՞ ճարել այդ դումարները: Իրրեւ աղբիւր՝ ցոյց կը նրուէին իտալական ճարտարարուեստը, իտալական ինչքերը դաշնակից երկիրներու մէջ, իտալական նաւատորմը, եւայլն:

Այս անգամ, նիստը հազիւ բացուած՝ Պիտօ յայտարարեց թէ Ֆրանսա կը պահանջէ հատուցանել այն իտալական ինչքերով, որոնք կը դտնուին Ֆրանսայի մէջ, առանց հաշուելու պատերազմական թողօնին բաշխումէն սպասուած բաժինը: Պիտօ առաջարկեց, որ նոյն ձեւով հատուցուին Սերպերու, Ալպանացիներու եւ Յոյներու պահանջները:

Մոլոթով պահանջեց որ 100 միլիոնի հատուցումը կատարուի իտալական արտադրութեամբ եւ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ դտնուած իտալական ինչքերով:

Պէվին առաջարկեց, օգնելու համար Իտալիոյ

ժողովրդավար կառավարութեան, հրաժարիլ հատուցումներէն: Պըրնս հակառակեցաւ եւ ուրիշ աղբիւրներ ցոյց տուաւ՝ վճարելու համար հատուցումները:

Ի վերջոյ Մոլոթով առաջարկեց հարցը տանիլ 21 ազգերու համաժողովին: Պիտօ նիստը ձգած հեռացած ըլլալով՝ մասնակցելու համար Յունիս 18ի հանդիսութեանց, կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը գալ եւ վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան յաջորդ նիստին:

⚔ Իտալական կառավարութիւնը յուշագիր մը ներկայացնելով Զորսերու խորհրդաժողովին, կը ներկայացնէ իր առաջարկները իտալւեֆրանսական սահմանագլուխին սրբագրութեան մասին:

Ֆրանսական նոր դահիճը

Երէկ, Զորեքշաբթի, առաւօտուն վարչապետ Կուէն դիմաբերեց նախարարական վերջին խորհուրդը:

Կէսօրէ ետքը, Սահմանադիր Բ. Ժողովը դիմաբերեց իր առաջին նիստը: Վէնսան Օրիոլ, որ նախագահ ընտրուած էր Ժողովին, բացաւ նիստը եւ կարդաց իր ուանդական ճառը՝ շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն ցոյց տրուած վստահութեան համար: Ցետոյ կատարուեցաւ ընտրութիւնը խըմբագրական յանձնախումբին, որ կը բաղկանայ 38 անդամներէ, վերամշակելու համար սահմանադրութեան գործը:

Այս ընտրութենէն ետքը, Վէնսան Օրիոլ հրաւիրեց երեսփոխանները, որ իրենց քուէն բերեն՝ ընտրելու համար նոր վարչապետը: Այս քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ միայն այն երեսփոխանները, որոնք ներկայ են,— իւրաքանչիւրը պարտաւոր է ստորագրել իր քուէն եւ անձամբ տանիլ նետուելիք քուէատուփին մէջ, որ դրուած է բեմին վրայ:

Վարչապետը, (մինչեւ վերջին պահուն՝ միակ թեկնածուն կը մնար Պիտօ), կ'ընտրուի բացարձակ մեծամասնութեամբ, այսինքն առնուազն 294 քուէով:

Նոր վարչապետին գործը չափազանց դժուար է, որովհետեւ նախ պէտք է ապահովել կուսակցութեանց գործակցութիւնը, յետոյ դահլիճը կազմել վերջ՝ լուծել անհետաձգելի եւ էմոտական կարգ մը կնճիռներ, օրինակ՝ աշխատավարձերու յաւելում, դիներու ճշդում, արտադրութեանց յաւելում եւ բնակչութեան գնելու կարողութեան բարձրացում, հարցեր՝ որոնք կապուած են իրարու, այժմէական եւ կենսական՝ որովհետեւ անհրաժեշտ է բարելաւել աշխատաւորներու եւ սպառողներու կեանքի մակարդակը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ օրաթերթերը, երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ, Փարիզի թէ գաւառներու մէջ, պիտի հրատարակուին 4 էջ (նախապատերազմեան ձեւով) եւ իւրաքանչիւր թերթ պիտի ծախուի 4 ֆր.: Թուղթի խնայողութեան համար, թերթերը պիտի տպագրուին 12 առ հարիւր քիչ օրինակով:

ՀԱՑ ՄԸ, Ժաք Ներսէսեան («Ֆիկարօ» կը գրէ Նարսիսեան), 20 տարեկան, մահուան դատապարտուեցաւ Մարսիլիոյ մէջ, ամբաստանուած ըլլալով որ մտած է միլիոններու կազմակերպութեան մէջ:

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐԿԻԻ մահուան տասնամեակը ոճնուեցաւ բովանդակ Խորհ. Միութեան մէջ, առջի օր, Երեքշաբթի:

Թիլ-Ավիվէն կը հեռագրեն թէ 12 հրեայ ահաբեկիչներ, զէն ի ձեռին, կը մտնեն անգլիացի սպաներու ակումբը եւ վեց սպաներ կ'առնեն կը տանին անծանօթ վայր մը: Կ'ըսուի թէ «Իրկուն» կոչուած հրէական մարտական կազմակերպութեան գործն է այս՝ երկու հրեաներու մահապատիժին իրբեւ պատասխան:

ՀՌՈՄԷն կը հեռագրեն թէ վճռաբեկ Աւետնը, որ նիստ կը դիմաբերէր Մոնթէչիթորիոյ պալատին մէջ, պաշտօնապէս հռչակեց թէ Իտալիա հանրապետութիւն է այսուհետեւ: Այս յայտարարութիւնը հիմնուած էր Յունիս 2ի հանրաքուէին արդիւնքին քննութեանց վրայ,— արդարեւ 12.717.923 հոգի քուէարկած էին հանրապետութեան համար, իսկ 10.719.184 հոգի՝ միապետութեան համար: Ընդհատած քուէներուն թիւն է 1.498.136: Հանրապետութեան նախագահութեան համար՝ ոչ մէկ թեկնածու տակաւին: Նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Յունիս 26ին կամ 27ին: Ջախ հակումով թեկնածու մը նուազ հաւանականութիւն կը ներկայացնէ, կ'ըսեն թերթերը: Թերեւս ընտրուի Օրլեանս կամ Պոնոմի, որոնք կրնան խաղաղեցնել միապետական հոսանքներու դժգոհութիւնը: Խորհրդարանին մէջ, որ 556 աթոռ ունի, ընկերվարական, համայնավար եւ հանրապետական տարրերը միասնաբար կը գրաւեն 242 աթոռ, մինչ ժողովրդավար – քրիստոնեայ տարրերը՝ 278 աթոռ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ընկերվարական կուսակցութեան մէջին Ֆրանսայի թերթերէն մին ծանր յայտնութիւններ կը կատարէ Ֆրանսական վերջին երեսփոխանական ընտրութեանց մասին: Ա՛յսպէս, ահռելի ՏԻՐՈՒՆԻ.— Յաւով կը տեղեկանանք ընկեր Համայեակ Ուզունեանի մահը, որ տեղի ունեցած է Փարիզի Սէնթ Անթուան հիւանդանոցին մէջ, երկար եւ տառապագին հիւանդութենէ մը վերջ:

Ողացեալ ընկերը ծնած էր Զմչկածագ, 1882ին: Երկար տարիներ ապրած է Ամերիկայի մէջ, մասնակցելով Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործունէութեան, իրրեւ հաւատաւոր ընկեր մը: Եղած է կեդր. կոմիտէի անդամ: 19—20ին կ'անցնի Կիլիկիա, յետոյ Պէյրութ, ուրկէ Ֆրանսա: Վերջին տարիները կ'ապրէր Ալֆորվիլ, Փարիզի մէկ արուարձանը: Թէ Ամերիկայի եւ թէ Ֆրանսայի մէջ, մասնակցած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան Շրջանային ժողովներուն: Օժտուած էր խօսելու եւ վիճելու կարողութեամբ եւ լաւ կը ճանչնար իր կուսակցութեան գաղափարաբանութիւնը:

Մեռնելէ առաջ այսպէս գրած է իրրեւ կտակ. «Ո՛չ մահազդ, ո՛չ ծաղկեպսակ, ո՛չ սուգ, ո՛չ սգաւոր, եռագոյն դրօշակ մը 1918 Մայիս 28 մասկադրութեամբ»:

Կը թողու մանչ զաւակ մը եւ երկու աղջիկներ: Մեր ցաւակցութիւնները՝ եղբօրը դերասան ընկեր Ց. Ուզունեանի, Ցովհ. Ուզունեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ – ԻԹԱԼԻ ՊԱՑՔԱՐԸ

Անցեալ կիրակի Ալֆորվիլի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ հայկական ֆութպոլի կարեւոր մըցում մը, Իթալիի եւ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն մէջեւ: Կ'ըսուէր թէ Ալֆորվիլ վստահաբար պիտի չհաղթուի, որովհետեւ ամէնէն հին խումբն էր եւ մանաւանդ որ իրենց դաշտին վրայ կ'ըլլար մրցումը: Այս պատճառով ներկայ բազմութեան մէջ զրամական զրաւներ բռնուած էին, 2ով 1ի դէմ:

Մրցումը սկսած վայրկեանէն Ալֆորվիլի գերազանցութիւնը կը հաստատուէր, եւ երկրորդ վայրկեանին ան կը յաջողէր կոլ մը ընել, Իթալիի բեկրպահին ձեռքն անցած դնդակը սահելով իյնալուն հետեւանքով: Բայց Իթալի կրցաւ ինքզինքը հաւաքել եւ առաջին մի-թաւիմ ամբողջովին տիրապետեց: Բ. մի-թաւը Իթալիի խումբը նոյնպէս տաք չարունակեց եւ Տիգրան Քիւլիւեան յաջողեցաւ իրարու հետէ երկու կոլ անցընել Ալֆորվիլի դէմ: Այս մի-թաւը չվերջացած Ալֆորվիլ կը յաջողէր ֆօրվէրի մը վրայ հաւասարիլ Իթալիի:

Երկու խումբերը, արդիւնք մը ձեռք բերելու միտքով խաղը երկարաձգեցին կէս ժամուան համար, բայց երրորդ դնդակը պայթած ըլլալով, մրցումը դադրեցուցին, այն պահուն երբ Իթալիի խումբը որոշ գերազանցութիւն ցոյց կուտար եւ Ալֆորվիլ կը սպիտակէր պաշտպանողականի վրայ մնալ ուզը հոգիով:

Ալֆորվիլ չատ յուսախաբ եղաւ որովհետեւ մեծ ինքնավստահութեամբ դաշտ եկած էր հայկական լաւագոյն խումբը նկատելով ինքզինքը: Բայց Իթալիի տղաքը ցոյց տուին թէ հաշուով եւ կամքով խաղացող խումբ մը միշտ կրնայ յաջողութիւններ ունենալ: Եթէ Իթալիի խումբը կօլի տեսակէտով առաւելութիւն մը չունեցաւ, դէթ իրր խաղարկութիւն գերազանց էր իր հակառակորդէն: Ալֆորվիլի տղաքը դնդախաղի օրէնքներէն դուրս կ'ելլէին իրենց բուռն չարժումներով: Կը յանձնարարենք իրենց հետեւիլ Հ. Մ. Ը. Մ. ամսաթերթին մէջ հրատարակուած յօդուածներուն:

Կը յուսանք որ եթէ ուրիշ անգամ այս երկու խումբերը իրարու դէմ ելլեն, պահեստի 10 դնդակ բերեն միասին:

Տ.

Հ. Կ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լիլլայի մասնաճիւղին պիկնէճօնը Յունիս 23ին, կիրակի օր ժամը 3ին, 130 rue Noisy le Sec: métro Porte des Lilas:

դրութեանց նախարար Մարսէլ Փօլ, յաջողցնելու համար իր ընտրութիւնը, հեծելանիւի անիւներ դնելու տոմսեր բաշխած է ընտրական չրջանակին մէջ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻՆ կը հեռագրեն թէ Ապահովութեան Խորհուրդը, իր վերջին նիստին մէջ, նկատի առաւ Ֆրանքոյի հարցը: Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները ներկայացուցին բանաձեւ մը, այն իմաստով թէ հարցը պէտք է ղրկել Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան յառաջիկայ նստաշրջանին, որ պիտի գումարուի Սեպտեմբերին: Խորհ. Միութեան ներկայացուցիչը, Կրոմիքօ, վեթօ դրաւ այս բանաձեւին վրայ, պարզապէս ցոյց տալու համար թէ Ռուսիա կ'ուզէ օգտագործել վեթոյի իրաւունքը, որու դէմ պայքար մը բացուած է Ամերիկայի մէջ: Այս կացութեան առջեւ, հարցը դարձեալ պիտի քննուի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ, յառաջիկայ երկուշաբթի, գտնելու համար նոր բանաձեւ մը:

Զինուի դաշտի մթերանոցներ գտնուեցան Տրոմ նահանգին մէջ, Մոնսկիւր սիւր Լօզոն, ինչպէս եւ Քոթ տ'Օրի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղերուն, կայնիս 22ին, ժամը 9ին մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ: Մուտք 100 ֆրանք: Տոմսերը ապահովել Հր. Սամուէլ եւ Բալուեան դերասաններէն:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի վարչ. ժողովը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ողբ. Պօղոս Նուպարի պաշտօնական հոգեհանդստեան պաշտօնը տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին Յունիս 22ին, չարաթ օր ժամը 10.45ին: Աբարոդութենէն եւս փափաքող պաշտօնական մարմինները եւ աղգայիններ ուխտի պիտի երթան ողբացեալ թաղերարին չիրիմին, Փէր Լաչէզի գերեզմանատունը: Սիրով կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարակութիւնը:

ԼԻՈՆԻ Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտասի ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն 21 Յունիս, Գրադարանի սրահը (137, rue Paul - Bert): Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Հ. Դ. ԱՐՇԻԻ ԷՆԹԱԿոմիտէի Ակումբին բացումը այս ուրբաթ երեկոյ, 21 Յունիս, ժամը 8.30ին, դինեսեղանով մը: Կը հրաւիրուին Բաշանի երկու խումբերուն բոլոր ընկերները:

ՕՐ. ՄԵԼԻՆԷ ՍԻԼՎԷԹ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանդստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, 23 Յունիս, Ալֆորվիլի Ս. Պետրոս եկեղեցին, պատարագէն վերջ ժամը 11ին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող – ները:

ՍԱՐՏԻԵՆ Պ. Բիւզանդ 200 ֆրանք կը նուիրէ Ց. Կ. Խաչի միջոցով Յունաստանի կարօտեալներուն: Սատանալ «Ցառաջ»էն:

«ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՆԴՈՒԹԵԱՆ» ՇԱՐԱՆԿԱՐԸ

Կը ներկայացուի այսօր Հինգշաբթի, ժամը 8.30ին, 5 Ave. de Paris, Վէնսէն: Մէթրօ՝ Շաթօ տը Վէնսէն:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Ս. Զօպանեանի դրական դասախօսութիւնը, չարաթ, 22 Յունիս, ժամը 5ին, Բարեգործականի Մատենադարանը: Նիւթը՝ «Մկրտիչ Աճէմեան բանաստեղծը»:

ՄԱՐՍԻԼԻԻ մէջ կը բեմադրուի Ս. Շահէնի ԶԻՑԹՈՒՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (Թատերախումբին կողմէ, 22 Յունիս, Շաբաթ գիշեր, Գաղա տ'Իթալիայի սրահը:

ՄԱՐՍԻԼԻԻ Քղխի Հայր. Միութեան ընտանեկան դիւղաղնացութիւնը կիրակի, 23 Յունիս, Պ. Կըրճիկեանի ագարակը, Լապարաս, Պուլվար Տիւրի, Վիլլա Արարատ: Ճաշը միասին բերել:

ՄԵԾԱՓԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալգասեան քամպակեղէններու, պօնեթքրիի մեծամասնակ վաճառում: Ապսպրաճիմները կ'ընդունուին Ճամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն 6-54:

ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՔՕՄԱՆԵՑԵԱՆ

71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

MANUFACTURE de VÊTEMENTS

Hommes et Jeunes - Gens

Ets. BOYADJIAN

6, RUE MULET, LYON

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՊԷՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ

Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝

ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻՆ

Դուռ էֆ որ պիտի շահիք

3 Villa Monceau, Paris 17, հեռաձայն Wag. 13-95

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 ·
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Vendredi 21 JUIN 1946 Ուրբաթ 21 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4730–նոր շրջան թիւ 369 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

Հայաստանի Հանրապետութեան 28րդ տարեդարձը

Հայաստանի Հանրապետութիւնը միայն երկուքուկէս տարուան կեանք ունեցաւ. բայց չը չքացաւ իսպառ, այլ միայն իր վարչաձեւը փոխեց եւ ապրեցաւ ու կը բարգաւաճի մինչեւ այսօր ալ, թէեւ Սորհրդային Հայաստան անուան տակ: Ճիշդ է, թէ համայնավարներու ճնշման տակ Հայերու մէկ մասը չ'ուզեր ճանչնալ Մայիս 28-ը իբր նորագոյն Հայաստանի հիմնադրութեան օր եւ կը չարժի այնպէս, որ կարծես թէ Սորհրդային Հայաստանն էր որ սկսաւ հայ ազգային պետութեան կեանքը. բայց ոչ ոք կրնայ ջնջել Հայոց պատմութեան մէջէն այն հրաշալիփաստը, որ Սորհրդային Հայաստանէն առաջ ամբողջ երկու եւկէս տարի գոյութիւն ունեցաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը իր բանակով, իր վարչական մեքենայով, իր դատարաններով, իր դպրոցներով եւ համալսարանով, եւ իր միապաղաղ հայկական հոգ բնակչութեամբ: Աւելին. ոչ ոք կրնայ ջնջել պատմական այն փաստը, որ առանց Հայաստանի Հանրապետութեան Սորհրդային Հայաստան մը պիտի չկրնար ստեղծուիլ այն պարզ պատճառով, որ ասոր համար ոչ միայն արդէն պատրաստ ազգային պետութեան մը կորիզը պիտի չըլլար, այլեւ պիտի չըլլար հայկական հոգ զանգուած մը՝ ազգային պետութեան մը հիմը կազմելու համար:

Արդարեւ, առանց Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ եղած կամ անոր ստեղծման համար մղուած հերոսական կռիւներուն, Կովկասի հայութիւնն ալ, ապահովաբար, պիտի ենթարկուէր նոյն ողբերգական բախտին, որուն ենթարկուեցաւ Թրքահայութիւնը: Այնպէս որ, ամենայն իրաւամբ այսօրուան Սորհրդային Հայաստանը կըրնանայ նկատել Հայաստանի Հանրապետութեան շարունակութիւնը՝ միայն տարբեր իշխանութիւններ տակ:

Ամէն Հայ կը հասկնայ, որ այսօր մասնաւոր պատճառներ ալ ունինք տօնելու Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը, որովհետեւ ամէն Հայ դիտէ, թէ ազգային չարք մը պահանջներ, որոնց համար մենք պայքարեցանք Հայաստանի Հանրապետութեան անկումի առեն, այսօր իրագործուած են կամ իրականանալու վրայ են Սորհրդային Հայաստանի մէջ:

Այսպէս, օրինակ, Սորհրդային իշխանութիւնը, որ ասկէ մօտ 25 տարի առաջ օգնեց Թուրքերուն Հայաստանի Հանրապետութենէն յափշտակելու Կարսը, Արտահանը եւ Իգդիրը, այսօր կ'աշխատի Հայերուն օգնել՝ եւ ստանալու համար հայկական այդ հինաւուրց հողերը:

Այսպէս, օրինակ, Սորհրդային իշխանութիւնը, որ ասկէ մօտ 25 տարի առաջ, Հայաստան մտաւ Հայոց ազգային մշակոյթը ոչնչացնելու համար, որովհետեւ ան «բուրժուական» էր, ջնջելու համար Հայոց ազգային անցեալը, դրականութիւնն ու պատմական արժէքներն ու հաստատութիւնները, որովհետեւ անոնք «յետադիմական», «հակայեղափոխական» եւ «հակապրոլետարական» էին, այսօր զօրաւիգ կը հանդիսանայ հայ մշակոյթին, հայ դրականութեան եւ հայ պատմագիտութեան զարգացման, մինչեւ անգամ կը ջանայ վերակենդանացնել Հայոց հեռաւոր անցեալի դիւցազնական դէմքերը, իբր ազգային ներշնչման:

Այսպէս, օրինակ, Սորհրդային իշխանութիւնը, որ իր տիրապետութեան առաջին երկու տարիներուն սանձարձակօրէն անաստուածութիւն քարոզեց եւ որ եւ է միջոցի առջեւ կանգ չառաւ Հայոց ազգային հինաւուրց եկեղեցին ալ քանդելու, այսօր կ'աշխատի զօրացնել զայն, թէկուզ ծառայեցնելու համար զայն իր քաղաքական նպատակներուն:

Այսպէս, օրինակ, Սորհրդային իշխանութիւնը, որ Հայաստան մտնելէն ետքը բացարձակապէս ժխտեց Թրքահայ դատի գոյութիւնն իսկ եւ միշտ Թուրքին կողմը բռնեց ու անոր բարեկամութեան համար զոհեց հայկական իրաւունքները, այսօր դարձած է Թուրքին ամէնէն մեծ թշնամին եւ Հայաստանի համար կը պահանջէ Ուիլսընի դծած սահմանները:

Այսպէս, օրինակ, Սորհրդային իշխանութիւնը, որ ամբողջ 25 տարի մերժեց ըլլալ «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» եւ խորհրդոտներ ստեղծեց տարագիր Հայերու Հայաստան ներգաղթին դէմ, այսօր կ'ուզէ ըլլալ «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» եւ արտասահմանի բոլոր Հայերուն

Ներգաղթի ճամբով...

ՊԷՅՐՈՒԹ, (2 Յունիս).— Ահա Յունիսը: Անպայմանօրէն պէտք է առաջին կարաւանը ճամբայ ելլէ: Այդպէս էր որ հրապարակաւ Հայաստանի ներգաղթի լիազօր պատուիրակ Հ. Գառնիկ Նազարեան, կրան թէաթրի մէջ սարքուած հրապարակային հաւաքոյթին, պաշտօնապէս կը յայտարարէր Հայաստանի կառավարութեան անունով: Թէ յառաջիկայ Յունիսին արդէն իսկ առաջին կարաւանը ճամբայ կ'ելլէ: Անսահման էր ժողովուրդին խանդավառութիւնը, այն բացարձակ պիտակութեամբ թէ տարիներու եւ դարեր դաղթականական կեանքը վերջ պիտի գտնէ, ու վերջապէս պիտի կարողանայ Հայրենի սրբազան հողը...:

Եւ այս հաւատամքով է որ բազմութիւնները արձանագրուեցան:

Ներգա՛ղթ: Ի՞նչ հրապուրանք առաջին օրէ – րուն: Շատեր արդէն իսկ օրեր առաջ պատրաս – տուեցան, քանի ինքնավստահութիւնը ունէին թէ իրենք արժանի էին առաջին իսկ կարաւանով մեկնելու, իբրեւ աշխատաւոր դասակարգ, ընչա – զուրկ, ու անպործ: Ու կարելի էր հանդիպիլ շա – տերուն, որոնք պոչ կը բռնէին ներգաղթի արձանագրութեան դրասենեակներուն առջեւ, խնդրե – լու, պաղատելու որ օր մը առաջ, հնարաւորու – թիւն տրուի իրենց կարողանալ մեկնելու Հայ – րենիք:

Ընտանիքներէն ներս, հաւաքոյթներու մէջ, ու ամէն տեղ, լոկ օրուան հարցը ներգաղթն էր, ու կարելի էր մանել հայկական հիւղաւաններէն ներս, լսել բազմութիւնները թէ տարիներու իրենց երազին իրականացումով, գտած են իրենց երջանկութիւնը, եւ ահա խրախճանքներ, կեր ու խում, ու ինչու չէ, մինչեւ իսկ գացողներու եւ մնացողներու միջեւ հրաժեշտի սեղաններ...:

Սակայն այսօր, արդէն իսկ բազմութիւնները յուսախաբութեան առաջին ճամբուն վրայ կը դըտնուին: Ոչ մէկ ընտանիք հրաւէր ստացած է մեկնելու առաջին կարաւանով: Կը խօսուի քանի մը հարիւր պատանիներու մասին միայն, 14էն մինչեւ 18 տարեկան, իրբեւ դպրոցականներու, որոնք պիտի չարունակեն իրենց ուսումը արհեստից վար – ժարաններու մէջ: Այլ պատմութիւն:

Շատ են թիւը անոնց, որոնք կը մերժեն իրենց զաւակները առանձինն ուղարկելու, այն արդար պատճառաբանութեամբ թէ իրենք պատրաստ են մեկնելու ամբողջ ընտանեօք, եւ այսպիսիներ են – թակայ են մերժումի: Կանուխ է անշուշտ ո եւ է հետեւութիւն հանելու, սակայն քիչ են անոնք, որ

(խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ի՞նչպէս ընտրուեցաւ Պիտօ:

Կուտանք կարդ մը մանրամասնութիւններ Սահմանադիր Ի. ժողովի առաջին նիստին մասին, ուր 545է վրայ 384 ձայնով ժորժ Պիտոյի յանձ – նուեցաւ դահլիճը կազմելու պաշտօնը:

Վէնսան Օրիոլի բացման ճառէն վերջ, որ ընդհ. գնահատութեան արժանացաւ, երբ յայտարարուեցաւ թէ վարչապետութեան միակ թեկնածու կը մնայ ժորժ Պիտօ, խօսք առաւ Լուիս Թէո, եւ ըսաւ թէ իր կուսակցութիւնը դէմ չէ Պիտոյի ընտրութեան, բայց պիտի սպասէ որ վարչապետը կազմէ իր դահլիճը, ներկայացնէ իր քաղաքական ծրագիրը եւ ուղեգիծը, որպէսզի արմատականները ճշդեն իրենց դիրքը հանդիպ նոր կառավարութեան:

Խօսք առաւ նաեւ Տիւքլօ եւ քննադատեց ա – նոնք որ պատճառ դարձան Սահմանադիր Ա. Ժողովի աշխատանքին ձախողման: Համայնավար կուսակցութիւնը, ըսաւ, պատրաստ է որոշ զի – ջումներ ընելու, որպէսզի Ֆրանսա չուտով դուրս ելլէ ամբամեայ կառավարութիւնով մը քալելու պարտադրութենէն: Բայց եւ այնպէս համայնավարները միշտ կապուած պիտի մնան աշխարհական սկզբունքներու, տնտեսական եւ ընկերային իրաւունքներու: Գալով հանրապետութեան նախագահին իրաւունքներուն, համայնավարները չեն կրնար հանդուրժել որ պաճուճապատանք մը ըլլայ, ոչ ալ բացարձակ ազատակալ մը:

— Հապա Սուալի՞նը, պոռաց աջակողմեան եբեսփոխան մը:

Տիւքլօ յետոյ դիտել տուաւ որ Ֆաշական չարժումը կը վերակազմուի երկրին մէջ, եւ իրրեւ ապացոյց՝ պատմեց յարձակումը, որ Յունիս 18ի դիշերը կատարուեցաւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին վրայ:

— Ռուսվարներու գործ է այդ, պոռացին աջակողմեան նստարաններէն:

Տիւքլօ յայտնեց թէ իր կուսակցութիւնը ցանկալի կը գտնէր որ իշխանութեան գլուխ մնար օրուան կառավարութիւնը, բայց աջակողմեան տարբերը մերժեցին՝ առարկելով թէ ատիկա պիտի նշանակէր դէմ չարժիլ հանրաքուէին արդիւնքին: Պատկերը տարբեր պիտի ըլլար անշուշտ, եթէ ընկերվարականները միանային, թէեւ «ուշ կամ կանուխ ընկերվարական եւ համայնավար պիտի կազմեն մէկ կուսակցութիւն»: Ներկայ պայմաններուն մէջ, վերջացուց Տիւքլօ, համայնավար կուսակցութիւնը եթէ թեկնածու չի ներկայացներ ընդդէմ Դիմադրական ճակատի նախագահին, չի կրնար քուէ տալ նաեւ անոր՝ Պիտոյի, որուն անձը չէ որ խնդրոյ առարկայ է այստեղ:

Խօսք առաւ Տէվոէօ եւ յայտարարեց թէ ընկերվարականները քուէ պիտի տան Պիտոյի, սպասելով որ կազմէ իր դահլիճը եւ ներկայացնէ իր ծրագիրը,— առկէ վերջ միայն ընկերվարականները պիտի ճշդեն իրենց դիրքը:

Ռամատոնի եւս յայտարարեց թէ Ազատութեան հանրապետական կուսակցութիւնը իր քուէն կուտայ Պիտոյի, սպասելով որ կազմէ դահլիճը եւ ներկայացնէ իր ծրագիրը:

Ուրիմն բուն վիճաբանութիւնները, քննադատութիւնները եւ պայքարները պիտի սկսին այն տեսն՝ երբ Պիտօ, կազմելով իր կառավարութիւնը, Սահմանադիր ժողովին ներկայացնէ իր քաղաքական ծրագիրը:

Այս յայտարարութիւններէն վերջ սկսաւ ընտրութիւնը: Պիտօ քացակայ էր: Ներկաներու թիւն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

յանձնառու պիտի ըլլային իրենց զաւակները առանձին ուղարկելու:

Ու տակաւին հակադաշնակցական «յառաջդիմական» կոչուած մամուլը կը չարունակէ իր հայհոյալից վերաբերմունքը, կարծես թէ Հայաստանը իրենց անձնական խանութը ըլլար: Ու կը սակարկեն անվերջ...: Փողոցային գռեհկութիւններու վարժ այս պարոնները չեն քաշուիր հրապարակով ըսելու թէ իրենցմէ դուրս տարբեր մտածողութիւն ունեցողները Թրքական գործակալներ են...:

Շուտով մոռցան թէ իրենք տասնեակ տարիներու սեւ անցեալ մը ունին իրենց ետեւ, մոռցան թէ Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու իրենց ճամբուն վրայ օգտագործեցին բոլոր օտար ուժերը, եւ այսօր իսկ յանդգնութիւնը կ'ունենան սպառնալիքներ տեղացնելու, թէ Ֆրանսական եւ անգլիական զինուորական վերջին ուժերը երբ հեռանան Լիբանանէն, ու կատարեալ անկախութեան մէջ մտնէ այս երկիրը, ի՞նչ ճակատագիր պիտի ունենան Դաշնակցականները...: Այո, պարոններ, եթէ կայ մէկը որ այդ ուղղութեամբ պէտք է մտածէ, այդ դուք էք, քանի որ այս երկիրներուն մէջ տարիներով օտար գործակալներու տիրուր դերը խաղացիք, ու տակաւին կը չարունակէք, չատ անգամ վտանգելով մինչեւ իսկ մեր Ֆիզիքական գոյութիւնը:

Արաբական երկիրները անկախութեան իրենց զարթօնքին մէջ, չնորհակալութեամբ կը յիշատակեն իրենց հայ եղբայրները, ու միշտ ղպատութեան հրաւէր կը կարդան խռովարար տարրերուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտը

(Ականատեսի մը յուշերը)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Անմիջապէս, ձախ կողմի բլուրն ի վեր մա – գլցելով, պահուըտեցանք ծառերուն տակ, դէզ մը թուփերու ետին: Ո՛չ մէկ ընելիք չունէինք վտանգը ամէն տեղ էր ու վառօդ կը հոտէր չորս դին: Մեր ճակատագիրը բախտին ձգելով՝ ապա – հինեցանք նախախնամութեան: Մօտաւորապէս ժամը մէկի տեսնուեր էր: Փախուստի ոչ մէկ ճար: Հարկ էր սպասել մինչեւ մայրամուտ: Ամբողջ եօթը ժամ անընդհատ կրակ տեղաց, կարծես եր – կինքէն կարկուտ կը թափէր: Մեր գլխուն ծառե – րուն ճիւղերը կապարներու տեղատարափին տակ ջարդ ու փշուր եղան, յաճախ ալ կապարները աջէն ու ձախէն սուլելով կ'անցնէին կամ գետիններուն վրայ փոսիկներ կը չինէին:

Սոսկալի ու մահ սփռող ճակատամարտ մը վերջ, երիկուն եղաւ. արեւին նուաղուն ցոլքերուն հետ զէնքերու խլացուցիչ ձայներն ալ լռեցին: Սպասեցինք բոլորովին մթնելուն եւ երբ այլեւս ձայն կամ չշուռկ չէր լսուեր մեր շուրջը, ես, հայրս եւ Մարտիրոս աղան ճամբայ ելանք: Պէտք էր ան – պատճառ հեռանալ կրակի այդ շրջանէն՝ յաջորդ օրը աւելի ապահովտեղ մը դտնուելու համար: Ուս – ապի, հարկ էր նոր ճամբան իջնելով, անցնիլ գետը ու մտցնելով բլուրներն ի վեր երթալ կէսէլօօն յոյն գիւղը: Հաղիւ ճամբայ ելեր եւ հասեր էինք ճամբուն հարեւան իջեւանին մօտ, տեսանք որ հե – ռուէն, լուսնի լոյսին տակ, քանի մը հոգիներ դէպի մեր կողմը կուգային:

Մենք ծառերուն կողքն ի վար կը քալէինք, երբ յանկարծ Մարտիրոս աղան չուզելով այլեւս մեզի հետ շարունակել ճամբան, ծունկի գալով վիթխարի քարի մը տակ, հոն նստած մնաց: Եր – կու անգամ փորձեցի իր թեւէն քաշելով ապրին բերել, բայց անդրդուելի մնաց: Միւս կողմէ, կը տեսնէինք որ դիմացի անծանօթները գրեթէ մեզի մօտեցեր էին: Կամաց մը, Մարտիրոս աղան իր վիճակին ձգելով, հեռացայ հայրիկիս հետ, ծա – ռերուն մէջ կորսուելով պահ մը: Մօտաւորապէս կէս ժամ անցած էր, ես կամաց մը վերադարձայ Մարտիրոս աղան փնտռելու, չկա՛ր: Դարձդարձիկ ճամբաներէ անցնելէ վերջ, այս անգամ ես ու հայրիկս միայն, առանց աղմուկի եւ չատ դու – չութեամբ անցնելով դեպը, հասանք գիւղին պար – տէզներուն վրայ, որոնց կողքին կը տարածուէին խոշոր բարտիի անտառներ: Մենք մեզ քիչ մը ա – պահով զգալէ վերջ, բլուրին վրայ նստանք հանգ – չելու, սպասելով միանգամայն՝ Մարտիրոս աղա – յին: Կը կարծէինք որ եթէ վտանգէ զերծ մնացած էր, թերեւս զար մեզ փնտռէր···: Աւա՛զ, երբ մենք մտատանջ րոպէներ կ'ապրէինք իր մասին եւ մէկ վայրկեանէն միւսը ղինք տեսնելու յոյսն ու – նէինք, դիշերուան այդ մեռելային լռութեան մէջ, հրացանի երեք պայթիւններ մեզ անակնկալի կը բերէին: Ի՞նչ էր պատահած: Երկու չարաթ վերջ միայն, Ցոյներու վկայութեամբ տեղեկացանք, որ Մարտիրոս աղան, անզուէմ Թուրքին դնդակին զոհ դացած էր: Ա՜հ Մարտիրոս աղա, կը յիշեմ տա – կաւին, մեր այդ դժբախտ օրերուն մէկ քանի մր անգամ ճակտիս դրոշմած ջերմ համբոյրներդ,— «Գոնէ քեզմով դաւիթս կարօտը առնեմ»: Եւ հակա – ռակ յոյսերուդ,անգամ մը եւս մէկ հատիկ զաւակդ տեսնելու բախտը չունեցար: Ան ալ, ո՞վ դիտէ, գուցէ քեզի պէս, դժբախտ օր մը մահացաւ նոյն դահիճին սուրին պակ:

Այլեւս բոլորովին յուսահատուր, քարայրի մր մէջ քաշուեցանք դիշերելու համար: Յաջորդ առ – աւու կանուխ, ամենամօտիկ գիւղացիին դուռը զարնելով քիչ մր ուտելիք ուզեցինք: Ցոյն տան – տէրը մեզ հիւրասիրեց քանի մր վայրկեանի հա – մար եւ պատուիրեց չուտով հեռանալ մեր նոր ա – պաստանը: Ինքն ալ իր կարգին կը վախնար: Իրի – կունը ուշ ատեն կրկին իրեն երթալու խոստումով վերադարձանք մեր քարաւանը···! Մեր տեղը ծածկուած էր խիտ մացառներով եւ ոչ չատ հեռու դիւղէն, այն անտառին սկզբնաւորութեան, որ Թամզարա տանող ճամբուն երկայնքի ի վար կը տարածուէր: Ցուլիսի առաջին օրերն էին, արեւը սկսաւ իր ճառագայթները սփռել, զարդարելով բնութեան այլազան գեղեցկութեանց համայնա – պատկերը: Ցայտնի էր, որ օրը չատ կիզիչ պիտի ըլլար: Թէեւ խիտ մատղաշ, բայց միւս կողմէ կը մատնէինք այդ օրուան մեր ընելիքի մասին: Ցանկարծ, պարտէզներու ցանկապատին եռեւէն նչմարեցինք մարդ մը, որ մեր կողմը կը քալէր: Հեռուէն դուշակեցի որ մեզ հիւրասիրող Ցոյնն էր: Քիչ վերջ մեր քովն էր արդէն: Ցատկապէս ե – կեր էր մեզի խմացնելու, թէ նոյն առաւօտուն Թամզարայէն բաւական թիւով թուրք դինուորներ եկեր էին եւ գիւղը պիտի մնային: Յորհուրդ տուաւ այդ օրը քարայրէն բնաւ դուրս չելլել եւ ի հարկին, իրիկունը ինք մեզի ուտելիք պիտի բե – րէր, փոխանակ մենք իր տունը երթալու: Հայրի – կիս ոսկի ժամացոյցը իրեն ժառանգ ինկած էր, ինչո՞ւ այդքան մը բարեացակամ չըլլար··· Միայն թէ քանի՞ օր պիտի տեւէր ժամացոյցին փոխար – ժէքին հատուցումը: Եւ յետոյ, կարելի՞ էր իրեն վստահիլ: Հապա եթէ մեզ մատնելու ըլլար, չէ՞ որ նախընթացի մը փորձառութիւներ ունէինք եւ տա – կաւին չատ թարմ էր, սկիզբի օրերուն, ուրիչ Ցոյնի մը մատնութեան յիշատակը··· Կամ պէտք էր հեռանալ անմիջապէս՝ մեր հետքը կորսնցնելու համար եւ կամ ամէն վտանգ աչք առնելով, պէտք էր մնայինք հոն:

Երկընտրանքի այս խորհրդածութիւններուն մէջ խորասուզուած, ահա դարձեալ լեռներն սկսա – ան արձագանգն ըլլալ, հրթիռներու եռին պայ – թող հրացէններու ձայներուն: Ուրեմն, տակաւին կռիւը նոյն սաստկութեամբ կը չարունակուէր: Եւ այսպէս, ամբողջ օրը, մինչեւ իրիկնամուտ, եր – կինք ու՝ երկիր զոռացին ու թնդացին: Արդէն ա – րեւը չատոնց հրաժեշտ առեր էր եւ մութը կա – մաց – կամաց հորիզոններէն վար կը սողար: Ցոյ – նը ըստ իր խոստումին, ժամանակին եկաւ մեզ դտաւ, իր հետ բերելով նաեւ ուտելիք: Կացու – թեան մասին տեղեկութիւններ ուզեցինք: «Անա – պատ կ'ելնես», պատասխանեց մեզի: Եւ սկսաւ Հայերու քաղաքրդութեանց մասին խօսիլ, չեչ – տելով միանգամայն, թէ՝ Թուրքերուն տուած զո – հերը այնքան անհամար են, որ օրերէ ի վեր կը թաղենք եւ չի լմննար···: Դիշերը անցուցինք մեր թաքստոցին մէջ: Հայրիկս չատ մտածկոտ կ'երե – ւէր եւ այդ վիճակը ղիս ալ կը տանջէր:

Յաջորդ օր, արեւաբացին, քարայրէն դուրս ելանք եւ մտադրեր էինք բոլորովին ուրիչ ուղ – ղութեամբ հեռանալ: Քանի մը քայլ առնելէ վերջ, հեռուէն Թուրք դինուորներ տեսանք որ մեր թի – կունքէն կը քալէին: Առանց վայրկեան մը կորսնց – ընելու,մեր ձախին գտնուած արահետին մէջ մըտ – նելով, կայծակի արագութեամբ կորսուեցանք մա – գառներուն մէջ: Բնազդաբար կը զգայինք թէ օրը յդի էր վտանգի սպառնալիքներով, եւ մանաւանդ, վերջ ի վերջոյ հաստատեցինք թէ՝ Թրքական բա – նակին էր, որ առտուն կանուխ կեդրոնական դիրքեր կը բռնէր, անշուշտ քիչ վերջ տեղի ունենալիք կռիւներուն համար: Արդարեւ, չատ չանցած մենք մեզ չրջապատուած զգացինք բազմաթիւ Թուրք դինուորներով:

Կարելի է ըսել, թէ վճռական ու նախորդնե – րուն պէս սոսկալի ճակատամարտը այդ օրը տեղի ունեցաւ: Թուրք դինուորական ոյժերը անդադար չարժման մէջ էին: Մեր թաքստոցին մէջէն սար – սափով կը տեսնէինք այդ ոստումները դիրքէ դիրք, տեղէ տեղ: Ցաճախ մեր առջեւէն կ'անցնէ – ին, առանց մեզ տեսնելու, թէեւ մենք դիրենք կըր – նայինք տեսնել: Հայ մարտիկները այդ բազմապա – տիկ խումբերուն մէջ, մէկ մէկ հերոս դարձած, անվեհեր կը կռուէին եւ իրարու հրամաններ կ'ար – ձակէին կամ ուղղութիւն կուտային:

Մարդկային մտքին համար անըմբռնելի պիտի թուին այսքան դերմարդկային չանդգնութիւնն ու քաջասրտութիւնը: Մինչեւ իրիկուն տեւեց այս ա – հեղ ու անհաւասար գինապայքարը, որու մէջ հայ քաջամարտիկները վհատութեան կամ ընկրկումի ամենադոյզն նչանն իսկ ցոյց չտուին:

Ուրեմն, Բերդը Թողելէ վերջ, Հայերը տասը օրուան չափ չարունակեցին այս անհաւասար հե – րոսամարտը, ուրկէ վերջ մենք անյայտացանք լեռներու մէջ, բոլորովին ուրիչ ուղղութեամբ, ապրելով դարձեալ տարբեր եղերական կեանք մը, մինչեւ որ մատնուեցանք Ցոյներու կողմէ, ձեր – բակալուեցանք եւ Շ. Գարահիսար փոխադրուե – ցանք: Ցետոյ հայրիկս բաժնեցին ինձմէ եւ ուրիշ երկու հայրենակիցներու հետ Անդրէաս դիւղաքա – ղաքը տանելով, կտտամահ սպաննեցին:

Անմահ Թող մնայ Շ. Գարահիսարի Հերոսա – մարտին յիշատակը, դարուց ի դարս:

ՄԿՐՏԻՉ ԳԱՋԱՆՃԵԱՆ

Նոր Ֆրանսան եւ կիները

Ստորեւ կ'ամփոփենք Ձօրն Սլօէրմպի մէկ յօդ – ուածը Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւնէն, ուր յօդուա – ծագիրը ցոյց կուտայ թէ ֆրանսացի կիները իրենց բաղաքական սեփական տեսակէտը ունին եւ ի – րենց ֆունէն կուտան երիտասարդ դիմադրական կազմակերպութիւններու:

«Ֆրանսական նոր Սահմանադիր Ժողովը իր նախկիններէն կը տարբերի երեք յատկանչական կողմերով:— Նախ մեծ թիւով երիտասարդ պատ – գամաւորներ ունի, երկրորդ, ունի մեծ թիւով պատգամաւորներ, որոնք նոր են քաղաքական աս – պարէզին մէջ, երրորդ մեծ թիւով կիներ կան հոն:

Քանի կիները քուէարկելու իրաւունք ստա – ցած են, կարծիքները կը տարբերին անոնց քուէ – արկութեան արդիւնքին մասին: Արդեօք այր մար – դոց քուէն պիտի կրկնապատկէ՞ն թէ առանձին ընտրական ոյժ մը պիտի կազմէին, անկախ այրե – րէն եւ բոլոր միւս կուսակցութիւններէն: Անցեալ Հոկտեմբերի ընտրութեան ատեն կիներու քուէար – կութեան հետեւանքները զիւրութեամբ մէկդեղ չեղան: Վայրկեան մը այնպէս թուեցաւ թէ այրե – րու քուէն կը կրնապատկէին, յետոյ կարծուեցաւ թէ չատ մը կիներ համայնավարներուն համար քուէարկած էին առանց նկատի առնելու իրենց ըն – տանիքին մէջ դտնուող այր մարդոց քուէարկու – թիւնը:

Բայց ներկայ Սահմանադիր Ժողովին Ժող. Հանրապետական Շարժումի քուէներու յաւելումը արդիւնք է Ֆրանսացի կիներու քուէին: Կիներու մեծամասնութիւնը քուէ չտուաւ Պիտոյի Ժողովր – պական Հանրապետականներուն թեկնածուներուն այլ տուաւ համայնավարներուն եւ ընկերվարա – կաններուն: Քիչ թիւով կիներ կրնան քուէարկած ըլլալ այն երկու խումբերուն որ կը յաւերժացնեն կամ կը վերակենդանացնեն Նախապատերազմեան ազատական հնադրոշմ աւանդութիւնները: Տրա – մաբանական է հետեւցնել, ուրեմն, թէ ֆրանսացի կիները կը պաշտպանեն քաղաքական դետնի վրայ նոր կուսակցութիւնները, իսկ ընկերային ու տըն – տեսական բարենորոգումներու մէջ կըպաշտպանեն այն երեք կուսակցութիւնները որ միացան կազ – մելու դաշնակցային կառավարութիւնը (Ձօր. ոը Կօլի եւ Ֆէլիքս Կուէնի):

Քանի աւելի կին պատգամաւորներու անճնա – ւորութիւնն ալ մեծ դեր խաղացած է ֆրանսայի կնոջ իր նոր քաղաքական իրաւունքները գործա – ծելուն մէջ: Անոնցմէ ոմանք համայնավար կամ ընկերվարական պատգամաւորներու կիներ են: Ուրիշներ, կամ դերմանական կեդրոնացման կա – յաններու մէջ մեռած մարդոց այրիներն են եւ կամ Դիմադրական ճակատի մէջ սպաննուածներու: Օ – րինակ Հելէն Փօլիցըը, նոր համայնավար պատգա – մաւոր մը, աղջիկն է համայնավար դիտնակա – նին, փրոֆէսէօր Փոլ Լանժըվէնի եւ կինը անոր փայլուն աշակերտին՝ ժաք Փոլիցըըի որ կեսթա – փոյին կողմէ չարչարուելով սպաննուեցաւ:

Կին պատգամաւորներուն մեծ մասը երիտա – սարդ է եւ դրաւիչ, բայց յատկանչական է որ բո – լորն ալ կը պատկանին Ժող. Հանրապետական Շարժումին, ընկերվարական եւ համայնավար կու – սակցութիւններուն: Կարծես թէ հին կուսակցու – թիւնները կ'անդիտանան Ֆրանսական քաղաքական նոր աղդակը:

Կիները քուէարկեցին նոր կուսակցութիւննե – րուն որովհետեւ անոնք մասնակցեցան դիմադրա – կան ճակատին: Ֆրանսական պատմութեան մէջ դիմադրութիւնը տուած է ականաւոր կին դիմադ – րութիւնը, ինչպէս Ժան տ'Արք, Ժան Հաշէթ, եւ Լուիզ Մի – չել, որովհետեւ նոր կուսակցութիւնները մեղք չէին այն դէպքերուն համար, որ պատասխանեցին այն դէպքերուն համար, որ պատրաստեցին պատերազմը եւ դրաւումը: Եւ վերջապէս Վիշիի կառավարութեան օրէնքները եւ դատաճանութիւներ Ֆրանսայի ժառանգական թշնամիին հետ անար – դանք մըն էր Ֆրանսայի կնոջ բնազդական հայրե – նասիրութեան դէմ: Ցատկանչական է որ գերմա – նական զրաւման ատեն այր մարդոց մէջ ամէն դա – նական զրաւման ատեն այր մարդոց մէջ ամէն դա – սակարգէ գործակցողներ եղան, սակայն չկայ ոչ մէկ մտաւորական կին, զրագէտ, դիտուն եւն. որ դործակցած ըլլայ:

Բնական է որ մեծ թիւով կիներ պիտի հաւաք – ուէին Ժող. Հանրապետական Շարժման շուրջ, որու գլխաւոր քաղաքական ներշնչումը հիմնուած է քրիստոնէական ժողովրդավարութեան վրայ: Ֆրանսայի մէջ կրօնքը միչտ աւելի հետեւորդներ ունեցած է կիներու քան թէ այրերու մէջ:

Ամբողջապաշտութիւնը չատ մը կիներու հա – մար կը նանախէ աւելի մեծ եւ ուժեղ դի – ւանակայութիւն մը, իսկ կիները ամէնէն աւելի աուժողներն են ատկէ: Անոնք են, որ ամէն օր ժամերով կը սպասեն խանութներուն առջեւ ի հա – չիւ ուտելիքի:

Այս աղդակներէն զատ նոր կուսակցութեան ամէնէն մեծ ուժը կը կայանայ իր երիտասարդու – թեան մէջ: Անոր առաջնորդները, Ժօրժ Պիտօ, Ֆրանսիսկ Կէ, եւ Մորիս Շուման կամ նոր են քա – ղաքական բեմին վրայ եւ կամ աղօտ դեր մը կա – տարեցին պատերազմէն առաջ:

Ժօրժ Պիտօ որ կրնայ Ֆէլիքս Կուէնի յաջորդ ըլլալ իբրեւ վարչապետ, թափիտւած էր Դիմա – դրական Ճակատին համայքին մէջ: Մորիս Շուման կրօնավոխ հրեայ մըն է որ մինչեւ ազատագրումը քահանայ եղած էր: Իսկ պատերազմի ընթացքին ան Կոլի խօսնակն էր Լոն – տոնի ձայնասփիւռի կայանէն: Քալութեան, պայքարի եւ հաւատքի իր պատգամը միլիոնաւոր մարդոց կողմէ կր լսուէր: Նոյնիսկ համայնավար մը ըսած է թէ Շուման պիտի տան իրենց քուէն, եթէ նոր Սահմանադիր Ժողովին թեկնածու ըլլայ:

Մնացեալ 153 պատգամաւորները, որ այս ե – րեք մարդոց քաղաքական դաւանանքը կը բաժնեն, մեծ մասամբ երիտասարդ են եւ անծանօթ, հետե – ւաբար աւելի անոնց դաղափարներն են որ նկատի առնուած են քան թէ անձնաւորութիւնը: Անոնց քաղաքական պատուանդաններ նուաղ խստապահանջ է քան թէ համայնավար եւ ընկերվարական մըր – ցորդներունը, որոնք կը բաժնեն իրենց հետ կիներ – ու քուէին մեծ մասը: Գլխաւոր բանը որ հատ – կապց է իրենց առելութիւնն է աջին թէ ձախին քաղաքական ծայրայեղութիւնները: Անոնք հակա – մարքսեան են եւ հակապահպանողական: Կր հաւա – տան թէ՛ անհատականութեան եւ թէ՛ ընկերային յառաջդիմութեան եւ այդ դրօշին տակ միլիոնա – ւոր Ֆրանսայի քուէարկուներ երկու սեռէն ալ կարծես թէ հաստարակաց դատ մր դտած են:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

Ոճիր մը, «եւ ազգ. ամօթ մը»

Ը՞Վ Է ԻՆՉՈ՞Ւ ՍՊԱՆՆԵՑ ՏՕՔԹ. ՆԷՇԻԹ ՆԱՃԻՆ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ծառայի)

Պէտք է իմացած ըլլաք «Անգարայի ոճիր»ի մը խօսքը՝ Պոլսոյ թուրք թէ հայ թերթերու հրատարակութիւններէն: Կը խորհիմ, սակայն, որ կարեւորութիւնները ունեցած չըլլաք այս առթիւ հրատարակուած խմբագրականներու թէ անհատական մեկնութեանց տակ փնտռել եւ գտնել այն ինչը՝ զոր «ամօթ» մը եւ «ազգ. ձայնակղութիւն» մը կ'որակեն «Թասվիր», «Վաթան», «Ճիւմհուրիէթ» եւ այլ թերթեր:

Այնքան բարդ ու մշուշոտ է ոճիրը, ու թերթերը այնքան այլազան մեկնութիւններ կուտան իննդրին, որ կանխահաս է ո եւ է բացարձակ եզրակացութիւն: Որոշ է, սակայն, որ ութ ամիս առաջ զործուած մարդասպանական արարքի մը տակ ազգային գայթակղութիւն մը կը ծածկուի:

1945ի ձմեռնամուտին, Անգարայի իր դարմանատան մէջ կը սպաննուի թուրք հանրածանօթ եւ երիտասարդ բժիշկ մը,— Տօքթ. Նէշէթ Նաճի: Ոճիրէն 24 ժամ վերջ, Ոստիկանութեան կը ներկայանայ Րէշիտ Մերճան անունով երիտասարդ մը, «խոստովանելու» թէ սպաննած է բժիշկը, «անհատական» պատճառներով: Դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ Անգարայի Ծանր Պատիժներու Ատեանին առջեւ, ու Րէշիտ Մերճան կը դատապարտուի:

Վճռաբեկը, սակայն, մշուշոտ մնացած կարգ մը կէտերու հիման վրայ, կը բեկէ վճիռը, ու, այս անգամ, կ'որոշէ որ դատավարութիւնը տեղի ունենայ Պոլուի մէջ, ու աւելի խորապէս հարցաքննուի Րէշիտ Մերճանի զործակից Հաշմէթ Օրպայ, զաւակը՝ թուրք սպայակոյտի նախագահ զօր. Ռեզիմ Օրպայի, որուն մեղսակցութիւնը՝ ոճրագործին, հաստատուած էր Անգարայի դատավարութեան ընթացքին, իրրեւ զէնք ճարող:

*Պոլուի դատավարութիւնը, որ կը չարունակուի 1—2 ամիսէ ի վեր, հիմնովին փոխած է հարցին դիմագիծը: — Ցարդ ստուգուած մանրամասնութիւններու համաձայն, ա) ոճրագործը Րէշիտ Մերճանը չէ, այլ՝ Հաշմէթ Օրպայը կամ «շատ կարեւոր անձնաւորութիւն մը» («Վաթան») եւ կամ «ուրուական մը» («Ճումհուրիէթ») ակնարկութիւն Զեկայի, Մ.) : բ) Անգարայի Ընդհ. դատախազ Ռէմալ Պորա, Դատարան, Կուսակալ, Ոստիկանութիւն, նախկին եւ այժմու պետ. պաշտօնատարներ եւ զօրավարներ՝ իրենց կարգին թերացած են իրենց պարտականութեան մէջ, ծածկելու համար ինքնութիւնը բուն ոճրագործին: գ) Ան-ծանօթ ձեռքեր, վան ի վերուստ ըրած են կարգ մը նիւթական փաստեր՝ որոնք պիտի դիւրացնէին ոճրագործը գտնելու գործը, դ) Ոճրին չարժառիթը անհատական չէ: «Թասվիր» եւ «Ճիւմհուրիէթ» ԼՐՏԵՍՍԿԱՆ զոյն կուտան խնդրին, բայց կը դժուարանան ճշդելու՝ թէ Հաշմէթ Օրպա՞յն է լրտեսը թէ նոյնինքն զոհը՝ Տօքթ. Նաճի: Իսկ «Վաթան», առաջ կը քչէ այն տեսակէտը, թէ «ո՛չ Րէշիտ Մերճանը, եւ ո՛չ ալ Հաշմէթ Օրպայն է ոճրագործը. այլ դուրսէն անձ մը,— կարեւոր անհատականութիւն մը»: ե) Աւելին:— Ոճրին վայրը դտնուողներ, հակառակ ամէն փորձի, ցարդ չեն ուզած ըսել թէ ով է ոճրագործը, այն առարկութեամբ, թէ «մահը կը սպասէ իրենց, եթէ տան անունը ոճրագործին»: Զ) «Թասվիր» կը հաստատայ՝ թէ Հաշմէթ Օրպայ «կ'աշխատէր օտար դեսպանատան մը հաշուոյն, եւ որովհետեւ Տօքթ. Նաճի պատահմամբ տեսեր էր գինք այդ օտար դեսպանատան մէջ, սպառնագրով մը լռութեան հրաւիրած էր զայն: Բժիշկը չէր լռած: Ու Օրպայ,— կամ իր մէկ զործակալը —, խորհած էր հաշիւը փակել սպանութեամբ»: Թերթը, ակնարկելէ վերջ Սովիէք դեսպանատան, կը ճշդէ՝ թէ «Այդ օտար դեսպանատունը, այս ոճիրը միջոց է դարձուցած ջլատարտի, անհանգստութիւն եւ անապահովութիւն ստեղծելով երկրին մէջ»:

Վերջապէս, կատարեալ թանապուր: — 29 Մայիսի «Թասվիր», կուտայ դատավարութեան վերջին փուլերը եւ կը հրատարակէ «անսպասելի» յայտնութիւնները բժիշկի սեռնկապան թէվֆիքի, որ վճռաբար յայտնած է, թէ «Հաշմէթ Օրպայն էր ոճրէն մէկ - երկու վայրկեան առաջ բժիշկին դարմանատունը մտնող երիտասարդը»:

Այս նոր վկայութեամբ, խնդիրը ալ աւելի կը կնճռոտի: Զոհին փաստաբանը, Համիտ Շէվքէթ, նոյն համոզումէն է, ու պոռացած է, վերջին նիստերէն մէկուն մէջ, թէ իր «եղունգներով պիտի քերէ արուեստական քողը՝ որ ինքն է ոճրին վրայ, ու երեան պիտի հանէ ոճրագործը»: Ուրիշ փաստաբան մը, ձէլալ Եարտըմճը՝ դատավարութեան ընթացքին պոռացած է, թէ «կ'ուզեն խեղդել ճշմարտութիւնը, ու մահափորձի ենթարկել Թուրք Աւդաբութիւնը»: Խնդիրը արձագանգած է մինչեւ Ազգ. Ժողով: Դատ. Գործավարը «կոճակ ըրած է»: Մամուլը կը պահանջէ «դիմակազերծել բուն ոճրագործը, ու փրկել պատիւը Հանրապետական Դատարանին»: «Թասվիր», ճչդելէ վերջ թէ բացարձակ է ճնշումը՝ կը թելադրէ մեկդի վանել այդ «ազդեցութիւնը», ուրկէ ալ գայ:

Եզրակացութիւն: — Մարդասպանութիւնը դէպք մըն է. բայց ոչ չարժառիթ: Իսկ այդ չարժառիթը՝ ԱՆՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ու ազգ. ամօթ» կ'ենթադրէ: Ահա թէ ինչու, կը ճգնին մէկէն մը դտնել եւ փակել այս.. անախորժ պատմութիւնը:

Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՍԿՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷԼ.— Գրեթէ ամէն օր «Ծառայ»ի մէջ կը կարդանք այս կամ այն չրջանի Նոր Սերունդի կատարած աշխատանքները, եւ սիրտս կ'ուռի:

Սէն Լուն, որ պատերազմէն առաջ Մարսիլիոյ ամէնէն եռանդուն չրջանն էր, ունէր պատանեկան միութիւն մը 80 անդամներով, այսօր ալ ողնայարը կը կազմէ մեր Նոր Սերունդին: Դեռ ութ ամիս հազիւ կ'ընէ որ իր նոր անունին տակ վերակազմուած է «Սիամանթօ» խումբը եւ ներկայիս ունի 108 անդամներ, 15էն 24 տարեկան: Անոնց զբաղումները կարելի է չորս զլխաւոր մասերու բաժնել,— կրթական, զեղարուեստական, մարզական եւ զրադարան: Ցիշուած կէտերուն իւրաքանչիւրին համար կազմուած են յանձնախումբեր, որոնք իրենց վրայ զրուած պարտականութիւնները կը կատարեն ճշդապահութեամբ: Գնահատելի է նաեւ վարչութիւնը:

Ա. Կրթական.— Վարչութիւնը մասնաւորապէս իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է այս կէտին չուրջ, հաստատելով հայերէնի դասընթացք որոնք չաբաթը երկու անգամ կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենան եւ որուն կը հետեւին 56 աշակերտներ, բաժնուած երեք կարդերու, իրրեւ դասագիրք ունենալով Մ. Պարսամեանի «Աբաբատ» ընթերցարանները: Ասոնցմէ դուրս 43 անդամներ որոնք չեն հետեւիր դասերուն, աւելի չափահասներն են, 19էն 24 տարեկան: Իրենց կարողութեան մասին զաղափար մը տալու համար ըսեմ թէ կարդացած են ու կը կարդան բոլոր հայերէն վէպերը, եւ որոշ չափով տեղեակ են մեր պատմութեան: Իսկ մնացած 9 անդամները միայն բանաւոր պատճառներով չեն կրնար օգտուիլ ատիթէն:

Բ. Գեղարուեստական.— Այս ճիւղին մէջ կը մտնեն խմբական երգերը, ազգային թէ զեղջկական մեներգներ եւ արտասանութիւններ: Տեղական ուժերու չափով կ'աշխատին իրենց կարելին ընել: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել թատերախումբը որ իր առաջին ներկայացումով արժանացաւ Ջերմ դնահատութեան:

Գ. Մարզական.— Հոս ալ Սէն Լուն առաջին տեղը կը դրաւէ մեր չրջանի Նոր Սերունդի 8 մասնաճիւղերուն մէջ: «Ծառայ»ի ընթերցողներուն յայտնի է արդէն Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան կազմակերպած բաժակախաղը, ուր «Սիամանթօ» խումբը չհեցաւ երրորդութեան անունով դրուած բաժակը: Այս խաղերը բարեկամական, աւելի ճիշդը եղբայրական եւ ընկերական մթնոլորտ մը ստեղծելու կը ծառայեն Նոր Սերունդի 8 խումբերուն միջեւ: Պաշտօնական հանդամանք չունին: Մարսէյլի չրջանի Նոր Սերունդը պաշտօնական մարզական միութիւն ճանչցած է, ու պիտի ճանչնայ միայն Հ. Մ. Ը. Մ. եւ իր կարելին պիտի ընէ, որպէսզի Հ. Մ. Ը. Մ.ը մնայ իր բարձրութեան վրայ:

Դ. Գրադարան.— Սէն Լուն միակ չրջանն է որ ունի իր զրադարանը, թէեւ աղքատ բայց չատ կոկիկ, մօտ 250 կտոր զիրքերով:

Այս բոլորէն վերջ, բացի իր ընդհ. եւ վարչական ժողովներէն, երկու չաբաթը անգամ մը կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենան դասախօսական եւ վիճաբանական ժողովներ: Խումբը երբեմն կ'օգտուի դուրսէն եկած ընկերներէն: Կը վստահինք որ յաճախ ունենանք դասախօսներ: Մանաւանդ չրջանս այցելող ընկերներէն կը խնդրենք որ Սէն Լուն անտես չառնեն: Իրաւ աղքատ, բայց սրտով հարուստ եւ աղգային ոգին միշտ վառ:

Ակն աղբիւր

ԼԻՈՆԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

ԼԻՈՆ, 13 Յունիս.— Երեքչաբթի իրիկուան ժամը 6էն սկսած մեր հայաշատ փողոցը իրարանցումի մէջ էր: Ժողովուրդը խմբուած է արճամբարներուն առջեւ կամ այն տուները ուր ձայնասփիւռ դործիք կայ: «Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութեան» երկսեռ անդամները, դեկավարութեամբ Պ. Ցրթ. Կիւլէսէրեանի, պիտի երգեն Լիոնի կայանէն:

Թէեւ մեր համակրելի երգչուհին՝ Օր. Ժոլ. Տէր Պետրոսեան քանի մը մեներգներ հրամցուցած էր Լիոնի կայանէն, բայց այդ անհատական ձեռնարկ էր, իսկ այս անդամուհիներ կազմակերպուած ու խումբով:

Որոշեալ ժամուն խօսնակը կը սկսի բացատրել համակրալից բառերով, հայութեան ցաւերն ու

Ֆր. Կապոյտ Խաչի թէյասեղանը

Կանացի այս մեծ կազմակերպութեան Ֆ. Պատգ. Ժողովին փակման առթիւ, Յունիս 17ին, երկուշաբթի, զինեճօն մը տրուեցաւ Փարիզ, Յուայէ տր Լա Փէյի սրահին մէջ, ուր մօտ 200 հոգի հաւաքուած էին սեղաններու չուրջ, ստեղծելով ջերմ մթնոլորտ մը որ յատուկ է Ֆր. Կապոյտ Խաչի բոլոր ձեռնարկներուն:

Շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Շ. Միսաքեան բացման քանի մը խօսքով տուաւ պատկերըպատգ. ժողովին, որ անձնախընթաց էր իր 42ամեակի ձայներով եւ ուր զաւառէն եկող պատգամաւորները մեծ տեղ կը զրաւէին: Շեշտեց մասնաւորաբար այն ժողովրդական համակրութիւնը որ միշտ չրջապատած է Ֆր. Կապոյտ Խաչը եւ անոր ամէն մէկ հաւաքոյթը նկատած է իրը, միշտ ամուր յենարանը կազմելով այս կենսունակ Միութեան եւ զայն զուրգուրանքով քաջալերած:

Գինեճօնը վարեց Պ. Հր. Բալուեան որ վեր - ջերս պատած էր Ֆրանսայի հարաւային ու միջին. բոլոր հայաշատ կեդրոնները եւ մօտէն տեսած էր այն եռանդուն գործունէութիւնը որ մէկ տարուան մէջ 1300ի էր հասցուցած կազմակերպութեան անդամուհիներու թիւը, պատկառելի գումար մը եւս ապահովելով յօդուտ իր բարենպատակ բոլոր ձեռնարկներուն:

Հետզհետէ խօսք առին Տիկին Է. Բիւզանդ, Պ. Պ. Խոնկարեան, Համարձումեան, Զրուանդեան, Լ. Բաբանեան, Մարսէյլի պատմադաւորներէն Տիկին Հազարեան, որոնք Ֆ. Կապոյտ Խաչին 18 տարուան տարած աշխատանքը վեր առին մասնաւորապէս մեր այլասերման դէմ եղած պայքարին մէջ, չեշտելին հայ կնոջ անկուն, ու յամառ կամքը դիմադրաւելու ամէնէն տագնապալի օրերը մեր պատմութեան: Խօսողներէն անոնք որոնք ներկայ եղած էին Պատգ. Ժողովի աշխատանքներուն հիացումով արտայայտուեցան տիրող ոդիին, աշխատանքի կանոնաւորութեան եւ տրուած որոշումներու հայրենասէր ու բարձր ըմբռնումին մասին: Թէ մասնաւոր հրաւէրով եկած արուեստագէտներ, թէ հիւրեր մասնակցեցան զեղարուեստական բաժնին: Տիկ. Այրամճեան ճարտար դաշնակով, Օր. Ծովինար Պետրոսեան իր հմայիչ երգերով, Պ. Շահան Սարեան (որուն ձայնը եւ չեշտը կարօտցած էինք 20 տարի է) Թումանեանէն արտասանած իր «Մեր պապերը» կտորով իրական վայելք մը պատճառեցին ներկաներուն: Որքան հաճելի էր դարձեալ լսել երգը Օր. Գորգիկեանի, Օր. Զրուանդեանի: Արտասանութիւններ Պ. Գր. Ամիրեանէ, Օր. Մ. Գորգիկեան եւ մանաւանդ Տիկ. Կիւմիւշեանէ (Կրընոպլի պատգամաւորներէն) որ Թումանեանի «Կարօտ հայրենի»ով բոլորին սիրտը տարաւ մեր հեռաւոր հայրենի աշխարհը, կարօտի հառաչանքներով:

Գինեճօնը մինչեւ ուշ ատեն պահեց բոլորը իրարու քով, չարունակելու, չերմացնելու յայտնի փոխանակով մը, ոգեւորուած մանաւանդ խմբական երգերով եւ հայկական պարերով:

Ակամայ ձգեցինք այդ ժրաջան մեղուները որ չորս օր առաուընէ մինչեւ ուշ երեկոյ բզզացին իրենց փեթակներուն չուրջ եւ որոնք այժմ թռած են արդէն իրենց աշխատանքի դաշտերը: Ցաջողութիւն եւ ուժ բոլորին:

Շրջուն թղթակից

տեղերը: — Այս երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները, կ'ըսէ, որոնք զիս չրջապատած են այս պահուս, ծնած ու մեծցած Ֆրանսա, անոնք չեն տեսած Մասիսն ու Արարատը, Սեւան լիճն ու հայրենի դաշտերը, բայց կ'ապրին անոնց հմայքով ու հայրենիքի կարօտով: Ու կը բացատրէ իւրաքանչիւր երգի իմաստը:

Ահա Հայուն աղերսը առ Աստուած, «Տէր, կեցո՛, դու զՀայս». մեր առջեւէն կ'անցնին Անդրանիկը, որ «Իրրեւ արծիւ սաւառնում է լեռ ու ժայռ». եւն.:

Անշուշտ այս համերգը կատարելութիւն մը չէր, չատ թերութիւններ ունէր ան, բայց որպէս նախաքայլ՝ լաւ էր ու գնահատելի, ճիգ մը մեզ ծանօթացնելու օտար ժողովուրդներուն, մեր երիտասարդ սերունդին կողմէ:

Կը նշանակէ ուրեմն որ տեղական իշխանութիւնները տրամադիր են մեր խնդրանքին ընդառաջ երթալու, երբ ձեռնարկը կազմակերպուած է եւ լուրջ: Քիչ մը աւելի աշխատանք այս ուղղութեամբ ձեռնհաս իշխանութիւններու կողմէ, օրինակ, Հայկ. Դատիճանձնախումբին, ու թերեւսկարողանանք ունենալ մեր ալ «Հայկական ժամը», քաղաքական ու զրական - զեղարուեստական նիւթերով, մանաւանդ այս պահուս, որոնց չատ պէտք ունինք ...

× Կ'իմանամ որ երկրորդ համերգ մը տեղի պիտի ունենայ, դարձեալ Լիոնի ռատիօ կայանէն, Յունիս 29ին, ուրիշ հայկ. խումբի մը կողմէ:

Սրտագին յաջողութիւն: —Ա. Հաթլեան

ԿՈՄԻՏԱՍԻ ծննդեան 77ամեակին առթիւ, Մայիս 24ին, յիշատակի երեկոյ մը սարքուած էր Երեւան, Գիտութեան Ակադեմիային դահլիճին մէջ: Կոմիտասի կեանքն ու գործը ներկայացուց Ա. Քոչարեան:

Օր· ՊԵԱԹՐԻՍ ՄՕԶԵԱՆ
Պ· ՅԱԿՈԲ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ
16 Յունիս 1946 Նշանուած Փարիզ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ կեդր· Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղերու յունիս 22ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon: *ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ: ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ: Մուտք 100 ֆրանք: Տոմսերը ապահովել Հր· Սամուէլ եւ Բալուեան գրասուններէն:*

Կ'երգեն Օրիորդներ Ա.Եէմեան, Լիւսի Գորգիկեան, Կ'արտասանեն Ալիս Մաթէոսեան, Մառի Գորգիկեան, Պ· Պ· Չապէշեան եւ Մխեեան, ինչպէս նաեւ հայկական պարեր:

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի վարչ· ժողովը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ողբ· Պօղոս Նուպարի փաշայի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօնի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին Յունիս 22ին, շաբաթ օր ժամը 10.45ին: Արարողութենէն ետք վախաքող պաշտօնական մարմիններու եւ ազգայիններ ուխտի պիտի երթան ողբացեալ քարերարին շիրիմին, Փէր Լաշէզի գերեզմանատունը: Սիրով կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարակութիւնը:

ՕՐ· ՄԵԼԻՆԷ ՍԻԼՎԷԹ ՍԵՐՈՒԲԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, 23 Յունիս, Ալֆորվիլի Ս· Պետրոս եկեղեցին, պատարագէն վերջ ժամը 11ին: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող – ները:

Լիոն·— Ազատուհի Պաղեանի (Ծննեալ Ղազարեան) մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Լիոնի Ս· Աստուածածնայ Մատրան մէջ, 69 rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Այս առթիւ Տիկին Արմենուհի Ղազարեան 500 Ֆրանք կը նուիրէ Լիոնի Կապոյտ Խաչին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ·— Պ· Ա· Զօպանեանի գրական դասախօսութիւնը, շաբաթ, 22 Յունիս, ժամը 5ին, Բարեգործականի Մատենադարանը: Նիւթը՝ «Մկրտիչ Ա.Եէմեան բանաստեղծը»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ·— Ամէրընէն Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աւագեան իրենց ամուսնութեան առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, ազգական թէ բարեկամ, որոնք մասնակցեցան է – րենց հարսանեկան խնջոյքին, Կուաէնվիլ, Յունիս 9ին:

ՇԱՒՈՒ Է ՎԻԼԼԱ ՄԸ, Նիսի անմիջական շրջանը, St. Sylvestre, երկու յարկ, 5 սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք: 350 մեթր քառ· մշակելի հող, մեծ թերաս եւ քաւ: Խիստ նպաստաւոր դիպով: Դիմել՝ Գ· Խոսրովեանի, Villa Marie-Vahak, 81 Valon Obscur, NICE:

ՀՅԴ Ի. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ·— Յունիս 1ին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին երեկոյթ – պարահանդէսը, ընկերը Արիս Գարաեանի սրահին մէջ, որ իր յարակից ընդարձակուած մասովն ալ նեղ եկաւ բազմութեան:

Հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով զոր երգեց Նոր Սերունդի նորակազմ երգչախումբը ղեկավարութեամբ ընկեր Ս· Յով – հաննէսեանի: Ընկերը հանդէսը բանալով բացատրեց Կապոյտ Խաչի նպատակը եւ անոր ազգօգուտ ձեռնարկները եւ ապա խօսք տրուեցաւ Տիկին Շ· Մխալքեանի, որ պարզեց Կ· Խաչին ժողովրդակառնութեան գաղտնիքը: «Անչուշտ այդ ժողովրդա – կանութիւնը զանազան պատճառներ ունի, գլխաւորը այն է սակայն որ այս մեծ համազգութեան կանացի կազմակերպութիւնը ծնած է բուն իսկ ժողովուրդին ծոցէն, աշխատած է անոր համար, ապաւինած անոր ուժին, անոր հետ ձեռք ձեռքի: Համեստ, աշխատող Հայուհիներ իրենց ազգային պարտականութիւնը նկատած են տասնեակ տարիներէ ի վեր, իրենց ընտանեկան հոգերուն հետ, տանիլ նաեւ բեռը իրենց տառապող հայրենակիցին»:

Երգչախումբը մէկ ընդ մէկ երգեց ժողովրդական քանի մը երգեր, քառաձայն:

Երգչախումբը կազմուած է հազիւ երեք ամիս առաջ, դնահատելի է այս ձեռնարկը: Անդամները իրենց չնորհակալութիւնը արտայայտելու համար դեղեցիկ ծխատուփ մը նուիրեցին ղեկավարին:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Երիմեան դպրոցի նախկին սաները որ այժմ Կ· Խաչի մաս կը կազմեն, մասնակցեցան շարք մը արտասանութիւններով եւ մեներգներով: Գեղեցիկ էին խումբ մը նորահաս աղջիկներու պարերը հայկական տարազով: Եւ մեր Խաչուհիները կ'աշխատէին մեղուի նման, ոլաոեելով համեղ պիւֆէն: Վիճակահանութեան դրուած էին կարզ մը առարկաներ, նուիրուած Խաչուհիներու կողմէ: Նուագախումբը որ նոր կազմուած է ղեկավարութեամբ Պ· Շ· Պալեանի, նուագեց մինչեւ առաւօտ, դոհացում տալով մեր երիտասարդ - երիտասարդուհիներու: Լիայոյս ենք որ հանդիսականներուն հետ կազմակերպողներն ալ դոհ էին առտուն մեկնած ատեն:

Լրատու

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ·— Կը խնդրուի հետեւեալ ազգայիններէն դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը՝ ստանալու համար իրենց հասցէին եկած նամակները·— Յակոբ Դանիէլեան (Յունաստանէն), Տէր եւ Տիկին Յոնաարեան (Փարիզէն), Վահան Աշնաւրեան (Գանատայէն), Արթին Մելքոնեան (Եգիպտոսէն), Յովհան Յովհաննեան (Փարիզէն), Վահրամ Խաչատուրեան (Կիպրոսէն), Մարտիրոս Ծերոյեան (Կ· Պոլիսէն), Եսթեր Թումանեան (Սիոքհոլմ), Վահան Ծերունեան (Եգիպտոսէն), Ժորա Տիգրանօֆ Առաքելօֆ (Իտալիայէն), Ա· Ճամպազեան (Գերմանիայէն), Մկրտիչ Շանեան (Գերմանիայէն), Յովհաննէս Թէրքանեան (Եգիպտոսէն), Արթին Պէնլեան (Յունաստանէն), Խաչիկ Կիւմիւշեան (Եգիպտոսէն), Պայծառ Տէմուրճեան (Նիւ Եորքէն), Մատիս Այրճեան (Պուէնոս Այրէս), Ոսկիան Գալայճեան (Պուէնոս Այրէս), Գաբրիէլ Ճիհանեան (Լիբանանէն), Յակոբ Տէմիրճեան (Poste aux Armes), Վահրամ Նալպանտեան (Թուրքիայէն):

Ամառնային արարանվէտ

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ Երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս29ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ամբողջակարգ նուագախումբ, բնաիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏԶԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՄՄԱՆԱ – ՋԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անձրեւի պարագային պատսպարուած մեծ սրահ: Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք:

ՎԻՆՆԱՑԻ Մխիթարեան Միաբանութիւնը մեզի կը հաղորդէ թէ Թղթատարական սպասարկութիւնը վերահաստատուած է եւ իրենց մասնաճիւղ նաղարանը փրկուած պատերազմի աղէտէն: Այս առթիւ կը խնդրէ բոլոր հայ թերթերէն եւ հեղինակներէն որ իրենց հրատարակութիւնները նուիրեն մատենադարանին: Հասցէ՝ P. P. Mechitaristes, Mechitarisitengasse 4, Wien 62:

ՇԱՎԻԼԻ Հ· Ա· Ը· Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ յարգոյ հասարակութիւնը, Պ· Զիթունիի դասախօսութեան, շաբաթ գիշեր 22 Յունիս, ժամը 9ին տեղւոյս մատրան մէջ:

ՀԱՄՊՈՒՐԿԷՆ կը հետաքրքրեն թէ հրդեհի մը հետեւանքով պայթեցաւ 5000 Թոն ռազմանիթ, Հանովրի հիւսիսը, Պէրկտորֆի աղահանքերուն մէջ: Հրդեհը կը շարունակուի: Մարդկային զոհերու թիւը ճշդուած չէ:

ԾԽԱՒՈՏԻ նոր քարթեր պիտի տրուին կիներուն (21 տարեկանէն վեր), Յուլիսի պարենատոմսերուն հետ:

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դաշնակցութեան Սէն ժէռոմի «Հայաստան հեթակոմիտէի եւ հոմանուրութեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի շրջ· կոմիտէին: 30 Յունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, բանախօսութիւն, հայ եւ ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական միութեան Սէն Լուի մասնաճիւղի, կիրակի 23 Յունիս, ժամը 2.30ին Սէն Լու Եօթնեղբայրեան օդասուն պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական բաժին: Կը ներկայացուի երեք Քայլեր (զաւեշտ): Ճոխ պիւֆէ, դիւրամատչելի դիներով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ
Տճօրէնութիւն ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ
6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47
Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՒԻ կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Շաբաթ-Կիրակի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.285
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 22 JUIN 1946 Շաբաթ 22 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԶ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4731–Նոր շրջան թիւ 370 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՆԵՐԿԱՑ ԿԸԼԼԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻՆ.— ՇԱՒԱԶՈՒՆ ԱՊԱՏԱԿ ՄԸ ԽՈՒՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պատերազմէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան տարեդարձը տօնուեցաւ մեծ չուքով Յունիս 15ին, չարաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Շաթօ տէ Ֆէյօսի ընդարձակ եւ չքեղ սրահին մէջ:

Մայիս 28ի տօնակատարութեան ազդին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, ծանօթ հոսանքի մարդոց քունը փախած էր եւ միլոցներու մէջ խտրութիւն չդրին, տօնակատարութիւնը արդիլել տալու համար:

Կարգ մը սեւ հոգիներ, Ազգ. Միութեան անմեղ անունին տակ, ազդագաւ աշխատանք մը կը կատարէին Դաշնակցութեան եւ Մայիս 28ի դէմ: Այդ ալ անբաւական դտնելով, Հայ Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը (Հ. Ա.Ճ.) թռուցիկ մը հրատարակած էր, որուն մէջ սովորական «արկածախնդիր», «անուղղայ» եւ «դաւաճան ֆաշիստ», «Հակահա – յաստանեան» յորջորջումներէն վերջ, հրապարակաւ կոչ կ'ըլլար Մարսէյլի հայութեան չերթալ եւ չքաջալերել Մայիս 28ը:

Այս բոլորին ժողովուրդը հետեւեցաւ չատ պաղարիւնով եւ արհամարհանքով: Նոյն մարդիկը ուրիշ ազատ ձեռնարկ մըն ալ կատարած էին, բայց այդ մասին ուրիշ անգամ: Վերջին պահուն ալ ազդով մը կ'աւետէին թէ արդիլուած են եւս – դոյնը եւ Շ. Միսաքեանի բանախօսութիւնը: Ու կը ցրուէին ամէն տեղ, հանդիսավայր տանող հանրակառքերուն մէջ, ժողովուրդը չփոթութեան մատնելու համար:

Բայց Մարսէյլի հայութեան դիտակից մասը այս բոլորին արժանի պատասխանը տուաւ չարաթ իրիկուն, խռուներամ խուժելով դէպի սրահ: Մեր առացած բոլոր անհոգմնակալ տեղեկութեանց համաձայն, նոյն ժամուն եւ քիչ անդին սարքուած Հայ Կարմիր Խաչի հանդէսին ներկայ եղած են 200—250 հոգի միայն, մինչ, Մայիս 28ի հանդէսին ներկաներու թիւն էր աւելի քան երեք հազար հոգի: Սրահը կը յորդէր եւ հետզհետէ եկող բազմութեան նեղխուժումէն պահ մը կարգադիր Յանձնախումբը չուարումի մատնուեցաւ, նորեկները տեղաւորելու համար: Սրահի բոլոր տրամադրելի աթոռները, նստարանները դրաւուելէ վերջ սպա – ռեցան նաեւ ուրիշ տեղերէ վարձուած 1500 աթոռներ: Ու տակաւին կան հարիւրաւորներ ոտքի վրայ, որոնք համբերութեամբ, անտրտունջ կը հետեւէին օրուան հայ եւ ֆրանսացի բանախօսներուն եւ դեղարուեստական բաժնի պէսպիսութիւններուն:

Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն պատրաստել տուած էր ճոխ պիւֆէ մը դիւրամատչելի դիներով, առատ խմիչք եւ կարկանդակ, որոնք չուտով սպառեցան: Այնպէս որ ժողովուրդի բոլոր պահանջներուն կարելի չեղաւ գոհացում տալ:

Որոշեալ ժամուն, օրուան նախագահը, ընկեր Ս. Սարգիսեանը հրաւիրեց ընկեր Տ. Թադոյեանը որ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ իր բացման հակիրճ խօսքին մէջ, վեր հանեց Մայիս 28ի իմաստը եւ մեծ նշանակութիւնը Հայոց նոր պատմութեան մէջ, չեչտելով մանաւանդ այն դժուարութիւնները որոնց յաղթահարելով միայն հայ ժողովուրդը կրցաւ ստեղծել նորագոյն ժամանակներու հայկական առաջին պետութիւնը, 1918 Մայիս 28ին, ըսաւ թէ ժողովուրդներու կեանքին մէջ, ազատութիւնները երկնաւոր չնորհներ չեն եւ ոչ ալ պարզեւ՝ թշնամիին կողմէ, այլ, անոնք ձեռք կը բերուին անհուն զոհողութիւններու գնով: Հայ ժողովուրդն ալ, Մայիս 21—26 երկարող ժամանակամիջոցին մէջ, այդ օրհասական պայքարի օրերուն, ազատօրէն կատարեց այդ զոհաբերութիւնը յանձինս այն հայորդիներուն, որոնք զիտակցաբար իննան, որպէսզի հայ ժողովուրդը ապրի: Ցետոյ, կոչ ըրաւ հանդիսականներուն, մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել յիշատակը բոլոր այն Դաշնակցական, Հնչակեան, Ռամկավար, Համաշխար եւ անկուսակցական Հայերուն որոնք իննան Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի, Բաշ Աբարանի եւայլ կռիւներուն մէջ:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց ընկեր Ժիլ – բայր Ոսկեան, ներկայ օտար հիւրերուն բացատրելով օրուան նշանակութիւնը: Ցետոյ հայերէն հաղորդեց Նոր Սերունդի ողջոյնը «Մայիս 28»ին:

Օր. Ս. Պարոնեան զեղեցկօրէն արտասանեց հայկ. եռադոյնին ձօնուած կտոր մը, որմէ վերջ երգեց Օր. Արաքսի Սահակեան: Այդ միջոցին էր որ, կեցցէներու եւ երկարատեւ ծափերու մէջէն ներս մտաւ ընկերվարական (S. F. I. O.) կուսակցութեան երեսփոխան եւ Ազատագրական Կոմիտէի նախկին նախագահը՝ քաղաքացի Պ. F. Leanhardt (Lionel) որ բեմ բարձրանալով հաղորդեց ընկերվարական կուսակցութեան ողջոյնները հայ ժողովուրդին, միաժամանակ չմոռնալով իր հիացումն ու համակրանքը յայտնել հանդէպ մեր դատին եւ հայ ժողովուրդին:

Ջութակի մեծ վարպետը, Պ. Ֆիլիպ Աղազարեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն, Պէյրութէն նոր հասած Օր. Քնարիկ Մ. Թուրիկեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ, նուագեց «Ղայթարմա» (Սպենդիարեան – Աղազարեան), «Ինդկլի» (Սպենդիարեան – Աղազարեան), «Մի – րանի ծառ», (Կոմիտաս Վ.— Աղազարեան) եւ «Ով մեծասքանչ դու լեռնե»: Մարսիլահայ տաղանդաւոր երգչուհին, Տիկին Մ. Թէրզիպաշեան իր հնչեղ ձայնով երգեց «Ուռին եւ Հայաստանը»: Ցետոյ, փոքրիկն Արփիկ Թադոյեան, յատակ առանձնութեամբ արտասանեց Դ. Վարուժանի «Ա. – կայծ ճրագը»: Այս անգամ Օր. Թուրիկեան առանձին, դաշնակի վրայ ճարտարութեամբ նուագեց «Հիճազ»ը (Սպենդիարեանի): Օր. Սէրբէնկիւլեան դպացումով արտասանեց կտոր մը Սիամանթոյէն:

Ձերմ ծափերու մէջ բեմ գալով ընկեր Հ. Սմուէլ խօսեցաւ նախ Ֆրանսերէն, բացատրելով օրուան ոգին իմաստը: «Հայերը լրենց անկախութիւնը ձեռք բերին վեց դար օտար բռնակալութեան տակ կեղեքուելէ վերջ, այնպիսի եղերական պահու մը, երբ Հայութիւնը լքուած էր բոլորէն եւ իր դաւաւոր թշնամին՝ Թրքահայութիւնը բնաջնջելէ ետք, կ'ուզէր վերջնական հարուածը տալ Կովկասի Հայութեան: Բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը մխնակ ձգած էր Հայերը Թուրքերուն դէմ եւ հայ կամաւորական գունդերը հալածելով կազմակերպուած, վճռական յաղթանակներ տարին զբակիչ Թուրք ուժերու դէմ եւ անոր պարտադրեցին Հայաստանի անկախութեան ճանաչումը: Պարզելով մեր այսօրուան պահանջները Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման մասին, յոյս յայտնեց որ մեծ Դաշնակիցները, մանաւանդ Ֆրանսա պիտի աջակցի մեզ՝ վերջապէս արդարութիւնը գործադրելու համար հայ ժողովուրդին հանդէպ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋՕՐ. ՄԻԽԱՑԼՈՎԻՉԻ դատավարութեան առթիւ, վկաներէն Տրակի Եովանովիչ, Պելկրատի ոստիկանապետը, որ յայտնի գործակից մը եղած էր զերմանական դրաման առեն, խոստովանեցաւ թէ բոնի աշխատաւորներ հաւաքած էր, Սերպիոյ պղինձի հանքերը չահագործելու եւ ապրանքը Գերմանիա դրկելու համար: Խոստովանեցաւ նաեւ թէ 1500 հոգի անցան ոստիկանութեան ձեռքէն, երբ ոստիկանապետ էր: «Քանի՞ հոգի գնդակահարուեցան», հարցուց դատաւորը. — «Իբր 600 հոգի, արձելարաններու մէջ, բայց ես չէի որ տուի գընդակահարման հրամանը»: Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով, վկան յայտարարեց թէ ռազմանիւթ, հագուստ, բժշկական դեղեր եւ դրամ կուսային Միխայլովիչի կազմակերպութեան: «Ես միշտ ռազմանիւթ կը ստանայի Գերմաններէն, որով կրնային գործողութիւններ կատարել Թիթոյի հետեւորդներուն դէմ: Ես ընդամէնը ճարեցի 100 հազար փամփուշտ եւ 300 ձեռնառումբ: Ցիսուն անուն ռազմանիւթ ղրկուեցաւ Միխայլովիչի համար»: Այս վերջինը պնդեց թէ ինք երբեք հանդիպած չէ Եովանովիչի եւ խօսքը վկային ուղղելով յայտարարեց.— «Դուք կրնաք եկած ըլլալ կեղծ անունով մը, երբ ես չըլսպատասխած էի լրտեսներով»: Այս առթիւ ուրացաւ թէ ինք դրամ ստացած է: «Ես միլիոններ ունէի Ազգ. դրամատուներէն»:

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլիացի հաղարապետ Զէտուիք, որ ձերբակալուած էր Հրեաներուն կողմէ, իբրեւ պատանդ, արդելարանի երկրորդ յարկէն վար ցատկելով փախաւ եւ անմիջապէս հետապնդումներ սկսաւ Թէլ – Աւիվի մէջ, ազատելու համար միւս հինգ կալանաւորները: Հաղարապետին մէկ սրունքը վնասուած էր եւ հաղուստները պատռտած էին:

4—500,000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՅՈՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Աչխատանքի Դաշնակցութեան հրաւէրին վրայ – ռայ, հինդչաբթի օր ժամը 17ին Փարիզի եւ չրջանին բանուորները խաղաղ ցոյց մը կատարեցին, բողոքելու համար համաչխարհային կուսակցութեան կեդրոնին վրայ դործուած յարձակման դէմ: Բանուորները թափորներ կազմած էին քաղաքին եօթը տարբեր կէտերէն, իրենց արհեստակցական դրօչներով եւ մարտական նշանախօսքերով,— «Մաք – րագործում, պատիժ դաւաճաններուն, միութիւն, 25 առ հարիւր յաւելում, նացիականութիւնը կը փորձէ վերակազմուիլ»: եւն.: Բաղմութեան մէջ կը լսուէին զանազան կանչեր.— «Թորէզ իչխանութեան դլուխ», «Տալատիէ դէպի կառափնատ»: Նաեւ թչնամական աղազակներ նոր կուսակցութեան մը դէմ (P. R. L.): Հաղորդակցութիւնները, կազը, լոյսը, ելեկտրականութիւնը եւն. ապահովելու համար այդ վարչութեանց բանուորները եւ պաշտօնեաները չարունակեցին աչխատիլ: Հազ – մաթիւ ոստիկաններ կը հսկէին բարեկարգութեան, բայց որ եւ է ծանր դէպք չպատահեցաւ: Միայն Սէն Միչելի մէջ ոստիկանութիւնը ցրուեց ուսանողական թափոր մը, երբ «կեցցէ՛ ոը կոլ» կ'աղազակէին:

Եօթը տարբեր ճամբաներէ մեկնած թափորները, որոնք չամախ կը կասեցնէին երթեւեկը, հետզհետէ համախմբուեցան համաչխարհային կուսակցութեան կեդրոնը, ուր ցոյցերը տեւեցին չորս ժամ: Շէնքին քանդուած մասերը ծածկուած էին կարմիր դրօչներով եւ զանազան նշանախօսքերով: Պատչդամէն կ'ներեւային կուսակցութեան վարիչ – ները,— Մարսէլ Քաչէն, Մորիս Թորէզ, Ժաք Տիւքլո, Մարսէլ Փօլ, Մարթի եւն.:

Քրիստոնեայ բանուորներու Սէնոիքան չէր մասնակցեր ցոյցերուն, անոր վերադրելով համաչխարհային հանդամանք: Շատ մը կարմիր կամ համաչխարհային դրօչներու վրայ կ'ներեւային հանրապետական խորհրդանչաններ:

Այդ օրը «ռումբ» մըն ալ պայթեցաւ, ինչպէս կ'ադազակէին բազմութեան մէջ: Սէնի չրջանին Սէնոիքաններու ընդհ. քարտուղարը, Պ. Հէնաֆ (համաչխարհային), կոչ մը ուղղելով բոլոր բանուորներուն եւ պետական պաշտօնեաներուն, կը հրապիրէր անմիջապէս 25 առ հարիւր յաւելում պահանջել, առանց սպասելու կառավարութեան կազմութեան: «Հասած է ժամը դործի ձեռնարկելու. այլեւս աւելորդ է սպասողական դիրք բռնել»: Այս կոչը զարմանք պատճառեց չատերուն եւ մասնաւորապէս Պ. Պիտոյի, որ արտակարգ ճիգեր կը թափէ, կազմելու համար նոր դահլիճը:

× Համաչխարհային կեդրոնին եւ «Ցօօն Նախանալ»ի դէմ կատարուած յարձակման առթիւ, ամբաստանուած են լինը հոգի: Զորս անչափահաս ըլլալով, առժամապէս ազատ արձակուեցան, միւս հինգը պիտի դատուին: Ամբաստանեալներէն մէկը նախկին «միլիսիէն» մըն է, որ առժամապէս ազատ արձակուած էր 1945 Մարտին, որովհետեւ պատմած էր թէ Տարնանի գունդին մէջ մտած էր Դիմադրական ճակատին հրամանով:

× Ցուցարարներուն թիւը կը հաչուէն 250 հազարէն մինչեւ 4—500.000:

Նոր դահլիճին կազմութիւնը

Պ. Պիտօ մեծ դժուարութեանց հանդիպեցաւ, նոր դահլիճին կազմութեան առթիւ: Դիմած էր նաեւ Պ. Խոխոյի, որպէսզի մասնակցի: Նախկին վարչապետը այս առաջարկը ներկայացուց իր կուսակցութեան (արմատական), որ համաձայն է ուժ տալու նոր դահլիճին: Ընկերվարականները եւ մասնաւորապէս համչխարհայինները վերապահ դիրք մը բռնած են, սպասելով Պ. Պիտոյի քաղաքական ծրագրին: Համչխարհայինները քուէ չտուին Պ. Պիտոյի, վարչապետութեան համար, բայց կը յայտարարեն թէ անձնական բան մը չունին անոր հետ եւ ընդհակառակն կը գնահատեն անոր դերը դիմադրական պայքարին մէջ, որուն Ազգ. Ժողովրդն նախագահն էր նոր վարչապետը: Անոնք ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն դիտնալ թէ նոր կառավարութեան մէջ ի՛նչ նախարարութիւններ պիտի յանձնուին իրենց եւ ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) ի՛նչ քաղաքականութիւն պիտի վարէ: Եւ մանաւորապէս կը պնդեն 25 առ հարիւր յաւելման մասին, որուն հանդէպ ժողովրդական Շարժումը վերջնական դիրք բռնած չէ տակաւին: Ամէն պարագայի մէջ, համաձայն է որոշ յաւելումներու, ինչպէս ընկերվարական կուսակցութիւնը:

Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, նոր դահլիճը պիտի ունենայ հետեւեալ կազմը,— վարչապետ եւ արտաքին նախարար Պ. Պիտօ, փոխ – վարչապետներ՝ Պ. Պ. Կուէն եւ Մ. Թորէզ, դատական՝ Թէթժէն (M. R. P.), տեղեկատու նախարար՝ Պ. Ֆրանսիսկ Կլ (նորնպէս), ներքին՝ Փիւլ Մօք կամ էտ. Տէփռէօ (ընկերվարական), կրթական՝ Պ. Իվօն Տէլպոս (արմատական) կամ ընկերվարական մը, ելմտական՝ Պ. Ռընէ Մայէ (արմատական), Ազգ. պաշտպանութիւն՝

զօր. տը Լաթր տը Թասինյի կամ զօր. Ժուէն, սպառազինութեանց՝ Թիյեօն, աշխատանքի՝ Ռուաղա, արտադրութեանց՝ Մարսէլ Փօլ (երեքն ալ համայնավար)։ Կարճ խօսքով, երեք մեծ կուսակցութիւնները պիտի ունենան դարձեալ վեցական նախարար։

Նոր վարչապետը առջի օր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ բանուորական եւ գործատիրական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, 25 առ հարիւր յաւելման մասին։

Զորաւոր ժողովը

Զօրս արտաքին նախարարները առջի օրուան նիստին մէջ համաձայնեցան Պուլկարիոյ եւ Իտալիոյ դիմադրական պարպումի մասին։ Այդ որոշումէն առաջ, անոնք մասնաւոր նիստ մը գումարելով, որոշեր էին 12 ամիս յետաձգել իտալական գաղթավայրերու խնդիրը։

Այս որոշումը բարենշան կը համարուի, նկատելով որ մեծ տարակարծութիւններ կան։ Յետաձգման մասնաւորապէս ուժ տուած էր Պ. Մոլոթով, ինչ որ, չատերու կարծիքով, կը նշանակէ թէ տրամադիր է ի վերջոյ հաշտարար դիրք մը բռնելու Թրիէսթէի հարցի մասին։

Ժողովը քննեց նաեւ ֆրանքեւիտալական սահմաններու խնդիրը, յետաձգելով վերջնական որոշումը։ Իտալիոյ դաշնակից եւ Պուլկարիոյ խորհրդային դիմադրութիւնէն 90 օր վերջը։

Առ այժմ լաւատեսութիւն կը տիրէ եւ չորս մեծերը կ'աշխատին ճամբան հարթել ընդհանուր հաշտութեան համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորը վերջնապէս իր պաշտպանութեան տակ առաւ վախճանական Միւֆթին, պայմանաւ որ հրաժարի քաղաքական ամէն գործունէութենէ։ Վարչապետը այս առիթիւ յայտարարեց թէ վախճանականը քաղաքական յանցաւոր կը նկատուի եւ պիտի վայելէ ամէն պաշտպանութիւն, բայց պէտք է ղեկուչանայ, որպէսզի անախորժութիւններ չծագին։ Թագաւորին այս դիրքը մեծապէս բարձրացուց իր վարկը արաբական աշխարհին մէջ։ Այս առիթիւ անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Միւֆթին փարիզէն փախած է ամերիկեան օդանաւ մը նստելով եւ սուրիական անցագիր մը գործածելով։ Միւֆթին գահերէն չէ հեռացած իր ժամանումէն ի վեր։ Երբ արքայական պալատը ներկայացաւ, ամէնքն ալ զարմացան, եւ թագաւորը անմիջապէս լուր տուաւ անգլիական կառավարութեան։

ՀԱՄՊՈՒՐԿԷՆ կը հեռագրեն թէ բանտին մէջ ինքզինքը կախած է Հայնրիխ Սիմէր, որ ամբաստանուած էր ուրիշ չորս Գերմաններու հետ, աւստրալիացի օդաչուներու սպանութեան համար։

ՆԻՒՐԸՆպԷՐԿԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ, Ալպերթ Շվէյց, Գերմանիոյ սպառազինութեանց նախարարը, խստօրէն ձաղկելով Հիթլէրը, չտնդալից պաղտնիք մը մէջտեղ հանեց — ծրագրած էր սպաննել Առաջնորդը, բանալով վարչապետարանին կազի ծորակները եւ թունաւոր կազը հոսեցնելով դէպի սաորերկրեայ թաքստոցները։ Այս առիթիւ նկարագրեց Հիթլէրի յուսահատական վիճակը 1945 Մարտին, երբ կ'աղաղակէր.— «Եթէ պատերազմը պիտի կորսուի, թող ազգն ալ կործանի»։ Ամբաստանեալը պատմեց թէ ինք եւ Պորման հակառակ էին ամէն բան կրակի տալու քաղաքականութեան, բայց Հիթլէր աւելի վճռական հրահանգներ տուաւ, պնդելով քարուքանդ ընել ամէն բան եւ անապատի վերածել։ Եւ եզրակացուց.— «Հիթլէր պիտակցօրէն դաւաճանեց գերման ժողովուրդին եւ փորձեց անդունդը գլորել Գերմանիան»։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԷՍԱՓՈՒԻ 29 անդամներուն դատը կը շարունակուի դատական առեանին առջեւ։ Ամբաստանեալները կ'ըսէ թէ ասոնք անձամբ կամ ուրիշներու միջոցաւ չարաչար խոշտանգած են բազմաթիւ հայրենասէրներ։ Ամբաստանեալներէն չատերը ոչ միայն կ'ուրանան, այլեւ կ'անարգեն զոհերը։ Գլխաւորը, Տէթմար, որ գործօն դեր կատարած է, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «Երբ կը դողնան, երբ կը սպաննեն, Ֆրանսացի չեն կրնար ըլլալ»։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը սաստեց.— «Պօշ մը սպաննելը հայրենասիրական գործ կատարել էր։ Դուք ընդդիմանալով այդ մարդոց, Ֆրանսայի դէմ կը գործէիք»։ Տէթմար առասպել կոչեց երեն դէմ եղած մեղադրանքները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 550.000 ֆրն ածուխ պիտի յանձնեն Ֆրանսայի, Յուլիս ամսուն։ Վախ կայ որ Անգլիացիները պակսեցնեն գերմանական ածուխի հայթայթումը։

ՄԱՌԻՇԱԼ ՄՈՆԹԿՈՄԸՐԻ իրաք երթալով, քննեց հիւսիսային շրջանի օդանաւային կայաններ։ Յետոյ Հնդկաստան պիտի երթայ։ Թէրթերը կը գրեն թէ Անգլիա լեհ զինուորներ համախմբած է Մինչին Արեւելքի մէջ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի վարիչներէն Նէհրու ձերբակալուած ըլլալով Քաշմիրի մէջ, հաղարաւոր կամաւորներ կը գրուին, ազատելու համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 800.000 տոլար հատուցում կը պահանջէ Իտալիայէն նիւթական վնասներու, 213 միլիոն տոլար՝ գրաւման ծախքերուն, մէկ միլիառ 855 միլիոն տոլար ալ՝ ելմտական ծախքերու համար։

ՍԹԱԼԻՆ հրամանագրով մը կը հրամայէ զօրացնել բանակին կարգապահութիւնը, բարեկարգութեամբ վարուիլ սպաներուն հետ եւն.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները եւ նախապէս հրաւէր ստացած ընկերները այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը երեքշաբթի, 25 Յունիս ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. ՆորՍերունդի սրահին մէջ, 137 rue Paul Bert։ Նիւթ՝ « Հայ գրիչու պիւռօ» ։ Դասախօս Պ. Սողիկեան։ Կը հրաւիրուին սանուհիները եւ փախաքողները ։

«ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան Բ. դաշտադնացութիւնը մասնակցութեամբ 8 խումբերու, այս կիրակի, Simianeի շրջանը։ Շոգեկառքը (autorail) կը մեկնի ժամը 6.30ին, Gare St. Charlesէն։ Շրջակաները ապրող ընկերընկերուհիները պէտք է առնեն առաւտեան ժամը 5.20ի հանրակառքը »։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան են թակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր ՀՄԱՅԵԱԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ, իր եղբայրներուն եւ զաւակներուն ։

ԱՄԵՆԱՑՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ օծման առաջին տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ , ժամը 10ին եւ հայրապետական մաղթանք՝ Փարիզիհայոց եկեղեցին։ Կը կարդացուի կաթողիկոսին առաջին շրջաբերականը ներպաղթի մասին։

ՆԱՄԱԿ ՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ցայտնի դերասան Պ. Բաղրատունիի «Թէատրոն» թերթին մէջ իմ մասիս գրուածքը հրատարակուած է առանց իմ հաւանութիւնս առնելու եւ նոյնիսկ առանց իմ գիտութեան ։

Կը խնդրեմ որ այս ճշդումս հաճիք հրատարակել ձեր թերթին առաջին թիւին մէջ։ Յարգանք — Ներով՝ Վահէ Թօսունեան ։

ՍԻԹԻՖԻՆ (Ալժերիա) Պ. եղիա Առաքելեան 2000 ֆրանք կը տրամադրէ Ներպաղթի հանդանակիչ յանձնախումբին։ Սոառնալ «Ցառաջ»էն։

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դաշնակցութեան Սէն Ժէռօմի «Հայաստան ենթակոմիտէի եւ Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէին։ 30 Յունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, բանախօսութիւն, հայ եւ ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։ Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Մարսէյլ քաղաքի Բալահովի Վերաշինաց Միութեան , մասնակցութեամբ Սէն Լու կրան — Փէնի եւ Պօմոնի մասնաճիւղերուն, ի նպաստ իր Փոնտին, 30 Յունիս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան աղբարկը , Սէն Լու կրան Փէնի մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կր բեմադրուի ԲԱԼՈՒԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ։ Մուտքը ազատ է։

«ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԻ ՐԵՆ

Պ. Ս. Թաթուլեան մէկ վեցամսեայ եւ երկու եամսեայ «Ցառաջ կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի հիւանդներուն, առաջինը տրամադրելով Պ. Մելոյեանի , Պիսկէթի հիւանդանոցը։

ՄԱՀՏԵՍԻ ԿԱՐԱՊԵՏ էֆէնտի Տօնէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանդստեան քառաձայն պատարագ պիտի մատուցուի յունիս 23ին, կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեբեճաներով մաֆուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ։ Գոհացուցիչ գիներ։ Դիմել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine)։ Tél. Ent. 15-67։**

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Նախաձեռնութեամբ Կեդր. Վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Փարիզի բոլոր մասնաճիւղերու յունիս 22ին, ժամը 9ին մինչեւ լոյս Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon։ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ։ ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ։ Մուտք 100 ֆրանք։ Տոմսերը ապահովել Հր. Սամուէլ եւ Բալուեան գրասուններէն ։

Կ'երգեն Օրիորդներ Ագէմեան, Լիւսի Գորգիկեան, կ'արտասանեն Ալիս Մաթէոսեան, Մաուի Գորգիկեան, Պ. Պ. Հապէշեան եւ Մխսեան, ինչպէս նաեւ հայկական պարեր։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի վարչ. ժողովը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ողբ. Պօղոս Նուպարի յիշատակին հոգեհանդստեան պաշտօնեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայոց եկեղեցին Յունիս 22ին, շաբաթ օր ժամը 10.45ին։ Արարողութենէն հետ փափաքող պաշտօնական մարմինները եւ աղգայիններ ուխտի պիտի երթան ողբացեալ բարերարին չիրիմին, Փէր Լաչէզի գերեզմանատունը։ Սիրով կը հրաւիրուի յարգոյ հայ հասարակութիւնը։

Առատաձիւն պարահանդէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ Երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս29ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ։ Ա. ազգնակարդ նուագախումբ, ընտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ԶԱՐՄԱՆԱ. ԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։ Անճրեւի պարահրապարակ պատսպարուած մեծ սրահ ։ Métro Sablons։ Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք ։

ԾԱԽՈՒ Է ՎԻԼԼԱ ՄԸ, Նիսի անմիջական շրջանը, St. Sylvestre, երկու յարկ, 5 սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք։ 350 մեթր քառ. մշակելի հող, մեծ թեռաս եւ քալ։ Խիստ նպաստաւոր պիւռով։ Դիմել՝ Գ. Խոսրովեանի, Villa Marie-Vahak, 81 Valon Obscur, NICE։

ՎԻՆՆԱՑԻ Մխիթարեան Միաբանութիւնը մեղի կը հաղորդէ թէ թղթատարական սպասարկութիւնը վերահաստատուած է եւ իրենց մատենադարանը փրկուած պատերազմի աղէտէն։ Այս առիթիւ կը խնդրէ բոլոր հայ թերթերէն եւ հեղինակներէն որ իրենց հրատարակութիւնները նուիրեն մատենադարանին։ Հասցէ՝ P. P. Mechitaristes, Mechitarisitengasse 4, Wien 62։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, փխրաշ-վէրք, իմպիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն ։
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

ՄԵԹԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալգասեան բամպակեղէններու, պօնեթ-ըրիի մեծաքանակ վաճառում։ Ապսպրանքները կ'ընդունուին նամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն 6-54։
ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ
71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

CHEZ SASSOUNI
ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ
ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇՆԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ
31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur
Tél. GUT. 92-65
Հայկական կերակուրներ, ընտիր օղի եւ գինիներ։ Հարսնիքի, նշանառուքի, կնունքի մասնաւոր սրահ։ Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօնիա Գարագաշի։ Կերակի օրերը գոց է։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH · Fondé 1925 · R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70. — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ · Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Dimanche 23 JUIN 1946 Կիրակի 23 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4732–Նոր շրջան թիւ 371 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ՓՐ·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆՔ...

Տակաւին կը սպասենք որ Ֆ· Ա· Ը· Միու – թեան (Հ· Ա· Ճ·) Մարսէյլի Երկ· վարչութիւնը փրկէ իր պատիւը :

Նոյն տարրական պարտականութիւնը, նաեւ, Ազգ· Ճակատի Կեդր· վարչութենէն :

1. Ծայտարարութիւն մը հրատարակուած է Մարսէյլի մէջ, Մայիս 28ի ժողովատարութեան առթիւ : Խորագիրը՝ «Լուսաբանութիւն» : Տոն – բադրութիւնը՝ «Ֆրանսահայ Ազգային Ընդհանուր Միութիւն», (Հ· Ա· Ճ·) : Բովանդակութիւնը, — Մեծ պատիւ պիտի ըլլար մէկ բառ իսկարտասպել :

2. Շատ աւելի ազատ, եղբայրազատ ձեռ – նարկ մը կատարուած է, որուն մանրամասնու – թիւնները զանց կ'առնենք, առ այժմ :

Մնաց որ, այդ դարչելի, թրքավարի դաւերուն պատասխանը ստացան արդէն, բուն ժողովուրդէն : Ապտակ մը եւս, Փարիզէն վերջը : Աւելի չառաչուն եւ իսկապէս պատմական :

Թող փորձեն խօսիլ Ցունիս 15ի ժողովատա – րութեան ունկնդիրներէն ոեւէ մէկուն հետ , եւ պիտի լսեն ոչ միայն զղուանք, այլ եւ զարմանք, — Դաշնակցութիւնը եւ «Ցառաջ»ը մինչեւ ե՞րբ պիտի համբերեն այս պժգալի խաղերուն :

Մենք չենք զղջար մեր համբերութեան հա – մար, նկատի առնելով վերադոյն հոգեր :

Բայց, Աստուած անգամ չի կրնար բռնանալ մեր զգացումներուն եւ համոզումներուն վրայ, երբ հարցը կը վերաբերի ազգային արժէքներու :

Այդ արժէքներէն մէկն է Մայիս 28ը,— օրհա – սական պայքար : Ամեհի երկունք : Արիւն եւ աբ – ցունք, — եւ ափ մը հող :

Հազար ապրիլ չուր հոսեցնեն, չեն կրնար ոչ պատմութեան էջերէն, ոչ ալ հայ ժողովուրդի սրտէն սրբել այս համազգային պարծանքը : Ոչ իսկ ապաւինելով Սթալինի, որ առաջին անգամ չնոր – հաւորած է զայն, Լէնինի հետ :

Հայկական Արտասահմանը բայաներէ եւ զօ – լամներէ չի բաղկանար : Ոչ ալ նորընծայ հայրե – նասէրներէ, որոնք ածուրդի հանած են իրենց զգացումներն ու տեսակէտները :

Իրապէս եւ խորապէս հայրենասէր, Հայկա – կան Արտասահմանը տեսակէտ ունի : Ան դիտէ զա – նազանել սեւն ու ճերմակը : Ծուռն ու չիտակը : Եւ ամէն մէկուն իր տեղը ցուցնել :

Եթէ պայքարը Հ· Ց· Դաշնակցութեան դէմ է, պարզապէս կ'արդահատինք :

Իրենց բոլոր դաւերը, քսութիւնները, մատ – նութիւնները, խեղաթիւրումները եւ սուտերը կը ծառայեն միայն իրենց ճակատը մրոտելու :

Բարոյապէս պարտուած մարդիկն են միայն որ թշնամական տրամադրութիւններ կը տեսնեն ա – մէնէն բնական եւ անմեղ արտայայտութեանց մէջ :

Առ նուազն տասը հազար հոգի ներկայ եղան Մայիս 28ի ժողովատարութեանց, փարիզէն մին – չեւ Մարսէյլ : Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Նոյնքան ալ իմացան, անշուշտ, անցուդարձը :

Թող ցուցնեն մէկ հատիկ փաստ, որ եւ է խօսք, որ ուղղուած ըլլար ներկայ Հայաստանի դէմ, կամ վնասէր անոր վարկին :

Քաղաքական պայքարի առիթներ եւ չարժա – ռիթներ չեն պակսիր մեզի, եթէ ուղէինք պայքար մղել կամ պատասխանել բանսարկութեանց :

Մենք անոնցմէ չենք որ հասարակ թէյասեղան մը անգամ կը շահագործեն, հատուածական, կու – սակցական տեսլութիւն սերմանելու համար :

Երեւանը ինքնակոչ փաստաբաններո՞ւ կը կա – րօտի, պաշտպանելու համար իր տեսակէտները :

Երեւանը ինչո՞ւ պիտի խրտչի, երբ Մայիս 28ով ալ կ'արձարծուի հայրենիքի դաղափարը , հազարաւոր բաղմութեանց առջեւ : Երբ, այդ ա – ռիթով ալ, բարձրաձայն կը հռչակուին իր իսկ խրախուսած նշանախօսքերը,— Ամբողջացում սահմաններու եւ Ներդաղթ :

Բազմաթիւ նախապաշարումներ , կանխակալ կարծիքներ ցնդեցան 25 տարուան ընթացքին : Սրբուեցան խորհրդային տախտակէն :

Այսօր մարդիկ Հայ· Եկեղեցի կը հոլովեն եւ ալելուիա երգել կուտան Ամենայն Հայոց կաթողի – կոսին : Այսօր ի պատուի են Արայ Գեղեցիկները, Պապ Թագաւորները, Վարդանանք, Մեծն Տիգրան – ները, Սասունցի Դաւիթներն ու Դաւիթ Բէկերը :

Մենք վստահ ենք, վաղը պիտի նուիրագործեն Մայիս 28ն ալ — իրենց հարազատ ծնունդը : Ինչ – պէս նուիրագործեցին Ապրիլ Տասնմէկը, տարի – ներով անարգելէ վերջ :

Բուն խնդիրը այս չէ : Շ·

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԸ

Երբ կեանքով լցուեց աշխարհը հոգուս,
Տեսայ աշխարհը ֆո պատկերն էր լոյս ,
Ու նրան սրտանց փարելու համար ,
Ձեռքերըս մեկնած, կանչեցի ես «Մա՛յր»:

Գարունների մէջ կեանքըս դեռ գարուն ,
Երբ չբնաղ մի օր հասաւ իր սիրուն ,
Սէրըս դէպ յաւերժ վարելու համար,
Աշխարհի ծովից կանչեցի ես «Մա՛յր »:

Երբ քախտը յետոյ տւածն իր տարաւ ,
Ու մի պահ թօշնեց հոգիս իմ ծարաւ,
Վշտիս կրակը մարելու համար ,
Աշխարհը թողած , կանչեցի ես «Մա՛յր»:

Ես «Մա՛յր» կանչեցի եւ այն ժամանակ,
Երբ նիրհում էիր դու մայր հողի տակ,
Երբ հայրենիքիս ոսոխն արնախում,
Ֆո շիրմին իջած մամուռն էր կոխում :

Ես «Մայր» կանչեցի, արձագանգ տւեց
Ինձ հողն այս նորոգ, այս Աշխարհը մեծ ,
Նա սատար եղաւ ու եղաւ զրահ ,
Որ յաղթէի ես՝ զինուորը նրա:

Մա՛յր, ֆո գորովն է գարունն այս պայծառ ,
Ֆո սէրն է դարձել ծիլ, ծաղիկ ու ծառ ,
Հողով ֆո յաւերժն ապրելու համար
Ես «Մա՛յր» եմ ասում եւ հողի՛ն այս Մայր :

ԱՂԱՒՆԻ

ՄԻ ՓՈՒՆՋ ԶՆԾԱՂԻԿ

Սարի լանջին երէկ տեսայ մի մանուկ,
Ձեռքին բռնած ուներ մի փունջ ձնծաղիկ:
— Ա՛խ, նա նորից գարունը տուն է տանում,
Նրանց տանն էլ վիշտը փոխուեց ծիծաղի:

Երէկ նրա հայրը կուռից եկաւ տուն
Ու դրսից ներս յորդեց բոյրը գարունի:
—Ա՛խ, ի՛նչպէս էր նա համբուրում իր որդուն,
Ասես արեւն էր ցած իջել երկնքից :

Նա շոյում էր այն գանգուրները անգին,
Լուռ համբուրում աչիկները պայծառիկ ,
Ու լալիս էր ու նայում էր զաւակի
Թաթիկներին՝ բռնած մի փունջ ձնծաղիկ:

Նա յիշում էր մի գարուն ու մի մանուկ ,
Եւ արեան մէջ թօշնած մի փունջ ձնծաղիկ, —
Ա՛խ, երեւի խաղալով տուն էր տանում,
Բայց չհասաւ... ու կտրւեց իր խաղից:

Ընկած էր նա կարմիր արիւնը թշին,
Աչքերը բաց, ծաղիկները բռի մէջ ...
... Եւ սուզւում էր այն գիւղը՝ իր յո՞ւշի
Թէ կարօտի փոթորկայոյզ ծովի մէջ :

Ու լալիս էր: Ես հիմա էլ չգիտեմ,
Արցունքներով նա մարում էր վի՞շտը մեծ
Թէ խնդութեան գարնան հեղեղն էր յորդել,
Որ իր սրտում հայրենի տուն նա բերեց:

ՂԵՒՈՆԴ ԿՈՄՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

Ուրարտաղէտ – պատմաբան Պիոտրովսկի հե – տեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ «Սովետ· Հա – յաստան» թերթին խմբագրին·—

— Իմ գիտական գործունէութիւնը նուիրուած է հնագոյն կովկասի պատմութեան՝ մեսաղի եւ – բայման ժամանակներից, այսինքն մեր թուակա – նից առաջ Գ· հազարամեակից սկսած մինչեւ Ան – ղկովկասի ժամանակակից ժողովուրդների կազ – մուիլը : Այս տարի ես յոյս ունեմ աւարտել իմ մենագրութիւնը Հայաստանի հնագիտութեան վե – րաբերեալ (մինչեւ մեր թուականից առաջ Ե· դա – րը) : Ես շարունակում եմ իմ հետազօտութիւնները Հայ ժողովրդի ծագման մասին, որոնք ապացու – ցում են նրա անխզելի կապը առաջաւոր Ասիայի հին մշակոյթների հետ :

1946 թուի ամառը ես կատարելու եմ Երեւանի մօտ պեղումները, որոնք չատ արժէքաւոր հնագիտա – կան նիւթեր են տւել : Այդ աշխատանքները ան – չուշտ հետաքրքրական արդիւնքներ կտան ոչ մի – այն նախ քան մեր թուականութիւնը 7—6րդ դա – րերի ուրարտական պետութեան մշակոյթը ընորո – շելու համար, այլեւ հնագոյն Անդրկովկասի պատ – մութեան հիմնական հարցերը, ուրարտական պե – տութեան եւ Անդրկովկասի ցեղերի փոխյարաբե – րութեան եւ առաջաւոր Ասիայի պատմութեան մէջ Սկիւթացիների նշանակութեան խնդիրները լուծե – լու համար :

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ
ԵՒ 25 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ

Վարչապետ Պ· Պիտօ երէկ լրացուցած պիտի ըլլար նոր դահլիճին կազմութիւնը, տաժանելի եր – կունքէ մը վերջը : Բազմաթիւ դժուարութեանց մէջ, լայն տեղ մը կը բռնէ աշխատավարձքերու եւ թոշակներու 25 առ հարիւր յաւելման խնդիրը : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պնդէ իր պա – հանջին վրայ : Վարչապետը կը ջանայ միջին ճամ – բայ մը գտնել, թէ բանուորներն ու գործատէրերը պահացնելու, եւ թէ ելմտական հաւասարակշռու – թիւնը պահպանելու համար : Հաշիւ եղած է որ ելմտացոյցը առ նուազն 40 միլիառ ֆրանքի բաց մը պիտի ունենայ, եթէ գործադրուի 25 առ հա – րիւրի յաւելումը :

Թերթերը կը գրեն թէ Պ· Պիտօ առաջարկած է 25 առ հարիւր յաւելում կատարել միայն անոնց համար որ նուազագոյն վճարումը կը ստանան : իսկ ընդհանուր յաւելում կատարել 10 առ հարիւր համեմատութեամբ : Շատ բան կախում ունի հա – մայնավար կուսակցութեան դիրքէն : Քաղաքական չրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ համայնավար կուսակցութիւնը 25 առ հարիւր յաւելման վրայ պնդելով հանդերձ, տրամադիր է սակարկութեան մտնելու : Այս ենթադրութիւնը անոր համար որ , Սէնի չրջանին Սէնտիքաներու ընդհ· քարտուղա – րը, Պ· Հէնաֆ, վճռապէս հերքեց թէ ինք յանձնա – րարած է բանուորներուն անմիջական յաւելում պահանջել, առանց սպասելու կառավարութեան ո – րոշման : (Ֆրանսական գործակալութիւնը, որ այս յայտարարութիւնը հաղորդած էր Հէնաֆի բեր – նով, կը պնդէ լուրին ճշդութեան վրայ) :

Թէեւ սպառնալիքներ կ'ըլլան ընդհանուր գոր – ծադուլներու եւ ծանր դէպքերու , եթէ 25 առ հա – րիւր յաւելումը չգործադրուի, բայց իրազեկները դիտել կուտան թէ համայնավար առաջնորդներն ալ կ'ընդունին որ անկարգութեանց հետեւանքը օգտակար պիտի չըլլայ երկրին համար : Այդ պա – րագային, հաւանական կը համարուի որ նորէն իշ – խանութեան գլուխ հրաւիրուի զօր· տր Կօլը :

Դահլիճին կազմութեան յապաղումը օրական մէկ միլիառ ֆրանքի բաց մը կը ձգէ ելմտացոյցին մէջ : Գինները արագօրէն կը բարձրանան : Մեծա – քանակի պաշտօնական գիները 50 առ հարիւր ա – ւելցած են 1946 յունուարէն Մայիս : Մասնագէտ – ներու կարծիքով ապրուստը սղած է 20 առ հա – րիւր , բաղդատելով նախապատերազմեան չրջանին հետ : Պաշտօնական պարենաւորումը հազիւ ան – հրաժեշտ պիտոյքին կէսը կ'ապահովէ, մնացեալ կէսը կը ճարուի սեւ չուկայով :

× Ուսանողները առջի օր նոր ցոյց մը կատա – րեցին Սէն Միշէլի չրջանին մէջ, «կեցցէ՛ տր Կօլ» աղաղակելով : «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ ուրիշ խումբ մը փորձեց խռովութիւններ յարուցանել Քլիչիի չրջանին մէջ : Ոստիկանութիւնը ցրուեց ուրիշ խումբ մը որ կը չածէր «Իւմանիթէ»ի խմբ – բագրատան չուրջը :

× Քրիստոնեայ բանուորներու Սէնտիքան կ'առաջարկէ ամսական 1500 ֆրանք աւելի վճա – րել, ապրուստի սղութեան համար եւ կրկնապատ – կել ընտանեկան նպաստները : Գործատէրերու աչե – տիքան կ'առաջարկէ առժամապէս զադրեցնել է – կամուտի եւ ապահովագրութեան տուրքերու վճա – րումը· բայց տրամադիր է ընդունելու կառավա – րութեան որոշումը :

× Պ· Տիւբլօ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ պատրաստ են կարդ մը զիջում – ներ ընելու, որպէսզի նոր Սահմանադրութիւնը քուէարկուի մինչեւ երկու ամիս : Բայց, ոչ մէկ պարագայի մէջ կրնան ընդունիլ որ վերահաս – տատուի նախկին Ներկոյսը կամ անոր համա – զօր ժողով մը ստեղծուի :

Զորավար եւ Թրիէսթէ

Զորսերու Խորհուրդը տաժանելի վիճաբանու – թիւն մը ունեցաւ առջի օր, Թրիէսթէի հարցի մա – սին, առանց քայլ մը առաջ երթալու : Մոլոթով պնդեց որ քաղաքը եւ նաւահանգիստը յանձնուին Եուկոսլաւիոյ : Պըրնս եւ Պէվին ընդդիմացան , հաստատ մնալով իրենց տեսակէտին վրայ : Պ· Պի – տօ, նոր վարչապետը, որ կը չարունակէ վարել ար – տաքին քաղաքականութիւնը, փորձեց միջին բա – նաձեւ մը անցընել, բայց անօգուտ :

Հակառակ այս անյաջողութեան, իրազեկները կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել : Նշանակալից պարագայ մը, այս առ – թիւ,— ժողովէն վերջը ամերիկեան ներկայացու –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

Զրոյց երաժշտագէտ
ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Աղնուական դէմք մը ունի, խօսուն եւ մտացի աչքեր եւ արուեստագէտի գլուխ մը, արդէն հեթաթափ :

— Ի՞նչ է ձեր տպաւորութիւնը Պ. Փիւրք – ճեանի նուագահանդէսի մասին :

— Նուագահանդէսի մասի՞ն : Գիտէի թէ ձեր առաջին հարցումը այդ պիտի ըլլար : Ահաւասիկ տպաւորութիւնս : Երգչախումբը լաւ երգեց, գրեթէ սխալ չըրաւ : Բնական է ոչ միշտ պահանջուած նրբութեամբ : Նկատի առնելով, սակայն, այն տարրերը, որոնցմով կազմուած էր ան, պէտք է գնահատել ձեռք բերուած արդիւնքը :

Եւ քմծիծաղով մը կ'աւելցնէ, ուր կը յայտնուի ուսուցչապետի զաւակը, ինքն ալ երկար տարիներ տնօրէնն եւ ուսուցիչ :

— Երգչախումբին տասնի վրայ ուժուկէս նիւ կուտամ : Նոյն գնահատութիւնը չեմ կրնար ընել նուագախումբին, որ աններելի սխալներ ըրաւ եւ ես վստահօրէն չեմ կրնար ըսել թէ որո՞ւն մօտ էր յանցանքը, ղեկավարի՞ն թէ նուագածուներուն :

— Շնորհակալ եմ ձեր անաչառ դատելու եղանակին համար : Կը հաճի՞ք լինի համար ոգեկոչել ձեր հօր յիշատակը : Գիտէք որ Պէրպէրեան անուն – նը որքա՞ն սիրելի է մեզի, եւ ինչ կարեւոր տեղ կը գրաւէ մեր գրական եւ կրթական կեանքին մէջ : Մեծ մարդ մըն էր Ռիթէոս Պէրպէրեանը, հմուտ դրագէտ, պատուական ուսուցիչ, սերունդներ հասցուցած : Ի՞նչ ազդեցութիւն կրած էք անկէ : Վերջապէս ձեր ընտանիքին միւս անդամներն ալ անուն ունին հայ գրականութեան մէջ :

— Կատարեալ խոստովանութիւն մը, կ'ըսէ, դլուխը շարժելով : Այս հարցումին չեմ սպասեր :

Շարժուն աչքերը պահ մը կը դողչ, ճակատը կը չիփ, այդպէս կը մնայ պահ մը, ապա կը դառնայ ինծի :

— Այո՛, հայրս մեծապէս ազդած է վրաս : դեղեցկին սէրը, արուեստի պաշտամունքը իրմէ առած եմ : Ամէն բանի սէրը, գութի, թշուառութեան սէրը : Աշակերտած եմ իրեն եւ անոր խօսքերուն, անոր զգացումներուն աղնուականութիւնն ու հաւասարակշռութիւնը, անոր անձին հանդարտ ու խոհուն համբերը իրենց անջնջելի դրոշմը ձգած են մանուկ հոգիիս վրայ : Ցետոյ, չանցած եմ այդ բոլորը փոխադրել սիրած արուեստիս՝ երաժշտութեան մէջ :

— Բայց, ձեր բուն երաժշտական կոչումը ե՞րբ զգացած էք եւ ի՞նչպէս :

— Կը խորհիմ թէ քոյրս, Մանկիկը, որուն դեր մը ունեցած է երաժշտական կոչումիս մէջ : Ինձմէ քանի մը տարի մեծ էր : Դաշնակի դասեր կ'առնէր Լանկէէն, այն առենուան ամէնէն մեծ երաժշտագէտը Պոլսոյ մէջ : Լսած եմ քոյրս յաճախ, երբ կը նուագէր : Շատ աղուոր եւ յուզիչ եղանակ մը ունէր Շումանը նուագելու : Կարելի է ըսել թէ ութ տարեկանիս այդ է եղած առաջին երաժշտական դպրոցս :

— Ո՞ւր ամբողջացուցած էք ձեր երաժշտական ուսումը :

— Նախ երեք տարի, 1904—1907, Լօզանի համալսարանի ուսանող եղած եմ, եւ վկայուած անկէ··· իբրեւ ուսողութեան եւ բնագիտութեան մագիստրոս (licencié) :

— Օ՛հ, կ'ըսեմ, դարմանալի բան չկայ, առաջին անդամ չէ որ մեծ մաթեմաթիկոս մը երդահան կամ բանաստեղծ կը դառնայ : Գիտութեան ճշդութիւնը մեծապէս կ'օդնէ ···

— Կը կարծէ՞ք, կը դառնայ ժպիտով մը, թերե՛ւս ···

— Այդ բոլորը ստեղծած ենք, Թուանչան, բառ կամ ձայնաղիր, յաւիտենականութենէն պըղտիկ մասնիկ մը կորզելու համար :

— Այո՛, կը խորհրդածէ խոհուն, քիչ մը մօտենալու համար մեծ դաղտնիքին : Հարցուցիք կարծեմ թէ ի՞նչ երաժշտական ուսում առած եմ :

— Ներողութիւն որ իմ խորհրդածութիւնովս մոռցնել տուի բուն նիւթը :

— Ոչինչ, դեղեցիկ էր եւ տեղին : 1908—1911, հօրս անունը կրող երկրորդական վարժարանին մնօքէնութիւնը վարած եմ : Երբ եղբայրս Շահանը ի վիճակի եղաւ իմ տեղս բռնելու, 1911ին ինքզինքըս Փարիզ նետեցի, իմ բուն կոչմանս հետեւելու համար : Ամբողջ 8 տարի, 1911—1919, ուրեմն աշխարհասասան փոթորիկի ընթացքին՝ երաժշտութեան հետեւեցայ, մեծ բախտաւորութիւն մը, ինչպէս կը տեսնէք : Հետեւեցայ Ժան Հիւսի դըպրոցին, ինչպէս նաեւ աշակերտեցի Վիտորին եւ Վէնսան տ'Ինտիին : 19—24ին, եղբօրս հետ Գահիրէ փոխադրեցինք Պէրպէրեան վարժարանը : Տասը տարի չարունակեցինք, 1934ին ստիպուեցանք փակել :

— Մե՛ղք ,ի՞նչ մեծ ծառայութիւն սրիտի ըլլար Սփիւռքին, ճեմարանը Պէյրութ, Պէրպէրեանը Գահիրէ, սերունդ պատրաստելու տեսակէտով :

— Նիւթական անել դրութեան մը մատնուեցանք : Պոլսոյ աշակերտութեան 1)3ը ունէինք մինչ 300ի դէմ 100 աշակերտ : Պոլսոյ մէջ չէնքը մեր սեփականութիւնն էր : Գահիրէի մէջ վարժարանի չէնքին միայն 500 եղիպտ. ոսկի վարձք կը վճարէինք : Մուտքը նուազ, ծախքերը աւելի : Սկիզբները մեղի կ'օդնէին, բայց հետզհետէ դադրեցաւ այդ նպաստը, անտեսական տագնապին հետեւանքով :

Այդ շրջանին յօրինած եմ պարերդներ (ballets), թիւով 8 հատ, զորս ներկայացուցած եմ Գահիրէի պետական Օփերային մէջ : Ես երաժշտութիւնը կը դրէի, իսկ Շահանը պարական բուն արուեստով կը դրաղէր : Այդ շրջանին դրած եմ նաեւ քանի մը մանր երաժշտական գործեր : Երաժշտական առաջին շրջանս է այդ : Հոն հայկ. ոճը չի տիրապետեր : Զեւը անձնական է, եւրոպական ազդեցութեան տակ : Թէքնիքը, ներդաշնակութիւնը, մեղեդին, չափը հայկական դրոշմէ զուրկ են :

Հայկական ոճին սլիտի դայի երաժշտական ստեղծագործութիւններուս երկրորդ շրջանին, 1934էն վերջ :

— Փնտռեցիք ուրեմն հայկական ոճը :

— Այո՛, համոզուեցայ թէ, հայ արուեստա – դէտ մը պարտաւոր էր իր ստեղծագործութիւնը կառուցանել հայ խորքի մը, հիման մը վրայ, տալ հայ հոդին, զայն բարձրացնել, բոլոր ժողովուրդներուն ըմբռնելի թէքնիքով մը, համաչխարհային չափանիշի :

— Բոլորովին համաձայն եմ ձեղի, Պ. Պէրպէրեան, եւ կը խորհիմ թէ արուեստի միւս բոլոր ճիւղերուն մէջ ալ պէտք է հետեւինք այդ մեթոտին : Կրնա՞մ հարցնել թէ երաժշտական ո՞ր դըպրոցը կը սիրէք :

— Ֆրանսական արդի երաժշտութիւնը, Տէպիւսի, Ռավէլ, Հիւե եւ տ'Ինտի : Ամէնէն շատ անոնք կը դրաւին դիս եւ անոնցմով յափշտակուած եմ : Ցետոյ անսահման հիացում ունիմ Պէթհովէնի համար :

— Ռուսակա՞նը հապա :

— Ո՛չ այդքան, թէեւ յաճախ խորունկ, բայց շատ միօրինակ է ռուսական երաժշտութիւնը : Ինծի քեզ — Քօրսաքոֆի, Չայքովսքիի մէջ շատ կրկնութիւններ կան : Կը սիրեմ արդի ֆրանսական երաժշտութեան այլազան պէսպիսութիւնը, ճկուն ու դրաւիչ հմայքը :

— Ի՞նչ կը խորհիք Վակների մասին :

— Հսկայ մը՝ որուն մասին հիացում ունիմ , բայց կ'ողբամ իր մօտ սէնֆոնիք տրամադրութեան ո՛չ բաւարար շահագործումը :

(1) Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ԳՈՐԾԸ

ԼՄԲ.— Ցառաջիկայ աշնան՝ Փարիզի մէջ պիտի տօնուի Յ. Օշականի գրական գործունէութեան յոբելեանը, ինչպէս կատարուեցաւ եւ պիտի կատարուի ուրիշ հայ գաղութներու մէջ : Առիթ պիտի ունենանք երկարօրէն ներկայացնելու այս զտարիւն գրագէտը, ժողովուրդի զաւակ եւ գիւղացի , բայց եւ այնքան հպարտ որ ակաւոյ անգամ չի տար խառնիճաղանճ ձայներու : Այսօր կուտանք միայն, յոբելենական մարմինին պատրաստած աշխատանքէն, իր գործերուն թուումը .—

Օշական դրած է պատմուածքներ, վաղ պատանութենէն մինչեւ ալեւոյթը : Իր ստեղծագործութեան ամէնէն ամուր, մնայուն , նոր մասը սխալ չըլլար այս սեռին վրայ ընդունիլ : Նախ խոնարհներու չարքը, թխլով տասնըհինդ, ուր իւրայատուկ պատմում ու բարքերու մատուցում առաջին անդամ իրմով կ'ընտելացուին արեւմտահայ դրական աւանդութեանց մէջ, որոշ զարտուղութեամբ, բայց դրական ծանր առաջադրութեամբ : Օշական կը փորձէ «խոնարհ»ներէն դուրս ուրիշ պատմումի ձեւեր՝ երբ պզտիկ են, երբ պատանի են, անչատ նորավէպը : Խորհուրդներու Մեհեանը (1922) հատորին մէջ անիկա հաւաքած է մաս մը բան այդ ձեւ պատմումներէ, որոնք կը ծփան ընդմէջ հէքեաթին եւ տպաւորապաշտ բանաստեղծութեան : 1920—22ին, Պոլիս, «Ճակատամարտ» օրաթերթին մէջ մշակած է եղեռնէն դրուագներ կայսերական Ցաղթերգութիւն ընդհանուր խորագրին տակ : Երբ պատանի եղը հատոր է կազմած 1925ին, Պոլիս :

Օշականի վէպը երեւոյթ է հայ դրականութեան մէջ իրրեւ ծաւալ՝ ինչպէս որակ : Ահա անուններ .— Ծակ – Պտուկը, Հանի Մուրատ, Հանի Ապտուլլահ, տպուած Ամերիկա, Հայրենիք հանդէսին մէջ : Միւէյման էֆէնտի եւ Մնացորդաց , տպուած «Ցուսաբեր» օրաթերթին մէջ : Անոնք՝ Սահակ Պարգեւեան, Մաթիկ Մելիքխանեանց : Սովորական երեք հարիւր էջնոց ծաւալով քանի հատորը կ'անցնի քանակը այդ դործին : Օշականի վիպական դործը յայտնական մըն է ու մնայուն վաստակ մը : Պզտիկ վարժութիւն մը պիտի բաւէր սկզբնական անտրամադրութիւնը ընթերցողին (արդիւնք դրողին չէշտ ինքնատպութեան) վերածելու խանդավառութեան : Անոնք որ կ'արհամարհեն այդ դործը, այդ վարժութեան ճամբուն վրայ, կասողներ են : Օշականի վէպը հաղորդ է ժթ. եւ ի. դարու արեւմտեան եւ արեւելեան (ռուս եւ հընդկ. դպրոցներ) վէպին մեծ ձգտումներուն, մեթոտներուն :

Օշական դրած է քատրոններ : 1922ին նոր Պասկին ներկայացումը Պոլիս վիպական պայմաններու տակ : Ահա ցանկ մը իր խաղերէն :

«Աքլորամարտ», տպուած 1925ի Ազգային Հիւանդանոցի (Պոլիս) Տարեգիրքին մէջ : «Կնքահայրը», «Նոր Պասկը», երկուքն ալ անտիպ : Այս երեք խաղերը դրուած են Պուլկարիա, 1921 Օգոստոս 15-30ին : Դարձեալ Պուլկարիա «Աւերակներու մէջ», 1919ին : Այս խաղին ձեռագիրը կորսուած է : «Փառք Աստուծոյ», դրուած Եդիպտոս, 1925 : «Բարերարը», դրուած Կիպրոս, 1926ին : Ձեռագիրը կորսուած : «Երկինքի ճամբով», դրուած Կիպրոս, 1934ին (տպուած «Հայրենիք» ամսաթերթին մէջ) : «Ստեփաննոս Սիւնեցի», տպուած Փարիզ 1938 : «Մինչեւ ո՞ւր», դրուած Փարիզ 1937, տըպուած «Հայրենիք»ի մէջ (1938) : «Աքլէհի կրունկը» (Երուսաղէմ) անտիպ : «Աւելի Անդին» (Երուսաղէմ) անտիպ : «Սասունցի Դաւիթ» (Երուսաղէմ) անտիպ : «Քառասուն Տարի Վերջ» (Երուսաղէմ) անտիպ : «Երբ Մեռնիլ Դիտեն»(Երուսաղէմ, 1944) : Իր թատերական գործը հաղորդ է վիպողին բոլոր տաղնապներուն, ինչպէս յանդգնութենց : Կուգայ պատմութենէն ինչպէս ժամանակակից կեանքէն : Կը ձգտի հայ գոյդ թատրոնն – ըուն (արեւելահայ եւ արեւմտահայ) ախորժակներէն, թեքնիկէն տարրեր ձգտումներու : Գրուած՝ կարդացուելու, ինչպէս բեմադրուելու համար. այդ գործը կը պատկանի բարձրորակ դրականութեան :

Օշական ունի տպաւորապաշտ դրականութիւն մը, ըսել կ'ուղենք տորադրած է էջեր, որոնց նկարագիրը դժուար է տորադծել դրական ծանօթ կաղապարներով, սեռերուն ցուցմունքներով : Բազմազան վերնագիրներու տակ (Հինէն ու Նորէն, Սերմանացան, Անգղին կտուցին տակ, Մոռցուած քաներ, Վկայութիւններ, Կեանքին հետ , Գրականութեան համար, Ես ինծի, Երբ կարաւանը կ'անցնի, Մայրիներու շուրին, յիշելու համար քանի մը հատ), անիկա խառնած է ժամանակակից տպրումներու ինչ որ իր լայն ընթերցումները , գանազան մշակոյթներէ իր տպաւորութիւնները թելադրած են իրեն : Դատում, ուղղակի տպաւորում, երազանք, ոգեկոչում, խմորհրաժութիւն փոխն ի փոխ կը խուժեն էջին, էջերուն, նոր որքան անակնկալ, փարատոքսին հետ ու մէջէն, բայց մնալով իրականութեան կարելի մօտիկութեան մը մէջ : Իրեն համար բնագիրները, մտայնութիւնները առիթներ են, որպէսզի մշակոյթներ, դրական ծանր հարցեր իյնան վերլուծումի : Արձակ քերթուած մըն է «Մահուան ծաղիկները» , բայց իրաւ բանաստեղծութիւն : «Երբ հինները կը կարդանք» վերնադրին տակ անիկա շրջաններ կանչեր է սիրած կեանքի : Իր դրական վերլուծումները (որոնցմէ ոմանք դիրքի են իննած Հայ Գրականութիւն դիրքին մէջ) անտարադելի տպրումներ են , երբ կը մատուցուին ուղղակի մատուցումով մը ունկնդիրներուն : Հատորներու հասնող այս արդիւնքն ալ մնայուն չահ մըն է հայ դրականութեան :

Օշական դատած է մեր դրականութիւնը իր ետիք մայր բաժիններուն մէջ : Դպրոցական կարիքներու համար խօսած ու երբեմն ալ դրած է ամփոփ ուսումնասիրութիւններ մեր դասական մատենադրութեան վրայ : Եւրոպական նման ձեռնարկներու հետեւողութեամբ՝ Օշական փորձած է կոտրտել յոռի շրջանակը, որ Մխիթարեան մեթոտն էր մեր հին դրականութիւնը ներկայացնելու : Չէ արհամարհած բանասիրութիւնը, բայց արհամարհած է դրականութիւնը անոր ստորադասելու միամիտ փաստասիրութիւնը Մխիթարեաններուն : Անոր ըմբռնումին մէջ դրականութեան պատմութիւն մը կեանքի պատմութիւն մըն է ամէնէն առաջ : Այդ ուսումնասիրութիւններէն լոյս են տեսած Եղիշէ, Փարպեցի, Կաղանկատուացի, Ենորհալի :

Օշական արտայայտուած է դրողներու, դիրքերու, չարժումներու վրայ, օրաթերթի ու հանդէսներու մէջ, օրուան ընթացիկ դրական իրողութիւնը մօտէն սեղմող դրուածքներով : Գրական քննադատի ընդհանրացած կաղապարէն տարբեր միտք մը, ոդի մը դղալի են այդ կտորներուն մէջ : Մեր բանաստեղծները, Մեր վիպասանները վերնադիրներուն ներքեւ համադրական փորձեր կր կանխեն Համապատկերը : Իր Հարթենեաները, ընդարձակ մենադրութիւնները, (Մեծարենց, Զարենց, Տիկին Եսայեան, Ռուբէն Զարդարեան) երբ աւելցուին արեւելահայ դրողներէն ամէնէն կարկառուններուն վրայ (Րաֆֆի, Ս. Զօրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Աւետիս Իսահակեան, Աւետիս Ահարոնեան, Շիրվանզատէ, Տէրեան, յիշելու համար քանի մը անուն) իր գործին այդ մասն ալ կ'ընեն այլապէս չահեկան : Քննադատ Օշականը խորհրդանշային անձնաւորութիւն մըն է :

Օշական ըրած է անդրանիկ համադրութիւնը արեւմտահայ դրականութեան : Համապատկեր Արեւմտահայ Գրականութեան անունը կրող շատ ընդարձակ (աւելի քան երկվեցեակ մը հատորներ , մեծադիր 4—500 էջնոց իւրաքանչիւրը) աշխատութեան մը մէջ, որուն առաջին հատորը արդէն լոյս է տեսած, Օշական փորձած է համադրել երեք սե-

ՊՈՒՏ Մ ՇԻՇԱՂ

Ամենայն Հայոց...

«Է՞ք թէ ոչ»:

Այս էր հարցումը, տարիներ առաջ, ամէն Հայու, երբ մեր աչքերը կր նետէինք հեռուն, Արա – րատով հովանաւորուած Հայաստանի մայրաքա – ղաք Երեւանի վրայ:— Հոն դրօշ պարզած Ռ. Հանրապետութիւնը մեր բոլորիս կառավարութի՞ւնն է թէ ոչ :

Այն օրերուն, Ռ. Հայաստանի Փարիզ դեսպանուհի Նէրկայացուցիչը ըսած էր թէ՝ «Մենք ամենայն Հայոց կառավարութիւն չենք»... Շիտա՞կ էր ըսեր թէ սխալ, այդ մասին ինք գիտէր :

Մենք, վարի արտի ցորեն՝ տարագիրներս, ի – բար անցանք, ցաւեցանք, վշտացանք այս խորթա – ձայն յայտարարութեան համար: Զուզեցինք հա – ւատալ, որ Երեւանի կառավարութիւնը ներսի Հայոց միայն կը պատկանի :

Այն օրէն ասդին, բաւական ջուր անցաւ Սէնի կամուրջներուն տակէն, եւ բազմաթիւ օդանաւեր թռան էյֆէլի աշտարակին վրայէն:

Եւ այսօր ,քանի մր տարիներու սպասումէ ետ – քը, մեր հաւատքը իրականացաւ: Հո՛ն, Երեւանի մէջ բազմած պետական կազմը իր թեւերը տարա – ծած է թէ Երեւանսէրներուն, թէ երեւամասէր – ներուն վրայ անխտիր :

Հոս Փարիզի մէջ, մեր մօտը ունինք, Ամենայն Հայոց կառավարութեան պաշտօնական երիտա – սարդ ներկայացուցիչը:

Երեւանի այս երեւակին երեւումը. բնմերու վրայ կամ հաւաքոյթներու մէջ ծափերով ու հայ – րենասիրական ոգեւորութիւնով մը կը դիմաւորուի : ինք կը ներկայացնէ հայ պետականութիւնը այս օտար ափերուն վրայ :

Ան ողջունարկուն է վեհափառ Արարատ Հայ – րիկին կողմէ իր տարագիր զաւակներուն: Անոր – ակր բոլորին: Արարատ Հայրիկը խորթ զաւակ չունի: Անոր հաւասարապէս սիրելի են թէ ալ եւ թէ ձախ ծունկին վրայ նստող զաւակները, եւ թէ անոր մօրուքը բարեմօրէն սանրող կամ չարա – ճիճի կերպով պեխերը քաչքչող տղաքը :

Արարատ Հայրիկը ունի մէկ երդ,— «Իմ սի – րելի զաւակուհիս կը թափառին օտար աշխարհ»:— «Ես ո՞ւր փնտռեմ, որո՞ւ դիմեմ, կը ծառայեն այ – լոց խոնարհ»:— «Եկա՞յէ որդեակի իմ ձեր մօրն այցելութեան ...» :

Վեհափառ Արարատը՝ բազմած մեծ սրահին՝ Արարատեան դաշտին մէջ, կը հսկէ եւ կը հոլա – նաւորէ Մայր Հայաստանը: Իր արեւաշող ճերմակ գագաթը մխրճած ամպերու մէջ, Արարատցեան նայուածքով կը չանթահարէ անոր թշնամիները եւ կը փնտռէ իր զաւակները:

Ուրեմն, Ռ. Հայաստանի ներկայացուցիչը ա – նոր դեսպանն է միւնոյն տանն: Եկած է փնտռե – լու անոր «սիրելի զաւակունքը», որ «կը թափա – ռին օտար աշխարհ»:

Ուսաի կր հարցնենք երեւակին.

— Արարատ Հայրիկին զաւակները փնտռելո՞ւ եկար թէ... Ջոկելու: «Եկայք» ըսելո՞ւ եկար թէ «սպասեցէք» կարգալու: Ամենայն Հայո՞ց հա – մար թէ ...

Եւ այս՝ հասկնալու համար թէ՝

Մեր փնտռած, մեր սպասած, մեր կարօտցած Հայաստանեայց աշխարհին կառո՞ւնկն է թէ ոչ :

Է՞ք թէ ոչ :

ՊԵՏՈՒՇ

րունդի վաստակ, խիտ բայց արտայայտիչ պատ – կերացման մը մէջ, դանել այդ արդիւնքին մէջ իր ժողովուրդին տիրական ձգտումները, ապրումը , կերպարանել այդ արդիւնքին մեծ բանուորներուն դիմագծութիւնը ու իր զրոյներուն ընդմէջէն մեր ժողովուրդին չնորհներուն գումարը: Այդ գործը նորութիւն մըն է ոչ միայն իր տեսակին մէջ, այլեւ իր գործադրումին բացարձակութեամբը: Մեր գրականութիւնը այդ ծաւալով վէպ, թերեւս ազ – գային պատմութիւն հազիւ թէ կը հանդուրժէ : Օշական, Սիփիւռքի գրող, մոռցած է այս ծանր անպատեհութիւնը ու իր սպասած ուժերը յատկա – ցուցած այս կատարեալ արկածախնդրութեան: Համապատկերով Օշական գրականութեան հանգա – մանաւոր պատմիչ մը երեւան կուգայ :

Աւելորդ չէ յայտարարել որ դատում, համա – դրում, ոգեկոչում, վերլուծում իր մօտ գործա – գրուած են առաջնակարգ գրագէտի մը միջոցնե – րով: Իր ոճը տաք, գունագեղ, արի ու խորունկ , իր մշակած նիւթերը կը բարձրացնեն անպայման արուեստի :

(ՔԱՂՀԱՆՔ)

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Զաւէն Պիպէեան, որ ամիսներ առաջ կարգ մը խիստ քննադատութիւններ գրած էր Թուրք մամուլին դէմ, «Նոր Լուր»ի մէջ, բանտին մէջ օրերով ծե – ծելէ եւ անօթի ձգելի վերջ, աքսորած են: Պիպէ – եան 23 տարեկան է :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ընկեր Հ. Սամուէլ յետոյ խօսեցաւ հայերէն ճառ մը.

— Այսօր, Ազատութեան ոստան Ֆրանսայի ա – զատ երկինքին տակ կը տօնենք «Մայիս 28»ը, Հա – յոց անկախութեան 28րդ տարեդարձը: Հայու – թեան առողջ տարրը հոգիով կապուած է այս պատմական թուականին որ անջնջելի տառերով դրոշմուած է ժամանակակից Հայոց պատմութեան մէջ: Մեծ պատիւ կ'ընծեն մեր հակառակորդները Հ. Ց. Դ. վերադրելով Մայիս 28ի պատիւը: Հ. Ց. Դ. այդ պատիւը ամբողջովին կը վերադարձնէ հայ ժողովուրդին, որովհետեւ առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան, հայութեան բոլոր զա – ւակները իրենց մասնակցութեան բաժինն ունին այդ անկախութեան պայքարին մէջ:

1375ին: Կիլիկեան բերդերուն մէջ Հայկական անկախութիւնը կորսնցնելու թուականէն սկսեալ Հայերը չեն դադրած հետապնդելէ իրենց ազատու – թեան վերստացումը : Մեր վերջին թագաւորը , Լեւոն Ե. Լուսինեան եւրոպական արքունիքներու մօտ դիմումներ կատարեց, նոր խաչակրութեամբ մը վերականգնելու համար Հայոց կորուսեալ թա – գաւորութիւնը: Իր ջանքերը ի զուր անցան եւ ան մեռաւ 1393 Նոյեմբեր 29ին Փարիզի մէջ, Հայբե – նիքի ազատութեան դաղափարը փոխանցելով թա – փառական հայ ժողովուրդին :

«Մայիս 28»ի կերտումին մէջ իրենց արժանա – ւոր տեղն ունին Հայ. Եկեղեցին եւ հայ դպրոցը , որոնցմէ առաջինը պահեց իր անկախութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնը, իսկ երկրորդը նոր սերուն – դին սորվեցուց եւ սիրցուց հայ դրականութիւնն ու Մշակոյթը: Մեր նախահայրերը յորդոց որդի հայրենիքի ազատութեան դաղափարը փոխանցե – ցին հայրենասիրական սրտառուչ երգերու միջո – ցաւ :«Մայիս 28»ի առթիւ չենք կրնար երախտագի – տութեամբ չյիշել մեր հայրենասէր գործիչները, բանաստեղծներն ու ռահվիրաները,— Յակոբ Ջուղայեցի, Իսրայէլ Օրի, Մինաս վարդապետ, Յովսէփ Էմին, Շահամիրեանց, Յովսէփ կաթ. Ար – դութեանց – երկայնաբազուկ, Ներսէս կաթ. Աշ – տարակեցի, Ռ. Արովեան, Մ. Նալբանտեան, Գա – մառ Քաթիպա, Բաֆֆի, Մ. Պէշիկթաշլեան , Խրիմեան Հայրիկ, Հայր Ղ. Ալիշան, մեր Ազգ. Սահմանադրութեան հիմնադիրները, Գ. Օտեան, Ռ. Պալեան, Ն. Ռուսինեան, Տոքթ. Սերվիչէն , որոնցմէ իւրաքանչիւրը քար մը դրած է անկա – խութեան չէնքին վրայ: Եւ ի՞նչպէս չյիշել մեր յեղափոխական կուսակցութիւնները, Արմենական, Հնչակեան եւ Դաշնակցական, մեր մեծ հերոսնե – րը՝ որոնց անունները բոլորին ծանօթ են: Երախ – տագիտութեամբ պէտք է յիշել մեր հերոսական Զէյթունը ,Խորխոռ Ղարաբաղը, որոնք 18րդ դարէն սկսեալ ազատութեան կռիւնակը հնչեցուցին, մեր ժամանակակից հերոսամարտերը — Վասպուրա – կան, Շ. Դարահիսար, Եղեսիա, Մուսա լեռ, Այն – թապ, Մարաշ, Հաճըն, մեր մէկուկէս միլիոն նա – հատակները, վերջապէս 1918 Մայիսեան կռիւնե – րուն ինկած մեր հազարաւոր մարտիկներն ու հե – րոսները: Մայիս 28ը կը պարտինք այս բոլորին:

Ապրիլ 11ը մեր ցեղին թաղումն էր, Մայիս 28ը անոր յարութիւնը հրաշափառ ու պայծառա – փայլ: Ապրիլ 11ով Թուրքը կ'ուզէր բնաջնջել հա – յութիւնը, Մայիս 28ին հայ մարտական բազուկը յարգանք պարտադրեց Թուրքին, որ ճանչցաւ մեր ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը :

«Մայիս 28»ի չնորհիւ չահեցանք Սեւրէի դաշ – նագիրը: 1920 Օգոստոս 10ին, մեր կառավարու – թեան պատուիրակը, Ա. Ահարոնեան կողք կողքի նստաւ մեծ Դաշնակիցներուն հետ եւ ստորագրեց միջազգային այդ կարեւոր վաւերաթուղթը, որ այսօր մեր հողային պահանջներուն հիմը կը կազ – մէ: 1920էն ի վեր, Հ. Ց. Դ. առանձին կը պա – հանջէր Հայաստանի սահմաններու ընդարձակու – մը: Աշխարհասասան պատերազմը բազմաթիւ չա – րիքներու կարգին, հայութեան համար բերաւ բա – րիք մը, այն իմաստով որ այսօր խորհ. կառավա – րութիւնը ինքզինքը կը նկատէ Ամենայն Հայոց կառավարութիւն եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկո – սէն սկսեալ մինչեւ սիփիւռքի յետին անկիւնը ապ – րող հայ գաղթականը կր պահանջէ Թրքահայաս – տանի չորս նահանգներուն կցումը ներկայ Հայաս – տանին: Աչխարհի մեծերէն ողջմտութիւն չէ որ կ'ուզենք, այլ, անցեալ եւ ներկայ պատերազմին մեր թափած արեան եւ ըրած զոհողութեանց ար – դար վարձքը, խոստացուած Սեւրէի դաշնագրով : Պիտի չարունակենք պահանջել Հայաստանի պատ – մական հողերը ,մինչեւ որ արդարութիւնը դործա – դրուի: Հ. Ց. Դ. իրրեւ հայ ժողովուրդի հարա – զատ արտայայտիչը՝ ինչպէս 56 տարիներէ ի վեր, այսուհետեւ եւս պիտի կանդնի հայ ժողովուրդի կողքին, մինչեւ Թրքահայ Դատի լուծումը»:

Ընկեր Գ. Քէնտէրեան յուզուած չեշտերով արտասանեց Վարուժանի «Եղեռնեայ գլխով երգեցի փառքեր» ոտանաւորը, իսկ ընկեր Մ. Դաւիթեան՝ Ահարոնեանի «Ցարդանք քեզ»ը :

Ապա տեղատարափ ծափերու մէջ բեմ եկաւ «Յառաջ»ի խմբագիրը՝ Շաւարշ Միսաքեան:

— « Բանաստեղծ Ա. Իսահակեան, որուն ծննդեան 70ամեակը տօնուեցաւ վերջերս, երբ Դաշնակցական էր եւ յեղափոխական երգեր կը դրէր «Դրօշակ»ի մէջ, «Հայ Գուսան» ստորագրու – թեամբ երգ մր ունի — մօտաւորապէս կը յիշեմ , — «Գնա, ծիծառ, Թող ինձ մենակ»,— Վէրքը սրտիս հողի տակ: Բայց երբ տեսնես Թշնամու դէմ — Հայ ժողովուրդ սարի պէս,— Զէնքը ձեռքին հպարտ կանգնած,— Հայեր, լեռներ, իրար պէս,— Մ՛հ, այն օրը արի ծրտա...»: Հ. Ց. Դաշ – նակցութիւնն է այդ ծիծեռնակը որ ահա կուգայ ծաւալու, հայկական բազուկին փառքը երգելու , խոնարհելով Մայիս 28ի զոհերուն առջեւ: Արդա – րեւ, ամբողջ ժողովուրդ մըն էր որ ,«զէնքը ձեռքին հպարտ կանգնած», կռուեցաւ Մայիս 22—26, կռուեցաւ սուրով եւ եղունգներով, անհնարին տառապանքներու մէջ: Եթէ ուրիշներ, փոքր մար – դիկ, պատիւ կը սեպեն անտեսել այս հրաշքը, ու – բանալ թափուած արիւնն ու արցունքը, ո՛ղջ ենք մենք, մինչ տներկա՛յ, ուր որ կաթիլ մր հայկ. ա – րիւն հոսած է, յանուն ազատութեան: Ո՞վ է որ պիտի համարձակէր նսեմացնել պատմական դէպ – քը,— 12.000 հայ քաջեր ճակատ ճակատի , 35—40 հազարնոց կանոնաւոր բանակի մը դէմ, առանց դաւանանքի ,դասակարգի կամ տարիքի խտրու – թեան: Ո՞վ է որ պիտի կրնար ժխտել թէ այդ օր – հասական ճակատամարտին չնորհիւ մեր ոտքին տակ ունեցանք ափ մը հող, կորիզ մը, որուն վրայ կանգնած՝ այսօր արդարութիւն կը պահան – ջենք աչխարհէն...

Ճառը խեղդուեցաւ խանդավառ ծափերու մէջ:

Վերջին խօսողն էր ընկերվարական կուսակ – ցութեան փոխ – քարտուղար եւ l'Espoir թերթի խմբագիրը, մեր բարեկամը, քաղաքացի G. Jardin որ ըսաւ թէ ընկերվարութիւնը կը փափաքի որ ճըն – շուած ժողովուրդները վերագտնեն իրենց ազա – տութիւնը: Հայ ժողովուրդն ալ, իբրեւ տառա – պած եւ հալածական, պէտք է որ գտնէ իր ազա – տութիւնը: Ցեղով գովելով մեր ժողովուրդին աչ – խատասիրութիւնը ,յարատեւութիւնը եւ ընդունա – կութիւնները, յոյս յայտնեց թէ արդարութիւնը պիտի գործադրուի եւ հայ ժողովուրդը իր հայրե – նիքին մէջ պիտի տօնէ իր ազատութեան տօնը:

Հայկական պարերը սկսան բեմի վրայ, «Հա – յաստան» պարով , մասնակցութեամբ օրիորդներ Զորպաճեանի եւ Սէրէնկիւլեանի, երկուքն ալ չատ յոյժող: Եղան նաեւ խմբական պարեր եւ զուգերգ – ներ, Օր. Թէքնէեանի, Իվ. Գասպարեանի եւ Ցա – րութիւնեանի եւայլն կողմէ:

Բեմին ճակատը խոշոր պաստառի վրայ կ'երե – ւային Արամի, Նազարբէկեանի եւ Սիլիկեանի մե – ծադիր նկարները, շրջապատուած հայկական եռա – գոյնով: Բեմին երկու կողմերը պարզուած էր Ֆրանսական եռագոյնր :

Հանդէսի պաշտօնական մասը վերջացաւ կէս դիշերին, նախագահին չնորհակալութեան խօսքե – րով: Այնուհետեւ մինչեւ առաւտան ժամը 6, ժո – ղովուրդը առանձին սեղաններու շուրջ բոլորուած գուարճացաւ, երգեց ու պարեց :Որոշած դառնուկ մր աճուրդի դրուելով, բաժնուեցաւ հիւրերուն :

Շատ խոր էր տպաւորութիւնը եւ յաջորդ օրը ամէն մէկը դրուագ մը կը պատմէր երեկոյթէն, միւնոյն տաճն ճաղկելով խառնափիչներու սար – քած դաւերը: Այցելուներ եկած էին ոչ միայն շըր – ջականերէն, լեցուն կառքերով , այլեւ Լիոնէն, Վիչիէն, Մոնփելիէէն եւն.:

Շ. Միսաքեան յաջորդ օրն ալ խօսեցաւ Սէն Լուի մէջ, Եօթնեղբայրեանի ազարակը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊԱՐԿԵՇՏ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մենք ալ ներկայ էինք Մայիս 28ի տօնակատարութեան Ցունիս 15ի չաբաթ դիշերը: Այն հազարաւոր ամէն դասակարդէ, կու – սակցական թէ չկազմ ժողովուրդը, որուն նմանը չատ քիչ անգամ տեսնուած էր Մարսիլիոյ մէջ, չախչախիչ ապտակ մը եղաւ անոնց որ կ'ուզէին ազգութեան նուիրուած եւ ազգութեան արիւնով չահուած հանդէսին արդելք հանդիսանալ, առանց դիտնալու թէ ինչ կր նչանակէ Մայիս 28ը: Շատ պիտի ուզէինք որ այդպիսի «պէխասէր»ները լսէ – ին բանախօսութիւնները, որոնց մէջ մենք չտե – սանք որ եւ է հակառակութիւն մեր սիրելի Ռ.Հա – յաստանին դէմ :— Քանի մը Ս. Դ. Հնչակեաններ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԺԻՇԿԻՆ ԳԻՐՔԻՆ ՓՐՑՈՒԱԾ ԼՋԵՐ ԵՒ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ. Ռուբէն Սեւակի (Ռ. Զիլինկիրեան): Հրատ. Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ», Մատենադար 15, Փարիզ 1946: Հասցէ՝ Librairie Barsamian, 46 Rue Richer, Paris :

ԱԿՕՕ, պարբերագիրք: Ձեռնարկ Հայ Ճեմա – րանի Շրջ. Միութեան: ԺԳ. դիրք, 1946, ճոխ բո – վանդակութեամբ, 160 մեծադիր էջ: Գինն 12 չի – լին: Հասցէ.— Գառնիկ Բանեան, Collège Arménien, 127 Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban) :

LES DONNÉES JURIDIQUES DES REVENDICA – TIONS territoriales Arméniennes. par P. Mouradian, Paris 1946 :

ցիչը ճաշի հրաւիրեց Պ. Պ. Մոլոթովը եւ Վիշինսկին, իրենց խորհրդականներով։ Կ'ըսուի թէ սեղանին վրայ երկարօրէն խօսած են Թրիէսթէի եւ ուրիշ հարցերու մասին։ Պ. Պըրնս ամէն միջոց կը փորձէ, համաձայնութեան մը յանգելու համար այս հիմնական հարցի մասին, որուն լուծումէն կախում ունի իտալական դաշնագիրը։

Զօրսերու առջի օրուան ժողովին մէջ, որ տեւեց երկուքուկէս ժամ, նախարարները խոսացան գաղտնի պահել վիճաբանութիւնները։ Այս առթիւ դիտողութիւն եղած էր թէ ամերիկեան աղբիւրէ լուրեր արուած են հինգշաբթի օրուան նիստի մասին, իտալական գաղթավայրերու հարցին մէկ տարի յետաձգման մասին։ Պ. Պըրնս պատասխանած է թէ ինք հակառակ է գաղտնի պահելու խորհրդակցութիւնները եւ թէ թղթակիցները իրաւունք ունին լուրեր ստանալու։

ՄՈՍԿՈՒԱ. ՏՐԱՄԱԴԻՐ ՀԱՄԱԶԱՑՆԵԼՈՒ

Խորհրդային պատուիրակութեան անդամներէն մէկը յայտարարած է Ռիւթէրի թղթակցին թէ իրենք Փարիզ եկած են յաջողութեամբ վերջացնելու համար Զօրսերու ժողովը եւ նշանակելու ընդհանուր հաշտութեան խորհրդաժողովին թուականը։ Խորհրդային պատուիրակութեան կարծիքով, գործերու ընթացքը լաւ է եւ եթէ 30 Մխութիւնը չստանայ իր բոլոր ուզածը, կը նախընտրէ իրա-հաւոհութիւն մը քան նոր անել մը։ Այս պարագային, ընդհ. հաշտութեան խորհրդաժողովը կրնայ գումարուիլ Օգոստոս 1ին, յետաձգելով Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը։ Թրիէսթէի խնդիրը լուծուելէ վերջ, միայն երկու կէտեր կը մնան իտալական դաշնագրին վրայ.— 1. Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ սահմանագլուխը.— 2. Իտալական նաւատորմին բաշխումը։ Եթէ գործերը այսպէս յաջող ընթանան, Զօրսերու խորհուրդը կրնայ շաբթու կրնայ սկսիլ Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ եւ Ֆինլանտայի դաշնագիրներուն քննութիւնը։

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ ի պատիւ Լի-բանանի հանրապետութեան նախագահին տրուած հացկերոյթին մէջ, Իսմէթ Ինէօնիւ չեզոք «դուրս» թեան եւ քաղաքակրթութեան այն երկարաւոր միաբանութիւնը որ կը տիրէ երկու երկիրներուն միջեւ եւ աւելցուց թէ Թուրքիա միշտ ալ հետաքրքրուած է Լիբանանի ճակատագրով։ Նախագահ Պշարա Խուրի ալ իր կարգին յայտարարեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը պարտք կը դնէ բոլոր ժողովուրդներուն վրայ գործակցել, կառուցանելու համար համաշխարհային խաղաղութիւնը։ «Մեր երկու երկիրները զիրենք միացնող կապերուն մէջ կը դտնեն առիթը անհրաժեշտ համաձայնութեան մը»։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած պաշտօնական լուրերու համաձայն, Հրեաները ծրագիր մը մշակած էին, առեւանգելու համար անգլիական բանակին հրամանատարը, զոր։ Պարքըր։ Ծրագիրը պատրաստած էր Հրեաներու ահաբեկչական կազմակերպութիւնը, «Իրկուն», որ անցեալ շաբթու դերի բռնած էր հինգ անգլիացի սպաներ։ — Անգլիացիները իսկոյն խուզարկութիւններ կատարելով կալիայի փոթաստ հանքերուն մէջ, հարցաքննեցին 5500 բանուորներ։— Զօր. Անտէրս, լեհական Բ. բանակին հրամանատարը, Պաղեստին հասնելով, յայտարարեց լեհ զինուորներուն.— «Մենք պիտի չբռնակենք կռուիլ ազատ եւ անկախ Լեհաստանի համար, մէջն ըլլալով Լէմպէրկը եւ Վիլնան»։

ՋՕՐ. ՄԻԽԱՅԼՈՎԻՃԻ դատավարութեան առթիւ, ամբաստանեալներէն Թանուչի Տինէչ, ներքին գործերու նախկին նախարար, խոստովանեցաւ թէ կը գործակցէին Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ, յուսալով փրկել ազգը։ Ցետոյ յայտարարեց.— «Ես չեմ ուզեր ապրիլ այնքան ոճիրներէս վերջը»։ Խոստովանեցաւ թէ ճառեր խօսած եւ յօդուածներ գրած է ի նպաստ նացիներուն, թէ ամէն շաբթու 300 բանուորներ կը ղրկուէին Գերմանիա եւն.։ Ուրիշ ամբաստանեալ մը, նախկին կրթական նախարար Եոնիչ, յայտարարեց թէ «իր խիղճը մաքուր է, թէեւ կ'ընդունիմ թէ կարդ մը սխալներ գործեցի։ Կ'ուզէի փրկել սերպ երիտասարդութիւնը»։

ԲԻՇԿՆԵՐՈՒ նոր սակագինը պիտի գործադրուի յուլիսին,— խորհրդակցութիւն՝ 120 ֆր., այցելութիւն հիւանդին բնակարանը 150 ֆրանք (կիրակի՝ 200, գիշերը՝ 300)։ Ծննդաբերութեան այցեգինը 3000 ֆրանք եւն.։ Աւտնք նուազագոյն սակերն են։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԷՍԹԱՓՈՑԻ 29 ամբաստանեալներէն Թոմասէն խոստովանեցաւ թէ ապստամբած էր Օր. Պիտօն, «քիչ մըն ալ ծեծած»։ Ուրիշներ ալ զարմանալի պատմութիւններ պատմեցին, անմեղ ձեւանալով։

ՊԱՐԵՆԱՒՕՐՄԱՆ նախարարը յայտարարեց թէ հացի պաշարը ապահովուած է։ Ցուլիսէն սկսեալ գինին պիտի բարձրանայ ամսական երեք լիտրի, իսկ հոկտեմբերին կը յուսան բարձրացնել վեց լիտրի։ Ցուլիսի Բ. կիսամսեակին 500 կր. չաքար աւելի պիտի բաժնուի։ Նոյնպէս ամրան ընթացքին։ Կաթին հայթայթումը ծանր վիճակ մը պիտի ունենայ ձմեռը։ Գալով միսին, պէտք է ստիպողաբար լուծուի նոր կառավարութեան կողմէ։ Կը յուսան չաբաթը երկու քիլօ գետնախնձոր բաժնել Ցուլիսին, քիլօն 12 ֆրանքէն։ Սեպտեմբերին վաճառումը ազատ պիտի ըլլայ։

ՆԻՒՐՆՊԷՐԿԻ Ա.ՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ, սպառնապինութեանց նախարար Շիփը խոստովանեցաւ թէ Լէյ, Պորման եւ կէօպէլս կ'ուզէին կաղային պաշտպանել դիմել, բայց ինք բողոքեց։ «Երկու սարսափելի հազեր ունէինք, որոնց դէմ ոչ մէկ դիմակ կրնար դիմանալ։ Մեր գործարաններէն երեքը այս հազերը արտադրեցին մինչեւ 1944 նոյեմբեր։ Ես փակել տուի այդ գործարանները»։ Ամբաստանեալը յետոյ նկարագրեց այդ հազերով կատարուած փորձերը 20.000 Հրեաներու վրայ, Աուշվիցի արգելարանին մէջ։ «Տաքութիւնը քանի մը հարիւր աստիճանի բարձրացաւ, բոլոր Հրեաները անմիջապէս չոգիացան։ Իրենց աճիւնը անդամ չգտնուեցաւ»։ Շիփը խոստովանեցաւ թէ կէօրինկ մօրթինմոլ էր եւ թէ ինք չէ կարդացած Հիթլերի գիրքը, «Իմ Պայքարը»։

ՄԱՑԻՍ 28Ը ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ ՄԻՋ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ, (Ցապաղած).— Ցունիս 2ին, մենք ալ ոտնակոխ Մայիս 28ի տարեդարձը, Ս-ատչի նահանգին լեռնային բարձունքին վրայ, Փոն տ'Օպնայի մէջ, հայրենակարօտ խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Եկած էին նաեւ վալսէն, Օպնայէն եւ Ս. Ժուլիէնէն։ Սրահը դեռ չբացուած ժողովուրդը խռնուած էր դրան առջեւ եւ քովի սրճարանները։ Այսպիսի բազմութիւն չէր տեսնուած 1930էն ի վեր։ Այր, կին, մանուկ, ամէնքն ալ մաքուր հագուած եկած էին մեծարելու Մայիս 28ը կերտող հերոսները։ Նոյն վայրկեանին քաղաքին կամուրջը կը մանկը օթօֆար մը, որուն մէջ կը թնդային ազգային եւ հայրենասիրական երգերը։ Վալանսի Հ. Ց. Դ. կոմիտէին անդամներն էին, օրուան առնախօսներով.— Մեր բարեկամուհին՝ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան իր ամուսնոյ եւ Տօմ Արտէլի ընկերվարականներու (S.F.I.O.) չրջանային քարտուղարը Camarade Audigier.. Վալանսի ընկերները, Ռոմանի Հ. Կ. Խաչի սանուհիները եւ օրուան բանախօս ընկեր Թ. Ա.յվազեան, Լիոնէն։ Հ. Ց. Դ. Փոն տ'Օպնայի «Կորիւն» խումբի տղաքը դնահատելի աշխատանքի լծուած էին, դուրսէն աթոռ եւ նստարան ճարելով։ Բեմին ճակատը կը ծածանէին Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները։

Օրուան նախագահ ընկեր Գ. Քիրէճեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, հրաւիրեց երգչախումբը, որ երգեց «Մարսէյէզ»ը եւ «Քամ Փորտան»ը։ Ցետոյ վայելեցինք զեղարուեստական հանճոյ բաժին մը։ Ինայելու համար «Ցառաջ»ի տուղ էջերը, զանց կ'առնենք յիշել անունները։

Առաջին բանախօսն էր Տիկ. Օ. Միքայէլեան, որ խօսեցաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն, փառաբանելով 1918 Մայիս 28ի հերոսները, որոնց չնորհիւ կեանքի կոչուեցաւ այս օրուան Յ. Հայաստանը։ Տիկին Օտէթ խօսքը վերջացուց «կեցցէ Ֆրանսան, կեցցէ հայ ժողովուրդը» գոչելով, բուռն ծափերու մէջ։

Երկրորդ խօսողն էր S. F. I. O.ի ներկայացուցիչը, որ մեր պատմութեան բաւական ծանօթ ըլլալով, մանրամասն յիշեց Թուրքերուն գործած ոճիրները՝ եւ յայտարարեց։— Ի՞նչ պիտի ըլլար աշխարհի վիճակը, եթէ Հայերը չպաշտպանէին Բաքուն 1918ին, պայքար մը որուն դեկավարն էր Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը։ «Կեցցէ ընկերվարական եւ ժողովրդավար դաղափարը, ան միայն կրնայ երջանկացնել մարդկութիւնը»։ (Ջերմ ծափեր)։ Վերջին բանախօսն էր ընկեր Թ. Ա.յվազեան, որ պատմեց դէպքերը կամաւորական շարժումէն մինչեւ Սարտարապատ եւ Բաղրամ։ Փառաբանեց Արամը եւ զօր. Սիլիկեանը։ Ընկերոջ խօսքերը կ'ընդմիջուէին բուռն ծափերով։ Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով զոր ժողովուրդը երգեց խանդավառ։ — Քրիստափոր

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրլ Տիկին Նազելի Գարամանուկեան, Սեդրակ եւ Սուրէն Կիւրճեան, Այրլ Տիկին Նոյեմբար Կիւրճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Փափազեան, Հաճի Տիգրան եւ Եղիա Թուլումճեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները եւ բարեկամները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆի մահուան առթիւ։

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէր Գալուստեան եւ իրենց պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն Փարիզի ազգասահմանին, Շավիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբին, Ռաֆֆի Երիտասարդ Մխութեան եւ Շավիլի հայ հասարակութեան, որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց զաւկին՝ ԿԱՏԱՐԻՆԷ ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ։

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Studio Caumartin, Աղատ վիճաբանութիւն։

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները եւ նախապէս հրաւէր ստացած ընկերները այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսութիւնը երեքշաբթի, 25 Ցունիս ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. ՆորՍերունդի սրահին մէջ, 137 rue Paul Bert։ Նիւթ՝ « Հայ գրերու դիւտը» ։ Դասախօս Պ. Սողիկեան։ Կը հրաւիրուին սանուհիները եւ փափաքողները։

Ամառնային պարապմունքներ

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս29ին, շաբաթ դիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ։ Ա-ռաջնակարգ նուագախումբ, բնտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՐՄԱՆԱ. – ՋԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։ Անձրեւի պարապային պարապմունքներ մեծ սրահ։ Métro Sablons։ Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՑՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ օծման առաջին տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի հանդիսաւոր քառաձայն պատարագ, ժամը 10ին եւ հայրապետական մաղթանք՝ Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Կը կարդայուի կաթողիկոսին առաջին շրջաբերականը ներդաղթի մասին։

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ՊԷՐՆԱՐ Վ.Ա.Հէ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87։

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝
ՇԱՀԱՆ ՄԱՐԻԱՆԻՆ
Դուէ էֆ ռը պիտի շահիֆ
3 Villa Monceau, Paris 17, հեռաձայն Wag. 13-95

ԾԱՒՈՒ Է ՎԻԼԼԱ ՄԸ, Նիսի անմիջական չրջանը, St. Sylvestre, երկու յարկ, 5 սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք։ 350 մեթր քառ. մշակելի հող, մեծ թերաս եւ քաղ։ Խիստ նպաստաւոր դիմով։ Դիմել՝ Գ. Խոսրովեանի, Villa Marie-Vahak, 81 Valon Obscur, NICE։

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով
DOLINE ALCALINE
ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին։
կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

MANUFACTURE de VÊTEMENTS
Hommes et Jeunes - Gens
Ets. BOYADJIAN
6, RUE MULET, LYON

ՁԱՇԱՐԱՆ ԻՏՃԱԼ (ԱՐԱՄ)
29 Rue Paganini , 29
NICE
Սկսած է յատուկ խոհարարի մը միջոցով խնամով պատրաստել արեւելեան համեղ կերակուրները
ԱՆԴԱՄ ՄԸ ԱՑՑԵԼԵՑԷՔ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԵԱՆԻ
AU CHAPON FIN Restaurant Barը
Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins
Gare de l'Est, Marseille Հեռաձայն C. 02-43

MEUBLES MODERNES
60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE
Բացուած է Վ. ՓԻՒՓԼԵԱՆի կամ – կարասիներու մեծ վաճառատունը։ Խիստ մատչելի գիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրասենեակի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիներ։ Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, Թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mardi 25 JUIN 1946 երեքշաբթի 25 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4733–Նոր շրջան թիւ 372 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՐԱՀՈՒԿ ԽԱՂ ՄԸ

Վերջերս ամերիկեան թերթերը կը հաղորդէին թէ խորհրդային մամուլը եւ անթելը մեղմացուցած են իրենց յարձակումները Թուրքիոյ դէմ: Նոյն իսկ մերձեցումի խօսքեր կը սահեցնէին:

Կարելի չեղաւ սուուղել այդ զրոյցները: Որքան կրցած ենք հետեւիլ, քննադատութիւնները կը շարունակուին առանց-առանց: Եթէ ոչ նոյն ուժգնութեամբ, գոնէ նոյն մեղադրանքներով:

Այսպէս, անցեալ Մայիսին երեւցաւ Սթամպուլովի մէկ յարձակողականը, «Թուրքիա եւ իր փաստաբանները», ուղղուած Փարիզի Carrefour շաբաթաթերթին դէմ, ուր ոմն Ֆաժան այլանդակ բաներ սարքազրած էր, կարս – Արտահանի եւ առ հասարակ հայկական հարցի մասին: (Թարգմանուած «Յառաջ»ի մէջ):

Այս լեհածին պարոնը քանի մը օր կարին եւ Կարս մնալէ վերջ, դարձաւ հեղինակութիւն արեւելեան գործերու: Ինքն էր որ կը յայտարարէր ի լուր աշխարհի .

— «Մեզի մարդ պիտի այսօր թէ ազգային փոքրամասնութիւնները եւ մասնաւորապէս Հայերը զրկեր անհետացած են Թուրքիայէն »:

Այս առթիւ էր որ Սթամպուլով կը յիշէր Համիտեան չրջանի ջարդերը, 1894ին, 1895—96ին, եւ 1914—18ի Մեծ Պատերազմին:

Ուրիշ նորութիւն մը, այս անգամ :

Le Monde Յունիս 18ին հետաքիր մը ունէր Անկարայէն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Մոսկուայի Արեւմտակցական Միութեան օրկանը, «Թրուման» կը զրէ թէ սուսերաթիւ յոյն, հայ, հրեայ, չերքէզ եւ քիւրտ փոքրամասնութիւններ կան Թուրքիոյ մէջ եւ թէ, համաձայն բուն խակ Անդարայի վիճակագրութեանց, այժմ իրր մէկուկէս միլիոն Քիւրտեր կը բնակին արեւելեան նահանգներուն մէջ, իրանեան սահմանագլուխին վրայ, ինչպէս եւ Իրաքի եւ Սուրիոյ մօտ:

Եւ անմիջապէս ծանրակշիռ լուր մը.— «Քիւրտերու ազատագրութեան կոմիտէն, որ կը գործէ Իրաքի եւ Սուրիոյ մէջ, կազմակերպած է Քիւրտիստանի ազատագրութեան ճակատ մը, որ կը պայքարի Թուրքիոյ դէմ: Այս ճակատին մէջ կը մասնակցին Իրաքի, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ քիւրտերը»:

Le Monde հետաքրքրին համաձայն, Թրքական կառավարութեան մէկ բարձր պաշտօնատարը յայտարարած է թէ այս մեղադրանքները «բացարձակապէս հակառակ են ճշմարտութեան»:

Հանդուգնեալ պատը Ալին ալ նոյն բանը կ'ըսէր, երբ արեան բաղնիքներ կը սարքէին հայ ժողովուրդի դլխուն :

Ուրեմն քրտական տեղահանութիւն մըն է որ կը կատարուի, խափանելու համար որ եւ է ապըստամբական չարժում: Եւ կը կատարուի դէպի Կարս – Արտահան: Զարաչուք խաղ մը:

Արդ, երբ «Թրուման» այս տեղեկութիւնները կը հաղորդէ եւ Մոսկուայի անթելն ալ կր տարածէ, ի սփիւռս աշխարհի, ներելի՞ է հարցնել,— Ո՞ր օրուան կը սպասեն, մէկ անգամէն դրաւելու համար Կարս – Արտահանը: Իբրեւ ամրողջական մասերը նախապատերազմեան (1914) Ռուսիոյ :

Եթէ չենք սխալիր, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա»ն էր որ կը զրէր.

— « Կովկասահայութեան իրաւունքին է Սուրմալու, Կարս եւ Արտահան, իսկ Թրքահայութեան իրաւունքը՝ Վան, Պիթլիս եւ Կարին»:

Արժա՞ն եւ իրաւ: Թող սկսին Կովկասէն, դանակի պէս կտրելով սահմանը: Ինչպէս ըրին այլուր, Լեհաստանէն մինչեւ Գերմանիա: Առանց շատ բարակը փնտռելու :

Այս ժողովուրդը չի կրնար անվերջ օրօրուիլ ճարտասանական մարդանքներով եւ լրագրական հրատարակութիւններով: Այս ժողովուրդը իր արիւներ տրամադրեց անհաչիւ, 1939—1944ին, ինչպէս 1914—18ին, ընդհանուր չաղթանակին համար :Շատ աւելի քան թոյլ կուտար իր համրանքը:

Ողբալի, ընդվզեցուցիչ եւ հակայեղափոխական բան պիտի ըլլար, եթէ այդ յորդահոսան արեան փոխարժէքը սահմանափակուէր զանազան չքանչաններով եւ չոյլարան փոխադարձութիւններով :

«Գնաց դարուն, եկաւ աշունն»... Շ.

Հպարտանալի տօնը

1918 Մայիս 28ի տարեդարձը նուիրական օր մըն է, որ իր թափով եւ հաւաքական ոգիի արտայայտութեամբ կր վերադանդէ մեր նորագոյն չրջանի բոլոր պատմական թուականները :

Ունինք եկեղեցական, մշակութային, կուսակցական տօներ, ամէնքն ալ իրենց արժէքն ունին մեր ժողովուրդին համար: Մայիս 28ը հայրենիքի տօնն է· այդ օրը հինդ դար չարունակ թշնամիներու ոտքի կոխան մեր երկիրը առաջին անգամ ըլլալով տէր դարձաւ իր անկախութեան :

Մայիս 28ի տօնը կը դառնայ աւելի այժմկեան համաչխարհային երկրորդ պատերազմի հաչուեյարդարի սա օրերուն, երբ երկրի ու արտասահմանի ժողովուրդը կը պահանջէ Թրքահայ հողերը՝ ուրիչ խօսքով իրականացումը Միացեալ Հայաստանին :

Ուչադրաւ է որ բոլոր հոսանքներուն կողմէ ի նպաստ Հայ Դատի կատարուած դիմումներուն մէջ կը յիչատակուի Սեւրի դաչնագիրը եւ Ուիլսընի սահմանագծումը: Ապա ուրեմն կ'ընդունուի նախախորհրդային Հայաստանի մը իրաւական գոյութիւնը: Երբ օտարներէն կը պահանջենք ճանաչումը մեր իրաւունքներուն, ամէնէն առաջ մենք պէտք է պնտռնանք զայն յարդել պիտնալ :

Մայիս 28ի հանդէպ ոմանց ունեցած վերապահութիւնը յայտնապէս կը բիծ այն նկատումէն, որ այդ թուականի փառաբանումը վարկ մր կ'ապահովէ Դաչնակցութեան: Անհերքելի եւ դառնապարտելի նկատում: Ահա Դաչնակցութիւնը, որ թելադրուած հայրենիքի չահերէն, ամէնէն առաջ յուչագրով ինք պահանջեց Թրքահայ հողերու կցումը Խ· Հայաստանին, առանց իրաւակարգի չուրջ վէճ ստեղծելու, դիտնալով հանդերձ թէ այս պարագան նոր վարկ մը կ'ապահովէ երկրի իչխանաւորներուն: Բայց Դաչնակցութեան հայրենասիրութիւնը թոյլ չտուաւ իրեն տարբեր ուղիներ փնտռելու :

Տարիներ առաջ հասկնալի էր Մայիս 28ի դէմ հակառակութիւնը, որովհետեւ խորհրդային վարիչները նկատէին պատիժի արժանի յանցանք մր Թրքահայ դատի պարզ յիչատակումը: Ինչպէս Ա. Կարինեան, որ յետագային չնորհազուրկ եղաւ, երեւանի «Տնտեսական Լրաթեր» թերթին մէջ, 1924ին կը զրէր· –Պէտք է այժմ եւեթ յայտարարել որ բոլոր յոյսերը Հայաստանում կամ Հայաստանին կից շրջաններում հող ստանալու մասին անիրականալի են», եւ ան կ'առաջարկէր 300.000 Հայեր բնակեցնել հիւսիսային Կովկաս, Տոնի եւ Գուպանի չրջանները··· «Այդ ձեւով — կ'աւելցնէր ան — իր հիմքին մէջ կը խեղդուի ամէն մի ազգայնական փորձ եւ կը ստեղծուի աւելի ամուր պատուանդան Մերձաւոր Արեւելքի ժողովուրդների միութեան համար»: Նման «չնդմիչնութիւն»ները ի հաչիւ Թուրքերուն այսօր այլեւս չկան եւ կր պահանջուի Միացեալ Հայաստան: Օտարներուն կը յիչեցնենք արուած հանդիսաւոր խոստումներ եւ ստորագրուած միջազգային դաչնագրեր: Առնուազն հակասութիւն մը պիտի ըլլար չճանչնալ այն՝ ինչ որ օտարէն կը պահանջենք:

Ազգային վիրաւորանք մըն է նաեւ այն վերադրումը թէ՝ Հայաստանի անկախութիւնը Թուրքերու կողմէ չնորհուեցաւ: Մի՞թէ Էնվէրներու եւ Թալէաթներու Թուրքիան պիտի ուղէր խնայել Մնացորդացին: Եթէ ի վիճակի ըլլար, ան պիտի լրացնէր իր բնաջնջումի ծրագիրը: Մենք չենք տօներ Պաթումի դաչնագրին (Յունիս 4) տարեդարձը, այլ Մայիս 28ը, երբ հայ մարտիկը մինակ էր իր ճակատագրին հետ եւ երբ բոլորովին լքուած ու անյոյս պահու մը՝ Սարտարապատի, Գարաքլիսէի, Պաշաբարանի կռիւներով եւ մղեց դարաւոր թշնամին: Կարելի՞ է անդիտանալ՝ Արամներու, Նազարբէկեաններու, Սիլիկեաններու, Գարեգին Եպիսկոպոսներու ղեկավարած պատերազմը Արարատեան դաշտին վրայ, յար եւ նման Վարդան Զօրավարներու, Ղեւոնդ Երէցներու տասնեւհինգ դար առաջ Աւարայրի դաշտին վրայ մղած պատերազմին: Ճակատ մեկնեցան ամէնքը, որոնք կրնային զէնք վերցնել, իսկ կիներ ստանձնեցին թիկունքի աշխատանք, ռազմամթերք եւ պարէն հասցուցին մարտիկներուն: Մայիս 28ի նախօրէին տեղի ունեցաւ համաժողովրդական պատերազմ մը: Ոչ մէկ տեղ այնքան խանդավառօրէն երդուած էր «Ամենայն տեղ մահր մի է, բայց երանի որ իր ազգի ազատութեան կը զոհուի»: Այդ դիտակցութեամբ մեր ժողովուրդը կռուի դաշտ իջաւ ու իր սեփական արիւնով կերտեց իր անկախութիւնը :

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Օրավարձի յաւելումը՝ 100ին 15

Պ· Պիտօ յաջողեցաւ կազմել նոր դահլիճը, կիրակի օր, 23 Յունիս, վերջին պահուն համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով աչխատավարձերու եւ թոշակներու յաւելման մասին:

Նոր դահլիճին կը մասնակցին 9 ժողովրդականն (M. R. P.), 7 համայնավար եւ 6 ընկերվարական նախարարներ, ինչպէս եւ երկու մասնագէտներ: Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

Ժողովրդական.— վարչապետ եւ արտաքին գործերու նախարար Ժոռժ Պիտօ, անպաչտօն նախարար Ֆրանսիսկ Կէ, դատական՝ Թէթժէն (նախկին նախարարը), բանակներու՝ Միչլէ, էյմտական՝ Մոռիս Շուման, Ազգ· Տնտեսութեան՝ Մանթիոն, Թղթատարական՝ Լէթուռնօ, բնակչութեան՝ Ռոպէռ Փուիժան, Տեղեկատու՝ Անտրէ Քօլէն:

Համայնավար.— փոխ–վարչապետ՝ Մորիս Թորէզ, սպառազինութեանց՝ Թիյոն, ճարտարագործական արտադրութեան՝ Մարսէլ Փօլ, Աչխատանքի՝ Քռուազա, վերաչինութեան եւ քաղաքաչինութեան՝ Պիյու, նախկին ռազմիկներ եւ պատերազմի զոհեր՝ Քազանովա, առաղչապահական՝ Արթօ:

Ընկերվարականներ.— Փոխ - վարչապետ՝ Ֆելիքս Կուէն, ներքին գործերու՝ էմ· Տէփռէօ (Ed. Depreux), հողագործական՝ Թանկի – Փուիժան, հանրօգուտ չինութեանց՝ Ժիւլ Մօք, Անգրծոլեան (գաղթային) Մառիուս Մուտէ, կրթական՝ Նակէլէն :

Պարենաւորման նախարարութիւնը առաջար կուած է մասնագէտի մը, Իվ Ֆառժ, որ Պիքինի (Մաղաղական ովկիանոս) գացած է, հիւլէական ռումբի փորձերուն առթիւ: Անպաչտօն նախարար նչանակուած է նաեւ Ալիե· Վառէն, անկախ ընկերվարական: Մորհրդական կամ փոխ - նախարար են նաեւ հետեւեալ ընկերվարականները.— Պիօնաի (ներքին գործերու), Տիկին Վիէնօ (մարզական եւ երիտասարդական), Կազիէ (հանրօգուտ չինութեանց) եւն.:

Նոր դահլիճին կազմութիւնը յաջողեցաւ արքնաչան աչխատանքներէ վերջ: Տաղնապը տեւեց մօտ քսան օր: Վարչապետ մասնաւորապէս խորհրդակցեցաւ համայնավար կուսակցութեան վարիչներուն հետ եւ նամակներ փոխանակեց, լուծելու համար աչխատավարձերու եւ թոշակներու յաւելման խնդիրը, որ գլխաւոր դժուարութիւն ներէրն մին կը կազմէր: Համայնավարները ի վերջոյ համաձայնեցան որ ընդհանուր յաւելումը 15 առ հարիւրէն աւելի չըլլայ, որպէսզի կառավարութիւնը կարենայ պահպանել ելեւմուտքի հատառարակչռութիւնը: Այս յաւելման հետ, կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ առժամապէս աւելցնել ընտանեկան նպաստները եւ փոխարինութիւններ հաստատել ապրուստի սղութեան համար:

Նոր դահլիճին անդամները մեծ մասով նախկին նախարարներն են, վերահաստատուած իրենց պաչտօնին մէջ կամ ուրիչ պաչտօնի կոչուած : Նորերէն Մորիս Շուման ժողովրդական Շարժուձի վարիչներէն է, իսկ մեր բարեկամը՝ էմ· Տէփռէօ (ներքին), քաղաքապետ Սոյի, նախագահը Ազգ· ժողովի ընկերվարական խմբակցութեան: Իր նախորդն ալ, Պ· Լը Թրոքէր, ընկերվարական էր, բայց համայնավարները առարկած էին, բնտրական պայքարին առեն բուռն ճառեր խօսած ըլլալով իրենց դէմ :

Նոր դահլիճը իր առաջին նիստը պիտի դումարէ այսօր, իսկ վաղը պիտի ներկայանայ Ազգ· ժողովին: Իր առաջին գործը պիտի ըլլայ վաւերացնել Սահմանադրութիւնը, որպէսզի կարելի ըլլայ նոր բնտրութիւններ կատարել ամէնէն ուչը Հոկտեմբեր 15ին:

ԵՐԵՔ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐ, 16 տարեկան, դողցան իրենց մէկ ընկերոջ ազգականին դրամարկղը, որ կը պարունակէր երեք միլիոն Ֆրանք :

Մայիս 28ի տարեդարձը չի կրնար գոյց նկատուիլ Հայաստանի դէմ: Որովհետեւ անոր այսօրուան վարիչները, միջազգայնական դաւափարներու կողքին, չեն քաչուիր փառաբանելու ազգային: Հայաստանի համար առաջին եւ ճակատագրական հայրենական պատերազմը 1918ին տեղի ունեցաւ: Եւ ի վերջոյ համազգային մեծ տօն մը չի կրնար պայմանաւորուիլ կուսակցական նկատումներով :

Հանրապետութեան առաջին չրջանին, այդ տօնակատարութեան մասնակցեցան ամէնքը, առանց բացառութեան: Ցիչատակենք Պօղոս Նուպար փաչայի արտայայտած միտքերը: 1919ին, Փարիզի մէջ տեղի ունեցած առաջին տարեդարձի հանդիսաւորութեան ընթացքին, ան ըսաւ· «Կովկասի մեր հայրենակիցներուն կը վերաբերի հայկական առաջին Հանրապետութիւնը կազմելու պատիւը, — պզտիկ հողային տարածութեամբ, սակայն մեծ այն սկզբունքովը, զոր ան կը նուիրագործէ, եւ ազգային այն զգացումովը, որուն արտայայտութիւնն է ան: Այս հանրապետութիւնը կորիզն է, առաջին արտայայտութիւնը ամբողջ Հայաստանի վերածնութեան »:

Գ· ԼԱԶԵԱՆ

Հաշտութեան խորհրդաժողովը Յուլիս 15ին ?

Զորսերու ժողովին չաբաթ օրուան նիստին մէջ, նորէն կարելի չեղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ Թրիէսթէի մասին: Բոլորն ալ կը խոստո – վանին թէ ժողովը հասած է վճռական կէտի մը,— յաջողութիւն կամ ձախողանք: Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Պըրնս դիտել տուաւ, որ ըստ նեամբ.— «Այս ընթացքով դժուար թէ համաձայ – նութեան մը հասնինք 1947 Սեպտեմբերէն առաջ»: Եւ առաջարկեց հաշտութեան ընդհանուր ժողովը հրաւիրել յուլիս 15ին, անոր ձգելով առկախ հար – ցերու կարգադրութիւնը: Պ. Պէվին ձայնակցեցաւ այս առաջարկին: Պ. Մոլոթով թելադրեց փութա – ցնել աշխատանքները, նախ համաձայնութեան մը յանգելու համար: Պ. Պիտօ միջին բանաձեւ մը առաջարկեց Թրիէսթէի համար:

Ի վերջոյ որոշուեցաւ ամէնէն ուշը մինչեւ այս ուրբաթ վերջացնել 1. Իտալական, 2. Պալքանեան դաշնագիրներու վերաբերեալ առկախ հարցերը: Եւ երէկ, երկուշաբթի սկսան օրական երկու նիստ ըռմարել, որպէսզի կարենան վերջացնել: Մէկ խօսքով, Պըրնս եւ Պէվին կը պնդեն հաշտութեան ընդհ. խորհրդաժողովի մասին, իսկ Մոլոթով կը պահանջէ վերջացնել հինգ պետութեանց դաշնա – գիրները, հաշտութեան խորհրդաժողովը հրաւի – րելէ առաջ: Սորհրդային պատուիրակը վերջին պահուն հաւանեցաւ որ մինչեւ ուրբաթ վերջնայ առկախ հարցերու քննութիւնը: Վիճաբանութեանց ընթացքին, ամերիկեան պատուիրակը առարկեց երկուշաբթի օրուան օրակարգին մէջ արձա – նագրել նաեւ Երկրատասան կղզիներու խնդիրը, բայց Պ. Մոլոթով դիտել տուաւ թէ լինք բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ այդ մասին:

Իտալական եւ պալքանեան դաշնագիրներէն վերջը, Զորսերու Սորհուրդը պիտի զբաղի Գեր – մանիոյ եւ Աւստրիոյ վերաբերեալ խնդիրներով: Բուն կնճիռը, Թրիէսթէ, կը մնայ առկախ: Պ. Պիտոյի բանաձեւը կը թելադրէ.— 1. Միջազգայ – նացնել նաւահանգիստը, քաղաքը եւ անմիջական շրջակաները.— 2. Միջազգայնացման պայմանա – ժամ սահմանել տասը տարի.— 3. Այս պայմանա – ժամին վերջը, չորս մեծ պետութիւնները պիտի որոշեն թէ Թրիէսթէն Իտալիո՞յ պիտի մնայ թէ Եուկոսլաւիոյ պիտի յանձնուի:

Կարդ մը թերթեր կը զրեն թէ Ս. Միութիւնը համաձայն է միջին ճամբայ մը գտնելու Թրիէս – թէի համար, եթէ Անգլեւսաքսոնները տեղի տան Պալքաններուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՕՐԱԹԵՐԹԸՐԸ չորս էջով պիտի հրատարակուի վաղուընէ (չորեքշաբթի) սկսեալ: Գաւառական թերթերն ալ չորս էջով պիտի հրա – տարակուին, անմիջապէս որ կարելի ըլլայ ապա – հովել թուղթի պաշարը: Գինը՝ չորս ֆր.: Մա – մուլի Դաշնակցութիւնը երկար խորհած է ուելի աժան դին մը նշանակելու համար, բայց, նկատի առնելով աշխատավարձերու յաւելումը եւ թուղ – թի գնին բարձրացումը, հաստատած է որ «չորս ֆրանքէն պակաս դին մը պիտի վտանգէ Դիմա – դրութենէն ծնած մամուլին տնտեսական անկա – խութիւնը»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անգլ. դեսպանը հրահանգ ստա – ցաւ հաղորդել եգիպտական կառավարութեան թէ Երուսաղէմի միւֆթիին «վտանգ մը կը կազմէ» Պաղեստինի Հրեաներու եւ Արաբներու խաղաղ բանակցութեանց համար: Լուրի մը համաձայն, միւֆթին Աղեքսանդրիա զացած է Ֆարուք թա – գաւորին եւ ընտանիքի անդամներուն հետ: Միւֆ – թին ածիլած է մօրուքը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻՆ կը հեռագրեն թէ զէնքի պա – հետ մը հրեայ հանուեցաւ փոթորկի ընկերու – թեան գործարանին մէջ, Մեռեալ ծովուն հիւսի – սային ափերուն վրայ: Զերբակալուեցան տնօրէնը եւ ուրիշ 15 անձեր:

ԻՐԱՆի արտաքին նախարարութիւնը պաշտօ – նական դեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն Ռուսերը իրենց տիրապետութեան տակ կը պահեն Փահլէվիի օդակայանը, Կասպից ծովուն վրայ, Աթրպատականէն 40 մղոն դէպի արեւելք եւ թոյլ չեն տար որ ամերիկեան օդանաւեր հոն իջնեն: Այս դեկոյցին առաջ յանուցուած էր թէ Ռուսերը տակաւին կը պահեն իրենց հսկողութիւնը Աթր – պատականի երկաթուղիներուն վրայ:— Թէհրանի ամերիկեան դեսպանատան զինուորական կցորդը վերադառնալով, յայտարարեց թէ ութ օր բան – տարկուած էր իր երեք ընկերներուն հետ, Աթր – պատականի Դեմոկրատներուն կողմէ:— Շահին քոյրը Մոսկուա հրաւիրուեցաւ ռուսական կարմիր Խաչին կողմէ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ պատերազմական նախարարը, զօր. Տամիան Վէյշեւ, կրկնեց իր երկրին պահանջ – ները արեւմտեան Թրակիոյ մասին: Ըսաւ թէ «Պուլկար ժողովուրդը կատարեալ վստահութեամբ կը սպասէ Փարիզի խորհրդաժողովի ելքին: Մենք վստահ ենք թէ Ս. Միութիւնը պիտի չլքէ մեզ: Կը յուսանք թէ միւս մեծ յաղթական ազգերն ալ լիո – վին պիտի ճանչնան պուլկար ժողովուրդին դերը չահուած յաղթանակին մէջ»:

ՏԱՐԱԴԻՐ ՌՈՒՍԵՐԸ (ցարական) խորհրդա – յին հպատակ պիտի ճանչցուին Պալքաններու եւ Ֆրանսայի մէջ, յետ քննութեան: Դիմումները պէտք է կատարուին մինչեւ 1946 հոկտ. 1:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷն կը հեռագրեն թէ հրէական կազմակերպութիւնը ազատ արձակեց իր ձերբա – կալած հինգ անգլիացի սպաներէն երկուքը: Կ'ըս – ուի թէ միւս երեքն ալ պիտի արձակուին, պայմա – նաւ որ չվնդակահարուին երկու մահապարտ Հըր – եաներ:

ՀԻԻԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ փորձերը տեղի պիտի ունենան որոշուած թուականին, Յուլիս 1: Այժմ նախապորձ մը կը կատարուի: Այս փորձերուն առթիւ, որ պիտի կատարուին Միջերկրականի մէջ, Շուներու պաշտպան ընկերութիւնը դիր մը ուղ – ղեց նախագահ Թրումընի, առաջարկելով անա – սուններու փոխարէն դատապարտուած պատե – րազմի ռճրագործներ գործածել փորձերուն ա – տեն: Ընկերութիւնը կը բողոքէ անմեղ անասուն – ներու չարդին դէմ:

100.000 ՍՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՋԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ոս – կորները դանուած են Սաքսոնիոյ մէջ, գերիներու նախկին կայանի մը մօտ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ խորհրդային շրջանին մէջ քա – ղաքապետական եւ գաւառական ժողովներու ընտ – րութիւններ պիտի կատարուին յաջորդիկայ սեպ – տեմբերին:

ՎԻՆՆԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ անօթի բազ – մութիւններ մեծ վնասներ կը պատճառեն, ուսարի տալով շրջակայ ագարակները: Անոնք կը խլեն դեռնախնձորի մատղաշ տունկեր, կ'ուտեն ամ – բողջ արտեր եւ եթէ ուրիշ բան չգտնեն, կը քաղեն տհաս ցորենը: Այդեր եւ կիներ այնքան վնասած են հունձքերուն որ, 60 առ հարիւր պակասած է բանջարեղէնի արտադրութիւնը:

ԵՐԿՈՒ ՔԻԼՕ նոր դեռնախնձոր պիտի բաժ – նուի Ցունիսի DN կտրօնով: DJ կտրօնը չնչնուած է: — Ցուլիսի պարենաւորմսերու բաշխումը սկսած է Ցունիս 23ին եւ պիտի տեւէ մինչեւ 30 յունիս, ամէն օր բացի կիրակիէն: Օր առաջ դիմեցէք:

150—200 ՀՈԳԻ Թունաւորուեցան Քոլէնքուռի մէջ (Փարիզ), չորեքշաբթի օրուան հացը կերած ատեն: Մահ չկայ: Կ'ըսուի թէ ալիւրը դրուած էր արսէնիքի պարկերու մէջ: Քննութիւնները կը շարունակուին:

50.000 ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ պիտի արձակուին Իտալիոյ մէջ, հանրապետութեան հռչակման առթիւ: Ասոնց մէջ է Մուսոլինիի աղ – ջիկը, կոմսուհի Զիանօ, որ երկու տարի բանտար – կութեան դատապարտուած էր:

ՊՈՒՔՐԷՇԻՆ կը հեռագրեն թէ մեծ դատա – պրութիւն մը երեւան հանուեցաւ կառավարութեան դէմ: Հրատարակուած լուրերուն համաձայն, դա – տաւորները նախ պիտի սպանէին կարգ մը նախա – րարներ, իշխանութիւնը զրաւելու համար: Կազ – մակերպութիւնը, որ կը կոչուի «Ռումանական Ազգ. Շարժում», կազմուած էր 1945ին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի վարչապետ առաջարկեց ընդ – դիմադիրներուն մասնակցիլ կառավարութեան: Թերթերը կը գրեն թէ հազար հոգի սպաննուած են վերջին երկու ամիսներու ընթացքին:

ՍԱՄՍՈՆի դիւղերէն մէկուն մէջ Ալի Արսլան անուն հրէչ մը ութ տարի առաջ սպաննած էր Րի – ֆաթ Աքթիւր անուն հարուստ ագարակապանի մը եղբայրը: Ոճրագործը բանտէն ելլելէ վերջ, այս ընտանիքէն վրէժ լուծելու համար դարանակալ կը սպասէ դաշտին մէջ եւ Րիֆաթըգեամին կը փոխ: Արեւնարբու ոճրագործը Րիֆաթի 18 եւ 16 տարե – կան աղջիկներն ալ տեղն ու տեղը սպաննելէ վերջ, զոհերուն տունը կ'երթայ եւ ընտանիքին անդամ – ներէն Րէֆիյէն, Րիֆաթի կինը եւ մօրը դիակի 6ամեայ երախան ալ ծանրապէս կը վիրաւորէ: Ցե – տոյ կը սպանէ Րիֆաթի եղբօր կինը, որ յղի էր: Ողջ կը մնայ միայն Րիֆաթի 16ամեայ զաւակը, Հասան, որ լեղապատառ խոյս կուտայ: Հրէչը այս վերջինն ալ հալածելով տեղնուտեղը կը սպաննէ: Այնուհետեւ Մէհմէտ Շէնթիւրքի տունը երթալով կնոջը կը սպառնայ եւ իսկոյն 1000 ոսկի կ'ուզէ: Կինը հազիւ կը յաջողի խոյս տալ: Ոճրագործը մուխթարին զաւակը՝ Իսմայիլը սպաննելէ եւ աղ – ջիկը՝ Հայրիյէն վիրաւորելէ վերջ խոյս կուտայ: Ուրեմն ոճրագործը 7 հոգի սպաննած եւ 4 հոգի վիրաւորած է մէկ օրուան ընթացքին:

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՀԱՊԻՇԵԱՆ չնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իր մօրաքրոջ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ՏԻՎԱՆ – ԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ Իսթանպուլ վախճա – նած Վիեննական Միխիթարեան Միաբաններու: Աշխատասիրեց Թոկօ Ա.էֆեան: Պոլիս, 1946:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՖԱՑԷԼԵԱՆ եւ փա – րիզի Միխիթարեան վարժարանի նախկին աշա – կերտները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր, երեք – շաբթի ժամը 8.30ին, Studio Caumartin սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Հայր Սահակ վրդ. Տէր Մով – սէսեան:

Ամառնային պարահանդէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ ներքա – խումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս29-ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ա – ռաջնակարգ նուագախումբ, բնտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏԶԵԼի ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՄՄԱՆԱ – ՁԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անձրեւի պարագային պա – տսպարուած մեծ սրահ: Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք:

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. կապոյտ Խաչի անդա – մուհի՝ Օր. Ժ. Սարաֆեանի եւ Պ. Արման Երե – ւանեանի ամուսնութեան առթիւ եղած են հետեւ – եալ նուէրները մասնաճիւղին,— 500ական ֆրանք Պ. Պ. Երեւանեան (փեսան), Թ. Թորոսեան եւ Վ. Սարաֆեան, ինչպէս նաեւ 1500 ֆրանք հարսնե – ւորներէն: Մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առա – ցած է նաեւ Պ. Գասպար Աբրահամեանէ 500 ֆր. իր երկրորդ զաւկին՝ Թադէոսի ծննդեան առթիւ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻի մէջ Ա. Ա. Հարոնեանի ծնընդ – եան 80ամեակին առթիւ հանդէս մը սարքուած ըլ – լալով, հասոյթը՝ 3000 ֆրանք դրկուած է «Ցա – ռաջ»ի, Ա. Հարոնեանի փոխարէն յատկացուելու հա – մար: (Հանդէսին նկարագրութիւնը՝ յաջորդով):

ՇԱՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Պարոնեան չնորհա – կալութիւն կը յայտնեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի մաս – նաճիւղին եւ 1000 ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղ – կեպսակի, ՅԱԿՈԲ ԵՍԱՑԵԱՆի յիշատակին (մե – ռած Հայաստանի մէջ):

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կ. Խաչը, Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդ Ա.Դրաճիկ խումբը, Ռաֆֆի երիտասարդաց Միութիւնը իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր Գալուստեանի եւ բոլոր պա – րագաներուն, իրենց զաւկին եւ ազգականին՝ ԿՈ – ՏԱՐինէ ՏԻՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի վշտալի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Ցուլիս 6ին, Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս:

ՀԱՑ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ հարիւրամեակին առթիւ Լիոնի ձայնասփիւռէն պիտի երգէ Տէրնէ եւ Փոն տը Շէրլիւ եկեղեցիներու երգչախումբը, մասնակցութեամբ Լիոնի եկեղեցւոյ երգիչներուն, Ցունիս 26, ժամը 22.30ին, 215 մէթր 40ի վրայ:

AIX-LES-BAINSի ՄԷՋ

ՀԱՅԿ. ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ **ԽՃԱՑՈՒՐԵՑՆ**

Aix – les - Bainsի աշխարհահռչակ Mont - Révardի թելէֆերիկի կայանը, ուր պիտի վայելէք հաճելի օդ, հազուագիւտ տեսարան մը եւ բոլոր ննրքաճա – շակները գոհացնող արեւելեան եւ եւրոպ. համեղ կերակուրներ, օղի, աղանդեր, եւայլն:

Կէսօրէ վերջ թէյ եւ պար մինչեւ առաւօտ

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանո – ցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեքենաներով մա – ֆուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դի – մել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տնօրէններ ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՖԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օղի եւ ամէն տեսակ ըմպելի – ներ, ընտիր աղանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ: Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիատ ԳՈՎ – ՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՔի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան եր – գեր: Գոց է Զորեքշաբթի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Mercredi 26 JUIN 1946 Չորեքշաբթի 26 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4734—Նոր շրջան թիւ 373 | Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՇՏԱԴԱԼԱՐ ԳԱԻԱՌԸ

Քանի մը օրուան պատյան անգամ կը թարմացընէ հոգիդ, ամէն անգամ որ առիթ կ'ունենաս ոտք մը նետելու դէպի գաւառ:

Անշուշտ շատ բան փոխուած է, տարիներու ընթացքին:

Քանի - քանհինգնոցները արդէն դարձած են 40—45, բնակաւորուած ընտանեկան հոգերով: Բոլորին աչքերը ջուր կտրած են հայրենիքի կարօտէն: «Մինչեւ ե՞րբ...»:

Յետոյ, տքնաջան, երկարատեւ աշխատանքը մաշեցուցած է շատերը:

Անոնք եղան ոչ միայն բանուոր, այլեւ գին-ուոր: Եւ եթէ մեծ մասով ինքնապահ դարձած են, հայկական չարքաշութեամբ, այդ չի նշանակեր թէ երկինքէն մանանայ տեղացած էր:

Հապա հոգեկան տառապա՞նքը, ի տես իրենց զաւակներու ատոիճանական օտարացման:

Այո, ամէն տեղ ալ ճիգեր պակաս չեն, յանուն սերունդի փրկութեան: Եւ սակայն, եթէ փորձէինք համրել փրկուածն ու կորսուածը ...

Հակառակ այս անողոք իրականութեան, Գաւառը կը ներկայացնէ նոյն աշխոյժ, չարժուն, մշտադալար դիմագիծը: Մանաւանդ երբ կը հանդիպիս այն բազմութեանց որ կը կոչուին « հոգի տղաք »:

Մեծ քաղաքներու մէջ, բազմութիւնը չատ ցրուած ըլլալով, յաճախ դժուար է դաղափար կազմել այս մասին: Տօնական հանդիպումներու, համախմբումներու առեն է որ կը պարզուի բուն պատկերը:

Ամէն պարապայի մէջ, պարզ խօսակցութիւն մը կը բաւէ, իմանալու համար թէ «հոգիները ծաւալի են», բայց չեն ծերացած:

Արդարեւ, ի զուր չեն անցած 20—25 տարի - ներու դրաւոր եւ բերանացի քարոզութիւնները: Այլ մանաւանդ երկուսն թերեւս երիտասարդութեան սեռական ճիգերը, տոկալու, եւ փոխադարձաբար չունչ տալու համար:

Այդ սերունդն է որ թեւ առած՝ գոյն եւ չեչա կուտայ մեր այսօրուան կեանքին:

Մէկ Աչխարհամարտի ցնցումներէն մինչեւ մէջ նետուած, տարուբեր՝ զանազան հովերու միջեւ, այդ սերունդը կրցած է պահել իր հաւասարակշռութիւնը: Պինդ կապել գոտին, անոեսա - պէս, եւ ամբապնդել հոգին:

Տարիներ առաջ, երբ թափառական չէինք եղած, գարձեալ Գաւառն էր, բուն հայկական չրջանը, որ չունէր կուսար Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն:— Տարոն – Մասուն, Վասպուրական, Կարին կամ Կիլիկիա լեզու կուտային Պոլսոյ ոչ միայն իրենց արիւնով, այլեւ քրտինքով:

Բաղդատութիւն մը չէ որ կը կատարենք, այլ բսելու համար թէ, այսեղ ալ, Գաւառը կը կազմէ տեսակ մը ներչնչարան, բոլոր անոնց համար որ կը յաւակնին դեր մը կատարել Արտասահմանի հանրային կեանքի մէջ:

Գաւառը կը կազմէ տեսակ մը խտացումը նախկին հայկական օրրաններուն:

Ընդհանրապէս համախմբուած, իրարու մօտ հաստատուած ըլլալով, «գաւառացիները» հաւատարմօրէն կը պահեն չատ մը հարազատ աւանդութիւնները: Եւ երբ ներկայ հայրենիքի մասին կը խօսիք, իրենց առաջին հարցումը կ'ըլլայ,— Վերջապէս պիտի ընդարձակուի՞ն սահմանները, որպէս զի մենք ալ կարենանք վերադառնալ:

Ափսո՛ս որ գիւղացի տարրը հալած է իրենց մէջ, իրրեւ հետեւանք տարիներու պանդխտութեան եւ բանուորական կեանքի:

Գիւղացին էր որ կանգուն պահեց այս ժողովուրդը, իր չալակով, մկաններուն ուժով եւ ճակտին քրտինքով:

Հիմա գիւղացին դարձած է բանուոր, արհեստաւոր կամ խանութպան: Որբանոցներու եւ աղբակներու մէջ հասակ նետած երիտասարդութիւնն ալ կը կազմէ նոր դասակարգ մը, արդիական դի-տելիքներու պաշարով մը:

Դեռ ո՞րքան կրնան դիմանալ այս բազմութիւնները, առանց հայրենի հողի եւ ջուրի ...

Տեսակ մը հրաչք՝ անոնց դիմադրական կորովը: Եւ այս՝ չնորհիւ իրենց հայրենասիրական տենդին եւ կազմակերպական աշխատանքներու:

Ապրի՛ք, տղաք: Ձեր վառվռուն աչքերն ու մշտադալար ճիգերը արեւ կը ցանեն տարագիր բազմութեանց ճամբաներուն վրայ: Շ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նկատելով որ Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութիւնը (Հայ Ազգ. Ճակատ) կը չարունակէ միտքերը պղտորել իր թերթերով, հրապարակային և լոյթներով եւ զանազան ընդվզեցուցիչ արարքներ - րով, հակառակ մեր անսահման համբերութեան եւ իրենց իսկ չարքերէն յայտնուած բողոքներու,

Նկատելով որ ան մասնաւորապէս խորհրդային եւ դրդռիչ դիրք մը բռնած է մեր կուսակցութեան հանդէպ,

կը յանձնարարենք մեր բոլոր ընկերներուն աննիջապէս ֆաշուիլ այդ խորք կազմակերպութիւնէն:

Այս որոշումը տալով հանդերձ, հրապարակաւ կը յայտարարենք թէ կեզր. Կոմիտէն երբեմ համաձայն չէ որ եւ է պայքար բանալու:

Միշտ պաղարիւն եւ կարգապահ, մեր չարքերը պէտք է մնան իրենց բարձրութեան վրայ, ամէն բանէ վեր դասելով գաղութին խաղաղութիւնը եւ օրուան հիմնական հոգերը,— 1. Թրքահայ Դատ. — 2. Ներգաղթ. — 3. Նոր Սերունդի փրկութիւն (կրթական ճակատ):

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵԻՐՈՊԱՅԻ ԿԵՂՐ. ԿՈՄԻՏԷ

24 Յունիս 1946

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԼԷՆԻՆԱԿԱՆԷՆ տասը քիլոմեթր հեռու եւ - սաղալ դիւղի սարալանջին վրայ բացուած է կրաքարի նոր հանք որմէ սպիտակ եւ ընտիր կիր կը ստացուի: Նոյն քաղաքէն եօթը քիլոմեթր հեռու, Ախուրեանի ափերուն վրայ կայ գիւղ մը, Ախուրիկ: Վերջին տարիներու հետախուզութիւնները կը հաստատեն թէ գիւղին չրջակաները կը գտնուին հանքային ջուրերու յորդառատ աղբիւրներ որոնց օրական արտադրութիւնը հասնում է 250 հազար լիտրի: Այս հանքային ջուրերը իրենց բաղադրութեամբ նման են Նարզանի ջուրերուն եւ բուժական մեծ յատկութիւններ ունին:

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՍԵՒԱՆ երկաթուղի մը պիտի չինուի, Գիմիւչխանի եւ Սեւանդէսի էլեկտրականներու չինութիւնը յաջողութեամբ յառաջ տանելու համար: Այս երկաթուղին մինչեւնոյն առեն պարկ պիտի տայ Հայաստանի հիւս. չրջաններու՝ Կոտայքի, Ախտայի եւ Սեւանի առտեսական զարգացման:

ԹՈՒՔԱԽՏԱՒՈՐ մանուկներու համար ապաքինարան մը (սանատորիա) պիտի չինուի Դիլիջանի Գոլովինօ գիւղին մօտ, լեռնալանջի մը վրայ որ ծածկուած է եղեւնիներու անտառով: Ծախքը՝ մէկ միլիոն 500 հազար րուբլի:— Մանկական հիւանդանոց մըն ալ պիտի չինուի Լէնինականի մէջ:

ԼԵՌՆԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Այս ամրան ընթացքին չարք մը վերելքներ պիտի կատարուին դէպի Արագած, Կաղբէկ եւ ուրիշ լեռներու կատարները: Զանազան չրջաններէ աւելի քան հարիւր ալպի - նիստներ (լեռնադնաց) պիտի արչաւեն դէպի Արագածի ամենաբարձր գագաթը որ կը գտնուի ծովու մակերեւոյթէն 4096 մեթր բարձրութեան վրայ: Անոնք որ կը յաջողին բարձրանալ ամենաբարձր գագաթը, պիտի ստանան «ՍՍՌՄ Ա. ատիճանի Ալպինիստ» չքանչանը: Յուլիսի Հայաստանի 15 լաւագոյն լեռնադնացները պիտի բարձրանան Կապբէկ լեռը, իսկ Օգոստոսին ուրիշ խումբ մը պիտի բարձրանայ Կովկասեան կեդրոնական լեռնաշղթայի Լայլո բարձր լեռը:

ՄԵՂՈՒԱԲՈՒՅԹՈՒԹԵԱՆ զարկ տալու համար, որոշուած է չորրորդ հնգամեակի ընթացքին մեղուի ընտանիքներու թիւը բարձրացնել 120 առ հարիւր, բաղդատելով 1945ի հետ, եւ հնգամեակի վերջը ունենալ հարիւր հազար մեղուի ընտանիք: Նոյն չրջանին կոլխոզները պիտի կազմակերպեն մեղուապուծական 81 նոր ֆերմաներ (ագարակ), որոնց 21ը այս տարի: Պիտի չինուին նաեւ 640 ձմեռանոցներ, որոնց 100ը այս տարի: (Լեռնային չրջաններու մէջ մեղուները ձմեռանոցները կը մնան 150 օր):

Ի. ԱՂԱՅԵԱՆ, դասախօս Երեւանի Մոլոթով համալսարանին, Մոսկուայի քննիչ մարմինէն ստացաւ բանասիրական գիտութեանց տոքթէօրի տիտղոս: Տոքթորայի քննութեան իր նիւթը նուիրուած է հայ լեզուաբանութեան պատմութեան՝ հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը: Այս ուսումնասիրութիւնը, մասնագէտներու կարծիքով, կարեւոր նուաճում մը կը համարուի գիտութեան մէջ:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ
եւ յաւելումներու խնդիրը

Նոր դահլիճը Ազգ. ժողովին կը ներկայանայ այսօր, կարդալու համար իր յայտարարութիւնը: Քաղաքական խնդիրներէն զատ, կառավարութեան դէմառոր հոդը պիտի կազմէ աչխատավարձերու եւ թոշակներու յաւելման հարցը: Ինչպէս գրած էինք, համաձայնութիւն գոյացած է որ յաւելումները 15 առ հարիւրէն աւելի չըլլան: Բայց Աչխատանքի Դաչնակցութիւնը կը պնդէ 25 առ հարիւրի վրայ: Կազմակերպութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարեց երէկ, իր վերջնական որոշումը յայտնելու համար: Համայնավարները համաձայնած էին 15 առ հարիւրի մասին, բայց եթէ Աչխատանքի Դաչնակցութիւնը պնդէ 25 առ հարիւրի վրայ, կրնան ուժ տալ անոր եւ այն առեն նոր տագնապ մը պիտի ծագի: Աչխատանքի Դաչնակցութեան կարդ մը վարիչները տրամադիր են համաձայնելու 15 առ հարիւր յաւելման, պայմանաւ որ դիները դեղչուին 10 առ հարիւր համեմատութեամբ: Ուրիշներ ալ կ'առաջարկեն համաձայնիլ 20 առ հարիւրով:

ԶՈՐՍԵՐՈՒԿ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՏՔՆԷ

Զորսերու ժողովը առջի օր կրկին քննեց Թրիէսթէի խնդիրը, եւ նորէն յետաձգեց: Թերթերը կարեւոր լուր մը կը հաղորդեն, այս առթիւ.— Պ. Մոլոթով նոր հրահանգներ ստացած ըլլալով սպարապետ Սթալինէն, ուղղակի ամերիկեան պատուիրակին պանդոկը դնաց եւ մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ: Մանրամասնութիւնները դաղտնի կը պահուին: Պ. Պըրնս, որ նախապէս ճաչի հրաւիրած էր Պ. Մոլոթովը, առջի օր ալ հիւրասիրեց Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ դեսպանը: Կ'ըսուի թէ երկու նախարարները այս առթիւ ալ քննած են Թրիէսթէի խնդիրը, որ ամենամեծ դժուարութիւնը կը կազմէ բանակցութեանց չարունակութեան համար: Իրաղեկ դիտնադէտ մը յայտարարեց,— «Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, ես համոզուած եմ որ եթէ յաջողին կարդադրութեան մը յանդիլ քանի մը օրուան ընթացքին, միւս բոլոր խնդիրները ինքնին պիտի լուծուին եւ ամէն բան կարդի պիտի մտնէ»:

Երկուչաբթի օր Զորսերը երկու նիստ գումարեցին, առանց քայլ մը յառաջ երթալու: Պահ մը թուղթին կը կարծուէր թէ Պ. Մոլոթով դիտմամբ կը ձգձգէ մանր խնդիրներ: Խորհրդային պատուիրակը համաձայն չէ որ Իտալիա արդիական մարտնուէր ունենայ, չատ չատ հին մարտանաւեր կրնայ պահել: Անգլիական պատուիրակը պատասխանեց.— «Ես կ'ուզեմ որ Իտալիա ունենայ նաւատորմիղ մը համապատասխան նոր եւ ժողովրդավարի Իտալիոյ դիրքին»: Հակաճառութիւնները չարունակուեցան կէս օրուան նիստին մէջ: Պ. Պիտօ փորձեց միջին ճամբայ մը գտնել, բայց Պ. Մոլոթով չուզեց լսել: Պ. Պէվին դիտել տուաւ թէ պարտաւոր են համաձայնութեան մը յանդիլ, Պ. Պըրնս ալ ձայնակցեցաւ, բայց Մոլոթով անդրդուելի մնաց, յայտնելով թէ խնդիրը ուսումնասիրելու պէտք ունի: Այդ միջոցին երեւան եկաւ որ Թրիէսթէն իսկապէս փորձաքար մը կը կազմէ եւ պէտք է որոշում տալ օր առաջ: Բոլորին կարծիքն ալ այն է թէ ընդհանուր յուսախարութիւն պիտի պատճառէն, եթէ խնդիրը միչտ ձգձգուի: Այդ պարագային անգամ մը եւս պիտի հաստատուի թէ հիմնական տարակարծութիւններ կան մէկ կողմէ Ս. Միութեան, միւս կողմէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն եւ աստիճան մըն ալ՝ Ֆրանսայի մէջեւ: Եթէ Թրիէսթէի խնդիրը լուծուի, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ դաչնագիրները դիւրաւ կը կարդադրուին: Եւ այն առեն Դաչնակիցները իրենց ամբողջ ուչադրութիւնը պիտի կեդրոնացնեն Գերմանիոյ վրայ:

Ամէն պարապայի մէջ, ժողովը պէտք է ելքի մը յանդի, որպէսզի կարելի ըլլայ հրաւիրել ընդհանուր հաչտութեան խորհրդաժողովը, մասնակցութեամբ 21 ազգերու: Պ. Պըրնս այս նիստին մէջ ալ իր դժգոհութիւնը յայտնեց.— «Ժամանակը կարճ է եւ չատ քիչ դործ կը տեսնենք»:

Նոյն նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով բանաձեւ մը առաջարկեց որով կը մերժուի Աւստրիոյ հողային պահանջը Իտալիային: Ուրեմն սահմանագլուխը անփոփոխ պիտի մնայ: Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ Դանուբի նաւարկութեան հարցով: Մոլոթով պընդեց թէ այդ խնդիրը կը վերաբերի Սեւ Ծովի պետութեանց եւ պէտք չէ արձանագրուի օրակարգին մէջ: Առաջարկեց որ Զորսերը վստահութիւն յայտնեն թէ այդ պետութիւնները պիտի յարգեն նաւարկութեան ազատութիւնը: Պէվին եւ Պըրնս պահանջեցին օրակարգ անցընել խնդիրը, բայց Մոլոթով հակառակեցաւ, դիտել տալով թէ Դանուբի խնդիրը միայն Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ չի վերաբերիր, այլ եւ Զեխոսլովաքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ: Ի վերջոյ առաջարկեց որ ժողովը արդար եւ կարեւոր յայտարարէ նաւարկութեան ազատութեան պահպանումը, բայց Անդ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԿԿ ԵՒ ԱՏՈՐ

«Ազատութեան ասուածուհիին»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Թաղապետական ընտրութեանց եւ Անգարայի դատախազութեան չուրջ ստեղծուած աղմուկը՝ ծանր համեմատութիւններ կը ստանայ թուրք մամուլին մէջ, որ կը չարունակէ խորացնել հակամարտութիւնները ու կասկածանքի տրամադրութիւնները թուրք հանրային կարծիքի մէջ: Պոլսահայ մամուլը, նոյնիսկ իրենք՝ թուրք թերթերը, ի վիճակի չեն համադրաբար ներկայացնելու բոլոր այն մանրակի մտահոգութիւնները, որոնք, իրականութեան մէջ, կը կազմեն ընդհանուր մղձաւանջ մը:

Ցառաջիկայ մանրամասնութիւններու մէջ, յիշենք մեր նախընթաց կարգ մը նշումներու ընդհանուր միտքը, այն՝ թէ թուրքիոյ մէջ ծայր տուած է լուրջ հակամարտութիւն մը ո՛չ միայն անհատներու կամ խմբակցութեանց, այլ և ուղղակի Ազգ· ժողովի մաս կազմող երեսփոխանութեան միջեւ, ո՛չ միայն ներքին խնդիրներու, այլեւ արտաքին քաղաքականութեան մաս կազմող հիմնական հարցերու շուրջ:

Այս առիթով ցարդ մամուլին տրուած բոլոր խորհրդածութիւններուն մէջ, ճիշ մը աչքառու էր՝ Ֆոդաճածուկ դարձնելու յայտնի ու խուլ բոլոր պայքարները, ու մանաւանդ չձգելու այն տպաւորութիւնը՝ թէ, ներքին ճակտի վրայ, պառակտումները կը չեչտուին առաւելապէս արտաքին ազդակներու բերումով:

Թաղապետական ընտրութիւններէն վերջ, երբ անհերքելի իրողութեան դոյն ստացան ընտրական անկանոնութիւններն ու կուսակցական դաւերը, երբ մանաւանդ խաղբութիւնը դարձաւ բացարձակ՝ «Հալք»ի արդահատելի «յաղթանակով», (որովհետեւ ժողովուրդի 25—30 առ հարիւրը միայն մասնակցեցաւ ընտրութիւններուն՝ հակառակ ա-սելի եւ անասելի բոլոր սպառնալիքներուն, ճընշումներուն եւ մուրացկանութեան), կառավարութիւնը ինքզինք զգաւ հարկադրաճիճի առջեւ՝ հանրային կարծիքին ուշադրութիւնն ու լուրջ զգուշաւորութիւնը հրաւիրելու «վտանգ»ներու վրայ, որոնք կը սպառնան խորացնել ներքին պառակտումը, ու Թուրքիան ենթարկել «ներսէն դրաւումի»ի:

Այդ «վտանգ»ին, եւ այլ ներքին նահանջներու չուրջ, կը ներկայացնեմ հետեւեալ հետաքննութիւնները:

«Ուլուս» եւ «Թանին», առաջին գծի վրայ, կը չեչտեն Թուրքիոյ սպառնացող վտանգը, եթէ երբեք դեմոկրատական ներկայ պայքարները չարունակուին ներկայ թափով եւ հունէ դուրս ճիւղաւորումներով, ու կը գրեն.—

«Ուլուս»ի 30 Մայիս — 2 Յունիսի յայտնի թիւերուն մէջ, Անգարայի եւ Պոլսոյ համալսարաններուն նախկին իրաւաբանութեան դասախօս եւ այժմու երեսփոխան Փրոֆ· Նիհատ Էրիմ, թարգման հանդիսանալով «Հալք»ի եւ կառավարութեան տեսակէտներուն, կը չեչտէ «արտաքին վտանգ»ի մը դոյութիւնը, եւ կ'առաջարկէ «ընդգծել ազատութեան աստուածուհիին, երկրին մէջ զօրացնել հեղինակութիւնը կառավարութեան, ու դեմոկրատականացումը չնկատել նպատակ մը, երբ անհրաժեշտ է, առայժմ, մէկ ճակատ եւ ամուր կանգնիլ որեւէ հաւանականութեան դէմ»:

«Թասվիր», «Վաթան», եւ մանաւանդ «Ենի Սապահ», այս «ինքնաժխտում»ը կը դատապարտեն ժողովրդապետականացման ներկայ եռանդեռին մէջ, ու կ'ընդգծեն «Հալք»ի յայտնի դիտաւորութիւնները՝ «իշխանութիւնը իրենց ձեռքին մէջ պահել ամէ՛ն գնով, ու գոհանալ օրէնքներու մակերեսային սրբագրութեամբ, դեմոկրատական ազատական ամբողջական ճիգերը վերապահելով... յառաջիկային»: («Թասվիր»): «Վաթան», «Ենի Սապահ», չատ աւելի առաջ կ'երթան, պահանջելով որ «Հալք»ը բացատրէ իր խօսքերուն իսկական նպատակը:

«Թանին», այդ պատասխանը կուտայ 2 Յունիսի իր թիւով, Հիւսէյին Ճահիտ սառըպրեա-թեամբ, երբ կը գրէ· «— Ներտուինիճ բոլոր այն լրտեսական գործունէութիւններէն, որոնք երեւան եկան Քանատայի մէջ, հիւլէական ռումբի առնչութեամբ: Սովիէթները կը դաւեն իրենց գէնիի ընկերներուն, ո՞ւր կը մնան այն երկիրները՝ որոնց հողերուն աչէ տնկած են: Սովիէթները միայն լրտեսական կազմակերպութիւններով չէ որ կը գործեն, այլեւ կը ստեղծեն հինգերորդ գունդերու կազմակերպութիւններ եւ ցանցեր, որոնք կը ձրգտին ֆանդել ժողովուրդներու բարոյական կորովը եւ դիմադրական կարողութիւնը: Թուրքիա երկիր մրն է, որ այսօր կը գտնուի թնդանօթի բերանը: Զինուորական ու քաղաքական տեսակէտով անցնցելի, Թուրքիա ներսէ՛ն միայն կրնայ գրաւուիլ: Ու ներսէն գրաւուող ո՛եւէ պետութեան՝ կարելի չէ բարեկամական ո՛եւէ օգնութիւն փութացնել»:

Շատ աւելի ուշադրաւ են յայտարարութիւնները երկնակայի երեսփոխան Շիւքրիւ Սէօքմէնի՝ սիւէրի, որ 1932 — 1939 վարած է ոստիկանական Ընդհ· Պետի պաշտօնը: Ցօսք առնելով Ազգ· Ժողովի Յունիսի նիստին, Սէօքմէնճիւէր չեչտած է·

Զրոյց երաժշտագէտ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի հետ

ՀԱՑ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Բ.

— *Եթէ կ'ուզէք, այս ընդհանուր պատկէն եաքը, ուր ուղեկցեցիք անձնական յիշատակները, բացատրեցէք ձեր երաժշտական կազմութիւնը եւ ձեր կրած ազդեցութիւնները, խօսինք բուն մեր նիւթին վրայ, հայ երաժշտութեան վրայ: Կարծեմ պէտք է սկսինք Կոմիտասով:*

— *Այո՛, մեր արդի երաժշտութիւնը կը սկսի Կոմիտասէն:*

— *Բայց, անով չի վերջանար, կ'ընդմիջեմ:*

— *Բարեբախտաբար, հայ հանճարը չէր կըրնար այդպէս շուտ հասիլ, եւ պէտք չէ կասկածել:*

Պ. Պէրպէրեան երկարօրէն եւ մեծ հմտութեամբ կը բացատրէ հայ երգը եւ կուտայ պատմականը: Այն ձեւով որ Կոմիտասը գտաւ հայ երգերը, արդէն իրենց տեսակին մէջ՝ կատարեալ են եւ կը կրեն դրոշմը բարձր երաժշտականութեան մը: Ո՞վ է հիւսեր մեր երգերը, չենք գիտեր: Ո՞վ է տուեր այդ եղանակները, եթէ ոչ մեծ երաժշտողներ, գոնէ երաժշտութենէ յաւ հասկցող, զգայ լաւ զգացող մարդիկ, ժողովուրդը, հայ ժողովուրդը: Ոչ մէկ ազգի մէջ, Ֆոլքլորային այդպիսի այլազան եւ գեղեցիկ երաժշտութիւն կայ:

Սակայն կարելի է ըսել, ինչպէս Ֆրանսացիք կ'ըսեն իրենց դրականութեան համար՝ «վերջապէս Մալէրպը եկաւ», այնպէս ալ հայ երաժշտութեան համար պէտք է ըսել՝ «վերջապէս Կոմիտասը եկաւ», եւ եթէ կ'ուզէք աւելի սիրուն ձեւով մը «վերջապէս եհաս Կոմիտաս»: Երկու հսկայ գործ է կատարած ան, նախ հաւաքած բոլոր այդ կորսուելու վրայ եղող եղանակները: Երկրորդ՝ կոմիտաս այն մեծ մարդն է հանդիսացեր, որ առաջին անգամ հայ միաձայն երգին տուած է տոհմիկ բազմաձայն շնորհ: Կոմիտաս հաւաքած է հայ գեղջուկ, ինքնական երաժշտութիւնը, անոր դաշնաւորումին մէջ ներշնչմամբ ստեղծագործութիւն մը կատարած, յղանալով այդ երգին տոհմիկ նկարագիրը, անխախտ պահելով անոր ինքնատիպ ներդաշնակութիւնը:

— *Այո՛, բայց կը սպառեմ որ արտասանէք բայցը... Կը ժպտի եւ կ'աւելցնէ·*

— *Բայց այդ ինքնական երգը զոր մեզի բերաւ ան, թոթովանք մըն է միայն, թոթովանք մը, ո՛ր ինքնակ, Պէթհովէնի համանուագային երաժշտութեան քով:*

— *Թոթովանք մը տիեզերական ներդաշնակութեան մէջ:*

— *Այո՛, մեր երգը, եւ ատ հասարակ ինքնական երգը, մանուկի մը բերնին մէջ վանկ մըն է միայն: Ինչի մը վանկեր, որոնք հազիւ իրարու քով կըրնան, պարզ միտք մը արտայայտելու համար: Առաջաւելն հատ ու կտոր բառեր, յաճախ անկապ: Սակայն երբ այդ մանուկը կը մեծնայ, երբ կը հասնի որոշ զգացական եւ մտային տարիքի...*

— *Ականջը խօսք Նարդունիին, կ'ըսեմ:*

— *Նարդունին ի՞նչ գործ ունի հոս:*

— *Նարդունին չատ կը գործածէ այդ բացատրութիւնը, մտային տարիք, եւ ես կը զգամ թէ այս խօսակցութեան ան ալ պիտի խառնուի կամաց կամաց:*

— *Աւելի լաւ: Կ'ըսէի թէ երբ կը հասնինք այդ մտային տարիքին, աւելի մեծ զգացումներ, աւելի բարդ մտածումներ կը սկսինք ունենալ: Կ'ուզենք զանոնք արտայայտել, մեր ունեցած միջոցները չեն ներեր, չենք բաւականանար այլեւս այդ պարզ բառերով, կը փնտռենք աւելի զարգացած ձեւեր, արտայայտութեան աւելի ճոխ լեզու մը, գործիք մը: Երաժշտութեան մէջ այս բանը կրնայ ընել համանուագը (symphonie):*

Կոմիտասի հետ, հայ երաժշտութիւնը կը ներկայանայ չինական պզտիկ կտորներու հաւաքոյթի մը ձեւով: Երբեմն ան չանացած է այդ կտորներէն ոմանք իրարու քով բերել եւ մէկը միւսէն եաք երգել տալ, իրարու յաջորդեցնել: Աչքոյժ կտոր մը երգել տուած է քնքուշ կտորէ մը եաք, հայրենասիրական տխուր կտոր մը, ռազմաչունչ կտորէ մը եաք, այսպիսով ան կ'արժեւորէր եղանակ մը իր նախորդով կամ յաջորդով:

Այս՝ ընդլայնուած երաժշտութեան ամէնէն նախնական ձեւն է: Կոմիտաս ժամանակ չէ ունեցած աւելց մտիկց անդին անցնելու:

Եւ յետոյ գործ մը կար լրացնելիք, ստեղծել հայ համանուագային երաժշտութիւնը ...

— *Որուն դուք ձեռնարկեցիք:*

— *Այո:*

— *Կը սկսիմ հասկնալ: Ազատագրել հայ արուեստը իր տեղական հանգամանքէն, զայն միջկուլթիւնէն բարձրացնել համաչխարհային չափանիշի: Պէտք չէ վախնալ բառերէն, մենք փոքրիկ ազգ մըն ենք, եւ չատ քիչ անգամ միջակութենէն դուրս ելած ենք: Կը տեսնէ՞ք, Պ· Պէրպէրեան, որ հետզհետէ կ'ընթանանք դէպի այն մտածումները ո-րոնք կը ղրաղեցնեն մեր նոր մտաւորականները: Միայն երաժշտութեան մէջ չէ մտահոգութիւնը, դրական մարդին մէջ ալ հետամուտ ենք: Նարդունին երբ ամբողջական դրականութիւն կ'ըսէ, կը հասկնայ այն ինչ որ դուք համանուագով կ'ուզէք բերել հայ մշակոյթին: Բայց դեռ կուգանք անոր, խնդրեմ չարունակեցէք ձեր մտածումը ընդլայնել:*

— *Մեր ազգը ինչո՞ւ պիտի չունենայ իր համանուագը, կը հարցնէ Պ. Պէրպէրեան, ոգեւորուելով: Նի՞թը կը պակսի: Ոչ, ընդհակառակն: Ամէնէն ճոխ նախանիւթերով գանձ մը ունինք, ամէն տեսակի նիւթ կայ, սիրային, աշխատանքի, հարսանեկան, ողբ, աղօթք, ռազմերգ, օրօր եւ ամէն ինչ: Այդ նախանիւթերը օգտագործելու դործատուր կը պակսի, արհեստէն հասկցող մարդ:*

Հայութիւնը որ շրջման մէջ է այժմ ամէնէն բարձր մշակոյթներուն հետ, հայ Սփիւռքի մէջ եւ հոն, Հայաստան — մէկը եւրոպականին, միւսը ռուսականին հետ,— պէտք է ծնունդ տայ այդ արհեստաւորներուն: Ժամանակը հասունցած պէտք է նկատել ստեղծագործելու այնպիսի գործեր, որոնք կը ձգտին մարդկային բարձրագոյն զեղարուեստական արտայայտութիւններու:

— *Իրը այդ, ձեր համանուագային երաժշտութիւնը պէտք է երախտագիտութեամբ ողջունենք, պայն նկատենք առաջին կոչնակը, բոլոր զեղարուեստագէտները նոր խմասով վերածնունդի մը հրաւիրելու կոչուած: Գրեթէ մտեցանք այն դրական վճռին որ տեղի կ'ունենայ Նարդունիի եւ Մկրտիչ Պարսամեանի միջեւ: Կը ներէք որ քանի մը կարծիք փոխանակենք այս մասին, չե՞մ չեղիր մեր նիւթէն:*

— *Խնդրեմ, կը պատասխանէ խօսակիցս, մի-այն դուք հարցում պէտք չէ ընէք եւ ես պատասխանեմ, մեր ըրածը զրոյց մըն է եւ փոխ ի փոխ պիտի պարզենք մեր միտքերը, մանաւանդ որ անոնք կը դառնան նոյն նիւթին չուրջ: Արուեստը մէկ է եւ անբաժանելի: Անոր արտայայտութեան մէկ ձեւին մտահոգութիւնները, յառաջդրութիւնները, միւսին ալ են անպայման:*

— *Նարդունին պաշտպանն է նոր դրականութեան, զոր աւելի ամբողջական կը գտնէ: 1946ին ապրող արուեստագէտը աւելի բան դիտէ մարդու մասին, արդի արուեստագէտին հոգին չատ աւելի բարդ է եւ ընդլայնուած միանգամայն: Ուստի չի կրնար գոհանալ պարզ եւ քիչ մը միամիտ զգացումներով: Կ'ուզէ խորանալ, դեղարուեստական գործի մը մէջ գոհացնել իր միտքը, սիրտը, բոլոր զգայարանքները, իր աչքերն ու ականջը, իր քիմքը: Ուստի չի գոհանար 1910 մարդուն հոգեկան աշխարհովը, զայն անբաւարար կը գտնէ, ծանծաղ, նոյնիսկ տղայական: Ինչպէս դուք, աւելի ամբողջական եւ աւելի կատարեալ կը գտնէք համանուագը քան կոմիտասի մէկ ղեղջուկ երգը:*

— *Ճիշդ է, համաձայն եմ:*

— *Սակայն երբեք չէք թերագնահատեր կոմիտասը, դրական մարդին մէջ փոխադրուած:*

(2) Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

— *« Կը խորհիմ, թէ եկած է ժամանակը կարգ մը իրողութիւններ հրապարակելու, ըմբռնելի դարձնելու համար դոյութիւնը այն օրէնքներուն, որոնք կը կաշկանդեն լայն դեմոկրատութիւնը: Այդ բացատրութիւնները խղճի պարտք կը համարիմ:*

«Ընկերնե՛ր,— դաղտնի ուժ մը կ'աշխատէր մեր երիտասարդութիւնը մղել հայրենադաւական գործունէութեան: Այդ ուժը՝ կը թեւադրէր մեր մտաղ սերունդին՝ արձանագրուիլ Հալքին, քէմալական երեւիլ, դեմոկրատութեան ջատագովի հոլեր առնել, ու, տակաւ, երկպառակութիւն ու ճեղք յառաջացնել մեր ազգ· միութեան ճակտին վրայ: Առենօք, բազմաթիւ հակապետական հրատարակութիւններ ալ ցրուեցին, որոնց նպատակն էր թունաւորել միտքերը: Թուրք երիտասարդներ, իրենց կարգին, խարդախուած պրակներ հրատարակեցին: Երկրին մէջ, աչ ու ձախ ծայրայեղութիւններով թունաւորուած տարրեր, դէրք առին իրարու դէմ: Միջոցներ ձեռք առինք, նոյնիսկ՝ չատ աւելի առաջ գացինք: Եթէ կտրուկ չարժած չըլլայինք, այսօր անդունդին եղերքն հասած կ'ըլլայինք»: (Թասվիր):

Թուրք կառավարութիւնը, նոյնքան կտրուկ միջոցներ կ'առնէ այսօր, ու հազարաւոր թուրք, հայ եւ հրեայ երիտասարդներ, կը բռնեն Անկախութեան Ատեաններուն եւ աքսորի ճամբան:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ARMENIAN QUARTERLY Volume I, Spring 1946. Number 1. *Խմբագիր՝ Կոստան Զարեան, օգնական խմբագիր՝* George P. Rice, Jr. Columbia University. *Հայկ· մշակոյթին նուիրուած հանդէս մը: Ցօդուածներ ունին պրոֆ·* Henri Grégoire, *Մարիէտտա Շահինեան, Սիրարփի Տէր Ներսէսեան եւ օտար յայտնի դէմքեր: Գինը՝ 2 տոլար: Հրատ· Հայ Ամերիկեան Մշակոյթի Միութեան: Հասցէ·—* 9 East 89th St. New York City, N. Y. (U. S. A.):

ՆՈՐ ԵՐԿԻՐ, *բացառիկ թիւ: Ցօդուածներ եւ լրաքաղ, 157 էջ: Գին 100 ֆրանք: Հասցէ·—* Imprimerie H. Turabian, 227 Bld. Raspail, Paris :

Կայարանից ոչ հեռու

— Ա. Կարապետյան գյուղատնտես ես ուրախ է պատմում Վանաձորի պետական գյուղատնտեսական տեխնիկումի ուսանողների մասին, որոնք ամառվա արձակուրդները անցկացրին գյուղում, ծանոթացան կոլտնտեսության կյանքին, օգնեցին նրան։ Ես էլ ուրախ եմ, որ ինձ հետ գնացին նաև մի քանի ընկերներ։ Ճանապարհին մեզ հանդիպեցին մի քանի ուսանողներ, որոնք ճանապարհորդում էին ոտքով։ Նրանք ուսապարկեր էին կրում մեջքներին, ոտքերին՝ ամրակուռ կոշիկներ։ Ես հարցրի նրանց, թե ուր են գնում։ Նրանք պատասխանեցին, որ գնում են Ղազարապատ։ Ես հարցրի, թե ինչու են ոտքով գնում, երբ կարելի է ավտոմեքենայով գնալ։ Նրանք պատասխանեցին, որ ուզում են ճանապարհորդելով ծանոթանալ հայրենի բնության գեղեցկություններին։ Ես հիացա նրանց սիրտ առնելու վրա։ Ես ինքս էլ ուզում էի ոտքով գնալ, բայց ժամանակ չունեի։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են ուսանողները ծանոթանում կոլտնտեսության կյանքին։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք աշխատում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք հանգստանում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք ուրախանում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք տխրում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք ապրում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք մեռնում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք ծնվում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք սիրում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք ատում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք հավատում։ Ես ուզում էի տեսնել, թե ինչպես են նրանք կասկած

մաճայն աճուրդի դրուեցաւ ուլ մը, նուէր՝ Սէնթ Անթուանի կապոյտ Խաչի անդամուհի Տիկին Օ - ղիտա Ա.թեանս Յովհաննէսեանի եւ դոյացաւ 22785 Ֆր., իսկ Պօմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղէն նուէր կարկանդակ մը վիճակախաղի դրուելով դոյացաւ 7200 Ֆրանք :

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 7ին սանուհիներու «Ծառայ նահատակ»ով : Սակայն ժողովուրդը չուզեց հեռանալ : Ծանկարծ աւանդական զուռնան հնչեց եւ երիտասարդ ու ծեր իրար խառնուելով երգեցին եւ պարեցին դաշտին մէջ : Այսպէս շարունակուեցաւ ուշ տեն, մինչեւ ժամը 9:

Մեր խորին շնորհաւորութիւնները կը յայտնենք Սէնթ Անթուանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Պօմոնի Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի տղոց եւ բոլոր սանուհիներուն :— Ներկայ մը

ՏՒՐՈՒՆԻ .— ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ծունիս 14ին սեւ հողին յանձնեցինք մեր սիրելի Նաղարէթ Գարամանուկեանը : Մնած 1904ին, Սեբաստիոյ Ենի Խան գիւղին մէջ, 1915ի աքսորին տեն որբ մնալով զրուած է Կիլիկիոյ որբանոցը : Ցետոյ փոխադրուած է Պոլիս, Գարակէօզեան որբանոցը, ուր իր նախնական ուսումը ստանալով մասնակցած էր Պոլսոյ սկաուտական շարքերուն : Մարսէյլի մէջ սիրուած էր բոլորէն : Միշտ չէզոք, բայց հայ արի սկաուտ, կը սիրէր կարդալ հայերէն թերթեր եւ առաջին օրէն բաժանորդագրուած էր «Ծառայ»ին :

Կը զբաղէր նաւահանգիստի գործով եւ դժբախտաբար զոհ գնաց արկածի մը, սեղմուելով նաւի երկաթին եւ վեր բարձրացած բեռին միջեւ : Անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, բայց հակառակ բժիշկներու օգնութեան, հազիւ հինգ վայրկեան կրցաւ ապրիլ : Ողբացեալ հայրենակիցը զիտէր նաեւ քաջալերել հայ երիտասարդութիւնը, միշտ խօսելով անոնց հետ զուտ հայերէն : Կը մարզէր զանոնք իր սորված սկաուտական մարզանքներով : Եթէ օտարական մը յանդգնէր դէշ խօսք մը ըսել իր ազգին, կը հասկցնէր մեր անցեալը եւ պատմութիւնը : Միեւնոյն տեն կը պաշտպանէր իր շրջանի հայրենակիցներուն իրաւունքները :

Ծուղարկաւորութեան կը մասնակցէին իր աշխատած ընկերութեան ներկայացուցիչները, նահանգիստի գործաւորական սէնտիքայի անդամները դրօշակով մը, Համասեբաստիոյ Միութեան անդամները ,իր դիւղացիները իրենց զաւակներով, սրտակից ընկերներ եւայլն, թարմ ծաղկեպսակներով : Աբարողութիւնը տեղի ունեցաւ Պուրվար Օտտոյի Հայոց մատուռին մէջ, յետոյ մարմինը փոխադրուեցաւ Օ Քանէի գերեզմանատունը :Դամբանականներ խօսեցան գործաւորական սէնտիքային ներկայացուցիչը եւ Ենիխանի հայրենակիցնեռու կողմէ Ա. Զաքարեան : Կարդացուեցան Համազգաստիական Միութեան կողմէ յարգանքի վերջին խօսքերը : Նաղարէթ Գարամանուկեան միշտ կը ցանկար մեր ազատ հայրենիքը տեսնելու, դժբախտաբար աչքերը փակեց օտար ափերու վրայ, թողլով եղին այրի տիկին Նաղլէ Գարամանուկեանը որ յղի է, իր երեք զաւակներովը, մէկ մանչ եւ երկու աղջիկներ :

Հողը թեթեւ դայ վրադ, դժբախտ Նաղարէթ :

Զ. Ե. Ն.

լիոյ եւ Մ. Նահանգներու պատուիրակները պըն - դած ըլլալով իրենց տեսակէտին վրայ, խնդիրը առկախ մնաց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան Խորհուրդը Ծունիս 24ի նիստին մէջ 4ի դէմ 7 ձայնով մերժեց լճհական պատուիրակին բանաձեւը որ կը պահանջէր խզել յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ : Թեր քուէարկած էին Ֆրանսա, Մ. Միութիւնը, Լեհաստան եւ Մեքսիկա : Այժմ կը մնայ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին յանձնել խընդիրը, յառաջիկայ Սեպտեմբերին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ անգլիական բանակը ուրբաթ օր պիտի պարպէ Մուհամմէտ Ալի միջնաբերդ - զօրանոցը, որ կը դանուի Գահիրէի կեդրոնը : Այս միջնաբերդը մէկն է այն երկու զլխաւոր խորհրդանշաններէն որ կ'արտայայտեն բրիտանական ազդեցութիւնը Եգիպտոսի մէջ : Միջնաբերդը եւ հիպատական իշխանութեանց պիտի յանձնեն ի ներկայութեան Ֆարուք Թագաւորին : Այս առթիւ հանդիսաւորապէս վար պիտի առնուի բրիտանական դրօշը եւ անոր տեղ պիտի կախուի եգիպտականը : Անգլիա այս զիջումը կատարելով կը յուսայ սիրաշահիլ Եգիպտոսի ժողովուրդը եւ յաջողցնել բանակցութիւնները :

ԵՐՈՒՍԱղԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Հրեաներու ահաբեկչական կազմակերպութիւնը, «Իրկուն Զվայ», սպառնալիք մը ուղղեց բրիտանական իշխանութեանց, 31 նոր ահաբեկիչներու դատավարութեան առթիւ : Կազմակերպութեան դաղտնի անթիւը, «Ձայն Ռազմիկ Սիոնի» ազդարարեց .— «Հիմա որ մեր 31 անդամները կը դատուին պէս - ուրական առեանի մը առջեւ, մենք միտք չունինք արձակելու մնացեալ երեք անգլիացի պատանդները» : Եւ կը սպառնար թէ երեքն ալ պիտի սպանուին, եթէ երկու մահապարտ Հրեաները կախուին կամ դնդակահարուին : 31 նոր ամբաստանեալները դատարան առաջնորդուեցան չղթայակապ, բացի մէկէն որ կին է : Բոլորն ալ հին եբրայական երդեր կ'երդէին, երբ նորէն բանտ փոխադրուեցան : Դատարանին մէջ յայտարարեցին թէ չեն ճանչնար իրենց իրաւասութիւնը : Արձակուած երկու անգլիացի սպաներէն մէկը պատմեց թէ ձեռքերը եռին կապած էին չուաններով :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը տեղեկացնէ թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը արգիլած է հրէական ապրանքներու ներածումը եւ արտածումը : Անոաստողները ծանր պատիժներու պիտի դատապարտուին, մինչեւ ցկեանս թիապարտութեան : Սուրիոյ տնտեսական նախարարութիւնը պիտի խնդրէ Պաղեստինի արաբ վաճառականներէն զանազանել հրէական ապրանքները :

ՄԻՒՖԹԻՆ յանձնելու առաջարկ չէ ներկայացուցած անգլիական կառավարութիւնը, այլ իր դեսպանին միջոցաւ պահանջած է որ կրօնապետը լուռ մնայ եւ չխառնուի Միջին Արեւելքի գործերուն : Այս առթիւ դեսպանը 40 վայրկեան տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին հետ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցութեան նախորդ վարիչը ,Պրաուդը , վար դրուեցաւ Լոնտոնի մէջ, եւ ետ պիտի դրկուի, ներքին նախարարին կարգադրութեամբ :

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ փորձերուն առթիւ, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ պահպանողական ներկայացուցիչ մը հարցուց թէ «ինչո՞ւ անմեղ անասուններ կը զոհեն, երբ այնքան յանցապարտ մարդիկ կան» : Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ յարմար չեն դատած խնդրել ամերիկեան կառավարութենէն որ թմրեցնէ զոհուելիք անասունները :— Առաջին փորձերը կատարուեցան առջի օր եւ գնդապետ մը սպանուեցաւ : Ամբողջ դիտական աշխարհը յուզուած է այս անհանգիստ փորձերուն հետեւանքներէն : Փարիզի Գիտական Ակադեմիային մէջ ալ ահազանդ հնչեցուցին, մասնաւորապէս չհշտելով փորձերուն երկրաթանական հակադեցութիւնները :

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը ձայնակցելով մամուլի եւ հանրութեան բողոքներուն, յայտարարեց թէ երկիրը ուժգնօրէն պիտի ընդդիմանայ Թրիէսթէի անջատման եւ ուրիշ տարածքներ կորզադրութեանց : «Մենք տկար ենք եւ անզէն, բայց պիտի չհանդուրժենք մեր իրաւունքներուն բռնաբարման» : Այս առթիւ հասկցուց թէ Իտալիան ալ կրնայ դիմադրական ճակատ կազմել, եթէ յոսգահատի : «Եթէ նոյնիսկ մեր իրաւունքները կորսնցնենք դաշնադիրներու առաջին չրջանին, պիտի չվհատինք եւ պիտի չարունակենք պայքարիլ բոլոր ճակատներուն վրայ» : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ ամէնէն ուժգին բողոքն է այս որ կը կատարուի յանուն նոր Իտալիոյ :

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԹԵԱՆ մը առթիւ մեծ բազմութիւն հաւաքուած ըլլալով Փէշտայի բանտին բակը, մահապարտին դէմ արձակուած դնդակները քարերուն վրայ ինկան եւ վիրաւորեցին եօթը «հանդիսատեսներ», երկուքը ծանրապէս :

ՆիՍի մէջ մեծ կապելայի մը տէրը, Ճիաքոպպի, զղերուն դէմ պաշտպանուելու համար երկու ձեռնառումբը դրած էր չէնքին դրան առջեւ : Երկու զողեր կատը կատը եղան :

ՀԱՅԻՆ ԳԻՆԸ պահելու կամ բարձրացնելու խնդիրն ալ կր զբաղեցնէ նոր կառավարութիւնը :

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻի մահուան տասնամեակին առթիւ, երկի հանդէս մը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ France — U. R. S. S. ընկերակցութեան :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի երեսփ. ժողովին ընդդիմադիր անդամները ձղեցին հեռացան, երբ միապետական երեսփոխան մը կր փառաբանէր հանդուցեալ Մէթաքսասը եւ Եորկիոս Թագաւորը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Պ. Հմայեակ Ուզունեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան եւ զաւակները 1000 Ֆրանք եւ Տէր եւ Տիկին Պ. Պետրոսեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Արնուվիլի Դթութեան քոյրերուն :

ՎԻՆԻ Հ. Ը. Դ. Կոմիտէն իր սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Ծովհաննէս եւ Ծովսէփ Ուզունեանի, իրենց եղբօր, ընկեր Հ. Ուզունեանի դառնադէտ մահուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ կօշիկի գործի տեղեակ գործունեայ երիտասարդ մր գործատեղիի մէջ ճիւղ մը կատարելագործելու համար : Տեւական գործ : Դիմել Պ. Արսլեան, 99 rue de Belleville, Paris (19), métro Pyrenées :

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Ը. Դ. «Եպիսկոպոսի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé :

ՎԻՆԻ .— Հ. Ը. Դ. կոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի , 30 Ծունիս, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Մուրատ խումբի սրահին մէջ (Սէն Մարթէն) : Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Ը. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, 29 յունիս, չարաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ :

ԻՍԻի ՖՐ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան դպրոցը :

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ անդամները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, ամսոյս 29ին, չարաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Studio Caumartin: Օրակարգ .— Տեղեկատուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՓԱՐԻԶ .— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 30 Ծունիս, ժամը 2.30ին, 31 rue d'Alexandrie, Հայրենակից Հ. Սաուճիի ճաչարանը : Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Մէթրօ St. Denis:

Ամառնային պարահանդէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ Երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս29-ին, չարաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ : Ա - ռանձնակարգ նուագախումբ, բնտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏՋԵԼի ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՐՄԱՆԱ - ՋԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ : Անձրեւի պարագային պատսպարուած մեծ սրահ : Métro Sablons : Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 Ֆրանք :

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Ը. Դաշնակցութեան Սէն Ժէռմէնի «Հայաստան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ը. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէին : 30 Ծունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ , բանախօսութիւն, հայ եւ Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

Փլաս Շատիլիոնէն առնել թիւ 5 հանրակառքը եւ իջնել Պար - Շատիլիոն (Chateau Gombert) :

ՍԷՎՐԱՆ Ֆ. Կ. ՅԱԶի մասնաճիւղի ամավերջի դպրոցական հանդէսը 30 Ծունիս, կիրակի ժամը 3ին «Մասիս»ի սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, Sevran : Խմբերգ, արտասանութիւն, թատերական փոքրիկ ներկայացում, պար փոքրերու հայկական տարազով : Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ ժամը 11 : Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է : Eglise Pantinէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը , terminus իջնել եւ կամ առնել ժամը 1.45ի կամ 2.10 ի երկաթուղին Gare du Nordէն Սէվրանի համար :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Ը. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Ծուլիս 6ին , Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս :

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՄԸ կամ քահանայ մր կը փընտուի Փոն տը Շէռվի համար, դոհացուցիչ սակառնով :

ՈՂԲԱԾԵԱԼ Նորայր Մեսրոպեանի մահուան առթիւ, իր ընկերը, յիսնապետ Պարոյր Թուբեան (Անդրանիկի քրոջ որդին, որ Ալժէ կը գտնուի), հազար Ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի : Կը խնդրուի Տիկին եղիսաբէթ Մեսրոպեանէ «Ծառայ»էն առնել այս դումարը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻ՛ՒՆ,
ՀԱ՛Յ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵ՛Ր

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է Նպարեղէնի մեծամասնակ վաճառանոց մը, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, Փիսթաշ-վէրք, Իզմիրլի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն :
Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝
PRODUITS ALIMENTAIRES (Gros, demi gros)
Importation directe
NAJARIAN & CASSABALIAN
12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Jeudi 27 JUIN 1946 Հինգշաբթի 27 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4735-Նոր շրջան թիւ 374 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՋՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի մեր ընկերվարական պաշտօնակիցը, L'Espoir, *Մայիս 23ի թիւին մէջ խոշոր խորագիրներով կը հրատարակէ Մայիս 28ի տօնակատարութեան նկարագրութիւնը*,— «Հայ գաղութը կը տօնէ անկախութեան հռչակման **28**րդ տարեդարձը»:

Յիշելով թէ քաղաքին եւ թէ Սէն Լուի մէջ կատարուած հանդէսները, յօդուածագիրը, քաղաքացի Marius Bogi, *դիտել կուտայ*.

— « Այս հանդէսները յաջողեցան հակառակ վերջին պահուն սարքուած խափանարարութեան եւ խաղերուն՝ զանազան թռուցիկներով, հրատարակուած՝ խմբակցութեանց կողմէ որոնք կը կարծեն թէ ամէն բան ներելի է իրենց մեր հողին վրայ: Անոնք կը յաւակնին ահաբեկել ոչ - ժողովրդապետական հնարքներով, ջլատել հայ ընկերվարական շարժումին գործունէութիւնը: Իսկ հայ ընկերվարականները առանց ամբոխավարութեան եւ հանդարտութեամբ, մեթոտով եւ ամենայն ժողովրդապետութեամբ կը շարունակեն իրենց բարոզութիւնը հայ գաղութի միութեան մասին մեր երկրի մէջ:

Արդարեւ, մեծ, ընկերվարականներս, կը կարծենք թէ մեր արդարութեան եւ ազատութեան կարգուսարքին մէջ բոլոր հպատակները կրնան միանալ, կազմակերպուիլ, համախմբուիլ, ձեռնհաս իշխանութեանց հսկողութեան տակ, որպէսզի վնաս չհասնի ազգին ապահովութեան եւ հեղինակութեան: Ֆրանսան, որ լայնօրէն բացած է իր դռուները ապաստան տալու համար տասնեակ հազարաւոր հալածականներու, այլեւս չի կրնար հանդուրժել բանի մը անհատներու ծմահաճոյքին. անհատներ որոնք կ'ուզեն ազատութիւնը ըմբռնել մէկ ուղղութեամբ, այսինքն այն ազատութիւնը որ կը ծառայէ իշխանատաստ գաղափարաբանութեան մը բարոզութեան»:

Յօդուածին մնացեալ մասը՝ բարեկամական խօսքեր «Ցառաջ»ի խմբագրին հանդէպ եւ պատմական տեղեկութիւններ Հայաստանի մասին:

Ահա օտար աչքեր ալ որ իրենց տեսածը կը դատեն այնպէս ինչպէս վայել է ո եւ է պարկեշտ մարդու:

Դիմադրական Ճակատին մասնակցած ըլլալու պարագան իրաւունք չի տար հասարակ «խաֆխ - յէ»ի դեր կատարելու, այս ազատ ափերուն վրայ:

Եթէ կարգը պատմութիւն պատմելու գայ, մենք ալ ըսելիքներ ունինք:

Առ այժմ, բարեկամաբար կը յանձնարարենք Ազգ. Ճակատ կամ Միութիւն կոչուած խառնիճաղանճին որ քիչ մը ծանր նսեմին փրենց տեղը: Երբ ժամանակը գայ ամէն մէկուն «ցուցակ ծառայութեանցը» պարզելու, այն ատեն կրնան հանգչիլ թէ որո՛ւն ճակատը աւելի բարձր է եւ աւելի բաց:

Զորս տարուան ահռելագործութիւն, ո - րո՞ւն քիթը արիւնեցաւ, այստեղ կամ այլուր:

Կրնա՞ք ցուցնել մէկ հատիկ Դաշնակցական, որ ժուռնալ տուած ըլլայ ո եւ է իշխանութեան: Այնպէս ինչպէս ձերինները տուեր են Մարսէյլի մէջ, ի դիմաց Ազգ. Ճակատի:

Իսկ ձեր ձեռքերը, պարոնայք անդամներ Ազգ. Ճակատ կամ Ազգ. Միութիւն կոչուած դաւադիր խմբակին, ձեր ձեռքերը արիւն կը հոտին:

Դաշնակցականնե՞ր փրկեր էք Փարիզի կամ Մարսէյլի մէջ: Փրկե՞ր էք թէ մատներ, ցանկեր պատրաստելով գաղտնի ժողովներու մէջ...

Ո՛րքան չուտ մոռցաք Մարսէյլի եւ Կարտանի արիւնոտ պատմութիւնները:

Դեռ յիշէի՞նք Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ցունաստանի մէջ կատարուած «յեղափոխական» ելոյթները, որոնց գոհ գնաց ամբողջ սերունդ մը:

Լման մէկուկէս տարի հանդուրժեցինք ձեր բոլոր քօսութիւններուն, մատնութիւններուն, սուտերուն, խեղաթիւրումներուն: Նոյն իսկ ժողովներու մէջ սարքուած խարդախութեանց, որպէսզի կարելի ըլլար խափանել ճակատ կազմել եւ աշխատիլ:

Բայց դուք ստեղծեցիք մթնոլորտ մը ուր չի կրնար շնչել ո եւ է պատուախնդիր մարդ:

Հզօրներու ոտքերուն տակ սողացողնե՞ր,— փնտռեցէք ձեր մէջ:

«Գործակիցնե՞ր — սխալ հասցէի դիմեր էք:

Մենք այն սերունդն ենք որ կրցաւ իր անկախութիւնը պահել Սուլթաններէն եւ ցարերէն մինչեւ Սթալիններն ու Հիթլէրները:

Բան մը լսեր էք, բայց չէք հասկցեր: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊՍՏԼԻԿ - ՃՍՏԼԻԿ, ԱՀԱ ԶՈՐՍ ԷՋ

Ճիզ մը եւս,— եւ ահաւասիկ «Ցառաջ»ը չորս էջ: Այսուհետեւ ամէն օր: Ներկայ ծաւալով:

— Իսկ ե՞րբ նախկին ծաւալով, ինչպէս տեղական թերթերը:

— Արտակարգ ճիգ մըն է որ կը փորձենք, առանց հաշուելու նոր ծախքերը:

— Անշուշտ սպառումը պիտի աւելնայ, ինչպէս մինչեւ հիմա:

— Կրնայ ըլլալ, բայց նկատի ունեցէք որ աշխատավարձքերն ալ պիտի աւելնան, կառավարութեան որոշումով:

— Ի՞նչպէս պիտի հասնիք մէկ խմբագիրով:

— Օրն ի բուն տքնելով, ինչպէս մինչեւ հիմա: Խմբագիրը դարձած է տեսակ մը որակեալ բանուոր, տողաչարին հետ: Ի հարկէ այսպէս չի կրնար շարունակուիլ:

— Օգնական խմբագիր մը ճարեցէք:

— Փնտռէ եւ դիր: Այս գործը ոչ միայն պահար կը պահանջէ, լեզու եւ դիտութիւն, այլեւ նուիրում:

— Նարդունին մենաստա՞ն մը քաշուեցաւ:

— Աւոր պէս բան մը: «Հայ – Բոյժ»էն դատ, դէզ մը ծրագիրներ ունի, պիտի չնայ լրացնել: Սկիզբէն իսկ վճռած էր խմբագիր չըլլալ, 15 տարի տքնեցաւ, չուզեր մաշիլ օրը օրին ձեռագիրը հասցնելով, լուր թարգմանելով, փորձ կարդալով, թղթակցութիւն սրբագրելով կամ «Սովետ. Հայաստան»ի լուրերը հայերէնի վերածելով:

— Այսուհետեւ լայն տեղ ունիք թղթակցութեանց, հանդէսներու նկարագրութեան, ճառերու եւ զրոյցներու համար:

— Հապա սրբագրութի՞ւնը: Շատ քիչ են անոնք որ յոգնութիւն չեն պատճառեր: Կը զրեն այնպէս ինչպէս 20 տարի առաջ, երբ նոր կը վարժուէին: «Ցառաջ»ը իրեն յատուկ լեզու եւ դիծ ունի: Քիչ մը ուշադրութիւն, որպէսզի խմբագիրը ժամանակ ունենայ ուրիշ հիմնական նիւթերով զբաղելու:

— Այնուհետեւ նոր բաժիններ պիտի աւելնան:

— Հետզհետէ: «Ցառաջ»ը սովորութիւն չունի մեծ - մեծ ըարդելու: Պիտի ջանանք ապահովել ամէն աշխատակցութիւն որ անհրաժեշտ է թերթը լաւագոյն մակարդակին վրայ պահելու համար:

— Յաջողութիւն եւ համբերութիւն:

— Ցառա՛ջ անվեհեր ...

ՎԱՀԷ

«Մարսէյլի միջադէպը»

« Ազգային » կոչուած Միութեան օրկանները իրարու հետ մրցումի ելած են, պարտկելու համար անբաւելի խայտառակութիւն մը, զոր սարքեր էին Մարսէյլի մէջ եւ որ ամէնէն առաջ իրենց դլխուն պայթեցաւ:

Անոնք ամէն բանի մասին կը խօսին, բայց ի այն ցածոդի, ստայօդ եւ եղբայրադաւ «ԺՈՒՌ – ՆԱԼ»էն զոր նահանդապետութեան ներկայացուցած էր Պ. Աշիլ Փափազեան: Տրուած բացատրութեանց վրայ նեղր մնալով, տեղեկատուն ի վերջոյ օգնութեան կանչած էր Ազգ. Ճ.ի Շրջ. վարչութեան նախագահը՝ Կ. Քիւրքճեան, անդամներէն Ց. Մարսիկեան: (Նահանդապետարանին մէջ է – բեւեռած են նաեւ Տիկին Պերճուհի Ցուսկիճեան եւ ուրիշ երկու հոգի):

Նպատակը՝ խափանել հանդէսը, զանազան սուտերով եւ սպառնալիքներով:

Հակառակ այս «քաղաքագրծութեան», 1. Հանդէսը տեղի ունեցաւ փառաւորապէս.— 2. Շ. Միսաքեան ԽՕՍԵՑԱՒ: Հազարաւոր աչքեր տեսան եւ ականջներ լսեցին: Նկարագրութիւնն ալ կարդացիք: Ցաջորդ օրն ալ խօսեցաւ Սէն Լուի մէջ:

Քաջութի՞ւն կը սեպեն որ արդիլել տուին ազգային խորհրդանշանին պարզումը: Թող նախ քաջութիւնն ունենան մաքրելու Ազգ. Միութեան մը անունով տրուած «ժուռնալ»ին արատը, որուն ստորնութեան առջեւ Նահանդապետութեան եւ բարեկարգութեան բարձր պաշտօնատարներն անդամ դանեցան:

Շատ կը ցաւինք որ զրկուեցան նոր փառապսակ մը — փշապսա՛կ — «Շ. Միսաքեան բանտարկուած», ինչպէս լուր տարածեր էին Փարիզի մէջ, թաղէ թաղ ...

ՊԻՏԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻ՞Ն ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Զորսերու ժողովը նոր տաղնապ մը կ'անցընէ: Իրաղեկներու կարծիքով, այլեւս հարկադրուած է կա՛մ յաջող ելքի մը յանդիլ, եւ կամ արձանագրել իր ձախողանքը: Այլեւս չեն կրնար ամէն օր երկու նիստ դումարել առանց քայլ մը յառաջ երթալու: Ոչ ալ կրնան անվերջ ձգձգել Թրիէսթէի խնդիրը: Ինչպէս որոշուած էր, ուրբաթ օրը վերջին պայմանաժամն է, վճռաեան ելքի մը յանդելու համար:

Բայց եւ այնպէս լաւատեսներ ալ կան, որոնց կարծիքով կարելի պիտի ըլլայ գոհացուցիչ ելքի մը յանդիլ վերջին պահուն, այլապէս Եւրոպան երկուքի պիտի բաժնուի: Ամէն բան կախում ունի Պ. Մոլոթովի դիրքէն, որ միշտ կը մնայ անթափանցելի: Առջի օր Ե. Միութեան արտաքին նախարարը նորէն մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պըրնսի հետ, մօտ 90 վայրկեան, պաշտօնական նիստէն առաջ: Մանրամասնութիւնները դաղտնի կը պահուին, բայց թերթերը դիտել կուտան թէ՝ բնդհանուր վիճաբանութեանց առեն, Պ. Պըրնս ակնարկ մը կ'ընէ մասնակցութիւն մը կը մատնէր, ամէն անդամ որ Պ. Մոլոթով մանր մունր խնդիրներ կը յարուցանէր: Ցետոյ Պ. Պըրնս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պէվինի հետ: Երկու նախարարները երկարօրէն քննեցին կացութիւնը, բայց չկրցան ուրիչ բան որոշել եթէ ոչ սպասել Պ. Մոլոթովի վերջնական արտայայտութեան, որ կրնայ տեղի ունենալ այսօր - վաղը:

Երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով խօսեցաւ իտալական դաշնագրի միայն տնտեսական տրամադրութեանց վրայ, մինչ Պ. Պըրնս կը ջանար համոզել որ քննեն նաեւ քաղաքական յօդուածները, մասնաւորապէս Երկոտասան կղզիներու եւ Ֆրանքեւիտալական սահմանագլուխի խընդիրները: Մոլոթով միշտ կը պատասխանէր թէ պատրաստ չէ խօսելու այդ հարցերու մասին: Բնականաբար երբ նախարարներէն մէկը չուզեր քննել այսինչ խնդիրը, ուրիչ հարցի մը կ'անցնին եւ որոշումները միշտ ալ կը յետաձգուին, իրարու վրայ դիզուելով: Այս է պատճառը որ Թրիէսթէի խնդիրն ալ կը մնայ միշտ առկախ: Իրագեկ թերթեր կը գրեն թէ Պ. Մոլոթով վճռած է սակարկութեան մտնել, որ եւ է դիջում կատարելու համար Թրիէսթէի մասին:

Առջի օրուան նիստին մէջ, ժողովը 35 վայրկեան վիճաբանեցաւ որոշելու համար թէ ո՛ր խընդիրը պիտի քննեն, մինչ իրենց փոխանորդները տասը նիւթեր պատրաստած էին, քաղաքական թէ տնտեսական: Մոլոթովի առարկութեանց վրայ, որոշուեցաւ մէկդի դնել բոլոր քաղաքական խընդիրները եւ ժողովը քննեց չորս տնտեսական հարցեր: Երկուքը ընդունեցան օրակարգէն, ինչ որ յաղթանակ մը եղաւ Մոլոթովի համար: Մնացեալները երկրորդական հարցեր էին: Երկոտասան կղզիներու խնդիրը նորէն յետաձգուեցաւ, որով հետեւ Պ. Մոլոթով կրկնեց թէ բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ այս մասին, բայց պատրաստ չէ: Սկզբունքով որոշուած է որ այդ կղզեխումբը Ցունաստանի յանձնուի, բայց բոլոր երեւոյթները կը ցուցնեն թէ Ե. Միութիւնը զինուորական խարիսխ մը կը պահանջէ այդ կղզիներուն մէջ:

Աշխատաւոր Դաշնակցութիւնը կը պնդէ 25 առ հարիւրի վրայ

Աշխատանքի Դաշնակցութեան չրջանային քարտուղարները ժողովի հրաւիրուած էին առջի օր, քննելու համար աշխատավարձքերու եւ թոշակներու յաւելման խնդիրը: Երկար վիճաբանութենէ մը վերջ, որ տեւեց առտուան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան 6ը, միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ հետեւեալ բանաձեւը,— ժողովը արձանագրելով վարչապետին յանձնառութիւնը 15 առ հարիւր յաւելման մասին, կը հաստատէ թէ այս յանձնառութեամբ Պ. Պիռօ փոխած կ'ըլլայ իր դիրքը: Ան վճռապէս հակառակ էր որ եւ է յաւելման, երբ վերջին անգամ տեսակցութիւն մը ունեցան իրեն հետ: Սակայն այս նահանջը անբաւական է եւ չի կրնար գոհացում տալ ժողովին, որ կը յայտարարէ թէ չի կրնար ետ կեցնել Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդին պահանջած «արդար եւ իմաստուն» միջոցներէն: Ժողովը լիովին կը հաստատէ այդ պահանջը, յանձնարարելով Ա. Դ. վարչութեան հետապնդել անոր իրականացումը կառավարութեան նախատեսած տնտեսական յանձնաժողովին մէջ: Կը պահանջէ կարելի եղածին չափ չուտ ժողովի հրաւիրել տնտեսական յանձնախումբը: Այս առթիւ, ժողովը անդամ մը եւս կը յիշեցնէ 25 առ հարիւր յաւելման առաջարկները, «որոնք միայն չատ մանանկի փոխարինութիւն մը կը կազմեն վարձու աշխատաւորներու հանդէպ դործուած անիրաւութեան եւ կ'արդարանան ընդհանուր տնտեսութեան կացութեամբ»: Ինչ կը վերաբերի կառավարութեան նախատեսած միջոցներուն, ժողովը կը սպասէ ճըշդրիտ մանրամասնութեանց, իր վերջնական կար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զրոյց երաժշտագէտ
ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

ՀԱՑ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գ.

Պէտք է աւելցնել թէ նոյն արժէքը չեն ներկայացուցիչները մեր 1915ի ջրհեղեղէն ետք, որ կոմիտասին։ Կոմիտաս Հայ երաժշտութեան մէջ ըրածէն քիչ մը աւելին տիրացած են անոնք, դրնէ ոմանք, դրականութեան մէջ։ Կարդ մը բանաստեղծներ, վարուժան, Մեծարենցներով, Թէքէեաններով, Սիամանթօներով, Արփիարեանով, Զարդարեանով, Զօհրապով եւ անոնց նման դեռ չատերով ծանրացած ձիարին միւս թեւը։

Պէտք է հասնինք, սկսած ենք արդէն, ինչպէս երաժշտութեան մէջ, նոյնպէս դրականութեան մէջ, արտայայտութեան աւելի բարձր ձեւերու։

— Ես կը հաւատամ որ մենք ունինք պէտք եղածը մեր ուղածին հասնելու համար։

— Ես ալ, եւ չատերը։

— Այո՛, պէտք է աշխատիլ, պէտք է գործեր տալ, այդ է էականը։ Պէտք է կոմիտասը ընդլայնել, զարգացնել, խորացնել, հայ երգը միջազգային չափի հասցնել, եւ պէտք է մեր տոհմիկ դրականութիւնը նոյն ճամբուն հետեւի։

— Կը ներէք, կ'ըսեմ քիչ մը չուարած, կը ներէք այս երկար չեղումին համար։

— Շեղում մը չէ։ Այդ բոլորը ա՛յնքան սերտօրէն կապուած են իրարու։

— Այո՛, յաճախ խորհած եմ թէ արդեօք պիտի ունենա՞նք մեր նախորդ սերունդին հրաշալի հունձքը առանց Կոմիտասին։ Տակաւին բաւականաչափ չէ ուսումնասիրուած անոր ազդեցութիւնը մեր այդ ժամանակուան դրականութեան վրայ։ Այդ իմաստով իսկ, փափաքեցայ քիչ մը տարածուիլ այս զրոյցի ընթացքին, վստահ թէ ձեր Հայկական Համանուագը եւ առ հասարակ ձեր համանուագային ստեղծագործութիւնները մեծ նշանակութիւն ունին, եւ ազդեցութիւն կրնան ունենալ դրականութեան վրայ եւս։ Կը հաճի՞ք ուրեմն բացատրել թէ ի՞նչպէս յղացաք Հայկական Համանուագը։

— Սիրով։ Հայ չինական երգին դանձէն ընտրեցի կարգ մը գոհարներ, դարպացուցի իւրաքանչիւրը — մէկ երգէն տասը հատ հանեցի — եւ իրարու զուգելով չինեցի հայ Մեծ Երգը, Հայկական Համանուագը։ Այս քանի մը հայ մայր եղանակները, որոնք միայն հայկական չափով կտորներ էին, իրենց միջազգային չափանիշին բարձրացուցած են ա՛յն ընդելուզումով՝ զոր ես գործած եմ իրենց յեղաշրջման ընթացքին։

— Այդ մայր եղանակները ի՞նչպէս ընտրած էք, երաժշտակա՞ն մտահոգութիւններէ մղուած, թէ հոգեբանական, ի՞նչպէս ըսեմ՝ խմաստի տեսակէտով։

— Հիանալի հարցում մը։ Երկուքն ալ նկատի առած եմ։ Տեսէք թէ ինչպէս։ Աշխատած եմ, քանի որ Հայկական Համանուագ կը կոչեմ զայն, աշխատած եմ տալ անով իմ ցեղիս հոգեկան աշխարհը, իր ամբողջ դեղեցկութեամբը։ Անոր քաջութիւնը (Սիփանայ Քաջերով), անոր անկեղծ յայտ-

Գր. Կապոյտ Խաչի
10րդ Պատգմ. ժողովը

Յունիս 14—17, չորս օրուան ընթացքին Գր. Կապոյտ Խաչի բոլոր մասնաճիւղերը, թիւով 20, ղրկած էին իրենց պատգամաւորները Foyer de la Paixի ընդարձակ սրահներէն մէկուն մէջ։ 42 վըճռական ձայն, ինչ որ աննախընթաց էր։ Նախորդ ինը ժողովներու ընթացքին առաւելագոյնը եղած է 30—32 ձայն եւ դաւառէն եկող պատգամաւորները թիւով եղած են նուազ, քան այս տարի։ Այս աննախընթաց իրականութիւնը կը պարտինք մասնաւորաբար մեր ընկերուհիներուն հանրային դաստիարակութեան եւ իրենց եռանդուն կազմակերպական աշխատանքին։

Պիտի ուզէի ամփոփել ժողովի առաջին օրուան նիստին մէջ կարդացուած տեղեկագիրներու թուանշանները եւ արձանագրուած աշխատանքները։

Պէտք չէ մոռնալ որ պատերազմի վեց տարիներու ընթացքին Գր. Կապոյտ Խաչը սահմանափակած է իր կազմակերպական կեանքը, եւ պահած է միայն իր դիմաւոր նպատակներուն համար անհրաժեշտ գործունէութիւնը։ Չէ կրցած ունենալ ոչ մէկ Պատգմ. ժողով 1939էն ի վեր։ ոչ ալ Օգափոխութեան Կայան, որ իր դիմաւոր ձեռնարկներէն մէկն էր։ Բայց թէ Մասնաճիւղերը եւ թէ Շրջ. Վարչութիւնը իրենց ճիգերով չարունակած են պահել դպրոց, դարմանատուն, աղքատներու օգնութեան գործը. դիւղորներու, գերիներու եւ կեդրոնացման կայաններու մեր դժբախտ հայրենակիցներու նուիրուած եռանդուն աշխատութիւնը, նիւթապէս թէ բարոյապէս։

Ուրեմն վերջին այս մէկ տարին է որ եղած է ամէնէն արդիւնաւորը իրենց վերակազմութեան համար եւ հաւաքած է Կապոյտ Խաչի չուրջ 1300 անդամուհիներ, 250 աւելի նախորդ Պատգմ. ժողովի չրջանէն։

Այս թիւին մէջ չեն Սան-Սանուհիները որոնք իւիս չարքերով եկած հաւաքուած են մեր Միութեան չուրջ, նոր աշխոյժ եւ թարմութիւն բերելով կազմակերպութենէն ներս։ Սանուհիներու թիւը բաժնուած է Մարսէյլի, Սէնթ Էթիէնի, Կրընօպլի, Վիչիի, Պորտոյի, Սէն Շամոնի, Տէսինի Փարիզի եւ միւս Մասնաճիւղերու մէջ եւ կը հասնի 300ի։

*Բոլոր Մասնաճիւղերու հաշուեկշիռներէն քաղուած թիւերը աւելի քան պերճախօս են։ Հաւաքած են **1.851.500** փրանք, ծախսած են **1.175.000** փրանք և իրենց Սնտուկը պատրաստ ունին ուրեմն աւելի քան **620.000** փրանք։ Իրենց յատուկ ձեռնարկները պահելէ վերջ, հանգանակած են 150.000 փրանք Ցունաստանի կարօտ հայրենակիցներուն համար եւ 300 քիլոյի չափ հանդերձեղէն եւ նոր կօշիկներ։*

Շրջ. Վարչութեան կատարած գործը չեմփապէս գնահատուեցաւ ժողովին կողմէ, մասնաւոր բանաձեւով մը որ քուէարկուեցաւ միաձայն։ Այդ գործունէութիւնը մասնաւորուած նախ դիւնուորներու եւ ապա զերիներու համար իսկապէս եղած է չատ դոհացուցիչ։ Գաղութին ծանօթ է արդէն այդ նպատակին համար կազմուած խառն Ցանձնախումբին աշխատանքը եւ անոր մէկ կապոյտ Խաչին մասնակցութիւնը թէ՛ բարոյապէս, թէ՛ նիւթապէս (90.000 փրանք)։ Գալով Փարիզի մէջ Ցունաստանի աղէտեալներուն համար եղած հանդանակութեան եւ տարուած աշխատանքին, նոյնպէս պատուաբեր եղած է մեր Միութեան համար, ամէն տեսակէտով։

հաղուադէպ ուրախութիւնը, անոր կենսապաշտ հաւատքը (Հոյ Նազանիմով), անոր քնքուշ երգանքը (Լուսնակն Անոյշով), յետոյ անոր չարաճճի հեղնութիւնը (Սկերցոյով մը), անոր խորունկ ախորժութիւնը (Հով Արէֆով) եւ վերջապէս անոր միմիթք յափշտակութիւնը (դարձեալ Սիփանայ Քաջերով եւ պզտիկ մըն ալ Ի վերին Երուսաղէմով, այս վերջինը հայ հերոսներու յիշատակին ձօնուած)։

Այս բոլորը իրարու քով բերած եմ, թէ՛ իմաստի եւ թէ՛ երաժշտական մտահոգութիւններով, այդ հինգ երգէն, մայր եղանակներէն տասնեակներով ուրիշ յարակից եղանակներ յօրինած եմ, ընդելուզած զանոնք իրարու, չաղուած, եւ ներդաշնակութիւն մը կազմած, ամբողջութիւն մը ըստեղծած։

Ինչպէս կը տեսնէք, բայց Հայկական Համանուագը միջազգային է։

Եւրոպացի մը եթէ լսէ զայն պիտի հասկնայ, անոր համար որ անիկա ունի մարդկային հասարակաց նկարագիր։ Անոր հոգին պիտի հրճուի երաժշտութեան առթած հաճոյքէն, եւ ան, ըլլայ Ֆրանսացի, Գերմանացի թէ Անգլիացի, պիտի մտնէ այդ երաժշտութեան մէջէն ուրիշ աշխարհի մը մէջ մասնաւոր տեղական դոյնով աշխարհ մը, հայկականը, զոր ճանչնալու եւ սիրելու պիտի դայ։ Ինչպէս եթէ նոյն այդ Եւրոպացին Զայքովսքիի մէկ համանուագը լսէ, պիտի թափանցէ ռուս հոգիին, Հայ Համանուագով պիտի ճանչնայ հայ հոգին։

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Միւֆթին եւ իր արկածները

Լոնտոնի « *Տէյլի Մէյլ* » թերթէն (Յունիս 12) կը թարգմանենք հետեւեալ յօդուածը, զոր գրած է կի Բէմսէյ՝ հետաքրքրական տեղեկութիւններ տալով Միւֆթիին մասին, որ օրուան հերոսը դարձած է ներկայիս։—

Արաբ է, բայց մօրուքը կարմիր է եւ կլոր աչքերը կապոյտ են։ Քսանըհինգ տարուան անվհատ հակաբրիտանական քարոզչութեան եւ խառնակչութեան ետնդուպիւն մը ունի — բայց բրիտանական կառավարութենէն տարեկան 600 սթերլին քաշեց, կռուեցաւ Բրիտանիոյ համար եւ ծառայից զանազան բրիտանական կառավարական պաշտօնատուներուն մէջ։

Իր կեանքը կը սպառէ Հրեաներուն դէմ պայքարելով, նոյնիսկ Հրեաներու պատուհաս Հիթլէրի հետ ընկերակցեցաւ — բայց իր աղաւութիւնը եւ իր տիղոսը կը պարտի Հրեայի մը։

Անունը Ամին էլ Հիւսէյնի է, որու առջեւ դրուած է «Հաճի» քաղաքավարական տիտղոսը, կը նշանակէ թէ ուխտի գացած է Մեքքէ։ Իր ասիճանը՝ Երուսաղէմի Միւֆթի է — ոչ թէ Մեծ Միւֆթի։ Միակ մեծ Միւֆթին Թուրքիոյ Միւֆթին էր։

Միւֆթին դիտանական մըն է որու կը դիմեն Միւսիլմանները կարծիքի համար։ Բայց Ամին էլ Հիւսէյնի երբեք դիտնական եղած չէ, աւարտած չըլլալով ուսման որ եւ է ճիւղ։

Պաղեստինեան Համբաւաւոր Հիւսէյնի ընտանիքին մէկ անդամն է, որոնք ԵՄԷՆէն 400 տարի առաջ Պաղեստին եկած են։ Ծննդեան ճիշդ թուականը անորոշ է, որովհետեւ Արաբները Արեւմուտքի ժողովուրդներու պէս իրենց տղոց ծնունդը երբեք չեն արձանագրեր։ Համաձայն զաղթային պաշտօնատան, 54 տարեկան է։

Հայրը Միւֆթի, եղբայրը Միւֆթի, քիչ թէ չատ ժառանգական է տիտղոսը իր ընտանիքին մէջ, որ մինչեւ Մարզարէն կ'երկարի իր աղջկան միջոցաւ։

Երուսաղէմի մէջ աչխարհական դպրոց դնաց, իսկ Գահիրէի մէջ Ալ Ազհարկրօնագիտութեան համալսարանը։ Հոն նիւթական նեղ օրեր ապրեցաւ, 5 սթերլին ամիսը։

Զգեց կրօնապիտութիւնը եւ մտաւ Պոլսոյ, սպայից դպրոցը եւ առաջին մեծ պատերազմին Թրքական բանակին մէջ պաշտօն մը ունեցաւ։ Բայց 1916ին Արաբիոյ Լօրէնսի առաջնորդութեամբ արաբական ըմբոստութեան միանալով հանճարեղ հրոսակին համար զօրահաւաք ըրաւ։

1919ին Պաղեստինի կառավարութեան զանազան պաշտօնատուներուն մէջ ծառայելով հասաւ մինչեւ գաղտնի սպասարկութեան պաշտօնին։ Երբ Պալֆըրի յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ, Հիւսէյնի ծովը նետեց բրիտանականը, ինչպէս ըրած էր Թրքականը, հիմա կը հնազանդէր միայն Արաբներուն եւ Լօրէնսի նման Պալֆըրի յայտա-

---

Շրջ. Վարչութեան հաշուեկշռին մէջ կը տեսնուէր 150.000 Գր.ի դումար մը միմիայն կարօտեալներու բաչխուած, իսկ 130 հազար ալ գինուորներուն և զերիներուն յատկացուած։ Իր ընդհ. մուտքը կէս միլիոն Ֆրանք եւ ելքը 400.000, ցոյց կուտար 100.000ի պահեստ մը, իսկ անձեռնմխելի դումար մը 125.000 Ֆրանք։ Ուրեմն բացառիկ կարիքներու համար կեդր. Վարչութեան տրամադրութեան տակ կը պահէր 225 հազար Ֆրանք, որու հիման վրայ հաշուեքննիչ Ցանձնախումբը կազմեց իր նախահաչիւը յառաջիկայ տարուան համար։

Պատգմ. ժողովը իր յաջորդ երեք օրերու ընթացքին քննեց օրակարգը եւ քուէարկեց Գր. Կապոյտ Խաչի ուղիին եւ իր չարքերուն հայրենասիրական բաղձանքներուն համապատասխան որոչումներ։

Պատգմ. ժողովը որոչեց հաչտ ու սիրալիր յարաբերութիւններ պահել բոլոր հայկ. Միութիւններու հետ, ի հարկին գործակցիլ բարեսիրական միւս կազմակերպութեանց, չխաչաճեւել որեւէ աղգօգուտ ձեռնարկ, միչտ պահելով Գր. Կապոյտ Խաչին կազմակերպական անկախութիւնը եւ հիմնական նպատակները։

Յառաջիկայ ներդաղթի ձեռնարկը նոյնպէս գրաղեցուց ժողովը եւ տրամադրուեցաւ կարեւոր դումար մը, Շրջ. Վարչութեան հայեցողութեամբ գործածուելու համար։

Ժողովը փակուեցաւ Շրջ. Վարչութեան ընտրութեամբ, երկու տարուան համար։ Ընտրուեցան Տիկիններ Տ. Շ. Միսաքեան, Է. Բիւզանդ, Ա. Թադէոսեան, Հ. Բաբերդեան եւ Ա. Գազանճեան։

Ահա ամփոփ պատկերը մեր գաղութին մեծ կազմակերպութիւններէն մէկուն՝ Գր. Կապոյտ Խաչի գերազոյն ժողովին։ Փափաքելի էր որ մեր քոյր Միութիւնները եւ հասարակութիւնը ինչպէս միչտ չխնայեն իրենց աչակցութիւնը այս լաւագոյն տրամադրութիւնները գործնական դարձնելու համար արդիւնաւէտ, մեր գաղութին պահանջներուն տեսակէտով։

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒՀԻ Ա.

բարութիւնը նկատեց իբրեւ խրճամատ մը Արաբներու համար եղած երաշխաւորութեան :

Առավօտյզ դասախօսութեանց չարք մը սկսաւ որ իրեն արժեց 15 տարուան բանտարկութիւն : Բայց երբ ոստիկանութիւնը եկաւ զինք ձերբակալելու, ըսաւ թէ «Հիւսէյինին իր քրոջը դացած է» եւ փախաւ :

Երբ Լօրտ Հէրպըրթ Սամուէլ Երուսաղէմ է - կաւ իրրեւ բարձր պատուիրակ, Հիւսէյինի ընորհուած ներումէն օգտուելով Պաղեստին եկաւ եւ իր եղբօրը մահուան պատճառաւ պարապ ձգուած Միւֆթի պաշտօնին տիրացաւ : Ընտրութեան առեն չորրորդ էր, բայց կառավարութեան կողմէ պաշտօնի նշանակուեցաւ : Իր եկամուտը տարեկան մինչեւ 50.000 սթերլինի հասաւ : Ամերիկայի եւ Հնդկաստանի մէջ հաւաքուած 2 միլիոն սթերլինը բարենպատակ ձեռնարկներու համար, իւրացուց ուրկէ ոչ մէկ դրամ տասնեակ կարօտ ժողովուրդը :

Միւֆթին մէկ հատիկ նպատակ ունէր, պահպանիլ մէջ արաբական պետութիւն մը հիմնել, անկախ բրիտանական կամ ուրիշ ո եւ է իշխանութենէ : Եւ առոր հասնելու համար կը նկատէր որ կամ կառավարիչ, կամ թագաւոր եւ կամ նախագահ պէտք է ըլլայ :

Կը մտածէր նաեւ միակ արաբական կայսրութիւն հիմնել Արաբ Դաշնակցութեան 7պետութիւններէ բաղկացած, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Սաուտի Արաբիա, Անդրյորդանան եւ ե - մէն : Ինքզինք Խալիֆա եւ կառավարիչ կը տեսնէր այն մարմնին վրայ որ երկու հասարակաց բան ունէր — արաբական արիւնը եւ իսլամութիւնը : Այս նպատակով ինքզինք նուիրեց անձնձիր կերպով ըմբոստութիւն հանելու Բրիտանացիներու եւ Հրեաներու դէմ :

Հրէական ներգաղթին հակառակեցաւ ինչպէս նաեւ բրիտանական ոստիկանութեան : Գործադուլներ եւ խռովութիւններ իրարու յաջորդեցին մինչեւ որ1937ին պաշտօնանկ եղաւ, բայց մնաց Միւֆթի : Այդ տիտղոսը իրմէ չէր կրնար առնուիլ :

Փախուստ տուաւ իբր քօղարկուած արաբ կին մը, յետոյ ծպտուեցաւ իբրՊետուին՝ Պէյրութ վախաւ խոստանալով Ֆրանսացիներուն թէ քաղաքականութեան պիտի չմասնակցէր : Խոստումը դրժեց եւ Սուրիոյ Արաբները ըմբոստացուց Ֆրանսացիներուն դէմ, եւ հեռուէն ղեկավարեց Պաղեստինի Արաբները : 1940ին ամբաստանեց Իտալիան պատերազմի մտնելու համար, բայց 1941-Իրաքի մէջ Բաշիտ Ալիի հետ Առանցքին ի նը - պատ եղած ըմբոստութեան չարժման մէջ մտաւ, ու երբ չյաջողեցաւ, փախաւ Պարսկաստան :

Երբ Բրիտանացիները եւ Ռուսերը մտան Պարսկաստան, ճախոնական դեսպանատունը ապստամբեցաւ, անկէ անցնելու համար Առանցքի օդանաւով Հռոմ :

Հռոմէն անցաւ Պերլին ուրկէ հակաբրիտանական քարոզութիւն ըրաւ եւ կ'ըսուէր թէ զօրահաւաք կ'ընէ Ազատ արաբական ուժ մը կազմելու համար հիւսիսային Աֆրիկէի մէջ, կռուելու համար Առանցքին հետ 1943ին : Բայց երբ Ֆօն Արնիմ պարտուեցաւ, Հիւսէյինի չատ փոքր ուժ դարձաւ Առանցքին աչքին :

1945 Մայիսին ձերբակալուելով Ֆրանսացիներու կողմէ Քոնսթանցայի մէջ, Փարիզ բերուեցաւ, եւ Բամպուլեի մէջ արգելափակուեցաւ : Ամէն էր իր վերջին փախուստը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Քիմիական դիտութեանց պրոֆ. Դ. Մա - րուխեան հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ «Սովետ. Հայաստան» թերթի խմբագրին .—

Մինչեւ այժմ իմ աշխատանքներում առանցք է դարձել մետաղ – գործարանական բարձր չափանդաղային միացումների ուսումնասիրութիւնը,որից պարզուեց, որ որոշ մետաղներ կարող են կազմել միացումներ, որոնք ունին ունակութիւն, որոշ յաճախականութեամբ, լոյսի ճառագայթներ արձակելու եւ ճառագայթներ կլանելու : Ֆրանսացի դիտնական Լաուկերզր (?) եւ գերմանացի Հէլմ Քոչը այն միտքն էին յայտնել, թէ այդ կարգի միացումների առացում հնարաւոր չէ : Բայց Երեւանի համալսարանում կատարած եմ փորձերը ոչ միայն ժխտեցին նրանց տեսութիւնները, այլեւ ապացուցին որ այդպիսիները մինչեւ հիմա յայտնի լոյս արձակող նիւթերից մի քանի անգամ ուժեղ են : Դրանք 1944—1945 թուին գործածուեցին արտադրութեան մէջ : Ներկայումս ես զբաղուում եմ նոյնպիսի միացումների ուսումնասիրութեան հարցով եւ ստացած մի չարք պատրաստութեանց հետ կատարում են փորձեր բժշկական բնագաւառում կիրառելու նկատառումով, միաժամանակ իմ աշխատակիցների միջոցով նախատեսած եւ նոյնիսկ սկսած է պիղմոլթ, մազուրի, մանգան եւ պղինձ մետաղներէ բաղադրեալ միացութիւնների ուսումնասիրութիւնը մի չարք գործարանային նիւթերի հետ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Օ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ԵՐԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի երգատօնը մարսէյլի հոյակապ երաժշտութեան, տեղի ունեցաւ 16 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Մարսէյլի Օփերային մէջ : Ժամանակէն առաջ, երաժշտասէր խուռն հասարակութիւն մը փութացած էր լսել մեր տաղանդաւոր երգահանը : Օփերայի ընդարձակ չէնքը դրեթէ լեցուած էր ամբողջութեամբ :

Ցայտագիրը կը պարունակէր.— 1) ընտանեկան երաժշտութիւն (Musique de chambre) 2) Հայկական հանդիսաւոր պատարագը, Հերոսի մը կեանքը, եւ Հայկական Համանուագը, բոլորն ալ հեղինակութիւն Օննիկ Պէրպէրեանի :

Ճիշդ որոշեալ ժամին, Տիկին Մ. Թէրզիպաշեան, որուն վիճակուած էր Հայ ժողովրդական երգերու բաժինը, բեմ եկաւ եւ ընկերակցութեամբ դաշնակի, երգեց Կ. Վարդապետի «Անտունին» , «Իմ Չինարի եարը», «Քէչէ քէչէ քէչէիդ մեռնիմ», «Հօյ նազան իմ, նազան իմ» :

Ֆրանսացի դաշնակահարուհին նուագեց դաշնակի վրայ զանազան կտորներ :

Ցայտագրի երկրորդ կտորն էր հայկական հանդիսաւոր պատարագը, եօթը ձայնով, զոր երգեց Մարսէյլի ձայնասփիւռի երգչախումբը : Հակառակ օտարներէ կազմուած եւ հայ լեզուի հըն - չական կանոններուն անծանօթ ըլլալուն, երգչախումբը բաւական լաւ առոգանութեամբ երգեց Պէրպէրեանի պատարագը, որ մեծապէս գնահատուեցաւ ներկաներուն կողմէ : Կրկնութեան արժանացան «Միայն սուրբ, միայն Տէր» , Տէր ողորմեան, «Եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ», եւայլն :

«Հերոսի մը կեանքը», որ Պ. Պէրպէրեանի լաւագոյն կտորներէն մէկն է, գործադրուեցաւ ընկերակցութեամբ երգչախումբի եւ նուագախումբի :

Ցայտագրի ամենավերջին կտորն էր Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի Հայկական Համանուագը որ նուագուեցաւ Օփերայի նուագախումբին կողմէ : Գրեթէ առաջին անգամն էր որ Մարսէյլի մէջ ականատես կ'ըլլայինք նման լուրջ ձեռնարկի մը, որ պատիւ կը բերէր թէ հեղինակին եւ թէ մեր ժողովուրդին : Չեմ դիտեր թէ նիւթապէս Պ. Պէրպէրեան գնահատուեցա՞ւ թէ ոչ, բայց ամենայն համարձակութեամբ կրնամ ըսել որ բարոյական գնահատանքը անվերապահ է եւ ամբողջական :

× Զորեքշաբթի իրիկուն, թէյասեղան մը կազմակերպուած էր ի պատիւ Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի, Salon Colbertի մէջ : Ներկայ էին գաղութիս կարեւոր դէմքերը : Օ. Օննիկ Պէրպէրեանի անձին եւ արուեստին մասին խօսեցան Պ. Պ. Փիրանեան, վերապատուելի Ղազարոսեան, Տօքթ. Քէչեան, Պ. Կիւմիւշեան, Հ. Սամուէլ, Վ. Գուլումճեան, Վարդան Սարգիսեան, Կ. Փօլատեան եւ ամէնէն վերջը, ինքը, Պ. Պէրպէրեան որ համեստ խօսքերով չնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած պատիւին համար : Ժամանակը առաջացած ըլլալով, նախագահը՝ Պ. Ենովք Արմէն քանի մը հակիրճ խօսքերով փակուած յայտարարեց հաւաքոյթը :

Թղթակից

ՆՄԲ.— Պ. Տ. Փիրաեեանի ճառը՝ յաջորդով :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՕ.— Մենք ալ ծանեցինք Մայիս 28ը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, Յունիս 9ին, ընկերվարականներու սրահը , Սը - նօն : Բեմին խորը պարզուած էին տարազիր եռագոյներ եւ Ֆրանսականը, մէջտեղը մեր անմահ հերոսներու նկարները, ու մեծաղիր նկարը մեծ եւ փոքր Մասիսներուն : Բացումը կատարուեցաւ «Մեր հայրենիք»ով, յետնկայս, զոր Սան – սանուհիները երկձայն երգեցին : Նախագահը, ընկեր Ա. Քէնտիրեան բացատրեց օրուան մեծ ծանրանալով այդ օրերուն միակ մեծ մարդուն՝ Ազատ պողպատեայ կամքին վրայ :Գեղարուեստական բաժնին Օր.Շ.Յակոբեան Պ. Ս. Խանդէտեան եւ Վ. Վարդանեան փայլեցան տպաւորիչ արտասանութեամբ : Նուրբ ձայնով երգեցին օրիորդներ Շաքէ Քէնտիրեան «Հիասթափութիւն» (Ա. Պարթեւեան), «Մենաւոր կարապը» (Մեսումենց), Վարդեր եւ Պետիկ Քէնտիրեան միասին՝ պարերգը (Խօժէնի Ամէմեան), խմբերգ՝ սան- սանուհիներու կողմէ «Գլուխս դրել եմ », «Եար կիւլէ (Մեսումենց) :Առանձին ջութակի վրայ նուագեցին Ս. Տօնէրեան «Մայր Արաքսի» (Կ. Վ.) Խոչպաղի (Գ. Սիւնի), Փափուրի(Մեսումենց), Ց. Քէնտիրեան «Հով արէք (Կ. Վ.) Հօյնար (Վ.Սարդիսեան), փոքրիկն Բաֆֆի պարեց Կովկասահայ տարազով (Պաղտատուլլի» (Մեսումենց) : Երաժշտական այս բոլոր բաժինները դաշնակի ընկերակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ Ա. Գ. Մեսումենցի :

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Յովհաննէսեան (Փարիզէն) խօսք առնելով պարզեց Հայաստանի հանրապետութեան նախօրեակին տեղի ունեցած դէպքերը, մինչեւ Մայիս 28 : Պատմեց թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը բոլորովին առանձին էր, կսկըծած արտաքին աշխարհէն, եւ թէ ինչպէս հպարտօրէն մարտնչեցաւ ամուր փարելով մայրենի հողին : «Մեր նորագոյն պատմութեան մէջ դժուար է գտնել նման դէպք մը ինչպիսին է Սարտարապատի , Ղարաքլիսայի , Հաչ Աբարանի հերոսամարտը » :

Հանդէսին փակումը կատարուեցաւ « Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք»ով (Ա. Ալվազեան) զոր երգեցին սան – սանուհիները :

« Մուրատ » խումբը կազմակերպած էր ընկերա – համակրական խնջոյք մը : Սան - սանուհիներու խումբը եւ ուրիշներ հայկական պարեր պարեցին եւ խմբերգներ երգեցին : Բաժակներ պարպուեցան ի յիշատակ անոնց որ մեր անկախութիւնը հիմնեցին : Երգուեցան ազգային յեղափոխական երգեր՝ ստեղծելով հայրենասիրական տաք մթնոլորտ մը : Ճաշէն բաժակներ կը բարձրանային հայկական Դատի (միացեալ Հայաստան) չուտափոյթ լուծման համար, ինչպէս եւ Մ. Հայաստանի մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն կենացը :

Ձալկարացի

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ 80ԱՄԵԱԿԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ, (յապաղած).— Ցունիս 9ին Օթէլ Ֆրանսի սրահին մէջ տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը : Հանդէսը բացուեցաւ Պէլմոնի երգչախումբին «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ» խմբերգով : Տիկին Գասապեան արտասանեց «Կարօտի նամակը» : Տէսինէն Օր. Ա. Մուրատեան երգեց «Ծիծեռնակ»ը : Փոքրիկն Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Հայ վարժարանը» : Տիկին Սիմոնեան երգեց «Ո՛վ ծիծեռնակ»ը, Պ. Մ. Գասապեան արտասանեց «Աչուղը» (Ա. Ահարոնեան) : Բոլորն ալ ջերմագին ծափահարուեցան : Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Պ. Ա. Կիւլպէնկեան (Լիոնէն) որ նախ յարգանքի խօսք արտասանեց Ազգ. Մխիթեան հիմնադիր հանգուցեալ Պ. Աշիկ Գաբրիելեանի մասին, որուն ջանքերուն չնորհիւ մինչեւ այսօր կանգուն կը մնան իր հիմնած Ազգ. Մխիթիւնը եւ եկեղեցին : Ապա ներկայացնելով Ա. Ահարոնեանի կեանքն ու գործը ,պանագան դրուագներ պատմեց անոր կեանքէն եւ գործերէն : Բանախօսութենէն անմիջապէս վերջը Պ. Մարտիրոս Գասապեան Ա. Ահարոնեանի մեծադիր լուսանկարը զեղեցիկ շրջանակով մը , նուիրեց աճուրդի համար եւ չահեցաւ Պ. Սեդրակ Սահակեան (1500 ֆրանք) , 500 ֆրանք եւս նուիրելով : Օր. Ե. Թաչճեան երգեց «Աղջի բախտաւոր»ը, Օր. Անժէլ Մուրատեան՝ «Հայաստան»ը : Փակումը կատարուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով, յետնկայս , երգչախումբին կողմէ : Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ : Ընդհ. հասոյթը եղաւ 3000 ֆրանք որ «Ցառաջ»ի միջոցաւ պիտի յատկացուի Ա. Ահարոնեանին :

Դպրոցական հանդէս.— Ցունիս 12ին Սինէմա Վառիէթէի մէջ տեղի ունեցաւ դպրոցական հանդէս մը : Սմբոզջ դպրոցը ներկայ էր : Բացումը կատարուեցաւ Պէլմոնի երգչախումբին խմբերգով («Բամ Փորոտան») : Նախագահ Վարդան քհնյ. Ժամկոչեան բացատրեց մայրենի լեզուին արժէքը, եւ յորդորեց ուժ տալ դպրոցին եւ մտաւորին : Մէջ ընդ մէջ երգեցին եւ արտասանեցին բոլոր դպրոցականները մեծ յաջողութեամբ : Երիցուհի Ա. Ժամկոչեան երգեց մէկէ աւելի անգամներ , Օր.ներ Գարագաչեան, Կօչկակարեան եւ Մուրատեան ներկայացուցին ամերիկեան պզտիկ զարմուհի մը որ չատ յաջող անցաւ : Ցետոյ մրցանակները բաժնուեցան բոլոր աշակերտներուն, նախաձեռնարկ վարչութեան կողմէ (ինքնահոս գրիչ, մատիտ եւ տետրակներ) : Վարչութեան կողմէ Պ. Ցովհաննէս Ահարոնեան փակելով հանդէսը , չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր հանդիսականներու, ծնողքներուն, Վարդան քահանայի եւ երգուհի Ա. Ժամկոչեանի : Զոյգ մը դուլպայ եւ տուփ մը ամերիկեան ղանիկ աճուրդի դրուելով պոյտաս 2260 ֆր. : Ընդհ. հասոյթը եղաւ3580ֆր : Վարչութիւնը կը յուսայ թէ դաշտահանդէսն այ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ : — Ց. Մ. Պիչաքճեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՏԷՍԻՆ.— Մասնաճիւղս 1945—46ի տարեշրջանին ծանր զոհողութիւններէ ու չարք մը անիրաւութիւններէ վերջ, Ցունիս 16ի կիրակի օրը խաղաց իր վերջին (ֆինալ) մրցումը U. S. Pont de Cheruyի դէմ, Լիոնի Racing Clubի դաշտին վրայ : Լիոնի հայութիւնը խուռներամ դաշտ փութացած էր, քաջալերելու համար հայ մարզիկները : Խաղը սկսաւ ժամը ճիշդ 5.45ին : Ֆրանսացիները վըստահօրէն դաշտ իջան, ու բուռն յարձակողականով մը , բայց է զուր : Մեր կորովի վերջապահները , ու բերդապահ Տէմիրճեան, վարպետ խաղարկութիւն մը ցոյց տուին, ջերմ ծափեր խլելով :

Ա. կիսախաղը լրացաւ հաւասար 0—0 : Բ. կիսախաղին որոշ կ'երեւար դատաւորին կողմնակալութիւնը : Մեր խմբապետը բողոքեց եւ երկրորդ բողոքին վրայ անարդար դատաւորը դուրս հանեց դինքը : Մերոնք ակամայ հանդուրժեցին եւ խաղը չարունակեցին 10 հոգիով : Հաղիւ հինդ վայրկեան անցած, տաք խաղարկութենէ մը վերջ Բենիամին ուժգին հարուածով մը նշանակեց առաջին նշանա-

Օր. ԻՂԱՒԱՐԵՐ ԲԱՇԱԼԵԱՆ
Պ. ԱԶԱՏ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
23 Ցունիս, 1946 Ամուսնացած Իսկ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé:

ՎԻԼՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի, 30 Ցունիս, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Մուրատ խումբի սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբին դասախօսութիւնը՝ ուրբաթ 28 Ցունիս, իրիկուան ժամը 9ին, Շավիլի մատրան մէջ: Դասախօս ընկեր Հր. Բալուեան: Նիւթը՝ Ներսէս Վարժապետեան եւ 61րդ յօդուածը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, 29 Յունիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, Café Noailles-ի ներքնասրահին մէջ:

ԻՍԻԻ ՖՐ. Կազդայ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Խրիմեան Հայրոցը:

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ անդամները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, ամսոյս 29ին, շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Studio Caumartin: Օրակարգ.— Տեղեկատուութիւն եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան:

ՍԻՎՐԱՆ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղի ամավերջի դպրոցական հանդէսը 30 Ցունիս, Կիրակի ժամը 3ին «Մասիս»ի սրահին մէջ, 87 Ave. de Livry, Sevran: Խմբերգ, արտասանութիւն, թատերական վոդվիլ ներկայացում, պար վոքրերու հայկական տարազով: Հանդէսէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ ժամը 11: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Eglise Pantin-էն առնել 147 թիւ օթօպուսը, terminus իջնել եւ կամ առնել ժամը 1.45ի կամ 2.10 ի երկաթուղին Gare du Nord-էն Սէվրանի համար:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Ցուլիս 6ին, Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ կանացի ճերմակեղէնի (Lingerie) վարպետ գործաւորուհիներ, որոնք գիտնան լաւ աշեղնագործել, թէ աշխատանոցին մէջ եւ թէ փրենց տուները աշխատելու համար: Դիմել հինգշաբթի կէս օրէ վերջերը եւ շաբաթ առաւօտները Mme Marcel (Bon. 110 Ave. de Choisy, métro Tolbiac կամ Place d'Italie):

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ CHEZ ARTHUR (ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ)
28 Rue Ramponneau, Métro Belleville. Tél. Men. 64-47
Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ, ըմպելիք օդի եւ ճոխ պատրաստներ: Հինգշաբթի օրերը գոց է:

ՄԵԹԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալգասեան բամպակեղէնիներու, պօնեթքրիի մեծամասնակ վաճառում: Ապապրանքները կ'ընդունուին նամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն **6-54:**

ԴԻՄԵԼ Ն. ԱԼԻՓԱՆԵԱՆ
71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

ՇԱՀՈՒ Լ ՎԻԼԼԱ ՄԸ, Նիսի անմիջական չըրջանը, St. Sylvestre, երկու յարկ, 5 սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք: 350 մեթր քառ. մշակելի հող, մեծ թերաս եւ քալ: Նիսա նպաստաւոր դիրով: Դիմել՝ Գ. Խոսրովեանի, Villa Marie-Vahak, 81 Valon Obscur, NICE:

COUTURE FLORE Confectionի նոր աշխատանոցը, փլիսէի, օղակի սրաձեւ մեքենաներով մաքուր, արագ եւ խնամքով աշխատութիւն կարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Գոհացուցիչ գիներ: Դիմել Պ. ԴԱՒԻԹԵԱՆի, **40 rue de Flore, Alfortville (Seine): Tél. Ent. 15-67:**

ԻՐԱՒԱԳԻՏ ՊԻՐՆԱՐ ՎԱՀԷ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ
Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝
ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆԻՆ
Դուռ էֆ որ պիտի շահիք
3 Villa Monceau, Paris 17, հեռաձայն Wag. 13-95

կէտը: Դաշտը եռուղեռի մէջ էր: Խաղը այսպէս չարունակուեցաւ 15 վայրկեան վերջ մեր Մուրատը նշանակեց Բ. նշանակէտը: Արդէն խաղը լրանալու վրայ էր, երբ Ֆրանսացիները սխալ չարժումէ մը օգտուելով չահեցան առաջին նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթանակով, 2—1:

Այժմ փակած կ'ըլլանք այս տարուան եղանակը, չահելով մեր դասակարգին Champion du Rhône-ի տիտղոսը: Այս եղանակին յաղթած ենք 35 ֆրանսական խումբերու: Վարչութիւնը կը ջանայ աւելի երիտասարդ ուժեր պատրաստել նոր չրջանին համար, առնուազն վեց խումբեր: Գալիք տարեչրջանին պիտի ունենանք աւելի ծանր ծախքեր: Չկա՞ն առատաձեռն հայրենակիցներ որ ստանձնեն պատուոյ նախագահութիւնը: Օտար չրջանակները գովեստով կը խօսին մեր ազգ մասին:

Մասնաճիւղս մարզիկներու իսկական չեռմարան մըն է: Ունինք, եւ օրէ օր կը հասնին նոր մարզիկներ: Մեր չրջանի մասնաճիւղերուն միշտ օգնած ենք, տրամադրելով մեր մարզիկները: Մեր չրջանէն դուրս հայ մարզական պողպատեայ կամ անպարտելի կոչուած Մխիթեանց անդամ տրամադրած ենք, հայութեան անունը բարձր պահելու համար: Մօտերս Փոն տը Շէրիւ, Վիէն, Լիոն – Տէսին մասնաճիւղերը համախմբելով, պիտի կազմենք Շրջանային վարչութիւն մը:

Մ. Դանիէլեան

ծիքը յայտնելու համար: Ժողովը կը յանձնարարէ Ա. Դ. վարչութեան ղիմումներ կատարել, նախատեսուած յաւելումները գործադրելու համար 1946 Ցունիս 15էն սկսեալ: Կը յանձնարարէ նաեւ լուսարանել հանրային կարծիքը, բացատրելով իր առաջարկներուն ազգային հանդամանքը:

Չեխերը պիտի թեւաջլի՞ն

Նիւրընպէրկի դատավարութեան յունիս 25ի նիստին մէջ, անգլիացի դատախազը նախկին արտաքին նախարար եւ Չեխոսլովաքիոյ «հովանաւոր» նէօյրաթի ներկայացուց անոր ստորագրած կարգ մը փաստաթուղթերը, որոնց համաձայն ուրոշուած էր ոչնչացնել չեխ ազգր եւ սրբել անոր հազարամեայ պատմութիւնը: Երկու յուշագիրներ կը նախատեսէին Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ ապահայ կարգադուրքը: Մէկը պատրաստած էր Ֆոն Նէօյրաթի թելադրութեամբ եւ իր ստորագրու-թիւնը կը կրէր. միւսը՝ մշակուած էր իր փոխարքային՝ Քարլ Ֆրանքի կողմէ որ մէկ ամիս առաջ գնդակահարուեցաւ Փրակայի մէջ: Նէօյրաթ եր-կու յուշագիրները 1940 օգոստոսին ղրկած էր Հիթլէրի: Ֆրանքի յուշագիրը կը թելադրէր.—

Ոչնչացնել «չեխական պատմութեան առաջ-պելը».— Ոչնչացնել չեխ ազգին պատմութիւնը սկսելով վենչեսլաս թագաւորին օրերէն (10րդ դար).— Հաշուեչարդարի ենթարկել «անհաշտելի մտաւորականութիւնը».— Ջնջել չեխական երկ-րորդական վարժարանները, յետոյ տարրական դպրոցները, եւ երբեք չարտօնել որ եւ է չեխական համալսարան: Տեւական քարոզութիւն գեր-մանացման համար:

Ուրիշ առաջադրութիւն մը,— «Մենախոհ» ոստիկանական մեթոտներ գործադրել աքսորա-կաններու հանդէպ:

Անգլիացի դատախազը հարցուց Ֆոն Նէօյրաթի թէ համաձա՞յն էր այս «ահարկու, սառնասիրտ եւ ապօրէն առաջարկներուն»: Ամբաստանեալը «ոչ» պատասխանեց, կարգ մը բացատրութիւններ տալով: Ցետոյ յայտարարեց թէ ինք պարզապէս անուանական հանդամանք ունէր իրրեւ հովանաւոր եւ բան որոշումները Պերլինի մէջ կը տրուէին: «Ես Փրակա մնացի սանձելու համար կէսթափոյին ծայրայեղութիւնները»: Գալով հակահրէական անօրինութեանց, իր կարծիքով անոնք անհրաժեշտ էին, «մաքրելու համար» Գերմանիոյ հանրային կեանքը, բայց «պէտք էր տարբեր մեթոտներով կատարուէին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԵՒ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐԸ թափոր մը պիտի կազմեն այսօր, հինգշաբթի, Փարիզի ժողոցներուն մէջ, զարման պահանջելու համար իրենց կացութեան, զոր անտանելի կը զանեն եւ որուն հետեւանքով չատեր ուրիչ գործ կը փընտռեն: Թերթերը կը գրեն թէ տեղ մը 3000 երէց ուսուցիչներէ 800ը հրաժարած են վերջերս, իսկ նահանգի մը մէջ 25 ուսուցչական պաշտօններու թեկնածու ներկայացած են միայն եօթը հոգի:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց կախել անոնք որ հրէական ապրանքներու առեւտուրով կը զբաղին: Այս հրամանագիրը հետեւանք է Արաբական Դաշնակցութեան յունիս 13ի գեկոյցին, որ կը հրահանգէր հրէաեան ապրանք չծախել բոլոր արաբական պետութեանց մէջ: Կը կարծուի թէ ծանր պատիժներ պիտի հասցուին նաեւ եւ դիպլոմատ, իրաքի եւ Լիբանանի մէջ: Այս արգելքին վրայ չատ մը հրէական գործարաններ փակուեցան Պաղեստինի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՍԹԱՓՈՑԻ 31 անդամներու դատավարութեան առթիւ, գոհերէն Տիկին Տրնիզ Թինօթէն, համայնավար երեսփոխան, մանրամասնօրէն նկարագրեց իր կրած չարչարանքները, որոնք տեւած են տասը օր, առանց քննելու եւ ճանչելու, զաղանիքներ կորզելու համար: Տիկինը յետոյ ղրկուած էր Ռավէնսպրուքի արգելարանը, ուր մնացած է 18 ամիս: Ինք զրաղած էր կիներու դիմադրական խումբեր կազմելու Պըրթանըի մէջ, սակայն ձերբակալուեցաւ 1942 Օգոստոսին: Իրեն հետ ձերբակալուած 16 կիներէն միայն ինք ողջ մնացած է: Տանըմիէկը գնդակահարուած, միւսները մեռած են: Տիկինը մատնանչելով ամբաս-

ԿՈՉ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ

Տարի մը անցաւ այն օրէն ի վեր երբ տեղի ունեցաւ Մարտիկներու Միութեան Ընդհ. ժողովը Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ:

Առաջին անդամ էր որ այդքան թիւով մարտիկ ընկերներ վոլթացած էին ներկայ ըլլալ այդ օրը, ուր վերջնականապէս ընդունուեցաւ երկու համաչխարհային պատերազմներու Ֆրանսական բանակին մէջ ծառայած Հայ Ռազմիկներու միակ Միութեան մը կազմութիւնը:

Արդ՝ սոյն ժողովէն ընտրուած վարչութիւնը կոչ կ'ընէ Փարիզի եւ չրջանի հայ ռազմիկներուն որպէսզի ներկայ ըլլան յառաջիկայ մեր ընդհ. ժողովին որ տեղի պիտի ունենայ կիրակի 30 Ցունիս, Սոսիէթէ Սավանթի սրահին մէջ, ժամը 2.30ին, 8 բիս Տանֆօն, Փարիզ (6), օրակարգ ունենալով մէկ տարուան նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւնը եւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը:

Ժողովին ընտրելու եւ ընտրուելու մասնակցող ընկերներ պարտին ունենալ Միութեանս անդամատերը, առանց որու ժողովէն ներս չեն ընդունուիր: — Վարչութիւն

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէն ժէռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի չրջ. կոմիտէին: 30 Ցունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, բանախօսութիւն, հայ եւ ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Փլաս Շաւիլիէրիէն առնել թիւ 5 հանրակառքը եւ իջնել Պար - Շաւիլիէր (Chateau Gombert):

Ամառնային արարահանդէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ Վրդէա - խումբի կողմէ, Boulogne-ի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս 29-ին, չաբաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ա - ռաջնակարգ նուագախումբ, բնտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ՋԱՐՄԱՆԱ - ՋԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անձրեւի պարագային պատսպարուած մեծ սրահ: Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք:

ԿՈՒԶՈՒԻ կօշիկի գործի տեղեակ գործուներայ երիտասարդ մը գործատեղիի մէջ ճիւղ մը կատարելագործելու համար: Տեւական գործ: Դիմել Պ. Աբռվեան, 99 rue de Belleville, Paris (19), métro Pyrenées:

տանեալներէն Թոմասէնը, յայտարարեց.— «Ան մատնագէտ էր կիները չարչարելու արհեստին մէջ: Իմ ձերբակալութենէս վերջը խարազանով զարկաւ կուրծքիս մինչեւ որ մարեցայ ինկայ»: Թոմասէն ձեռնած է նաեւ Օբ. Պիտօն, վարչապետին քոյրը:

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ եօթը ինքնաւար պետութեանց բաժնելու համար ծրագիր մը մշակած է Պ. Պէվին, համաձայն «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի տեղեկութեանց:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ Ազգ. ժողովին ներկայանալով երէկ, կարդաց իր յայտարարութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ Սահմանադիր ժողովը դումարուեցաւ Ցունիս 25ին: Վարչապետը ընդունուեցաւ «կեցցէ Իտալիա, կեցցէ՛ Թրիէսթէ» ազդարարութեամբ: Նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Սաուակաթ, փոխարքի նախկին դեսպանը, ընկերվարական:

ԿՕՇԻԿՆԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ պիտի փորագրուին ներբանին վրայ, սեւ չուկային առաջքը առնելու համար:

ԾԽԱՀՈՑԻ ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐԸ եռապատկուեցան,— 1.50 ֆրանքէն բարձրանալով 4ի: Ներածուած իւրաքանչիւր գլանիկի տուփին 90 ֆրանքը պետութեան պիտի երթայ:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Vendredi 28 JUIN 1946 Ուրբաթ 28 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4736-Նոր շրջան թիւ 375 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ուրեմն պիտի վերսկսի՞ք պայքարը :

= Ոչ : Սկիզբէն ի վեր որոշած ենք խոյս տալ պայքարէ, նոյն իսկ մեր արժանապատուութեան գնով : Պայքարը նպատակ չէ մեզի համար : Ան - չուշա կը վերապահենք մեր քննադատութեանց իրաւունքը, զանազան հարցերու մասին : Իրենք են որ չափը կ'անցընեն, ապստամբած՝ Ադղ. Միու - թեան կամ ձակատի պիտակին տակ : Ահա, օրի - նակ, Մարսէյլի պարագան :

— Ադղ. Միութեան մէջ լուրջ եւ չէզոք մարդիկ ալ կան, ինչո՞ւ չէք փորձեր լեզու դանել ա - նոնց մէջոցաւ :

= Անոնք այնքան լո՛ւրջ են որ, իրենց անունով կատարուած չահատակութիւններէն, բանսարկութիւններէն, քսութիւններէն, մատնութիւններէն, սուտերէն եւ խեղաթիւրումներէն անդամ չեն ազդուիր... Կա՛մ այն է որ չեն հասկնար իրենց կարգացածը, կամ իրենք ալ համաձայն են, եւ կամ, հակառակ ըլլալով հանդերձ, ուժ չունին իրենց վարկր պաշտպանելու :

— Մէկէն պարագայի մէջ, ցաւալի է այս երեւոյթը : Մոռնանդ հիմա որ այնքան հիմնական հոգեր ունինք :

= Մենք ալ կը ցաւինք, բայց ի՞նչ օգուտ : Մեր չարքերը ըմբոստացած են մեր լռութեան եւ համբերութեան դէմ, աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր : Անկարելին փորձած ենք հանդստացնելու համար, բացատրելով օրուան պահանջները որոնք առաջ պաղարիւն եւ լրջութիւն կը պահանջեն :

— Հապա կ'ըսեն թէ «չէֆ»երն են որ իրենց տեսակէտները կը պարտադրեն :

= Առաջին անգամ չէ որ կը հոլովեն այդ մաշած բանաձեւը : Դաշնակցութեան մէջ «չէֆ»եր չկան : Կան շարքեր եւ անոնց կողմէ ընտրուած վարիչներ որոնք եթէ վատահութիւն չվայելեն, չեն կրնար պատասխանատու դործեր վարել : Միւս կողմէ, այս գաղութին մէջ ի՛նչ է մնացած անոնց - մէ որ «չէֆ» կը կոչուին : Ամէն տեղ ալ, միշտին սերունդն է գործի դլուխ,— աւելի անհամբեր եւ քիչ մըն ալ մոլեռանդ : Փորձեցէք խօսիլ անոնց եւ միւսներուն, աւելի նորերուն հետ եւ կրնաք լսասարանուիլ կարգ մը թիւրիմացութեանց մասին :

— Կարելի չէ՞ լեզու դտնել Հայաստանի ներկայացուցիչներուն հետ, քանի որ բոլորդ ալ միեւնոյն բանը կը պահանջէք.— 1. Թրքա-Հայաստանի հողերը միացնել ներկայ Հայաստանի,— 2. Ներդաղթ եւն. :

= Այդ ներկայացուցիչներէն ո՛վ որ երեւցաւ դաղութներու մէջ, չեշտակի դիրք բռնեց Դաշնակցութեան դէմ : Բանաձեւ մը դտած են,— «Հառաջդիմական» : Ամէնէն բացասական, «պէխասէր» տիպարներն ալ դլխու վրայ տեղ ունին, կը բաւէ որ սորված ըլլան բարեւի կենալ, «ա՛խ Ս. Հայաստան, վա՛խ, Ս. Հայաստան» մրմնջելով : Ուրեմն իրենք են որ կը քայլայերեն խորութիւնները եւ պատասխանատուները : Մենք տակաւին կը սպասենք վր պաշտօնին լիովին դիտակից, արի եւ անաչառ կեդրոնական դէմքի մը որ վերջ տար բոլոր կռնակակալ խարդիքներուն : Հայրենիքին չահն ալ այդ կը պահանջէ :

= Զարմանալի բան, չե՞ն դիտեր ձեր կազմակերպական ուժը, ձեր շարքերուն անկեղծ հայրենասիրութիւնը, ձեր ծաւալուն դործունէութիւնը...

= Շատ լաւ դիտեն, եւ կը թուի թէ ատոր համար է որ լայծուն տարրերը կը փնտռեն : Եթէ մենք «թշնամի» ենք, ինչպէս կը սիրեն հոլովել, —ամօ՛թ— հազար անգամ նախընտրելի էր խելացի թշնամի մը քան անխելք բարեկամներ : Ի վերջոյ Հայաստանը վարձու ագարակ չէ, որպէսզի խորութիւն դնեն հայրենիքի զաւակներուն միջեւ :

= Ցաւալի՛ : Մինչեւ ե՞րբ այսպէս :

= Իրենց հարցուցէք : Մենք ոչ կը վհատինք, ոչ ալ քէն կը պահենք : Աչխարհացրիւ ժողովուրդ մը ունինք, մեր ամբողջ ուժը կը տրամադրենք ա - նոր բարիքին : Անուշա օր մը կը սթափին :

Մինչ այդ, մենք մեր աչխատանքները կը շարունակենք նոյն թափով : Մեր համառարած, յարատեւն ցանցր կը բաւէ ի հարկին առանձին դործելու, բոլոր ճակատներուն վրայ : Թող էյաուկին հայրենասիրութեան դաս տալ կազմակերպութեան մը որ Թրքահայ Դատ կը հետապնդէ 56 տարիէ ի վեր, որ արիւնով եւ քրտինքով ճարած է անհուն պաչար եւ քաղաքական - յեղափոխական փորձառութիւն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄՈՒԿՆ ԱՒԵԼԻ Կ'ԱՐԾԷ ՔԱՆ ՄԱՐԴԸ

Անգլեւսաքսոն «անասնասէրները» ահուդողի մատնուած են, այս միջոցին, հիւլէական ռումբի փորձերուն առթիւ :

Ինչպէս յայտնի է, այս փորձերուն մէջ պիտի դործածուին հազարաւոր մեծ ու փոքր մուկեր, խոզեր, չուներ, կատուներ եւ ուրիչ անասուններ : Իբրեւ «պինուոր» կամ «քաղաքացի» :

Բոլորն ալ փոխադրուած են արդէն Խաղաղական Ովկիանոս, Պիքինի եւ չրջակայ կղզիները, ուր փորձերը պիտի կատարուին Յուլիս 1ին :

Ի՞նչ կ'ըսեն «անասնասէրները» :

Մ. Նահանդներու Շուններու Պաչտպան ընկերութիւնը աղերսագիր մը ուղղելով նախագահ Թրումընի, կ'առաջարկէ անմեղ անասուններուն տեղ դործածել պատերազմի ոճրադործներէն ա - նոնք որ դատապարտուած են արդէն :

Նոյն մտահոդութեամբ, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ դերյարդելի պարոն մը կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ անմեղ անասուններ կը զոհեն, երբ այնքան յանցապարտ մարդ - արարածներ կան : Գոնէ խեղճ անասունները պիտի թմրեցնե՞ն, որ - պէսզի աւելորդ չարչարանքներ չկրեն :

Կառավարութեան ներկայացուցիչը, բարձր դիւանագէտ, առանձին հարցումէն խոյս տալով, երկրորդին պատասխանեց թէ չարմար չեն դատած ամերիկեան կառավարութենէն խնդրել որ թմրեցնեն զոհուելիք անասունները :

Ապուր են կերեր անոնք որ կ'ըսեն թէ մարդկութիւնը դէպի միջին դարերը կ'երթայ :

Ե՞րբ այսքան ազնուացած, նրբացած էր մարդկութիւնը :

Ահա մուկերն ու խոզերն անգամ մարդու կարգ անցած են : Աւելի բարձր կ'արժեն քան մարդ - արարածը :

Ափսո՛ս որ չատ ուշ մնացած են չուներու, խոզերու եւ մուկերու բարեկամ ընկերութիւնները :

Եթէ հիւլէական փորձերը 1914—1918ին կատարուէին, արդեօք իրենց միտքէն պիտի անցնէ՞ր առաջարկել որ անոնց տեղ դործածուէին այլապէս հնչակաւոր պատերազմի ոճրադործներ :

Օրինակ, Թուրքիոյ այն «հերոսները» որ սըպանութիւններու մէջ դամելով ոչնչացուցին հայ երախաները, հարիւրաւորներ իրարու վրայ դիպելով կրակի տուին եկեղեցիներու կամ դոմերու մէջ, ուրիչներ խումբ - խումբ ծովը նետեցին ոտքերուն քարեր եւ երկաթներ կապելով, ամբողջ բազմութիւններ լեռն ի վար դլորեցին, հրացանի բռնեցին դաչտերու մէջ, կամ...

Չայն մը.— Ինչպէ՞ս կը համարձակիս վիրաւորել ապիւր ժողովուրդ մը որուն մէկ դեսպանին մարմինը Պոլիս փոխադրուեցաւ ամերիկեան զրահաւորով մը...

Վ.Ա.Հ.

1.500.000 ՄԻԼԻՈՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՏԵՂԱՀԱՆ

Երկու խորհրդային հաւրապետութիւններ հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուին (լուծարք) եւ բնակիչները «այլուր պիտի փոխադրուին» (տեղահանութիւն), համաձայն մասնաւոր հրամանագրի մը որ հրատարակուեցաւ Մոսկուայի մէջ, Յունիս 26ին : Այդ չրջաններն են Խրիմի եւ Չէչէն-Ինգուչիոյ ինքնավար հանրապետութիւնները որոնք պիտի դառնան սովորական նահանգներ : Հրամանադիրը կ'ըսէ թէ «Խրիմի եւ Չէչէնիոյ մէջ բազմաթիւ թաթարներ յարձակած են կարմիր բանակի զօրամասերուն վրայ, դործակցութեամբ գերմանական բանակին, գերման դործակալներու թելադրութեամբ» : Երկու նահանգներուն բնակչութեան թիւն է մօտ մէկուկէս միլիոն :

Թէհրանէն կը հետադրեն թէ փորձ մը կատարուած է թունաւորելու Ատրպատականի վարչապետը, Փէշեւարի : Ձերբակալուած են 30 համայնավարներ որոնց կարծիքով վարչապետը ծախուած է կեդրոնական կառավարութեան : Կացութիւնը չատ ծանր է Թաւրիզի մէջ, ուր Ատրպատականի բանակին հրամանատար կը մնայ զօր. Ղօլամ Տանիչան, «Ռուսերուն մարդը» : Եթէ կեդր. կառավարութիւնը զօրք դրկէ, Ատրպատականն պիտի դիմադրէ, եւ այն ատեն Ա. Միութիւնը կրնայ վերադրաւել ամբողջ չրջանը :

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՈՒՂԵԳԻՏԸ

Վատահութիւն 4ի դէմ 517 ձայնով

Ժոռժ Պիտոյի դահլիճը Ազդ. Ժողովին ներկայանալով Դշ. օր, կարդաց իր յայտարարութիւնը եւ վատահութեան քուէ ստացաւ 4ի դէմ 517 ձայնով, ինչ որ մեծ յաղթանակ մը կը համարուի :

Ահաւասիկ յայտարարութեան հիմնական մասերը.—

Կառավարութիւնը ամէն բանէ առաջ պիտի չանայ սահմանադրութիւն մը տալ երկրին, կարելի եղածին չափ չուտ : Ան վճռած է ամէն բան ընելորպէսզի վերջնական կարդուսարք մը հաստատուի ամէնէն ուշը մինչեւ հոկտեմբեր, հանրաքուէէն եւ նոր ընտրութիւններէն վերջը : Կառավարութիւնը կազմուած է Դիմադրական Ճակատի խարհրդանչանին տակ : «Երբեմն կ'ըսեն թէ Դիմադրութեան էջր փակուած է : Դիմադրական Ճակատը բաց դիրք մըն է որուն վրայ պիտի դրենք տակաւին : Անոնք որ կրցան համաձայնիլ կռուելու եւ յաճախ մեռնելու համար, իրենց չուրթերուն վրայ ունէին միայն պարզ բառեր որոնք միչտ կը մնան մեր սիրտերուն մէջ,— «Հայրենիք եւ ազատութիւն» : Եթէ, ինչպէս ճիշդ է, ամբողջ Դիմադրական Ճակատը ներկայ չէ կառավարութեան մէջ, կառավարութիւնը տուգորուած է Դիմադրութեան ոդիով : Այդ ոդին թարգման հանդիսացաւ մարդ մը որ այսօր հեռացած է մեզմէ եւ որ սակայն տուաւ խոյանքին ազդանչանը եւ հանդիսացաւ խորհրդանչանը եւ առաջնորդը ստրկութեան չհամակերպելու ազդային կամքին : Ցանուն ամբողջ երկրին, կառավարութիւնը Ֆրանսացիներու երախտագիտութիւնը կը յայտնէ զօր. տը Կոլիս Ձեր պատականութիւնն է հաստատել հանրապետութիւնը, հակակ պատականութիւն մը որուն վստահ ենք թէ վճռած էք ստորագրել ամէն բան : Կառավարութիւնն ալ վճռած է մէկդի դնել որ եւ է հարցապնդում, նոյնիսկ վիճաբանութիւն որ խիստ ստիպողական հանդամանք չունի : Կատարուած բարենորոգումները կը հաստատուին : Դիմադրութեան Ճակատի Ազդ. Մորհուրդի ուխտին սկզբունքները կը մնան անխախտ»:

ՑԱՒԵԼՈՒՄԸ՝ ՄԻՆՉԵՒ 15 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ

Սոփպողական խնդիր մը կը դտնուի մեր առջեւ,— բանուոր դասակարդին պահանջները : Վճռած ենք դարման տանիլ այն կացութեան որ չատերուն համար երբեմն կը հասնի թշուառութեան : Միայն ազդային նիւթական միջոցներու անբաւականութիւնն է որ մեր վրայ տաժանելի պերատականութիւն կը դնէ կատարեալ զոհացում չտալ : Ցանձն առած ենք ամէն կարելի միջոց փորձել : Վարձու աչխատաւորներու եւ պետական պաշտօնեաներու դնելու կարողութիւնը բարելաւելու միջոցները պէտք չէ 15 առ հարիւրէն աւելի ծախք պատճառեն, թէ հանրային եւ թէ ընդհանուր տնտեսութեան տեսակէտով : Անմիջապէս միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ընտանիքով ծանրաբեռնուած աչխատաւորներու համար, ուրիչ առժամեայ կարդադրութիւններ պիտի ըլլան այն աչխատաւորներուն եւ պետական պաչտօնեաներուն համար որ ամէնէն աննպաստ կացութեան մէջ կը դտնուին : Տնտեսական խորհրդաժողով մը պիտի հրաւիրուի, մասնակցութեամբ բոլոր շահակիցներու եւ իրաւասու նախարարութեանց ներկայացուցիչներէն, ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կարդադրելու համար աչխատավարձերու եւ թոչակներու խնդիրը 15 առ հարիւրի սահմաններուն մէջ : Խորհրդաժողովը միեւնոյն առեն պիտի զբաղի դիներու խիստ վերաքննութեամբ, պիտի չանայ վերցնել ճարտարագործական եւ հողագործական դիներու անհաւասարակչռութիւնը : Կարելի չէ անչաօրէնկարդադրել չաչտավարձերու եւ դիներու խնդիրները : Պիտի չանանք տեւականօրէն եւ աստիճանաբար աւելցնել դնելու կարողութիւնը դիներու կրճատումով եւ արտադրութեան յաւելումով : Հեղհեղուկ ճամբայ պիտի բանանք ազատ առեւտուրի : Հանրային եկամուտը պիտի վարենք ամէն օր բայց կրճատելու վճռականութեամբ : Ամէն միջոց ձեռք պիտի առնենք ելմտական մեքենան արդիացնելու համար : Պիտի պահենք դրամին արժէքը, ինչպէս եւ ընկերային բոլոր բարենորոգումները :

Արտաքին քաղաքականութիւնը պիտի վարենք համաձայն մեր ապահովութեան պահանջներուն, հետացնելով նախապարձակման որեւէ մնացորդ ամէն տեղ : Պիտի պահենք մեր դիւանակցութիւնները եւ բարեկամութիւնները մեծ ժողովուրդներուն հետ որոնք մեզի ընկերացան պայքարին եւ յաղթանակին մէջ ; Պիտի պահպանենք այն անմահ նպատակները զոր միչտ առաջադրած է Ֆրանսացի ժողովուրդը իր ամէնէն հետաւոր անցեալէն, Մաչակիներէն մինչեւ 1789 եւ մինչեւ Փարիզի ապատագրումը : Պիտի պահպանենք արդարութեան եւ խղճի ազատութեան դաղափարները :

Վերջացնելով, Պ. Պիտօ յորդոր կարդաց որ վերահաստատուի եւ ամրապնդուի զօր. տը Կոլի օրով հաստատուած կուսակցական դինադուլը : Գլխաւոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն ճառերէն վերջը, ժողովը քուէարկեց վստահութեան բանաձեւը :

(Լրացուցիչ տեղեկութիւնք կարդալ Դ. էջ)

Զրոյց երաժշտագէտ ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ Հետ

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

— Ձեր առաջադրութիւններուն մէջ կատարելագէս յաջողած էք: Համոզուածի դեղեցկութեան, հոյակապ կառուցուածքին մասին կարելի է զաղափար մը կազմելդայն ունկնդրելէ ետքմիայն: Աքանչելի գործ մը, խորապէս հայկական զոր կրցած էք հասցնել արուեստի բարձրագոյն արտայայտութեան: Պէտք է դուք սկսիք այդ վերածնունդը, որուն մասին խօսեցանք, որովհետեւ դուք, երաժշտագէտներդ ունիք արդէն այդ միջազգային լեզուն:

— Այո՛, կ'ընդունիմ թէ առաւելութիւն մըն է ունենալ այդ միջազգային լեզուն, սակայն անհրաժեշտ ալ չէ, օրինակ զրագէտի մը համար, որ ան մեծնայ: Կէօթէ խորապէս Գերման է եւ գերմաներէն զրած, Տանթէն՝ իտալերէն եւ Թոլսթոյ ռուսերէն, բայց անոնք բոլոր ազգերէն կարդացուած եւ ճանչցուած են: Իրենց լեզուն արդեօք չէ եղած որ անոնք բոլորինը դառնան: Կարեւորը, միջազգային չափանիշով, մարդկային հասարակաց նկարագիր ներկայացնող ստեղծագործական աշխատանքն է:

— Այս ըմբռնումով ի՞նչ եղած է մեր մէջ, հոս թէ Հայաստան:

— Գրեթէ ոչինչ, արուեստահմանի մէջ ոչինչ, Հայաստանի մէջ պղտիկ բան մը: Սակայն ևայնպէս ինչպէս բացատրեցի, այնտեղ ալ այդպիսի առեղծադործութիւն տեղի չէ ունեցած: Ինչ որ ըրած են, օրինակ, հայ ձարտարապետութեան համար, չեն ըրած երաժշտութեան համար: Հայ երաժշտութեան պակասը են Թորամանեաններ և Թամանեաններ, Սխալ չհասկցուինք, հայկական ոճով, բայց բարձր թէմիիմով համամուադային երաժշտութեան մասին է խօսքը:

— Սպենդիարեան, կամ ուրիշներ այդ ուղղութեամբ զործեր չէ՞ն տուած:

— Սպենդիարեանի երաժշտութիւնը զուտ հայկական չէ, խառնուրդ մըն է Կովկասեան զանազան ցեղերու երաժշտութիւններուն, վրացական, պարսկերէնեան, թաթարական եւ ռուսական, շատ քիչ հայկական: Խաչատուրեան ընտիր երգահան մըն է, իր արհեստը շատ լաւ դիտէ, սակայն տակաւին չէ փորձած հայ ոճով տալ համամուա-դային երաժշտութիւն: Եթէ ուրիշ, այդ ձեւի աշխատանքի փորձ եղած է, ես տեղեակ չեմ:

— Թէեւ երկարեցաւ այս զրոյցը, բայց շատ պիտի խնդրէի որ քանի մը խօսք ալ ընէիք Հայկական Պատարագի մասին: Ի՞նչ աւելցուցած էք եկեղեցական եւ Կոմիտասի պատարագներուն վրայ:

— Եկեղեցական պատարագը չորս ձայնով է, լաւ կը հնչէ, բայց դժբախտաբար հայկական զրոշմէ զուրկ է: Ան յօրինուած է եւրոպական եկեղեցական երաժշտութեան մէջ զործածական դաշնաւորութեանց վրայ: Եկեղեցական ռուսական երաժշտութենէն օգտուած է, երբ ինքը, ռուսականն ալ եւրոպական երաժշտութեան տակ էր:

— Իսկ Կոմիտասի՞նը:

— Կոմիտասին ներդաշնակած պատարագը աւելի պարզ է, եւ այդ պարզութեան իսկ պատճառով չի տար հայ եկեղեցական երգին ամբողջ միսթիֆ հոգին: Կոմիտասի պատարագը երեք ձայնով է: Ի պատիւ իրեն, պէտք է ըսել թէ, ինքը, Կոմիտասը արդէն իր կենդանութեան մտածած էր վեց ձայնով տալ, բայց ժամանակ չունեցաւ: Ուզեցի իրագործել մեծ եւ դժբախտ երգահանին երազը: Վեցին վրայ 7րդ ձայն մըն ալ աւելցուցի, մեներդի մը դերով եւ որ մաս կը կազմէ ամբողջին:

— Հրաշալի դիւտ մը՝ այդ 7րդ ձայնը: Ձիս չափազանց յուզեց: Կայ պատարագը, աղօթքը՝ զոր հաւատացեալները կը մատուցանեն իրենց Աստուծոյն, վեց ձայներն են: Անոնց համընթաց պարզ, վճիտ, բայց խորունկ մարդկային ձայն մը, որ կ'ընկերանայ անոնց, կը խառնուի հաւատքի այդ յաճախ կիրքի հասնող զօրութեան, մեղմ, կնոջ մը չրթներէն ծորող մեղեդի մը: Հրեշտակ-րու խումբ մը կարծէք, որ իրենց թեթեւ, երկնային չունչն ալ կը խառնեն այդ մարդոց յուզումին:

— Այո՛, հայ պատարագին մէջ հրեշտակներն ալ կ'երգեն, միտքս հասկցուած է ուրեմն, լաւ զգացած էք: Ամէնէն աւելի ուզած եմ իմ պատարագիս մէջ շեշտել հայ կրօնական հոգիին ամբողջ միսթիֆ յատկանիշը:

— Կատարեալպէս յաջողած էք: Կոմիտասինը աւելի պարզ է, ինչպէս ըսիք, թերեւս աւելի դեղեցիկ, բայց դուք յաճախ հասած էք զօրութեան մը՝ որ կը սարսռ ունկնդիրին հոգին: Խորացուցած էք հայկական պատարագը:

Կ'ուզէի ուրիշ քանի մը հարցումներ ալ ընել, սակայն կարծեմ չափազանցեցի եւ ... ձեր աղնուութիւնը չարաչար զործածեցի: Բայց վերջին հարցում մըն ալ այսօր: Ի՞նչ նոր ծրագիրներ ունիք:

— Հա՞, կանոնաւոր լրագրողի մը ճարպիկութիւնը ունիք, կ'ուզէք դաղտնիքներո՞ւ ալ ափրանալ:

Երեւան, Սովետ. Հայաստանի մայրաքաղաքը

Ստորեւ բաղուածաքար կուտանք « Սովետական Հայաստան » ամսաթերթէն՝ արուեստի վաստակաւոր զործիչ եւ Երեւան քաղաքի գլխաւոր ճարտարապետ՝ Մ. Գրիգորեանի յօդուածը:

Հաղուագիւտ են այն քաղաքները որ հիմնուած են մեր թուականէն տասնեակ դարեր առաջ: Հնադիտական պեղումները կը վկայեն որ հնագոյն դարերու մէջ բնակութիւն եղած է հոն: Ասիկա կը հաստատեն ուրարտական շրջանէն մնացած այն յուշարձանները որոնք վերջերս կարմիր Բլուրի եւ կայարանի մօտ զտնուող Մուհանաթ թափայի շրջապատին մէջ երեւան եկան, ինչպէս նաեւ Շիծեռնակաբերդի մնացորդները:

Ուրարտական շրջանի յուշարձաններէն յետոյ՝ աւելի նորերը կան հռոմէական շրջանի ազդեցութեան յուշարձան՝ հելլէնական ճարտարապետութեան նուրբ դիծերով կառուցուած Գառնին: Կան նաեւ միջնադարէն առաջ կառուցուած յուշարձանները՝ Աւանը, Զուարթնոցը եւ 10րդ դարու մէջ շինուածերեւանի կաթողիկէն, քաղաքին կեդրոնը:

Հակառակ տաբերային եւ ընկերային ա-ղէտներուն, քաղաքի բնակչութեան մշտակայու-նութիւնը կը բացատրուի Երեւանի բարենպաստ դիրքով:

Երեւան կը զտնուի Գեղամայ լեռներու ստորոտը, Արարատեան արգաւանդ դաշտավայրի ա-մենայարմար մէկ տեղը, Հրազդան (Զանգու) դետին ափը, որ ոլորապտոյտ կ'անցնի քաղաքի հիւսիս-արեւմտեան եզերքէն: Քաղաքը բոլոր կողմե-րէն չրջապատուած է բարձրութիւններով, միայն մէկ կողմէն բացուած՝ դէպի Արարատեան մեծ դաշտավայրը՝ որու վրայ կ'իշխէ հոյակապ Արա-րատը:

Երբ հիւսիսէն՝ Սեւանի կողմէն կը մօտենաք, քաղաքը շատ լաւ կ'երեւայ. ան, մէկէն կը բացուի ձեր առջեւ, երբ լայն խճուղիէն կը մօտենաք նորատունկ անտառին:

Կարելի չէ Երեւանի համայնապատկերը երեւակայել առանց Արարատի՝ որ մասնաւոր դեղեցկութիւն մը կուտայ քաղաքին:

Եթէ Հրազդանի ոռոգիչ ջուրերը չըլլային՝ Երեւանը եւ չրջակայքները անապատային զօտի պիտի զառնային իր կլիմային պատճառաւ: Ոռոգման շնորհիւ է, որ Երեւանը չրջապատուած է կանանչ այդիներով: Նախապէս մրգատու այդիները միայն Երեւանի չուրջ կը զտնուէին, իսկ այսօր Քանաքեռի բարձրաւանդակը եւ լանջերը, Արաբկիրի լանջերը եւ Սարի Թաղը կանանչազեղ են: 1938ին ի վեր Երեւանի չրջակայ բլուրները անտառներով ծածկուած են: Կանանչով ծածկուած է Հրազդանի ձախ ափը, Արաբկիրի դիմացը, Սեբաստիա եւ Մալաթիա աւաններէն հիւսիս: Այդ տարածութիւնները ծածկուած են պաղատու այդիներով: Վերջին 25 տարուան ընթացքին քաղաքը զարձած է արդիւնաբերական խոշոր քաղաք, Հայաստանի մշակութային եւ քաղաքական կեդրոն:

1827ին երբ Ռուսերը զրաւեցին Երեւանը, քաղաքը մօտ 12.000 բնակիչ ունէր: 1914ին ունէր 30 հազար հոգի: Այդ հարիւր տարուան չրջանին մէջ քաղաքը սալայատակուած չէր եւ ունէր ծուռ ու նեղ փողոցներ, չունէր ջրմուղ եւ կոյուղի: Տուները հում աղիւսէ չինուած էին, քիչ անգամ կըղմինէր: Բացի նահանգապետի, նահանգական վարչութեան, զրամատան եւ քանի մը հարուստներու չէնքերէն որ չինուած էին տաշուած տուֆ քարով:

Քաղաքի աճած բնակչութեան փոխադրական պահանջներուն չէին բաւարարեր նեղ ու ծուռ փողոցները: Ատոր համար անհրաժեշտ եղաւ մեծ թափով առաջ տանիլ ճամբաներու չինութիւնը: 1938էն 1941 բացուեցան Սաալինի, Օրջոնիկիձէի, Միկոյեանի անուններով պողոտաները, կայարանի հրապարակը, Մարքսի եւ Կիրովի փողոցները եւայլն: Վերոյիշեալ փողոցներու լայնութիւնը 25-էն 42 մեթր է: Նոր ճամբաներ բացուեցան Աւանի կիրճին մէջ, Կիրովի անուան զործարանին քով եւն: Ասկէ զատ կը պատրաստուէին տորերկրեայ հաղորդակցութիւններ, Զրմուղ, կոյուղի, հեռաձայն, եւայլն: Պատերազմը չընդհատեց ճանապարհներու չինարարութիւնը: Քանաքեռի խճուղին լայնցուցին: Նորքի տորոտէն անցնող խճուղին մեծ չափով չինուած է, որ կարճ ճամբով Քանաքեռը կը միացնէ Արտաշատին: Չինուած են քաղաքին զանազան վայրերը կամուրջներ որոնք իրենց հոյակապ ճարտարապետական կառուցուածքով աչքի կը զարնեն: Առոնցմէ է Զանգուի մեծ կամուրջը: Այդ կամուրջը էջմիածնի խճուղիին հետ միացնելու համար ճամբայ մը չինուած է: Ընդլայնած է Ալավերդեան, Աքովեան փողոցներու զլխի մասը, Նալպանդեան, Սպանդարեան, Գնունի, Ինդէլի փողոցները կուպրով ծածկուած են: Շինարարութիւնները կը կատարուին ընդունուած յատակագծի մը համաձայն, կան չարք մը բարեկարգ փողոցներ, ինչպէս Սթալինի, Միկոյեանի անուան պողոտաները: Քաղաքի յատակագծին մէջ նկատի են առնուած քաղաքային չարք մը ամբողջութիւններ որոնց լիակատար չինութիւնը աւարտելու վրայ է: Ինչպէս Շահումեանի հրապարակը պարտէզով եւ անոր արձանով: Համալսարանական Թաղի ամբողջութիւնը դրուիչ է, ուր չէնքերը կը կեդրոնանան Ղուկաս Ղուկասեանի անունով պարտէզի չուրջ եւ որու կեդրոնը չինուած է Աստղադիտարանը: Կ'աշխատին նաեւ Լենինի հրապարակի ամբողջութիւնը աւարտելու եւ ուր կը չինեն «Արարատ» տրբատի զեղեցիկ չէնքը:

Քաղաքը հիմա զարդարուած է ճարտարապետական զեղեցիկ չէնքերով, ինչպէս Հայկական ՍՍՌ կառավարական տունը, որ տասնեհինգ մրցանակի արժանացաւ, Օփերայի եւ պալէթի թատրոնը, Ազատութեան կամարը, որոնք կառուցուած են ակադեմական Ալ. Թամանեանի յատակագծով, զիւղատնտեսական դրամատունը, Սեւան հիւրանոցը, փրօֆէսիոնալ Բունեաթեանի յատակագծով, կենսա-քիմիական կաճառը փրօֆ. Սաֆարեանի յատակագծով, Հայկենդրոյի, մամուլի տուներ ճարտարապետ Մարզարեանի յատակագծով, Լենինի արձանը ՍՍՌՄ ժողովրդական նկարիչ – քանդակագործ Մերկուրովի եւ երիտասարդ ճարտարապետներ Ն. Պարեմուզովայի ու Լ. Վարդանովի յատակագծերով, Շահումեանի արձանը՝ Մերկուրովի եւ ճարտարապետութեան ակադեմական Թելոյովսկիի յատակագծով եւ Ղուկասեանի արձանը՝ քանդակագործ Ս. Ստեփանեանի յատակագծով:

25 տարին փոքրիկ ժամկէտ է այն քաղաքի համար, որու պատմութիւնը կր սկսի հնագոյն դարաշրջաններէն: Սովետական իշխանութեան շնորհիւ Երեւանը կերպարանափոխուեցաւ եւ դարձաւ սովետական Հայաստանի քաղաքական, վարչական, արդիւնաբերական եւ կուլտուրական կեդրոն եւ որ յետագայ զարդացման լայն հեռանկարներ ունի:

— Լրագրողի մը անհետաքրքրութիւնը, ըսել կ'ուզէք:

— Ոչ, բայց պարտաւոր եմ ձեզ զոհացնել որպէսզի... կարենամ երթալ ճաշել: Այժմ կը խորհիմ Կրօնական Համաձուագ մը զրել, օգտագործելով մեր կրօնաշունչ բոլոր «մոթիվ»ները: Լայն ընդլայնումով մը, ինչպէս վարձած եմ Հայկական Համաձուագին մէջ, հայ կրօնական մեծ երգը տալ, եւ... (աւելի ցած ձայնով մը, արդէն ոտքի) թերեւս... գայն կոչեմ « Լուսաւորչի Համաձուագը »:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Բարսեղ Կանաչեան

Սկիւտար, Իճատիէ, քարէ դպրոցը... Տնօրէնն, Թովմաս Աճէմեան, հին Արմաշական...

Սկիւտարի, մանաւանդ «Ներսէսեան - Երմոնեան» վարժարանի, հին ընկերներս կը յիշեն անշուշտ Թովմաս «էֆէնտի»ն: (այս Թրքական տիտղոսը որքան դէշ կուգայ այս պատուական ուսուցչին):

Ան էր որ, առաջին անգամ մեր Իճատիէի քարէ դպրոցը բերած էր հետեւեալ ուսուցիչները. — Արխատակէս Պօյաճեան (Թուաբանութիւն), Յարութ. Գեւոնեան (Ֆրանսերէն.), Պօյնիկեան (Ֆրանսերէն եւ երկրաչափութիւն), Յորէն Աստուրեան (քաղաքացիական կրթութիւն), Գէորգ Մկսրտչ (պատմութիւն), Բարսեղ Կանաչեան (երգ եւ ձայնարդութիւն):

Բարսեղ Կանաչեան... կը յիշէք անշուշտ, քարէ դպրոցի հին ընկերներս, Կոմիտաս վարդապետի լաւագոյն աշակերտներէն մէկը: Կարծեմ 1911—12ին էր: Ինձ նման, նստած էիք, քարէ դպրոցի երկրորդ յարկը, մեծ սրահին մէջ:

Թովմաս «էֆէնտի»ն մեզի ըսած էր թէ solfègeի ուսուցիչ մը պիտի գայ, այս կէս օրէն վերջ: (1911ին, solfègeի ուսուցիչ մը, Թուրքիոյ մէջ): Հրա՛շք, ի՞նչ պարծանք, երբ օտարները մեզ կը ճանչնան իրրեւ խանութպան:

Հին ընկերներս ճանչցած էք, նաեւ, նոյն վարժարանին մէջ, Միհրան Թումաճեանը, վարդապետին ուրիշ աշակերտներէն մէկը, եւ յետոյ, Սկիւտարի սոխակը, Վարդան Սարգիսեանը:

Բարսեղ Կանաչեան: Ի՞նչպէս կը յիշեմ զինքը:

Նիհար, հիւանդ էր այն առեն: Նոյնիսկ կ'ըսէին թէ, Թոքախտաւոր էր: Երբեք չէր խնդար, չզայնուտ էր, երբեմն ալ չար: Պարզապէս կը վախնայինք իրմէ: Տասնեակ տարիներ վերջ, հասկցանք միայն թէ, ի՞նչ կը նշանակէր, այն առեն, ձայնադրութիւն սորվեցնել հայ տղոց:

Կը յիշէ՞ք, իր առաջին երգը:

Շնչէ՛, հնչէ՛, զանգակն աղու,
Մանկութեան օրերու, Ալելու ...

Սկիւտարցի ընկերներս, ամբողջ աշխարհի մէջ ցրուած էք հիմա, յիշեցէք այդ օրերը, երբ միայն Թրքական երգեր լսելու վարժուած էինք, երբ առաջին անգամ ըլլալով, մարդ մը եկաւ մեզի հայերէն երգել սորվեցնելու.

Շնչէ՛, հնչէ՛, զանգակն աղու ...

Այս մարդը Բարսեղ Կանաչեանն էր:

Ֆրէնկին լեռի, Սէլամսըզի, Ենի Մահալլէի, ընկերներս զուք որ, ինձ նման, տարիներ վերջ, մեր աննման Վարդանին դեկավարութեան տակ՝ երգած էք վարդապետին պատարագը եւ «Անձրեւն

11 միլիոն որբեր Եւրոպայի մէջ

Պատերազմի զանգուածային ջարդը, բռնադաղթը, խանձած հողը եւ սովը 30 միլիոն մանուկներ եւ 11 միլիոն որբեր ձգեցին Եւրոպայի մէջ։ Պ. Մօրիս Փէյթ որ կ'ընկերանար նախագահ Հուվըրին Եւրոպայի քննական պատոյտին, կը պատմէ, այս ահաւոր պատկերը պատերազմին։

— Կառավարութեանց միակ մարդասիրական մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ կերակրել եւ հոգալ մանուկները եւ այդ գործը աշխարհի վերականգնումի ճիգին ամէնէն անհրաժեշտն է։

120 հազար թոն փրոթէին, կաթ եւ ճարպեղէն պէտք է անմիջական պէտքերու, ասով տղաքը 650 դոլի (քալորի) ճաշ պիտի ունենան մինչեւ մէկ ամիս, 8սէնթի մէկ ճաշը։

Երբ Միացեալ Ազգերու Օգնութեան եւ Վերականգնումի Մարմինը (UNRRA), Ամերիկեան կարմիր Խաչը, կամ դանիական, զուիցերական, չուէտական օգնութեան մարմինները ձեռնարկեցին վաչի կաթի բաժինը ճարելու, որ պիտի կանխէր հիւծախտը, արդիւնքը անմիջապէս ակներեւ եղաւ։ Բայց մինչեւ հիմա առիկա նուազադոյն չափով մը միայն հասաւ Եւրոպայի տղոց։

Պ. Փէյթի դիտողութեան կը հետեւի թէ Բրիտանիոյ եւ Ֆինլանտայի տղաքը առաջին տեղը կը բռնեն մանուկներու խնամատարութեան մէջ եւ թէ Բրիտանիոյ գալիք սերունդը ամէնէն առողջը պիտի ըլլայ։

Ֆինլանտան, թէեւ ուտեստը քիչ, դպրոցականներու 88 առ հարիւրին ցերեկուան համեստ ճաշ մը տուած է եւ օրէնքով բոլորն ալ պիտի առնան այդ ճաշը անմիջապէս որ անոնց տարեկանները համայնքը կազմակերպուի։ Նոթը տարեկանէն վար տղաքը առաջինը կը առնան ազգային կաթի պարենաւորումէն։ Դպրոցական ճաշը 99 առ հարիւր ժողովրդական հանդանակութեամբ կը ճարուի։ Եւ տակաւին տղը պէտք ունի աւելի ճարպեղէնի, փրոթէինի եւ չաքարի տղոց համար։

Ամէնէն ծանր կացութիւնը կը ներկայացնէն Լեհաստանի մանուկները։ Մայրերը ապուրով եւ դեռնախնձորով կ'ապրին, եւ հետեւան կը թափառին քաղաք քաղաք հաց մուրալու համար։ Բազմաթիւ մանուկներ աւերակներու մէջ կ'ապրին։ Լեհաստան հիւծախտաւոր եւ տիեզդ երախաներու ամէնէն մեծ համեմատութիւնը ունի երկրին մէջ տիրող սովին պատճառաւ։ Մէկ տարեկանէն վար տղոց հինգ առ հարիւրը կը մեռնի Վարշաւայի մէջ։

Ֆրանսայի մէջ պատկերը հետեւեալն է, — դիւղերու մէջ տղաքը համեմատաբար լաւ սնունդ կ'առնեն, իսկ քաղաքի մէջ նիհար են։ Կառավարութիւնը կաթի եւ չոքոլայի բոլոր բաժնեչափը յատկացուցած է եօթը տարեկանէն վար տղոց եւ ծերերու։ Անբաւական սննդառութիւնը մեծ չափով յառաջ կը բերէ հիւծախտ, կեղծմաշիկ, կարմրուկ եւ ուղեղատապ։ Ֆրանսայի ծնունդներու թիւը պատերազմի վախճանէն ի վեր նուազած է։ Անցեալ տարի Մարսիլիոյ մէջ մահերու թիւը կըրկինն էր ծնունդին։ Երախաներու մահը ճմրան տաքութեան եւ սնունդի պակասի պատճառաւ 1000ին 63 էր 1938ին եւ 75, 1944ի կիսուն։

Եթէ սեւ չուկան չըլլար Ֆրանսայի մէջ եւ ուտեստը հաւասարապէս բաժնուէր բոլորին, ամէն մէկը 1600 դոլ կրնար ունենալ օրական։ Իրերու ներկայ վիճակին մէջ, միջին չափը քիչ է։

Ամերիկեան կարմիր Խաչը 200.000 Ֆրանսացի տղոց ամիս մը օրական մէկ դաւաթ կաթ տալու կ'աշխատի։

Իտալիոյ 14 միլիոն տղոց մէջ հիւծախտը կրկնապատկուած է պատերազմէն ի վեր։ Բոս եւ ուրիշ մորթային հիւանդութիւններ լուրջ խնդիր մը կը ներկայացնեն։ Պատերազմի ծագումէն իվեր երախաներու մէջ մահը եռապատկուած է։ UNRRAն կը յուսայ 18 միլիոն իտալացի մայրեր եւ եկաւ չաղալէն», մի՛ մոռնաք, կանաչեանը, Վարդանը, Թումաճեանը, Սրուանձտեանը, Հայկ Սէմէրճեանը, որոնք, առանց չահախնդրութեան, առանց հաշիւի, նետուած էին ասպարէզի մը մէջ, Հայը Հայ պահելու համար։ Անոնց ոչ մէկը միլիոնատէր եղած է, հայ երդը սորվեցնելով։ Անոնք, հեղլէն ըմբիշներու նման, ոտքնած, տառապած են, Վարդապետին լապտերը վոխանցելու համար նոր սերունդներուն։

Կանաչեանը ծերացած է հիմա։ Ո՛րքան պիտի ուզէի տեսնել, իր առջեւ խոնարհելու եւ ձեռքը համբուրելու համար։

Մօտերս իր Յոթելեանը պիտի տօնուի։ Կը խընդրեմ Փարիզի Հայերէն, մանաւանդ Սկիւտարցի ընկերներէս, նախաձեռնութիւնն ունենալ, յանձնախումբ մը կազմելու, ոչ միայն բարոյական, այլեւ նիւթական օժանդակութիւն ընծայելու համար։

Այս ընելով, պիտի լսէք ձայն մը երկնքէն՝, վարդապետին ձայնը, ինչպէս երբեմն Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին՝ Պոլիս։—

«Տէր ողորմեա՛, Տէր ողորմեա՛, անչարժ պահեա զաթոռն Հայկազեանց»։

ԱՐՇԱԿ ԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

Մուրատեան վարժարանը կրնա՞յ վերաբացուիլ

Հայր Սահակ վրդ. Տէր Մովսիսեան, որ ծանօթ է մանաւանդ Ֆրանսահայ դաղութին իբրեւ Մուրատեան վարժարանի նախկին տեսուչ, ներկայիս Փարիզ կը գտնուի հայր Խաչատուր վրդ. Վրթանէսեանի հետ, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար Մուրատեան վարժարանի վերաբացման խնդիրը։

Ինչպէս յայտնի է, վարժարանը իր դուռները փակեց պատերազմին սկիզբը։ Օդային ռմբակոծութիւններէն ալ մեծ վնասներ կրեց։

Տեսակցութիւն մը կը խնդրեմ «Յառաջ»ի առնունով.

— Ի՞նչ տպաւորութիւն գործեց ձեր վրայ Մուրատեան վարժարանի կիսաւեր վիճակը։

— Տասնըմէկ տարուան անխոնջ աշխատութենէ մը վերջ, դոր տարած է Մխիթարեան Միաբանութիւնը Մուրատեան վարժարանին վրայ, բնականաբար այս կիսաւեր վիճակր մեր վրայ չատ ծանր տպաւորութիւն գործեց։

— Որ՞ մասերն են որ ամէնէն աւելի վնասուած են։

— Ներքին բաժանման պատերէն ոմանք կամ փլած են, եւ կամ խախտած իրենց տեղերէն։ Նոյն վիճակին մէջն է առաստաղներու մէկ մասը։ Դուռներն ու պատուհանները ամբողջովին խորտակուած են։ Ծանրապէս վնասուած են նաեւ սենեակները եւ թատրոնը։ Դասարանները բաղդատաբար նուազ վնասուած են։ Բարեբախտաբար չէնքը ամուր հիմերու վրայ դրուած էեւրակի պատերն ալ չատ հաստատուն ըլլալով վնաս չեն կրած։

— Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը խորհի՞ վերաբանալ վարժարանը։

— Շատ բնական է որ Միաբանութեան մեծագոյն փափաքն է վերաբանալ վարժարանը իբրեւ աղդապահպանման գլխաւոր աղդակներէն մին, որուն համար ահագին նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններ տարած են անցեալին մէջ։ Մխիթարեան Միաբանութեան վարչութիւնը՝ զիս եւ հայր Խաչատուր վարդապետը ղրկած է իբրեւ լիազօր պատուիրակներ, կացութիւնը մօտէն ուսումնասիրելու եւ վերաբացման կարելիութիւնները տեղին վրայ ստուգելու համար։ Դժբախտաբար անհրաժեշտ ծախքերն իսկ մեր Միաբանութեան նիւթական ուժերէն վեր են։

— Ի՞նչ դումար նախատեսուած է այդ ան-

բախներ կերակրել յաւելեալ 750 դոլի օրական սնունդով մը։ Բայց չոգենաւերը ուշացան։ Միջինը Իտալիոյ մէջ 800 դոլ է, Եւրոպայի մէջ ամէնէն քիչը։ Երբ որ կարելի ըլլայ, պակասը կ'ամբողջացնեն սեւ չուկայով։ Որովհետեւ քիչ քանակութեամբ ցորենի ալիւր ունին, հացը չափանակի ալիւրով կր չինեն, կէս քիլօն 37 լիրի։

Չեխոսլովաքիոյ մէջ, երեք միլիոն 18 տարեկանէն վար երախաներ բաւարար սնունդ չունին։ Ուտեստը անհաւասար է, ճարպեղէնը պակաս։ Ողնաթելաքիւթիւնը կ'աւելնայ։ 6էն 18 տարեկաններու ուղեղային առողջութիւնը վրդովիչ է, իրրեւ հետեւանք վախի եւ անապահովութեան, պատերազմի չրջանին։

Գերմանիոյ մէջ ծնունդները նուազած են։ 1000ին 14,5 էր 1938ին, իսկ 4,5 էր 1946 Փետրուարին։ Բաղդատմամբ 1938ին, 1945ին մէկ տարեկանէն վար երախաները մեռան 4 անգամ աւելի, եւ 60 անգամ աւելի երախաներ մեռան աղիքի հիւանդութենէ։ Ուրիշ տիրող հիւանդութիւններն են կեղծմաշիկը, հիւծախտը, որտի հիւանդութիւնները։ Բաւարար չափով թարմ կաթ կայ տրամադրելի եւթնեք տարեկանէն վար տղոց համար եւ 90 առ հարիւրը ռուսական գօտիէն կուգայ ուր կը գտնուին կաթնարանները։ Դաշնակից բանակները բարեխղճօրէն կատարեցին գերման երախաներու ուտեստի հայթայթումը։ Օրական դոլը 1270 է ամէնէն փոքրերուն եւ 1715 ամէնէն մեծ տղոց։

Յունաստանի մէջ ուտեստի բաշխումը պատահական եղած է, որովհետեւ մէկուկէս տարուան մէջ եօթը տարբեր կառավարութիւններ կազմուած են։ Այրած գիւղերը եւ հրոսակային վրէժխնդրութիւնր անհամար որբեր եւ կիսաորբեր ձգեցին։

Եուկոսլավիոյ մէջ 1000ին 21 երախայ կը մեռնի սնունդի պակասի հետեւանքով։ Պելկրատի տղոց 10 առ հարիւրը կը ստանան բացառիկ ուտեստ։

Պելճիքան Եւրոպայի ամէնէն տկար ազգն է։ Տղաքը նիհարակազմ են, մահերը 1000ին 7,35էն (պատերազմէն առաջ) բարձրացած են 9,52ի։

Շուէտի մէջ թէեւ բաժնեչափ կայ, սակայն ուտեստը առատ է։ Ծնունդներու թիւը կիսովին աւելցած է 1938էն ի վեր։

Նորվեկիոյ երախաները սնունդի պակասութեան հետեւանքով հիւանդացան աւելի քան Շուէտի մէջ, բայց առհասարակ իրենց առողջութիւնը լաւ է։

Տանիմարքայի մէջ ամէնէն աւելի վիճակական հիւանդութիւնները աւելցած են, իրրեւ հետեւանք օտար պինուորներու ներկայութեան։

Մուրատեան վարժարանը կրնա՞յ վերաբացուիլ

Հայր Սահակ վրդ. Տէր Մովսիսեան, որ ծանօթ է մանաւանդ Ֆրանսահայ դաղութին իբրեւ Մուրատեան վարժարանի նախկին տեսուչ, ներկայիս Փարիզ կը գտնուի հայր Խաչատուր վրդ. Վրթանէսեանի հետ, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար Մուրատեան վարժարանի վերաբացման խնդիրը։

Ինչպէս յայտնի է, վարժարանը իր դուռները փակեց պատերազմին սկիզբը։ Օդային ռմբակոծութիւններէն ալ մեծ վնասներ կրեց։

Տեսակցութիւն մը կը խնդրեմ «Յառաջ»ի անունով.

— Ի՞նչ տպաւորութիւն գործեց ձեր վրայ Մուրատեան վարժարանի կիսաւեր վիճակը։

— Տասնըմէկ տարուան անխոնջ աշխատութենէ մը վերջ, դոր տարած է Մխիթարեան Միաբանութիւնը Մուրատեան վարժարանին վրայ, բնականաբար այս կիսաւեր վիճակր մեր վրայ չատ ծանր տպաւորութիւն գործեց։

— Որ՞ մասերն են որ ամէնէն աւելի վնասուած են։

— Ներքին բաժանման պատերէն ոմանք կամ փլած են, եւ կամ խախտած իրենց տեղերէն։ Նոյն վիճակին մէջն է առաստաղներու մէկ մասը։ Դուռներն ու պատուհանները ամբողջովին խորտակուած են։ Ծանրապէս վնասուած են նաեւ սենեակները եւ թատրոնը։ Դասարանները բաղդատաբար նուազ վնասուած են։ Բարեբախտաբար չէնքը ամուր հիմերու վրայ դրուած էեւրակի պատերն ալ չատ հաստատուն ըլլալով վնաս չեն կրած։

— Մխիթարեան Միաբանութիւնը կը խորհի՞ վերաբանալ վարժարանը։

— Շատ բնական է որ Միաբանութեան մեծագոյն փափաքն է վերաբանալ վարժարանը իբրեւ աղդապահպանման գլխաւոր աղդակներէն մին, որուն համար ահագին նիւթական եւ բարոյական զոհողութիւններ տարած են անցեալին մէջ։ Մխիթարեան Միաբանութեան վարչութիւնը՝ զիս եւ հայր Խաչատուր վարդապետը ղրկած է իբրեւ լիազօր պատուիրակներ, կացութիւնը մօտէն ուսումնասիրելու եւ վերաբացման կարելիութիւնները տեղին վրայ ստուգելու համար։ Դժբախտաբար անհրաժեշտ ծախքերն իսկ մեր Միաբանութեան նիւթական ուժերէն վեր են։

— Ի՞նչ դումար նախատեսուած է այդ ան-

բախներ կերակրել յաւելեալ 750 դոլի օրական սնունդով մը։ Բայց չոգենաւերը ուշացան։ Միջինը Իտալիոյ մէջ 800 դոլ է, Եւրոպայի մէջ ամէնէն քիչը։ Երբ որ կարելի ըլլայ, պակասը կ'ամբողջացնեն սեւ չուկայով։ Որովհետեւ քիչ քանակութեամբ ցորենի ալիւր ունին, հացը չափանակի ալիւրով կր չինեն, կէս քիլօն 37 լիրի։

Չեխոսլովաքիոյ մէջ, երեք միլիոն 18 տարեկանէն վար երախաներ բաւարար սնունդ չունին։ Ուտեստը անհաւասար է, ճարպեղէնը պակաս։ Ողնաթելաքիւթիւնը կ'աւելնայ։ 6էն 18 տարեկաններու ուղեղային առողջութիւնը վրդովիչ է, իրրեւ հետեւանք վախի եւ անապահովութեան, պատերազմի չրջանին։

Գերմանիոյ մէջ ծնունդները նուազած են։ 1000ին 14,5 էր 1938ին, իսկ 4,5 էր 1946 Փետրուարին։ Բաղդատմամբ 1938ին, 1945ին մէկ տարեկանէն վար երախաները մեռան 4 անգամ աւելի, եւ 60 անգամ աւելի երախաներ մեռան աղիքի հիւանդութենէ։ Ուրիշ տիրող հիւանդութիւնները են կեղծմաշիկը, հիւծախտը, որտի հիւանդութիւնները։ Բաւարար չափով թարմ կաթ կայ տրամադրելի եւթնեք տարեկանէն վար տղոց համար եւ 90 առ հարիւրը ռուսական գօտիէն կուգայ ուր կը գտնուին կաթնարանները։ Դաշնակից բանակները բարեխղճօրէն կատարեցին գերման երախաներու ուտեստի հայթայթումը։ Օրական դոլը 1270 է ամէնէն փոքրերուն եւ 1715 ամէնէն մեծ տղոց։

Յունաստանի մէջ ուտեստի բաշխումը պատահական եղած է, որովհետեւ մէկուկէս տարուան մէջ եօթը տարբեր կառավարութիւններ կազմուած են։ Այրած գիւղերը եւ հրոսակային վրէժխնդրութիւնր անհամար որբեր եւ կիսաորբեր ձգեցին։

Եուկոսլավիոյ մէջ 1000ին 21 երախայ կը մեռնի սնունդի պակասի հետեւանքով։ Պելկրատի տղոց 10 առ հարիւրը կը ստանան բացառիկ ուտեստ։

Պելճիքան Եւրոպայի ամէնէն տկար ազգն է։ Տղաքը նիհարակազմ են, մահերը 1000ին 7,35էն (պատերազմէն առաջ) բարձրացած են 9,52ի։

Շուէտի մէջ թէեւ բաժնեչափ կայ, սակայն ուտեստը առատ է։ Ծնունդներու թիւը կիսովին աւելցած է 1938էն ի վեր։

Նորվեկիոյ երախաները սնունդի պակասութեան հետեւանքով հիւանդացան աւելի քան Շուէտի մէջ, բայց առհասարակ իրենց առողջութիւնը լաւ է։

Տանիմարքայի մէջ ամէնէն աւելի վիճակական հիւանդութիւնները աւելցած են, իրրեւ հետեւանք օտար պինուորներու ներկայութեան։

ՁԱՑՆԵՐ ԴԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՑ ԴՊՐՈՑԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— 23 Յունիս (Յառաջ).— Յունիս 22ին տեղի ունեցաւ Գ. Լուսաւորիչ դպրոցին ընտանեկան խնջոյք-պարահանդէսը, Cantine des Aciéries de la Marineի ընդարձակ ու լուսաւոր սրահին մէջ։

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Դպրոցի բոլոր աշակերտներն ու պատանի-երիտասարդները ներկայ էին իրենց ընտանիքներով։ Սրահին չորս պատերուն վրայ խոշոր գիրերով արձանագրուած էր՝ կեցցէ՛ Հայ Լեզուն։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ դպրոցին ոգին ու դեկավարը ընկ. Յակոբ Ա.Էմէմեանն է։ Ջանք չէր խնայած, ճոխ եւ բազմապիսի հայկական աղանդերներով բոլորին ալ դոհացում տալու, իրեն հետ ունենալով մեր աննման աղջիկները։ Մեղուի ջանասիրութեամբ բոլորն ալ աշխատանքի լծուած էին, դժուարահաճ ներկաներուն դոհացում տալու համար։ Տասնեակ սեղաններուն չուրջ խումբ-խումբ չրջապատուած ներկաները բոլորն ալ կարմիր գինի կը պարպէին՝ «Հայ Լեզուին ու Հայաստանեայց կեցացը»։ Եւրոպական պարն ու ճաղը աւելի կ'ոգեւորէին մթնոլորտը։ Ծանդավառութեան այդ պահուն, առաջին առթիւ խօսք կը առնէ պ. կարապետ Տէր Մելքիսեդիկեանի։ Բանախօսը, անկեղծ հայրենասէր մը, բացատրեց իննջոյքին նպատակը, յարդանքի խօսք ուղղելով Հ. Վ. Պապեանին եւ իրեն յաջորդող Ա.Էմէմեանին որոնք 1942էն ի վեր անտրտունջ եւ անվհատ հայերէն կը սորվեցնեն մեր մանուկներուն։ « Ամէն Հայ որ մեր դիրն ու լեզուն կը սորվեցնէ, օժանդակած կ'ըլլայ հայրենիքին ու անոր մշակոյթին։ Առանց հայերէն լեզուին, մեր նոր սերունդը մեղմէ պիտի հեռանայ, պիտի խորթանայ եւ օտար ծովուն մէջ պիտի խեղդուի »։ (Բուռն ծափեր)։ Յետոյ, ի նպաստ Հայ Դպրոցին, 1.500 Ֆրանքով հանգանակութիւն մը բացաւ։ Եւ ահա՛ սրտաբուխ նուիրատուներուն չարքը։ Քանի մը վայրկեանի մէջ մօտ 23 հազար Ֆրանք գոյացաւ։ Հանգանակութեան մղիչ ոյժը կր հանդիսանային պ. պ. Գրիգոր Փափազեան եւ Մանուէլ Կէդիկեան։

Գեղարուեստական բաժինը, դժբախտաբար չատ տկար էր։ Ներկաները կը սպասէին որ Հայոց լեզուի մրցումի բաժին մըն ալ ունենար, քանի որ դպրոցին բոլոր աշակերտներն ալ ներկայ էին, ու մանաւանդ արդէն մէկ տարիէ ի վեր բոլորն ալ ճաճալ սկսած են մեր աննման լեզուով։ Օր. Հռիփսիմէ Ընտրիկեան անդլիերէն երգ մը երգեց, իսկ օր. Սիրան Գասպարեան սպանիական երկու չատ սիրուած երգեր, որոնք բուռն ծափերու արժանացան։

Արդէն առաւօտեան ուշ ատեն էր, պարի, երգի ջերմ մթնոլորտին մէջ, սկսան հայկական ազգային ու յեղափոխական խմբերգները։ Սրահը կը թնդար։

Յունիս 22ի դիշերը, մինչեւ արշալոյս, Հայոց լեզուի փառաբանութեան եւ խրախճանքի տօն մը եղաւ։

Սաֆօ

Նորեն աւելի մասնաւոր

Ձորեքշաբթի դիշեր ժամը 10ին Պ. Մոլոթով դաշտնի ժողով մը առաջարկեց իր պաշտօնակիցներուն, քննելու համար վիճելի խնդիրները, մասնաւորապէս Թրիէսթէի հարցը: Ժողովը տեղի ունեցաւ Պ. Պըրնոի մասնաւոր սենեակին մէջ եւ տեւեց կէս դիշերէն ալ անդին: Անհամբեր կը սպասուէր բարենշան ելքի մը, բայց ժողովէն վերջը հասատատուեցաւ թէ որ եւ է համաձայնութիւն չեն յանդած :

Թերթերու հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Մոլոթով երկու տարբեր բանաձեւեր առաջարկած է Թրիէսթէի մասին, բայց Պըրնս եւ Պէվին երկուքն ալ մերժած են: Առաջինը հետեւեալն է.— Եուկոսլաւիոյ յանձնել Վենեցիա Ձիուլիայի (Ցուլեան Վենետիկ) վիճելի շրջանին մեծ մասը, սահմանադրութիւններ կատարելով ի նպաստ Իտալիոյ, համաձայն ազգագրական սկզբունքներու: Ցետոյ, Թրիէսթէն եւ իր անմիջականշրջակայքը վերածել ինքնավարչջանի մը Եուկոսլաւիոյ դերիշխանութեան տակ, համաձայն չորս նախարարներու կողմէ մշակուած սահմանադրութեան մը: Այս շրջանը պիտի ունենայ երեսփ. ժողով մը՝ ընդհանուր քուէարկութեամբ եւ կառավարիչ մը՝ ընտրուած Եուկոսլաւիոյ կողմէ :

Երկրորդ բանաձեւը.— Թրիէսթէի շրջանին համար նշանակել երկու կառավարիչներ, մէկը՝ Եուկոսլաւիոյ, միւսը՝ Իտալիոյ կողմէ, ընտրել երեսփ. ժողով մը եւ շրջանը կառավարել համաձայն Ազգերու Խորհուրդին կողմէ մշակուած սահմանադրութեան մը: Այս բանաձեւով ալ վիճելի շրջանին մեծագոյն մասը պիտի յանձնուի Եուկոսլաւիոյ :

Ամէնէն առաջ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչն էր որ խօսեցաւ, ոչ միայն մերժելով երկու բանաձեւերը, իբրեւ հակառակ ազգագրական սկզբունքներու, անգործադրելի եւ վտանգաւոր՝ ապագային համար, այլեւ պնդելով որ եթէ Ազգերու Խորհուրդը չի կրնար համաձայնութեան մը յանդիլ, ամբողջ խնդիրը պէտք է յանձնել 21 ազգերու քննութեան: Այս առթիւ բազմաթիւ փաստեր յիշելով, Պ. Պըրնս որոշ համամտութիւն յայտնեց Ֆրանսական ծրագրին, որուն համաձայն Եուկոսլաւիա պիտի ստանայ 3120 քառ. մղոն տարածութիւն 540.000 բնակչութեամբ, 376.000ը եուկոսլաւ, 128.000ը իտալացի: Այդ պարագային Իտալիա պիտի կրնայ պահել միայն 505 քառ. մղոն, 423.000 բնակչութեամբ (278.000 Իտալացի, 115.000 Եուկոսլաւ) :

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ Դանուբի նաւարկութեամբ, առանց համաձայնութեան մը յանդելու : Պուլկարիոյ երեսփ. ժողովին նախագահը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի բողոքէ բանակին կրճատման դէմ, ինչպէս նախատեսած են հաշտութեան դաշնագրին մէջ: Զորսերը միայն 55.000 զինուր կ'արտօնեն: Պուլկարիա դիտել կուտայ թէ իր 500.000 զինուորները կուտեցան Դաշնակիցներուն համար, պատերազմի վերջին ութ ամիսներուն եւ 32.000 զինուոր կորնցուցին :

Թ. Միութիւնն ալ հիւղէ-ռումք ունի

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ, համաձայն Պոլսէն հասած դիւանագիտական լուրերու, Թ. Միութիւնը ջրային ծանր ռումբեր ունի որոնց ուժը պիտի կրնան ոչնչացնել Նիւ Եորքը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ Պոլիսը պատերազմէն ի վեր դարձած է Եւրոպայի լրտեսական մայրաքաղաքը, յաջորդելով Սթոքհոլմի :

Քաղուած լուրերուն համաձայն, Ռուսերը նոր քաղաք մը չինած են, նման Օքրիճի (ուր չինուեցաւ ամերիկեան հիւլէ ռումբը), ջրային հիւլէ - ռումբեր չինելու համար եւ յաջողած են: Կ'ենթադրուի թէ այժմ փորձեր կը կատարեն սակաւաթիւ բնակչութեամբ շրջաններու մէջ: Այս լուրերը մեծ տպաւորութիւն գործած են Թուրքիոյ վրայ, որ սահմանային վէճեր ունի Թ. Միութեան հետ: Միւս կողմէ, Թուրքիա իմիգինը մեկուսացած կը նկատէ, հիմա որ քրիստոնեական գիւղորները կը ճաշակին Միջին Արեւելքի շատ մը մասերէն: Այս վախերը կը հարկադրեն Թուրքիան պահել երկու միլիոն գիւղորներ որոնք տնտեսապէս կը ջլատեն երկիրը, քանի որ չի կրնար առեւտրական զորձառնութիւններ կատարել դաշնակից եւ Առանցքի պետութեանց հետ: Այս առթիւ, Թուրքերը կը հարցնեն թէ իմաստութիւ՞ն է այսքան ծանր ծախքերու տակ մնալ, հիւլէական շրջանի մը մէջ:

Ուրիշ տեղեկութիւններ՝ յաջորդով :

ԱՄԵՐԻԿԱՅի թղթակիցներուն արգիլուեցաւ Ռումանիա մտնել: Ուրչինկիլը բողոքեց, բայց Մոսկուա կը մերժէ եւ առնել արգելքի հրամանը, ինչպէս յայտարարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը :

Հրապարակային մեծ ժողով Հայկական Դատին համար

Այս երկուշաբթի, **1** Յուլիս, ժամը **8.30**ին, Սալ Վակրամի մէջ, **39 Ave.Wagram,** նախագահութեամբ

Պ. Հ. ՄԱՐՄԱՐԵԱՆԻ

Կը խօսին քաղաքացի ՀԻՆԱՅԵԿԵԱՆ, քարտուղար խորհրդային դեսպանատան եւ վիպագիր Ներ - պաղմէի, Պ. Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆ (Ազգ. Դատի Յանձնախումբ), Ա. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ (Ներդաղմի կեդր. Յանձնախումբ), Փրոֆ. Ա. ՉԱՔՐԵԱՆ (Բարեդործական) :

Հայկ. Դատի Ֆրանսացի Բարեկամներու կոմիտէին կողմէ ABBÉ DUBARLE, բանաստեղծ LÉON MOUSSINAC, GÉNÉRAL BRÉMOND, MARCEL CACHIN :

Ամառնային արարանգէս

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի Ցառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս 29-ին, չաբաթ դիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ազնիւ նուագախումբ, բնտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏՉԵԼԻ ԴԻՆԵՐՈՎ եւ ՉԱՐՄԱՆԱ - ՉԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անձրեւի պարագային պատսպարուած մեծ սրահ : Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶի, ԻՍԻԻ, ՊԱՆԵԼՕՑի, ՇԱՎԻԼԻ Նոր Սէրունդ խումբերը կը կազմակերպեն պատյտ մը այս կիր. 30 Ցունիս Վերսայլի անտառին մէջ : Հաւաքուիլ առաւօտուն ժամը 10ին, Dupont Montparnasse սրահամարհը (métro Montparnasse):

Այրի Տիկին Ա. Վարդանեան, Պ. Ռափայէլ Տէյիրմէնճեան, Տիկին Գ. Խաչատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զարիկեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը

Պ. ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ Ցունիս 26ին, իր բնակարանին մէջ: Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, չաբաթ առաւօտ, ժամը 10.45ին, Անիէռի Սէն Ժոզէֆ եկեղեցին:

×

ԾԱՌԱՅ.— Ողբացեալ Աբշակը, որ յանկարծամահ եղած է, մեր վաղեմի ընկերներէն էր, հաւատիատ եւ անձնուէր: Պուլկարիային գաղթած էր եւ կը զբաղէր կօշկակարութեամբ: Ջաւակ չունէր եւ միայն հայրենիքի կարօտով: Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Վարդանեանի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂով

ԱԻՏՐԻՈՑ պարենաւորման վիճակը երթալով կը ծանրանայ: Ամէնէն աւելի կը տառապի Վիէննան: Օրական ուտեստն է 1131 դոլ: Սեւ չուկայի ճաշարան մը անգամ չի դոնուիր:

ՀԻԻԼԷՍԱԿԱՆ ռումբը պիտի արձակուի այս կիրակի, ժամը 22.30ին, Խաղաղականի Պիքինի կղզեխումբին մէջ: Ամբողջ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ ելքին: Պրոֆ. Օպենհայմըը, հիւլէական ռումբի հնարիչներէն մէկը, հրաժարեցաւ փորձագէտներու յանձնախումբէն, անհամաձայն ըլլալով ծովային նախարարութեան տեսակէտին - լուն :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷն կը հեռագրեն թէ 40 զինեալ Հրեաներ 120 — 140 հազար տոլար արժողութեամբ ազամանդներ զողցան Թել - Աւիվի ազամանդի գործարանէն եւ փախան:— 31 հրեայ ահաբեկիչներու դատավարութեան առին, ամբաստանեալներէն մէկը մերժեց նստիլ: Երբ պահակները հասան, միւսները ծունկի եկան, ահազին աղմուկ բարձրացնելով: Հարկ եղաւ զինուոր եւ ոստիկան բերել:

ԾԱԽՈՒ Է ՎԻԼԼԱ ՄԸ, Նիսի անմիջական շրջանը, St. Sylvestre, երկու յարկ, 5 սենեակ, խոհանոց եւ բաղնիք: 350 մեթր քառ. մշակելի հող, մեծ թերաս եւ քով: Ախոռ նպաստաւոր գինով : Դիմել՝ Գ. Խոսրովեանի, Villa Marie - Vahak, 81 Valon Obscur, NICE :

CHEZ SASSOUNI

ՃԱՇԱՐԱՆ Հ. ՍԱՍՈՒՆԻ

ԲՈԼՈՐ ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՃԸՐ

31 rue d'Alexandrie, Paris (2) Métro: Reaumur

Tél. GUT. 92-65

Հայկական կերակուրներ, ընտիր օդի եւ ադանդեր: Հարսնիքի, նշանառքի, կնունքի մասնաւոր սրահ: Ամէն երեկոյ, ժամը 7էն սկսեալ արեւելեան նուագ մասնակցութեամբ երգչուհի Տիկին Սօնիա Գաբագաշի: Կերակրի օրերը գոց է:

Մեր բաժանորդներուն

Մեր անվճար բաժնեգիրներու գանձումը պարտաւորած ենք յանձնել փոստի վարչութեան: Մինչ այդ պիտի խնդրէինք որ փակէիք ձեր հաշիւները, ապահովելու ձեւակերպութիւններ խնայելու համար մեզի:

Այս առթիւ կրկին եւ ջերմապէս կը խնդրենք որպէսզի առաքման կտրօններուն վրայ նշանակէք դրկուած գումարին ծագումը, անկախ առաջ կամ վերջը գրուած նամակներէն :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի, 30 Ցունիս, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Մուրատ. խումբի սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անդրանիկ խումբին դասախօսութիւնը՝ ուրբաթ 28 Ցունիս, իրիկուան ժամը 9ին, Շավիլի մասրան մէջ: Դասախօս ընկեր Հր. Բալուեան: Նիւթը՝ Ներսէս Վարժապետեան եւ 61րդ յոդուածը :

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. «Քրխտաւոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, 29 յունիս, չաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, Café Noailles-ի ներքնասրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴի Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Ցուլիս 6ին, Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս:

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 30 Ցունիս, ժամը 2.30ին, 31 rue d'Alexandrie, Հայրենակից Հ. Սասունիի ճաշարանը: Բոլոր Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Մէթրo St. Denis:

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դաշնակցութեան Սէն ժէռօմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէին: 30 Ցունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, բանախօսութիւն, հայ եւ ֆրանսացի բնկերվարականներու կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Փլաս Շափիթրիէն առնել թիւ 5 հանրակառքը եւ իջնել Պար - Շափիթր (Chateau Gombert):

Հայ - Բոյժ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Ամբագիրին Փարիզէն բացակայութեան պատճառով՝ ուշացաւ Հայ - Բոյժի Ապրիլ, Մայիս եւ Ցունիս թիւերուն առաքումը: Արդէն լոյս տեսած են Ապրիլի եւ Մայիսի թիւերը, որոնք պիտի ընդկուին մինչեւ մէկ շաբաթ: Ցունիսի եւ Ցուլիսի թիւերը պիտի դրկուին մինչեւ Յուլիսի վերջը:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺի նախորդ տարիներու հաւաքածոն սպառած է:

SALLE ADYAR

4 Sq. Rapp, Paris (7): Métro Alma – Marceau կամ Ecole Militaire: Կիր. 30 Ցունիս, ժամը 17ին, դաշնակահար ՍԵՐԳԷՑ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի աշակերտներու նուագահանդէսը: Մուտքը հրաւիրատոմսով:

Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Ս. ԷՋԻԶԵԱՆի մասնաճիւղը Պ. Գափլանեանի ամուսնութեան առթիւ ստացած է զանազաններէ 6300 ֆրանք, իսկ Պ. Երեւանեանի ամուսնութեան առթիւ ալ 1500 ֆրանք:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Մարսէյլ քաղաքի Բալահովի վերաշինայ Միութեան, մասնակցութեամբ Սէն Լու Կրան - Փէնի եւ Պօմոնի մասնաճիւղերուն, ի նպաստ իր Փոնտին, 30 Ցունիս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան ազարակը, Սէն Լու Կրան Փէնի մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը բեմադրուի ԲԱԼՈՒԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՃԱՇԱՐԱՆ

Տճօրէնութիւն ԳԼԷՄԱՆ ԵՒ ԳՕՓԱՐԱՆԵԱՆ

6 rue Maubeuge, Paris (9), Métro Cadet, Notre Dame de Lorette: Tél. TRU. 85-47

Առաջնակարգ օդի եւ ամէն տեսակ ըմպելիներ, ընտիր ադանդեր, պոլսական կերակուրներ եւ անուշեղէն: Ընդարձակ եւ օդաւէտ սրահ : Ամէն երեկոյ ժամը 7էն սկսեալ ՔԷմանչիստ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ, ուսի ԱԼՖՕՆՍ եւ երգիչ ԱՐԹԱՓի կը նուագեն եւ կ'երգեն հայկական եւ արեւելեան երգեր: Գոց է Զորեքշաբթի օրերը:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺԻՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Samedi 29 JUIN 1946 Շաբաթ 29 ՅՈՒՆԻՍ

ԾԲ. ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4737–Նոր շրջան թիւ 376 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷԱՄԱՐՏ

Ճիշդ այն պահուն երբ Զորսերը ամէն միջոց կը փորձեն յաջող ելքի մը յանգելու համար, Ամերիկացիները կը պատրաստուին հիւլէական ռումբի փորձերը կատարել Խաղաղական ովկիանոսին մէջ:

Ռումբերը պիտի արձակուին կիրակի, ժամը 23.30ին, ինչպէս յայտարարուած է: Բովանդակ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ ելքին:

Բարի՞ք թէ չարիք պիտի ծնի այս աննախընթաց, զարհուրելի ձեռնարկէն, որուն առաջին փորձը պայթեցաւ Ճոճոնի դլխուն:

Գիտնականները երկու մասի բաժնուած են, այս հարցումին առջեւ:

Մէկ մասը առանց այլեւ այլի կը դատապարտէ եւ՛ գիւտը եւ՛ Ամերիկացիներու ձեռնարկը:

Միւս մասը, աւելի լաւատես, կը կարծէ թէ այս փորձին չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ անգամ մը եւս հաստատել թէ հիւլէական ուժը կրնայ օգտագործուիլ մարդկութեան բարիքին համար: Պայմանաւ որ արգիլուի անոր գործածութիւնը, պատերազմի ատեն:

Չէ՞ որ կապն ալ թունաւոր է: Ազէտ մը՝ պատերազմի ատեն: Բայց ամենօրեայ կեանքի մէջ կը գործածեն իբրեւ պիտանի նիւթ մը:

Արդ, այս միջոցին բանակցութիւնները կը կատարուին Ս. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, հիւլէական ռումբը բոլորովին արգիլելու կամ հսկողութեան տակ առնելու համար:

Երկու երկիրներն ալ տարբեր տեսակէտներ ունին այս մասին: Եւ տակաւին եղրակացութեան մը չյանգած, ահաւասիկ չռնդալից լուր մը,— Ս. Միութիւնն ալ հիւլէական ռումբեր չինած է, որոնց միայն ուժ հատը կրնան քարուքանդ ընել Նիւ Եորքը:

Եգիպտական թերթերն են որ կը հաղորդեն վերջին մանրամասնութիւնները: Կ'ամփոփենք, առանց երաշխաւորելու վաւերականութիւնը:

Թէեւ տեղեկութիւններ կան որ ծանօթ են արդէն, խորհրդային աղբիւրներէ:

Ուրեմն, Եգիպտոսի ծանօթ հրապարակագիրները Մուհամմէտ Էլ Թապի կը պատմէ թէ Ռուսերը չատ կարեւոր յաջողութիւններ չհաած են անցեալ Փետրուարէն ի վեր, մասնաւոր քաղաքի մը մէջ որ կը կոչուի Ատոմկրատ (Հիւլէաքաղաք): Այս յաջողութիւնները մասնաւորապէս կը պարտին պրոֆ. Կապիցայի եւ Սերգէյ Պաւլովի: (Կապիցայի օդնականը հայ գիտնական մըն է, Ալիխանեան, որ փորձեր կատարած էր Արագածի շրջանին մէջ):

Եգիպտացի հրապարակագրին տեղեկութեանց համաձայն, այս ջրային ռումբը, որ վերջնական ձեւին հասած պիտի ըլլար Մայիսի վերջը, «նոր գաղանի գէնք մըն է եւ, Ռուսերուն կարծիքով, ոչ նուազ քանդիչ եւ վտանգաւոր քան իւրանիօմի ռումբը եւ կրնայ արտադրուիլ ուղուած քանակութեամբ»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախագահ Թրումըն եւ Պ. Պըրնս մասնաւոր տեղեկագիր մը ստացած են այս նոր ռումբի մասին, որ կ'ուսումնասիրուէր Սթալինի մասնաւոր կարգադրութեամբ: Այս առթիւ յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած էր, որուն անդամներէն մէկը Անաստաս Միկոյեանն է, նախարար արտաքին առեւտուրի:

Ռուսերուն կարծիքով, ուր խորհրդային հիւլէ – ռումբեր կրնան քանդել Նիւ Եորքը, իսկ երեք ամերիկեան իւրանիօմ – ռումբեր չեն կրնար պայթեցնել Մոսկուան:

Ինչպէս ըսինք, այս մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք իրրեւ պարզ տեղեկութիւն: Մնայեալը երկու կառավարութեանց դաղտնիքն է:

Ապահովաբար Թուրքերը չատ աւելի բան դիտեն, քանի որ այս լուրերը կը բխին Պոլսէն, եւ Անգարա լուրջ մտահոգութեան մատնուած է:

Թուրքիա տասնարաթիւ բանակ մը կը պահէ տարիներէ ի վեր, անտանելի ծախքերու մատնուելով: Ո՞րքան կրնայ դիմանալ:

Բայց, ի՞նչ կ'արժէ այդ բանակը, ըլլայ իսկ երկու միլիոն, երբ հիւլէական ռումբի սարսափը կը տաւտռնի տահմանին վրայ...

Ամերիկեան կամ խորհրդային ռումբերը իրապէս պիտի գործածուի՞ն թէ ոչ:

Պատասխանը մեղի չիյնար: Մնդիրը այն է որ, ռումբերու պատրաստութեան լուրն անդամ իրաբանցում կը պատճառէ: Մղձաւանջ մը, որ կրնայ ի հարկին բարիք մը դառնալ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆ

Ո՛րքան յուշեր, Բարսեղ Կանաչեանի կեանքէն: Մանաւանդ այն օրերէն երբ առաջին անգամ կը փայլէր Պոլսոյ մէջ **(1909 — 11)**:

Խանդավառութեան օրեր էին: Բանախօսութիւն, երեկոյթ եւ ցերեկոյթ իրար կը հրմշտկէին, ինչպէս այստեղ:

Տարիներով ազատ խօսքէ, կեղտաւի շունչէ եւ շարժումներէ զրկուած ժողովուրդ մըն էր որ իր հոգին թարմացնել կ'ուզէր երգով, եռառով, հայրենի զրոյցներով:

Բանուկ վառարան մը՝ Սկիւտարի «Բաֆֆի» Միութիւնը, իր լսարանով:

Այս տողերը գրողին պարտականութիւնն էր դասախօս մը ճարել ամէն հինգշաբթի, անխափան:

Եւ յաջորդաբար հրաւիրուեցան բոլոր մեծ ու փոքր դէմքերը, ոմանք մէկէ աւելի անգամներ.— Ս. Զաւարեան, Ռուստամ, Յ. Շահրիկեան, Յովհ. Քաջազնունի, Ռ. Դաբրիճեան, Ռ. Զարդարեան, Վանի Աբամը, Լիպարիտ Նազարեանց, Գ. Իփէկեան, Սարգիսը (Շամիլ), Ղ. Մելոյեան, Ս. Միւնասեան, Զապէլ Եսայեան եւ ամուսինը՝ Տիգրան (նկարիչ)... Տակաւին գաւառէն կամ Արտասահմանէն եկող – գացողներ:

Ո՞ր մէկը յիշել: Միայն Անուշին չկրցանք համոզել: Իսկ երկրորդ անգամ հրաւիրուած ատեն, Ռուստամ պայման դրաւ որ այս տողերը գրողը ... միասին կարին երթայ, յաջորդ օրը:

Լսարանէն դուրս կազմակերպուած հանդէսներուն անբաժանելի զարդն էր Բարսեղ Կանաչեան:

Եւ նորէն ինծի կ'իյնար կէտիկ փաշա երթալ ու հրաւիրել:

Ամէն անգամ ալ սիրով կ'ընդունէր, ջութակը թեւին տակ:

Վեարո՞ւմ: Այն ատեն մարդիկ հազիւ թէ կը մտածէին այդպիսի բաներու մասին:

Կարծես ըսել կ'ուզէին.— Քանի մը կտոր պիզարնէ, փառաւորապէս պիտի ծափահարուի, կ'արժէ՞ դրամի խօսք ընել:

Եւ սակայն, օր մը հարկ եղաւ խօսիլ այդ մասին: Եւ համեստօրէն պահանջեց... **70** դրուշ:

Մարդիկ նոր կ'ըմբռնէին թէ արուեստագէտն ալ ... հացով կ'ապրի:

Այնուհետեւ հետզհետէ վարժուեցան եւ «սակարանը» բարձրացաւ:

Այսպէս, զինադադարի շրջանին, Սուրէն Պարթեւեանի վճարուեցաւ ինչ որ կը պահանջէր բանախօսութեան մը համար, — **15** ոսկի:

Այդ օրերէն ի վեր չեմ տեսած Կանաչեանը: Թերթերը կը գրեն թէ աչքերը տկարացած են եւ դժուար կը տեսնէ:

Ոչի՛նչ. իր երաժշտական ստեղծագործութիւնները լոյս կը ցանեն ոչ միայն իրեն, այլեւ ամբողջ սերունդներու գլխուն վերեւ: Անոնց կարօտակէզ հոգիներուն մէջ:

Վ.Ա.Էֆ

Հասկցողին շատ բաւէ

Ազգ. Միութեան (Հ. Ա. Ճ.) բերանը փոխանակ ամօթէն գետինն անցնելու եւ լեզուն քաշելու, պատէ պատ կը զարնուի, քնարեր հէքեաթներ հիւսելով:

Մինչդեռ ընդ միշտ կը յայտարարենք այս երիցս թշուառ մունետիկներուն, թէ «ԺՈՒՌՆԱԼ»Ը ԲԱՑԱՌԱԿԱՊԻՍ ՃԻՇԴ Է: «Ժուռնալ»ը ուղղուած է եռագոյն դրօշին եւ «Յառաջ»ի խմբագրին դէմ, յաւելեալ եւ նախացեալ առասպելներով:

Եթէ Ֆր. Ազգ. Միութեան կեդր. վարչութիւնը պուտ մը բարոյական հասկացողութիւն ունի, կա՛մ կը պատժէ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան անդամները եւ կամ անոնց հետ միասին կը բաժնէ հաւաքական ազգադաւութեան պատիւը:

Կը հրաժարին

Ստորագրեալս, անդամ Ազգ. Ճակատի Կեդր. Վարչութեան, բոլորովին համաձայն ըլլալով Հ. Ց. Դ. Կեդր. Կոմիտէի Ցունիս 24 թուակիր յայտարարութեան, եւ այլեւս անհանդուրժելի դտնելով անոր բազմաղան սայթաքումները, հրապարակաւ կը ներկայացնեմ հրաժարականս, թէ վարչութենէն եւ թէ Միութենէն:

Պ. ԳՈՐԳԻԿԵԱՆ

ԵՐԿՈՏԱՍԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

Թրիէսթի խնդիրը միշտ տակաւ

Զորսերու ժողովին եշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով յանկարծ յայտարարեց թէ համաձայն է որ երկոտասան կղզինները Յունաստանի յանձնուին: Այս յայտարարութիւնը մեծ զոհունակութիւն պատճառեց, որովհետեւ Մոլոթով մինչեւ հիմա կ'ընդդիմանար այս առաջարկին զոր մէջտեղ դրած էին Անգլեւսաքսոնները: Ամէն անգամ որ կը յուղուէր այս հարցը, խորհրդային պատուիրակը դիտողութիւն մը կ'ընէր եւ յետաձգել կուտար: Շաբաթներ առաջ կ'ըսէր թէ սկզբունքով հակառակ չէ, բայց պիտի ուսումնասիրէ եւ բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ: Այս անգամ հաւանութիւն յայտնեց առանց մասնաւոր բանաձեւ մը ներկայացնելու:

Միեւնոյն նիստին մէջ, Մոլոթով հաւանութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանսայի պահանջներուն՝ իտալական սահմանադլուխի մասին: Եւ ժողովը որոշեց Ֆրանսայի յանձնել Պրիկայի եւ Թանտայի շրջանները, պայմանաւ որ Իտալիա կարենայ օգտուիլ ելեկտրական ուժէն: Մնացեալ բոլոր խնդիրները եւ մասնաւորապէս Թրիէսթէի հարցը կը մնան առկախ: Այս շաբթու ամէն միջոց պիտի փորձեն, այլ խնդիրներն ալ կարգադրելու համար:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մոլոթով երկու բանաձեւեր առաջարկած էր Թրիէսթէի մասին, բայց երկուքն ալ մերժուեցան: Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւն ալ իր կարդին կը մերժէ Թրիէսթէի միջազգայնացումը: Կարգ մը դիւանագէտներ կը կարծեն թէ Մոլոթով տակաւին չէ արտասանած վերջին խօսքը եւ թէ ի վերջոյ լուծման ձեւ մը պիտի գտնուի, տեսակ մը սակարկութեամբ, որպէսզի կարելի ըլլայ հրաւիրել ընդհանուր հաշտութեան խորհրդաժողովը: Իրազեկներու կարծիքով, Մոլոթով այնքան ալ տրամադիր չէ ընդունելու որ հաշտութեան խորհրդաժողովը գումարուի այս ամառ, ինչպէս կ'առաջարկեն Ամերիկացիները:

Ֆրանքեւիտալական տահմանադլուխը, որ պիտի սրբագրուի, հաստատուած էր 1860 Մարտ 25ին, Ֆրանքեւսաբաուեեան դաշնագրով: Տրուած որոշման համաձայն, Ֆրանսայի պիտի կցուին հեռեւեալ հողերը, հիւսիսէն հարաւ,— Փոքր Սէն Պէռնառի կիրճը, որ կը դառնայ Մոն Պլանի հարաւակողմը, Մոն Սընիի կիրճը (Մոտանի արեւելեան կողմը), աւելի լայն շրջան մը Պարտոնէշ եւ Ուլ քաղաքներուն շուրջ, Լարշի կիրճը, աւելի դէպի հարաւ եւ հոդաշերտ մը հարաւային տահմանին երկայնքը, մէջն ըլլալով Պրիկան եւ Թանտան:

Նոյն ժողովին մէջ միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ մասնագէտներու վճիռը որ Պուլկարիոյ նաւատորմին համար կ'արտօնէ առ առաւելն 7250 թոն մարտանաւ եւ 3100 սպայ եւ նաւազ: Նորէն համաձայնութիւն չդոյացաւ ռումանական դաշնադրի տնտեսական տրամադրութեանց մասին:

Թաթարներու եւ Չէչէններու ա f u n r p

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ս. Միութիւնը լուծարքի ենթարկած է Ղրիմի եւ Չէչէն — Ինդուշոյ ինքնավար հանրապետութիւնները, այլուր փոխադրելով անոնց բոլոր բնակիչները (տեղահանութիւն):

Իրականին մէջ, նոր բան մը չէ որ տեղի կ'ունենայ: Այդ կարգադրութիւնը չատոնց եղած էր, եւ այժմ կը վաւերացուի Գերագոյն Խորհուրդին կողմէ, ինչպէս հաղորդեց Մոսկուայի գործակալութիւնը: Այս առթիւ Մոսկուայի անթելը չյայտնեց թէ ո՛րքան բնակիչներ տեղահան եղած են, բայց ապահովաբար հարիւր հազարներու կը հասնի անոնց թիւը, եթէ ոչ մէկուկէս միլիոնի:

Հրամանագիրը կը վերաբերի Կովկասեան լեռներու Չէչէններուն, Կրոզնիի շուրջը, ուր կարմիր բանակը կռսեցուց գերմանական արշաւը 1942ին, եւ Ղրիմի Թաթարներուն: Բրիտանական Համայնապետարանը Թաթարներուն թիւը 226,434 կը հաշուէր 1926ին, իսկ Ղրիմի դիւղական բնակչութիւնը՝ 408.387, «մեծ մասով Ռուսեր եւ Թաթարներ»:

Մոսկուայի անթելը յայտարարեց թէ Ղրիմի ինքնավար հանրապետութիւնը վերակազմուած է ռուսական ՍՍ հանրապետութեան մէջ, իսկ Չէչէն — Ինգուշի հանրապետութիւնը պարզապէս ջնջուած: Կ'ենթադրուի թէ երկու շրջաններն ալ ապագային պիտի կառավարուին ուղղակի Մոսկուայի կողմէ:

Լուծարքի (հաշուեյարդար) որոշումը հաղորդեց Պ. Բախմուրով, Գերագոյն Խորհուրդին նախագահութեան քարտուղարը, հետեւելով թէ «պատերազմի միջոցին, երբ Ս. Միութեան ժողովուրդները հերոսաբար կը պաշտպանէին իրենց հայրենիքին պատիւը եւ անկախութիւնը, գերման – ֆաշական արշաւողներուն դէմ, շատ մը Չէչէններ եւ Ղրիմի Թաթարներ մտան Գերմաններու կողմէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստանի Բուժավայրերը

Հայկական ՍՍՌ առողջապահական նախարար Գ. Ղեւոնդեանի յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնները Հայաստանի բուժավայրերու մասին (Սով. Հայաստան ամսագիր, թիւ 4)։

Հայաստանի առաջին բուժավայրերը ուր ըստեղծած են հինաբարբարոսական իշխանութեան օրով, եղած են Արզնին ու Դիլիջանը։ Արզնին ծովու մակերեւոյթէն 1250 մ. բարձրութեան վրայ կը գտնուի, Հրազդան գետի ձորին մէջ, երեւանէն դէպի հիւսիս – արեւելք, 25 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ։ Մայրաքաղաքին եւ բուժավայրին միջեւ հանրակառք մը կ'երթեւեկէ կպրատատ խճուղիին վրայէն։

Արզնիի հանքային աղբիւրներու մասին առաջին անգամ յիշատակութիւն եղած է 15րդ դարու առաջին կիսուն։ Աղբիւրները Արզնի գիւղին մօտ էին, որ քանդուած է Լէնկթիմուրի յաջորդ Շահրուխի կողմէ։

Մեսրոպ եպիսկոպոս Սմբատեանը որ 1860ին Արզնի այցելած է, հանքային աղբիւրներու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ իր դրքին մէջ .—

« Կասաղբիւր անունով յայտնի է ժողովուրդին մէջ եւ կրօնական պաշտամունքի առարկայ է դարձած։ Աղբիւրին մօտ խաչքար կայ առանց որ եւ է արձանագրութեան, անոր կ'երկրպագեն եւ նուէրներ կը մատուցանեն»։

Այդ քարը մինչեւ հիմա պահպանուած է։ Թիւ 1աղբիւրի առաջնին տակը գտնուած օտար դրամները կը վկայեն թէ այդտեղ բուժուելու եկած են ոչ միայն շրջապատի, այլեւ ուրիշ երկիրներու բնակիչները, որոնք դրամ նետած են վճարելով բուժումը։

Արզնի աղբիւրներէն յայտնի են թիւ 15, եւ կլխաւոր աղբիւրը, թիւ 7 եւ թիւ 23 աղբիւրները։ Գլխաւոր աղբիւրի հանքային ջուրը կ'օգտագործ – ծուի ածխաթթուի լոգարաններու համար, իսկ թիւ 23 աղբիւրի ջուրը խմելու համար։ Այս ջուրը խմելու համար չինուած է մարմարէ յարդարանք։ Ցայտնի ջերմուկաբաններ, փրօֆէսօրներ Ալեք – սանդրովը, Լոզինսկին, Ցովհաննէսեանը, Սոկոլովը եւ Մելիք Աղամեանը այն եզրակացութեան եկան որ Արզնի աղբիւրներու ջերմուկային բուժումը մեծ նշանակութիւն ունի, ինչպէս լոգանքի նմանապէս խմելու կը գործածուի ջուրը։ Արզնիի ջուրը իր կազային բաղադրութեամբ կը մօտենայ Նաուհայմի եւ Կիսլովոդսկի նշանաւոր հանքային աղբիւրներուն։

Հանքային աղբիւրներու ջուրը աւելցնելու եւ խողովակի մէջ առնելու համար 1932ին Հայաստանի Առողջապահութեան Ժողովրդական Ցանձ – նախումբը ձեռնամուխ եղաւ երկրաբանական-հետախուզական աշխատանքներու։ Որոնումները փայլուն արդիւնքներ տուին։

Շաբաթական երկու հզօր հորերը, օրական մօտ երկու միլիոն լիտր հանքային ջուր կուտան, ուրկէ թէ չիւերով կը ծախուին եւ թէ լոգարաններու մէջ հիւանդները կը բուժուին։

Հիմա լոգարանի յատուկ 12 խցիկով չէնք մը կայ։ Արզնիի ապաքինարանը 4 բաժին ունի, 240 մահճակալով,— բուժարան, կենսա-քիմիական, ախտաճանաչման – հիւանդանոց, տարրալուծարան, ռոնտկենեան աշխատասենեակ, բուժական մարմնամարզութեան սրահ։ Իսկ զբօսնելու համար Հրազդանի ձոր ափին վրայ կայ լեռնային կածան, երկու քիլոմեթր երկայնութեամբ։

256 մահճակալով նոր ապաքինարանի (sanatorium) չէնքը կը կառուցուի այժմ։ Նոր լոգարանը 24 խցիկ պիտի ունենայ։ Բուժավայրի մէջ հանքային ջուրը չիւերու մէջ լեցնելու գործարան մը կայ։ Գործարանի կազի ցեխը կուտայ օրական 70 քիլոկրամ մաքուր ածխաթթու կազ, որ օդապարիկներով կը զրկուի Անդրկովկասի տարբեր քաղաքները։

Արզնին բոլոր տուեալները ունի զարգանալու եւ դառնալու միութենական նշանակութիւն ունեցող բուժավայր։

Այսպէս զբաղիչ է Դիլիջանը, կազդուրիչ կլիմայով եւ տեսարաններով։ Դիլիջանի օդերեւութաբանական տուեալները եւ կլիմայական գործօնները խիստ բարենպաստ են թոքախտի եւ ոսկրախտի հիւանդութիւններուն բուժմանհամար։

Դիլիջանի լայն ձորը եւ Բլդանչայի անմիջական մօտիկութիւնը ուր ածխաթթու – ալքալինի արժէքաւոր հանքային աղբիւր կայ, հնարաւորութիւն կուտան հոն կառուցանելու ջերմուկներու ամբողջական բուժավայրեր։

Ցայտնի կլիմայաբան, փրօֆ. Ն. Ա. Կորոստելեր չատ կը գնահատէ Դիլիջանի բուժավայրը։

« Դիլիջան իր բարենպաստ կլիմայական պայմաններով կը գերազանցէ Աբաստուման եւ Տիբերդայի բարձր – լեռնային առաջնակարգ բուժավայրերը, իր մեղմ կլիմայով, արեւոտ օրերով եւ հոր օդով, քամիներու մեղմութեամբ, թէեւ միւսներուն հետ միասին կը գտնուի ծովու մակերեւոյթէն միեւնոյն բարձրութեան վրայ։ (1260 մեթր)։

Դիլիջանի ձորին մեծ առաւելութիւնը անոր

«Կովիտատեան պատարագիչներ»

ՄՄԲ.— Խօսուած Մարսէյլի մէջ, ի պատիւ Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի տրուած թէյասեղանին առթիւ։

Սա նորակառոյց, հոյակերտ տաճարը կը տեսնէ՞ք... Երկար տարի թաղուած էր ան, դարերու ծանրութեան տակ, անյայտ ու մշուշապատ։ Սա՛ պատարագն ու պատարագիչները կը տեսնէ՞ք ... անոնք կը վերյիշեցնեն մեր հեթանոսական հինաւուրց շրջանը, բազինէ բազին, մոլեռանդ, հատատաւոր քուրմերով, որոնց հարատատ արձագանգը մարած էր ընդ միշտ, մոռացումին դիրկը դժնդակ։

Օր մը — օրհնա՜ւ ըլլայ այդ օրը, իր ցեղին թաղուած փառքովը խնդութեան մէկը յայտնուեցաւ յանկարծ, որպէս տեսիլք, որպէս հրաշք։ Շրջեցաւ դիւղ դիւղ, քար առ քար, ափ առաւ բոլոր դռները փակուած, որոնց փեռեկներուն մէջ, հին, հին դարերէն մնացած, բանաստեղծին «արեւին ոսկի մազերը սանտրուած» կը մնային, ոսոխնցմէ քանի մը թել իր կախարդական մատնե – րուն փաթթած, մոգի մը պէս սուզուեցաւ խորը, շատ խորը կուսապեղ հողիներուն, քամեց ու քամուեցաւ, մինչեւ որ, օր մը, իր ափերուն մէջ, դեղագերտ խոյակներ, դեղօրներ ու դրասանդներ բռնած, ու իւրաքանչիւրին վիզին տոհմանոյշ զանակներ կախած, բարձրացուց այն մեծաքանչ տաճարը հայաչէն, ոչ թէ հոս, հոն, կամ այլուր, այլ ամէն Հայու հոգիին մէջ, ուր ամէն օր պատարագ տեղի կ'ունենայ։

Այդ տաճարը, աստուածօրէն տեառնպզրուած է «Կոմիտասեան տաճար» եւ պատարագիչները՝ «Կոմիտասեան պատարագիչներ»...։

Այս կիրակի, մենք ներկայ եղանք այդ արժանաւոր պատարագիչներէն մէկուն — Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի կլոնական ու աշխարհական երգասացութեան։ Հիմա, պատարագէն ետք՝ պատարագիչը ահաւասիկ։

Ամէն անգամ, որ ներկայ կ'ըլլամ պատարագի մը, մանկութենէս յիշողութեանս կառչած, յուզմնահար պահերի մը յամախանքը կը վրդովէ հոգիս, բաղդատութեան եզրի մը առջեւ կանգնած։ Սա պահուս, լուսեղէն շրջանակի մը մէջէն, Նարեկացիի մը նման, դէմս կը ցցուի պատկերը մեր քաղաքին Տ. Ցակոբ քահանայինը, որ բովանդակ Ս. Խորհուրդի ընթացքին, աչքերը երկինք յառած, այնքան ջերմեռանդօրէն կ'աղօթէր, որ յորդահոս արցունքի կաթիլներ կը խառնուէին, սեղանին վրայ, իր ափերուն մէջ սեղմուած հաղորդութեան սկիհին, ուր պատրաստուած Քրիստոսի մարմինն ու արիւնը անպատճառ քիչ մը աղի պէտք է որ եղած ըլլային։

Այս կիրակի, Մարսէյլի Օպերային մէջ, պատարագիչ Պ. Օ. Պէրպէրեանի սկիհն ալ կը պատրաստակը իր մէջ աղ ու fրտիճ։ Քրտինք՝ եօթնաղի, եօթնեբաղդ պատարագին մէջ, քրտինք՝ հայհոյուելիք, դաչնադրաւոր համանուագին, քրտինք՝ համայնատիպ հերոսի մը կեանքին մէջ։ Ու դեռ քրտինքի կայլակներ կը ծորէին առաւօրէն իրմէ, ճիշդ մեր Տ. Ցակոբ քահանային արտասուաթոր շրթներուն պէս։

Եւ հիմա, մեր արուեստագէտ պատարագիչը, որ սա պահուս քրտինքը սրբած, համեստօրէն բազմած է մեր մէջ, մեր բաւարարուած, յագեցած հոգիներուն երախտալից աչքերն է դամած իր վրայ։ Որովհետեւ եթէ կրօնական հաղորդութեան խորհուրդը, հասարակ մահկանացուներուն առջեւ, կը բանայ դռները եդեմին, արուեստի հաղորդութիւնն ալ կը բանայ լինելութեան տաճարակերպ դռները իր ցեղին։

Հայ երգը կը հոսի պոռթկաշունչ, դարերու խորէն, ցեղին սրտին երակներէն, որպէս հալած ոսկի, աղամանդի, մեղեսիկի, յակինթի փշուրներով։ Այս բիւրակն հարստութեան միայն մէկ ոսկեկըրիկ երակն է բացած մեր անմահացեալ վարդապետը, իր մոգական մատներով։ Այնպէս կը հաւատանք ու կը սպասենք, որ հայ երգին բոլան – դակ, թաքուն հարստութեան տէրն ու տիրականը պիտի գտնանք օր մը, յամառ որոնումներովը անոնց, որ իրենց արիւնն ու սիրտը, միտն ու հոգին պիտի քամեն, երկունքի ճանապարհին։ Ու ինչ խօսք որ Պ. Օննիկ Պէրպէրեան կոչուած է ըլլայ յառաջապահներէն մին, այդ ուխտաւոր կարաւանին։

Մաղթա՞նք ... քիչ է այս բառը։ Աղօթք ... աղօթքը, հաղորդութենէ ետք, աչքերը երկինք յառած, ջերմեռանդ հաւատացեալին։

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

դիրքն է որու չնորհիւ բժշկական օրուան տեւեղութիւնը քանի մը ժամ աւելի է քան միւսները։

Դիլիջան ունի քիչ թիւով մասնախնամ օ – րեր, անամալ երկինք եւ մթնոլորտային տեղատարափներ։ Ունի 240 մահճակալով թոքախտաբոյներու ապաքինարան մը որ բաց է ամբողջ տարին։

Դիլիջանի հաղորդակցութեան յարմարութիւնը մօտակայ երկաթուղիի կայարաններու հետ մեծապէս կը դիւրացնէ բուժավայրերու աւելի լայն գանց կառուցանելու համար։

«Ահեւելիի տղան»

ՄՄԲ.— Ստորեւ հատուած մը երիտասարդ գրող Կ. Փոլատեանի վէպէն, որ նոր լոյս տեսաւ.—

Մարսէլի աչքերը ազուորցած էին, եւ լո՛ւռ, անոր կը նայէին։ Երկար տարի անոնց աչքերը իրարմով հաղորդուեցան, եւ անոնց հոգիները համբուրուեցան մեղմօրէն։

Աղջիկն էր կրկին որ խզեց լռութիւնը։

— Հիմա որ ալ մտերմացանք, կրնամ ձեզի կեանքս պատմել։ Թերեւս ա՛լ զղուանք չպատճառէ ան, քանի որ բարեացակամութեամբ լեցուած էք ինձի հանդէպ։ Բայց նախ քան այդ կ'ուզեմ որ քիչ մը պայծառանայ քու դէմքդ ալ։ կը ներե՞ս որ եզրակի կը խօսիմ։

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց Երուանդ, պէտք է այլեւս եղակի խօսինք։ բայց ի՞նչ կ'ուզես դիտնալ իմ դէմքէս։

— Բացատրել այդ քու դէմքդ կախուած տառապանքը։ Տառապանք մը կայ ձեր բոլորի դէմքերուն վրայ, կ'ուզեմ հասկնալ թէ ինչո՞ւ։ Քու դէմքիդ վրայ եւ երէկուան քու ընկերոջդ դէմքին վրայ։ Քիչ առաջ կը հարցնէիր թէ ինչպէ՞ս հասկցած էի քու Հայ ըլլալդ եւ թէ ի՞նչ բան կար զանազանք ուրիշներէն զատող։ Քանի մը ժամ է կը դիտեմ քեզ ուշադրութեամբ, եւ կարծեմ թէ զատ այդ յատկանշական դիծը։ Դուք բոլորդ, ալ դիմակ մը ունիք անցուցած ձեր դէմքերուն վրայ, տառապանքի դիմակ մը։ Երբ կը խնդաք եւ կը փորձէք ուրախ ձեւանալ, աւելի որոշապէս մէջտեղ կ'ելլէ այդ տառապանքը, ինչպէս կրկէսին մէջ հանդիսականները խնդացնող ծաղրածուին դէմքին վրայ։

— Այո՛, ըսաւ Երուանդ, մեր բոլորին դէմքին վրայ կայ այդ դիմակը։ Մեր ցեղին տառապանքն է ան։ Եւ դուն զարմանալ այդ տառապանքը, մինակդ, Մարսէլ, դուն կարդացիր այդ տառապանքը իմ դէմքիս վրայ, դուն մեծ հոգի մըն ես, տառապած հոգի մը։ Կը բաւէ ինչ որ դիտես, մնացածը կարեւոր չէ։ Պատմէ՛ քու պատմութիւնդ։

— Կ'ուզեմ դիտնալ թէ ո՞վ էք դուք, Հայերդ։ Դուն ի՞նչպէս անցուցած ես կեանքդ, ո՞ւր է ձեր երկիրը, ինչո՞ւ հոս էք։ Ձե՞ս ուզեր ըսել ինձի, կը զգամ թէ մեծ հաճոյք պիտի առնեմ այդ տեղեկութիւններէն։ Պատմէ՛, պատմէ՛, պիտի լսեմ քեզ, Երուանդ, աչքերս փակ։ քեզի հետ պիտի ըլլամ, մանկութեանդ հետ, մինչեւ այսօրը, եւ առաջուց դիտեմ թէ որքա՜ն պիտի սիրեմ այդ երկիրը եւ անկէ եկող այդ աղուոր մանչուկը։ Ըսէ՛, ըսէ՛, մի՛ վախնար, ես պիտի հասկնամ քեզ, անպայ – մա՛ն, անպայմա՛ն։

— Կը յիշեմ, շատ աղօտ կերպով այն երկիրը ուր ծնած եմ։ Արարատ լերան լանջերէն մինչեւ Միջերկրական իջնող այդ երկիրը, իր բարձրաբերձ լեռներով եւ խորունկ կիրճերով։ Գիտե՞ս, Մարսէլ, Արարատը, ուր կանգ առաւ Նոյի տապանը, Ջրհեղեղէն վերջ։

— Գիտե՛մ, գիտե՛մ, բայց չէի՛ գիտեր թէ ձերն էր ան։

— Ցետոյ, շարունակեց Երուանդ, կը յիշեմ ծննդավայրիս կանանչ պարտէզները, պտղատու ծառերով լեցուն, եւ անկէ հոսող հաղարումէկ վտակներն ու աղբիւրները։ Երազային աշխարհ մը, ուր յետոյ ուրիշ ոչ մէկ բան։ կը յիշեմ թէ ի՞նչպէս մեզ դուրս հանեցին մեր չէն տուներէն ու այգիներէն, եւ աքսորեցին անապատները։ Թուրքե՛րը, Թուրքե՛րը, մեր ցեղին դահիճները։ Ին – չո՞ւ,— մեզ կողոպտելու համար։ ինչո՞ւ, ինչո՞ւ անզգր կը յարձակի բոլոր երգեցիկ թռչուններուն վրայ եւ զանոնք կը խեղդէ։ 3000 տարի է մենք բնակած ենք այդ բարձրաւանդակին վրայ, բոլոր արշաւանքներու ճամբուն վրայ, եւ բոլոր անգղերէն յարձակումներու ենթարկուած։ Մենք երգած ենք չարունակ, եւ անգղերը միշտ յարձակած մեր վրայ։ Ահա՛ իմ ցեղիս պատմութիւնը։ Համբառնքով փոքր, բայց անպայման աղնիւ՝ արիւնով ու հոգիով, չարունակ ջարդուած ենք մեր չուրջի վայրենի ցեղերէն, որովհետեւ չենք ուզած ծախել մեր հոգին, չենք ուզած ղլուխ ծռել բիրտ ուժին։ Եւ ինչ որ զարմանալի է, չենք անհետացած, չենք սրբուած աշխարհի երեսէն, ամուր կառչած մեր խէաչներուն, մեր երգին։ Բաբելոն, Ասորեստան, մեծ մեծ կայսրութիւններ կորսուեր դացեր են, եւ մենք դեռ կը մնանք։ Այդ ցեղին մէկ զաւակն եմ ես, Արմէն ցեղին։ Դէմքիս վրայ 3000 տարուան հալածանքին ու կռիւներուն հետքերը կան, ահա – ւոր ջարդերու զարհուրանքը, եւ հոգիիս մէջ այդ ցեղեցիկ երգը, արծաթահունչ ու զմայլելի, պայծառ՝ առաջին օրուան չափ, անեղծ ու վճիտ՝ 3000 տարիէ ի վեր։ Ճոխացած դեղեցկութեան զանակներով, դաշնաւորուած բոլոր, հետզհետէ աւելցած նոր սարսուռներով, բոլոր երգերուն արձագանգ – ներովը, Միջերկրականի եզերքներէն բարձրացած բոլոր խաղերով, Պաղեստինէն մինչեւ Ցունաստան եւ աւելի հեռուները։

Ահա՛ ցեղս, եւ հիմը որուն վրայ կառուցուած եմ ես։ Ցետոյ կան հոն աւելցած ուրիշ տարրեր, օտար երկիրներ թափառումներուս ընթացքին, հասակիս հետ աճող, ըսել կ'ուզեմ սորվածներս, դիրքերս։

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

«Սէմփաթիքը»

«Սէմփաթիքը» ը Ջղային դրութեան կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ. կը գտնուի գանկին մէջ եւ ողնայարի իւրաքանչիւր կողմին վրայ, Ջղային կծիկներու շղթայ մը կամ իրարու միացած հանգոյց մը, որոնք հաղորդակցութեան մէջ են Ջղային կեդրոնական դրութեան հետ, բայց առաւելապէս կ'արձակեն կամ կ'ընդունին Ջղային բնաթելեր, կազմելով անսահման ցանց մը անվերջ ճիւղաւորումներու, որոնք կը թափանցեն մարմնի բոլոր գործարաններուն եւ հիւսուածքներուն մէջ :

Այդ ցանցը գործարաններու բոլոր մասերուն մէջ կը բաշխէ Ջղային խորհրդաւոր ներխուժում - ներ, մեր կամքէն բոլորովին անկախ, սակայն խիստ կարեւոր՝ կենսական ամբողջ գործունէու - թեան համար, եւ հիմնական տարրը կը կազմէ հիւսուածներու կենսական ընդհանուր երեւոյթ - ներուն :

Անդամալուծական տեսակէտով, կրնանք ըսել թէ Ջղային դրութեան կեդրոնը կը գտնուի գանկին եւ ողնայարին մէջ, ուրկէ կը մեկնին եւ ուր կը ժամանեն Ջիղերը, մինչդեռ սէմփաթիք Ջղային դրութիւնը գտեղուած է ոսկրային շրջապատէն դուրս : Առաջինը կամաւոր է, մինչդեռ երկրորդը՝ անկախ մեր կամքէն, սակայն խիստ գործունեայ եւ կանոնաւորող աճական կեանքին : Իր դերը կը կայանայ՝ կանոնաւորել գործարաններու գործունէութեան ուժգնութիւնը, հսկել սպառումին վրայ, կանխել վատնումը եւ խնայել անօգուտ մաշումները :

Սէմփաթիքը կը ներգործէ քրտինքի գեղձերու փոքր մկաններուն եւ մազերու մկաններուն վրայ, եւ այդ կերպով կը միջամտէ մարմնի Ջերմական կանոնաւորութեան : Քրտինքը գոլորշիանալով՝ ցրտութիւն յառաջ կուգայ, իսկ մազերը ցցուելով՝ մորթը կը պաշտպանուի ցուրտին դէմ : Ան կը հրամայէ ամբողջ մարսողական խողովակին չարժա - կանութեան, կը կանոնաւորէ սեղմիչ դնդերները, հետեւաբար՝ իր ազդեցութիւնը անհրաժեշտ է մարսողութեան մեքենականութեան համար : Ան կ'ընդլայնէ կամ կը կծկէ աչքին բիբը, եւ սոճածանիի այդ խաղով՝ կը թոյլատրէ աչքի ցանցենիին՝ տալու կատարելագոյն ճշդուած պատկերները :

Սակայն սէմփաթիքի կանոնաւորող ազդեցու - թիւնը զերակշիռ է արեան շրջաբերութեան մէջ : Անոր ճիւղաւորումները կը վերջանան արիւնային եւ ալշային անօթներու պատերուն ընդարձակ ցան - ցի մը մէջ : Այդ ցնցուղները, սէմփաթիքի ազդե - ցութեան տակ, կրնան կծկուիլ կամ ընդարձակ - ուիլ : Այսպէս, ամէն վայրկեան այդ Ջղային ներ - խուժին ենթակայ է հիւսուածի մը կամ գործարա - նի մը մէջ աւելի կամ նուազ քանակութեամբ հո - սող արիւնը : Մորթի մակերեսին վրայ անօթներու սեղմումը կը յայտնուի դեղնութեամբ, եւ կը նուազեցնէ շրջող արեան զանգուածին պաղութիւ - նը, մինչդեռ՝ անօթներու ընդլայնումը հակառակ արդիւնք կուտայ, եւ յառաջ կը բերէ մորթին կար - մրութիւնը :

Սէմփաթիքը ամենազօր կանոնաւորող մը չէ, ան ալ իր կարգին կ'ազդուի քիմիական կամ ֆիզի - քական կարգ մը պատճառներէ, հոգեկան եւ զգա - յական չարժառիթներէ : Իր հակազդեցութիւնները բոլոր անհատներու համար նոյնը չեն : Ցանկար - ծական վախ մը յառաջ կը բերէ անօթներու կծկու - մի տարբեր աստիճաններ, եւ կը յայտնուի դեղ - նութեամբ, քրտինքի առատութեամբ, սառնոքի կծկումով եւ մինչեւ իսկ նուազումով : Այօթը կամ ամչկոտութիւնը կրնայ ոմանց կարմրութիւն պատճառել, մինչդեռ ուրիշներու քով բարկու - թիւնը յառաջ կը բերէ անօթներու ընդարձակում :

Սէմփաթիք Ջղային դրութիւնը անհատներու համաճայն կը ներկայացնէ առաւելութիւններ կամ թերութիւններ :Ցուզական կամ խիստ զգայուն անհատներու վրայ սէմփաթիքը մեծ չափով կը հա - կազդէ, իսկ ուրիշներու վրայ՝ իր հակազդեցու - թիւնը նուազ է, համաճայն արտաքին ազդեցու - թիւններուն : Այն անհատները, որոնց սէմփաթիքը կը յարմարի կենսական բոլոր պարագաներուն, կ'ունենան արեան կանոնաւոր շրջաբերութիւն, կը պահեն իրենց մարմնի յօրինուածութեան հաւասա - կակշռութիւնը, եւ իրենց գործարաններուն կանո - նաւոր գործունէութիւնը, ինչ որ կարեւոր են ա - ռողջութեան պահպանումին համար :

Ըստ այսմ, մեր Ֆիզիքական եւ հոգեկան յատ - կութիւնները սերտօրէն կապուած են սէմփաթիք Ջղային դրութեան հետ, որ ներդաշնակ ու յարա - տեւ կանոնաւորութեան մէջ կը պահէ մեր ներքին գործարաններուն մեքենականութիւնը, եւ հոգե - բնախօսական ուսումնասիրութեանց տեսակէտով խիստ չահեկան ու թաքուն երեւոյթներ կ'ընծայէ, որոնց չեն կրցած մինչեւ այսօր լիովին թափանցել, խուզարկու միտքեր :

Հ. ՏԷՐՕՍԿԻ

ԵՐԵՒԱՆի Ֆիլարմոնիայի ամառնային թատրոնին բացումը կատարուեցաւ Մայիս 25ին : Տեղի ունե - ցան արդիական պարեր՝ դեղարուեստական ճոխ բաժինով մը : Պարտէզին մէջ ըմպարան մը, ուր պաղպաղակ եւ զովացուցիչ ջուրեր :

ՀԱՅԱՍՏԱՆի ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Աբարատի ադամանդէ աչքի տակ ,
Փայլփլում ես հանց մատանու գոհարակ,
Իմ Երեւան, չքնաղ ոստա՛ն հայկական :

Վարդ տուփից ես հարսնաշորերդ կարել,
Ցակինք լոյսի աստղեր կրծքիդ էռ շարել ,
Իմ Երեւան, իմ վարդարա՛ն հայկական :

Հովտում լերանց շուրջպար բռնած երկնի մէջ ,
Դու նազում ես նորահարսի նման պերճ,
Իմ Երեւան, իմ ծառաստան հայկական :

Մեղր դեղձի, սաթ խաղողի հայրենիք,
Հեղեղուել ես դու գետերով մրգերի —
Իմ Երեւա՛ն, իմ մրգաստա՛ն հայկական:

Ամենուրեք, ուր կայ գէթ մի հայորդի ,
Նրա մայրն ես, յոյսն ես նրա հուր սրտի,
Իմ Երեւան, իմ հանգրուան հայկական :

Մայր Արաքսի այն ափերից շարունակ
Քեզ են թախծում երեք գերուած ծիծեռնակ —
Կարս, Անի, Վան, երեք օրրան հայկական :

Հեռուներից հաւէրի պէս տարագիր
Ցուն կը դառնան պանդուխտ որդիդ, երկի՛ր —
Իմ Հայաստան, իմ ապաստան հայկական :

Դեռ ափերին այս բարաշատ, գովանի ,
Կը խոյանան նոր բաղաքներ գեղանի ,
Իմ Երեւա՛ն, իմ օթեւա՛ն հայկական :

Ուր եղել եմ, երգս քեզ է երազել,
Հրազդանի անոյշ ադմուկը լսել,
Իմ Երեւան, ծովակ Սեւա՛ն հայկական :

Աշնանային քարտիներդ, ճնճղաթեւ
Ոսկիներ են տեղում ճամբին իմ թեթեւ ,
Իմ Երեւա՛ն, ոսկէ վրան հայկական :

Սիրտս լիճը երգով, սիրով մի անծիր,
Ես կաթսայի նամբով եկայ քեզ այցի,
Իմ Երեւա՛ն, իմ երգարան հայկական :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Վերջապէս...

Վերջապէս...

Անցեալի յեղափոխականներուն նման, Հայ Բոյժ կամաւոր Աշխարհամարտի ամբողջ տեւողու - թեան, կապարճն ու պարսատիկը, նետն ու աղե - ղը ուսընդունած, լեռներն ու անկոխ բարձրունք - ները թափառելէ վերջ, խաղաղութեան արշալոյ - սին ի խնդիր, դարձեալ մտաւ ժողովուրդին մէջ :

Եկա՛ւ վերջապէս, ծառայելու վասն հայրենե - աց, որուն հարազատ ծնունդն էր : Եւ, հուսկ ուր - եմն, հասակ նետած անձնեայ ու թիկնեղ , կաշմբուռն, կորովարիւր եւ ամենազօր, ան պիտի լեցնէ պակասը բժիշկին ու դարմանին բոլոր ա - նոնց, որոնք փիղիքական ու հոգեկան ներկայ Ջլախտաւոր վիճակին տուայտանքը կ'ապրին : Ան եկաւ չարունակելու իր կիսատ թողած գործը :

Մեր չրջանին մէջ, ամէն Հայ որ երկակենցաղ չէ եւ որ անխմաստ դոյութիւն մը չունի, ան որ դիտէ պրլտմակին բիւրեղներուն ճաճանչէն ծիրա - նի գօտիին գոյներուն հնչտանքը վայելել, գերա - գոյն հաճոյքով մը, «պակաս թիւերը կ'ուզեմ որ լրանայ » մը կ'ըսէ :

Սեղանին վրայ ուր, վերհրատարակուած վեր - ջին չորս թիւերը յաղթականօրէն կ'երեւան, իրրեւ բովանդակութիւն, լեզու, ոճ, խնամուած դասա - ւորում, նիւթերու պէսպիսութիւն, հեղինակին պարզն ու համոյթինը, թերթը կը վերածուի տեսակ մը համայնագիտարանի : Նիւթեր՝ որոնք հանրութեան կը հրամցուին քաղցրահամ պտուղ - ներու նման : Թղթատեցէք անդամ մը, հին կամ նոր սոյն կարգի հրատարակութիւն մը, դուք պի - տի զանազանէք, ակնթարթի մը մէջ, այն խոր տարբերութիւնը որ կայ «Հայ Բոյժ»ին եւ անոնց միջեւ :

Ոգեկոչումն է ան կարծես, մեր անցեալին ու ներկայի Հիպպոկրատի տուրքին : Քանի՛, քանի՛ ընթերցողներ իրենց հիացումն ու գոհունակու - թիւնը կը յայտնեն, յայտարարելով թէ «ափսո՛ս որ չուտ կը հատնի» ...

Իսկ ես, կը կրկնեմ մի միայն, մեծ բանաս - տեղծին (Ա. Իսահակեանի, որուն 70ամեակը տօնուեցաւ դեռ նոր, հոս եւ Հայաստանի մէջ), ընթ - րիքէ մը վերջ, բառ առ բառ արտասանած սա խօսքը.— «Եթէ արտասահմանի մէջ գրող մը կայ, ան ալ Շ. Նարդունին է, որուն գործը միայն պի - տի ապրի » :

ՏՕՔԹ. Ց. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Դատը գրուի լուրջ հիմերու վրայ եւ գայն վարող - ները ըլլան պարկեշտ մարդիկ :

Բանախօսութենէն վերջ, «Փարամազ» թատե - րախումբի կողմէ ներկայացնելու « Զէյթունի պատերազմը» թատերախաղը, (գործ Ս. Շահէ - նի) չորս արար, Զէյթունի կեանքէն : Հակառակ թերութիւններուն, դերակատարները յաջողու - թեամբ կատարեցին իրենց դերերը :

Երրորդ արարի դադարին, Պ. Արմէն արտա - սանեց իր մէկ ոտանաւորը, ձօնուած տպրիլեան զոհերու յիշատակին :

Ներկայացումէն վերջ, օրուան նախագահը բեմ գալով՝ ըսաւ թէ տօնակատարութեան առթիւ հրաւէր ղրկուած էր բոլոր կազմակերպութիւննե - րուն անխտիր : Իրենց պաշտօնական մասնակցու - թիւնը բերած են Ազգային Առաջնորդարանը, կա - պոյտ Խաչը եւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը : Ապա, շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն, փակ - ուած յայտարարեց հանդէսի պաշտօնական մասը, որմէ վերջ սկսան պարերը տեւելով մինչեւ լոյս :

Թղթակից

ՄԱՐԹԻԿՕ

ՄԱՐՍԼԻՑԻ.— Ամէնէն անտեսուած արուար - ձանն է Մարթիկօն որ կը տարածուի Լէ դ'Օլիվի հանրակառքին դիմի երկայնքը, միայարկ եւ երկ - յարկ տուներով եւ խանութներով :

Մայր պողոտային դէպի վեր բուն Մարթիկօն կանանչ պարտէզներումէն կորսուած է. կարմիր ա - ղիւսէ պզտիկ տնակներ կիսաւարտ, որոնք գուրկ են նաեւ օդային կազէ եւ էլեկտրականութենէ : Քիչ մը վեր Մարթիկոյի մաս կը կազմեն Ֆոնտանքլը եւ Սէն - Ժիւլիէնը, դուռ հայկական դիւղ մը, բո - լորն ալ սեփականատէր : Ինչպէս Սարթան, այս չրջանը եւս պատերազմէն առաջ չունէր ուրոյն ազ - գային ու կրթական կեանք, իսկ կրօնապէս կապ - ուած էր Պոմոնի եւ Սէն Ժէրմէի, օժանդակելով անոնց հողերուն գնման եւ մատուռներու չինու - թեան : Կ'իմանամ թէ մօտալուտ թաղային ընտրու - թիւններուն այս չրջանները եւս պիտի մասնակցին իրենց ներկայացուցիչներով :

Մարթիկօն կարծուածին չափ ալ պզտիկ ար - ուարձան մը չէ : Թրքահայ Դատի կողմէ ձեռնար - կուած մարդահամարը մօտ օրէն երեւան կը հանէ ճշդրիտ թիւը : Մինչ այդ կրնանք ըսել որ, ունին հինդ նպարավաճառ, երկու մսավաճառ, չորս կօշ - կակար, երեքը պզտիկ, իսկ չորրորդը Շաքարեան եղբայրներու բաւական ընդարձակ գործատեղին : Պատերազմէն վերջ այս արուարձանի ժողովուրդը եւս սկսաւ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակու - թեամբ զբաղիլ : Հակառակ թափուած չանքերուն

ՀԱՅՈՑ ԳՐԱՇԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ՄԱՐՍԼԻՑ.— Կղիի Հայրենակցական Միու - թիւնը, որ պատերազմի ընթացքին դադրեցուցած էր իր գործունէութիւնը, վերջերս, Ամերիկայի կեդրոնի հրահանգին վրայ վերակազմուած ըլլալով, առաջին առթիւ, դովելի զաղափարը յղացած էր իրարու մօտ հաւաքելու բոլոր Կղեցիները :

Հայրենակցական Միութեան կոչին պատաս - խանած էին մեծ թիւով Կղեցիներ : Հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ Յունիս 23ին, կիրակի օր, Պ. Ն. Կրճիկեանի ապարակը : Եղան ուղերձներ, մեներգ - ներ, արտասանութիւններ եւ զանազան անակնկալ - ներ հայրենակիցներու կողմէ : Մասնաւորաբար աչքի կը զարնէին նոր սերունդի ներկայացուցիչ - ներու հայեցի երգերն ու արտասանութիւնները :

Խորոված հաւ մը, նուիրուած հայրենակից Պ. Կայծակ Ճարայեանի կողմէ, աճուրդի դրուելով գոյացաւ մօտաւորապէս հինգ հազար ֆրանք : Առատ կերուխումէն վերջ, եղան հայկական եւ զգեցիկան պարեր որոնց մասնակցեցաւ ներկաներու մեծամասնութիւնը :

Ուշ ժամանակ, ներկաները մեկնեցան զոհ տպաւորութեամբ, իրենց հետ տանելով զեղեցիկ օրուան մը յիշատակը : — Ներկայ մը

ՁԷՅԹՈՒՆԻ ԵՒ ՍԱՍՈՒՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԼԻՑ.— Սասունի ապստամբութեան եւ Զէյթունի պատերազմի յիսնամեակին առթիւ, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Ֆրանսայի Վարիչ Մարմնի հովանաւորութեամբ եւ Մարսէյլի Չրջանի Հնչակեան մասնաճիւղերու նախաձեռնու - թեամբ, կրկնակ յիշատակի հանդէս մը տեղի ունեցաւ Յունիս 22ին, չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, նախկին Քազա տ'Իթալիայի սրահին մէջ :

Մեծ թիւով երկսեռ հասարակութիւն մը փու - թացած էր իր ներկայութեամբ պատուել Հնչակեաններու այս զովելի ձեռնարկը, որ կ'ոգեկոչէր երկու պատմական դէպքերու յիշատակը :

Օրուան նախագահը, Պ. Արամ, իր բացման խօսքին մէջ, հակիրճ խօսքերով բացատրեց օր - ուան նշանակութիւնը որմէ վերջ բեմ հրաւիրուե - ցաւ բանախօսը, Պ. Վ. Զէյթունցեան (փա - րիզէն) որ խօսեցաւ հայ քաղաքական կուսակցու - թեանց անցեալի մէջ կատարած աշխատանքներու մասին, մասնաւորապէս ծանրանալով անոնց կա - րեւոր դերին վրայ Հայկական Դատին առնչու - թեամբ : Ան առթիւ չեշտեց թէ կ'ապրինք 1913 թուի ժամանակաշրջանը : Պէտք է որ Հայկական

չէր կրցած յարմար սրահ մը, կամ գոնէ պզտիկ սենեակ մը ճարել, եւ բաւականացած էր քանի մը հանդէս հաւաքոյթներով, բայց վերջերս ուսումնառութենէ հայրենակիցներու յատուկ հետապնդում – ներով Մարթէկոյի կեդրոնին մէջ վարձուեցաւ բաւական ընդարձակ սրահ մը, որ պիտի ծառայէ իբրեւ դպրոց եւ հաւաքատեղի: Անցնող շաբթուան մէջ տեղի ունեցաւ թաղային ընդհ. ժողով մը: Ներկայ էին յետունէ աւելի երկսեռ հայրենակիցներ, որոնց առաջին գործը եղաւ կազմել կրթական յանձնախումբ մը՝ որ պիտի աշխատի սեպտեմբերին կառուցել դպրոցին բացումը: Կրթական հիմնադրամ մը գոյացնելու համար ձեռնարկուեցաւ նաեւ հանգանակութեան մը ու քառորդ ժամուան մէջ գոյացաւ 17.500 ֆրանքի գումար մը:

Վերջերս թաղէն երկու դրացիներու մէջեւ ծագած վէճ մը չափազանցուած ձեւով գրուած էր ֆրանսական թերթերուն մէջ, որմէ արտատպելով տեղական հայ թերթ մը կ'ուղէր մեծ լուր մը հաղորդած ըլլալ իր ընթերցողներուն, բայց այդ դէպքը ընդհէնը պարոններ Մ. Միլտոնեանի եւ Պերճ Խմիրեանի, վախուած էր արդէն եւ երկու դրացիները հաշտուած էին իրարու հետ: Այս ուրախ առիթով կրթական գործին համար նուէր եղած էր 5000 ֆրանք Պ. Մուսէս Պէթայեանէ եւ 1000 ֆրանք Պ. Յակոբ Սաղօֆեանէ, որով դպրոցի համար գոյացաւ ընդհ. գումար 23.500 ֆրանք:

Կրթական յանձնախումբը որոշած է շարունակել հանգանակութիւնը իր շրջանին մէջ:

Պարթեւ

Ամառնային պարապմունքներ

Կազմակերպուած ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի կողմէ, Boulogneի անտառի ծառերուն տակ, Palmarium (Jardin d'Acclimatation), յունիս 29-ին, շաբաթ գիշեր ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ: Ամառնային նուագախումբով, ընտիր խմիչքներ եւ ուտելիքներ ՄԱՏԶԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ եւ ԶԱՐՄԱՆԱ-ԶԱՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ: Անձրեւի պարագային պարապարուած մեծ սրահ: Métro Sablons: Sortie Bld. des Sablons. Մուտք 150 ֆրանք:

Մեր բաժանորդագրութիւն

Մեր անվճար բաժնեգիրներու գանձումը պարտաւորած ենք յանձնել փոստի վարչութեան: Մինչ այդ պիտի խնդրէինք որ փակէք ձեր հաշիւները, ապագայ ձեւակերպութիւններ խնայելու համար մեզի:

Այս առթիւ կրկին եւ ջերմապէս կը խնդրենք որպէսզի առաքման կտրօնները վրայ նշանակէք դրկուած գումարին բնոյթը, անկախ առաջ կամ վերջը գրուած նամակներէն:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԾՈՒՇԱՏԵՏ

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի, 30 Յունիս, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Մուրատ խումբի սրահին մէջ (Սէն Մարթէն): Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, 29 յունիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ:

Մարսէյլ.— Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Յուլիս 6ին, Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս:

Մարսէյլ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր կարօ ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մարզպետ» եւ «Հայր Աբրահամ» խումբերը այսօր, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Քամբաներ Փրկ: Սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Փարիզ.— Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 30 Յունիս, ժամը 2.30ին, 31 rue d'Alexandrie, հայրենակից Հ. Սասունիի ճաշարանը: Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Մէթրօ St. Denis:

Դաշտահանդէս

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Սէն Ժէռմէի «Հայաստան» ենթակոմիտէի եւ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէին: 30 Յունիս, կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, բանախօսութիւն, հայ եւ ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ընտիր ճաշ եւ ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Փլաս Շափիթրիէն առնել թիւ 5 հանրակառքը եւ իջնել Պար - Շափիթր (Chateau Gombert):

SALLE ADYAR

4 Sq. Rapp, Paris (7): Métro Alma – Marceau կամ Ecole Militaire: Կիր. 30 Յունիս, ժամը 17ին, դաշնակահար ՍԵՐԳԻՑ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի աշակերտներու նուագահանդէսը: Մուտքը . Հրաւիրատոմսով:

Միխթիւալիթի Շրեղ Սրահին մէջ կիրակի 7 Յուլիս, ժամը 15ին, Խորէն Փափազեան կը ներկայացնէ Փարիզահայ յաւերժ դերասաններու կազմով մը Բագրատ Այվազեանցի վէպէն թատերդրութեան վերածուած

Հայրենիքի դաւաճանները

Հայկական աղգային պատմական առասպ, 1034—1064, 5 արար եւ 1 պատկեր: Տոմսերու համար դիմել՝ ծանօթ վայրերը:

Շնորհակալիք.— Տէսինի Հայ Կրթ. Մարմինս շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր., Մարսիլիոյ Սալնոյ Զորի Հայր. Միութենէն, փոխան ծաղկեպսակի տարաբախտ Վ. ՏԻՄՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ:

Կը փնտռուի բնիկ եկեղ Գափուցի Մուրատ Կիւլպենկեան, բնակած է Փարիզ (6): Տեղեկացնել Mr. Mihran, 41 Bld. du Gl. de Gaulle, Villemomble, (Seine):

Կիւրինճի Սաթենիկ եւ Վարդուհի Պոզիկեաններ կը փնտռեն իրենց եղբօրորդի Թորոս Պոզիկեանը (գինուոր) կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի: Իմացնել Kerop Taschdjian, 10 St. Nicolas, Romans – Drôme:

Le Gérant : H. AGONEYAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e

կազմակերպուած կամաւորական վաշտերուն մէջ, դերման զօրքին հետ միասնաբար գինեալ պայքար մը մղելին կարմիր բանակի զօրամասերուն դէմ: Հետեւելով դերմանական հրահանգներու, անոնք խափանարար խմբակներ կազմեցին կռուելու համար խորհրդային բանակին թիկունքին վրայ: Չէչէն – Ինգուշ եւ Քրիմի Թաթար ժողովուրդները չընդդիմացան այս դաւաճաններուն: Այս պատճառով, Չէչէնները եւ Քրիմի Թաթարները Մ. Միութեան միւս ընջանները փոխադրուեցան, ուր հող արուեցաւ եւ պետական անհրաժեշտ աջակցութիւնը ընծայուեցաւ, տեսնեսապէս ապահովելով անոնց վերաբնակումը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՊԻՏԻ ՋԱՒՋԱՒԵՄ ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՆ»,— այս պէս յայտարարեց Պ. Իվ Ֆարժ, պարենաւորման նոր նախարարը, որ Մաղաղական ովկիանոս գացած է, ներկայ ըլլալու համար հիւլէական ռումբի փորձերուն: «Իմ պաշտօնակիցներէս եւ խորհրդարանէն պիտի պահանջեմ ինծի տալ զէնքեր, այլ պէս որ ո եւ է ապաղակ պիտանայ թէ իր կեանքին հետ կը խաղայ, եթէ փորձէ մէկ անուշկ ամերիկեան կաթ կամ մէկ պարկ ցորեն սեւ շուկայ հանել: Ես պիտի աշխատիմ որ այս ձմեռէն իսկ իմ երկրիս բոլոր մանչերը եւ աղջիկները այնքան կաթ եւ պտուղ առնան որքան մեզի կը հրամցնեն այս նաւուն մէջ, նախաճաշի առեն: Պիտի փակեմ սեւ շուկայի ճաշարանները, որոնց թիւը 1200ի կը հասնի միայն Փարիզի մէջ»: Պ. Ֆարժ 46 տարեկան է եւ 21 տարի անդամ եղած էր ընկերվարական կուսակցութեան, երբ Ֆրանսան ինկաւ: Յետոյ միացաւ Դիմադրական Ճակատին եւ աշխատեցաւ Ֆրանսան միացնել առանց կուսակցական նկատումներու: Իր յայտարարութեան համաձայն, պիտի հրժարի, եթէ մահապատիժ զործադրելու իրաւունք չտան:

12.000 ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ ԵՒ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐ խաղաղ ցոյց մը կատարեցին հինգշաբթի օր, իրենց վիճակին բարելաւումը պահանջելով: Թափորը պողոտաներէն անցնելով, ուղղուեցաւ դէպի ելմտական նախարարութիւն, ուր մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ նախարարութեան: Անթելով օժտուած կառքի մէջ, խօսնակը լուսարանութիւններ կը հաղորդէր ժողովուրդին. — « Ֆրանսայի հանրային կրթութիւնը մահուան դատապարտուած է: Տրուած թոշակը չի բաւեր մարդավարի ապրելու: Երիտասարդները այլեւս չեն ուզեր ուսուցչական ասպարէզը մտնել: 1940ին 4666 թեկնածուներ կային վարժապետանոցներուն մէջ, 1945ին միայն 1738: Ուսուցիչը այնքան կը շահի որքան աղարակի մը սպասուհին, վկայեալ դասախօս մը աւելի պակաս քան սրճարանի սպասեակ մը»: Ցուցաբերներուն մէջ կը դտնուէին նաեւ համալսարանի ներկայացուցիչները, որոնց նշանառախտակին վրայ գրուած էր,— «Գիտական հետազօտիչներուն վճարեցէք ճարտարագործութեան սակով,— 12.000 ֆրանք փոխանակ 4000ի»: Պատուիրակութիւնը երկու ժամ խորհրդակցեցաւ ելմտական նախարարին հետ: Ապա թափորը վերակազմուելով ուղղուեցաւ դէպի կրթական նախարարութիւն:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԵՐՈՒ ԵՒ ԹՈՇԱԿՆԵՐՈՒ յաւելման խնդիրը լրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը, որ արդէն յանձնառութեան տակ մտած է իր յայտարարութեամբ: Տնտեսական Ցանձնախումբը պիտի զումարուի յառաջիկայ շաբթու, որոշ եզրակացութեան մը յանդելու համար:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ նորէն քննելով, համաձնաւար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն անգամ մը եւս կը պնդէ միակ Ադգ. ժողովի դերիչխանութեան սկզբունքին վրայ: Մինչդեռ վարչապետ համաձայն է երկրորդ ժողովի մը, որոշ իրաւասութիւններով: Ընկերվարական – ներն ալ համամիտ են այս վերջին ծրագրին: Համայնավարներ հակառակ են նաեւ Գ. ժողովի մը (Տնտեսական Խորհուրդ):

ԲԱՆՏԻՆ ՄԷՋ ԿԱՅՈՒԱԾ դտնուեցաւ դնդ. Մաքս Քակէլ, մահապարտ S. S.ներու վարչին սպաներէն, որ պատասխանատու կը համարուի աւելի քան 16.000 կալանաւորներու ջարդին, Ֆլոսենպէրկի արգելարանին մէջ (Չեխական սահմանին մօտ): Զերբակալուած էր Պաւարիոյ մէկ գիւղին մէջ, ուր կ'աշխատէր իբրեւ մօրուսաւոր մշակ մը: Նիւրընպէրկի բանտը փոխադրուած էր եւ երկուպահակներ կը հսկէին դիշեր ցերեկ: Երբ եչ. առաջնորդական ոստիկանները բանտ մտան, ուշաթափ ինկած էր, վերմակին մէկ ծայրը դրան կապած, միւսը վիզին անցուցած:

ՀԱՅԻ ԲԱԺՆԵԶԱՓԸ պիտի կրճատուի Անգլիոյ մէջ, Յուլիս 21էն սկսեալ, բան մը որ տեղի չէր ունեցած ամբողջ պատերազմի ընթացքին: Օրական պիտի տրուի 283 կրամ, չատ մը բացառութիւններով՝ ի նպաստ յղի կիներու, մանուկներու, ծանր աշխատաւորներու եւայլն որոնք պիտի ստանան 340—452 կրամ:

300.000.000 ՖՐԱՆՔԻ մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, եւ ձերբակալուեցաւ 14 հոգինոց խմբակ մը որ երկու տարիէ ի վեր կը գործէր մահճակալ վակոններու մէջ, Ֆրանսայէն Իտալիա եւ Զուիցերիա: Առեւտուրի նիւթերն էին ոսկի, դոհարեղէններ, օտար դրամներ եւ արգիլուած դեղեր: Խմբակին պետն է Ժան – Փիէռ Քօթվալ, 48 տարեկան պաշտօնեայ մը որ կը ծառայէր Օռիանթ – Էքսփրէսի մէջ: Իր տեորակներէն կ'երեւայ թէ վերջին երկու տարիներու ընթացքին դնած եւ ծախած է, չատ մը բաներու կարզին, 20.000 ոսկի տոլար եւ 40.000 ֆրանսական ոսկեդրամ: Ամբաստանեալներու տուներուն մէջ դտնուեցան 1.500.000 ֆրանքի ֆրանս. թղթադրամ, 1.500.000 ֆր. ի մարք, դոհարեղէններ, աւելի քան 100 ոսկի ժամացոյցներ եւ մէկ քիլօ էրօին,— ամէնը աւելի քան 50 միլիոն ֆրանք արժէքով: Ձերբակալուեցան նաեւ երկու դրամատուներու տնօրէնները:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ դինուորական տաեանը 15ական տարի բանտարկութեան դատապարտեց 30 հրեայ դեղափոխականներ որոնք զէնքեր եւ պայթուցիկներ պահած էին: Մէկին ալ դատապարտուեցաւ ցկեանս թիապարտութեան, դինուոր մը սպաննած ըլլալով: Վճիռը արուած տաեն բոլորն ալ հրէական ազգ. քայլերգը երգեցին, իրենց ազգական – ներուն հետ: Կալանաւորներէն 21 տարեկան աղջիկ մը ուրիշ եբրայական երգ մը երգելէ վերջ առանձին խոսիկ մը փոխադրուեցաւ:

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ մը պիտի տորագրուի Ֆրանսայի եւ Լիհաստանի միջեւ, առանց դինակցութեան հանդամանք ունենալու:

ՀԱԿԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ցոյցեր տեղի ունեցան Համպուրկի մէջ: 4000 հոգի համախմբուեցան հրապարակին վրայ, բողոքելու համար հրամանի մը դէմ որուն համաձայն 30.000 բնակիչներ պիտի պարպեն իրենց բնակարանները, ուր պիտի հաստատուին անգլ. սպայակոյտին անդամները: Բազմութիւնը երկու անդամ երգեց «Գերմանիա ամէն բանէ վեր», դլխարկները վար առնելով: Ցոյցը տեւեց երկու ժամ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ժան Պուա – սէլ, որ Le Réveil du Peuple թերթը կը հրատարակէր գերման գրաւման տաեն եւ ամբաստանուած էր իրբեւ լրտես: Տգան ալ չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Vergnolle, ընկերվարական, 51 քուէ տոնանալով 31ի դէմ դոր չհաճ էր համայնավար թեկնածուն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN FRANCE

HARATCH - Fondé 1925 -
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

ԲԱԺՆ. Տար. 750, 6ամս. 400, Արտասահման 1000 ֆրանք

Dimanche 30 JUIN 1946 Կիրակի 30 ՅՈՒՆԻՍ

ԺԱ· ՏԱՐԻ — 18e Année N° 4738–Նոր շրջան թիւ 377 խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՒԵԱՆ ԳԻՆ՝ 3 Փր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԸՐԿԱՀԱՒԸ

Սուլթանական սարսափներու ամէնէն խաւա – րակուռ, դաժան օրերն էին եւ մենք Մաքսիմ Կորքի կը թարգմանէինք: Ոչ միայն Կորքի, այլեւ Զեխով, Լէոնիդ Անդրեյեւ, Կորոլէնքօ: (Դոստո – յեվսքին չէինք սերտած, տակաւին):

Գրաքննութիւնը հետզհետէ կը խստանար, ահ ու դող մատնելով Պոլսոյ լրագրապետները: Հասարակ խանութպաններ:

Ճարահատ, սկսանք ձեռագիրները ղրկել Իզմիր, «Արեւելեան Մամուլ»ին: Ինչո՞ւ:

Պայմանները աւելի թոյլատու կ'երեւային այնտեղ: Չէինք ճանչնար զրաքննիչը, Համազասպ Հիլմի, բայց կը տեսնէինք որ չատ բարակը չէր փնտռեր: Ամբողջ գրախօսական մը «Ծոմա Կորքի»ի մասին (Կորքի), նոյնութեամբ տպուած էր: Եւ ուրիշ կտորներ:

Կորքին կը սիրէինք իրրեւ ըմբոստ ախոյեան մը, որուն «Մրրկահաւ»ը չատոնց թարգմաներ էինք: Մրրկահաւ մըն ալ ինք,— աւետարերը յեղափոխութեան:

Ափսո՜ս որ ձեռքի տակ չունինք, այս տողերը գրած ատեն: Գոնէ քանի մը հատուածներ արտատպելու համար:

Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջը, այլեւս լայն բացուած էին մեր թեւերը: Որքան թարգմանութիւններ, նախ «Ազդակ»ի — երիտասարդ Շաբաթաթերթի — յետոյ «Ազատամարտ»ի եւ «Ճակատամարտ»ի մէջ:

Կորքին գարձած էր տեսակ մը մղիչ ուժ: Իր «Նախկին Մարդիկը»(Յատակում) նոր աշխարհ մը կը բանային մեր առջեւ: Անտեղեակ՝ ռուսերէնի, կը գնէինք ինչ որ Ֆրանսերէնի կամ անգլերէնի կը թարգմանուէր: Անշուշտ բան մը կը պակսէ – ցնէին լեզուէ լեզու թարգմանութիւնները: Բայց ի՞նչ փոյթ: Ոգին կը բաւէր յագեցնելու մեր անհուն ծարաւը:

Ահա «Մուժիկները» (Զեխով), կամ «Կարմիր ծիծաղը» (Լ· Անդրեյեւ), կամ «Բանտը» (Կորքի):

Մինչեւ այսօր ալ սարսուռ մը կը հոսեցնեն կարդ մը դրուագներ:

Օրինակ — կ'արձանագրենք յիշողութեամբ — այն պահերը ուր Զեխով կը նկարագրէ քանի մը ապնուակա՞ն դիմումներու դէհկութիւնը կտաքի մը մէջ: Կառապանին տգան մեռեր է: Բերանը չի բացուիր: Մտամոլոր վիճակ մը ունի: Կ'ուզէ հասկցնել իր վիշտը բայց աղնուականները կը հայհոյեն եւ կը սպառնան, կը խփեն վրան,— «Շուտ քշէ՛···» = Գիտէ՞ք, պարոններ··· Չաւակ···

Կամ անջնջելի պահերը Վոլկայի վաճառականներուն: Մեծահարուստ հայրն է որ կը խրատէ իր զաւկին·

— Երբ բուրլին ափիդ մէջ պահես, կոպէկները կը ծնին ···

Եւրոպական դրականութիւնը հազարումէկ պահերներ ունի բարքերու ապականութեան, ընկերային անարդարութեանց, ունեւորներու վայրենութեան, աշխատաւոր բազմութեանց տառապանքին եւ ուրիշ տաղնապներու եւ վէրքերու մասին:

Եւ սակայն, ռուսականը ուրի՛շ էր մեզի համար: Աւելի մատչելի եւ աւելի կենդանի:

Կը թուէր թէ մեզի մօտիկ սիրտեր էին որ կը բաբախէին: Մխքեր որ բոլոր հալածական ժողովուրդներու տառապանքը, տենչերն ու տրտունջները կ'արտայայտէին:

Կը թուէր թէ հայ դիւղացին էր որ կը չարժէր մեր աչքերուն առջեւ, Մուժիկի այս կամ այն տիպարով: Ու մեր հոդիները կը պայծառանային, սպասելով Գալիքին···

Արդարեւ, պէտք է հիմնովին սերտել ռուսական դրականութիւնը, հասկնալու համար յեղափոխութեան չատ մը դաղտնիքները:Ո՛ւր այն դրականութիւնը որ «դեկրէտ»ներով կը սնանի, եւ միւսը, որ ծագկեցաւ ինքնաբեր, հուժկու, անօրինակ թափով մը, եւ փորեց «սուրբ ցաւերու» բանակայութեան հիմերը:

Անշուշտ չատ բան փոխուած է տարիներու ընթացքին: Եւ խորհրդային դրականութեան մէջ ալ կան հատորներ, աւելի խիղախ, աւելի անկեղծ:

Կոյս անհատ: Յորդահոսան յորձանք մը՝ ռուսական դրականութիւնը: Հին թէ նոր:

··· Յիրուցան, ժուդյն խորհրդածութիւններ՝ Կորքիի մահուան տասնամեակին առթիւ:

Շ·

ՄՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԻ Ա. ԿԱՐԱԻԱՆԸ
Պարտւմ հաւասած

մեծ խանդավառութիւն

Ռատիօ - երեւան հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին·—

Պէյրութէն մեկնած առաջին գաղթականները հասած են Պաթում եւ ղիմաւորուած երեւանէն ղրկուած պատուիրակներու կողմէ: Անոնց հանդիսութեան համար ամէն միջոց ձեռք առնուած էր: Կայարանին մէջ նոյնիսկ տրամադրուած էին թերթեր եւ գիրքեր, որպէսզի եկուղները սկսին ծանօթանալ իրենց երկրի գրականութեան եւ մշակոյթին: Ընդունելութեան դահլիճը զարդարուած էր բազմապիսի նկարներով, Սթալինէն — որուն կը պարտին այս զանգուածային ներգաղթը — մինչեւ այն բոլոր մեծ դէմքերը, զօրական թէ գրող, որոնք կատարած էին իրենց պարտականութիւնը հայրենական պատերազմին մէջ: Ծուղիչ էր լսել այն ժխորը, հայերէն, որ կը բարձրանար հաւաքման սրահին մէջ, ուր մեր վերադարձող հայրենակիցները անվերջ հարցումներ կը տեղացնէին ղիրենք ղիմաւորողներուն, լուրեր քաղելով մեր հայրենիքի մասին:

ՄՄԲ·— Առաջին կարաւանը կը բաղկանայ 2000 անձերէ որոնք Պէյրութէն ճամբայ ելան Ծուկիս 24ին:

Ա· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Ամբոխը հաղորդեց նաեւ հետեւեալ տեղեկութիւնները·—

Վերջերս իր սուցած Սթալինեան մեծ չքանչնաթին առթիւ Ա.. Իսահակեան ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով խորին շնորհակալութիւն յայտնեց այս բացառիկ պատիւին համար եւ յուզումով խոստացաւ իր հետնքին մնացեալ օրերը նուիրել հայ գրականութեան եւ մշակոյթին, քանի որ արդէն իրականացած է մեր գարաւոր երազը: Ուրախ էր մասնաւորաբար որ Արտասահմանի իր եղբայրները արդէն իսկ գան – դուածային ձեւով կուգան իրենց հայրենիքը:

Հայ երկրաչափ մը, որ նոյնպէս չքանչան սուացած էր եւ որուն անունը չկրցանք ճշդել, իր շնորհակալութիւնը յայտնեց խոստանալով բոլոր ուժերը տրամադրել հայրենիքին չինարարութեան:

Անթելը տեղեկութիւններ հաղորդեց նաեւ ազգագրական ցուցահանդէսի մասին, ուր մեր բոլոր ազգային տարազները պիտի ցուցադրուին, պատմական եւ ազգագրական բոլոր նիւթերով:

Հայկ. Դասը եւ Ժողժ Տիւհամէլ

Ակադեմական Georges Duhamel յօդուած մը հրատարակելով Figaroի մէջ, կը պատմէ թէ Պ. Արշակ Զօպանեան, « որ մեր մէջ առաքեալը եւ ասպետն է հայկական դատին », իրեն դիմած եւ խնդրած է ստորագրել նամակ մը՝ ուղղուած Փարիզի խորհրդաժողովին, յանուն իր նախագահած Կոմիտէին: Եւ փափկութեամբ կը հասկցնէ թէ վարանած է ստորագրել, որոշած ըլլալով «ստորագրել միայն այն քնագիրները որոնց հեղինակը ինքն է եւ որոնց բոլոր բառերը անձամբ կշռած է»: Բայց եւ այնպէս, հրապարակաւ կը յայտնէ իր տեսութիւնները Հայկական Դատի մասին ·

— «Ամէն մարդ գիտէ որ հայկական խնդիր մը կայ, թէ կսկծալի է այդ խնդիրը, թէ չատ հին է: Ամէն մարդ գիտէ որ հայ ժողովուրդը, իր հզօր դրացիներուն ստիպումներուն եւ ճնշումներու միջեւ տարուբեր , կը տառապի երկար առեներ ի վեր եւ արդարութիւն կը պահանջէ: Հայկական խնդիրը մէկն է այն բազմաթիւ հարցերէն որոնք, ինչպէս ըսած է դիւանագէտ մը Լեհաստանի եւ Եւրոպայի մասին, «մահացու մեղք»ի վիճակին մէջ կը պահեն քաղաքակիրթ աշխարհը: Բոլոր առնոնք որ կը խորհին մեր ուժասպառ ընկերու – թեանց խաղաղութեան մասին, կը կարծեն թէ Հայկական Հարցին ուշիմ եւ իմաստուն մէկ կարգադրութիւնը պիտի կրնար ջնջել հրդեհի հին հնոց մը Եւրոպայի սահմաններուն վրայ եւ պիտի հանդստացնէր չատ մը խիղճեր »:

Ցետոյ պարզելով իր տեսակէտները կոչեր ստորագրելու մասին, մեծ գրագէտը կ'եզրակացնէ. — « Կը կրկնեմ թէ Հայկական Հարց մը կայ, թէ կսկծալի է այդ հարցը, թէ կը մաղթեմ որ մարդկային, խիստուն լուծում մը գտնուի այդ հարցին»:

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ՄԸ ԶՈՒՄԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

Ամերիկացիները ձանձրացած են

Խաղաղական ովկիանոսի հիւլէ-ռումբը չարձակուած, «ռումբ» մը պայթեցաւ Զորսերու Մորհուրդին մէջ, ուրբաթ օր, երբ Մ· Նահանգներու ներկայացուցիչը ստիպողաբար պահանջեց ճշդել ընդհանուր հաշուութեան թուականը եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկել: Այս առթիւ աղդարարեց թէ եթէ որոշում չտրուի մինչեւ 24 ժամ, ինք պիտի ընդդիմանայ օրը օրին պատրաստուած խնդիրներու քննութեան:

Թերթերը կը գրեն թէ այս ազդարարութիւնը վերջնագրի ձեւ ունէր եւ թէ Պ. Պըրնս երբեք այսքան վճռական չէր եղած: Ան մէկդի գրաւ Պ. Մոլոթովի բոլոր առարկութիւնները որոնց համաձայն Զորսերը նախ պէտք է համաձայնին Իտալիոյ եւ Պալքաններու վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու մասին, մէջն ըլլալով Թրիէսթէի հարցը: Պ. Պըրնս հասկցուց թէ այլեւս չի կրնար սպասել, թէ Ամերիկայի ժողովուրդը ձանձրացած է անվերջ ձգձգումներէն եւ անորոշութենէն: «Կ'ուզեմ որ հաշուութեան խորհրդաժողովին թուականը որոշուի այսպէս կամ այնպէս »:

Վերջնական որոշումը պիտի տրուէր երէկ : Այս առթիւ իրազեկներ կը կարծեն թէ Պ. Պըրնս պիտի պահանջէ որ համաձայնութեան եղանակ մը գտնուի նաեւ Թրիէսթէի մասին: Ուրբաթ օր մըթնոլորտը այնքան ծանր էր որ ժողովականները հարեւանցի կը հետեւէին վիճաբանութեանց: Եթէ չյաջողին բանաձեւ մը գտնել աշխատանքները շարունակելու համար, ժողովը պիտի մատնուի նոր անելի մը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Պ. Պ. Պէվինի եւ Մոլոթովի միջեւ, Հիւս· Ափրիկէի իտալական գաղթավայրերու վարչութեան մասին: Զորս նախարարներուն փոխանորդները չէին կրցած համաձայնիլ այդ գաղթավայրերու վարչութեան մասին: Մոլոթով կ'առաջարկէր յանձնախումբ մը կազմել յանուն Զորս Մեծերուն որպէսզի կառավարէ այդ գաղթավայրերը: Պէվին հակառակ էր յանձնախումբի մը կազմութեան, բայց կ'առաջարկէր անոր պաշտօնը սահմանափակել միայն ուսումնասիրութեամբ, ճշդելու համար ապագայ կարգադրութիւնը: Ուրիշ խօսքով, Պէվին ըսել կ'ուզէր թէ քանի որ այդ գաղթավայրերը Անգլիոյ զինուորական գրաւման տակ են, բրիտանական կառավարութիւնը պէտք է պատասխանատու ըլլայ առժամեայ վարչութեան, ինչպէս տեղի կ'ունենայ ուրիշ գրաւեալ շրջաններու մէջ: Վիճաբանութիւններէն վերջը այս խնդիրն ալ յետաձգուեցաւ: Զորս նախարարներու փոխանորդներուն տեղեկագիրը կը պարունակէր բրիտանական յայտարարութիւն մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ·— 1· Իտալիա պէտք է հրաժարի իր գերիշխանութենէն նախկին գաղթավայրերու վրայ·— 2. Մինչեւ հարցին կարգադրութիւնը, անոնք պէտք է մնան ներկայ (բրիտանական) վարչութեան տակ :

** Մառէչալ Թիթօ յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիա պատրաստ է արեւմտեան պետութեանց կատարեալ անհատակացողութենէն, մինչդեռ բոլորս միասին կռուեցանք եւ մեր ժողովուրդը ահագին զոհողութիւններ կրեց »:

Խոր յուզում Իտալիոյ մէջ

Իտալիոյ մէջ խոր յուզում պատճառեց Զորսերու Մորհուրդին վերջին որոշումը, որուն համաձայն Ֆրանսայի կը ձգուին կարդ մը հողամասեր, Պրիկա, Թանտա եւայլն: Հռչակաւոր երաժշտագէտը, Թոսքանինի, որ Փարիզ պիտի գար Միլանի Սքալա թատրոնին նուագախումբին հետ, ներկայացումներ տալու համար, չեղեալ հռչակեց պայմանագրութիւնը: Շան զ'Էլիզէի թատրոնը ստիպուած է վերագարձնել տոմսակներու փոխարժէքը, որոնց ընդհ· գումարը վեց միլիոն ֆրանքի կը հասնի: Տոմսակները ծախուած էին 2000էն մինչեւ 8000 ֆրանքի: Ամէնէն սուղ տեղերը վաճառուած էին եւ միայն 100 աթոռներ կը մնային:

Ամբողջ ժողովուրդը յուզուած է եւ բուռն կերպով կը բողոքէ տրուած որոշման դէմ: Թերթ մը կը գրէ·— «Դէպի պատիժ եւ ազէտ հասուս–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

Կը հրաժարին

Սառրադրեալս, անդամ Ազդ· Ճակատի Կեդր· Վարչութեան, խորապէս վրդովուած անոր պղտոր գործունէութենէն, հրապարակաւ կը ներկայացնեմ հրաժարականս թէ Վարչութենէն եւ թէ Միութենէն, համաձայն Հ· Ց· Դ· Կեդր· Կոմիտէի յունիս 24 թուակիր յայտարարութեան:

ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Ռ. Սեւակի հատորին առիթով

Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ (*նախկին Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ*) *Հրատարակչական Ընկերակցութեան մատենաշարը ճոխացաւ նոր հատորով մը,— Ռուբէն Սեւակի* Բժիշկի Գիրքէն փրցուած Էջեր եւ Բերքուածներ,— *որ շարքին 15րդ գիրքն է։*

Առանց աղմուկի եւ մեծ խոստումներու, հատարիմ իր հիմնական նպատակին, այս ձեռնարկը կը կենդանի գործերէն մէկն է գաղթահայ լրակատարութեան։ Հիմնուած 1929 սեպտեմբերին, տասնըվեց տարիներու ընթացքին, հակառակ նոյնիսկ պատերազմի տարիներու աննպաստ պայմաններու, ահաւասիկ 15 հատորներ, որոնք Արեւմտահայ Գրականութեան անցեալ եւ ներկայ գրական ուժանդութիւնները կ'ամփոփեն իրենց մէջ։ Շարքին մէջ ըլլալով Արդի հայ գրականութեան երեք գիրքերը, որոնք վերջին քսանըւհինգ տարուան գրականութեան կենդանի պատկերը կը բերեն մեզի, Հայաստանի եւ Արտասահմանի մէջ։

Վերջին հատորը նուիրուած է Ռ. Սեւակի գործուածներուն եւ արձակին, որուն յատկանիշ – կան ընդհանուր խորագիրն է Բժիշկին Գիրքէն *փրցուած Էջեր։ Բացի արդէն ծանօթ էջերէ, Ընկերակցութիւնը հոգածու գտնուած է հատորիս մէջ առնելու մաս մը անտիպներ ալ, որոնք գտնուրդ – բանքով պահուած էին տարաբախտ բանաստեղծին այրիին մօտ։*

Այս տողերուն նպատակը Ռ. Սեւակի հատորը ներկայացնել չէ։ Այդ աշխատանքը, վստահ եմ, ուրիշները պիտի ընեն։ Ոչ ալ Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ ընկերակցութեան նիւթական եւ բարոյական համարատուութիւնն ընել, որուն մասին – րամասնութիւնը ընթերցողները կը գտնեն միշտ հատորին կողքին վրայ, ըստ սովորութեան։

Տարակոյս չկայ թէ կենդանի գործ մըն է այս ձեռնարկը, որ կապուած է գեղեցիկ ապագայի մը, եւ որուն իրականացման նուիրուած անհատները, կը հաւատանք, չեն վախցներ որ եւ է անհատական փառասիրութիւն։

Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ ընկերակցութիւնը ճշմարիտ բարեկամներու խոհրուրդին ու խօսքին միշտ ունկնդիր եղած է։ Առեն առեն սակայն, հետեւէն թէ մօտէն, կարծիքներ կը յայտնուին, որոնց հեղինակները, կը թուի, զրկուած են գեղեցիկը ըզգալու, տեսներու եւ աշխատանք մը իր բարոյական մեծութեան մէջ ըմբռնելու չնորհներէն, իրենց պահելով լայն հորիզոններու վայելքը։ Այլապէս, հանրային նմանօրինակ ձեռնարկի մը մէջ անհատական դոյն ու դրոշմ փնտռելու թեթեւամտութեան մէջ պիտի չիյնային։

Անմիտ ու ժպտոյն կարծիքներ լսեցինք մենք երկու տարի առաջ, երբ լոյս ընծայուեցաւ մատենաշարին 13րդ հատորը, — Արդի հայ գրականութիւն, Հայաստանի գրողներ։ Նման անխորհուրդ դատողութիւններու արձագանգը հասաւ այս անդամ հալէպահայ երիտասարդ պարբերականի մը, Նայիրիի էջերէն, որոնց մէկ երկրորդ տպագրութիւնը՝ Պոլիս, Մարմարա օրաթերթին մէջ, նոյն ստորագրութեամբ։

Ռ. Սեւակի հատորը առիթ մըն է, որ չանցնք քանի մը թիւրիմացութիւններ ճշդել, քանի որ այս տողերը ստորագրողը մէկն է Ընկերակցութեան հիմնադիրներէն, եւ առաջին օրէն կենդանի վկան, այդ համեստ, բայց բովանդակութեամբ մեծ ու գեղեցիկ հանրային ձեռնարկին։

Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ *Ընկերակցութիւնը ինը մատենաշարներու կողմէն հիմնուած է եւ այսօր ալ ունի ինը անդամներ։ Մեռած կամ բացակայ անդամներուն տեղ միշտ նորեր բնտրուած են, ծրագիր – կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն։ Ան ոչ հինդ եւ ոչ ալ եօթը անդամ ունի այժմ, ինչպէս կը կարծեն անոնք։*

Նախապէս Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ *անունով, 1939էն ի վեր ան կոչուած է* Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ։ *Առաջին տասը հատորներուն (Ա. Զարդարեան, Մ. Կիւրճեան, Գեղամ Տէր Կարապետեան, Գ. Բարսեղեան, Ա. Արփիարեան, Գ. Զօհրապ, Տ. Զէօկիւրեան, Օհան Կարօ, Ե. Օտեան եւ Ա. Ցարուխեանեան) նիւթ հայթայթած են նահատակ եւ մեռած հեղինակներ, իսկ անուանափոխումէն վերջ՝ հայ գրականութեան հին թէ նոր բոլոր հեղինակները կրնան մուտք ունենալ մատենաշարին մէջ։*

Թերեւս աւելի անբարեխղճութիւն է «հեղինակները շահագործել» խօսքը ուղղել հատիկին Ընկերակցութեան մը, որուն նպատակն է առաջին օրէն ծառայել հայ գրականութեան տարածման գաղութներու մէջ, եւ որուն նիւթական եւ բարոյական գործունէութիւնը ծանօթ է հանրութեան, ամէն անգամ որ նոր հատոր մը լոյս կ'ընծայուի։ Այս գործը անհատական ձեռնարկ մը չէ, այլ հանրային խիստ օգտակար հիմնարկութիւն մը։ Չեմ խօսիր այլեւս հեղինակի իրաւունքի խնդրին մասին, որ միշտ պահուած է։ Գոնուած են անհատներ, որոնք ոչ միայն մերժած են իրենց առաջարկուած հեղինակի իրաւունքը, այլեւ բարեսիրական նամակներ ղրկած են, ինչպէս ղրկած Պ. Վահան Ցարուխեանեան, որ իր նահատակ եղբօր, ծանօթ արձակագիր եւ քննադատ Արտաշէս Ցարուխեանի անձին ու գրական վաստակին հանդէպ Ընկերակցութեան վերաբերումը կը գտնէր ամէնէն յուզիչ եւ յիշատակելի արտայայտութիւններէն մէկը։

Ընկերակցութեան ներքին աշխատանքի եղանակին եւ ծրագիրը – կանոնագրի տրամադրութիւններուն առանց ծանօթ ըլլալու, կան մարդիկ որ կը կարծեն թէ որեւէ անդամ աւելի հեղինակու – թիւն ունի եւ կրնայ իր կամքը պարտադրել։ Այս թիւրիմացութեան դերին են տակաւին բոլոր անոնք որ աչքի առջեւ ունենալով Արդի Հայ Գրականութեան կալուածին մէջ կ'իյնան։ Առաջին օրէն հեղինակներուն կենսագրականտեղեկութիւնները տրուած են ինչպէս նաեւ գրական վաստակը, ուրիշներուն ձգելով հետեւութիւններ հանելու հողը։ Այսիկա ընկերակցութեան հիմնական սկզբունքներէն մէկն է։ Անդամները խոսափած են վերլուծական ուսումնասիրութիւններէ։ Եւ ասիկա իր պատճառն ունի։ Որովհետեւ ամէն մէկն իր դիտելու եւ տրամաբանելու եղանակն ունի։ Ցաւալա – բաններն ու կենսագրականները հետեւաբար բաց դաշտ մը կամ գրական մարզարան մը չեն, անհատական ըմռնումներ ու ճաշակներ ցուցադրելու համար։

Մատենաշարը « ժողովուրդին մատչելի » ըլլալ ամբաստանութիւնը արձակողներ եղան, իրրեւ թէ գրականութեան մէջ մատչելի ըլլալը չանցնք մը կամ տկարութիւն մը ըլլար։

Երբեմն կ'արծարծուի ամբողջական գործերու խնդիրը նաեւ։ Առաջին օրէն Ռ. Զարդարեանի, Հրանդի եւ Արփիարեանի ամբողջական գործերու շարքին Ա. հատորները լոյս ընծայուած են։ Հրատարակելի բազմաթիւ հեղինակներու գործին առջեւ Ընկերակցութեան անդամները ակամայ տեղի տուած են, սպասելով աւելի նպաստաւոր օրերու։ Հրատարակչական մը իր գոյութիւնը կ'արդարացնի այն աստեն, երբ արդէն սպառած գործեր եւս կը վերահրատարակէ։ Պ. Հ. Բալուեանի մեզա – դրանքը,— արդէն լոյս տեսած երկերու վերահրատարակութիւնը —, երբեք չարդարանար։ Ռ. Զարդարեանի սպառած Ցայգալոյսին արձակ էջերն ու հէքեաթները վերահրատարակել պէտք էր, այսօր իսկ զգալի, երբ սպառած է այդ հրատարակութիւնը եւս։ Մ. Կիւրճեանի Պանդուխտի Նամակները առաջին անգամ ըլլալով հատորի մէջ առնուած են։ Գեղամ Տէր Կարապետեանի Տարօնի Աշխարհը նմանապէս։ Ե. Օտեանի Ընկեր Փանջունին, Տ. Զէօկիւրեանի վաւերը, Երուխանի կեանքին մէջը, Ռ. Սեւակի Բժիշկին Գիրքէն փրցուած էջերը, բոլորն ալ սպառած գործեր են, որոնց վերահրատարակութիւնը անհրաժեշտութիւն մըն էր։

Ահաւասիկ ասոնք էին այն քանի մը թիւրիմացութիւնները, չորակելու համար ուրիչ բառով, որոնք հիմնաքարը կը կազմէին անիրաւ եւ սխալ ճառաբանութենէ դուրկ քննադատութիւններուն։

Ռ. Սեւակի հատորին լոյս ընծայման առիթով այս քանի մը տողերը մամուլին յանձնելով, հանրային ձեռնարկներու հանդէպ աւելի՛ լուրջ վերաբերում մը ունենալու հրաւէրն էր որ կ'ուզէի ուղղել հեռուէ թէ մօտի բոլոր քննադատներուն։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻԻՆ

ՑՆԾՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳ

Ցնծա՛, երկիր, արեւային Հայաստան,
Հայոց հարսներ, մայրեր, հոյրեր ցնծացէք,
Հնչէ՛ք ուժգին շեփոր, թմբուկ հազարաձայն,
Լոյս աղջիկներ, վարդի անձրեւ տեղացէք։

Գովենք սրտանց մարտիկներին քաջարի՝
Ռազմի դաշտից անմահ փառով տուն դարձած,
Բարձր պահած պատիւը մեր աշխարհի,
Ցաւերժական դափնիներով պսակուած։

Շեղեղ շուրով զարդեր հագիր, երեւան,
Գլուխ տուէք, լեռնագահեր անառիկ,
Ալիքներիդ ծավով պարիր, սեգ Սեւան,
Երգիր ազատ, մեր ընր, հզօր հայրենիք։

Գովե՛նք սրտանց մարտիկներին քաջարի՝
Ռազմի դաշտից անմահ փառով տուն դարձած,
Բարձր պահած պատիւը մեր աշխարհի,
Ցաւերժական դափնիներով պսակուած։

Բարով եկաք, Հայոց հերոս զաւակներ,
Ահեղ կռուով, փառով մտաք դուք Բերլին,
Ցնծա՛, երկիր, վարդեր մաղէք աղջիկներ,
Հպարտ նայէք գալիք պայծառ օրերին։

Գովենք սրտանց մարտիկներին քաջարի,
Ռազմի դաշտից անմահ փառով տուն դարձած,
Բարձր պահած պատիւը մեր աշխարհի,
Ցաւերժական դափնիներով պսակուած։

ՍԱՐՄԻՆ

Մախիտ Կորճի

Գալրոցական գիշերօթիկ աշակերտուհի էի, երբ կաչեկազմ գեղեցիկ գիրք մը նուէր ստացայ, ստորագրուած Հէնրի Մօրկընթհաուէն, Պոլսոյ Ամերիկեան դեսպան։ Գիրքին անունը՝ «Պատմուածքներ Մաքսիմ Կորքիէ»։

Ուրախութենէս գիրքս մխասին ճաշարան տարի ցոյց տալու համար ճաշասեղանի կառավարիչին, որ մեր Ս. Գիրքի ուսուցչուհին էր։ Գիրքը առաւ, վրան նայեցաւ, մէջը նայեցաւ ու անտարբեր ինծի վերադարձուց։ Այս չարժուածքը վառեց հետաքրքրութիւնս ու այդ գիշերն իսկ սկսայ անոյշօրէն կարդալ։ Քանի կարդացի, այնքան հմայուեցայ։ Նոր աշխարհ մը կը բացուէր, անտեսուած, անծանօթ ու արհամարհուած համեստ մի-ջավայրի մը մէջ կենդանի ու վառ տիպարներ կը չարժէին։ Գեղարուեստական պատմուածքներ էին, կարծես, այլ իրական կեանքէ փրցուած դրուագներ, բնական, սարսռազդեցիկ, բայց չանկուցիչ։

Ահա կը կարդամ «Քսանըվեց եւ մէկ» պատմուածքը։ «Քսանըվեց կենդանի մեքենաներ էինք, փակուած խոնաւ մառանի մը մէջ, ուր խմոր կը թխէինք առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, կարկանդակ եւ պաքսիմատներ չինելու »։ (Թարգմ. Շ. Միասաբեանի կողմէ, Պոլսոյ մէջ)։

Մաքսիմ Կորքիի (բուն անունով Ալեքսի Բեշքէֆ) ապրած կեանքը կը ցոլանայ իր ամէն մէկ պատմուածքին մէջ։ Հացագործ է, խոհանոցի ծառայ, թափառաշրջիկ, փայտակիր։ Ճանչցած է կեանքի ամէն մէկ դառնութիւնը, ենթարկուած ամէն տեսակ ղրկանքի, «կարդալու համար երբ մոմը կը չափէին, լուսնի լոյսով կը կարդար »։ Տեսած է կեանքի տգեղութիւնները, զզացած գեղեցկութիւնը, ապրած յուսահատութիւնը, մինչեւ իր անձնասպանութեան փորձը, երբ 20 տարեկանին կը վիրաւորէ մէկ թոքը որ պինք տեւականապէս հիւանդոտ կը ձգէ։

Մաքսիմ Կորքիի կեանքն ու գործը զուգընթաց կը քալեն։ Գործերուն մէջ կը տեսնես թշուառութեան, չարչարանքի սրտաճմլիկ պատկերներ, եւ կը տեսնես ինքը մարդը, միւս կողմէ, որ կը ճաշակէ կեանքի լեղին, անօթութիւնը, ցուրտը, բանտը, աքսորը, բայց անձնուէր ու անձնուրաց կը մասնակցի (1905ին) ռուսական յեղափոխութեան։ Կ'աքսորուի, սակայն հատորը չի կորսնցներ։ « Անոր սիրտը յատիտենապէս կը կոտորար ռուս ժողովուրդին համար որուն հանդէպ անհուն սէր ունէր », կ'ըսէ Մաքսիմ Կորքիի մտերիմ բարեկամ, մեծ երգիչ Ֆէօտոր Շալիափին։ Կորքի բարեկամն էր նաեւ Լենինի որու Սոցիալ–Դէմոկրատ կուսակցութեան անդամն էր։

« Ես աշխարհ եկած եմ չհաւնելու ամէն բանի», ըսաւ, եւ ըողոքեց ամէն տեսակի անարդարութեան դէմ, պայքարեցաւ ցարին դէմ, եկեղեցիին դէմ, անհատական սեփականատիրութեան դէմ։ Գրեց եւ վիպեց։ «Ի՞նչ ուժ կը տիրէ մեզ գրելու» նիւթին շուրջ լրագրողներու համար տրուած բանախօսութեան մը ընթացքին այսպէս կը պատասխանէր։— «Երբեմն չարութիւնը, չիմարութիւնը,

ՊՈՒՏ Մ ԾԻՆԱՂ

«Բոցավառ խանդավառութիւն»

«Եւ ժայթքող լուսեղէն ճառագայթների փայլով լիքը հոդինը...»:

— Սիամանթո՞յն է այս տողերը :

— Ո՛չ, խնամի ջան, սպասիր, : Մի քիչ ղրոյց անելու եմ եկեր քեզ հետ :

— Ա՛հ ի՛նչ է, մեր սովորական հայերէնը որո՞ւ ծախեցիր :

— Ախր, այս նիւթին այս ոճն է սազում : Հա՛, ի՞նչ ջրի վրայ է քո ճամբորդութեան մասչան : Գնալու էիր քո աղբրտանց մօտ, քո տարիների կաթսը առնելու :

— Եղբայր ի՛նչ կ'ըսես : Ա՛ս ինչ դժբախտ ժողովուրդ ենք : Տէր – տիրական չունինք : Անհայրենիք ենք եղեր, եւ իրաւունք չունինք եղեր վերա – դարձի անցագիր առնելու : Միայն մեկնելու, կամ եղած տեղերնիս մնալու իրաւունք ունինք եղեր... Ձաւակս քաղաքացի ըլլալով, իրաւունք ունի երթուղարձի, իսկ ես, անոր հողն ու ցաւը քաշող հայրը, զրկուած եմ մարդկային տարրական իրաւունքէ : Ճամբորդելէ, ծնողքիս, եղբայրներուս երեսը տեսնելէ : Ի՞նչ կ'ըսես այս «ազատութեան », «եղբայրութեան», «հաւասարութեան», «արդա – րութեան» : Կեդրոնացման վայրերու մէջ արդելափակուածներէն ի՛նչ տարբերութիւն...

— Մի՛ք յուսահատի, բալաս : Եկել եմ քեզ մի լաւ մուժտա տալու, քեզ ուրախացնելու : Այս բոլորը հեքեաթ են դարձել այսօր :

— Հա՞ : Ըսէ տեսնենք, անուշ–բերան խնամի : Անշուշտ լեզուիդ տակ բան մը կայ :

— Աղբեր ջա՛ն, դուն թերթ չե՞ս կարդում : Ախարհէ լուր չունե՞ս : Տէ՛ս, ինչե՛ր է լինում : Ա – զատուում ենք «անհայրենիք», «անտէր» պիտակից :

— Հա՞ : Ա՛ս ի՛նչ անակնկալ : Կատա՞կ կ'ընես :

— Հանաք չի : Բրուստ եմ ասում : Տէ՛ս, կարդա էս թերթը : Էս երկար յօդուածում ամէն ինչ բացատրում է :

— « Նախկին ռուսական կայսրութեան բոլոր հպատակների որ կորցրել են իրենց բաղաքացիական իրաւունքները եւ ապրում են Ֆրանսիա , վերահաստատում է ՍՍՌՄի (խորհրդային) քաղաքացիութիւնը...»

— Բայց ես որ...

— Սպասի՛ր : Այս առթիւ « ամբողջ ռուսական գաղութում ծնունդ է առել , ուրախութեան բոցավառ խանդավառութիւն... : Մթնոլորտը լիքն է երջանիկ հոգիներից դուրս ժայթքող լուսեղէն ճառագայթների փայլով... բոլորը ապրում են երջանկութեան յուզումի ստեղծած արտասովոր երանութիւնը...» : Հիմի լմնո՞ւմ ես :

— Բայց մենք, որ կը պատկանինք ...

— Մտիկ տո՛ւր : «Ոչ նրանց անցեալն է պրպտելու եւ ոչ էլ ճնշելու վերջին մեծ պատերազմի ընթացքում իրենց ունեցած դիրքը» :

— Այս վերջին խօսքերը, հայերէն դիրերով, հայ լեզուով, հայ լրագրի մէ՞ջ են գրուած : Հրաշքի չեմ հաւատար : Տուր որ ես իմ սեփական աչքերովս կարդամ :

— Սպասի՛ր : «... Տխուր յիշատակների էջերը յանձնելով մոռացութեան հովիտին, նոյն իրաւունքները ընծայւում է նաեւ անցեալում խորհրդային կուսակցութեան դիրք ունեցած անձերի , նրանց հպատակութեան դիմումը ընդունելով իր – րեւ սեփական սխալները ընդունող գոչում...» :

— Լա՛ւ, չա՛տ լաւ, հաւատա՛ խնամի, իսկա – պէս բոցավառ խանդավառութիւն պատճառող խօսքեր են սոսկ : Մէկ մէկ դիւի առնենք այս աղուոր աւետիսի կենացը : Եթէ «մեղանչած» ենք, մեղա՛յ Աստուծոյ : Հերիք է որ ազատինք սա դժոխքի վիճակէն եւ երթանք հայրենիք մեր քրմերը խաոնելու անոր սուրբ հողին ...

— Լսի՛ր, «ոեւէ պարտադրութիւն չէ դրուել դէպի Խ. Միութիւն մեկնումի : Նոյն իրաւունքից օգտուողները ազատ են ապրելու արտասահմանում, իբրեւ սովետ. քաղաքացի : ... Իսկ անոնք որ ցանկանում են մեկնել հայրենիք, ... ազատ կերպով կարող են վերադառնալ երկիր : ... Թէ քաղաքացիութեան ստեղծած ապահովութիւնն ու բարիքը՝ մեր ժողովուրդի երջանկութեան գլխաւոր երաշխիքը կը լինի :

— Ո՛հ, ինչ անուշ բան : Ըսել է, ներդաղթի արձանագրութիւնն ալ աւելորդ բան է : Պիտի կըզնանք մենք մեզի ազատօրէն երթալ Հայաստան՝ մեր անձնական միջոցներով, ինչպէս հարիւր հազարներով Հայերս եկած ենք այս օտար ափերը՝ անխեղքօրէն :

— Այո՛, չանս, այո՛, միայն հաստատելու ենք, որ 7 Նոյեմբեր 1917 թուին եղել ենք ռուս կայսրութեան հպատակներ ...

— ? ? ? ?

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հիւրեական ռումբը պիտի պայթի այսօր, կիրակի

Այսօր, ժամը 23.30ին հիւլէական ռազմափորձերը սեղի պիտի ունենան, Թաղապական ովկիանոսի Պիքինիի կղզեխումբին մէջ: Այս առթիւ, չարժման մէջ դրուած են բոլոր ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժերը: Մասնակցող նաւերու հարիւրին 35ը կը բաղկանան մարտանաւերէ : Այսպէս, 5 զրահաւորներ, 4 յածանաւ, 16 թորպիլահալած, 2 օդանաւատար եւ 8 սուզանաւեր : Նաեւ 65 զանազան նաւեր եւ շատ մը մակոյկներ : Օդանաւերու թիւը կը հաշուեն 130, որոնցմէ տասնեակ մը մեծ աւազանակներ, իսկ պինուորներու եւ նաւաղներու եւն. թիւը 30.000 : Արդիական արձագանգող մեքենաներ ,ոմանք հեռուէն, իսկ ուրիշներ մօտէն, պիտի չանան մանրամասնօրէն պատկերացնել ռումբի պայթումին, ուժին, ձայնին, ճառագայթներուն այլազան փուլերը :

Փորձի ենթակայ նաւերու «բնակիչները» կը բաղկանան զանազան անասուններէ , որոնց մորթերը ածիլուած են եւ կամ մասնաւորաբար զգեստաւորուած :

Կղզեխումբին վերեւ, առանց օգաչուի սաւառնակներմասնաւորապէս դիրք բռնած ,օդանաւակիր նաւերու վրայ, պայթումի ժամէն քիչ մը առաջ պիտի ուղղուին դէպի որոշուած վայրը, որպէսզի պայթումի երկվայրկեանին կարենան արձանագրել փորձին տեսական եւ ձայնական փուլերը : Իսկ ուրիշ օդանաւեր տասը քիլոմեթր բարձրութենէ 25 չարժանկարիչներով պիտի պատկերագծեն (երկվայրկեանը 3000 նկարներով) երեւոյթին ճշդրիտ մանրամասնութիւնները: Պայթումէն զատ յաջորդող մեթր տրամագիծով քարայրիմէջէն նոյն երկկայրկեանին հրթիռներ պիտի սուրան:

Քանի մը դիտարան – նաւեր, 35—40 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ խարսխած, մասնադէտներով, գիտնականներով , լրագրողներով , սպաներով եւ առանձնաշնորհեալ հանդիսականներով պիտի կրնան ղալ պայթումէն յառաջ եկած արեգակնային լուսաւորութիւնը եւ թերեւս անոր ստեղծելիք թնդիւնը :

Պայթումէն զոյացած ազմուկը նոյնութեամբ պիտի հաղորդուի ձայնասփիւռներու միջոցով, միլիոնաւոր ունկնդիրներու : Ռումբերու համաձայն, գործածուելիքպլիւթոնիումէ հիւլէառումբերը աւելի զօրաւոր պիտի ըլլան քան Նակազաքիի վրայ արձակուածը: Այսինքն ասոնց ուժգնակութիւնը սովորական պայթուցիկներէն 10.000 ան – գամ աւելի զօրաւոր: Իւրաքանչիւրին արտաբերած ջերմութիւնը միլիոնաւոր աստիճաններու կը հասնի : Սակայն մէկ հազարերորդ երկվայրկեանի մէջ է որ՝ կը ստեղծուի այդ ջերմութիւնը, ինչ որ չի կրնար ձուլել զրահաւորներու պողպատէ կառուցուածքը :

Փորձի առաջին չրջանին, ռումբը պիտի պայթի օդին մէջ, ծովուն մակերեսէն 170—200 մեթր բարձրութեամբ, նչանակէտ — նաւատորմիղներուն վերեւ :

Երկրորդ փորձաշրջանին, նոյնատեսակ ռումբ մը պիտի պայթի բոլորովին տարբեր կերպով նչանակուած նաւատորմիղի մը մէջեւ, ծովուն մակերեսէն կամ սուզուած :

Հիւլէական ռումբերու զօրաւոր պայթումին վերթխարի ճնշումը նոյն ազդեցութիւնը չունի ցամաքի եւ ծովու վրայ, Իրապէս ծովու վրայ ծածանող նաւ մը երբ ճնշիչ հոսանքի մը — հիւլէառումբին նման — բախումին ենթարկուի, դիւրութեամբ կրնայ տեղափոխուիլ: Մինչդեռ ցամաքի վրայ հաստատուած չինութիւն մը նոյն չարժականութիւնը չունենալով, ամբողջութեամբ կը կրէ այդ բախիչ ուժը որ կրնայ զայն քանդել: Անտառակոյս այս նկատումներով է որ փոխանակ ռումբը 800 մեթր բարձրն պայթեցնելու, ինչպէս Հիրոչիմայի մէջ, ծովու վրայ պիտի կատարուի մինչեւ 170—200 մեթր բարձրութեամբ, աւելի ուժգնօրէն ճնշելու համար վարը գտնուած նաւերուն վրայ: Ցետոյ զրահաւորներու պողպատէ մարմինը աւելի տոկուն է քան ճարտնական վայրաչէն տուները :

Եթէ արտադրուած օդի ճնշումը չկրնայ նաւերը խորտակել, հաւանական չէ որ 2—3 նաւեր իսկ ընկղմին: Նաւերու չրջելու կարելիութիւնն ալ խնդրական է :

Կարծողներ կան թէ երբ հիւլէառումբը ծովուն վրայ պայթի, ջուրի հիւլէները կազմալուծուելով իւրանիումի չափ վառանդաւոր պայթուցիկ մը պիտի կազմեն եւ պիտի բազմապատկեն արտադրուած զօրութիւնը :

Առաջին եւ երկրորդ փորձերուն, նաւերուն վրայ գտնուող անասունները՝ մօտ 1500 մեթր տրամագիծի մը վրայ պիտի սպաննուին կամ մահացու այրուածքներ եւ ցնցումներ պիտի ստանան, առանց հաշուելու ճառագայթարձակումի վնասակար աւերները:

Սպասենք փորձերու արդիւնքին :

ԿՐՕՆ ՁԱԼԸՔԵԱՆ

«Արշակ Բ.» եւ Տ. Չուհաճեան

Ասկէ առաջ գրած էինք թէ Երեւանի «Սպենդարեան» պետական թատրոնին մէջ բեմադրուած էր Տիգրան Չուհաճեանի «Արշակ Բ.» օփերան: Այս առթիւ Չուհաճեանի մասին ընդարձակ յօդուած մը գրած է Գ. Տիդրանեան (Հայկ. ՍՍՌ արուեստի վաստակաւոր գործիչ) «Սով. Հայաստան» ամսագրի մէջ: Կը քաղենք հիմնական մասերը.

— Տիգրան Չուհաճեան ծրած է 1837 – ին եւ մեռած 1898ին: Այս անունին կապուած է 19րդ դարու հայ երաժշտական մշակոյթի զարգացման որոշ մէկ չրջանը:

Նշանաւոր երգահան եւ մեներգիչ աւեն երաժշտական չարժում ստեղծող, ան հանդիսացած է հայ երաժշտական զարգացի հիմնադիրներէն մէկը: Անցնող դարուն 60ական թուականներուն իջնելով ստեղծագործական ասպարէզ, ապրելով եւ գործելով հայրենիքէն հեռու, Պոլսոյ մէջ, հանդիպելով թրքական զրաքննութեան հալածանքներուն եւ խստութիւններուն, ան համարձակ ձայն բարձրացուց յանուն իր ազգային մշակոյթին: Պայքարեցաւ հայ երաժշտութեան զարգացման համար:

Այդ ճամբուն մէջ ան գերծ էր ազգային սահմանափակումներէ: Չուհաճեան հայ երաժշտութիւնը կը համարէր համամարդկային երաժշտական մշակոյթին մէկ մասը եւ կ'ուզէր լայն կապ պահել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միւս ժողովուրդներու երաժշտութեան հետ: Համարձակ կերպով գայն մասնակից կը դարձնէր եւրոպական երաժշտական նոր նուաճումներուն

Եռանդուն, ջերմ , միշտ որոնող, իր ստեղծագործող խառնուածքին բոլոր կողմերով կեանքին կապուած՝ Չուհաճեան կը մասնակցէր «Հայ Երաժշտական Ընկերութեան» կազմակերպումին եւ «Հայ Գնար» հանդէսին հրատարակութեան: Զրի դասախօսութիւններ կը կարդար երաժշտութեան մասին: Կազմած էր սեփականիկ նուագախումբ եւ հայ երաժշտական-թատերական առաջին խումբերը լայնօրէն կը տարածէին հայ եւ եւրոպական երաժշտութիւնը:

Իր ստեղծագործութեան մէջ ան կը ձգտէր միշտ առաջ քաշել հայ ժողովուրդին կեանքին եւ մշակոյթին համար արժէք ունեցող նիւթեր. կ'աշխատէր տիրապետել փրոֆեսիոնել երաժշտութեան գանազան ձեւերուն եւ կը փնտռէր իր չրջապատին երաժշտական կեանքի մէջ տարածուած ոճերը եւ ձայնի ելեւէջները: Չուհաճեան գրած է դաշնակի կտորներ, ռոմանսներ, վոկալներ, սալոնային եւ հոգեւոր սեներգիկ եւ օփերայի երաժշտութիւն: Սակայն իր երաժշտական կրթութիւնը ստացած ըլլալով Միլան եւ գինուելով եւրոպական նուագախմբավարութեան յատուկ արուեստով, Չուհաճեան

առօրեայ կեանքի ցածութիւնը եւ ոչնչութիւնը որ կոկորդէդ կը բռնեն, քեզ կը խեղդեն եւ մարդ սարսռած է պռոալ· պռոալ բոլոր կոկորդով, պռոալ օդի եւ չունչի պակասէն, բնազդական կանչն է մեկու մը զոր կը խեղդեն: Երբեմն բնութեան դեղեցկութիւնն է, սիրելու հաճոյքն է, բարեկամութեան քնքշութիւն է, մարդ մը ըլլալու հպարտութիւնն է, որ դուրս կը յորդի, որպէ յորդումն է որ այլեւս չի պարփակուեր, որ կը հոսի խօսքերու յորձանքի մը մէջ, յանդերու երաժշտութեան մէջ» : «Բայց — կ'ըսէ Մաքսիմ Կորքի — պէտք է ամէն բանէ առաջ դաստիարակել դրիչը: Կարդալ խօսքի մեծ վարպետները, Ֆլոպէր, Պալզաք, Սթանտալ » :

Մաքսիմ Կորքի ամէնէն չատ սիրուած դրագէտը եղած է ռուսական Ցեղափոխութենէն թէ առաջ եւ թէ վերջը:

Սովետական Ռուսիոյ մէջ բարեկամն էր Սթալինի : Կորքի իր չուրջ կը հաւաքէր ռուս մտաւորականութիւնը եւ կը կազմակերպէր « Տիեզերական Մշակոյթ» անունով հրատարակութիւնները, նպատակ ունենալով աշխատաւոր զանգուածին ծանօթացնել զանազան երկիրներու լաւագոյն գրական գործերը:

Գրական գործունէութեան առաջին չրջանին, իննսունական թուականներուն, գրեց փոքր պատմուածքներ, գրկուածներու եւ թափառաշրջիկներու կեանքէն: 1899ին վերջ գրեց մեծ վէպեր եւ թատերախաղեր (Les Bas Fonds) եւայլն: Ամէնէն վերջը գրեց «Իմ Մանկութիւնը» (1913) , «Իմ համալսարանը» (1924), «Քլիմ Սամկինի կեանքը», չորս հատոր, «Սթամոնով», «Մայրը», «Եկոր Պուլիչեվ եւ Միւսները» եւայլն:

Իրապաշտ ձգտումներով գրագէտ մըն է Մաքսիմ Կորքի, որ կը պատկերացնէ իրերը այնպէս, սիմ կորքի, որ կը պատկերացնէ իրերը այնպէս, սիմ կորքի, որ են: Դառն են, տգեղ են, սրտաճմլիկ ինչպէս որ են: Դառն են, տգեղ են, սրտաճմլիկ են, բայց արցունք չեն թափեր, այլ անզօր կատաղութեամբ մը կը լեցնեն էութիւնդ: Կորքի կը պարուրէ կեանքի դառնութիւնները եւ տգեղու – թիւնները բնութեան մէկ գեղեցիկ չրջանակին մէջ: Բնութիւնը հոս գորովագութ եւ կարեկից մօր մը աչքերուն նման կը հետեւի տիպարներուն, չուրջդ է, ամէն տեղ, ամէն տեսեն, եւ դուն անոր մէջ : Մահուան տասնամեակը լրացաւ այս յունիսի 18ին (մեռած է 1936ին) : Ան կը պատկանի ռուս մեծ յեղափոխական եւ հոգեբան գրագէտներու վաղանցին: Իր մեծադոյն կիրքն էր ընկերային բարենորոգումները, մարդկութեան բարելաւումը որուն նուիրեց իր ամբողջ կեանքը: Տառապեցաւ, բայց տեսաւ նաեւ իրագործումը իր իդէալներուն եւ վայելեց վաղը:

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

իրեն նպատակ դրած է ստեղծել հայկական օփերան: Ան գրած է «Արշակ Բ.» պատմական մեծ օփերան 1868ին: Երեք ուրիշ օփերէթներ բարքերու պատկերացման յատուկ, երգիծական-կենցաղային կատակերգութիւններ, ինչպէս «Արիֆ»ը՝ 1872ին, Քէօսէ Քէհեան՝ 1874ին, Լէպեէպիճի Հօրհօրաղան» 1876ին եւ «Զեմիրէ» օփերան 1891ին:

Զուհաճեանի երգերը մինչեւ 19րդ դարու վերջերը լայն համբաւ էին ստացած Մերձաւոր Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Անդրկովկասի մէջ: Զուհաճեանը կը համեմատէին Օֆենպախի և Լեկովի հետ: Իտալական մամուլը զայն կը կոչէր «Հայ Վերտի»:

1879ին Ադրիանապոլսոյ մէջ (Խարիպէ) ուր մտած էին ռուս զօրքերը եւ Պոլսոյ մէջ նոր էին վերջացած հաշտութեան բանակցութիւնները, Զուհաճեանի օփերէթները մեծ հիացում պատճառած էին ռուս սպաներուն: Ան առեն Զուհաճեան ստացած է ռուսական չքանչան մը:

«Արշակ Բ.»ը Զուհաճեանի առաջին եւ ղէստուր երկն է: Նիւթը առնուած է Հայոց պատմութեան եղերական մէկ շրջանէն, 14րդ դարու եւ Արշակ Թագաւորի կեանքէն,— իմաստուն թագաւոր եւ քաջ զօրավար որ անխոնջ կը պայքարէր արտաքին թշնամիներու եւ դաւաճան նախարարներու դէմ, յանուն Հայաստանի պետական ազատութեան, միասնականութեան եւ անկախութեան:

Օփերան գրուած է լայն չափի վրայ եւ հեղինակը ինք անուանած է զայն «մեծ օփերա»:

Ցեղոյ Պ. Գ. Տիդրանեան երաժշտական արուեստի յատուկ մանրամասնութեամբ կը բացատրէ անոր կառուցուածքը, արուեստի տեսակէտով ներկայացուցած կատարելութիւնները եւ զայն կը կապէ Ռոսինիի, Պէլլինիի եւ Վերտիի վիպային (romantique) դպրոցին: Ու կ'աւելցնէ.—«Զուհաճեան անյաղթելի դժուարութիւններու հանդիպեցաւ «Արշակ Բ.»ը բեմադրելու համար: Տասնեակ տարիներ չբեմադրուեցաւ իր ամբողջութեամբ. հատուածներ միայն կը նուագէին անկէ: Եւ վերջապէս մոռցուեցաւ եւ հետքերը կորսուեցան:

Հայաստանի մէջ այժմ արժանի դնահատու — թեամբ սկիզբը դրուեցաւ Զուհաճեանի ստեղծագործութեան լուրջ ուսումնասիրութեան եւ բեմադրութեան որպէս հայկական մշակոյթի աւանդութեանց արտայայտութիւն:

Պետական թատրոնը «Արշակ Բ.»ի թատերաշերտը դանելէն անմիջապէս վերջ ձեռնարկեց բեմադրութեան:

Ժողովրդական արուեստագէտ Ա. Գուլակեան «լիպրէթթօ»ն դրելէ վերջ եղաւ օփերան բեմադրող ղեկավարը:

Ամբողջ ներկայացման ընթացքին դուք կը տեսնէք բարձր հայրենասիրութիւն, հայրենիքին ծառայելու եւ քաջագործութեանց փառաբանութիւնը, ինչպէս նաեւ դաւաճանութիւնը, մատնութիւնը մերկացնելու դաղափարը:

Զանգուածային տեսարանները մեծ վարպետութեամբ դրուած են:

Ցօղուածագիրը խանդավառօրէն կը նկարագրէ իւրաքանչիւր տեսարանի բեմադրութիւնը, հագուստները, պարերը, թուելով իւրաքանչիւր բաժնի դեկավար արուեստագէտները: Կը թուէ դարձեալ դերակատարները՝ Շարա Տալեան (Արշակ Բ.) եւ Պ. Լիսիցեան, որոնք կատարեալ յաջողութեամբ տարած են իրենց դերերը: Մասնաւորապէս վեր կ'առնէ կատարերգութիւնը երգչուհիներց.Դանիէլեանի եւ Թ. Մաչառեանի:

Այս երկար ուսումնասիրութիւնը նուիրուած Զուհաճեանի արուեստին եւ Արշակ Բ.ի բեմադրութեան, ցոյց կուտայ թէ հին ու ազգային արժէքներ այժմ աւելի լայնօրէն կը դնահատուին մեր հայրենիքին մէջ, դոնէ երաժշտական, թատերական եւ պատմական դետնի վրայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին (Սէն Մարթէն): Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան տարեկան պարահանդէսը Ցուլիս 6ին, Chateau des Fleurs, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս:

AIX-LES-BAINSի ՄԷՋ

ՀԱՅԿ. ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԽՈՀԱՍՏՈՒՐԵԱՆ

Aix – les - Bainsի աշխարհահռչակ **Mont - Révard**ի թելէֆերիկի կայանը, ուր պիտի վայելէք հաճելի օդ, հագուագիւտ տեսարան մը եւ բոլոր ննջասենեակները գոհացնող արեւելեան եւ եւրոպ. համեղ կերակուրներ, օդի, աղանդեր եւայլն:

Կ'օրօրէ վերջ թէյ եւ պար մինչեւ առաւօտ

Կ'ՈՐՋՈՒՒՆ կանացի ճերմակեղէնի (Lingerie) վարպետ գործաւորուհիներ, որոնք պիտնան լաւ ասեղնագործել, թէ աշխատանոցին մէջ եւ թէ իրենց տուները աշխատելու համար: Դիմել հինգշաբթի կէս օրէ վերջերը եւ շաբաթ առաւօտները Mme Marcel (Bon. 110 Ave. de Choisy, métro Tolbiac կամ Place d'Italie):

ԸՆԿԵՐ ԲԻՒԶԱՆԴ ԱՃԵՄԵԱՆ իր ընկերոջ եւ հայրենակցին Հմայեակ Ուզունեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Վէթ. Ֆոնտին: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

ՄԵԹԱՔԱՆԱԿԻ ՅԱՏՈՒԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

կերպասի, պատրաստ հագուստի Ալզասեան բամպակեղէնիներու, պօնեթ-ըրիի մեծաքանակ վաճառում: Ապսպրանքները կ'ընդունուին նամակով եւ հեռախօսով՝ Վիէն **6-54**:

ԴԻՄԵԼ Տ. ԱԼԻՓՍԱՆԵԱՆ

71bis Rue Boson, Vienne (Isère)

ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՊԷՐՆԱՐ ՎԱՃԷ, խորհրդատու դատական եւ հարկային գործերու, կը յայտնէ իր յաճախորդներուն թէ կ'ընդունի ամէն առաւօտ 8.30էն 9.30 (բացի կիրակիէն), 19 rue Georges Lafenestre, Bourg - la Reine (métro) եւ կէս օրէ վերջ Փարիզ, ժամադրութեամբ հեռ. Rob. 08-87:

ՁԵՐ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԵՐԸ

Գնելէ կամ ծախելէ առաջ դիմեցէք՝

ՀԱՀԱՆ ՍԱՐԳԱՆԻՆ

Դուբ էֆ որ պիտի շահիք

3 Villa Monceau, Paris 17, հեռաձայն Wag. 13-95

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՆՏ ՍԱՐԳԱՆԻ

AU CHAPON FIN Restaurant Barը

Փոխադրուած է 18 Marché des Capucins

Gare de l'Est, Marseille *Հեռաձայն* C. 02-43

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

Փորձառու անձերու կողմէ նոր բացուած է նպարեղէնի մեծաքանակ վաճառատուն մը, *ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին արեւելեան ու եւրոպական նպարեղէններ եւ չոր միրգեր, փիսթաշ-վէրթ, իմպիրի անկուտ չամիչ, պուրթար եւայլն:*

Մանրամասն տեղեկութեանց եւ ապրանքներու համար դիմել՝

PRODUITS ALIMENTAIRES **(Gros, demi gros)**

Importation directe

NAJARIAN & CASSABALIAN

12 Rue de l'Arc, Marseille Tél. Colbert 87-69

MEUBLES MODERNES

60 Bd. DE LA BLANCARDE, MARSEILLE

Բացուած է Վ. Քիւֆէլեանի կահ – կարասիներու մեծ վաճառատունը: Միշտ մատչելի դիներով կը ծախուին, ննջասենեակի, ճաշասրահի, խոհանոցի, հիւրանոցի արդիական ոճով բոլոր տեսակի կարասիները: Կը ծախուին նաեւ աթոռներ, բազմոցներ, թիկնաթոռներ, կաշիէ եւ թաւիշէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ մէջ կատարուած հականգլիական գոյցերուն առթիւ, բրիտանական հրամանատարութիւնը աղդարարութիւն մը ուղղեց Գերմաններուն: Միայն պատիժներ պիտի տնօրինուին, եթէ գոյցերը չարունակուին: Գոյցին առեն հազարաւոր Գերմաններ կ'երգէին նաեւ ծանօթ երգը,— «Ատուած պատժէ Անգլիան»: Հականգլիական զգացումները հետզհետէ կ'աճին:

ԹԻՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կռիւներ ծագած են քիւրտ ցեղախումբերու եւ իրանեան զինուորներու միջեւ, Սաքըզի մօտ: Քիւրտերէն սպանուած են 30 հոգի: Իրագեկ մը 7000 կը հաշուէ Քիւրտերը, որոնք ինքնավարութիւն կը պահանջեն եւ որոնց մէկացած են մաս մը Ասորիներ:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատավարութեան Ցունիս 28ի նիստին մէջ, խորհրդային դատախազը, զօր. Ռուդէնքօ նամակ մը ներկայացուց, որ հրահանգներ կը պարունակէր քիմիական պատերազմի մասին եւ ստորագրուած էր Հանս Ֆրիցչէի կողմէ: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ չի յիշեր նամակը, բայց վաւերական է: Ցետոյ պատմեց թէ ինք լրագրող էր եւ քարոզութեանց պաշտօնեայ, թէ ղերմանի ժողովուրդը տեղեկութիւն չունէր արդելքաններու մէջ կատարուած զանգուածային ջարդերէն: «Եթէ դիտնար, ես վատահ եմ թէ ուժ պիտի չտար Հիթլերի: Ան երբեք պիտի չհաւանէր յաղթանակը շահիլ հինգ միլիոն մարդոց սպանութեամբ»: Բոլոր ամբաստանեալները, 21 հոգի, լսուած են այժմ եւ վերջնական կարգադրութիւն – ները պիտի ըլլան այս շաբթու:

ՈՍԿԻԻ, ՕՏԱՐ ԴՐԱՄՆԵՐԱՒ եւ գոհարեղէններու գաղտնի գործառնութիւնները, որոնց մասին գրած էինք երէկ, կը հասնին 600 միլիոն ֆրանքի: Նոր քննութեանց հետեւանքով կասկածի տակ ինկած է Փարիզեան գրամատունը մը որ գաղտնի առեւտուրով կը զբաղէր: Վերջին պահուն ձերբակալուեցաւ Ռուս մը, Ալեքսիեւը, որ նախապէս դատապարտուած էր երկու անգամ: Ամբաստանեալներու տուներուն մէջ խուզարկութիւններ կատարուելով մեծ գումարներ եւ զգաստներ եւրեան հանուեցան:

ԱՇԽԱՏԱՒԱՐՁԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ կարգադրելու համար Տնտեսական Խորհուրդը ժողով պիտի գումարէ հինգշաբթի օր:— Բնակչութեան նախարարութիւնը կը խորհի աւելցնել ընտանեկան նպաստները եւ արդեօք բանալ ամուսնութեան առթիւ եւն:

ՄԻԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ 500 եւ 1000նոց կեղծ թղթադրամներ գտնուած են Քանի մէջ (Cannes): Ձերբակալուեցան երեք կեղծարարներ:

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ տարի խցարգելութեան եւ քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուեցաւ ընկերվարական վարիչ մը, Փաստուխով, որ 71 տարեկան է: Ամբաստանադիրը կ'ըսէ թէ Փաստուխով «սուտ լուրեր տարածած էր, բանակին կարդապահութիւնը խախտելու համար»: Պուլկարիոյ գահուն խնամակալներէն մէկը, թերթի մը տնօրէնը եւ պատերազմական նախարարը ուժգնօրէն յայտարարեցին թէ ամբաստանութիւնները հիմնաւորուած չեն, բայց եւ այնպէս մեղադրեալը դատապարտուեցաւ, «ինչ որ կը նշանակէ թէ դատը քաղաքական հանդամանք ունի»:

ՊԼՅՐՈՒԹԻ մէջ երեք հոգի սպանուեցան եւ 11 հոգի վիրաւորուեցան, ծխախոտի բանուորներ – րու գործադուլին հետեւանքով: Զոհերէն մէկը աղջիկ մըն է: Վիրաւորներէն երեք հոգի հոգե – վարք են:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ իրենց հօրեղբօր Գր. Սրապեանի եւ աներջադին Օննիկ Սէլ – ճիկեաններու (ամբաստանութեան զոհ) մարմինները – րուն վերնէ փոխադրութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 800 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Աչէն: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:

Կեդրոնատեղի, **47 Rue Lafayette, Paris (9)**

MANUFACTURE de VÊTEMENTS

Hommes et Jeunes - Gens

Ets. BOYADJIAN

6, RUE MULET, LYON

Le Gérant : H. AGONEYAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme – 13e